

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

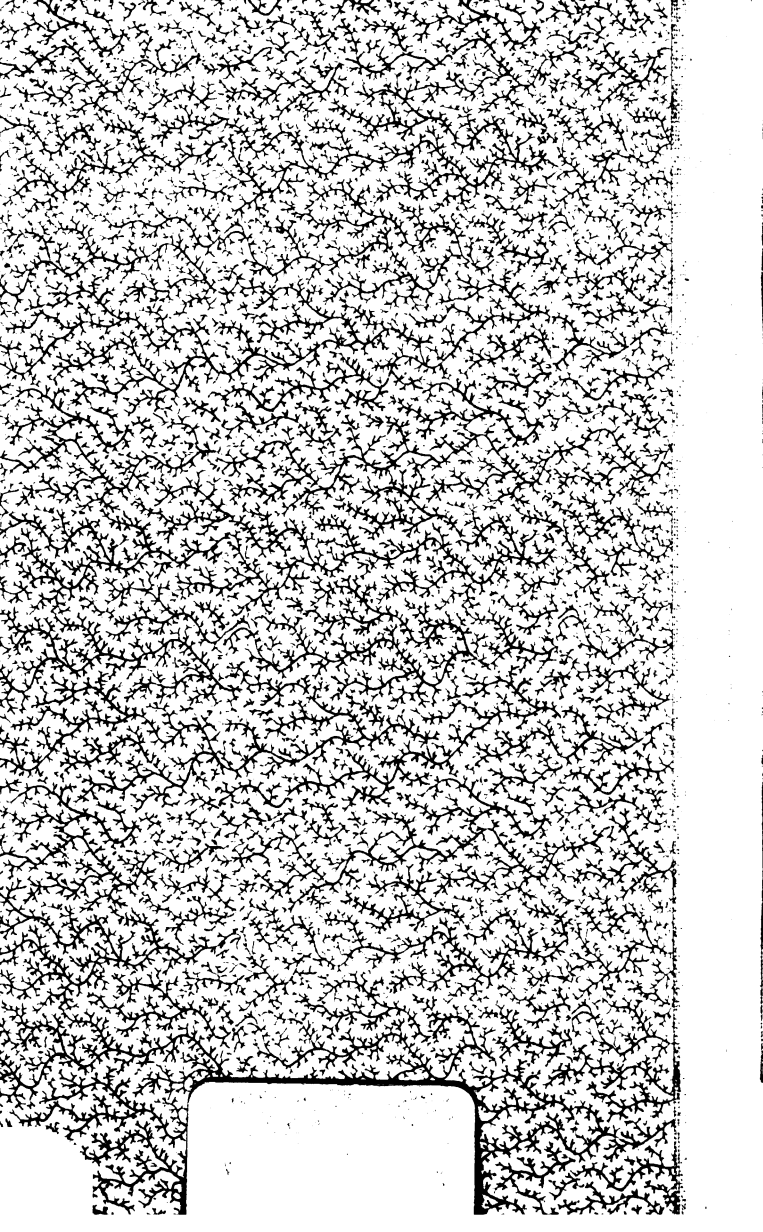
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

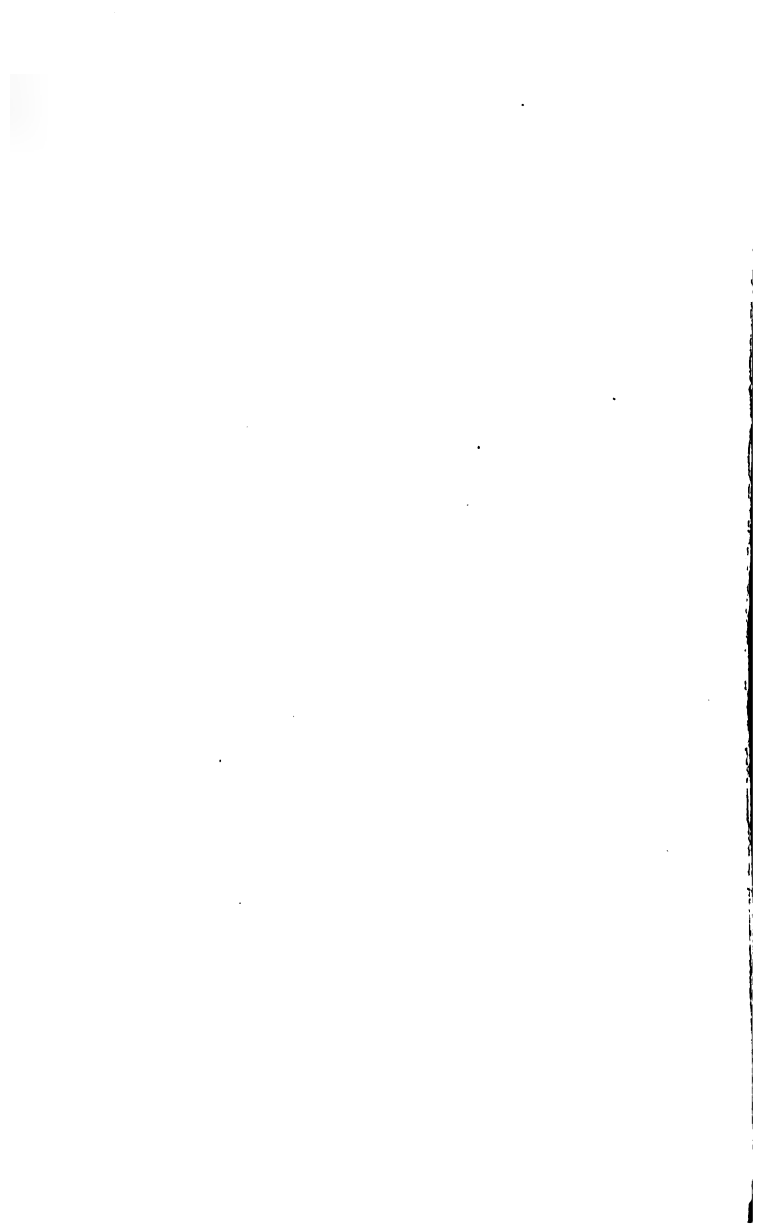
NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 08157189 9

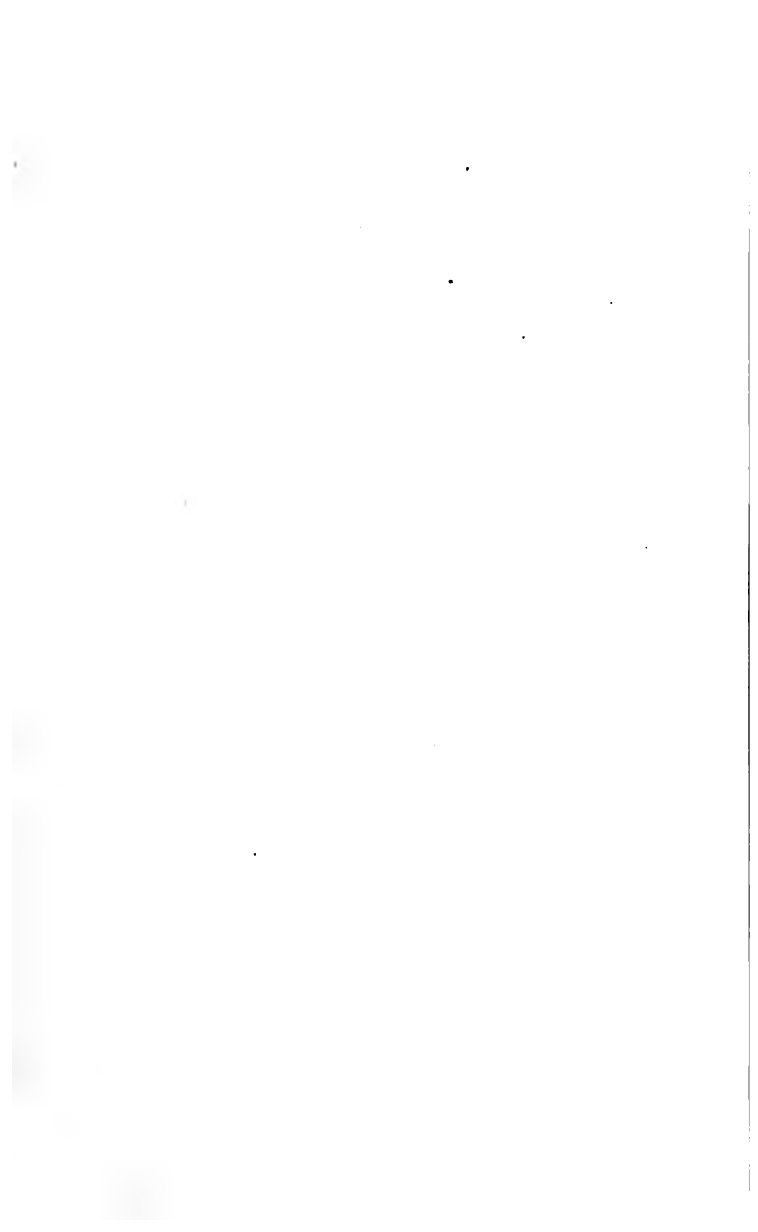

BWBH
D51. K4

BWUBH
D 51. K +

17/11/1911

DIONYSI

HALICARNASENSIS

ANTIQUITATVM ROMANARVM

QVAE SVPERSVNT

RECENSUIT

ADOLPHVS KIESSLING

VOL. III

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

MDCCLXVII

P. J. B.

LIPSIÆ TYPIS B. G. TEUBNERI

ADNOTATIO CRITICA

LIBER VII

1, 1 *Καμερόν* *B* *Καμερόνου* *A* *Μακερόνου* Sigonius |
3 ἀποστασίας libri, correxit Sintenis Emend. Dionys. III
p. 2 | 8 εὐχερέστεροι libri, χαριέστεροι Sintenis l. l. II p.
13 | 18 κεκακωμένην libri, correxit Sylburg | πολλῆς *A*.

2, 1 πρὸς *A* εἰς *B* | 18 οἱ addidi ex *B* | 23 τοῦ addidi
ex *B* | 28 ὠρογραφίας *A* et *Ba* ut videtur | 30 εὐρεῖν
mauolt Sintenis l. l. III p. 3.

3, 1 ἦν] ὄν Reiske | οὐκέτι μὴν *ABb* οὐκέτι *Ba* |
5 Σικελίας libri, corr. Stephanus | 9 τὸ om. *B* | κατὰ
τὸ θέρος maluerunt Sylburg et Portus | 18 ἐν ταύτῃ τῇ
πόλει *A* αὐτόθι *B* | 23 ταῦτα *B* αὐτὰ *A* | 30 ἐπεκαλεῖτο? |
Μάλκος *Ba* | 31 κλήσιν *A* Suidas v. Ἀριστόδημος.

4, 2 εἰς ὄργην *A* Suidas πρὸς ὄργην *B* quod fortasse
praestat | 11 δὲ οἱ *A* οἱ *BaC* οἱ δὲ *Bb* τε οἱ maluit Syl-
burg | 12 ἐκεῖθεν δὲ? τε abest a *AaC* | 17 ἡ om. *B* | 28 γὰρ
inserui.

5, 4 τότε add. *B* | 15 ἀρπασόμενοι libri, corr. Reiske |
αὐτὸς περὶ ἐαυτῶ σφαλεῖς? cf. Thuc. I 69 | 26 ἔφυγεν *A*.

6, 3 γὰρ om. *B* | 5 καταλυθέντος coniecit Reiske |
11 ἅπας addidi ex *B* | 20 Μαλακὸς melius abesset.

7, 7 κακὸν] καινὸν mauolt Sintenis l. l. III p. 5 |
11 ἐπὶ συμμαχία Sylburg.

8, 1 ἐν ταῖς ναυσὶ libri, quod correxi | 8 δ' ἐκ παρα-
τάξεως ἀγῶνος *A* | 18 αὐτοῦ *AB* | 27 πᾶσι libri.

9, 4 αὐτοῦ *B* | 25 πονηρὰς *B* | διαλλαγὰς *B* | 30 συνελθόντων *B*.

10, 6 post δρόμος vel ἐγένετο vel simile verbum intercidisse suspicatur Sintenis l. l. III p. 5 | 16 ὑφ' αὐτοῦ *B* | 23 πᾶσα libri | 25 ποιήσασθαι *Ba* | 27 καταστήσονται *Bb*.

11, 11 καὶ om. *B* | 16 ἡ μία libri ἦν μία Reiske | τε καὶ πονηροτάτων quae a *Ba* abfuerant eicienda videntur, siquidem hoc additamento sermonis aequabilitas corrumpitur | 19 αὐτῶν *AB* | 27 χρυσιὸν καὶ ἀργυριὸν *B*.

12, 2 καὶ abesse malim | ζυποτρέφεσθαι coniecit Stephanus | 10 ἀπειναί libri, correxit Sylburg | 26 ἐξανθίζομένης libri, correxit Stephanus | 28 τε καὶ ποικίλους *B* | 31 τὰς διδασκαλίας *AB*.

13, 5, ἐκπληρώσωσιν *Ba* ἐκπληρώσουσιν *ABb* | 15 πάντας libri | 18 ἐκέλευσε? | διατρέβειν κατεμέλησεν coniecit Reiske | 20 αὐτῶν addidit *B* | 21 διαχρησάμενος maluit Reiske | 29 οἱ addidi.

14, 3 ἀγρόλους *B* | 10 χερὴν *B* | 19 αὐτῶ *B* | 21 προαχθεῖς *B* | 27 κατασκευάσας ταῦτα *A* | ἀκριβεῖς *AB* | 31 τε add. *B*.

15, 14 καὶ δὴ καὶ τοῦτο coniecit Reiske | 16 δι' αὐτῆς *B* | 17 τοῦτο in τότε mutare et in praecedens comma transferre maluit Sylburg | 18 ἐπέτειαν] ἄδειαν *A* | 19 παρὰ Sintenis l. l. III p. 10 περὶ libri.

16, 14 τὰς παρακλήσεις *B* articulum omisit *A* | 24 βραχὺν χρόνον τινα *B* | 26 αὐτοὺς] αὐθις maluit Reiske | 27 ἔτι om. *B* | 28 τὰ μὲν om. *B* | 30 παρημελημένοις *ABa*, quod recipiendum erat | 31 διὰ τὴν πενίαν Reiske.

17, 1 ἀπορρήτων? | 8 φθόρος ὁ λοιμικὸς ὅσος *B* φθόρος ἐνέσκηψε ὅσος *A* | 9 τόπω ἄλλω *AB* | 10 οὐδ' Ἑλλάδος om. *AB*, ex *C* ante οὔτε βαρβάρου γῆς inserui; cf. I 5. 24 II 19. 31. passim. | 14 οὐέντραι *AB* | 17 τελευτώντες οὖν Reiske | 23 aut οὐδὲν ᾤοντο δεῖν aut οὐκ ᾤοντο δεῖν Dionysium scripsisse probabile est; δεῖν enim altero loco poni quaevis fere pagina docet. cf. exempli gratia III 10. 19. 24. 28. 54. 73. 74. 75. V 10. 17. 48. 55. | 26 Οὐέντρας *AB* | ἀναλαμβάνειν maluit Reiske.

18, 5 τὸν στόλον? | 12 τὴν inserui | 15 ἡ add. *B* | ἐγένετο? | 17 ἐδόκει τῶ δῆμῳ *A* | ἦν om. *A* | 21 πόλει πολὺς? | 22 ἀπολόκους *Bb*.

19, 1 Οὐέντρας *AB* | 7 ἄλλ' οἱ] ἄλλοι *B* | 11 γινομένης *B* | 13 Σικίνιος, quod hic et cap. 17 libri praebent, in *Ικίλιος* mutare voluit Sylburg | 30 ἀποκειμένας Sintenis l. l. III p. 11, παρακειμένας libri.

20, 6 οὓς? | 10 εἰ μὴ βουληθεῖεν *A* | 12 ἐπὶ τούτοις διελύετο c. Reiske | 17 ἐν add. *BCm* | 20 προσημεῖα maluit Reiske | 23 κοινοῦ libri, quod correxi | 24 καὶ om. *AB*, unde malim μηδὲν [ἐνδιδόναι] μαλακίεσθαι | 25 τὸν δῆμον om. *B*; in *A* leguntur post συμφέροντος v. 23 unde huc transtulit Reiske | θρασεῖα *AB* | 26 ἀνυπολόγω — μανία *AB*.

21, 1 πολλῆς πάνυ? | 19 αὐτὸ κρίνειν τε καὶ ψηφίζεσθαι αὐτὸ κρίναί τε καὶ ψηφίσασθαι maluit Sylburg | 20 συνηγωνίζετο *B* apud Hudsonum συνηγωνίζοντο relicui | 30 παρελθῶν? | 31 δοῦναι Reiske Sintenis l. l. III p. 11 δοθῆναι libri.

22, 10 παθόντες *Bb* | 12 ὁ add. *Cm* | 23 φανερόν Sylburg φανεράν libri | καὶ ὑμεῖς δὲ? | 26 γνώσεσθε δὲ *B*.

23, 15 αὐτοῖς ἔθος *B* | 18 οὐδέπω ἐδόκει *AC* οὐπώποτε ἐδόκει *B* οὐπώποτε εἰώθει Sintenis l. l. I p. 21, idem postea III p. 13 proposuit οὐπώποτε δοκεῖ; οὐδεπώποτε ἐκεῖ Reiske | 24 δυνάμεθα *B* | 30 ἐξῆ *A* ἐξεῖναι *B*, quod correxi | 31 μὴ add. *BCm*.

24, 4 ἀναδίδωσι] ἅμα δίδωσι Sintenis l. l. III p. 13, quod recipere debueram | 26 ἀνήκεστόν τι *B*.

25, 6 παιδευόμενοι τοὺς υἱοὺς? πολιτευόμενοι uix sanum est | 22 ἐπιδρομάς τε καὶ λεηλασίας *B* | 25 ἐπιλογιζόμενοις libri, corr. Reiske | 29 ἐκ πολεμίων sive ἐκ τῆς πολεμίας c. Sylburg.

26, 2 τε om. *B* | 17 πόνου addidi praeter libros; alterum quo insolita haec praepositionis διχα significatio defendi posse videbatur exemplum, apud Aesch. Sept. c. Theb. 25, iam diu correctum est | 19 καὶ οὐ μετ' οὐ πολὺ libri καὶ οὐ μετὰ πολὺ Sintenis l. l. III p. 11, quem male secutus sum; καὶ μετ' οὐ πολὺ scribendum erat ex more Dionysi | 22 ἀποστερεῖσθαι libri, quod correxi, ἀπεστερεῖσθαι maluit Sylburg.

27, 6 χρησαμένων? | 8 ὅτε] ὅθεν? | 12 ἰδίᾳ ἀμείβεσθαι? | 27 ἅπασι] ἀπάσαν mavolt Sintenis l. l. III p. 11, sed cf. VIII 20.

28, 21 προτέρων?

29, 20 περιβαλλόμενος *B* | 29 ἐλευθέραν φωνήν *C* |

- 31 ἀνομολογήσετε *A* quod recipere debui, ἂν ὁμολογήσετε *B*.
- 30, 23 εἰν οὐκ ἄρχοντες Reiske | 24 ἀλλ' add. *B* | τοῦτο δρωσιν?
- 31, 9 ἤς] καὶ *B* | 12 ἂ τέως *Cmg* ἄ τε *AB* | 28 τὰς γοῦν ἀγορὰς?
- 32, 6 ἄλλα τινὰ ἠδίκησθαι *B* ἄλλα πολλὰ ἠδίκησθε *A* correxit Sylburg | 7 ἵνα δὴ καὶ γινώμεν maluit Reiske | 23 verba οἱ μὲν ἐπὶ ταῖς περὶ τὰ συμβόλαια βλάβαις, οἱ δὲ ἐπὶ τῇ περὶ τὰς τιμὰς ἐλαττώσει addidi ex *B*.
- 33, 4 οὖν om. *Ba* | 5 ὄν] καὶ *B* | περιωθεῖτο *B* | 19 δημαγωγοῦντες *B*.
- 34, 3 τε add. *B* | 4 τὴν om. *B* | 9 καὶ σουκέλλιος *AB*, quod in καὶ Γάιος Οὐσιέλλιος mutavi, idemque nomen reponere debueram VI 89 | 12 τινὰς libri, correxit Reiske | 19 βίων?
- 35, 10 τῶν μὲν ἐν τῇ βουλῇ? | 16 διαλυθείη *ABb*, διαλυθῆ *Ba* | 28 ἔσται?
- 36, 6 ἀποστροφὴν *ABa* quod recipere debui | 13 ἀναγκαιῶς *B* | 20 μαθόντες? | 24 τῆνεωστὶ γενομένη βουλῇ? | 31 ἐργασάμενοι libri, quod correxi.
- 37, 1 τοῦ τε σίτου? | 7 οἷγε Sintenis l. l. III p. 11 εἶγε libri | 13 ἐστὶ] οὐσα *B* | 25 καὶ add. *B* | 26 εἴπομεν *B*.
- 38, 3 αὐτῶν *B* | 6 τὴν addidit Reiske | 7 καὶ] ἦ libri, correxit Sintenis l. l. III p. 11 | 9 παθόντες *A* | 11 εἰ om. *Ba* | ἐν delendum censet Reiske | μὴ cum Reiskio abesse malim | 13 τί δ' ἂν libri, quod correxi | 21 ἐγὼ δὴ?
- 39, 1 λέγοντες *Ba* | 6 ἐνέγκαιτε *ABa* | 8 ἀγανακτήσετε *AB*, quod correxit Sylburg sed inserere debui ἂν. | 18 καὶ συμφέροντα addidit Reiske | 23 ἐνέγκητε *AB* | 30 ἐχρησάμεθα maluerunt Sylburg et Portus | 31 ὑμᾶς] ὑμῖν Portus idque recipere debui.
- 40, 2 ἀναγκαζόμενοι libri, corr. Sylburg et Sintenis l. l. III p. 3 | 10 ὑμῖν *Ba* | 20 εἴτε] ἦτοι Sylburg ἢ Portus | 26 ἐπαρόμενον maluit Stephanus | 31 πολιτῶν libri, correxit Reiske.
- 41, 2 οἰόμενος ὁμοιοῆσαι? | 3 οὐ γὰρ οἶον? | 5 κακῶς *Ba* κακός *ABb* | 10 δὴ Sylburg δὲ libri | χρεῖν *B* | 24 ἑαυτοῦ *Bb* αὐτοῦ *A* | 32 ἄρα delere malim; σοὶ δ' ἄρ' οὐ Sylburg.

42, 3 ὑπομένει *AB* | 20 ἀπαιτῶν *Cm* ἀπαιτεῖν *AB*.

43, 1 ὑπὸ χειρᾶς *ABa* | 4 ἐγίνετο *B* | μεθελκομένοις libri, correxit Sylburg | 12 ἐπιόντα ὄχλον maluit Sylburg | 13 ὀργὰς? | 16 προσῆν *AB* ἢν *C* | 19 βουλευμάσι? | 23 τῇ κατηγορίᾳ τέλος ἐπήνεγκε mavolt Krüger ad Dionysi historiogr. p. 474.

44, 5 κατελύθη coniecit Portus | 10 τμήμα libri σχῆμα Sintenis l. 1. III p. 20 | 24 ὄντας *B* ἅπαντας *A* | 25 δὲ *B* τε *A*.

45, 1 καθαίρουσι *B* | γὰρ addidi ex *A* | 5 ὑπατικὸν libri, correxit Sylburg | 11 τίθενται *CD* | 12 γε add. *B* | 15 ἀφαιροῦνται αὐτὸν? | 17 οὐδὲν μίμημα *B* οὐδὲν νόμιμα *A* | 20 εἶναι libri, quod correxi | 22 οὐ πολὺ *A*; an μετ' οὐ πολὺ παρεσόμενον? | 26 αὐτὸν *Bb* | 29 αὐτοὶ inserui ex coniectura Reiskii.

46, 10 ἐξήνεγκον? | 12 ἀναγκάλων add. *B* | 27 τῶν *ABa* τὸν *Bb*.

47, 5 στρατείας *B* | 7 εἶπεν libri, quod correxi | 9 ἀθρόως *AB* ἀθρόους *C* | 18 γινόμενον *A* | 23 τάδε. ὑμῖν *B* | 30 προβουλεύματα libri, quod correxi | 31 δύνασθε libri, quod correxi.

48, 3 ἐψήφισεν *AB* | 4 τὰ δ' delevit Sintenis l. 1. II p. 33 | 7 ἀρχαῖον καὶ καλὸν? | 12 Δεκίου ubique scribendum erat ex certissima emendatione Gelenii | 17 τοῖς ὑπ' αὐτοῖς *Ba* τοὺς ὑπ' αὐτοῖς *Bb* | 19 συναγορεύουσιν libri, correxit Reiske | 22 φέρειν δὲ libri, quod correxi | 25 σ. δ. τῶν δημάρχων, ὦ. ἦ. οἱ ὑπατοὶ maluit Sylburg | 31 ὁ λεύκιος *B* λεύκιος *A* Δέκιος Gelenius.

49, 1 ὑμᾶς *B* | 2 ἄς οἴομεθα libri ἐσόμεθα Reiske | 3 καὶ add. *BCm* | 4 βουλευμάτος? | 6 αἰτεῖν] ἔτι *B* | 8 μὴ ὡς maluit Reiske | 9 αἴσχιστα *A* | 14 τηλικούτων καὶ τσοούτων scripsi coll. VI 79; τηλικούτων καὶ libri | 21 ἀπηλλάξατε *ABa* ἀπηλάσατε *BbC* | 25 δὴ pro δ' ἦν *Ba* | 27 χρησαμένου *AB* | 29 τῶν δῆμων *ABa* | 31 ἀπάσασθε libri, quod correxi.

50, 1 ἅπαντας libri, correxit Sintenis l. 1. II p. 36 | 5 προβουλεύσαι? | 9 οἷς quod in libris ante περὶ legitur huc transposuit Sylburg | 12 παραιν-

δυνεύοντες Portus | 13 ὑφ' ἡμῖν *AB*, correxi ex *C* | 14 γράφω *B* | 15 τῶδε libri, correxit Sintenis l. l. II p. 36 | μὴ libri, correxit Sintenis l. l. II p. 36 | 16 γε οὐν *B* γε *A* | οἱ delevi cum *B* | 17 καὶ om. *B* | 18 πολεμίων? | 19 τῶ libri τοῦ Reiske | 22 τῶν μνημειῶν *Ba* | 24 κωλύετε *Bb* | 25 ὑφιστάντες libri, correxit Reiske | 27 ὑμῶν libri, correxit Sintenis l. l. II p. 36i | 29 κοινὰ πᾶσι τοῖς ἅμα πολιτευομένοις? | 32 εἰρήσθαι *B*.

51, 8 τίς libri τίς δ' scripsi auctore Sylburg τίς οὖν Reiske | 13 ἀφέλεσθε *B* ἀφέλησθε *A* correxit Sylburg | 20 ἀχθονται *AbB* | τοῖς om. *B* | 21 κωλύουσιν *B* | 22 ἐλαχίστους libri, correxit Reiske | 23 ἃ libri ἦν Reiske | 26 ὑμῖν *B* | 27 ἐνθυμουμένοις *B* | 28 πολλὰ γὰρ παρὰ *Ba* | 32 μισοδημόταις libri, correxit Sintenis l. l. II p. 36.

52, 4 προειδόμενοι *ABb* προιδόμενοι *Ba*; an προελόμενοι? cf. de Thucyd. 14, 6 | 7 εἴτε libri εἰ δὲ Reiske | 8—10 verba εἴτε κατὰ λογισμὸν γέγονε ταῦτα ὀρθὸν καὶ τὸ συμφέρον σκοποῦντα τῆς πόλεως om. *ABC* | 11 συγχωρήσειν *AB*, correxit Sylburg | 12 συγχωρήσαντες *ABa* | 14 lacunas indicavi auctore Sintenisio l. l. III p. 9 | 18 ἐγγόνοις *ABa* | ἐκγόνοις *Bb* | 20 ἃ καὶ *BbC* om. *ABa* | ἡμᾶς *B* | 21 ὡς προιδότας *B* ὥσπερ εἰδότας Sintenis l. l. III p. 9. ego delere malim verba ὡς πρὸς εἰδότας ἅπαντας ex versu 28 male repetita | 30 ὑμῶν *B* | ἐνθάδε καθ' ἡμῶν maluit Reiske.

53, 1 τοῖον *B* | ἡμῖν *B* | 18 ἡμῖν libri, correxit Reiske | 22 ὡς libri ἐν ᾧ Reiske | 23 ἀχρηστίας *AB*, sed cf. VII 24 | 24 ὥστε om. *B* | αὐτῶ *AB* αὐτὸ *Cmg* | 25 ἐπιτρέψαι *AB*, correxit Sintenis l. l. I p. 10 et *Cmg* | 26 ἀνθέξειν ἡμᾶς ἔτι? | 29 τῇ πόλει *B* | ἐκλιπόντας *Bb* | 30 λιμῶ addidi coll. VI 86 | 32 ἡμᾶς *B*.

54, 1 δι' ᾧ maluit Reiske | τὰς τῆς βουλῆς *A* τῇ βουλῇ *B* | 8 οὐδὲ om. libri, addidit Reiske | 9 τοῦ πατρικίου *ABa* | 16 ὑμῖν *A*, quod recipiendum erat | 19 διαστήσειν libri, correxit Sylburg | 20 ἐπεβάλλετο *ABa* | 21 περὶ ἐαυτὸν coniecit Sylburg | 26 ἐπὶ τούτῳ maluit Sylburg, sed cf. Lobeck ad Phrynichum p. 275 | 27 ἐπιχλεύασμα *B* | 28 ἔργων *Bb* | 29 πῶς γὰρ ἂν?

55, 4 ἄρα libri ἄρ' οὐκ Sylburg | 7 προσκαλούμενοι

maluit Grimm | 8 βουλομένοις? | 9 ὦ om. B | 12 εἴτε delevi, εἰ ABa | 13 συνήνεγκαν ἂν AB συνήνεγκεν Sylburg | 15 εἴτε οὐχ ὡς libri, correxit Sylburg | 17 ὅτι μὴ ποτε AB | 18 ἔχης B | 20 δημοτικὸν A δημοτικώτατον B quod correxi | 28 αὐτὸς B νῦν A | 30 διεξελθεῖν?

56, 5 σιτοδασίαν maluit Reiske | 15 δεῖσθαί γε libri, correxit Reiske | 16 ἅπαντες libri | 24 αὐτὸν AB | 25 ὧν ἐχρῆν B | ἀναδέχεσθαι — ἐψηφίσασθε maluit Gelenius.

57, 8 τούτων AB | περιψύχοντες καὶ περικροτοῦντες Reiske | 9 ἡμῶν AB | αὐτὸν ABa | 12 ὡς καὶ ABb καὶ Ba; ἢ καὶ Stephanus | 13 φύσει non intellego; an σφίσι? | 14 καὶ μὴ τὸ AB; an ἢ μὴν τὸ? | 17 καὶ χρόνον libri, correxit Sylburg | 26 οἱ πρεσβύτατοι καὶ ἐντιμώτατοι τῶν ὑπ. maluit Gelenius | 32 ἐπεκύρουν libri, correxit Reiske.

58, 2 παροῦσι libri, corr. Sintenis l. l. III p. 12 | 10 τῆς γνώμης? | 12 ἡμῖν A | 14 ἂν om. B | προσετέθη B | 16 ὑμᾶς τε libri, corr. Casaubonus | 21 ὡς οὐκ ὄμην ABb ὡς οἴομην Ba | 23 ἡμῖν libri, corr. Portus | ἡμᾶς B | 25 προελθόντα libri, correxit Reiske | 28 πειρασόμεθα libri, quod correxi | 31 ἐνθυμούμενος ABb | εἶχε AB.

59, 1 λογιζόμενος ABb λογιζομένοις Ba ut videtur | 8 ἀφέλξει maluit Reiske | 10 οὖν addidit Reiske | 17 οὗτος Ba ὡς οὕτως Bb | 18 ἡμῖν B quod correxi; om. relicui libri | 20 συμβεβηκόσι B | 21 καὶ ἐψηφίσασθε libri, correxit Sintenis l. l. III p. 12 | 24 πάντας γε B πάντες γε A quod recipere debueram | 25 παρακρουσθέντας AB | ἀκυρῶσαι Ba ἐπικυρῶσαι ABb | 28 δεδημημένος maluit Reiske.

60, 7 παραγεγόμενον C | 12 προβέβηκε λέγοντος libri, correxit Sylburg | 13 ὑμῖν A | 17 an ἡμῖν ἔτι μᾶλλον ἐνέκειτο καὶ ἱερὰν? | 21 τιμίαν B | 22 προγόνων libri, correxit Sylburg | 23 ἡμῖν B.

61, 2 ὥσπερ ἐχρῆν Sintenis l. l. III p. 22 ὥσπερ ἔφην libri | 6 ᾗ? | 10 φιλοπόλεμον libri, corr. Sylburg | 17 πάντες? | 18 οἱ om. AB | 20 ἔσχετε coniecit Sylburg | 22 οὐκ ἂν? | 23 verba corrupta sic restitui posse coniecit Sintenis l. l. III p. 21 ut scribatur ἀλλὰ τὰς ψυχὰς ἂν πρότερον προέμενοι ἢ ταῦτα, ἀνήρησθε ἂν, οἱ μὲν etqs.

62, 7 ἔπαθε ἀγαθῶν πολλῶν? | 9 παρ' ὑμῶν maluit Sylburg | 10 ἀκείνο Bb | μετὰ τούτων B | 18 αὐτὸς om.

B; malim ὁ αὐτός coll. VII 36 | 21 ἀντέστητε *A* | 23 ὅταν *AB*, correxit Sylburg | 25 ἤσ om. *B* | ὑφείται *A* ὑφ' ἧ τε *B* | 30 ἡμῖν *B*.

63, 8 ἔξω τούτων Grimm | 10 προτρέπειν libri ἐπιτρέπειν Camerarius | 11 ἀντιπράττειν cum Reiskio scribendum ex more Dionysi | 12 ἀμάρτοι libri, correxit Sylburg | 23 οὖν delet Sintenis l. l. III p. 12 | 24 ᾧ scripsi ὄν libri | ἐκρατύνητο *C* quod praestat | 28 αὐτός γε libri, correxit Reiske | 29 τουτο *B* | 31 ἐννεακαιδεκάτης *ABb*.

64, 1 οὐδὲ *B* | 12 ἐπὶ τῶ νόμῳ maluit Reiske; an ἐν τῷ δήμῳ? | δεδοκίμασμένην libri, correxit Reiske | 6 ἡμᾶς *ABa* | 11 κωλύσεως τῶν ἀδικούντων maluit Sylburg | 17 ἀξιώσει ἔτι *A*; an ἀξιώσειεν ἔτι? | 18 δίκαιον δὴ libri, quod correxi | 19 ἡμᾶς libri, quod correxi | 20 ἄς γε libri, correxit Reiske | 23 δίκην libri, quod correxi | 27 ἦ om. *Ba* | 31 ἂν addidit Reiske | 32 αὐτῷ *AB* | πρὸς ἀνδρός libri, correxit Reiske.

65, 1 γένονται *B* | 6 ἀξιῶ libri ἄξιον Reiske | ὑμᾶς post βουλήs add. *AC* | σκοπεῖν libri ὑποτοπεῖν Casaubonus | 23 πολιτεύονται *AB* | 30 αὐτοῖς *B*.

66, 10 περὶ θεῶν maluit Sylburg | 11 τί ἂν ἄλλο maluit Reiske | 19 πολέμων οὐδὲ libri, correxit Sintenis l. l. II p. 35 | 20 οἷς *ABa* | 22 ἐπαναταθείσας Sylburg | 24 δὴ περιδράσετε *Ba*; malim εἴπερ δὴ.

67, 1 μὴ περιέχεσθαι *ABb*, μὴ om. *Ba* | 5 ἡμῖν *AB* | 7 εἶη Casaubonus ἦ libri | 17 πολέμου προφάσεις *A* πολέμους προφάσεις *B*, correxit Reiske | 26 οἰομένων δεῖν coniecit Casaubonus | 27 γενήσοιτο? | 30 τὴν αὐτὴν χάριν libri, correxit Sintenis l. l. I p. 29.

68, 2 μηδὲν διαγνῶναι maluit Sylburg | 5 οὐ μικρὰ.... εἰς σωτηρίας ῥοπήν libri, quod correxi | 10 προτέραν libri, correxit Sylburg | 12 χρηστὸν deleui | 14 πάσχειν? | 29 ἀπολυσόμενον maluit Reiske.

69, 11 τὸ λοιπὸν add. *B* | ἐξύφαινε maluit Sylburg | τὸν λόγον *Ba* | 16 προσλαβοῦσαν maluit Reiske | 17 τῆς δόξης scripsi, δόξης libri | 18 τὰ add. Reiske | 20 μηδὲ τὴν ἰσχὺν? | 21 πάντων Sylburg, τούτων libri, | 24 ἄκρατον μήτε μοναρχίαν μήτε ὀλιγαρχίαν? cf. II 3 | 27 ἀποτρέπει *B* | 29 γενόμενον Stephanus | 32 ἔθεσι?

70, 1 μὲν οὖν μὴ *AB*, quod correxi; μὲν οὖν ὠμῆ (D) | 12 τε add. *B* | 15 ἀποδεικνύονται libri, correxit Reiske; an ὤεσθε δεῖν ἀποδεικνύουσαι? | 17 ἢ δὴ βουλὴ *A* ἢ δὴ ἢ βουλὴ *B*, correxit Reiske | 31 ὑμῖν add. *B* | ἐνθάδε libri, correxit Sylburg.

71, 1 συννοεῖν libri, correxit Reiske | 6 καὶ καὶ *B* καὶ *A* | 7 δὲ δὴ *Bb* δὲ δὲ *Ba* δὲ *A* quod praestat | 12 ἀνὴρ φρονήσει *B* | 24 ἀποδείκνυτε *AB*, correxit Portus | 25 ἡγησαμένους *B* | 32 σκευαζόμενος libri, quod correxit Reiske.

72, 2 κακῶν *B* | 22 ἐφ' οὗ libri, correxit Sylburg | μου] με *Ba* | 30 ἡτήσαντο *Bb*, ἡτιάσαντο *Ba* ut videtur.

73, 6 ἐπιδίκου] ἐπὶ δίκην? | 18 ἀγορῶν *ABa* | 23 ὀκτῶ ἡμέρας maluit Casaubonus | 27 διεξιθόντες?

74, 4 ὡς] ὁ maluit Sylburg | 11 ἐν αἵς libri, correxit Hudson | 12 κατ' αὐτάς libri, correxit Sylburg | 14 δὲ ἐναντιουμένων libri διεναντιουμένων Sintenis l. l. III p. 13 | 18 ὁ om. *B* | ἐπιτρέψει *B* | 25 ἅμα addidi; οὐχ ἅμα πάντες ἀναλ. mavolt Sintenis l. l. III p. 13.

75, 3 μαχομένων delendum censuit Reiske; ἐν ταῖς μάχαις contra spuria esse iudicavit Grimm | 6 λόγοι Portus φυλαὶ libri | 11 ἐλάττονα seiunxit Hudson | 17 σαλπικτῶν *Ba*, correxit *Bb* | 23 ἔσχατον *AB* | 24 στρατιῶται libri στρατειῶν τε Sylburg et Portus | 30 φρονήσιαν?

76, 1 μὴ τοῦτο] μετὰ τοῦτο *B* μετὰ τούτων *A*, correxit Hudson | 9 πέρας libri, quod correxi coll. III 20 τοῦτο δὲ ἦν σπάνιον καὶ οὐ μακρὰν ἀπέχον ἀδυνατοῦ | 15 ἀπὸ τῆς πρώτης κλήσεως libri, quod correxi | 19 ὦντο δεῖν συνάγειν *A*, quem verborum ordinem recipere debui | 21 φυλετικοὶ libri ψιλοὶ Sylburg | 24 ψήφων quod om. *B* delevi | 27 αὐτοὶ libri, quod correxi | 32 λέγεσθαι] γενέσθαι?

77, 5 ἀνταποδοθῆναι? | 7 χρεῖαν libri χάριν Sintenis l. l. I p. 27 | 15 προορᾶν? cf. VIII 53 | 19 δικαίως *Ba* δικαιώσωσιν *ABb*; an ὥστε οὐκ ἂν δικαίως — ἀπιστεῖν? | 23 δι' αὐτὸν *B*.

78, 6 ἀδίκημ' ἀνδρός? | 7 καὶ τὰ παραπλήσια? | 29 Σικίνιος *B*.

79, 23 τὸ delevit Reiske | 27 τις om. *B*.

80, 1 τὴν om. *Ba* | 7 ἢ deleui cum *B* | 16 οὐδ' *AE*
 οὐχ scripsi | 25 ἀπεμπολᾶ? 29 οὗτος μὲν οὖν ὁ Μάρκιος?
 30 πρῶτος καὶ addidi ex *B*.

81, 3 περιβαλλομένων *B* | ταῦθ' ὑπέδειξεν *Bb* | 9
 ἐκ add. *B* | 32 γινομένη *B*.

82, 8 αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν? | 11 ἄξιον libri ἐξάγειν
 scripsi | 27 ὄχλῳ libri, quod correxi | 32 ὁ om. *B*.

83, 1 ἐπιφανείσης σφῶσι malim cum Reiskio | 6 τιμή-
 σαντες *B* correxit Reiske; θανάτῳ αὐτὸν τιμήσαντες *A* |
 8 de tribuum numero falso a Dionysio relato cf. Mommsen
 de Tribubus p. 9 et Schwegler Hist. rom. II p. 352 |
 13 πρόσκλησις Reiske | 14 καὶ add. *B* | 17 ὑπὸ τοῦ δήμου
 libri, quod correxi | 22 μεταλαμβάνειν? | 26 λέγω δὲ addidi
 ex *B* | 28 ἐγίνετο τότε κύριος?

84, 11 οἱ add. *B* | 14 ἐμὲ deleui cum *B* | 24 προίων
 libri, quod correxi | 25 ἀλλοτρίας *B*.

85, 3 ὑπὲρ αὐτῆς maluit Sylburg | 10 εἶναι λόγος *B* |
 11 εἶ] οὐ *Abb*; οὐ *Ba* ut videtur, quod stare possit si
 λογιζόμενος reposueris | 15 μᾶλλον δὲ διὰ τοῦτο *A* | 17
 μεθηρομόσαντο maluit Reiske | 31 comma, quo vulgo
 post ἄξιον distinguitur oratio, delendum est | 32 πολλὰ
 add. *B*.

86, 3 ἐργασαμένοις *B* | 9 καὶ ante δικαίων addidi;
 in *B* post δικαίων tres litterae erasae sunt | 18 προειληφώς
B | 28 καὶ τὴν καρτερίαν? cf. Suidam s. v. Μάρκιος.

87, 1 γὰρ add. *B*; οὐδὲ πρὸς Suidas l. l. | 4 παρα-
 θέμενος libri, correxit Reiske | 7 οὔτε διοικησάμενος addidit
 Sintenis l. l. I p. 24 | 18 καὶ βοσκημάτων Sintenis l. l.
 III p. 11 ἢ β. libri | 29 ἀλλὰ ταῦτα πάντα *Bb* ἀλλὰ.....
 ταῦτα καὶ τὰλλα πάντα *Ba*; quinque litterae post ἀλλὰ
 a *Bb* erasae legi nequeunt. | 32 Λατῖνος libri, quod
 correxi.

88, 6 Λατίνιε scribere debueram | 16 καὶ δεύτερον τὸ
 ὄναρ coniecit Sintenis l. l. III p. 16 | 18 ἔχειν deleui cum
 Reiskio | 19 ἐκφέρειν libri, correxit Reiz ad Lucian. rhet.
 praec. 24 | 22 νέον ὄντα maluit Reiske | 23 ἀναρπασθέντα? |
 25 καὶ om. *B* | 31 προθεῖναι?

89, 1 καταστάσεως libri, correxit Sylburg | 4 ἦκειν *Bb*
 ἦκειν *Ba* | 11 πρὸ deleui secundum *CD* | 12 ἠγούμενος

scripsi, ἀγόμενος *B* προαγόμενος *A* προηγούμενος maluit Sylburg | 25 ἐν abesse malim | 28 ἐποιεῖτο. *A* ἐκινεῖτο *B* idemque legerat Plutarchus Coriol. 24.

90, 4 συνοικήσαντα *Bb* | 16 δεῖν αὐταῖς? | 20 πατρῶου σεβασμοῦ *B*.

91, 4 πρῶτα ἱερὰ libri, correxi auctore Reiskio | 6 πᾶσιν *B* | 13 ἐπὶ τῇ πόλει libri, quod correxi | 14 ἀπολαβεῖν coniecit Sintenis l. l. III p. 10; ego ὑπολαβεῖν prorsus abesse malim | 16 εἴτε delerunt Portus Reiske, εἴτε κατ' ἄλλην εἴτε κατ' ἐκείνην mavolt Sintenis l. l. III p. 10 | 23 ἀνὴρ scripsi, ὁ ἀνὴρ *A* ἀνὴρ *B*.

92, 5 πανηγυριασμούς *B* | 11 ἐξουσίαν] οὐσίαν mavolt Mommsen de tribubus p. 66 | 14 οἱ πρόσηβοι *B* πρόσηβοι relicui | 18 κατ' Ἴλας τε καὶ λόχους? | 19 ὡς add. *Bb*, om. *Ba* | 22 τοὺς ἀξέυκτους ἵππους libri, quod correxi | 25 τὰ δὲ Reiske | 29 ἀποδῦναι *Ba* | ὅλον τὸ σῶμα maluit Reiske.

93, 1 ἀναφαίνειν *A* | 6 μέσον *AB* | 21 διαφυλάττοντες Sintenis l. l. I p. 17 οἱ φυλάττοντες libri | 25 πολλοὶ inserui ex *B* | 28 τε addidit *B* | 30 καὶ abesse malim.

94, 3 περιηρημένα libri, correxit Reiske | 6 χωρίον *AB* correxit Sylburg | 7 ἀνεδίδον libri, correxit Sylburg | 8 ἀν σχήματα· ὁ μὲν πρῶτος εἰδοφορῶν? | 9 προκελεύσασιν *AB* | 13 τοῖς addid. *BC* | 17 ἐνρῦθμῳ scripsi ἐν ρυθμῳ *B* ρυθμῳ *Aa* τε ρυθμῳ *Ab* καὶ ρυθμῳ vulgo | 23 καθίστη *AB*, correxit Sylburg | 25 καὶ delere maluit maluit Sylburg | 30 ἐν addidit Reiske.

95, 3 ἤσκησε *AB* | 13 προκατορχομένους *B* | εἰσάγων Sylburg ἄγων *AB* | 17 μέσους *AB*.

96, 4 στρατηλάτας *B* | 5 τοῖς deleuit Hudson | 6 παρορχομένοις libri, correxit Sylburg | 9 σατυριστάς libri, correxit Sylburg | 20 ὄλην τὴν ὁδὸν? | 24 ἔχουσαι? | 27 παραδέδονται?

97, 2 ἀφ' ὧν *AB* | 3 Φερσεφόνης *AB* | 8 Ἑλένης vix sanum; an Σειληνοῦ? | 9 οἰκήσαντες *B* | 11 πάντας libri | 15 οὐχ ὡς ὑγιῆ *B* | 17 ὁ add. *B* | 20 δήμερος libri, correxit Meineke | 22 ὁ μὲν — ἔπαιεν? | 28 ἐπιθέντες?

98, 3 προῦβάλλοντο *B*; ceterum versus ex II. α 449 et

458 conflatus est | 18 δ' omisit B | 28 βαρβάρους καὶ τινὰς libri, quod correxi | 30 ἔτι scripsi ἔστι libri.

99, 1 ὥσπερ libri ὡς παρ' Sylburg | 2 lacunam statuit Reiske et totum locum sic restituit: Ὀλυμπιάσι τε καὶ Πυθιάσι ἐπόλων καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρόντος ἔτι ποιούσιν | 5 διατελεῖ? | 7 ὃν addidi | 12 τε add. B | μὴ add. Valesius | 13 ἕτερόν τε Reiske | 16 αἰ om. B | ἵππων Gelenius | 18 καλοῦσιν add. B | 27 τινὰς οἷς ἐτίμων libri, correxit Reiske.

100, 7 ἄρχοντα?

LIBER VIII

101, 8 ἐπὶ scripsi ἐκ libri | 12 ἐλασθεῖς Ba | τ' addidi ex A, om. B | 18 γοῦν libri, correxit Sintenis l. l. III p. 12.

102, 7 ἀντίον B | 24 ἐρριμμένος libri, quod correxi.

103, 4 αὐτόν B | 5 post καὶ aliquod vocabulum, ut εὐεργεσίαν vel tale quid intercidisse videtur | 13 ἀπειροπολέμους scripsi ἀπολέμους libri | 16 πράξεις δικαίας maluit Reiske | 26 ταῖς addidi | 31 ἀπάτης?

104, 2 ἐπὶ μέσον libri, correxit Reiske | 13 ὡς om. B | 19 ἀρχῆς libri ἐορτῆς Sylburg | 23 κατασκηνοῦν B.

105, 1 αὐτὸς deleui cum A τε τῆς αὐτὸς αὐτοῦ B | 3 ἐκφέρει malim cum Reiskio | 11 προσελθεῖν libri quod correxi, συνελθεῖν Sintenis l. l. III p. 22 | 13 ἅπασιν libri | 19 ἀπείναι libri, correxit Sylburg.

106, 11 πάντας libri | λέναι libri, correxit Reiske | 16 καλλίστη κείσθαι συνόδῳ Ba ἐν καλλίστη κείσθαι συνόδῳ ABb quod correxi; ἐν καλλίστῳ κ. συνόδου maluerunt Reiske et Lobeck ad Phryn. p. 280 | 20 παρὰ τὰς σπονδὰς AB.

107, 1 πάντας B | 4 ἥθεσιν] πλήθεσιν? cf. VII 35 | 11 προσῆκε B | 17 μικτόν add. B | 31 πρεσβυτάτων libri, correxit Reiske.

108, 4 βουλόμενοι add. B | 5 ἔχειν deleui cum B | 17 προσεκαλέσαντο maluit Reiske | 21 ἐκ τῆς πόλεως ὁ τύραννος ἀναιρεῖ B τῆς πόλεως ἀναιρεῖ A.

109, 13 ὑμῖν Reiske τὴν libri | 16 πρότερόν γε etsi

dubitanter scripsi, ποτε ὄντες libri; ποτε ἐχθροὶ ὄντες Reiske | 23 παρ' ὑμῶν *A* | 24 εἰ addidi ex *B* | 32 ὡς om. *AB*.

110, 3 πολεμίων maluit Sylburg | 6 ἀποδείξωσι *Bb* | 7 ἔχουσι] ἀποδείξουσι *B*, de *A* non mihi constat | 11 περὶ τοῦ πολέμου? | 23 ἔχουσι addidit Sintenis l. l. III p. 6.

111, 6 ἂν ὁμολογήσουσιν libri, correxit Stephanus | 11 Ἀλβανὸν Dionysium scripsisse vix crediderim, itaque aut Λατῖνοι aut Σαβῖνοι legendum videtur | 14 πρότερον libri, correxit Reiske. | 17 ἀπολήψεσθαι *Ba* οὐκ ἀπολήψεσθε *Bb* | 25 ἕκαστα *A* | 26 post ἐπιτρέψατε nonnulla velut περὶ δ' ἐμοῦ ἀξιῶ ὑμᾶς ὡς περὶ φίλου βεβαίου intercidisse suspicatus est Reiske | 30 καταχρησθῆναι *AB*.

112, 6 ἐπεσήμηναν libri, correxit Reiske | ὑποτιθεμένῳ *Ba* | ὑποτιθεμένου *ABb* | 7 προθέντες *Ba* προσθέντες *ABb* | ἔτι κυροῦσι mavolt Sintenis l. l. III p. 3 | 11 τε add. *B* | 17 ἐπερρώσθησαν? | 18 ἡωμαίων *B*.

113, 7 τε add. *B* | 9 οὐκ ἀδικεῖσθε Sintenis l. l. III p. 14; ego transposito νῦν vocabulo malim εἰ — δόντες — ἔπειτα μεταδόξαν ὑμῖν ἀπαιτεῖτε, ἀδικεῖσθε μὴ κομιζόμενοι· νῦν δὲ πολέμῳ ἀφαιρεθέντες — ἀδικεῖτε eqs. | 14 αὐτῶν *Bb* | 15 ἅπαντας δὲ Reiske | 17 ἔτι *ABb* ὅτι *Ba* | 18 δορικτήτων *A* | 22 ἄρχητε maluit Reiske.

114, 4 τὰ add. *B* | 27 χώρα Sintenis l. l. III p. 15 χωρία *B* τὰ χωρία *A* | 31 αὐτὰ coniecit Sylburg.

115, 5 ἐξαιρεθῆναι scribendum erat | 19 ἐκεῖ libri ἐκεῖνοι scripsi | 26 ἤδη add. *B*.

116, 10 αὐταῖς? idemque suaserat Portus | 12 ἤδη] ἠ δεῖ vel νῦν ἤδη Reiske; an ἡμῶν? | 13 ὀρθοῦν *AB* | 22 ἐπιτυχεῖς ταῖς μάχαις *AC* | 30 verba ὁμῶσε τοῖς πολεμοῖς abesse malim.

117, 20 παρασκευάσασθαι? | 23 τῶν om. *B* | 27 ὡς delere voluit Sylburg.

118, 6 ἀποδείξαι ἕως scripsi ἐκπέμπειν τε ὄσῃν libri, sed ὄσῃν in *B* in rasura positum; pro ἕως fortasse reponendum τέως | 16 ἅπαντα libri | 22 φρουροῖς libri χωροῖς scripsi | 26 αὐτοῖς maluit Sylburg | 27 ἐνδεῖν maluit Reiske.

119, 12 ταῖς πόλεσιν vix recte dictum; an τοῖς πλήθεσιν? ἐν τοῖς πολέμοις coniecit Reiske | 20 εἴ τινα *B*.

120, 11 στρατηγός delevi cum Reiskio | 21 πόλεις
add. *B* | 25 τὸν addidit Sylburg.

121, 2 ἐπὶ τὰς πύλας ἀναλαβῶν libri, correxit Sylburg |
5 ἐφεστηκός coniecit Sylburg | 24 ἐξεκόμεστο *AB* | 25
Βωλανῶν ἐτέραν libri, correxit Sintenis l. I. II p. 29 prae-
eunte Reiskio | 27 παρασκευασμένοι *ABa*.

122, 2 τούτων om. *B* | 6 χωρίῳ add. *B* | 8 συνίσταται
καὶ *B* | 13 οἱ *B* | 22 ἐκβιασάμενος libri, quod correxi.

123, 3 αἱ ἄλλαι Sylburg καὶ ἄλλη libri | 6 ἐγκατεσκευα-
σμένον libri εὖ κατεσκευασμένον Gelenius | 9 ἀπήραξαν
libri, quod correxi | 26 τοῦ τείχους πλησίον *B* | 28 ἀπαν-
τῶσι πάντες προτείνοντες? in *B* inter ἀντι et προ quattuor
litterae erasae sunt. | 31 τε add. *B*.

124, 1 Κοπιολανῶν *AB* Κοριολανῶν vulgo. Καρυν-
τανῶν maluit Niebuhr Hist. rom II, 198 | 2 ὡς delevi
cum *A* | 5 δὴ inserui ex *A* | 6 αὐτοῖς libri, quod correxi |
14 Βολὰς *B* Βωλὰς *A*, correxit Gelenius ex Steph. Byz.
s. v. Βοίλλαι | τε omisi cum *B* | 24 Βολανοὶ *B* | ἐξέθειον
ἀνοίγοντες libri, correxit Reiske | 26 ἐφισταμένους libri,
correxit Sylburg | 28 πολὺς om. *B*.

125, 1 οὐ λόγος *B* | εἰς τὸ εὐψυχον? | 4 δὲ ταύτης
omisso καὶ *B* | 10 τῶν ἄλλων χωρίων? | 11 χώραν *AB* | 13 τε
Reiske γε libri | 17 πογόνους *Ba* προγόνους *ABb*, corr. Syl-
burg | 21 ἡ πολιορκία libri, corr. Reiske | 22 πολιορκίας
AB, sed in *A* additum γε τειχομαχίας quod recepi | 23 πε-
ριετάφρυσελibri, corr. Sylburg | 25 αὐτῶν *AB*, corr. Syl-
burg | 32 τότε om. *B* | χωρίον mavolt Sintenis l. I. III p. 15.

126, 3 τοῦτο add. *B* | 8 προσθεῖναι *ABa* | 13 ἐκάστῳ
om. *B* | καὶ τῷ] ἢ τῷ libri, quod correxi | 15 ἰδίας Sin-
tenis l. I. I p. 19 ἴσας *B* om. reliqui | 18 βούλημα *Ba* |
24 κλοιλίας *A* κλυ ...ίας *B*, tribus literis erasis | 27 τὸν
πόλεμον Portus | 31 τείχεσι libri, correxit Sylburg | 32
τοὺς ἄλλους τοὺς ἐρμυνοὺς *AB*.

127, 11 προδιδόμενοι libri, correxit Reiske | 17 πο-
στούμιος *ABb*.

128, 13 διαλύσεσθαι *Bb* | 19 ἦκον] ἀπῆγον? | 23 ἐπὶ
δίκη libri, correxit Stephanus | 28 ἐπιχειρεῖν Sintenis
l. I. III p. 7 ἐπὶ libri.

129, 6 δυοὶ γὰρ (*D*) | 18 καὶ εἰ Reiske καὶ *B* εἰ δὲ

A, in archetypo fuerat κεί 20 τὰ add. *B* | 21 ἅπαντα libri | 29 αὐτῶν add. *B*.

130, 3 ἀφαιρέσει δὲ δὴ libri, correxit Sintenis l. l. I p. 27 | μὲν om. *B* | 10 ἀνθρώπων add. *B* | 13 ὡς om. *B* | 15 οὖν om. *B* | 23 φιλονεικούντες *A* φίλων ἤκομεν Reiske; an φίλων εἶκοντι? | 29 ἅπαντα libri.

131, 2 πάντων libri | 26 μὴ τυχόντι *AB* ἐπιτυχόντι *D*.

132, 2 καθίστασθαι maluit Stephanus | 5 συμμαχῶν ἀπόικων libri, correxit Sylburg | 8 ὅσοι παρὰ πάσαις libri, quod correxi | 15 μὴδὲ πεδανοῖς libri, correxit Reiske | 19 φανυλότητα τοιούτων ἐρυμάτων coniecit Reiske | 23 ἐπαγόμενος? | 26 ὄντες] παρόντες?

133, 4 μὴ add. *B* | 5 πέσωσι *B* | 13 κρίνεις *AB* | 16 φωτί *A* ut videtur | 20 μαθήματα φέρει *A* πάθη μεταφέρει *B* quod correxi | ἐπιχειρεῖν *Ba* | 27 ἐπὶ τουτοῖς *B*.

134, 1 ὑπάρξη κατὰ γνώμην? | 2 ὑποδεξαμένοις μέμψη δὲ καὶ αὐτὸς σεαυτὸν *A* | 3 καὶ ἀδυνατοῖς scripsi ἢ δυνατοῖς *A* ἢ ἀδυνατοῖς *B* | 9 ἀποκτείνων *AB* | 17 τὰ ἔσχατα maluit Reiske | 19 ἔσται Sylburg ἐστί *AB* | 21 τε add. *B*.

135, 1 εἰς om. *C* | | ὅμοια] οἰκεῖα? | 3 δεινούς add. *B* | 6 σὺ addidit Reiske | 7 δὴ add. *B* | 8 δὴ add. *B* | 10 καὶ om. *B* | 31 καὶ κόμισαι add. *B* | 32 γυναικὸς τε φιλ. libri correxit Reiske.

136, 6 τοῖς ἄλλοις om. *B* | 22 τὴν add. *B* | 24 δὴ scripsi δὲ libri.

137, 8 ἠγωνισάμεθα? | 18 εἰ μὴ καὶ libri, correxit Sylburg.

138, 12 ἄλλ' addidi ex *ACm* | 15 διατελεῖς *B* | 20 διαμένει *A* διαμένη *B*.

139, 3 ἀποδοθείσης? | 4 ἥξοντα libri ἐκόντα Reiske | 14 ἀπ' ἀνάγκης maluit Reiske | 18 μου om. *B* | 19 φέρε θὴ καὶ *C*.

140, 5 τὴν πόλιν add. *B* | 13 παρέδωκα *B* | 25 οὐδὲν om. *B* | οἰοί τε *B* βούλησθε *A*, correxit Sintenis l. l. III p. 25 | 28 μὲν add. *B* | 31 ἢ τιμὴν abesse malim.

141, τούτοις Οὐολούσκοις *B* τοῖς Οὐολούσκοις *A*; Volscorum nomen ex glossemate ortum expunxi | 7 ἐγένετο *Bb* | 8 ἀνέτρεψε *Bb* καὶ ἀνέστρεψε *A*; ἄλλ' ἀνέστρεψε maluit Reiske | 10 τούτοις add. *B* | 11 δεινότεα coniecit

Reiske | 25 *πάλιν προδοσία* libri, correxit Sylburg | 26 *οὐκ* deletit Sylburg *οὐκ ἂν ἐμπτύσειε* maluit Reiske.

142, 8 *τὰ* add. *B* | 28 *φυλάξων* addidi ex *A*.

143, 4 *ὄψεως*] *φύσεως*? | 9 *αὐτῶν* *Ba* | 10 *τοῦ* add. *B* | 13 *φιλοποιούμεθα* *B* *φίλους ποιούμεθα* *A* | 18 *οὕτως* addidit Sylburg | 22 *ταῦτα* add. *B* | 24 *τὰ* expunxi cum *B* qui omisit.

144, 4 *ἐγὼ μὲν* Reiske | *δὲ* add. *B* | 6 *αἰτεῖσθε γε ἀνοχὰς ἐπὶ διαλλαγαῖς* *B* | 16 *ἀποίκους* *Bb* | 20 *οὐ* — in cuius loco nescio quo casu *μη* typys expressum est — inserui; in *B* post *δὲ* duo litterae erasae | post *ταῦτα* trium litterarum rasura in *B*; an *ταῦτα* *δη ἀπαγγέλλετε*? | 27 *δὴ* om. *B* | 29 *εἰς ἃ* libri *Ἰσα* Hudson | *τε* add. *B*.

145, 2 *πρὸς τούτοις* maluit Reiske | 9 *αἰρήσονται* *B* | 25 *ἦ* deleui cum *B* | 27 *λογγάδι* libri, correxit Sylburg | 32 *αὐτῶν* deletit Portus.

146, 6 *Ἀλβήτας* *AB*, *Λαβινιάτας* Sylburg | 7 *Μογιλίνους* *B* | 8 *χωριελανούς* libri, *Κοριολανούς* Stephanus | 18 *καὶ* ante *καταλυσάμενοι* add. Portus | 30 *τοῖς* om. *B*.

147, 16 *αὐτοῖς* add. *B* | 26 *ὑπαίθριον* scripsi *ὑπερόριον* libri.

148, 1 *δι' οἰωνῶν* Reiske *οἰωνῶν* *B* *οἶον* *A* | *ἦ ἄλλης τινὸς ὀττειας*? | 6 *δὲ* add. *B* | 21 *ἐπέστειλεν*? | 26 *μη*] *μηδένα* *Ba* | 29 *ὑπὸ* libri *ἐπὶ* Sintenis l. l. III p. 15.

149, 17 *θειήσωσι* *B* | 22 *δεόμεναι* libri, correxit Sintenis l. l. III p. 15 | 23 *ἀπελήλακεν*? | 24 *εὐνοίας* libri, correxit Reiske | 28 *βαδίζομεν* *B*.

150, 13 *προῆλθον* *B* | 17 *οὐελουμνία* *B* | 21 *αὐται* *B*.

151, 5 *νήπια καὶ ταυτὶ τὰς γενναίας ἴθι* *AB*, correxit Sintenis l. l. III p. 29 | 8 *σπείσεσθαι* *B* | 17 *ἀληθῶς* add. *B* | 17 *ἔκγονοι* *ABb* *ἔγγονοι* *Ba* | 19 *αὐται* *AB* | *διελύσαντο* libri, quod correxi | 21 *τὴν* add. *B* | 24 *ἔγγονοις* om. *B* | 29 *ἔσλγα· συνοδυρομένων*? | 31 *ἦ* om. *B*.

152, 7 *τὴν δύστηνον οἰκίαν* *A* | 9 *μαθοῦσαι λέγειν* add. *B* | 10 *τῇ δίκη* *ABb* | 11 *καθημένας* add. *B* | 14 *ἀνακαλουμένας* libri, corr. Portus | 15 *ἄποθεν* *Bb* | 23 *ἡμῶν* libri, corr. Gelenius.

153, 2 *τὸ νεώτερον* *B* | 31 *ταῦτα* addidi auctore Reiskio, qui maluit *καὶ ταῦτα μηδένα μηδὲν ἀδικῶν*.

154, 5 εἰς αὐτὸν add. *B* | 16 παρουσῶν add. *B* | 26 οὐτεουργία καὶ τέλος ἀπῆει τὴν. π. ὕ. τ. π. ποιησαμένη ἦν ὑπέσχετο *A* | 31 post ἐλπίδος septem litterarum litura in *B*; an fuerat τέλος ἀπέφεσαν?

155, 5 ἀποροῦντες add. *B* | 7 στρατόπεδα *B* | 28 τὰ κράτιστα καὶ γενησόμενα correxerunt Sylburg qui καὶ deleuit et Sintenis l. l. III p. 16 qui τὰ transposuit.

156, 16 δεήσει libri, correxit Reiske | τὴν add. *B* | 18 προιοῦσαι hic et v. 20 προιών *ABb*, προσιοῦσα et προσιών *Ba* | 28 τοῦ μὴ — ὄρασθαι maluit Sylburg.

157, 6 καὶ addidit Reiske | 13 αὐτὸν *A* | 19 περιλαβῶν *A* | 23 προσελθοῦσαν add. *B* | 27 ἐμοί τε?

158, 2 ἀσμένως libri, quod correxi | 3 πολλῆ add. *B* | 5 ποιησόμενας maluit Casaubonus | 19 aut Μάρκιε delendum aut ὦ Μάρκιε τέκνον transponendum videtur | 31 εὐνοίαν ἔτι libri, correxit Reiske.

159, 3 πρὸς ἡμᾶς καὶ παραμυθουμέναις omisi cum *B* | 6 ἢ ante συνοικουροῦσα add. Reiske | 23 αὐτοὺς add. *B* | 29 αὐτοὺς add. *B*.

160, 5 ἄλλον *Ba* ἄλλων *ABb* | 6 ἐν τῷ μέρει? | 7 μὴ με παρακαλεῖν? | 11 οἶκον κεντῆσθαι, ὃν maluit Reiske | 14 καὶ συγγενεῖς om. *B* | 17 τῷ add. *B* | 21 ποιεῖ maluit Gelenius.

161, 3 καταλύσεσθαι *B* | 4 μὴ δὴ ὑπολάβης *A* | 22 Οὐολούσκοι δὲ νῦν μὲν πολὺ maluit Reiske; Οὐολούσκοις *A* | 24 δὲ om. libri, add. Sylburg; an Οὐολούσκοι δὲ πολὺ τὸ αἰσθαδεις ἔχοντες, εἰς διδασκῆς αὐτοὺς — ὑποβήσονται? | 26 γενομένη? | 29 εἰς ταπεινὰ καὶ φαῦλα? φαύλους *A*.

162, 1 σπουδάζετε addidi auctore Sintenisio l. l. I p. 22 | εὐ addidit Reiske | 14 ἀποίσεσθαι? | 21 καὶ πλήθει add. *B* | 23 ἀγαθὸν *A* | 25 ἀλλὰ καὶ πεποληνας Reiske | 26 αὐτῆς ἀρχὴν *Bh* ἀρχὴν *A* correxit Reiske | 27 καταστησάμενος *B*.

163, 3 ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ ο. *A* | εἰς addidi coll. VIII 27 | 9 ταύτην τὴν γνώμην? | 14 οὐδ' ἂν οὕτω maluit Reiske | 19 ἄδικος *B* | 22 λυποῦσι? | 24 ἱκανὸν ἔν παράδειγμα οἰκείον sine καὶ *B*, quae verba deleui auctore

Cobetio V. L. p. 371 | ὅς *Ba* ὃ *ABb* | 28 ἐξελαθεῖς καὶ αὐτὸς maluit Reiske.

164, 9 κτησαμένη κατέσχεν libri, correxit Sylburg | 11 μέχρι Reiske περὶ libri | 13 προάγεις *Ba* προσάγεις *Bb* | 18 ἔχοντας γηραιούς ἄνδρας προτείνοντας *AB*, correxit Portus | 19 verba τοὺς τῶν θεῶν σεβασμοὺς ἐδέξω, om. *AB* | 22 αἰνέσω *B* | τὰ om. *AB* | verba inde a versu 25 prorsus turbata vix lenius restitui posse videntur quam sic: ἐκετηρίας καὶ λιτὰς, ὅφ' ὧν μαραίνεται πᾶσα ὀργή καὶ ἀντὶ τοῦ μισεῖν τὸν ἐχθρὸν ἔλειπεν τὸ ἀδικοῦν καταφυγὸν ἐπὶ τοὺς ἠδίκημένους (vel τὸ ἠδίκημένον), [τὸ ταπεινόν] θεῶν ἡμῖν ταῦτα τὰ ἔθνη καταστησαμένων.

165, 1 παρασησαμένον libri, correxit Portus | 3 ἐξαμαρτάνοντες libri, correxit Portus | 8 ἀφείς αὐτῆ? | 9 μετανοοῦση τε καὶ δ.? | 18 οὔτε — οὔτε *B* | αἱ add. *B*.

166, 1 οὖν add. Reiske | 2 ἀνεῖλε libri, correxit Cobet V. L. p. 35 | 7 σε add. *B* | 20 τὴν add. *B* | 24 ἐξ οὗ maluit Gelenius.

167, 6 δὴ add. *B* | 20 τὸν βίον? | 22 τὰς ἀνθρωπίνους *B*.

168, 21 προσήκει maluit Reiske | 25 αἷσιον libri correxit Sylburg | 26 προκυλλέσθαι *A*.

169, 5 περιλαβὼν *A* | 8 μὲν add. *B* | 14 τέλος *B* μῆτε ἄλλο *A* | 16 τὰ om. *AB* | 27 ὑπομένειν *AB*.

170, 7 ἔτι δεινότερον maluit Reiske | 9 ἦν om. *AB* | 15 εὖ add. *B* | 31 ἀναβαλέσθαι *AB*.

171, 2 πάλιν libri, πάλαι Sintenis l. l. III p. 16; an στήλης δημοσίας ἐπιγραφῆ? | 5 verba καὶ ὁ δῆμος ἐπεκύρωσε ταῦτα om. *B* | 6 γνώμη εἰσηλθεν? ἐδόκει pro εἰσηλθεν *A* | 8 ἐπὶ delevi auctore Reiskio | 12 ἐψηφίσατο *ABa* | 16 ἂν add. *Bb* | 17 αὐταὶ libri, correxit Sylburg | 25 νεῶ *B* | ἀνατεθῆναι? | 29 δευτέρῳ scripsi ἐτέρῳ libri | 30 Κυντιλλίου *ABb*.

172, 1 Κυντιλλίων *ABb* | 2 νόνων *ABb* | 9 ἀλλὰ add. *B* | καὶ om. *B* | 16 ἀναθέσθαι ἢ Reiske, malim περιῆ | 18 ἀπεχθάνεσθαι libri, quod correxi | 20 νεῶ *B* | 22 αὐταὶ libri, correxit Sylburg | 25 κατεσκευάσαντο? | 27 γεγωνὸς *Bb*.

173, 11 τῆ add. *B* | 12 ἐπιτεθῆναι libri, correxit Hudson | 13 χήρας *A* χειρας *B* | 20 μετὰ τοίνυν τὴν maluit Reiske | 25 ὑπολιπόμενος maluit Sylburg | 27 βαρεῖ *Bb*.

174, 3 ἐτεράχυντο mavolt Cobet N. L. p. 582 | 4 μίσους libri, correxit Reiske | 6 Ἄτιδος *B* | 7 αὐτῶ *A* αὐτοῖς Suidas s. v. παραθήγων | 11 ὑποτάξας ἔλθοι *A* | 17 γενομένοις malim cum Stephano | 20 ἡγεμῶν add. *B* | 22 βούλονται *B*.

175, 2 ἀνῆρ, libri, quod correxi | 3 μένειν maluit Reiske | 5 προδότου maluit Sylburg | 9 ἀσιμαχιῶν scripsi ἀντιμαχίσεων *ABb*, in *Ba* fuerat ἀντιμ ἡσεων | 10 καὶ κατὰ τὴν βουλήν coniecit Reiske | 18 παρελθὼν maluit Sylburg. | 21 παύσειν libri, correxit Sylburg | πάση libri | 28 χαμαὶ add. *B*.

176, 2 ἀνοσίτου ἔργου? | 11 ἐμπρεπεστάτης *AB* | 20 πολλὰ add. *B* | 26 διὰ πολυχειρίας *A* | 29 καὶ add. *B*.

177, 11 ἀλλὰ γὰρ ἐν ἀδυνάτῳ Suidas s. v. Μάρκιος | 12 ἄρα πάσας libri et Suidas, ἅμα πάσας scripsi | 13 φύσεται libri, correxi ex Suida | 17 ἐπὶν libri et Suidas, quod correxi | 19 προσαγορεύσει *A* Suidas | 24 ἄκριτος Suidas | 29 λείπουσα Suidas.

178, 4 τε add. *B* | 11 δοθείη libri, quod correxi | 26 χρόνον μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τινα libri, correxit Reiske | ἐνδιαμένουσι libri Suidas ἔτι, διαμένουσι scripsi.

179, 4 αὶ add. Reiske | 8 αὐτὸν ἐνιαύσιον? | 13 ἐκ τῶν Οὐολούσκων *AB* | 18 ὀλίγον *B* | 23 καταστησάμενον addidi | 24 γε] τε *B* | οὔτε μείζον οὔτε ἔλατιον scripsi auctore Sylburgio, οὐδὲν μείζον libri, sed in *B* οὐδὲν in litura positum.

180, 4 λύουσι *ABb* | 14 καὶ ante ἀτάκτους addidit Reiske.

181, 11 αἰτιῶνται] οἴονται Gelenius ut videtur | 26 τριτημερίδα? coll. VIII 77 | 30 σημειαῖς libri, correxit Sylburg.

182, 2 Ἀτράτιον *AB* | 16 καὶ ante πρῶτον v. 14 transponere maluit Sylburg | 28 ἀπειναι *AB* | 31 ἀλλήλους *Ba*.

183, 3 καὶ γὰρ καὶ οἱ τ. Ἐ. Reiske | 7 δὴ inseruit

Sylburg | 13 *Ῥωμαίου* libri, correxit Sylburg | 23 *τέως Ba* | *κέρας Sylburg μέρος libri* | 25 *παρέμινε Ba παρέμινε Bb*.

184, 3 *σὺν om. B* | 6 *τότε μὲν οὖν ἤδη γὰρ ἦν maluit Reiske* | 15 *τέ om. B* | *ἀλλήλους add. B* | 28 *ἔθειον add. B*.

185, 8 *καὶ ταῦτα μὲν maluit Reiske* | 12 *ἀναλαβὸν addidit Sylburg* | *εἰσέβαλλεν B εισέβαλεν A* | 13 *Ἄτιδος B* | 29 *δοκῆ Ba* | 32 *τοῦ κάμνοντος μέρους?*

186, 3 *ἀνθρώπων ἰσάριθμον maluit Reiske* | 7 *οἱ add. B* | 15 *διὰ τοῦ λόφου B* | 10 *verba uncis inclusa expunxit Reiske* | 23 *στάσεως?* | 25 *γὰρ add. A* | 30 *ἐπέχοντες maluit Reiske*.

187, 3 *ἐν add. Stephanus* | 14 *Ἄτιδος A Ἄτιδος B* | 28 *προσέθεσαν Ba προέθεσαν ABb* | 30 *τῶν Οὐολούσκων Ba*.

188, 4 *ὥσπερ libri ὡς περὶ Reiske* | 6 *ἄν B εὐάστην A, correxit Casaubonus* | 7 *πρότερον B* | 12 *Πρόκλος scribendum esse vidit Sigonius* | 13 *τὸ add. Reiske* | 26 *περιορᾶν libri, quod correxi* | 27 *τὴν πόλιν libri, correxit Portus* | 28 *ἀναλήψεσθαι?*

189, 1 *δεησομένας?* | 10 *πρότερον?* | 13 *λεγόντων om. AB* | 15 *ἔξ add. ex coniectura Sylburgi* | *διὰ μηνός] an διμήνου? coll. VIII 36. 59.* | 16 *τέως Ba* | *συμπορίσῳσι scripsi εὐπορήσῳσι libri, in B tres litterae ante εὐπο. erasae* | 20 *τῆς add. B* | 25 *καταστήσασθαι maluit Reiske*.

190, 4 *φθόνον abesse malim* | 13 *τῆς τε ὑπεροφίας libri, correxit Reiske* | 14 *ὡς B* | 29 *οὐθὲν Cm*.

191, 4 *totum locum recte constituisse videtur Sintenis l. l. III p. 13 συμπεριλαμβάνων corrigens et sermonem post τὰ ἔθνη v. 7 distinguens.* | 11 *ἀπέδωκε maluit Sintenis l. l. III p. 13* | 18 *μὲν add. B*.

192, 16 *πάντας libri* | 27 *αἴσχιστα coniecit Sylburg*.

193, 3 *ἐκατέρων B* | 7 *τιθέμενον om. B* | 11 *μὴ δοκεῖν B μηδ' ἐκεῖνο A* | 17 *καὶ om. libri, add. Reiske, qui praeterea τοῦτο deleuit* | 18 *λάμβανον B* | *γινομένην B, quod correxi* | 24 *αὐτῶν maluit Portus*.

194, 4 συμπεριλαβεῖν? | 6 κωλύσεως *Ba* κωλύσαι *ABb* | 8 ὅμως vel βεβαίως maluit Reiske | 20 λαβόντας libri, λαβεῖν Sylburg | 24 θάτερον μόνον coniecit Reiske | 27 διανέμεσθαι maluit Reiske.

195, 22 τέως *Ba*.

196, 9 ὑπάρξει maluit Sylburg | ἐνὶ Reiske ἐπὶ libri | 21 οὐκ εἶναι et ὑπὲρ αὐτῆς v. 22 maluit Reiske | 22 τὴν δὲ scripsi, om. *B* καὶ *A* | 23 προσιόν *Ba* προιον *ABb* | 28 βλα κατέχουσι Sintenis l. l. III p. 23.

197, 4 διδάξομεν maluit Reiske | 7 ἔχον Sintenis l. l. III p. 24 | γὰρ om. *B* | 9 τὸν ante γείτονα add. Reiske | 15 ἕκαστον εἰσφέρειν malim cum Reiskio | 21 νῦν ἐγὼ ἀρχομαι coniecit Reiske | 29 ταύτην] τὴν αὐτὴν maluit Reiske | aut προστιθεῖς aut προσθήσων coniecit Reiske | 30 δοκεῖ maluit Sylburg.

198, 4 ἀποκρινόμεθα *ABb* | τε] δὲ? | 13 εὐπρεπεστάτων libri, correxit Sylburg.

199, 3 ἔχοι *A* | 7 τὴν κληρουχίαν coniecit Sylburg | 15 χαλεπώτερα *Bb* | 16 ἀποτίσειαν *ABb* ὅτ . . σεῖαν *Ba* ἀπαντήσεσιν Stephanus | 22 πάντα libri | 25 αὐτοῖς *Bb*.

200, 1 δέκα ἀνδρας ἀποδείξει καὶ maluit Reiske | 8 μεθ' ἑαυτὴν *A* μετὰ ταύτην *B* quod correxi | 13 ἐν abesse malim | 14 τὴν γνώμην Reiske | 20 ἀποδειχθῆναι om. *AB*.

201, 6 γε Stephanus τε libri | 10 ἀδελφιδούς vel ἀδελφοπαῖς maluit Glareanus | 21 ὡς add. *B* | 24 πολιτεῖαν *B* υπατεῖαν *A* ἰσοπολιτεῖαν maluit Sylburg | 28 ἔχρη *B* | 31 ἦν ἐὰν *AB* ἦν ἂν *C* Portus.

202, 9 τριτημορίδος *A* τριτημερίδος *Ba* | 10 vocabula ἣ οὐκ ἔξεν ὅτι δώσουσιν ἐκείνοις μέρος volgo omissa, addidi ex *AB* | 12 πρὸς δὴ libri, correxit Sylburg | 13 ἐπιβαλλόμενος libri, correxit Reiske | 23 ἧς οὐδὲν αὐτοῖς libri, quod correxi.

203, 1 τε οὖν ἐνέγκαιεν *B* | 6 αὐτῶν *B* | 12 πολλὴν *AB* correxit *Cm* | 14 δι' ἄ? | 15 λαβῶν *ACm*, om. *B* | 21 δράση libri, quod correxi | διαβαλῶν libri, correxit Sylburg | 22 ἐπανάγη *A* | 28 παραδιδομένων *B*.

204, 4 ἐλθεῖν libri, ἐξελθεῖν etsi dubitanter scripsi | 8 υλοῦς addidi cum Sylburgio | 10 πρόφασιν libri, cor-

rexit Sintenis l. l. III p. 17 | 15 ὁ ἐν scripsi ἐν libri | 18 ἐγκαλῶν maluit Sylburg | 26 οὔτε ἀπίθανα addidi ex A.

205, 5 οἰκία sine articulo B | 1 μεστειῖναι AB.

206, 4 τε libri τέως Reiske | 5 ἤχθησαν libri, correxit Reiske | 19 ἐν ἀφανεῖ τῇ δόξῃ C, idemque voluit Sintenis l. l. III p. 27 | βίου ABC, probante Sintenisio l. l., ego malim ἐν ἀφανεῖ τῆς δόξης φ. καὶ βίου, εἰς ταπεινὰ συνεστάλησαν.

207, 1 καταστεῖλαι addidi ex A | 4 μὲν addidi ex A | 11 ἐκλιπόντων ABb | 30 οἱ add. B.

208, 7 σκοπᾶς ABa | 11 παράδοξον B | 14 οὐδεμία οὐδενὶ ἔτ' ἦν φροντίς coniecit Reiske | 17 τι add. B.

209, 1 διανομὴν libri, correxit Reiske | 5 μετεῖναι AB | 14 τὰ add. B | 18 κύριον AB | 26 τε add. A.

210, 7 ἐκπολεμωμένου B (?) | 10 εἶτε ἐπὶ om. libri, addidit Sylburg | 26 ὄρεων A.

211, 15 οἱ add. B | 18 ἐπιγένονται vel ἀγωνίσανται maluit Sylburg | 27 οἱ add. B.

212, 5 περὶ σκῦλα libri, correxit Sylburg | 6 ὑποχωρεῖν A | 7 καὶ γὰρ καὶ οὗτοι maluit Sylburg | 9 ὑπὸ τοῦ ὄρους B | 26 τε add. B | 27 προελθόντες ABb προσελθόντες Ba.

213, 6 εἰ om. Ba, unde malim ἀγαπητῶς δ' ἂν ἀπηλθον | 10 τῶν ἐκ om. Ba | 18 τὰ περίξ σταυρώματα coniecit Sylburg | 32 πλέω libri, quod correxi.

214, 1 ἀπεχώρησαν? | 5 οἱ add. B | 6 τὰς ἐκ τ. π. δυνάμεις? | 9 ἢ καὶ ὁμολογίαις AB | 21 ὁδῶν ἀφανῶν libri, correxit Sintenis l. l. III p. 8 | 26 ἐκεῖ libri ἐκῆ Reiske | 29 αὐτοῖς libri, αὐτοὺς Sylburg.

215, 4 βέλος τε libri, βέλος δὲ Reiske | πεπιλημένων γε libri, correxit Reiske | 5 ἀπαρράττονται Bb | 6 οἱ add. B | 9 vel τέως vel ἤδη delendum esse censuit Reiske | 21 οὐκ αὐτοὶ libri, correxit Sylburg | 22 ἦκοντες mavolt Sintenis l. l. III p. 18 | 25 κεχαρισμένοις Reiske.

216, 2 δόγμα ποιησαμένης τῆς βουλῆς? | 5 ὄλην add. B | 14 ζωπυρεῖν B | Μάμιος B.

217, 12 Ἀλβανόν? | 15 τὸν add. Stephanus | 17 μετ-

ζων addidi ex *A* | 18 μόνη-add. Reiske | 20 τὰ add. *B* | 22 τῆ add. *B* | 25 ἡ πᾶν ἄγει *ABb* πᾶν ἄγει *Ba*, correxit Sylburg.

218, 1 σημειῶς *AB* | 17 φόβῳ libri ἐν φόβῳ Stephanus | 20 ἐδόκει libri ἔδει Reiske | 26 ποθὲν libri οἴκοθεν scripsi | ἐπικουρία addidit Sintenis l. l. I p. 22, nisi forte id ipsum vocabulum in participio ἐπιουῶσα latet.

219, 10 μένειν *B* | 11 προβολᾶς maluit Reiske | τετραμμένων libri, correxit Stephanus | 13 κόπου τέως *Ba* τοῦ κόπου τε ὅς *Bb* τοῦ κόπου ὅς *A* | 16 ἐν πνίγει ὥρα *A* et *Ba* ut videtur | 26 μηδὲν ἠθέλησεν ἐργάσασθαι maluit Sylburg; an μηδὲν εἰργάσατο?

220, 1 δημοτικὰ *Ba* | 2 ἀληθεῖς *Ba* | 5 ὅτι addidit Sintenis l. l. III p. 26 duce Reiskio | χολοῦσθαι om. *AB* | 13 ἀδίκημα abesse malim | 14 κεφαλῆς? | 18 παραχορήμα ἀπέκτειναν καὶ μετὰ τοῦτο libri, correxit Reiske | 19 αὐτοῖς libri, αὐθις scripsi.

221, 5 αποδείξαντες *B* | 8 ἀρχαιρεσιάζοντα *AB* | 11 ἐγίνοντο συνεχεῖς καὶ ἀψιμαχίαι? | 18 ἀρχαιρεσιῶν *B* | 25 τε καὶ τιμιωτάτους om. *B* | 28 ἐκλειπόντων *B* | 29 αποδείκνυνται *AB*, correxit *Cm* | 30 μεσοβασιλεῖς *AB*, correxit *Cm*; an ἀποδείκνυνται—μεσοβασιλεῖς, πρώτος μὲν *Αὐλος Σ. Α.*?

222, 3 κατὰ] καὶ libri, correxit Sylburg | 4 ἀποδεικνύουσιν *AB* | 5 Ἰουλλον libri | 7 μὲν addidit Reiske | 8 ἕνεκα libri ἐκ Reiske | 9 τῆς om. *B* | 26 Ὁρῶνα libri, correxit Sylburg | 28 ἐπαρόμενοι maluit Reiske.

223, 3 τε om. *B* | 10 καινὸν maluit Reiske | ἀποφαινοντες τὸν πόλεμον? | 12 στρατιωτῶν libri, correxit Sylburg | 17 ἀπὸ add. *B*.

LIBER IX

224, 6 τέλος Portus ἕως libri | 10 φρούριος *B* | 12 ἔστρατοπέδευσε libri, correxit Portus | 13 δὲ om. *B*.

225, 7 συναραμένη *B* | 17 Σικίλιος libri, correxit Sylburg | 16 συγχωρήσειν ἐπὶ τῶν πολεμίων libri, correxerunt Sylburg et Sintenis l. l. III p. 10 | 18 πρώτον

libri, quod correxi | 25 verba inde a ταύτην usque ad ἐξουσίαν ἔχόντων v. 28 addita ex B. | 29 γίνηται B | μη add. Reiske.

226, 8 Σικίλλων B, correxit Sylburg | 10 διώμνυ Ba | 11 ἀνθαδέστερον libri, correxit Sylburg | 14 τὴν χώραν ABb | 16 τοῦ addidi ex A | 17 κωλύσειν Reiske | 19 Σικίλιος libri, correxit Sylburg | 25 φρούριος B | 28 στρατιᾶς libri, correxit Sylburg | 32 δοκῶν τε AB.

227, 2 στρατηγίας et 3 στρατείας fortasse sedem mutarunt | 3 ἀπάγων? | 9 οὐκ εἶχε μένον libri, correxit Sintenis l. l. III p. 26 | 12 τῷ προθύμῳ ἐπιτρέποντας καὶ χρ.? τῷ προθύμῳ καὶ πρέποντι χρ. AB | 14 ἀντιπολέμων libri, correxit Reiske | 17 μὲν om. AB | 18 τῷ ἡγεμόνι B | 19 δὲ ἦτιον libri, correxit Reiske | 20 ἄξια libri αἵτια scripsi | 20 κίνδυνον . . (duabus literis erasis) οὐ Ba; an κίνδυνόν τε οὐ? | 29 αὐτῶν AB | 31 ἐμβοησάντων libri, correxit Sylburg | 32 τῇ τε φωνῇ A τε φωνῇ B | καὶ om. B.

228, 1 ἀγαθοὺς ἄνδρας maluit Reiske | 8 οὐτε τὰς ἀπειλὰς maluit Reiske | ἀναστάσεις Ba | 25 ἕως om. B | τε add. B | 30 ἐκ παντὸς libri et Suidas s. v. ἐκ παντὸς, ἐκ ποδὸς Sylburg.

229, 8 ἦσαν ἐσκευασμένοι ὡς εἰς χ. π. παρεσκευασμένοι AB | 10 ὡς δημοκρατοῦντες AB; an ὡς δῆλοι κρατοῦντες? ὡς ἤδη χρ. maluit Sylburg | 30 ἐπικουρικῶν libri, correxit Reiske.

230, 4 τὸν ἐν ἀκμῇ libri, quod correxi.

231, 2 αὐτοῖς AB | 5 ἀνέστρεψε libri, correxit Sylburg | 15 καὶ delendum? | 18 τοῖς om. B.

232, 5 μετεστρατοπεδεύσαντο B | 18 πονησόμενοι κατὰ τῆς ἐτέρας? | 23 τῶν om. B.

233, 11 πρὸς τὸν ὑπάτον libri, correxit Reiske | 23 οὐτε libri, correxit Reiske | 24 ἔσσειν add. B | 27 πολλῷ πλήθει maluit Reiske.

234, 1 γινομένης B, quod correxi, γενομένης A, unde Sintenis l. l. III p. 4 effecit γενομένοις | 2 ἐκουσίους Ba | 9 ἐπειταν B | 20 τε add. B | 32 εἶγε libri, correxit Reiske.

235, 1 ἔστιν om. *B* | 2 εἰ γοῦν *Bb* | 4 νῦν δὴ φ. *AB*,
 νῦν δὲ Sylburg; an κατέλληφεν ὑμᾶς. φοβούμεθα δὲ μή? |
 20 καὶ τοῦδὲ καὶ *B*.

236, 6 νῦν om. *B* | 11 καὶ ante καταβαλόντες add.
 Sintenis l. l. II p. 35 | νῦν delet Reiske | 12 εἴ γε δὴ *B*,
 om. *A*, correxit Sintenis l. l. | 13 ἤδη om. *B* | 19 ἡμῖν
 om. *B* | 26 πολὺ add. *B* | 29 δὴ om. *B* | 32 τε om. *B*.

237, 6 ὅτι σώζων *Ba* | 9 προσῆκεν *A*, quod correxi;
 om. *B* | 10 ἀνδρῶν] ἀνδρείως sive ἀνδρωδῶς maluit
 Reiske | 17 ἐν om. *B* | 21 ἀναβοήσεις τε ἐξ *B* | 23 ἐπειδὴ
 τε *Ba* ut videtur | προσέρχεται *AB* | 24 ἀνὴρ om. *B* | 30
 ὁ ante νόμος addidi.

238, 2 ἐπὶ τοῦτο *A* ἐπὶ τούτῳ *B* correxit Sintenis
 l. l. III p. 27 praeunte Reiskio | 6 ὅσοι δὴ ἐγνώκατε
 maluit Reiske | 10 κάρτιστον Reiske | 18 θράσος *B* | 20
 ἐνέβαλλον *Bb* | 23 καὶ θυσίαις om. *Ba* καὶ λιταῖς om. *A*
 καὶ θυσίαις fortasse delendum, sed cf. IX 15.

239, 20 ἐπὶ delevit Gelenius | 21 παρήλλαξαν libri,
 quod correxit Portus | 27 μελῶν] πλείων *A* | 28 καὶ μελ-
 ῶν om. *B*.

240, 1 πρότεροι *B* | 3 ἔνθα ὁ Μάλλιος ἦν transpo-
 nenda post κέρας | 11 δὴ malim cum Gelenio | 12 κέρας
A μέρος *B* | 20 ἀπὸ τοῦ στρατηγίου maluit Reiske | 30
 Μάλλιος delevi.

241, 5 ἔσχον maluit Stephanus | 9 τὸ λοιπὸν add.
B, in quo fortasse latet τὸν κόπον | 19 τὸ χωρὶον libri,
 correxit Reiske | 20 τῇ μάχῃ libri, correxit Sylburg | 20
 Σικελίος *B* | 28 οἱ Τυρρηνοὶ add. *B*.

242, 2 ἀπεσώζοντο? | 7 μὲν add. *B* | 12 τοσαύτη
 δύναμις maluit Reiske | 14 νίκας τε καὶ ἦττας *ABa* | 18
 οὓπω? | 29 Σικελίῳ *B* | 30 ἀνασώσασθαι libri, correxit
 Reiske | 32 ὁρμῆς?

243, 9 σημείας libri, correxit Sylburg | 16 ὄχλους
 libri, correxit Schwegler hist. rom. II p. 466 | 28 τῆς
 λείας libri ἄλλης λείας Sintenis l. l. I p. 23 praeunte
 Reiskio.

244, 11 δὲ οἱ ἰεντανοὶ *B* | 18 πολλὰ τε ἄλλα maluit
 Reiske | 21 ὡς om. *B* | 23 κινδυνεύουσιν maluit Sylburg.

245, 10 τὴν στρατιάν delenda videntur | 12 σημείαις
B | 21 οὐκ ἂν ἐλπίζαντες *B* οὐκ ἐλπίζαντες *A*, quod cor-
 rexi | 23 ποιήσασθαι *AB* | 26 ἐν ταῖς πάνυ libri, quod
 correxi | 28 Ιανούκλου *B* | 29 κωλύσουσα γὰρ *Bb* ἢ δὲ
 κωλύσουσα *Ba* ut videtur ἢ κωλύσουσα *A* | 31 ἐπὶ σημείαις
 libri, correxit Portus.

246, 3 τῆς add. Sylburg | 14 προκειμένον *B* προσ-
 κειμένων *A*; an προκαθημένων? | 17 δύο add. *B* | 28
 ἐνίκησε libri, correxit Sylburg | 30 ἑτέρων *B*.

247, 1 ἧς om. *Ba* | 11 τὰ deleuit Reiske | 20 τοῖς
 στρατευομένοις ἰδιώταις] τοῖς στρατιώταις? | 22 βοεικα
AB | 28 δέχεσθαι add. *Bb*.

248, 5 μένοντες *AaB* μὲν εἰς *Ab* | 7 οὕτως add.
 Reiske | 9 Σεργίου libri, correxit Sigonius hic et p. 249,
 7. 17 | 10 λευκανοὶ *A* et *Ba* ut videtur, Αἰκανοὶ *Bb* | 14
 τὰς ἰδίας δυνάμεις maluit Reiske | 18 ἐκπολεμῆσθαι *B*.

249, 6 ἀνθυπάτου? | 8 φρουρίου *AB* | 11 ἐλάττων—
 δυνάμεις? | 28 μίαν addidi | 31 γενομένου coniecit Reiske.

250, 7 φρυγοῦσι *B* | 19 ἐν ταῖς μάχαις ἐκπρεπεστά-
 ταις libri, correxit Reiske; possis quoque ἐν ταῖς μάχαις
 servare coll. IX, 33 | 20 ἐγκαταλειφθέντα libri, correxit
 Reiske | 24 γὰρ ἤδη *B* | 26 ὑπεραγόμενον *AB*, correxit
 Reiske; περιηγόμενον maluerunt Gelenius et Schwegler
 hist. rom. II, 739.

251, 3 τοὺς πρεσβυτάς *AB*, correxit Reiske | 5
 ἀποστεῖλαι πρὸς τὴν βουλὴν διαλεξομένους libri, transposui
 auctore Sylburgio | 15 θέσθαι *Ba* | 23 ἄλλην vel ἄλλως
 maluit Reiske | 24 ἐν deleuit Reiske.

252, 5 ὡς add. *B* | 10 ποστὸν coniecit Reiske | 11
 καὶ deleui; lacunam statuere mavolt Sintenis l. l. III
 p. 10 auctore Reiskio, qui συνελθας ante καὶ intercidiisse
 suspicatus est | 14 φρουρίου *AB* | 28 στρατιᾶς *AB*, cor-
 rexit Sylburg.

253, 8 πρῶτον add. *B* | 14 ἦν om. *B* | 16 ἀποστει-
 λάντων libri, correxit Reiske | 30 οὖν add. *B*.

254, 2 ὑπὸ σημεία *B* | 5 ἐλόχισαν *B* | 17 σημείαις
AB | 26 περὶ libri ὑπὲρ Reiske | 28 ὅδε om. *B*.

255, 14 σκοπὰς libri praeter Suidam s. v. σκοπιαί,

correxit Reiske | 20 αὐτὸ *ABb* αὐτῶν *Ba* | 29 αὐτοῖς
om. *B*.

256, 5 ὁμόσε *ABb* ὁμῶς *Ba* ut videtur | φάλαγγα
libri correxit Sylburg | 13 ἤξει *A* ἔσται *B* | 15 χωρίῳ libri,
quod correxi.

257, 8 ἐαγότα *B* | 29 συγγενῶν libri, articulum ad-
didit Sylburg.

258, 5 ἀπὸ libri, correxit Reiske | 13 ἐπανάγκαις
Ba | 18 γε add. *B* | 21 ἐκόντες γε *B* | 26 ταῦτα, quod om.
AB, delendum erat.

259, 1 λεγόμενον μόνον? | 2 δὲ inseruit Sintenis l.
l. III p. 27 | τῷ *ABa* τὸ *Bb* | 10 γοῦν om. *Ba* | 20 φθόνῳ
Ba | 22 γὰρ om. *B*.

260, 1 τῆς om. *Ba* | πλεονέκτημα om. *B* | 5 τῆς om.
B | 11 ἀπήγαγε coniecit Sintenis l. l. III p. 13 | 14 μετὰ
αἰσχύνῃς *AB* | 15 ἐφόδους dubitanter coniecit Reiske.

261, 1 ἐν πτώσει *B* | 2 πεσόντων δὲ πολλῶν τῶν ἐ.
A | 5 σημείας *AB* | 17 ἐκ τῆς πολλῆς τροπῆς ἔτι νυκτὸς
οὔσης libri, quod correxi | 23 ὄλην add. *B* | 26 νυκτὶ καὶ
σκότῳ διαιτᾶ τε ὑπὸ *A* νυκτὶ σκότῳ (σκότος *Bb*) διαιτᾶται
ὑπὸ *B*, quod correxi, nisi malis νυκτὶ σκοταιοτάτῃ | 27
στεγῶν? | τοσοῦτον *ABb* τοσοῦτοι *Ba*.

262, 3 μετατοχήματος *Ba* μεγάλου ἀντήματος *ABb*,
quod correxi | 11 τότε δὲ δὴ maluit Reiske | 15 περὶ? |
19 ποιησάμενοι deleuit Sintenis l. l. III p. 28 | καὶ dele-
vit Sylburg | 24 τοὺς om. *B* | 25 χρηστὸς libri χρυσός Co-
bet. Var. lect. p. 236 | 26 πρὸς maluit Reiske | 29 ἔτι *A*
ὄτι *B*.

263, 4 τῶν om. *B* | 7 ῥαδίως *AB* | 12 αὐτοῖς *A* ἐν
αὐτοῖς *B* | 16 post τύχην συνέβη vel tale quid interci-
disse coniecit Sylburg | 18 πέμπουσι *A* ὥστε *B* | 20 τὸν
A τῶν *B* | 25 ἐπιστροφὴν maluit Stephanus.

264, 7 ὡς add. *B* | 10 ὡς ἐν τῷ τότε *B* | 20 βάδην
add. *B*.

265, 24 aut ἀνείχοντο aut ἀντέϊχον scribendum vi-
detur.

266, 6 τοῖς ὑπάτοις *A* αὐτοῖς *B* | 9 πάντα maluit
Sylburg | 18 τῶν om. *B* | 19 Κοιντίλου *B*, correxit Ge-
lenius | 21 λαβόντος?

267, 3 ἀφ' ἧς libri ἀφ' ἧς Casaubonus | 6 καὶ ὁμοίως τοῦτο coniecit Reiske | 12 ἐπιβουλαῖς AaC ἐπιβολαῖς Ab | 25 ἀποχῆς maluit Sylburg | 29 ἐρούινος hic et p. 269, 9 B pro Σερούλιος.

268, 1 δίκιος Bb | 6 ἀθρόον ABb ἀθρόων Ba ut videtur | 14 ὑφ' ὧν Reiske σφῶν libri | 22 δίκιος Bb | 28 κωλύσαν B.

269, 3 καταχέμενος B | 15 ἀκρίτω add. B | 17 ἂν οὐ σὺν δίκῃ coniecit Reiske | 26 τοι add. B | 31 οἱ om. B | 32 ἀρχῆς deleuit Reiske.

270, 11 εἰς ἃ maluit Sylburg | 14 κατὰ τὴν μάχην add. B | εὐτυχῶς libri, quod correxi | 15 σερούινος B | 31 λέγειν add. A.

271, 2 ὡς δεῖ κἂν μηδὲν A; ὡς δ' delevi | 18 φάστου libri ἀρίστου scripsi | 20 πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες maluit Reiske | αὐτοὶ A ἑαυτοῖς B | 22 τῶν om. B 26 δ' add. A.

272, 7 αἰσθήσει B | 12 ὑμῖν add. B | 13 ἐπιβαλλόμενος AB | 19 ἦλθεν ἐπὶ νοῦν A ἔπεισι B | 21 σημείας AB | 24 ἔμψυχον ABa.

273, 17 συμφέρει AB | 28 τῶν ἀστῶν B, quod recepissem, si exemplis firmari potuisset.

274, 4 παρέστιν libri, quod correxi | ὑμῖν ABb | 8 καλὰ καὶ om. B | ἐξ ἑκατέρων Ba | 17 ἦν om. B | 20 δημαγωγοὶ καὶ οὔτε B | 23 δὲ ABb δὴ Ba δ' ἡ Reiske | 24 πλεῖν add. Reiske.

275, 9 στρατηγεῖν mavolt Sintenis l. 1. III p. 3 | 16 ὁ πείθων Ba | 17 ἀγαθός?

276, 3 τὰς ante Ῥωμαίων add. B | 7 καὶ inserui ex Cm | 9 οὐ περιμένοντες coniecit Reiske | 12 κατεργασόμενοι AB | 13 ἔτι A ἔτει B | 18 προσελθὼν Ba | 21 ἐν τάξει quod correxi | 30 αὐτῆς B.

277, 1 δὲ om. B | 3 ἵππων AB | 9 φυγόντες mavolt Sintenis l. 1. III p. 13 | 26 ἔφυγον Sylburg.

278, 1 ἦν δ' ὁ A ὁ δὲ B | 9 ἀπήγε mavolt Sintenis l. 1. III p. 23 | 10 χάρας libri πόλεως Sylburg | 25 ἀπειρία maluit Sylburg | 30 ὅπερ AB.

279, 6 ἐπεὶ B | τῇ add. B | 10 πάνυ add. B | 16 φρούριος AB | 19 ἦν ἔθος B | 27 τοῦ λιμοῦ melius abeset | 30 ἀργύριον om. Ba.

280, 8 verba inde a πολλῶν usque ad πολέμον v. 11 propter homoeoteleuta omisit *Ba*, quorum priora usque ad μέρη λόγων v. 9. supplevit *Bb* in margine codicis | 18 τρισχιλλῶν τε καὶ τρισκαίδεκα *B*, quod casu factum ut non receptum sit | 22 δάτις *A* δάντως *Ba* δάντις *Bb* | 29 στρατιῶν *AB* | 32 ὁ add. *B*.

281, 4 οὐχ om. *B* | 6 περὶ Κάσσιον coniecit Portus | 7 καὶ om. *ABa* | 20 δέκα *B* | 24 ἀεὶ ποτε ὄντας maluit Reiske | 29 ἦγεν libri ἦκειν Sylburg | 30 ἐμμένειν et 31 κατηγορεῖν libri, quae correxi.

282, 9 τῆς δίκης libri, quod correxi; πρὸ τῆς δίκης Reiske | 15 ἐλέλυτο *B* | 27 ἀπὸ τῆς τοιαύτης *B*.

283, 3 τε om. *B* | 9 τῆς δίκης add. *B* | 14 τι add. *B* | 23 στάσις add. ex *Cm* | 24 ἕτερον libri, quod correxi | μείζον *Ba* | 27 ἐπιβάλλειν *ABb* | ἐπιβ. τὰς χεῖρας maluit Reiske | 31 κατ' αὐτῶν maluit Sylburg.

284, 11 φρούριος *AB* | εὐθύς add. *Bb* | 17 ἡ add. Reiske | 18 πρότερος *Ba* | 19 δ' add. Reiske | 23 αὐτοῖς *B* | 27 Ὀρπιβία *B*.

285, 12 ὅτι libri, correxit Sylburg | 13 ὑπὸ τοῦ τῶν πενήτων δήμου, προστάτης libri, correxit Sylburg | 25 καλοῦσι κυράτιν *B*, sed καλοῦσι additum in fine versus e *Bb* | 29 φρατρίας *AB*.

286, ἱερῶν libri, correxit Reiske | 5 ταῦτα *AB*, correxit Sylburg | 26 θορυβοῦντες libri, quod correxi | 28 ψήφοις ἐχομένης μηνύματα *A*, unde mavolt Sintenis l. l. III p. 28 τῆς ἐν ταῖς ψήφοις ἀρχομένης.

287, 8 verba οὔτε (οὐκ libri) ἄλλο τι τῶν δοκούντων κουφίζειν τὴν νόσον quae in libris post οὐ τέχνην v. 10 leguntur huc transposui auctore Reiskio. | 10 τέχνην] τύχην? nisi fortasse praestat haec quoque verba οὔτε τέχνη post προσωφέλουν inserere. | 12 μὴν om. *B* | 24 ἐλαττώσαντα *AB* | 27 ὃν καὶ αὐτὸν maluit Reiske | 30 ἐψήφισαν *AB*.

288, 2 Κόιντος libri hic et passim pro Κόιντιος | 5 ἐπὶ τὰς ἕξω maluit Sylburg περὶ ταῖς ἕξω στρατείαις Reiske | 10 συνοικοῦσι *A* συνοικοῦσι *B* correxit Sylburg | 13 ἔτι φθονομένη maluit Stephanus ἐπιφανῶς

φθορουμένη Reiske | 16 κατὰ] μετὰ maluit Sylburg | 30 νόμον ἐπικυρωθῆναι B.

289, 2 ἐπικουρεῖσθαι libri, correxit Gelenius | 6 λόγος libri, quod correxi | 10 πρὸς om. Ba; πρὸς τὰ ὄπλα melius abessent | 17 παραληφθέντων om. B | 24 παρήεσαν mavolt Sintenis l. l. III p. 12 | 26 δυναμένῳ ante λόγῳ inserere voluit Stephanus.

290, 2 ὑπ' delevi cum A Porto | 14 ὄπλα περιγυρομένης B | αὐτοῖς AB | 19 ἐπὶ δὲ] ἐπειδὴ AB | 24 εἶναι B | ἀφ' ἑαυτῶν maluit Sylburg | 26 τῶν om. B | ἐσχάτων scripsi αἰσχίστων libri | κινδύνων add. B | 29 ἐχρητο B ἔδωκε κρίνειν A | 31 ὅτε A ὅτ' B | 32 ἀνίσους AB.

291, 2 καταλιπόντες libri, corr. Reiske | 20 παροῦσα libri, corr. Sintenis l. l. II p. 4 | καὶ ὀττειαῖς om. Ba | 23 ἐπεὶ, quod om. Ba, delevi | 26 ποτε add. B | 27 περιέστιν libri περιττόν ἐστιν Sintenis l. l. II p. 4.

292, 6 προβουλεύσῃ Sintenis l. l. II p. 4 | 8 οὐδὲν AB, correxit Reiske | 12 δὴ om. B | 19 πρὸς Ἀππίου maluit Sylburg | 21 ἄν add. B | 32 ἔδωκαν addidi ex A.

293, 3 πάντων libri | 8 ᾧ pro ὡς malim cum Porto | 10 ἔτι] εἶχε AB | 11 λοχίτιν] κουριάτην maluit Reiske | ἐκκλησίαν A ἐξουσίαν B | τὴν φυλετικὴν maluit Reiske | 18 τιμὴ? | 19 τῶν καθ' ὑμᾶς Bb | οἱ σοὶ ABa σοὶ Bb | 32 πᾶσα om. B.

294, 17 δυναμένη σε B | 19 ἔξομαι Cobet Var. Lect. p. 41 | 26 τὸν ἄλλον ὄχλον A | 29 ἀπάγειν addidi ex A.

295, 20 καὶ γὰρ ὁ A.? | 24 αὐτοῦ om. B | 30 ἀντίχεν libri, quod correxi.

296, 16 ὑπὸ maluit Sylburg | 20 μὲν addidi ex A.

297, 4 ταραχῆς ABb τῆς τύχης Ba ut videtur | 23 διατρίψας AB | 25 συνελθοῦσα libri, correxit Reiske | 27 στρατιᾷ ABa | 32 οἱ μὲν erasa a Bb | ὄψιντες οἱ δὲ τὴν τάξιν om. B.

298, 17 οἱ add. B | 20 τῇ πατρίῳ Reiske, om. B; τῇ A | 29 δωδεκάδος A.

299, 19 τῇ βασιλείᾳ maluit Sylburg | 24 ἀναιρούμενος A Casaubonus | πρὸς AB, correxit Stephanus | 25 προσθήσειν AB | 27 τῇ ἐπικυρώσει maluit Reiske | 28

συναρείσθαι libri, correxit Reiske | 29 παρήεσαν mavolt Sintenis l. l. III p. 12.

300, 8 ἤξλουv B | 13 τῆς add. Reiske | 15 ἀπέφαι-
νεν B | 16 οἰκῶν maluit Reiske | 17 καθῆται intercidisse
suspicatus est Reiske | δχλος addidi ex A | 18 δὲ om.
AB | 19 πατρίοις B | 20 καὶ addidi ex A | 21 χρημάτων
libri, correxit Sylburg; χρημάτων πρὸς ἃ μ. maluit
Reiske | 22 ἀνάγκη ante ἦ inserere voluit Reiske | 24
οὐδ·νὶ ευτυχή Reiske.

301, 2 πράγματα om. B | 4 εἰς χρόνον ἕτερον καὶ
διάγνωσιν maluit Stephanus | 8 λαβόντες libri, correxit
Reiske; λαβόντες ὑπάτειαν maluit Sylburg | 12 αὐτοῖς
AB | 13 συνεφέρετο A συνέφερε τῷ B, quod correxi κοινῶ
addendo | 32 οὐτός τε AB.

302, 1 τὸ om. B | δοκοῦν νῦν ἔτι maluit Reiske |
2 μεταδιδόναι addidi auctore Reiskio | 5 μέχρι παντὸς
προιοῦν maluit Reiske | 16 ἐν ταῖς διανομαῖς add. B | 20
ἔβουλόμην δ' ἂν B | 21 οἱ om. B | 24 πλείω ἄδ. B | 27
σύμπασαι πάντων βασιλέων maluit Reiske | 29 τε B τι A
γε Reiske.

303, 1 δεῖ om. Ba | 3 ἔθη libri, correxit Sylburg
sive νῦν γὰρ ὁρᾶτε sive ὁρᾶτε maluit Portus | 12 κράτος
scripsi πάθος libri; τρόπαιον Casaubonus κλέος Reiske |
13 ὑμετέροις AB | 15 αἱ om. AB | 16 κατασφαγῆς B |
ὑμετέρων AB | 23 στήθεσιν? | ἐνοικεῖ? | 28 ἡλίκα add.
B | 29 τὸ πανούργως σοφὸν AB; σοφὸν deleui | 31 μη-
δενὸς B | εὐπειθεῖν A.

304, 5 κοινού ABa ut videtur | 14 τιμωρήσονται
ABb.

305, 5 αὐτὸν A, quod correxi, om. B | 11 διεχρήσατο
Reiske et fortasse Ba, διεχειρίσατο ABb | 21 ἠνέσχετο
τῆν υβριν οὐδὲ περιεῖδεν ἄτιμον?

306, 4 προιοῦντι libri, quod correxi | 5 ἐξ αἰθροῦ
A | 8 τε add. B | 10 ἔτι Sintenis l. l. III p. 29 ὅτι B,
om. relicui | 11 γῆν ἐξ αὐτῶν ABa | 21 τε οἱ ἠγεμόνες
τοὺς ἑαυτῶν ἐκήδευσαν καὶ B | 28 παρμενίτης B | 29 δὲ
deleui cum A | 30 Νομεντανὸς AB, correxit Gelenius.

307, 2 ἐξ ἐφόδου add. B | 32 ἐάλω om. AB, add.
Cm.

308, 14 *ἐκατέρων* *Bb* | 15 *στρατιά* libri, corr. Sylburg | 18 *Τίτου* om. libri, add. Sylburg | *Καπετωλίου* *AB* | 22 *στρατίαν* libri, corr. Sylburg | 32 *στρατιά* libri, corr. Sylburg.

309, 11 *πάντα* libri | 14 *ἀεὶ δὲ* Reiske | 15 *τοῖς ἐπιταῖς ἐφεδρίαις* *A* *τοῖς σφετέροις* *B* | 24 *ὁ μάλιστα ἔκαμνεν* maluit Sylburg; *ἔκαμνεν* *Ba* | 30 *ἀληθῆ* *Bb*.

310, 6 *οἱ* om. *ABa* | 12 *ἐταίρων* maluerat Sylburg | 19 *νεκρῶν* add. *B* | 21 *τῶν* om. *B*.

311, 10 *τε* om. *B* | *ἄμα* om. *B* | 11 *καὶ* add. *B*. | 13 *οὖν* om. *B* | 15 *τε* add. *B* | 29 *ἐγκρατεῖς καὶ* om. *B* | *ἐγκατελείφθη* *AB*.

312, 1 *παρεσκευασάμενος* *Ba* | 6 *ἀποδρασμὸν*? | 14 *ὑπὸ Ῥωμαίων* abesse malim | 23 *Κρεμερα* *AB*.

313, 1 *φρούριος* *AB* | 2 *οὐκ ἀγαπῶσι* scripsi *οὐκ ἀγῶν πασιν ἀλλὰ* *A* *οὐκ ἀγῶν πασι* *B* *οὐκ ἀγῶν ἀσπαστή* Reiske | 4 *ὀλίγων γε* maluit Reiske | 5 *ὁ* om. *B* | 10 *στρατία* libri, corr. Sylburg | 31 *παραγγέλλη* libri, corr. Sylburg | 32 *αὐτάς* deleui.

314, 3 *οἱ* addidi | 4 *λαουίνιος* *AB* | 10 *ἀφορισθέντα* *ABb* *ἀφεριθέντα* *Ba* ut videtur, quod correxi | 22 *ἐλόμενοι*] *ἀπέστειλαν*? *ἀπέστειλαν* post *ποιησάμενος* inserere volt Sintenis l. l. III p. 6 | 26 *εἰς* add. *B* | 32 *ἐκδότους αἰτεῖν* libri *ἐκδ. παραλαβεῖν* Reiske *ἐκδ. ἄγειν* Sintenis l. l. III p. 6.

315, 1 *οἱ* add. *B* | 5 *ἐν τῷ πεδίῳ* libri, correxit Sintenis l. l. I p. 28 | 6 *αὐτὸν* libri *αὐτῶν* Sylburg | 11 *τόπων* *Ba* | *δημοσίων τε καὶ ἱερῶν* libri, corr. Sintenis l. l. III p. 7 | 12 *πλήρη δρῶν* om. libri, add. Sintenis l. l. III p. 7 | 16 *ἀπήγγελλε* *B* | 28 *Κοῖντιος* *B*.

316, 3 *ἐπ' ἐκείνου* maluit Portus | 4 *δὲ* inserui ex *A* | 11 *ἰουλιανὸς* *B* *βωλιανὸς* *A*, corr. Sylburg | 26 *τὸ* om. *B*.

317, 9 *κρατίστην* om. *B* | 31 *φρούριον* *AB*.

318, 3 *ἐπὶ τῆς βουλῆς* vel *ἐπὶ τῇ βουλῇ* maluit Reiske | 8 *καὶ* om. *B* | 24 *φρούριον* *AB* | 26 *εἰς τὴν Ἐρνίκων* libri, corr. Gelenius | 27 *ᾠφθησάν τε καὶ εἶδον*?

319, 27 *ἐπέφωσκε* c. Dindorf. in Steph. Thes. s. v

διεπιφώσκω; malim διέφωσκε | 31 ἔμενον libri, corr. Sylburg | 32 καὶ addidi.

320, 2 αὐτοὺς *AB* | 5 βελῶν ἀπὸ om. *B* | τοξοτῶν libri, corr. Sylburg | 13 τεταγμένους om. *B* | 15 λήμματος *Bb* | τε om. *B* | 16 ἐκφερόμενος maluit Reiske.

321, 13 οἱ add. *B* | 15 ἀπερύκειν *ABb* ἀπο .. ου. εἰν *Ba*, unde effeci ἀποκρούειν | 22 ἐγένετο *ABa* | 32 γε add. *B*.

322, 3 μένοντας libri, corr. Sylburg | 11 τὰς ἐσχάτας ἔσχον *ABb* παρέσχον *Ba* ut videtur | ἀπαλλαγέντες libri, correxit Reiske | 13 πολεμουμένοις libri, quod correxi | 22 ἤδη διεσκεδάσμενδὶ *A* om. *B*, correxit Reiske | 24 δὲ maluit Sylburg | 26 ἀποληφθέντες *B* | αὐτοὶ c. Sylburg | 28 πελάσαντες libri, correxit Hudson | 30 μέρος add. *B*.

323, 3 αὐτὸν om. *B* | 14 μετὰ τὴν μάχην. add. *B*. | 17 ὑστερίσαντας *ABb* | 30 γαβίου libri Αἰβουτίου Sylburg | 31 σερούιου libri, corr. Sylburg | 32 πολέμου *B*.

324, 2 ὄσης οὐπι. ? | 10 τε libri μὲν Reiske, quamquam l brorum scriptura fortasse defendi potest | 11 τε libri δὲ Sylburg | 21 καιρὸν εἶναι ?

325, 14 πολλοὺς μὲν ἀποβαλόντες τῶν σφετέρων, πολλῶ δ' ἔτι πλείους ἀποκτείναντες τῶν πολεμίων libri, quae correxi | μὲν add. *B* | 20 Σαβίνων libri Γαβίνων scripsi coll. Liv. III 6 | 30 ἐστὶν add. Reiske.

326, 4 ὃ maluit Sylburg | 7 εἰσκυλίνων *A* ἰσκυλίνων *Bb*, de *Ba* non in hi constat | 8 κολλίμων *ABa* | 12 προσεχόμενον *B* προσκεχωμένον maluit Reiske | 28 γεμίνιον *AB* | 32 Τίτου libri Τιτίου Gelenius.

327. 10 φρούριος libri; γάβιος ex Livio III 8 maluit Sylburg | 21 πρῶτον add. *B* | 23 πύθοιτο ἕκαστος *Ba* | 24 ἠγγησεσθαι libri, quod correxi | 30 τε add. *B*.

328, 9 ἀλαλαγμῶν *ABb* | κτύπων *Bb* | 17 Ουολούσκων Sylburg ἐκείνων libri | 19 καὶ αὐτοὶ ?

329, 13 τινός *A* | ἀπ' ὄχθου maluit Reiske | 27 τοῦ om. Reiske | 30 τίμια scripsi ταμεῖα *ABb* τάμια *Ba* τὰ τιμῆς Sintenis l. l. I p. 28 | πάντα maluit Schnelle.

Corrigenda.

P. 13, 9 lege *τυραννίδα*, 13, 10 l. *ἤδη δίκας*. 19, 13 l. *Σικί-
νιος*. 23, 18 l. *Σικίνιος*. 37, 19 l. *ἔχειν*. 38, 9 l. *ἐμέλ-
λετε*. 38, 18 l. *ὄρους*. 53, 12 l. *διμαρχικὴν*. 65, 3 l.
ἐπιουρίαν. 71, 24 l. *ἀποδεικνύναι*. 80, 16 l. *οὐδ'*. 88,
5 l. *Λατίνιε*. 94, 17 l. *ἐνρύνμφω*. 102, 19 l. *ἀποδείκνυ-
σθαι*. 102, 21 l. *ἀνθρώπων*. 144, 20 l. *δὲ οὐ*. 115, 9 l.
ἐπαγόντων. 118, 6 l. *ιδίους ἀποδείξει*. 124, 15 l. *ἐν*.
238, 3 l. *λόγοις*. 291, 27 l. *ἀρχὰς*. 309, 17 l. *περιῆσαν*
τῶν. 314, 32 l. *ἄγειν*.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΑΔΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ.

kianae
tionis

307 Τίτου δὲ Γεγαντίου Μακερίνου καὶ Ποπλίου Μη-
νυκίου τὴν ὑπατον ἐξουσίαν παραλαβόντων, σίτου
σπάνις ἰσχυρὰ τὴν Ῥώμην κατέσχευε, ἐκ τῆς ἀποστά-
σεως λαβοῦσα τὴν ἀρχήν. ὁ μὲν γὰρ δῆμος ἀπέστη
8 τῶν πατρικίων περὶ τὴν μετοπωρινὴν ἰσημερίαν, ὑπ' 5
αὐτὴν μάλιστα τὴν ἀρχὴν τοῦ σπόρου· ἐξέλιπον δὲ
τὴν χώραν οἱ γεωργοῦντες ἅμα τῇ κινήσει, καὶ διέ-
στησαν οἱ μὲν χαριέστεροι πρὸς τοὺς πατρικίους, τὸ
δὲ θητικὸν μέρος ὡς τοὺς δημοτικούς· καὶ διέμειναν
ἐξ ἐκείνου χωρὶς ἀλλήλων ὄντες, ἕως οὗ κατέστη καὶ 10
συνῆλθεν ἡ πόλις εἰς ἑαυτὴν οὐ πολλῶ πρότερον
διαλλαγεῖσα τῆς χειμερινῆς τροπῆς. τὸν δὲ μεταξὺ
χρόνον, ἐν ᾧ ὁ πᾶς ἐπιτελεῖται σπόρος ὥρατος, ἔρημος
ἡ χώρα τῶν ἐπιμελησομένων ἦν καὶ ἐπὶ πολὺν χρό-
νον διετέλεσεν, ὥστε μηδὲ κατελθοῦσι τοῖς γεωργοῖς 15
ἀναλαβεῖν αὐτὴν ἔτι ῥάδιον εἶναι, δούλων τε ἀπο-
στάσει καὶ κτηνῶν ὀλέθρῳ μεθ' ὧν αὐτὴν ἔμελλον
ἐργάζεσθαι κεκακωμένοις, ἀφορμῆς τε οὐ πολλοῖς εἰς
τὸν ἐπίοντα ἐνιαυτὸν ὑπαρχούσης οὔτε σπερμάτων
οὔτε τροφῆς. ταῦτα ἡ βουλή μαθοῦσα πρέσβεις διέ- 20

πεμπε πρὸς Τυρρηνοὺς καὶ Καμπανοὺς καὶ τὸ κα-
 λούμενον Πωμεντίνον πεδίον σίτον ὅσον ἂν δύναιντο
 πλεῖστον ὠνησομένους· Πόπλιος δὲ Οὐαλέριος καὶ
 5 Λεύκιος Γεγάνιος εἰς Σικελίαν ἀπεστάλησαν, Οὐα-
 λέριος μὲν υἱὸς ὦν Ποπλικόλα, Γεγάνιος δὲ θατέρου
 τῶν ὑπάτων ἀδελφός. τύραννοι δὲ τότε κατὰ πόλεις
 μὲν ἦσαν, ἐπιφανέστατος δὲ Γέλων ὁ Δεινομένους
 νεωστὶ τὴν Ἰπποκράτους τοῦ ἀδελφοῦ τυραννίδα παρ-
 10 ειληφώς, οὐχὶ Διονύσιος ὁ Συρακούσιος, ὡς Λικίν-
 νιος γέγραφε καὶ Γέλλιος καὶ ἄλλοι συχνοὶ τῶν Ῥω-
 μαίων συγγραφέων, οὐθὲν ἐξητακότες τῶν περὶ τοὺς
 χρόνους ἀκριβῶς, ὡς αὐτὸ δηλοῖ τοῦργον, ἀλλ' εἰκῆ
 τὸ προστυχὸν ἀποφαινόμενοι. ἡ μὲν γὰρ εἰς Σικελίαν
 15 ἀποδειχθεῖσα πρεσβεία κατὰ τὸν δεῦτερον ἐνιαυτὸν
 τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ δευτέρας Ὀλυμπιάδος ἐξέπλευ-
 σεν ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἰβριλίδου, ἑπτακαίδεκα
 διεληθόντων ἐτῶν μετὰ τὴν ἐκβολὴν τῶν βασιλέων,
 ὡς οὗτοί τε καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες συγγραφεῖς
 ὁμολογοῦσι· Διονύσιος δὲ ὁ πρεσβύτερος ὀγδοηκο-
 20 στῶ καὶ πέμπτῳ μετὰ ταῦτα ἔτει Συρακουσίοις ἐπα-
 ναστάς, κατέσχε τὴν τυραννίδα κατὰ τὸν τρίτον
 ἐνιαυτὸν τῆς ἐνενηκοστῆς καὶ τρίτης Ὀλυμπιάδος
 ἄρχοντος Ἀθήνησι Καλλίου τοῦ μετ' Ἀντιγένη. ὀλί-
 γοις μὲν οὖν ἔτεσι διαμαρτεῖν τῶν χρόνων δοίη τις
 25 ἂν ἱστορικοῖς ἀνδράσιν ἀρχαίας καὶ πολυετεῖς
 συνταττομένοις πραγματείας, γενεαῖς δὲ δυσὶν ἢ
 τρισὶν ὄλαις ἀποπλανηθῆναι τῆς ἀληθείας οὐκ ἂν
 ἐπιτρέψειεν. ἀλλ' εἰοικεν ὁ πρῶτος ἐν ταῖς χρονογρα-
 φίαις τοῦτο καταχωρίσας, ὃ πάντες ἠκολούθησαν οἱ
 30 λοιποὶ, τοσοῦτο μόνον ἐν ταῖς ἀρχαίαις εὐρῶν ἀνα-
 γραφαῖς, ὅτι πρέσβεις ἀπεστάλησαν ἐπὶ τούτων τῶν
 ὑπάτων εἰς Σικελίαν σίτον ὠνησόμενοι καὶ παρήσαν

ἐκείθεν ἄγοντες ἦν ὁ τύραννος ἔδωκε δωρεάν, οὐκέτι μὴν παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἐξετάσαι συγγραφέων ὅστις ἦν τύραννος τότε Σικελίας, ἀβασανίστως δὲ πως καὶ κατὰ τὸ προστυχὸν θεῖναι τὸν Διονύσιον.

II. Οἱ μὲν οὖν ἐπὶ Σικελίαν πλέοντες πρέσβεις 5
 χειμῶνι χρησάμενοι κατὰ θάλατταν καὶ κύκλῳ τὴν
 νῆσαν περιπλεῖν ἀναγκασθέντες, χρόνιοί τε κατή-
 χθησαν πρὸς τὸν τύραννον, καὶ τὴν χειμερινὴν ἐκεῖ
 διατρίψαντες ὤραν μετὰ [τὸ] θέρος ἐπανῆλθον εἰς Ἰτα- 10
 λίαν πολλὰς κομίζοντες ἀγοράς. οἱ δ' εἰς τὸ Πω-
 μεντίνου ἀποσταλέντες πεδίον, ὀλίγου μὲν ἐδέησαν
 ὡς κατάσκοποι πρὸς τῶν Οὐολούσκων ἀναιρεθῆναι
 διαβληθέντες ὑπὸ τῶν ἐκ Ῥώμης φυγάδων, χαλε-
 15 πῶς δὲ πάνυ διὰ τὴν προθυμίαν τῶν ἰδίων ξέ-
 νων αὐτὰ διασωθῆναι δυνηθέντες τὰ σώματα, δίχα 15
 τῶν χρημάτων ἀνέστρεψαν εἰς τὴν Ῥώμην ἄπρακτοι.
 ὁμοια δὲ τούτοις συνέβη παθεῖν καὶ τοῖς εἰς τὴν Ἰτα-
 λιῶτιν ἀφικομένοις Κύμην. καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ
 πόλει πολλοὶ Ῥωμαίων διατρίβοντες, οἱ σὺν τῷ βα-
 20 σιλεῖ Ταρκυνίῳ διασωθέντες ἐκ τῆς τελευταίας μάχης 20
 φυγάδες, τὸ μὲν πρῶτον ἐξαιτεῖσθαι παρὰ τοῦ τυ-
 ράννου τοὺς ἄνδρας ἐπεχείρησαν ἐπὶ θανάτῳ· ἀπο-
 τυχόντες δὲ τούτου φύσια κατασχεῖν ταῦτα τὰ σώματα
 παρὰ τῆς ἀπεσταλκυίας πόλεως ἤξιον, ἕως ἀπολά-
 25 βωσι τὰς ἑαυτῶν οὐσίας, ἃς ἔφασαν ὑπὸ Ῥωμαίων 25
 ἀδίκως δεδημεῦσθαι, καὶ ταύτης ᾤοντο δεῖν τῆς δί-
 κης τὸν τύραννον αὐτοῖς γενέσθαι κριτὴν. ὁ δὲ τυ-
 ραννῶν τότε τῆς Κύμης Ἀριστόδημος ἦν ὁ Ἀριστο-
 κράτους, ἀνὴρ οὐ τῶν ἐπιτυχόντων ἔνεκα γένους, ὃς
 ἐκαλεῖτο Μαλακὸς ὑπὸ τῶν ἀστῶν καὶ σὺν χρόνῳ 30
 γνωριμωτέραν τοῦ ὀνόματος ἔσχε τὴν ἐπίκλησιν, εἶθ' 30
 6 ὅτι θηλυδρίας ἐγένετο παῖς ὧν καὶ τὰ γυναιξίν ἀφ-

μόττοντα ἔπασχεν ὡς ἱστοροῦσί τινες, εἶθ' ὅτι πρῶτος ἦν φύσει καὶ μαλακὸς εἰς ὀργήν, ὡς ἕτεροι γράφουσιν. ἀφορμαῖς δὲ τῆς τυραννίδος ὁποίαις ἐχρήσατο, καὶ τίνας ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν ὁδοὺς, καὶ πῶς διώκησε τὰ κατὰ τὴν ἀρχήν, καταστροφῆς τε ὁποίας ἔτυχεν, οὐκ ἄκαιρον εἶναι δοκῶ μικρὸν ἐπιστήσας τὴν Ῥωμαϊκὴν διήγησιν κεφαλαιωδῶς διεξελθεῖν.

III. Ἐπὶ τῆς ἑξηκοστῆς καὶ τετάρτης Ὀλυμπιάδος ἄρχοντος Ἀθήνησι Μιλτιάδου Κύμη τὴν ἐν Ὀπικοῖς Ἑλληνίδα πόλιν, ἣν Ἐρετριεῖς τε καὶ Χαλκιδεῖς ἔκτισαν, Τυρρηνῶν [δὲ] οἱ περὶ τὸν Ἰόνιον κόλπον κατοικοῦντες ἐκεῖθεν θ' ὑπὸ τῶν Κελτῶν ἐξελαθέντες σὺν χρόνῳ, καὶ σὺν αὐτοῖς Ὀμβρικοὶ τε καὶ Δαύνιοι καὶ συχνοὶ τῶν ἄλλων βαρβάρων ἐπεχείρησαν ἀνελεῖν, οὐδεμίαν ἔχοντες εἰπεῖν τοῦ μίσους δικαίαν πρόφασιν ὅτι μὴ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πόλεως. ἦν γὰρ [ἡ] Κύμη κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους περιβόητος ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ὄλην πλούτου τε καὶ δυνάμεως καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἕνεκα, γῆν τε κατέχουσα τῆς Καμπανῶν πεδιάδος τὴν πολυκαρποτάτην, καὶ λιμένων κρατοῦσα τῶν περὶ Μισσηνὸν ἐπικαιροτάτων. τούτοις ἐπιβουλεύσαντες τοῖς ἀγαθοῖς οἱ βάρβαροι στρατεύουσιν ἐπ' αὐτήν, πεζοὶ μὲν οὐκ ἐλάττους πεντήκοντα μυριάδων, ἵππεις δὲ δυεῖν χιλιάδων ἀποδέοντες εἶναι δισμῦριοι. ἐστρατοπεδευκόσι δ' αὐτοῖς οὐ μακρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως τέρας γίνεται θαυμαστόν, οἷον ἐν οὐδενὶ χρόνῳ μνημονεύεται γενόμενον οὐθ' Ἑλλάδος οὔτε βαρβάρου γῆς οὐδαμόθι. οἱ γὰρ παρὰ τὰ στρατόπεδα ῥέοντες αὐτῶν ποταμοί, Οὐλοτοῦρνος ὄνομα θατέρῳ, τῷ δ' ἑτέρῳ Γλάνις, ἀφέντες τὰς κατὰ φύσιν ὁδοὺς ἀνέστρεψαν τὰ νάματα, καὶ μέχρι πολλοῦ διετέλεσαν ἀπὸ τῶν στομάτων ἀναχωροῦντες ἐπὶ

18 τὰς πηγὰς. τοῦτο καταμαθόντες οἱ Κυμαῖοι τότε ἐθάρρησαν ὁμόσε τοῖς βαρβάροις χωρεῖν, ὡς τοῦ δαιμονίου ταπεινὰ μὲν τὰ κείνων μετέωρα θήσοντας, ὑψηλὰ δὲ τὰ δοκοῦντα εἶναι τότε σφῶν ταπεινά. νείμαντες δὲ τὴν ἐν ἀκμῇ δύναμιν ἅπασαν τριχῆ, μιᾶ 5 μὲν τὴν πόλιν ἐφρούρου, τῇ δ' ἑτέρα τὰς ναῦς εἶχον ἐν φυλακῇ, τῇ δὲ τρίτῃ πρὸ τοῦ τείχους ταξάμενοι τοὺς ἐπιόντας ἐδέχοντο. τούτων ἵππεις μὲν ἦσαν ἑξακόσιοι, πεζοὶ δὲ τετρακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι· καὶ οὕτως ὄντες τὸν ἀριθμὸν ὀλίγοι τὰς τοσαύτας 10 ὑπέστησαν μυριάδας.

III. Ὡς δὲ κατέμαθον αὐτοὺς οἱ βάρβαροι μάχεσθαι παρεσκευασμένους, ἀλαλάξαντες ἐχώρουν ὁμόσε τὸν βάρβαρον τρόπον ἄνευ κόσμου πεζοὶ τε καὶ ἵππεις ἀναμιξ ὡς ἅπαντας ἀναρπασόμενοι. ἦν δὲ 15 τὸ πρὸ τῆς πόλεως χωρίον, ἐν ᾧ συνέμισγον ἀλλήλοις, αὐλῶν στενὸς ὄρεσι καὶ λίμναις περικλειόμενος, τῇ μὲν ἀρετῇ τῶν Κυμαίων σύμμαχος, τῷ δὲ πλήθει τῶν βαρβάρων πολέμιος. ἀνατρεπόμενοι γὰρ ὑπ' ἀλλήλων καὶ συμπατούμενοι πολλαχῆ μὲν καὶ ἄλλῃ, 20 319 μάλιστα δὲ περὶ τὰ τέλματα τῆς λίμνης, οὐδ' εἰς χεῖρας ἐλθόντες τῇ φάλαγγι τῶν Ἑλλήνων αὐτοὶ δι' αὐτῶν οἱ πλείους διεφθάρησαν· καὶ ὁ μὲν πεζὸς αὐτῶν στρατὸς ὁ πολὺς περὶ ἑαυτῷ σφαλεῖς, ἔργον δὲ γενναῖον οὐδὲν ἀποδειξάμενος, ἄλλος ἄλλῃ διασκε- 25 δασθεῖς ἐφευγεν· οἱ δ' ἵππεις συνῆλθον μὲν ὁμόσε, καὶ πολὺν τοῖς Ἑλλησιν οὗτοι παρέσχον κόνον. ἀδύνατοι δὲ ὄντες κυκλώσασθαι τοὺς πολεμίους διὰ στενοχωρίαν, καὶ τι καὶ τοῦ δαιμονίου κεραννοῖς καὶ ὕδασι καὶ βρονταῖς συναγωνισαμένου τοῖς Ἑλλησι, δείσαν- 30 τες εἰς φυγὴν τρέπονται. ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ πάντες μὲν οἱ τῶν Κυμαίων ἵππεις λαμπρῶς ἠγωνίσαντο, καὶ

τῆς νίκης οὗτοι μάλιστα ὠμολογοῦντο αἴτιοι γενέ-
 σθαι, ὑπὲρ ἅπαντας δὲ τοὺς ἄλλους Ἀριστόδημος ὁ
 Μαλακὸς ἐπικαλούμενος· καὶ γὰρ τὸν ἡγεμόνα τῶν
 5 πολεμίων οὗτος ἀπέκτεινε μόνος ὑποστάς καὶ ἄλλους
 πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς. λυθέντος δὲ τοῦ πολέμου τὰς χα-
 ριστηρίους θυσίας ἀποδόντες οἱ Κυμαῖοι τοῖς θεοῖς καὶ
 ταφὰς τῶν ἀποθανόντων ἐν τῇ μάχῃ λαμπρὰς ποιη-
 10 σάμενοι, περὶ τῶν ἀριστείων, ὅτῳ χρὴ τὸν πρῶτον
 ἀποδοῦναι στέφανον, εἰς πολλὴν κατέστησαν ἔριν.
 οἱ μὲν γὰρ ἀκέραιοι κριταὶ τὸν Ἀριστόδημον ἐβού-
 λοντο τιμῆσαι, καὶ ἦν ὁ δῆμος ἅπας μετ' ἐκείνου· οἱ
 δὲ δυνατοὶ τὸν ἱππάρχην Ἰππομέδοντα, καὶ ἡ βουλή
 πᾶσα τούτῳ συνελάμβανεν· ἦν δ' ἀριστοκρατικὴ τότε
 15 παρὰ τοῖς Κυμαίοις ἡ πολιτεία, καὶ ὁ δῆμος οὐ πολ-
 λῶν τιῶν κύριος. στάσεως δὲ διὰ ταύτην τὴν ἔριν
 ἀνισταμένης, δεισαντες οἱ πρεσβύτεροι μὴ πρὸς ὄπλα
 καὶ φόρους χωρήσῃ τὸ φιλότιμον ἔπεισαν ἀμφοτέρως
 τὰς τάξεις συγχωρῆσαι τὰς ἴσας λαβεῖν τιμὰς ἐκάτε-
 ρον τῶν ἀνδρῶν. ἀπὸ ταύτης γίνεται τῆς ἀρχῆς δῆ-
 20 μου προστάτης ὁ Μαλακὸς Ἀριστόδημος, καὶ λόγου
 πολιτικοῦ δύναμιν ἀσκήσας ἐξεδημαγῶγει τὸ πλῆθος,
 πολιτεύμασί τε κεχαρισμένοις ἀναλαμβάνων καὶ τοὺς
 σφετεριζομένους τὰ κοινὰ τῶν δυνατῶν ἐξελέγχων καὶ
 25 ποιῶν· καὶ ἦν τοῖς προεστηκόσι τῆς ἀριστοκρατίας
 διὰ ταῦτα ἐπαχθὴς καὶ φοβερός.

V. Εἰκοστῶ δ' ὕστερον ἔτει τῆς πρὸς τοὺς βαρ-
 βάρους μάχης ἦλθον ὡς τοὺς Κυμαίους Ἀρικηνῶν
 πρέσβεις σὺν ἱκετηρίαις ἀξιοῦντες αὐτοὺς βοηθῆσαι
 30 σφίσι ἐν τῷ Τυρρηνῶν πολέμῳ. μετὰ γὰρ τὰς
 διαλλαγὰς ἃς ἐποιήσατο πρὸς τὴν Ῥωμαίων πόλιν ὁ
 βασιλεὺς τῶν Τυρρηνῶν Πορσίνας, τὸν υἱὸν Ἀρρουντα

δούς τὴν ἡμίσειαν τῆς στρατιᾶς ἔπεμψεν ἰδίαν ἀρχὴν
 κτήσασθαι βουλόμενον, ὡς ἐν τοῖς πρὸ τούτου δεδή-
 λωκα λόγοις· ὅς ἐπολιόρκει τότε τοὺς Ἀρικηνοὺς κα-
 ταπεφευγότας εἰς τὸ τεῖχος καὶ οὐ διὰ μακροῦ λιμῶ
 τὴν πόλιν αἰρήσειν ᾤετο. ταύτης τῆς πρεσβείας 5
 ἀφικομένης οἱ προεσθηκότες τῆς ἀριστοκρατίας μι-
 σοῦντες τὸν Ἀριστόδημον καὶ δεδιότες, μή τι κακὸν
 ἐξεργάσῃται περὶ τὴν πολιτείαν, κάλλιστον ὑπέλαβον
 εἰληφέναι καιρὸν ἐκποδῶν αὐτὸν ποιήσασθαι σὺν
 εὐσχήμονι προφάσει. πείσαντες δὴ τὸν δῆμον ἀποστει- 10
 λαι Ἀρικηνοῖς δισχιλίους ἄνδρας ἐπὶ συμμαχίαν, καὶ
 στρατηγὸν ἀποδείξαντες τὸν Ἀριστόδημον ὡς δὴ τὰ
 πολέμια λαμπρόν, τὰ μετὰ ταῦτα ἔπραττον, ἐξ ὧν ἢ
 κατακοπήσεσθαι μαχόμενον ὑπὸ τῶν Τυρρηνῶν αὐ-
 τὸν ὑπελάμβανον, ἢ κατὰ πέλαγος διαφθαρήσεσθαι. 15
 γενόμενοι γὰρ ὑπὸ τῆς βουλῆς κύριοι καταλέξαι τοὺς
 ἐπὶ τὴν συμμαχίαν ἐξελευσομένους, τῶν μὲν ἐπισή-
 μων καὶ λόγου ἀξίων οὐδένα κατέγραψαν, ἐπιλέξαντες
 δὲ τοὺς ἀπορωτάτους τε καὶ πονηροτάτους τῶν δημο-
 τικῶν, ἐξ ὧν αἰεὶ τινὰς ὑπώπτενον νεωτερισμούς, ἐκ 20
 τούτων συνεπλήρωσαν τὸν ἀπόστολον· καὶ ναῦς δέκα
 παλαιὰς κάκιστα πλεούσας καθελκύσαντες, ὧν ἐτριη-
 ράρχουν οἱ πενέστατοι Κυμαίων, εἰς ταύτας αὐτοὺς
 ἐνεβίβασαν θάνατον ἀπειλήσαντες ἂν τις ἀπολειφθῇ
 τῆς στρατείας. 25

323 VI. Ὁ δ' Ἀριστόδημος τοσοῦτον εἰπὼν μόνον,
 ὡς οὐ λέληθεν αὐτὸν ἢ διάνοια τῶν ἐχθρῶν, ὅτι
 λόγῳ μὲν ἐπὶ συμμαχίαν αὐτὸν ἀποστέλλουσιν, ἔργῳ
 δ' εἰς προὔπτον ὄλεθρον, δέχεται μὲν τὴν στρατηγίαν,
 ἀναχθεὶς δ' ἅμα τοῖς πρέσβεσι τῶν Ἀρικηνῶν διὰ 30
 ταχέων καὶ τὸ μεταξὺ πέλαγος ἐπιπόνως καὶ κινδυ-
 νωδῶς διανύσας ὀρμίζεται κατὰ τοὺς ἔγγιστα τῆς

Ἀρκείας αἰγιαλούς· καὶ καταλιπὼν ἐπὶ ταῖς ναυα-
 φυλακὴν ἀποχωρῶσαν, ἐν τῇ πρώτῃ νυκτὶ τὴν ἀπὸ
 θαλάσσης ὁδὸν οὐ πολλὴν οὔσαν διανύσας, ἐπιφαί-
 νεται τοῖς Ἀρκεῖνοις περὶ τὸν ὄρθρον ἀπροσδόκητος.
 5 θέμενος δὲ πλησίον αὐτῶν τὸν χάρακα καὶ τοὺς κα-
 ταπεφευγότας εἰς τὰ τεῖχη πείσας προελθεῖν εἰς
 ὑπαιθρον, προῦκαλεῖτο τοὺς Τυρρηνοὺς εὐθύς εἰς
 μάχην. γενομένης δὲ παρατάξεως καὶ ἀγῶνος καρ-
 τεροῦ οἱ μὲν Ἀρκεῖνοι βραχὺν πᾶνν διαμείναντες
 10 χρόνον ἐνέκλιναν ἀθρόοι, καὶ γίνεται πάλιν εἰς τὸ τεῖ-
 χος αὐτῶν φυγὴ· ὁ δὲ Ἀριστόδημος σὺν τοῖς περὶ
 αὐτὸν λογάσι Κυμαίων ὀλίγοις οὔσι πᾶν τὸ τοῦ πο- 138
 λέμου βάρος ὑποστάς καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν Τυρρη-
 νῶν αὐτοχειρία κτείνας τρέπει τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν
 15 καὶ νίκην ἀναιρεῖται πασῶν λαμπροτάτην. διαπραξά-
 μενος δὲ ταῦτα καὶ τιμηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀρκεῖνῶν πολ-
 λαῖς δωρεαῖς ἀπέπλει διὰ ταχέων, αὐτὸς ἄγγελος τοῖς
 Κυμαίοις τῆς αὐτοῦ νίκης βουλόμενος γενέσθαι· εἴ-
 πουτο δὲ αὐτῷ πολλαὶ πᾶνν τῶν Ἀρκεῖνῶν ὀλκάδες
 20 τὰ λάφυρα καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Τυρρηνῶν
 ἄγουσαι. ὡς δὲ πλησίον ἐγένοντο τῆς Κύμης, ὀρμίσας
 τὰς ναῦς ἐκκλησίαν τοῦ στρατοῦ ποιεῖται, καὶ πολλὰ
 μὲν τῶν προεστηκότων τῆς πόλεως κατηγορήσας,
 πολλοὺς δὲ τῶν ἀνδραγαθησάντων κατὰ τὴν μάχην
 25 ἐπαίνους διελθάς, ἀργυρίον τε διαδοὺς αὐτοῖς κατ'
 ἄνδρα, καὶ τὰς παρὰ τῶν Ἀρκεῖνῶν δωρεὰς εἰς κοι-
 νὸν ἅπασι καταθείς, ἤξιλον μεμνηῆσθαι τῶν εὐεργεσιῶν
 ἂν καταπλεύσωσιν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ἂν τις αὐτῷ
 ποτε συμβαίῃ κίνδυνος ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας ὡς δύνα-
 30 μιν ἐκάστω βοηθεῖν. ἀπάντων δὲ πολλὰς ὁμολογούν- 139
 των αὐτῷ χάριτας εἰδέναι τῆς τε ἀνελπίστου σωτη-
 ρίας ἣν δι' ἐκεῖνον ἔσχον καὶ τῆς ἐπὶ τὰ οἰκεία οὐ

σὺν κεναῖς χερσὶν ἀφίξεως, καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς
 θᾶττον ἢ τὴν ἐκείνου προήσεσθαι τοῖς ἐχθροῖς ἐπαγ-
 γειλαμένων, ἐπαινέσας αὐτοὺς ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.
 καὶ μετὰ τοῦτο καλῶν εἰς τὴν αὐτοῦ σκηνὴν τοὺς
 πονηροτάτους ἐξ αὐτῶν καὶ κατὰ χεῖρα γενναιοτά- 5
 τους, δωρεῶν τε δόσει καὶ λόγων φιλανθρωπία
 καὶ ταῖς ἅπαντας ἑξαπατώσασιν ἐλπίσιν διαφθείρας,
 ἐτοίμους ἔσχε συγκαταλῦσαι τὴν καθεστῶσαν πο-
 λιτείαν.

VII. Οὓς συνεργοὺς καὶ συναγωνιστὰς λαβὼν 10
 καὶ ἃ δεήσει πράττειν ἐκάστοις ὑποθέμενος, τοῖς τε
 αἰχμαλώτοις οὓς ἐπήγετο προῖκα δούς τὴν ἐλευθερίαν,
 ἵνα καὶ τὴν ἐκείνων εὐνοίαν προσλάβῃ, κατέπλει κε-
 26 κοσμημέναις ταῖς ναυσὶν εἰς τοὺς τῶν Κυμαίων λι-
 μένας. οἱ δὲ τῶν στρατευομένων πατέρες τε καὶ 15
 μητέρες καὶ πᾶσα ἢ ἄλλη συγγένεια παιδία τε καὶ
 γαμεταὶ γυναῖκες ὑπήντων ἐξιούσιν αὐτοῖς μετὰ
 δακρῶν περιπλεκόμενοι καὶ καταφιλοῦντες καὶ ταῖς
 ἡδίσταις ἕκαστον ἀνακαλούμενοι προσηγορίαις. καὶ
 ἢ ἄλλη δὲ πληθὺς ἢ κατὰ τὴν πόλιν ἅπασα χαρᾶ καὶ 20
 κρότῳ δεξιουμένη τὸν ἡγεμόνα προὔπεμπεν εἰς οἶκον
 ἀπιόντα. ἐφ' οἷς οἱ προεσθηκότες τῆς πόλεως ἀνιώ-
 μενοὶ, μάλιστα δὲ οἱ τὴν στρατηγίαν αὐτῷ παραδόν-
 τες καὶ τᾶλλα τὰ πρὸς τὸν ὄλεθρον μηχανησάμενοι,
 πονηροὺς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος εἶχον διαλογισμούς. ὁ 25
 δὲ διαλιπὼν ὀλίγας τινὰς ἡμέρας, ἐν αἷς τὰς εὐχὰς
 ἀπεδίδου τοῖς θεοῖς καὶ τὰς ὑστεριζούσας ὀλκάδας
 ἀνεδέχετο, ἐπειδὴ καιρὸς ἦν ἔφη βούλεσθαι τὰ πρα-
 χθέντα κατὰ τὸν ἀγῶνα πρὸς τὴν βουλήν ἀπαγγεῖλαι
 καὶ τὰ ἐκ τοῦ πολέμου λάφυρα ἀποδείξαι. συνελθόν- 30
 των δὲ τῶν ἐν τέλει κατὰ πλῆθος εἰς τὸ βουλευτή-
 27 ριον, ὁ μὲν ἐδημηγόρει παρελθὼν καὶ πάντα τὰ γενό-

μενα κατὰ τὴν μάχην διεξήκει, οἱ δὲ παρασκευασθέντες ὑπὸ
 τοῦ αὐτοῦ συνεργοὶ τῆς ἐπιθέσεως ἔχοντες ὑπὸ
 τοῖς ἱματίοις ξίφη κατὰ πλῆθος εἰσδραμόντες εἰς τὸ
 βουλευτήριον ἀποσφάττουσιν ἅπαντας τοὺς ἀριστο-
 5 κρατικούς. φυγὴ δὲ μετὰ τοῦτο τῶν κατ' ἀγορὰν καὶ
 δρόμος, τῶν μὲν ἐπὶ τὰς οἰκίας, τῶν δὲ ἔξω τῆς πό-
 λεως, πλὴν τῶν συνειδότεων τὴν ἐπίθεσιν· οὗτοι δὲ
 τὴν ἄκραν καὶ τὰ νεώρια καὶ τοὺς ἐρυμνοὺς τόπους
 τῆς πόλεως κατελάμβανον. τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ λύσας
 10 ἐκ τῶν δεσμοτηρίων τοὺς ἐπιθανατίους πολλοὺς
 ὄντας καὶ καθοπλίσας ἅμα τοῖς ἄλλοις φίλοις, ἐν οἷς
 ἦσαν καὶ οἱ τῶν Τυρρηνῶν αἰχμάλωτοι, φυλακὴν ἐκ
 τούτων καθίσταται περὶ τὸ σῶμα. ἡμέρας δὲ γενο-
 μένης συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, καὶ πολ-
 15 λὴν κατηγορίαν διαθέμενος τῶν φονευθέντων ὑπὸ
 αὐτοῦ πολιτῶν, ἐκείνους μὲν ἔφη τετιμωρῆσθαι σὺν
 δίκῃ πολλάκις ἐπιβουλευθεῖς ὑπ' αὐτῶν, τοῖς δὲ ἄλλοις
 20 πολίταις ἐλευθερίαν φέρων παρεῖναι καὶ ἰσηγο-
 ρίαν καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθὰ.

20 VIII. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ θανμαστιῶν ἅπαντας ἐμ-
 πλήσας ἐλπίδων τοὺς δημοτικούς δύο τὰ κάκιστα
 τῶν ἐν ἀνθρώποις καθίσταται πολιτευμάτων, οἷς
 ἅπαντα χρῆται προοιμίῳ τυραννίς, γῆς ἀναδασμὸν
 καὶ χρεῶν ἄφεσιν· τούτων δὲ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτὸς
 25 ἀμφοτέρων ὑπισχνεῖται ποιήσεσθαι στρατηγὸς ἀπο-
 δειχθεὶς αὐτοκράτωρ, ἕως ἐν ἀσφαλεῖ τὰ κοινὰ γέ-
 νηται καὶ δημοκρατικὴν καταστήσονται πολιτείαν.
 ἀσμένως δὲ τοῦ δημοτικοῦ καὶ πονηροῦ πλήθους τὴν
 ἀρπαγὴν τῶν ἀλλοτρίων δεξαμένου, λαβὼν τὴν αὐτο-
 30 κράτορα ἀρχὴν αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ ἕτερον ἐπιφέρει
 βούλευμα, δι' οὗ παρακρουσάμενος αὐτοὺς ἀπάντων
 ἀφείλετο τὴν ἐλευθερίαν. σκηψάμενος γὰρ ὑπο-

πτεύειν ταραχὰς καὶ ἐπαναστάσεις ἐκ τῶν πλουσίων
 εἰς τοὺς δημοτικούς διὰ τὸν ἀναδασμὸν τῆς γῆς καὶ τὰς
 τῶν δανείων ἀφέσεις, ἵνα μὴ γένοιτο πόλεμος ἐμφύ-
 λιος μηδὲ φόνοι πολιτικοὶ μίαν εὐρίσκειν ἔφη πρὶν
 εἰς τὰ δεινὰ ἐλθεῖν φυλακὴν, εἰ τὰ ὄπλα προενεγκόν- 5
 τες ἐκ τῶν οἰκιῶν ἅπαντες τοῖς θεοῖς καθιερώσειαν,
 ἵνα κατὰ τῶν ἔξωθεν ἐπιόντων πολεμίων ἔχοιεν αὐ-
 τοῖς ὅταν ἀνάγκη τις καταλάβῃ χρῆσθαι καὶ μὴ καθ'
 ἑαυτῶν, κείσθαι δ' αὐτὰ τέως παρὰ τοῖς θεοῖς ἐν
 καλῷ. ὡς δὲ καὶ τοῦτ' ἐπέισθησαν, αὐθημερὸν 10
 ἀπάντων παρελόμενος Κυμαίων τὰ ὄπλα [καὶ] ταῖς
 ἑξῆς ἡμέραις ἔρευναν ἐποιεῖτο τῶν οἰκιῶν, ἐν αἷς
 πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀποκτείνας τῶν πολιτῶν, ὡς
 οὐχ ἅπαντα τοῖς θεοῖς ἀποδείξαντας τὰ ὄπλα, μετὰ
 ταῦτα φυλακαῖς τρισὶ κρατύνεται τὴν τυραννίδα· 15
 ὧν ἦν μία μὲν ἐκ τῶν ὀυπαρωτάτων τε καὶ πονηροτά-
 10 των πολιτῶν μεθ' ὧν κατέλυσε τὴν ἀριστοκρατικὴν
 πολιτείαν, ἑτέρα δὲ ἐκ τῶν ἀνοσιωτάτων δούλων οὓς
 αὐτὸς ἠλευθέρωσε ἀποκτείναντας τοὺς αὐτῶν δε-
 σπότας, τρίτη δὲ μισθοφόρος ἐκ τῶν ἀγριωτάτων βαρ- 20
 βάρων· οὗτοι δισχλίων οὐκ ἐλάττους ἦσαν καὶ τὰ
 πολέμια μακροῦ τῶν ἄλλων ἀμείνους. ὧν δὲ ἀπέ-
 κτεινεν ἀνδρῶν τὰς εἰκόνας ἀνελὼν ἐκ παντὸς ἱεροῦ
 καὶ βεβήλου τόπου, φέρων εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους
 τὰς ἰδίας ἀντ' ἐκείνων ἀνέστησεν· οἰκίας δὲ αὐτῶν 25
 καὶ κλήρους καὶ τὴν λοιπὴν ὑπαρξιν ἀναλαβών, ἔξε-
 λόμενος χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ εἴ τι ἄλλο τυραννίδος
 ἦν ἄξιον κτήμα, τὰ λοιπὰ τοῖς συγκατασκευάσασιν τὴν
 ἀρχὴν ἐχαρίσατο· πλείστας δὲ καὶ μεγίστας δωρεὰς τοῖς
 ἀποκτείναςιν τοὺς ἑαυτῶν δεσπότας ἐδίδου· οἱ δ' ἠξίου 30
 ἔτι καὶ γυναιξὶ τῶν δεσποτῶν καὶ θυγατράσιν συνοικεῖν.

VIII. Γενεὰν δὲ τῶν πεφονευμένων τὴν ἄρρενα

κατ' ἀρχὰς ἐν οὐθενὶ λόγῳ ποιησάμενος, ὅσπερ
 εἴτ' ἐκ θεοπροπίου τινὸς εἶτε καὶ κατὰ τὸν εἰκότα
 λογισμὸν οὐ μικρὸν αὐτῷ δέος ἐπιτρέφεσθαι νομίσας
 ἐπεχείρησε μὲν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ πᾶσαν ἀπολέσαι· δεή-
 5 σαι δὲ πολλῇ χρησαμένων ἀπάντων, παρ' οἷς ἔτυχον
 αἶ τε μητέρες αὐτῶν οὔσαι καὶ οἱ παῖδες τρεφόμενοι,
 χαρίσασθαι βουλόμενος αὐτοῖς καὶ ταύτην τὴν δω-
 ρεάν, θανάτου μὲν ἀπολύει παρὰ γνώμην, φυλακὴν
 δὲ ποιούμενος αὐτῶν, μή τι συστάντες μετ' ἀλλήλων
 10 βουλευσῶσι κατὰ τῆς τυραννίδος, ἀπιέναι πάντας
 ἐκέλευσεν ἐκ τῆς πόλεως ἄλλον ἄλλη καὶ δίαιταν
 ἔχειν ἐν τοῖς ἀγροῖς μηθενὸς τῶν προσηκόντων ἐλευ-
 θέροις παισὶ μήτε ἐπιτηδεύματος μήτε μαθήματος
 μεταλαμβάνοντας, ἀλλὰ ποιμαίνοντάς τε καὶ τᾶλλα
 15 τὰ κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἔργα πράττοντας· θάνατον
 ἀπειλήσας εἴ τις ἐξ αὐτῶν εὐρεθείη παρελθὼν εἰς
 τὴν πόλιν. οἱ δὲ καταλιπόντες τὰς πατρώας ἐστίας
 ἐν τοῖς ἀγροῖς ὡσπερ δοῦλοι διετρέφοντο τοῖς ἀπο-
 κτείνασι τοὺς πατέρας αὐτῶν λατρεύοντες. ἵνα δὲ
 20 μηδὲ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἐν μηθενὶ γένηται μήτε
 γενναίου μήτε ἀνδρωῶδες φρόνημα, πᾶσαν ἐκδηλῦναι
 ταῖς ἀγωγαῖς τὴν ἐπιτρεφομένην νεότητα τῆς πόλεως
 ἐπεβάλετο, ἀνελὼν μὲν τὰ γυμνάσια καὶ τὰς ἐνο-
 πλίους μελέτας, ἀλλάξας δὲ τὴν δίαιταν ἢ πρότερον
 25 οἱ παῖδες ἔχρωντο. κομᾶν τε γὰρ τοὺς ἄρρενας ὡσπερ
 τὰς παρθένους ἐκέλευσε ξανθιζομένους καὶ βο-
 στρουχιζομένους καὶ κεκρυφάλους τὰς πλοκαμίδας ἀνα-
 δοῦντας, ἐνδύεσθαι τε ποικίλους καὶ ποδήρεις χιτω-
 νίσκους, καὶ γλανιδίοις ἀμπέχεσθαι λεπτοῖς καὶ
 30 μαλακοῖς, καὶ δίαιταν ἔχειν ὑπὸ σκιάς· ἠκολούθουν
 τε αὐτοῖς εἰς τὰ διδασκαλεῖα τῶν ὄρχηστῶν καὶ αὐ-
 λητῶν καὶ τῶν παραπλησίων τούτοις μουσοκολάκων

παραπορευόμεναι παιδαγωγοὶ γυναῖκες σκιάδεια καὶ
 ριπίδας κομίζουσαι, καὶ ἔλουον αὐτοὺς αὐταὶ κτένας
 εἰς τὰ βαλανεῖα φέρουσαι καὶ μύρων ἀλαβάστρους
 3 καὶ κάτοπτρα. τοιαύτῃ διαφθείρων ἀγωγῇ τοὺς παῖ-
 δας ἕως ἐκπληρώσωσιν εἰκοστὸν ἔτος, τὸν ἀπὸ τοῦδε 5
 χρόνον εἰς ἀνδρας εἶα τελεῖν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα Κυ-
 μαίοις ἐνυβρίσας καὶ λωβησάμενος, καὶ οὔτε ἀσελ-
 γείας οὔτε ἀμότητος οὐδεμιᾶς ἀποσχόμενος, ὅτε ἀσφα-
 λῶς κατέχειν ὑπελάμβανε τὴν τυραννίδα γηραιὸς
 ὦν ἤδη, δίκας ἔτισεν οὐ μεμπτὰς θεοῖς τε καὶ ἀν- 10
 θρώποις πρόρριξος ἀπολόμενος.

Χ. Οἱ δ' ἐπαναστάντες αὐτῷ καὶ τὴν πόλιν
 ἐλευθερώσαντες ἀπὸ τῆς τυραννίδος οἱ παῖδες τῶν
 πεφονευμένων ὑπ' αὐτοῦ πολιτῶν ἦσαν, οὓς κατ'
 ἀρχὰς ἅπαντας ἀποκτείνει ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ προελόμενος, 15
 ἐπέσχευεν ὥσπερ ἔφη· ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων οἷς
 ἔδωκε τὰς μητέρας αὐτῶν ἐκλιπαρηθεῖς, καὶ κατ'
 ἀγροὺς κελεύσας διατρίβειν. ὀλίγοις δὲ ἔτεσιν ὕστε-
 ρον, ἐπειδὴ τὰς κώμας διεξιὼν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν
 εἶδεν αὐτῶν νεότητα, δείσας μὴ συμφρονήσαντες 20
 ἐπαναστῶσιν αὐτῷ φθᾶσαι διαχειρισάμενος ἅπαντας
 34 ἐβούλετο πρὶν αἰσθῆσθαι τινά· καὶ παραλαβὼν τοὺς
 φίλους ἐσκόπει μετ' αὐτῶν δι' οἴου τρόπου ῥᾶστᾶ τε
 καὶ τάχιστα λαθόντες ἀναιρεθήσονται. τοῦτο καταμα-
 θόντες οἱ παῖδες, εἴτε μηνυθὲν ὑπὸ τῶν συνειδόντων 25
 τινός, εἴτε αὐτοὶ κατὰ τὸν ἐκτῶν εἰκότων λογισμὸν ὑπο-
 τοπήσαντες, φεύγουσιν εἰς τὰ ὄρη τὸν γεωργικὸν ἀρ-
 πάσαντες σίδηρον. ἦκον δὲ αὐτοῖς ἐπίκουροι κατὰ τάχος
 οἱ ἐνδιατρίβοντες ἐν Καπύῃ Κυμαίων φυγάδες, ὧν
 ἦσαν ἐπιφανέστατοί τε καὶ πλείστους Καμπανῶν 30
 ἔχοντες ξένους οἱ Ἰππομέδοντος παῖδες τοῦ κατὰ τὸν
 Τυρρηνικὸν ἱππαρχήσαντος πόλεμον, αὐτοὶ τε ὥπλι-

κατ' ἀρχὰς ἐν οὐθενὶ λόγῳ ποιησάμενος, ὅσπερ
 εἴτ' ἐκ θεοπροπίου τινὸς εἴτε καὶ κατὰ τὸν εἰκότα
 λογισμὸν οὐ μικρὸν αὐτῷ δέος ἐπιτρέφεσθαι νομίσας
 ἐπεχείρησε μὲν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ πᾶσαν ἀπολέσαι· δεῖ-
 5 σαι δὲ πολλῇ χρησαμένων ἀπάντων, παρ' οἷς ἔτυχον
 αἱ τε μητέρες αὐτῶν οὐσαὶ καὶ οἱ παῖδες τρεφόμενοι,
 χαρίσασθαι βουλόμενος αὐτοῖς καὶ ταύτην τὴν δω-
 ρεάν, θανάτου μὲν ἀπολύει παρὰ γνώμην, φυλακὴν
 δὲ ποιούμενος αὐτῶν, μή τι συστάντες μετ' ἀλλήλων
 10 βουλευσῶσι κατὰ τῆς τυραννίδος, ἀπιέναι πάντας
 ἐκέλευσεν ἐκ τῆς πόλεως ἄλλον ἄλλη καὶ δίαιταν
 ἔχειν ἐν τοῖς ἀγροῖς μηθενὸς τῶν προσηκόντων ἐλευ-
 θέροις παισὶ μήτε ἐπιτηδεύματος μήτε μαθήματος
 μεταλαμβάνοντας, ἀλλὰ ποιμαίνοντάς τε καὶ τᾶλλα
 15 τὰ κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἔργα πράττοντας· θάνατον
 ἀπειλήσας εἰ τις ἐξ αὐτῶν εὐρεθείη παρελθὼν εἰς
 τὴν πόλιν. οἱ δὲ καταλιπόντες τὰς πατρώας ἐστίας
 ἐν τοῖς ἀγροῖς ὡσπερ δοῦλοι διετρέφοντο τοῖς ἀπο-
 κτείνασι τοὺς πατέρας αὐτῶν λατρεύοντες. ἵνα δὲ
 20 μὴδὲ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἐν μηθενὶ γένηται μήτε
 γενναῖον μήτε ἀνδρῶδες φρόνημα, πᾶσαν ἐκθηλῦναι
 ταῖς ἀγωγαῖς τὴν ἐπιτρεφομένην νεότητα τῆς πόλεως
 ἐπεβάλετο, ἀνελὼν μὲν τὰ γυμνάσια καὶ τὰς ἐνο-
 πλίους μελέτας, ἀλλάξας δὲ τὴν δίαιταν ἢ πρότερον
 25 οἱ παῖδες ἐχρῶντο. κομᾶν τε γὰρ τοὺς ἄρρενας ὡσπερ
 τὰς παρθένους ἐκέλευσε ξανθίζομένους καὶ βο-
 στρουχιζομένους καὶ κεκρυφάλους τὰς πλοκαμίδας ἀνα-
 δοῦντας, ἐνδύεσθαι τε ποικίλους καὶ ποδήρεις χιτω-
 νίσκους, καὶ χλανιδίοις ἀμπέχεσθαι λεπτοῖς καὶ
 30 μαλακοῖς, καὶ δίαιταν ἔχειν ὑπὸ σκιαῖς ἠκολούθουν
 τε αὐτοῖς εἰς τὰ διδασκαλεῖα τῶν ὀρχηστῶν καὶ αὐ-
 λητῶν καὶ τῶν παραπλησίων τούτοις μουσοκολάκων

παραπορευόμεναι παιδαγωγοὶ γυναῖκες σκιάδεια καὶ
 ριπίδας κομίζουσαι, καὶ ἔλουον αὐτοὺς αὐταὶ κτένας
 εἰς τὰ βαλανεῖα φέρουσαι καὶ μύρων ἀλαβάστρους
 33 καὶ κάτοπτρα. τοιαύτη διαφθείρων ἀγωγῇ τοὺς πατ-
 δας ἕως ἐκπληρώσωσιν εἰκοστὸν ἔτος, τὸν ἀπὸ τοῦδε 5
 χρόνον εἰς ἄνδρας εἶα τελεῖν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα Κυ-
 μαλοῖς ἐνυβρίσας καὶ λωβησάμενος, καὶ οὔτε ἀσελ-
 γείας οὔτε ὠμότητος οὐδεμιᾶς ἀποσχόμενος, ὅτε ἀσφα-
 λῶς κατέχειν ὑπελάμβανε τὴν τυραννίδα γηραιὸς
 ὧν ἤδη, δίκας ἔτισεν οὐ μεμπτὰς θεοῖς τε καὶ ἀν- 10
 θρώποις πρόρριζος ἀπολόμενος.

Χ. Οἱ δ' ἐπαναστάντες αὐτῷ καὶ τὴν πόλιν
 ἐλευθερώσαντες ἀπὸ τῆς τυραννίδος οἱ παῖδες τῶν
 πεφονευμένων ὑπ' αὐτοῦ πολιτῶν ἦσαν, οὓς κατ'
 ἀρχὰς ἅπαντας ἀποκτείνει ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ προελόμενος, 15
 ἐπέσχευ ὥσπερ ἔφην ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων οἷς
 ἔδωκε τὰς μητέρας αὐτῶν ἐκλιπαρηθεῖς, καὶ κατ'
 ἀγροὺς κελύσας διατρίβειν. ὀλίγοις δὲ ἔτεσιν ὕστε-
 ρον, ἐπειδὴ τὰς κόμας διεξιῶν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν
 εἶδεν αὐτῶν νεότητα, δείσας μὴ συμφρονήσαντες 20
 ἐπαναστῶσιν αὐτῷ φθάσαι διαχειρισάμενος ἅπαντας
 34 ἐβούλετο πρὶν αἰσθῆσθαι τινά· καὶ παραλαβὼν τοὺς
 φίλους ἐσκόπει μετ' αὐτῶν δι' οἴου τρόπου ῥᾶστά τε
 καὶ τάχιστα λαθόντες ἀναιρεθήσονται. τοῦτο καταμα-
 θόντες οἱ παῖδες, εἴτε μηνυθὲν ὑπὸ τῶν συνειδότων 25
 τινός, εἴτε αὐτοὶ κατὰ τὸν ἐκ τῶν εἰκότων λογισμὸν ὑπο-
 τοπήσαντες, φεύγουσιν εἰς τὰ ὄρη τὸν γεωργικὸν ἀρ-
 πάσαντες σίδηρον. ἦκον δὲ αὐτοῖς ἐπικούροι κατὰ τάχος
 οἱ ἐνδιατρίβοντες ἐν Καπύῃ Κυμαίων φυγάδες, ὧν
 ἦσαν ἐπιφανέστατοί τε καὶ πλείστους Καμπανῶν 30
 ἔχοντες ξένους οἱ Ἰππομέδοντος παῖδες τοῦ κατὰ τὸν
 Τυρρηνικὸν Ἰππαρχήσαντος πόλεμον, αὐτοὶ τε ὠπλι-

σμένοι κάκεινοις κομίζοντες ὄπλα Καμπανῶν τε μισθοφόρων καὶ φίλων χεῖρα συγκροτήσαντες οὐκ ὀλιγην. ἐπεὶ δὲ καθ' ἕν ἅπαντες ἐγένοντο, τοὺς ἀγροὺς τῶν ἐχθρῶν καταθέοντες ἐφόδοις ληστρिकाῖς ἐλεηλά-
 5 τουν, καὶ τοὺς δούλους ἀφίστασαν ἀπὸ τῶν δεσποτῶν, καὶ τοὺς ἐκ τῶν δεσμωτηρίων λύοντες καθώπλιζον, καὶ ὅσα μὴ δύναιντο φέρειν τε καὶ ἄγειν χρήματα καὶ βοσκήματα, τὰ μὲν ἐνεπίμπρασαν, τὰ δὲ κατέσφαττον. ἀπορουμένῳ δὲ τῷ τυράννῳ τίνα
 10 χρῆν τρόπον αὐτοῖς πολεμεῖν διὰ τὸ μήτ' ἐκ τοῦ φανεροῦ τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτοὺς ποιεῖσθαι μήτε ἐν τοῖς αὐτοῖς χρονίζειν τόποις, ἀλλὰ νυκτὶ μὲν εἰς ὄρθρον, ἡμέρᾳ δ' εἰς νύκτα συμμετρεῖσθαι τὰς ἐφόδους, καὶ
 15 πολλάκις ἀποστείλαντι τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τὴν βοήθειαν τῆς χώρας διὰ κενῆς, παραγίνεται τις ἐξ αὐτῶν ἠκισμένος τὸ σῶμα μάλιστα ἀποσταλὲς ὑπὸ τῶν φυγάδων ὡς αὐτόμολος, ὃς ἄδειαν αἰτησάμενος ὑπέσχετο τῷ τυράννῳ παραλαβὼν τὴν ἀποσταλησομένην σὺν αὐτῷ δύναμιν ἄξειν ἐπὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὴν
 20 ἐπιούσαν ἐμελλον ἀνέλξεσθαι νύκτα οἱ φυγάδες. ᾧ πιστεῦσαι παραχθεὶς ὁ τύραννος αἰτοῦντι οὐθέν καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ὄμηρον παρεχομένῳ, πέμπει τοὺς πιστοτάτους τῶν ἡγεμόνων ἄγοντας ἰππεῖς τε πολλοὺς καὶ τὴν μισθοφόρον δύναμιν, οἷς ἐνετείλατο
 25 μάλιστα μὲν ἅπαντας τοὺς φυγάδας, εἰ δὲ μή γε ὡς πλείστους ἐξ αὐτῶν δήσαντας πρὸς αὐτὸν ἄγειν. ὁ μὲν οὖν κατασκευαστὸς αὐτόμολος κατὰ τε ἀτριβεῖς ὁδοὺς καὶ διὰ δρυμῶν ἐρήμων ἤγε τὴν στρατιάν ταλαιπωροῦσαν δι' ὅλης νυκτὸς ἐπὶ τὰ πλείστον ἀπέ-
 30 χοντα τῆς πόλεως μέρη.

XI. Οἱ δὲ ἀποστάται τε καὶ φυγάδες ἐν τῷ περὶ τὸν Ἄσθρον ὄρει πλησίον ὄντι τῆς πόλεως λοχῶντες,

ὡς ἔμαθον ἐξεληλυθυῖαν ἐκ τῆς πόλεως τὴν τοῦ τυ-
 ράννου στρατιὰν συνθήμασι μηνυθεῖσαν ὑπὸ τῶν
 σκοπῶν, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν περὶ ἐξήκοντα μάλιστα
 τοὺς εὐτολμοτάτους διφθέρας ἔχοντας καὶ φακέλλους
 φρουγάνων κομίζοντας. οὗτοι περὶ λύχνων ἀφὰς ἄλλοι 5
 κατ' ἄλλας πύλας ὡς χερυῆται παρεισπεσόντες ἔλα-
 θον· ὡς δ' ἔνδον ἐγένοντο τοῦ τείχους ἐξεκλύσαντες
 ἐκ τῶν φακέλλων ἃ κατέκρυπτον ξίφη, καὶ συνελ-
 θόντες εἰς τὸν αὐτὸν ἅπαντες τόπον, ἐπειτ' ἐκεῖθεν
 ὀρμήσαντες ἀθρόοι πρὸς τὰς ἐπὶ τὸν Ἄορνον φερού- 10
 37 σας πύλας, τοὺς τε φύλακας αὐτῶν ἀποκτείνουσι
 κοιμωμένους καὶ τοὺς σφετέρους ἅπαντας ἤδη τῷ
 τείχει πλησίον ὄντας ἀναπεπταμέναις ταῖς πύλαις
 ὑποδέχονται, καὶ τοῦτο πράξαντες ἔλαθον. ἔτυχε γὰρ
 ἐκείνη τῇ νυκτὶ ἑορτὴ τις οὔσα δημοτελής, καὶ δι' 15
 αὐτὴν ἅπας ὁ κατὰ πόλιν ὄχλος ἐν πότοις ὦν καὶ
 ταῖς ἄλλαις εὐπαθειαῖς. τοῦτο παρέσχεν αὐτοῖς κατὰ
 πολλὴν εὐπέτειαν ἀπάσας διελθεῖν τὰς ἐπὶ τὴν τυ-
 ραννικὴν οἰκίαν φερούσας ὁδοὺς· καὶ οὐδὲ παρὰ ταῖς
 θύραις πολλὴν τινα καὶ ἐργηγορυῖαν εὗρον φυλακὴν, 20
 ἀλλὰ κἀνταῦθα τοὺς μὲν ἤδη καθεύδοντας, τοὺς δὲ
 μεθύοντας ἀποσφάξαντες δίχα πόνου καὶ κατὰ πλη-
 θος εἰς τὴν οἰκίαν ὠσάμενοι, τοὺς μὲν ἄλλους σύμ-
 παντας οὔτε τῶν σωματίων ἔτι καρτεροὺς ὄντας οὔτε
 τῶν φρενῶν διὰ τὸν οἶνον προβάτων δίκην κατέσφα- 25
 ξαν· τὸν δ' Ἀριστόδημον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ
 338 τὴν ἄλλην συγγένειαν συλλαβόντες, ἄχρι πολλῆς
 νυκτὸς αἰκίζόμενοί τε καὶ στρεβλοῦντες καὶ πᾶσιν ὡς
 εἰπεῖν λυμαινόμενοι κακοῖς ἀπέκτειναν. ἀνελόντες
 δὲ τὴν τυραννικὴν οἰκίαν πρόρριζον, ὡς μήτε παιδία 30
 μήτε γυναῖκας μήτε συγγένειαν μηθενὸς αὐτῶν κα-
 ταλιπεῖν, καὶ δι' ὅλης νυκτὸς ἅπαντας ἐξερευνησά-

μενοι τοὺς συνεργοὺς τῆς τυραννίδος, ἡμέρας γενόμενης προῆλθον εἰς τὴν ἀγορὰν. ἔπειτα συγκαλέσασθαι τοὺς τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν ἀποτίθενται τὰ ὄπλα καὶ τὴν πάτριον καθίστανται πολιτείαν.

- 5 XII. Ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Ἀριστόδημον ἔτος ὁμοῦτι τεσσαρεσκαίδέκατον ἤδη τυράννοῦντα Κύμης οἱ σὺν Ταρκυνίῳ φυγάδες καθιστάμενοι τὴν κατὰ τῆς πατρίδος ἐβούλοντο συντελέεσθαι δίκην. οἱ δὲ πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων τέως μὲν ἀντέλεγον, ὡς οὔτε
- 10 ἐπὶ τοῦτον ἦγοντες τὸν ἀγῶνα οὔτ' ἐξουσίαν ἔχοντες ἦν οὐκ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ἡ βουλὴ περὶ τῆς πόλεως ἀπολογήσασθαι δίκην. ὡς δ' οὐθὲν ἐπέβαινον, ἀλλ' ἐγκεκλικότα τὸν τύραννον ἐώρων ἐπὶ θάτερα μέρη διὰ τὰς σπουδὰς καὶ τὰς παρακλήσεις τῶν φυγάδων,
- 15 αἰτησάμενοι χρόνον εἰς ἀπολογίαν, καὶ διεγγνήσαντες τὰ σώματα χρημάτων, ἐν τῷ διὰ μέσου τῆς δίκης οὐθενὸς ἔτι φυλάττοντος αὐτοὺς ἀποδράντες ὄχοντο. θεράποντας δὲ αὐτῶν καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ ἐπὶ τῇ σιτωνίᾳ κομισθέντα χρήματα ὁ τύραννος κατέσχε.
- 20 ταύταις μὲν οὖν ταῖς πρεσβείαις τοιαῦτα παθούσαις ἀπράκτοις ἀναστρέψαι συνέβη· ἐκ δὲ τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ πόλεων οἱ πεμφθέντες κέγχρους τε καὶ ζέας συνωνησάμενοι ταῖς ποταμηγοῖς σκάφαις κατεκόμισαν εἰς τὴν πόλιν. αὕτη βραχὺν τινα χρόνον ἡ ἀγορὰ
- 25 Ῥωμαίους διέθρεψεν· ἔπειτα ἐξαναλωθεῖσα εἰς τὰς αὐτὰς ἀπορίας κατέστησεν αὐτούς. ἦν δὲ οὐθὲν εἶδος ἀναγκαίας τροφῆς ὃ οὐκ ἐπείραζον ἔτι, συνέβαινε τε οὐκ ὀλίγοις αὐτῶν, τὰ μὲν διὰ τὴν σπάνιν, τὰ δὲ διὰ τὴν ἀτοπίαν τῆς οὐκ εἰωθυίας ἐδωδῆς, τοῖς μὲν
- 30 ἀρρώστως διακείσθαι τὰ σώματα, τοῖς δὲ παρημελημένως διὰ πενίαν καὶ παντάπασιν ἀδυνατῶς· ὡς δὲ τοῦτ' ἔγνωσαν οἱ νεωστὶ κεκρατημένοι τῷ πολέμῳ

0 Οὐολούσκοι, πρεσβειῶν ἀπορρήτοις διαποστολαῖς ἐνή-
 γον ἀλλήλους εἰς τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον, ὡς ἀδυ-
 νάτων ἐσομένων εἴ τις αὐτοῖς ἐπίθαιτο κεκακωμένοις
 πολέμῳ τε καὶ λιμῷ ἀντέχειν. θεῶν δέ τις εὖνοια,
 οἷς φροντὶς ἦν μὴ περιδεῖν ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς Ῥω- 5
 μαίους γενομένους, ἐκφανέστατα καὶ τότε τὴν ἑαυτῆς
 δύναμιν ἀπεδείξατο. τοσοῦτος γὰρ τις ἄφνω εἰς τὰς
 πόλεις τῶν Οὐολούσκων φθόρος λοιμικὸς ἐνέσκηψεν,
 ὅσος ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τόπῳ μνημονεύεται γενόμενος
 οὐδ' Ἑλλάδος οὔτε βαρβάρου γῆς, πᾶσαν ἡλικίαν καὶ 10
 τύχην καὶ φύσιν ἐρρωμένων τε καὶ ἀσθενῶν σωμά-
 των ὁμοίως διεργαζόμενος. ἐδήλωσε δὲ τὴν ὑπερβο-
 λὴν τῆς συμφορᾶς πόλις ἐπιφανῆς τῶν Οὐολούσκων,
 Οὐέλιτραι ὄνομα αὐτῇ, μεγάλη τε καὶ πολυάνθρωπος
 11 οὔσα τέως, ἧς ὁ λοιμὸς μίαν ὑπελείπετο μοῖραν ἐκ 16
 τῶν δέκα, τὰς δὲ ἄλλας ὑπολαβὼν ἀπήνεγκε. τελευ-
 τῶντες δ' οὖν ὅσοι περιῆσαν ἐκ τῆς συμφορᾶς πρε-
 σβευσάμενοι Ῥωμαίοις ἔφρασαν τὴν ἐρημίαν καὶ
 παρέδωκαν τὴν πόλιν. ἔτυχον δὲ καὶ πρότερον ἐποί-
 κους ἐκ τῆς Ῥώμης εἰληφότες, ἀφ' ἧς αἰτίας καὶ τὸ 20
 δεύτερον τοὺς κληρούχους παρ' αὐτῶν ἦτουν.

XIII. Ταῦτα τοῖς Ῥωμαίοις μαθοῦσι τῆς μὲν
 συμφορᾶς οἶκτος εἰσῆει, καὶ οὐ δεῖν ᾤοντο τοῖς ἐχ-
 θροῖς ἐπὶ τοιαύταις τύχαις μνησικακεῖν, ὡς ἱκανὰς
 δεδωκόσι τοῖς θεοῖς ὑπὲρ σφῶν δίκας ἀνθ' ὧν ἔμελ- 25
 λον δράσειν. Οὐέλιτρας δὲ παραλαμβάνειν ἐδόκει
 κληρούχων οὐκ ὀλίγων ἀποστολῇ πολλὰ τὰ συμφέ-
 ροντα ἐκ τοῦ πράγματος ἐπιλογιζομένοις. τό τε γὰρ
 χωρίον ἱκανὸν εἶναι ἐφαίνετο φυλακῇ ἀξιοχρέω κα-
 ταληφθὲν οἷς ἂν νεωτερίζειν ἢ παρακινεῖν τι βουλο- 30
 12 μένοις ἢ μέγα κώλυμα καὶ ἐμπόδιον εἶναι. ἢ τε
 ἀπορία τῆς τροφῆς ἢ κατέχουσα τὴν πόλιν οὐ παρ'

ὀλίγον μετριωτέρα γενήσεσθαι ὑπωπτεύετο, εἰ με-
 τασταίη τις ἐξ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ πλήθους μοῖρα ἀξιόλο-
 γος. μάλιστα δὲ ἡ στάσις ἀναρριπιζομένη πρὶν ἢ
 πεπαῦσθαι καλῶς ἔτι τὴν προτέραν ἐνήγγεν αὐτοὺς
 5 ψηφίζεσθαι τὸν ἀπόστολον. πάλιν γὰρ ὡσπερ καὶ
 πρότερον ὁ δῆμος ἠρεθίζετο καὶ δι' ὀργῆς εἶχε τοὺς
 πατρικίους, πολλοὶ τε καὶ χαλεποὶ κατ' αὐτῶν ἐγί-
 νοντο λόγοι, τῶν μὲν ὀλιγωρίαν ἐγκαλοῦντων καὶ
 ῥαθυμίαν, ὅτι οὐκ ἐκ πολλοῦ προείδοντο τὴν ἔσομέ-
 10 νην τοῦ σίτου σπάνιν καὶ προεμηχανήσαντο τὰ πρὸς
 τὴν συμφορὰν ἀλεξήματα· τῶν δ' ἐξ ἐπιβουλῆς ὑπ'
 αὐτῶν γεγυμέναι τὴν σιτοδείαν ἀποφαινόντων δι'
 ὀργὴν τε καὶ ἐπιθυμίαν τοῦ κακῶσαι τὸ δημοτικὸν
 ἀναμνήσει τῆς ἀποστάσεως. διὰ ταύτας μὲν δὴ τὰς
 15 αἰτίας ἢ τῶν κληρούχων ἀποστολὴ ταχεῖα ἐγίνετο
 τριῶν ἀποδειχθέντων ἀνδρῶν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἠγεμό-
 νων. τῶ δῆμῳ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἀσμένῳ τοὺς
 κληρούχους διαλαγχάνειν, ὡς λιμοῦ τε ἀπαλλαχθησο-
 μένῳ καὶ χώραν οἰκήσουσι εὐδαίμονα· ἔπειτα ἐνθυ-
 20 μουμένῳ τὸν λοιμόν, ὃς ἐν τῇ μελλούσῃ αὐτὸν ὑπο-
 δέχεσθαι πολὺς γενόμενος τοὺς τε οἰκήτορας διε-
 φθάρκει καὶ δέος παρεῖχε μὴ καὶ τοὺς ἐποίκους τὸ
 αὐτὸ ἐργάσῃται, μεθίστατο κατὰ μικρὸν εἰς τὰναντία
 ἢ γνώμη, ὥστε οὐ πολλοὶ τινες ἐφάνησαν οἱ μετέχειν
 25 βουλόμενοι τῆς ἀποικίας, ἀλλὰ πολὺ ἐλάττους ὧν ἡ
 βουλὴ ἐψηφίσατο, καὶ οὗτοι δὲ ἤδη σφῶν αὐτῶν κατ-
 εγνώκεσαν ὡς κακῶς βεβουλευμένων καὶ ὑπανε-
 δύνοντο τὴν ἔξοδον. κατελήφθη μέντοι τοῦτο τὸ μέρος
 καὶ τὸ ἄλλο τὸ μὴ ἐκουσίως συναράμενον τῆς ἐξόδου,
 30 ψηφισαμένης τῆς βουλῆς ἐξ ἀπάντων γενέσθαι Ῥω-
 μαίων κλήρω τὴν ἔξοδον, κατὰ δὲ τῶν λαχόντων εἰ
 μὴ ἐξίοιεν χαλεπὰς καὶ ἀπαραιτήτους θεμένης ζημίας.

οὗτός τε δὴ ὁ στόλος εἰς Οὐελίτρας ἐνπρεπεῖ ἀνάγκη
 44 καταληφθεὶς ἀπεστάλη, καὶ ἕτερος αὐθις οὐ πολλαῖς
 ἡμέραις ὕστερον εἰς Νῶρβαν πόλιν, ἣ ἔστι τοῦ Λατί-
 νων ἔθνους οὐκ ἀφανής.

XIII. Ἐγένετο δὲ οὐδὲν τῶν ἐκ λογισμοῦ τοῖς 5
 πατρικίοις, κατὰ γοῦν τὴν ἐλπίδα τοῦ λωφήσειν τὴν
 στάσιν, ἀλλ' οἱ περιλειφθέντες ἔτι χεῖρους ταῖς ὄρ-
 γαῖς ἦσαν καὶ πολλῇ τῇ καταβοῇ τῶν βουλευτῶν
 ἐχρῶντο κατὰ τε συστροφᾶς καὶ ἐταιρίας, ὀλίγοι μὲν
 συνιόντες τὸ πρῶτον, ἔπειτα ἀθροοὶ συντονωτέρας 10
 ἤδη γενομένης τῆς ἀπορίας, καὶ συνδραμόντες εἰς
 τὴν ἀγορὰν τοὺς δημάρχους ἐβόων. συναχθείσης δὲ
 ὑπ' αὐτῶν ἐκκλησίας, παρελθὼν Σπόριος Σκίνιος,
 ὃς ἦν τοῦ ἀρχείου τότε ἡγεμῶν, αὐτός τε πολὺς ἔρρει
 κατὰ τῆς βουλῆς αὐξῶν ὡς μάλιστα ἐνῆν τὸν κατ' 15
 αὐτῆς φθόρον, καὶ τοὺς ἄλλους ἠξίου λέγειν ἂ φρο-
 νοῦσιν εἰς τὸ κοινόν, μάλιστα δὲ τὸν Σικίνιον καὶ
 45 τὸν Βροῦτον ἀγορανόμους τότε ὄντας ἀνακαλῶν ἐκά-
 τερον ἐξ ὀνόματος, οἱ καὶ τῆς πρώτης ἀποστάσεως
 τῷ δῆμῳ ἠρξαν, καὶ τὴν δημορχικὴν ἐξουσίαν εἰση- 20
 γησάμενοι πρῶτοι αὐτῆς ἔτυχον. παρελθόντες δὲ
 οὗτοι τοὺς κακοηθεστάτους τῶν λόγων ἐκ πολλοῦ
 παρεσκευασμένοι διεξήεσαν, ἂ τοῖς πολλοῖς ἀκούειν
 ἦν βουλομένοις, ὡς ἐκ προνοίας τε καὶ ἐπιβουλῆς
 ὑπὸ τῶν πλουσίων γένοιτο ἢ περὶ τὸν σίτον ἀπορία, 25
 ἐπειδὴ τὴν ἐλευθερίαν ἀκόντων ἐκείνων ὁ δῆμος ἐκ
 τῆς ἀποστάσεως εὔρετο. ἰσομοιρεῖν τε οὐδὲ κατὰ
 μικρὸν ἀπέφαινον τῆς συμφορᾶς τοῖς πένησι τοὺς
 εὐπόρους· ἐκείνοις μὲν γὰρ εἶναι καὶ τροφᾶς ἐν ἀφα-
 νεῖ ἀποκειμένας καὶ χρήματα, οἷς ὠνούμενοι τὰς 30
 ἐπεισάκτους ἀγορᾶς ἐν πολλῇ ὑπεροψίᾳ ἦσαν τοῦ κα-
 κοῦ, τοῖς δὲ δημόταις ἀμφοτέρω ταῦτα ἀπόρως ἔχειν·

τὴν τε ἀποστολὴν τῶν κληρῶν, ἣν ἐποιήσαντο
 νοσερὰ χωρία, ἐκβολὴν ἀποφαίνοντες εἰς προφανή
 καὶ μακρῶ χείρονα ὄλεθρον, αὖξοντες ὡς μάλιστα
 δυνατοὶ ἦσαν τῷ λόγῳ τὰ δεινὰ, καὶ τί πέρας ἔσται
 5 τῶν κακῶν ἀξιούντες μαθεῖν, ὑπομιμνήσκοντές τε
 τῶν παλαιῶν αὐτοῦς αἰκισμῶν, οἷς ὑπὸ τῶν πλου-¹³⁴
 σίων ἔτυχον αἰκισθέντες, καὶ τᾶλλα τὰ ὅμοια τού-
 τοις κατὰ πολλὴν ἄδειαν διεξιόντες. τελευτῶν δὲ ὁ
 Βροῦτος εἰς ἀπειλήν τινα τοιάνδε κατέκλεισε τὸν λό-
 10 γον, ὡς εἰ βουληθεῖεν αὐτῷ πείθεσθαι διὰ ταχέων
 προσαναγκάσων τοὺς ἐκκαύσαντας τὸ δεινὸν κατα-
 σβέσαι. ἡ μὲν δὴ ἐκκλησία διελύετο.

XV. Οἱ δὲ ὑπατοὶ τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ συνεκάλουν
 τὴν βουλὴν περίφοβοι ὄντες ἐπὶ τοῖς καινοτομουμέ-
 15 νοις, καὶ τὴν τοῦ Βρούτου δημοκοπίαν εἰς μέγα τι
 κακὸν ἀποσκήψειν οἰόμενοι. πολλοὶ μὲν δὴ καὶ παν-
 τοδαποὶ ὑπὸ τε αὐτῶν ἐκείνων ἐρρήθησαν ἐν τῷ
 συνεδρίῳ λόγοι καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων πρεσβυτέρων,
 τῶν μὲν οἰομένων δεῖν θεραπεύειν τὸν δῆμον ἀπάση
 20 προσηγορίᾳ λόγων καὶ ὑποσχέσει ἔργων, καὶ τοὺς
 ἡγεμόνας αὐτοῦ μετριωτέρους παρασκευάζειν, τιθέν-
 τας εἰς μέσον τὰ πράγματα καὶ μετὰ σφῶν ὑπὲρ τοῦ
 κοινῆ συμφέροντος παρακαλοῦντας σκοπεῖν. τῶν δὲ
 μηθὲν ἐνδιδόναι καὶ μαλακίζεσθαι συμβουλευόντων
 25 πρὸς [τὸν δῆμον] ὄχλον ἀνθάδη καὶ ἀμαθῆ, θρασεῖάν
 τε καὶ ἀνύποιστον δημοκόπων ἀνθρώπων μανίαν, ἀλλ'
 ἀπολογεῖσθαι μὲν ὡς οὐδὲν εἶη τῶν γεγονότων παρὰ
 τῶν πατρικίων αἴτιον, καὶ ὑπισχνεῖσθαι πρόνοιαν
 30 εἶναι τοῦ κακοῦ τὴν δυνατὴν, τοῖς δὲ ταράττουσι τὸν
 δῆμον ἐπιτιμᾶν καὶ προαγορεύειν, ὡς εἰ μὴ παύσον-
 ται τὴν στάσιν ἀναρριπίζοντες ἀξίας τίσουσι δίκας.
 ταύτης ἡγεῖτο τῆς γνώμης Ἄππιος, καὶ ἦν ἡ νικῶσα

αὕτη πολλῆς ἐμπεισοῦσης πάνυ τοῖς συνέδροις φιλο-
 νεικίας· ὥστε καὶ τὸν δῆμον ὑπὸ τῆς βοῆς αὐτῶν
 ἔξακουομένης ἐπὶ πολὺ ταραχθέντα συνδραμεῖν
 ἐπὶ τὸ βουλευτήριον, καὶ πᾶσαν ὀρθὴν ἐπὶ τῇ
 προσδοκίᾳ γενέσθαι τὴν πόλιν. μετὰ δὲ τοῦτο 5
 οἱ μὲν ὑπάτοι προελθόντες συνεκάλουν τὸν δῆ-
 μον εἰς ἐκκλησίαν· ἣν δὲ οὐ πολὺ τῆς ἡμέρας ἔτι
 τὸ λειπόμενον· καὶ παρελθόντες ἐπειρῶντο τὰ
 δόξαντα σφίσι ἐν τῇ βουλῇ λέγειν. ἐνίσταντο
 δὲ αὐτοῖς οἱ δῆμαρχοι, καὶ οὐκ ἦν ἐν μέρει οὐδ' 10
 ἐν κόσμῳ γινόμενος παρ' ἀμφοῖν ὁ λόγος. ἐβόων
 γὰρ ἅμα καὶ ἐξέκλειον ἀλλήλους, ὥστε μὴ ῥάδιον
 εἶναι τοῖς παροῦσι τὰς διανοίας αὐτῶν ὅ τι βούλου-
 ται συνιδεῖν.

XVI. Ἐδικαίουν δὲ οἱ μὲν ὑπάτοι τὴν κρείττονα 15
 ἔχοντες ἐξουσίαν ἀπάντων ἄρχειν τῶν ἐν τῇ πόλει,
 οἱ δὲ δῆμαρχοι τὴν ἐκκλησίαν ἑαυτῶν εἶναι χωρίον
 ὡσπερ ἐκείνων τὴν βουλήν, καὶ ὅποσα ἐπὶ τοῖς δη-
 μόταις ἦν κρίναι τε καὶ ψηφίζεσθαι, τούτων αὐτοὶ
 πᾶν ἔχειν τὸ κράτος. συνηγωνίζετο δὲ τοῖς μὲν ἡ 20
 πληθὺς ἐπιβοῶσα καὶ ὁμόσε χωρεῖν εἰ δέοι τοῖς κω-
 λύουσι παρεσκευασμένη, τοῖς δὲ ὑπάτοις οἱ πατρίκιοι
 συστρέψαντες αὐτούς. ἐγίγνετο δὲ πολὺς ἀγὼν περὶ
 τοῦ μὴ εἶξαι ἑκατέρους, ὡς ἐν μιᾷ τῇ τότε ἦττη πα-
 ραχωρομένης τῆς εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἑκατέρων 25
 δικαιοῦσεως. ἦλιός τε περὶ καταφορὰν ἦν ἦδη, καὶ
 συνέτρεχεν ἐκ τῶν οἰκιῶν τὸ ἄλλο πλῆθος εἰς τὴν
 ἀγοράν, καὶ ἔμελλον εἰ νυξ ἐπιλαμβάνοι τὴν ἔριν εἰς
 349 πληγὰς τε καὶ λίθων χωρήσειν βολὰς. ἵνα δὲ μὴ
 τοῦτο γένοιτο, προελθὼν ὁ Βροῦτος τοὺς ὑπάτους 30
 ἤξιλον δοῦναι λόγον αὐτῶ, παύσειν ὑπισχνούμενος
 τὴν στάσιν. κάκεινοι δόξαντες σφίσι παρακεχωρῆσθαι,

ὅτι τῶν δημάρχων παρόντων οὐ παρ' ἐκείνων ὁ δημ-
 αγωγὸς ἤτήσατο τὴν χάριν, ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ
 λέγειν. σιωπῆς δὲ γενομένης, ἄλλο μὲν οὐδὲν ὁ
 Βροῦτος εἶπεν, ἠρώτησε δὲ τοὺς ὑπάτους τοιάνδε
 5 τινὰ ἐρώτησιν· Ἄρα γε, ἔφη, μέμνησθ', ὅτι διαλυ-
 μένοις ἡμῖν τὴν στάσιν τοῦτο συνεχωρήθη τὸ δίκαιον
 ὑφ' ὑμῶν, ὅταν οἱ δήμαρχοι συναγάγῃσι τὸν δῆμον
 ὑπὲρ ὄτουδήτινος, μὴ παρῆναι τῇ συνόδῳ τοὺς πα-
 τρικίους μὴδ' ἐνοχλεῖν; Μεμνήμεθα, ἔφησεν ὁ Γε-
 10 γάνιος. καὶ ὁ Βροῦτος ὑποφέρει· Τί οὖν μαθόντες
 ἐμποδῶν ἴστασθε ἡμῖν καὶ οὐκ ἔατε τοὺς δημάρχους
 ἃ βούλονται λέγειν; ἀποκρίνεται πρὸς ταῦτα ὁ Γε-
 γάνιος· Ὅτι οὐκ αὐτοὶ συνεκάλεσαν τὸν δῆμον εἰς
 τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ὑπατοί. εἰ μὲν οὖν ὑπὸ
 15 τούτων ἢ σύνοδος ἐγένετο, οὐθὲν ἂν ἤξιούμεν οὔτε
 κωλύειν οὔτε πολυπραγμονεῖν· ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς συν-
 ηγάγομεν τὴν ἐκκλησίαν, οὐχὶ τούτους ἀγορεύειν 1354
 κωλύομεν, ἀλλ' ὑπὸ τούτων αὐτοὶ κωλύεσθαι οὐ δι-
 καιοῦμεν. καὶ ὁ Βροῦτος ὑποτυχῶν· Νικῶμεν, ἔφη-
 20 σεν, ὧ δημόται, καὶ παρακεχώρηται ἡμῖν ὑπὸ τῶν
 διαφόρων ὅσα ἤξιούμεν. νῦν μὲν οὖν ἅπιτε καὶ παύ-
 σασθε φιλονεικοῦντες· αὔριον δὲ ὑμῖν ὑπισχνουμαι
 φανερόν ποιήσειν ὅσην ἔχετε ἰσχύν. καὶ ὑμεῖς γε, ὧ
 δήμαρχοι, παραχωρήσατε αὐτοῖς τῆς ἀγορᾶς ἐν τῷ
 25 παρόντι· οὐ γὰρ εἰς τέλος παραχωρήσετε· μαθόντες
 δὲ ὅσον ἔχει κράτος ὑμῶν ἢ ἀρχή· γνώσεσθε γὰρ οὐκ
 εἰς μακρὰν· ἐγὼ τοῦθ' ὑμῖν ὑποδέχομαι ποιήσειν
 φανερόν· μετριωτέραν αὐτῶν ἀποδώσετε τὴν ὑπερη-
 φανίαν. ἐὰν δὲ φενακίζων ὑμᾶς εὐρεθῶ, χρῆσασθε
 30 ὅ τι βούλεσθέ μοι.

XVII. Οὐθενὸς δὲ πρὸς ταῦτα ἀντιλέξαντος,
 ἀπήεσαν ἐκ τῆς ἐκκλησίας οὐ τὰς ὁμοίας ὑπολήψεις

ἔχοντες ἐκάτεροι· ἀλλ' οἱ μὲν ἄποροι δοκοῦντές τι
 51 περιττὸν ἐξευρηκέναι τὸν Βροῦτον καὶ οὐκ εἰκῆ
 ὑποσχέσθαι πρᾶγμα τηλικούτου· οἱ δὲ πατριῖοι πε-
 ριφρονοῦντες τὴν κουφότητα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῶν
 ὑποσχέσεων τὴν τόλμαν ἕως λόγου χωρήσειν οἴόμε- 5
 νοι· μηθὲν γὰρ ὑπὸ τῆς βουλῆς συγκεχωρηῆσθαι τοῖς
 δημάρχοις ἔξω τοῦ βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις τῶν
 δημοτικῶν. οὐ μὴν ἅπασί γε εἰσῆει καὶ μάλιστα τοῖς
 πρεσβυτέροις ὀλιγωρία τοῦ πράγματος, ἀλλὰ προσέ-
 χειν, μή τι ἀνήκεστον ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἐξεργάσῃται 10
 μανία. τῇ δ' ἐξῆς νυκτὶ κοινωσάμενος τοῖς δημάρ-
 χοις ὁ Βροῦτος τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, καὶ παρασκευα-
 σάμενος χεῖρα οὐκ ὀλίγην δημοτῶν, κατέβαινε μετ'
 αὐτῶν εἰς τὴν ἀγορὰν· καὶ πρὶν ἡμέραν λαμπρὰν
 γενέσθαι καταλαβόμενοι τὸ Ἡφαιστειον, ἔνθα ἦν ἔθος 15
 αὐτοῖς ἐκκλησιάζειν, ἐκάλουν μὲν εἰς ἐκκλησίαν τὸν
 δῆμον. πληρωθείσης δὲ τῆς ἀγορᾶς· ὄχλος γὰρ ὄσος
 οὐκ ἴσχυε εἰσέλθει συνῆλθε· παρελθὼν Σκίνιος ὁ δῆμ-
 αρχος πολὺν μὲν ἐποίησατο κατὰ τῶν πατρικίων
 λόγον, ἅπαντα ὑπομιμνήσκων ὅσα κατὰ τῶν δημοτι- 20
 352 κῶν αὐτοῖς ἐπράχθη· ἔπειτα ὑπὲρ τῆς παρελθούσης
 ἡμέρας ἐδίδασκεν, ὡς κεκωλυμένος ὑπ' αὐτῶν εἰη
 λόγου τυχεῖν καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀρχῆς ἀφηρημέ-
 νος. Τίνος γὰρ ἂν ἔτι γενοίμεθα, ἔφη, κύριοι τῶν ἄλ-
 λων, εἰ μηδὲ τοῦ λέγειν ἐσόμεθα; πῶς δ' ἂν τινι 25
 ὑμῶν ἀδικουμένῳ πρὸς αὐτῶν βοηθεῖν δυναίμεθα,
 εἰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ συναγαγεῖν ὑμᾶς ἀφαιρεθείημεν;
 ἄρχουσι γὰρ δήπου παντὸς ἔργου λόγοι, καὶ οὐκ ἄδη-
 λον ὅτι οἷς εἰπεῖν ἂ φρονουῖσιν οὐκ ἔξεστιν, οὐδὲ
 πρᾶξαι ἂν ἐξείη ἂ βούλονται. ἢ κομίζεσθε οὖν, ἔφη, 30
 τὴν ἐξουσίαν ἣν δεδώκατε ἡμῖν, εἰ μὴ μέλλετε βε-
 βαιοῦν αὐτῇ τὸ ἀσφαλές, ἢ νόμῳ γραφέντι κωλύσατε

τοὺς ἐμποδῶν ἡμῖν τὸ λοιπὸν ἐσομένους. τοιαῦτα
 διαλεχθεῖς, ἐπικελεύσαντος αὐτῷ τοῦ δήμου μεγάλη
 βοῆ τὸν νόμον εἰσφέρειν, ἔχων αὐτὸν ἤδη γεγραμ-
 μένον ἀνεγίνωσκε, καὶ ψῆφον ἀναδίδωσι τῷ πλήθει
 5 περὶ αὐτοῦ παραχοῆμα ἐπενεγκεῖν. οὐ γὰρ ἐδόκει τὸ 135
 πρᾶγμα δεῖσθαι ἀναβολῆς οὐδὲ μελλησμοῦ, μή τι
 ἄλλο κώλυμα γένηται πρὸς τῶν ὑπάτων. ἦν δὲ
 τοιόσδε ὁ νόμος· Δημάρχου γνώμην ἀγορεύοντος ἐν
 δήμῳ μηδεὶς λεγέτω μηδὲν ἐναντίον, μηδὲ μεσολα-
 10 βείτω τὸν λόγον. εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ποιήσῃ, δι-
 δότω τοῖς δημάρχοις ἐγγυητὰς αἰτηθεὶς εἰς ἔκτισιν
 ἧς ἂν ἐπιθῶσιν αὐτῷ ζημίας. ὁ δὲ μὴ διδοὺς ἐγ-
 γυητὴν θανάτῳ ζημιούσθω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ
 ἱερὰ ἔστω. τῶν δ' ἀμφισβητούντων πρὸς ταύτας τὰς
 15 ζημίας αἱ κρίσεις ἔστωσαν ἐπὶ τοῦ δήμου. τοῦτον
 τὸν νόμον ἐπιψηφίσαντες οἱ δημάρχοι διέλυσαν τὴν
 ἐκκλησίαν· καὶ ὁ δῆμος ἀπήει πολλῆς γερονῶς μεστὸς
 εὐθυμίας, τῷ δὲ Βρούτῳ μεγάλην χάριν εἰδώς, ἐκεί-
 νου δοκῶν εἶναι τὸ ἐνθύμημα τοῦ νόμου.

20 XVIII. Μετὰ τοῦτο πολλαὶ καὶ περὶ πολλῶν
 ἐγίνοντο τοῖς δημάρχοις πρὸς τοὺς ὑπάτους ἀντιλο-
 γαίαι, καὶ οὔτε ὁ δῆμος ὁπόσα ἢ βουλὴ ψηφίσαιτο
 κύρια ἤγεῖτο, οὔθ' ὧν ὁ δῆμος γνοίῃ τῇ βουλῇ φι-
 25 ἰλιόν τι ἦν· ἀντιπαρατεταγμένοι δὲ καὶ δι' ὑποψίας 1354
 25 ἔχοντες ἀλλήλους διετέλουν. οὐ μὲν τό γε μῖσος αὐ-
 τῶν εἰς ἔργον τι ἀνήκεστον ἐχώρησεν, οἷα ἐν ταῖς
 τοιαύταις φιλεῖ γίνεσθαι ταραχαῖς. οὔτε γὰρ οἱ πέ-
 νητες ἐπὶ τὰς οἰκίας ὥρμησαν τῶν πλουσίων, ἐνθα
 ὑπελάμβανόν τινὰς εὐρήσειν ἀποκειμένας τροφάς,
 30 ἢ τὴν ἐν τῷ φανερῷ ἀγορὰν ἀρπάζειν ἐπεβάλλοντο,
 ἀλλ' ὑπομένοντες ὠνεῖσθαι πολλοῦ διαφόρου μικρά,
 καὶ ὁπότε ἐξαπορηθεῖεν ἀργυρίου τὰς ἐκ γῆς ὄξας

τε και βοτάνας σιτούμενοι ἀνείχοντο· οὔτε οἱ πλού-
 σιοι βιασάμενοι τοὺς ἀσθενεστεροὺς τῇ τε οἰκείᾳ δυ-
 νάμει καὶ τῇ παρὰ τῶν πελατῶν πολλῇ οὔσῃ κατα-
 σχεῖν αὐτοὶ τὴν πόλιν ἤξίωσαν, τοὺς μὲν ἐξελάσαντες
 ἐξ αὐτῆς, τοὺς δὲ ἀποκτείναντες, ἀλλὰ διέμενον 5
 56 ὥσπερ οἱ σωφρονέστατα πολιτευόμενοι πρὸς τοὺς
 υἱοὺς πατέρες εὐνοοῦσῃ καὶ κηδομένη τῇ ὀργῇ πρὸς
 τὰς ἀμαρτιάδας αὐτῶν χρώμενοι. τοιαύτης δὲ κατα-
 στάσεως οὔσης περὶ τὴν Ῥώμην αἱ πλησιόχωροι
 πόλεις ἐκάλουν τοὺς βουλομένους οἰκεῖν παρὰ σφίσι 10
 Ῥωμαίων πολιτείας τε μεταδόσει καὶ ἄλλων φιλαν-
 θρώπων ἐλπίσιν ὑπαγόμεναι, αἱ μὲν ἀπὸ τοῦ βελ-
 τίστου δι' εὐνοϊάν τε καὶ ἔλεον τῆς συμφορᾶς, αἱ δὲ
 πλείους διὰ φθόνου τῆς πάλαι ποτὲ εὐτυχίας. καὶ
 ἦσαν οἱ ἀπαναστάντες πανοικεσία καὶ μεταθέμενοι 15
 τὰς οἰκῆσεις ἐτέρωσε πολλοὶ πάνυ· ὧν οἱ μὲν ἠνέ-
 στησαν αὐθις, ἐπειδὴ κατέστη τὰ πράγματα τῆς πό-
 λεως, οἱ δὲ καὶ διέμειναν.

XVIII. Ταῦτα δὲ ὀρῶσι τοῖς ὑπάτοις ἐδόκει τῆς
 βουλῆς ἐπιτροπούσης στρατοπέδου ποιεῖσθαι κατὰ 20
 γραφὴν καὶ ἐξάγειν ἔξω τὴν δύναμιν. εἰλήφεσαν δὲ
 ἀφορμὴν τῷ ἐγχειρήματι πρέπουσαν, ἐπιδρομαῖς τε
 καὶ λεηλασίαις κακουμένης τῆς χώρας ὑπὸ τῶν πο-
 356 λεμίων θαμινά, τὰ τε ἄλλα ὅσα ἐκ τοῦ πράγματος
 χρηστὰ ἦν ἐπιλογιζόμενοι, ὑπερορίου στρατιᾶς ἐκ 25
 πεμφθείσης ὡς εὐπορωτέρα μὲν ἔξουσι τῇ ἀγορᾷ
 χρῆσθαι οἱ ὑπολειφθέντες ἐλάττους γενόμενοι, ἐν
 ἀφθονωτέροις δὲ διάξουσι τοῖς ἐπιτηδείοις οἱ τὰ
 ὄπλα ἔχοντες ἐκ τῶν πολεμίων ἐπισιτιζόμενοι, λω-
 φήσει δὲ ἡ στάσις ὅσον ἂν ἡ στρατεία κατέχη χρό- 30
 νον· μάλιστα δὲ ἐφαίνετο ἔργῳ βεβαιώσειν αὐτῶν
 τὰς διαλλαγὰς συστρατευόντων ἀλλήλοις πατρικίων

καὶ δημοτῶν ἢ γενησομένη παρὰ τοὺς κινδύνους
κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἰσομοιρία. ἀλλ' οὐκ ἦν τὸ
πλήθος ὑπήκοον αὐτοῖς, οὐδ' ὥσπερ πρότερον ἔκού-
σιον ὑπήντα πρὸς τὴν καταγραφὴν· ἀνάγκην δὲ
5 προσφέρειν τοῖς μὴ βουλομένοις οὐκ ἐδिकाίουν τὴν
ἐκ τῶν νόμων οἱ ὕπατοι· ἀλλ' ἐκ τῶν πατρικίων
ἐθέλονταί τινες κατεγράφησαν ἅμα τοῖς πελάταις, καὶ
αὐτοῖς ἐξιούσιν ὀλίγον τι ἀπὸ τοῦ δήμου μέρος συνε-
στράτευεν. ἡγεμῶν δὲ τῶν ἐξελθόντων ἦν Γάιος
10 Μάρκιος ὁ τὴν Κοριολάνων πόλιν ἐλὼν καὶ τῆ 1357
πρὸς Ἀντιάτας ἀριστεύσας μάχῃ, καὶ οἱ πλείστοι
τῶν συναραμένων τὰ ὄπλα δημοτῶν τοῦτον ἐξιόντα
ὀρῶντες ἐπερρώσθησαν, οἱ μὲν δι' εὐνοίαν, οἱ δὲ
τοῦ κατορθώσειν ἐλπίδι· περιβόητος γὰρ ἦν ἤδη ὁ
15 ἀνὴρ, καὶ δέος αὐτοῦ μέγα παρὰ τοῖς πολεμίοις ἐγε-
γόνει. αὕτη προελθοῦσα ἡ στρατιὰ μέχρι πόλεως
Ἀντίου δίχα πόνου σίτου πολλοῦ καταληφθέντος ἐν
τοῖς ἀγροῖς καὶ ἀνδραπόδων καὶ βοσκημάτων συχναῶν
ἐγκρατῆς ἐγένετο, καὶ οὐ μετὰ πολὺ παρῆν εὐ-
20 πορωτέρα γεγονυῖα τοῖς κατὰ τὸν βίον, ὥστε τοῖς
ὑπομείνασι πολλὴν κατήφειαν καὶ κατάμεμψιν τῶν
δημαγωγῶν ἐμπεσεῖν, δι' οὓς ἀποστερέσθαι ἐδό-
κουν τῆς ὁμοίας εὐτυχίας. ὁ μὲν δὲ Γεγάνιος καὶ
Μηνύκιος οἱ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ὑπατεύοντες ἐν
25 μεγάλοις καὶ παντοδαποῖς χειμῶσι γενόμενοι καὶ πολ-
λάκις ἀνατρέφαι κινδυνεύσαντες τὴν πόλιν, οὐδὲν
δεινὸν εἰργάσαντο, ἀλλὰ διέσωσαν τὰ κοινὰ φρου- 1358
μώτερον μᾶλλον ἢ εὐτυχέστερον τοῖς συμβαίνουσι
χρησάμενοι.

30 XX. Οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς ἀποδειχθέντες ὕπατοι
Μάρκος Μηνύκιος Αὐγουρίνος καὶ Αὐλὸς Σεμπρώ-
νιος Ἀτρατίνος δεῦτερον καταστάντες ἐπὶ τὴν ἀρχήν,

ἄνδρες οὐθ' ὄπλων οὔτε λόγων ἄπειροι, προνοία μὲν
 ἐχρήσαντο πολλῇ σίτου τε καὶ τῆς ἄλλης ἀγορᾶς
 ἐμπλῆσαι τὴν πόλιν, ὡς ἐν τῇ κατ' αὐτὴν εὐετηρία
 τῆς ὁμονοίας τοῦ πλήθους κειμένης, οὐ μὴν ἐξεγένετό
 γε αὐτοῖς ἀμφοτέρων ἅμα τούτων τυχεῖν, ἀλλὰ συν- 5
 εισῆλθεν ἅμα τῷ κόρῳ τῶν ἀγαθῶν ἢ τῶν χρησο-
 μένων αὐτοῖς ὕβρις. καὶ τότε δὴ μέγιστος κατέλαβε
 τὴν Ῥώμην κίνδυνος ἐξ ἀρχῆς, ὅτε ἦκιστα ἐδόκει.
 οἱ τε γὰρ ἐπὶ τὴν σιτωνίαν ἀποσταλέντες ὑπ' αὐτῶν
 πρέσβεις ἐκ τῶν παραθαλαττίων τε καὶ μεσογείων 10
 ἐμπορίων σίτον ὠνησάμενοι κατήγαγον δημοσίᾳ, οἱ
 τε διαμείβεσθαι τὰς ἀγορὰς εἰωθότες ἐκ παντὸς τό-
 359 που συνῆλθον, παρ' ὧν ἡ πόλις ὠνησαμένη τὸν
 φόρτον ἐκ τῶν κοινῶν χρημάτων εἶχεν ἐν φυλακῇ.
 ἦλθον δὲ καὶ οἱ πρότερον ἀποσταλέντες πρέσβεις εἰς 15
 Σικελίαν Γεγάνιος καὶ Οὐαλέριος πολλὰς ἄγοντες
 ὀλκᾶδας, ἐν αἷς ἐκομίζοντο πυρῶν πέντε μυριάδες
 μεδίμνων Σικελικῶν, ὧν τὸ μὲν ἡμισυ μέρος ὠνητὸν
 ἦν βραχείας πάνυ τιμῆς, τὸ δὲ λοιπὸν ὁ τύραννος
 ἀπεστάλκει προῖκα δοῦς καὶ τέλεσι παρακομίσας τοῖς 20
 ἰδίους. ὡς δ' ἀπηγγέλθη τοῖς ἐν τῇ πόλει ὁ κατά-
 πλους τῶν σιτηγῶν ὀλκᾶδων τῶν ἀπὸ Σικελίας,
 πολλὴ ζήτησις ἐνέπιπτε τοῖς πατρικίοις ὑπὲρ τῆς
 διαθέσεως αὐτοῦ. οἱ μὲν γὰρ ἐπιεικέστατοι αὐτῶν
 καὶ φιλοδημότατοι πρὸς τὰς κατεχούσας τὸ κοινὸν 25
 ἀνάγκας ἀποβλέποντες, τὴν τε παρὰ τοῦ τυράννου
 δωρεὰν παρήνουν ἅπασι διανεῖμαι τοῖς δημοτικοῖς,
 καὶ τὸν ὠνηθέντα ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων σίτον
 ὀλίγης αὐτοῖς ἀπεμπολῆσαι τιμῆς, διδάσκοντες ὡς
 ἐκ τούτων ἂν γένοιτο μάλιστα τῶν χαρίτων ἐπιει- 30
 κέστεραι πρὸς τοὺς εὐπόρους αἱ τῶν πενήτων ὀργαί·
 1360 οἱ δὲ ἀνθαδέστεροι καὶ ὀλιγαρχικώτεροι πάσῃ προ-

θυμία τε καὶ μηχανῇ κακοῦν φροντο δεῖν τοὺς δημοσι-
 κούς, καὶ συνεβούλευον τιμίας εἰς ἐνι μάλιστα ποιεῖν
 αὐτοῖς τὰς ἀγοράς, ἵνα σωφρονέστεροι διὰ τὴν
 ἀνάγκην γένοιτο καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ τῆς πολιτείας
 5 δίκαια νομιμώτεροι.

XXI. Τούτων ἦν τῶν ὀλιγαρχικῶν καὶ ὁ Μάρ-
 κιος ἐκεῖνος ὁ Κοριολάνος ἐπικληθεὶς, οὐχ ὥσπερ οἱ
 λοιποὶ κρύφα καὶ δι' εὐλαβείας τὴν ἑαυτοῦ γνώμην
 ἀποφαινόμενος, ἀλλ' ἀντίκρως καὶ θρασέως, ὥστε
 10 πολλοὺς ἀκοῦσαι καὶ τῶν δημοτικῶν. εἶχε γάρ τινας
 ἔξω τῶν κοινῶν ἐγκλημάτων καὶ ἰδίας προφάσεις
 νεωστὶ γενομένας, ἔξ ὧν εἰκότως ἐδόκει μισεῖν τοὺς
 δημοτικούς. ὑπατείαν γὰρ αὐτῷ μετιόντι ταῖς ἐγγι-
 στα γενομέναις ἀρχαιρεσίαις καὶ τοὺς πατρικίους
 15 ἔχοντι συναγωνιζομένους, ὁ δῆμος ἐναντιωθείς οὐκ
 εἶασε δοῦναι τὴν ἀρχὴν, τὴν τε λαμπρότητα τοῦ
 ἀνδρός καὶ τὴν τόλμαν δι' εὐλαβείας ἔχων, μὴ τι
 διὰ ταῦτα νεωτερίσῃ περὶ τὴν τῶν δημάρχων κατά-
 λυσιν, καὶ μάλιστα δεδιώς, ὅτι συνελάμβανεν αὐτῷ 1870
 20 πάσῃ προθυμίᾳ τὸ τῶν πατρικίων πλῆθος ὡς οὐ-
 δενὶ τῶν πρότερον. ταύτης τε οὖν τῆς ὕβρεως ὀργῇ
 ἐπαρθεὶς ὁ ἀνὴρ καὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ πολιτεύ-
 ματος εἰς τὸν ἔξ ἀρχῆς κόσμον ἀποκαταστήσαι προ-
 θυμούμενος, αὐτὸς τε ἀναφανδόν, ὥσπερ καὶ πρό-
 25 τερον ἔφην, ἔπραττε τὴν τοῦ δήμου κατάλυσιν, καὶ
 τοὺς ἄλλους ἐνήγεν. ἦν δὲ περὶ αὐτὸν ἑταιρία με-
 γάλῃ νέων εὐγενῶν, οἷς ἦν τὰ μέγιστα τιμήματα
 βίων καὶ πελάται συχνοὶ συνεστηκότες ἐπὶ ταῖς ἐκ
 τῶν πολέμων ὠφελείαις· οἷς ἐπαιρόμενος ἐφρούατε-
 30 το καὶ λαμπρὸς ἦν καὶ προῆλθεν ἐπὶ μάλιστα ἐπι-
 φανείας. οὐ μὴν εὐτυχοῦς γε διὰ ταῦτα καταστρο-
 φῆς ἔτυχε· συναχθείσης γὰρ ὑπὲρ τούτων βουλῆς,

καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ὡς ἔθος ἦν αὐτοῖς, πρώτων ἀποφηναμένων τὰς ἐαυτῶν διανοίας, ἐν οἷς οὐ πολλοὶ τινες ἦσαν οἱ τὰς κατὰ τοῦ δήμου γνώμας ἀντι-
 162 κρυς ἀγορεύσαντες, ἐπειδὴ καθῆκεν εἰς τοὺς νεωτέ-
 ρους ὁ λόγος, αἰτησάμενος ἐξουσίαν παρὰ τῶν ὑπά- 5
 των εἰπεῖν ὅσα βούλεται, καὶ τυχῶν ἐπισημασίας τε
 μεγάλης καὶ προσοχῆς, λόγον διεξῆλθε κατὰ τοῦ δή-
 μου τοιόνδε.

XXII. Ὅτι μὲν οὐχ ὑπ' ἀνάγκης τε καὶ ἀπορίας
 βιασθεῖς ὁ δῆμος ἐποιήσατο τὴν ἀπόστασιν, ὃ πα- 10
 τέρες, ἀλλὰ πονηρᾷ ἐλπίδι ἐπαρθεῖς, ὡς καταλύσαν
 τὴν ἀριστοκρατίαν ὑμῶν καὶ πάντων αὐτὸς ἐσόμενος
 τῶν κοινῶν κύριος, σχεδὸν οἶμαι πάντας ὑμᾶς ἠσθῆ-
 σθαι τὰ περὶ τὰς διαλλαγὰς αὐτοῦ πλεονεκτήματα
 ὀρῶντας· ὧ γέ οὐκ ἀπέχρησε διαφθεύραντι τὴν περὶ 15
 τὰ συμβόλαια πίστιν καὶ τοὺς ἐπὶ ταύτῃ κειμένους
 ἀνελόντι νόμους μῆθὲν ἄλλο πολυπραγμονεῖν, καινὴν
 δὲ καταστησάμενος ἀρχὴν ἐπὶ τῷ καθελεῖν τὴν τῶν
 ὑπάτων, ἱερὰν καὶ ἄσυλον ἐποίησεν αὐτὴν νόμῳ, καὶ
 νῦν τυραννικὴν ἐξουσίαν περιβαλλόμενος, ὃ βουλή, 20
 1363 τῷ νεωστὶ κυρωθέντι νόμῳ λέληθεν ὑμᾶς. ὅταν γὰρ
 ἐπ' ἐξουσίας πολλῆς οἱ προεστηκότες αὐτοῦ πρόφασιν
 εὐπρεπῆ προβαλλόμενοι τὸ δὴ τοῖς ἀδικουμένοις τῶν
 δημοτῶν βοηθεῖν, διὰ τῆς ἐξουσίας ταύτης ἄγωσι
 καὶ φέρωσιν ὅσα ἂν αὐτοῖς δοκῆ, καὶ μῆθεις ὁ κω- 25
 λύσαν τὰς παρανομίας αὐτῶν ἢ, μήτε ἰδιώτης μήτε
 ἄρχων δεδοικῶς τὸν νόμον, ὃς ἀφαιρεῖται καὶ τὸν
 λόγον ἡμῶν ἅμα τοῖς ἔργοις θάνατον ἐπιτιθεῖς ζη-
 μίαν τοῖς ἐλευθέραν τὴν φωνὴν ἀφιεῖσι, τί προσῆκεν
 ὄνομα θεῖσθαι τῇ δυναστείᾳ ταύτῃ τοὺς νοῦν ἔχοντας 30
 ἕτερον, ἢ τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ἀληθὲς καὶ πάντες ἂν ὁμο-
 λογήσαίτε, τυραννίδα; εἰ δ' οὐχ ὑφ' ἐνὸς ἀνδρός, ἀλλ'

ὑφ' ὅλου τυραννόμεθα δῆμον, τί τοῦτο διαφέρει;
 τὸ γὰρ ἔργον ἐξ ἄμφοιν τὸ αὐτό. κράτιστον μὲν οὖν ἦν
 μηδὲ τὸ σπέρμα τῆς ἐξουσίας ταύτης ἕασαι καταβαλ-
 λόμενον, ἀλλὰ πάντα ὑπομείναι πρότερον, ὡς Ἄππιος
 5 ὁ βέλτιστος ἐκ πολλοῦ τὰ δεινὰ προορώμενος ἤξιον
 εἰ δὲ μὴ, νῦν γε ὁμοθυμαδὸν ἅπαντας ἐξορούσαντας
 αὐτὴν πρόρριζον ἐκ τῆς πόλεως ἐκβαλεῖν ἕως ἄσθε-
 νῆς ἐστι καὶ προσπολεμηθῆναι ῥαθία. καὶ τοῦτ' οὐ
 πρώτοις ἡμῖν, ὦ βουλή, οὐδὲ μόνοις ἐξεγένετο πα-
 10 θεῖν, πολλοῖς δὲ καὶ πολλάκις ἤδη τοῖς εἰς ἄβου-
 λήτους ἀνάγκας καταστᾶσι γνώμης ἀμαρτοῦσι τῆς
 ἀρίστης περὶ τὰ μέγιστα, ἐπειδὴ τὰς ἀρχὰς οὐκ
 ἐκάλυσαν τοῦ κακοῦ, τὰς αὐξήσεις πειρᾶσθαι καθ-
 αιρεῖν· καὶ ἡ μετάνοια τῶν ὀψὲ ἀρχομένων σω-
 15 φρονεῖν ἤττων οὔσα τῆς προνοίας, καθ' ἕτερον
 αὐτὸν τρόπον οὐ χείρων οὔσα ἀναφαίνεται τῇ κω-
 λύσει τοῦ τέλους ἀφανίζουσα τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ
 ἀγνοηθέν.

XXIII. Εἰ δὲ τισιν ὑμῶν δεινὰ μὲν τὰ τοῦ δή-
 20 μου ἔργα εἶναι δοκεῖ, καὶ κεκωλύσθαι αὐτὸν οἴονται
 δεῖν τὰ λοιπὰ ἐξαμαρτάνοντα, θεός δὲ εἰσέρχεται,
 μὴ δόξωσι λύειν τὰς ὁμολογίας πρότεροι καὶ παρα-
 βαίνειν τοὺς ὄρκους, γνώτωσαν ὅτι οὐκ ἄρχοντες 1365
 ἀλλ' ἀμυνόμενοι, οὐδ' ἀναιροῦντες τὰς ὁμολογίας
 25 ἀλλὰ τοὺς ἀνηρηκότας τιμωρούμενοι αὐτὸ δρωῶσιν,
 ἀναίτιοί τε πρὸς θεοὺς ἔσονται καὶ ἐπὶ τῷ σφετέρῳ
 συμφέρουσι τὰ δίκαια πράξουσι. μέγα δ' ὑμῖν γενέσθω
 τεκμήριον, ὅτι τοῦ λύειν τὰς ὁμολογίας καὶ παρα-
 σπονδεῖν οὐχ ὑμεῖς, ἀλλὰ τὸ δημοτικὸν ἄρχει μέρος
 30 οὐκ ἀξιοῦν ἐμμένειν ἐφ' οἷς εὔρετο τὴν κάθοδον· οὐ
 γὰρ ἐπὶ τῷ κακῶς δράσαι τὴν βουλήν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ
 μὴ ὑπ' ἐκείνης κακοῦσθαι τὴν τῶν δημάρχων ἐξου-

σίαν ἤτήσατο. χρῆται δὲ αὐτῇ οὐκέτι εἰς ἃ δει οὐδ' ἐφ' οἷς εὔρετο, ἀλλ' ἐπὶ διαφθορᾷ καὶ συγχύσει τῆς πατρίου πολιτείας. μέμνησθε γὰρ δήπου τὴν νεωστὶ γενομένην ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν φηθέντας ἐν αὐτῇ λόγους ὅσων ἐπεδείξαντο αὐθά- 5
 δειάν τε καὶ ἀκοσμίαν, καὶ νῦν ἐφ' οἷου εἶσιν ἀυχή-
 ματος οἱ μηδὲν ὑγιᾶς φρονοῦντες, ἐπειδὴ ἔγνωσαν
 ὡς ἐν τῇ ψήφῳ ἐστὶν ἅπαν τὸ τῆς πόλεως κράτος,
 66 ἧς αὐτοὶ κρατήσουσι πλείους ἡμῶν ὄντες. τί οὖν κα-
 ταλείπεται ποιεῖν ἡμῖν ἀρξάντων ἐκείνων παρασπον- 10
 δεῖν καὶ παρανομεῖν, εἰ μὴ τὸ ἀμύνεσθαι τοὺς
 ἄρξαντας, καὶ ἃ τέως ἀδίκως ἔχουσιν ἀφελέσθαι
 σὺν δίκῃ, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν παῦσαι πλειόνων ἐφιε-
 μένους· χάριν εἰδότας τοῖς θεοῖς, ὅτι οὐκ εἶσαν
 αὐτοὺς τὰ πρῶτα πλεονεκτήσαντας εἰς τὰ λοιπὰ σω- 15
 φρονεῖν, ἀλλὰ ταύτην ἐνέβαλον αὐτοῖς τὴν ἀναισχυν-
 τίαν τε καὶ πολυπραγμοσύνην, ὑφ' ἧς ὑμεῖς ἀναγ-
 κασθέντες τὰ τ' ἀπολωλότα πειρᾶσθε ἀναλαβεῖν, καὶ
 τὰ λοιπὰ δι' ἧς προσῆκε φυλακῆς λαβεῖν.

XXIII. Καιρὸς δὲ ὁ παρῶν οἷος οὐχ ἕτερος, 20
 εἶπερ γε ἄρχεσθαι μέλλετε σωφρονεῖν, ἐν ᾧ κεκά-
 κωται αὐτῶν τὸ πλεῖστον μέρος ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, καὶ
 τὸ λοιπὸν οὐκ ἂν ἔτι δύναίτο πολὺν ἀντισχεῖν χρό-
 νον ὑπ' ἀχρηματίας, εἰ σπανίους τε καὶ τιμίας ἔχοι
 367 τὰς ἀγορὰς· ἀναγκασθήσονται δὲ οἱ μὲν κάκιστοι 25
 καὶ οὐδέποτε τῇ ἀριστοκρατίᾳ χαίροντες ἐκλιπεῖν τὴν
 πόλιν, οἱ δ' ἐπιεικέστεροι πολιτεύεσθαι κοσμίως
 μηθὲν ἔτι ἐνοχλοῦντες ὑμῖν. τὰς τ' οὖν ἀγορὰς διὰ
 φυλακῆς ἔχετε, καὶ τῆς τιμῆς τῶν ὠνίων μηθὲν
 ἀνίετε, ἀλλ' ὅσου πλείστου ποτὲ ἦν τὰ ὄνια, τοσοῦ- 30
 του καὶ νῦν αὐτὰ πωλεῖν ψηφίσασθε δικαίας ἀφαιρέμας
 ἔχοντες καὶ προφάσεις εὐλόγους, τὴν τε ἀχάριστον

τοῦ δήμου καταβολήν, ὡς ὑφ' ἡμῶν κατασκευασθεί-
 σης τῆς σιτοδείας, ἢ διὰ τὴν ἀπόστασιν τὴν ἐκείνων
 ἐγένετο καὶ τὴν καταφθορὰν ἣν ἐποιήσαντο τῆς γῆς,
 ἄγοντες αὐτὴν καὶ φέροντες ὡσπερ πολεμίαν, καὶ
 5 τὰς ἐξαίρεθείσας ἐκ τοῦ δημοσίου δαπάνας εἰς τοὺς
 ἀποσταλέντας ἐπὶ τὴν σιτωνίαν ἄνδρας, καὶ ἄλλα
 πολλά, ἃ ἠδίκησθε ὑπ' αὐτῶν· ἵνα καὶ γνῶμεν ἥδη
 τί ποτ' ἐστὶν ἐκεῖνο τὸ δεινόν, ὃ διαθήσουσιν ἡμᾶς,
 ἂν μὴ ποιῶμεν ἅπαντα τῷ δήμῳ τὰ καθ' ἡδονάς,
 10 ὡς οἱ δημαγωγοὶ αὐτῶν δεδιττόμενοι ἔλεγον. εἰ δὲ ¹³⁶⁸
 ἀφήσετε καὶ τοῦτον ἐκ τῶν χειρῶν τὸν καιρὸν, πολ-
 λάκις εὐξέσθε τοιούτου τυχεῖν ἐτέρου· καὶ εἰ γνοίη
 τοῦτο ὁ δῆμος, ὅτι βουλευθέντες καταλύειν αὐτοῦ τὴν
 ἰσχὺν ἀπειράπεσθε, πολὺ μᾶλλον ὑμῖν βαρὺς ἐγκεί-
 15 σεται, πολέμιον μὲν τὸ βουλούμενον ὑμῶν ἡγούμενος,
 δειλὸν δὲ τὸ μὴ δυνάμενον.

XXV. Τοιαῦτ' εἰπόντος τοῦ Μαρκίου, διέστησαν
 αἱ γνῶμαι τῶν συνέδρων, καὶ θόρυβος ἐν αὐτοῖς
 ἐγένετο πολὺς. οἱ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐναντίοι τοῖς
 20 δημοτικοῖς καὶ τὰς διαλλαγὰς παρὰ γνῶμην ὑπομει-
 ναντες, ἐν οἷς ἢ τε νεότης ὀλίγου δεῖν πᾶσα ἦν καὶ
 τῶν πρεσβυτέρων οἱ πλουσιώτατοί τε καὶ φιλοτιμό-
 τατοι, βαρέως φέροντες οἱ μὲν ἐπὶ ταῖς περὶ τὰ συμ-
 βόλαια βλάβαις, οἱ δ' ἐπὶ τῇ περὶ τὰς τιμὰς ἐλατ-
 25 τώσει, ἐπήνουν τὸν ἄνδρα ὡς γενναῖον καὶ φιλό-
 πολιν καὶ τὰ κράτιστα τῷ κοινῷ λέγοντα· οἱ δὲ δη-
 μοτικὰς ἔχοντες τὰς προαιρέσεις τῶν τρόπων καὶ τὸν ¹³⁶⁹
 πλοῦτον οὐ πέρα τοῦ δέοντος ἐκτετιμηκότες, τῆς
 τε εἰρήνης οὐδὲν ἀναγκαιότερον ὑπολαμβάνοντες,
 30 ἤχθοντο τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὴν γνῶμην
 οὐ προσίεντο· ἤξιον τε μὴ τοῖς βιαίοις, ἀλλὰ τοῖς
 εὐγνώμοσι περιεῖναι τῶν ταπεινοτέρων, μηδ' ἀπρε-

πὲς ἀλλ' ἀναγκαῖον ἡγεῖσθαι τὸ ἐπιεικές, ἄλλως τε
 καὶ πρὸς τοὺς συμπολιτευομένους ἐπ' εὐνοίᾳ γινόμενον·
 μανίαν τε ἀπέφαινον αὐτοῦ τὴν συμβουλήν, οὐ παρρησίαν
 οὐδὲ ἐλευθερίαν. βραχὺ μὲν οὖν τοῦτο τὸ μέρος καὶ ἀσθενὲς ὄν
 περιεωθεῖτο ὑπὸ τοῦ βιαιοτέρου. ταῦτα δὲ ὁρῶντες οἱ δῆμαρχοι· παρῆ-
 σαν γὰρ τῷ συνεδρίῳ παρακληθέντες ὑπὸ τῶν ὑπά-
 των· ἐβόων τε καὶ ἤσπαιρον καὶ τὸν Μάρκιον λυ-
 μεῶνα καὶ ὄλεθρον τῆς πόλεως ἀπεκάλουν πονηροὺς
 διεξιόντα κατὰ τοῦ δήμου λόγους, καὶ εἰ μὴ κωλύ-
 σειαν αὐτὸν οἱ πατρίκιοι πόλεμον ἐμφύλιον εἰς τὴν
 πόλιν εἰσάγοντα θανάτῳ ζημιώσαντες ἢ φυγῇ, αὐτοὶ
 ποιήσιν τοῦτ' ἔλεγον. θορύβου δ' ἔτι πλείονος ἐπὶ
 τοῖς λόγοις τῶν δημάρχων γενομένου, καὶ μάλιστα
 ἐκ τῶν νεωτέρων τὰς ἀπειλὰς δυσανασχετούντων,
 ἐπαρθεῖς τούτοις ὁ Μάρκιος ἀνθαδέστερον ἤδη καθ-
 ἦπτετο τῶν δημάρχων καὶ θρασύτερον· Εἰ μὴ παύ-
 σεσθε μέντοι, λέγων, ταραττοντες τὴν πόλιν ὑμεῖς
 καὶ ἐκδημαγωγοῦντες τοὺς ἀπόρους, οὐκέτι λόγῳ
 διοίσομαι πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ' ἔργῳ.

XXVI. Ἐγριωμένης δὲ τῆς βουλῆς, ὡς ἔμαθον
 οἱ δῆμαρχοι πλείους ὄντας τοὺς βουλομένους ἀφε-
 λέσθαι τὴν δοθεῖσαν ἐξουσίαν τῷ δήμῳ τῶν ἐμμέ-
 νειν ταῖς ὁμολογίαις ἀξιούντων, ἐξέδραμον ἐκ τοῦ
 βουλευτηρίου κεκραγότες καὶ θεοὺς τοὺς ὀρκίους
 ἐπικαλούμενοι. καὶ μετὰ τοῦτο συναγαγόντες εἰς
 ἐκκλησίαν τὸν δῆμον, ἐδήλωσαν αὐτῷ τοὺς ἐν τῇ
 βουλῇ φηθέντας λόγους ὑπὸ τοῦ Μαρκίου, καὶ τὸν
 ἄνδρα εἰς ἀπολογίαν ἐκάλουν. ὡς δ' οὐ προσεῖχεν
 αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπηρέτας ὑφ' ὧν ἐκαλεῖτο
 προπηλακίζων τοῖς λόγοις ἀνεῖρξεν, ἀγανακτήσαντες
 ἔτι μᾶλλον οἱ δῆμαρχοι παραλαβόντες τοὺς τε ἀγο-

ρανόμους καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν συχνούς ὄρησαν
 ἐπ' αὐτόν· ὁ δ' ἔτυχεν ἔτι διατρίβων πρὸ τοῦ βου-
 λευτηρίου τῶν τε πατρικίων πολλούς ἐπαγόμενος καὶ
 τὴν ἄλλην ἑταιρίαν [τὴν] περὶ αὐτὸν ἔχων. ὡς δὲ
 5 συνειδὼν αὐτὸν οἱ δῆμαρχοι, προσέταξαν τοῖς ἀγο-
 ρανόμοις ἐπιλαβέσθαι τοῦ σώματος καὶ εἰ μὴ ἐκὼν
 βούλεται ἀκολουθεῖν βία ἄγειν· εἶχον δὲ τότε τὴν
 ἀγορανομικὴν ἐξουσίαν Τίτος Ἰούνιος Βροῦτος καὶ
 Γάιος Οὐσέλλιος Ρούγας. οἱ μὲν δὴ προσήεσαν ὡς
 10 ἐπιληψόμενοι τοῦ ἀνδρός, οἱ δὲ πατρικιοὶ δεινὸν
 ἠγησάμενοι τοῦργον ὑπὸ τῶν δημάρχων πρὸ δίκης
 ἄγεσθαι τινα σφῶν βία, προὔστησαν τοῦ Μαρκίου
 καὶ τύπτοντες τοὺς ὁμόσε χωροῦντας ἀπήλασαν. δια-
 βοηθέντος δὲ τοῦ πάθους ἀνὰ τὴν πόλιν ὄλην, ἔξε-
 15 πῆδων ἅπαντες ἐκ τῶν οἰκιῶν· οἱ μὲν ἐν τοῖς ἀξιώ-
 μασιν ὄντες καὶ χρημάτων ἔχοντες εὖ τὸν Μάρκιον
 ὑπερασπιοῦντες ἅμα τοῖς πατρικίοις καὶ τὴν ἀρ-
 χαίαν ἀνακτησόμενοι πολιτείαν, οἱ δὲ ταπεινοὶ ταῖς
 20 τύχαις καὶ βίου σπανίζοντες ἀμύνειν παρεσκευα-
 σμένοι τοῖς δημάρχοις καὶ ποιεῖν ὅ τι ἂν ἐκεῖνοι
 κελεύσωσιν· ἢ τε αἰδώς, ὑφ' ἧς κρατούμενοι τέως
 οὐδὲν ἐτόλμων εἰς ἀλλήλους παρανομεῖν, τότε ἀνήρη-
 το ὑπ' αὐτῶν. οὐ μὲν ἔδρασαν γε οὐδὲν ἀνήκεστον
 τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιούσαν ἀνεβά-
 25 λοντο, γνώμη τε καὶ παρακλήσει τῶν ὑπάτων
 εἴξαντες.

XXVII. Τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ πρῶτοι καταβάντες
 εἰς τὴν ἀγορὰν οἱ δῆμαρχοι συνεκάλουν τὸν δῆμον
 εἰς ἐκκλησίαν, καὶ παριόντες ἐκ διαδοχῆς πολλὰ μὲν
 30 τῶν πατρικίων κατηγοροῦν ὡς ἔψευσμένων τὰς συν-
 θήκας καὶ παραβεβηκότων τοὺς ὄρκους, οὓς ἐποιή-
 σαντο πρὸς τὸν δῆμον ὑπὲρ ἀμνηστίας τῶν πάλαι,

πίστεις παραφέροντες τοῦ μὴ βεβαίως αὐτοὺς διη-
λάχθαι πρὸς τὸ δημοτικὸν τὴν τε τοῦ σίτου σπάνιν,
ἣν αὐτοὶ κατεσκεύασαν, καὶ τὰς ἀποστολὰς τῶν κλη-
ροῦχων ἀμφοτέρων καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐμηχανήσαντο
μειώσεως τοῦ πλήθους ἔνεκα. πολλὰ δὲ τοῦ Μαρκίου 5
καθήπτοντο τοὺς ρηθέντας ὑπ' αὐτοῦ λόγους ἐν τῇ
βουλῇ διεξιόντες, καὶ ὅτι καλούμενος εἰς ἀπολογίαὶν
ὑπὸ τοῦ δήμου οὐ μόνον οὐκ ἤξίωσεν ἐλθεῖν, ἀλλὰ
καὶ τοὺς ἀφικομένους ἐπ' αὐτὸν ἀγορανόμους τύπτων
ἀπήλασεν. ἐκάλουν δὲ μάρτυρας τῶν ἐν τῇ βουλῇ 10
γενομένων τοὺς ἐντιμοτάτους τῶν ἐκεῖ, τῆς δὲ
περὶ τοὺς ἀγορανόμους ὕβρεως ἅπαντας τοὺς τότε
παρόντας κατὰ τὴν ἀγορὰν δημοτικούς. ταῦτα δ'
εἰπόντες ἐδίδοσαν εἰ βουλομένοις εἶη τοῖς πατρι-
κίοις ἀπολογία, κατέχοντες ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τὸν 15
δῆμον, ἕως ἢ βουλὴ διαλυθῆ. ἔτυχον γὰρ ὑπὲρ αὐ-
τῶν τούτων συνεδρεύοντες οἱ πατρίκιοι διαποροῦντες,
εἴτε ἀπολογητέον αὐτοῖς εἶη πρὸς τὸν δῆμον ὑπὲρ
ᾧ διεβλήθησαν, εἴτε μενετέον ἐφ' ἡσυχίας. ἐπεὶ δ'
αἱ πλείους γινῶμαι τὰ φιλανθρωπότερα τῶν αὐτῶν 20
δεστέρων προείλοντο, διαλύσαντες οἱ ὕπατοι τὸν
σύλλογον προῆλθον εἰς τὴν ἀγορὰν, τὰς τε κοινὰς
ἀπολυσόμενοι διαβολὰς καὶ περὶ τοῦ Μαρκίου τὸν
δῆμον ἀξιώσοντες μηθὲν βουλευῆσαι ἀνήκεστον. καὶ
παρελθὼν ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν Μηνύκιος ἔλεξε 25
τοιᾶδε.

374 XXVIII. Ἡ μὲν ὑπὲρ τῆς σιτοδείας ἀπολογία
πάνυ βραχεῖά ἐστιν, ᾧ δημόται, καὶ οὐκ ἄλλους
τινὰς παρεξόμεθα ᾧ ἂν λέγωμεν ἢ ὑμᾶς μάρτυρας.
τὴν τε γὰρ ἀφορίαν τῶν σιτικῶν καρπῶν ἐπίστασθε 30
δήπου καὶ αὐτοὶ διὰ τὸν ἐκλειφθέντα σπόρον γενο-
μένην· τὴν τε ἄλλην καταφθορὰν τῆς χώρας οὐ παρ'

- 4 ἐτέρων ὑμᾶς δεῖ μαθεῖν, ἀφ' ἧς αἰτίας συνέβη, καὶ
 ὡς τελευτῶσα ἢ πλείστη τε καὶ ἀρίστη γῆ πάντων
 ἐσπάνικε καρπῶν τε καὶ ἀνδραπόδων καὶ βοσκημά-
 των, τὰ μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων διαρπαζομένη, τὰ δὲ
 5 ὑμῖν μὴ ἐπιχορηγοῦσα τοσοῦτοις οὔσι καὶ μηδεμίαν
 ἄλλην ἀποτροφὴν ἔχουσιν. ὥστε οὐκ ἐξ ὧν οἱ δημα-
 γωγοὶ διαβάλλουσιν, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτοὶ ἴστε, τὸν
 λιμὸν ἠγούμενοι γεγονέναι παύσασθε προσάπτοντες
 ἐπιβουλήν ἡμετέραν τῷ πάθει, καὶ δι' ὀργῆς ἔχοντες
 10 ἡμᾶς οὐδὲν ἀδικοῦντας. αἱ δ' ἀποστολαὶ τῶν κλη-
 ρούχων ἐκ τοῦ ἀναγκαίου ἐγένοντο, κοινῇ δόξαν ὑμῖν
 ἅπασι διὰ φυλακῆς ἔχειν χωρία εἰς πόλεμον ἐπιτή-
 ρεια, καὶ μεγάλα ὠνήσαν ἐν καιρῷ σφόδρα ἀναγκαίῳ
 γενόμεναι τοὺς τε ἐξιόντας καὶ τοὺς ὑπολειπομέ-
 15 νους ὑμῶν. οἱ μὲν γὰρ ἀφθονωτέρων εὐποροῦσιν ἐκεῖ
 τῶν ἐπιτηδείων· οἱ δ' ἐνθάδε ὑπομείναντες ἤττον
 σπανίζουσι τῆς ἀγορᾶς· ἢ τε ἰσομοιρία τῆς τύχης, ἧς
 μετέσχομεν ὑμῖν τοῖς δημοτικοῖς οἱ πατρίκιοι κλήρω-
 ποιησάμενοι τὸν ἔξοδον, οὐ ψέγεται.
- 20 **XXVIII.** Τί οὖν παθόντες οἱ δημαγωγοὶ περὶ
 τούτων ἡμῖν ἐγκαλοῦσιν, ὧν κοινὰς ἐσχομεν τὰς γνώ-
 μας καὶ τὰς τύχας, εἴτε δεινῶν ὄντων ὡς οὗτοί φασιν,
 εἴτε ἀφελίμων ὥσπερ ἡμεῖς οἴομεθα; ἃ μὲν γὰρ ἐπὶ
 τῇ νεωστὶ βουλῇ γενομένη διαβεβλήμεθα ὑπ' αὐτῶν,
 25 ὡς οὐκ ἀξιοῦντες μετριάσαι περὶ τὰς τιμὰς τῆς ἀγο-
 ρᾶς, ὡς ἐπιβουλεύοντες ἀφελέσθαι τὴν ἐξουσίαν τῶν
 δημάρχων, ὡς μνησικακοῦντες ὑμῖν τῆς ἀποστάσεως
 καὶ παντὶ τρόπῳ προθυμούμενοι κακῶσαι τὸ δημο-
 τικόν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἐγκλήματα ἔργοις ἀπο-
 30 λυσόμεθα οὐκ εἰς μακρὰν, οὔτε κακὸν οὐδὲν ὑμᾶς
 ἐργασόμενοι, τὴν τε ἐξουσίαν τῶν δημάρχων ἐφ'
 οἷς τότε συνεχωρήσαμεν ὑμῖν ἔχειν καὶ νῦν βεβαιοῦν.

τες, τοῦ δὲ σίτου τὴν διάπρασιν ὡς ἂν ὑμῖν ἄπασι
 δόξῃ ποιησόμενοι. περιμείναντες οὖν, εἴαν τι μὴ γέ-
 νηται τούτων, τότε κατηγορεῖτε ἡμῶν. εἰ δὲ βουλη-
 θείητε ἀκριβῶς ἐξετάσαι τὰ διάφορα, δικαιοτέρον ἂν
 ἡμεῖς οἱ πατρίκιοι τοῦ δήμου κατηγοροίημεν, ἢ τὴν 5
 βουλὴν ὑμεῖς ἔχοιτε δι' αἰτίας. ἀδικεῖτε γὰρ ἡμᾶς,
 ὧς δημόται, καὶ μηθὲν ἀχθεσθῆτε ἀκούοντες, οἳ γε
 οὐκ ἀναμείναντες τῆς γνώμης ἡμῶν μαθεῖν τὸ τέλος
 κατηγορεῖν ἤδη αὐτῆς ἀξιοῦτε. καίτοι τίς οὐκ οἶδεν,
 ὅτι παντὶ τῷ βουλομένῳ ῥᾶστον ἔργον ἂν γένοιτο 10
 συγγέαι καὶ ἀνελεῖν ὁμόνοϊαν ἐκ πόλεως, τοιαῦτα
 177 ἐγκαλοῦντι, ὧν ἡ πίστις μέλλουσα καὶ ἐν ἀδήλῳ ἔτι
 οὔσα οὐ φυλακὴ ἐστὶ τοῦ μὴ παθεῖν τι κακόν, ἀλλὰ
 πρόφασις τοῦ ἀδικεῖν; καὶ οὐ τοῖς προεσθηκόσιν
 ὑμῶν μόνον ὧν διαβάλλουσι τὴν βουλὴν καὶ συκο- 15
 φαντοῦσιν ἐπιτιμᾶν ἄξιον, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν οὐχ ἥττον
 ὧν πιστεύετε αὐτοῖς καὶ πρὶν πειραθῆναι ἀγα-
 νακτεῖτε. ἐχρῆν γὰρ ὑμᾶς, εἰ τὰ μέλλοντα ἐφοβεῖσθε
 ἀδικήματα, καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς ὀργὰς μελλούσας ἔχειν.
 νῦν δὲ φαίνεσθε ταχύτερα μᾶλλον ἢ φρονιμώτερα 20
 ἐγνωκέναι, καὶ τὸ ἀσφαλέστερον ἐν τῷ κακουργοτέρῳ
 τιθέναι.

XXX. Περὶ μὲν δὴ τῶν κοινῶν ἀδικημάτων, ἐφ'
 οἷς τὴν βουλὴν οἱ δήμαρχοι διέβαλον, ἀποχρῆν οἴομαι
 τοσαῦτα εἰρησθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ καθ' ἕνα ἕκαστον 25
 ἡμῶν, περὶ ὧν ἂν εἴπωμεν ἐν τῇ βουλῇ, συκοφαν-
 τοῦσι, καὶ διστάναι τὴν πόλιν αἰτιῶνται, καὶ νῦν
 378 Γάϊον Μάρκιον ἄνδρα φιλόπολιν ἐλευθέρῳ φωνῇ
 χρησάμενον ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀποκτεῖναι ζητοῦσιν ἢ
 φυγάδα ποιῆσαι τῆς πατρίδος, βούλομαι καὶ περὶ 30
 τούτου τὰ δίκαια εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς· καὶ σκοπεῖτε, εἰ
 μετρίους καὶ ἀληθεῖς ἐρῶ τοὺς λόγους. ὑμεῖς, ὧς δη-

μόται, διαλλαττόμενοι πρὸς τὴν βουλὴν ἀποχορῆν ὑμῖν
 ὤεσθε τῶν δανείων ἀφείσθαι, καὶ βοηθείας ἔνεκα
 τῶν κατισχυομένων πενήτων ἄρχοντας ἐξ αὐτῶν
 5 ἠτήσασθε ἀποδεικνύναι, καὶ ταῦτα ἀμφοτέρω πολ-
 ἄρχην τῶν ὑπάτων, ἢ τὴν βουλὴν ἄκυρον ποιῆσαι
 τῆς ὑπὲρ τῶν κοινῶν προστασίας καὶ τὴν τάξιν ἀνα-
 τρέψαι τῆς πατρίου πολιτείας οὔτε ἠτήσασθε οὔτε
 μέλλετε. τί οὖν μαθόντες ἐπιχειρεῖτε πάντα συγχεῖν
 10 ταῦτα νυνί; καὶ τίνι δικαίῳ πιστεύοντες τὰς τιμὰς
 ἡμῶν ζητεῖτε ἀφαιρεῖσθαι; εἰ γὰρ ἐν τοῖς μετέχουσι
 τῆς βουλῆς φοβερὸν ποιήσετε τὸ μὴ μετὰ παρρησίας
 ἂ φρονοῦσι λέγειν, τί ἂν εἴποιεν οἱ προεσθηκότες
 ὑμῶν ἐπιεικές; ἢ ποῖῳ χρησάμενοι νόμῳ θανάτῳ ζη- 1379
 15 μοῦν ἢ φυγῇ τῶν πατρικίων τινὰς ἀξιώσουσιν; οὔτε
 γὰρ οἱ παλαιοὶ νόμοι ταύτην διδόασιν ὑμῖν τὴν ἐξου-
 σίαν, οὔτε αἱ νεωστὶ γενόμεναι πρὸς τὴν βουλὴν
 ὁμολογίαι. τὸ δ' ἐκβαίνειν τοὺς νομίμους ὄρκους καὶ
 τὴν βίαν κρείττονα ποιεῖν τῆς δίκης οὐκέτι δημο-
 20 τικόν ἐστιν, ἀλλ' εἰ τᾶληθῆ βούλεσθε ἀκούειν τυραν-
 νικόν. ἐγὼ δὲ παραινέσαιμ' ἂν ὑμῖν, ὧν μὲν εὔρεσθε
 παρὰ τῆς βουλῆς φιλανθρωπῶν μηδενὸς ἀφίστασθαι·
 ὧν δὲ οὐκ ἠξιώσατε διαλυόμενοι τὴν ἐχθρὰν τότε τυ-
 χεῖν μηδὲ νῦν ἀντιποιεῖσθαι.

25 XXXI. Ἴνα δὲ μᾶλλον ὑμῖν γένηται φανερόν,
 ὅτι οὐθέν οὔτε μέτριον οὔτε δίκαιον ἀξιοῦσιν οἱ δημο-
 αγωγοί, ἀλλὰ παρανόμων τε καὶ ἀδυνάτων ἐφίεν-
 ται μετενεγκόντες τὸ πρᾶγμα ἐφ' ἑαυτούς, οὔτω σκο-
 πεῖτε, καὶ ὑπολάβετε τοὺς μετέχοντας τοῦ συνεδρίου
 30 τοῖς ἐν ὑμῖν πολιτευομένοις ἐγκαλεῖν, ὅτι πονηροὺς
 κατὰ τῆς βουλῆς διατίθενται λόγους ἐν ὑμῖν, καὶ
 καταλύουσι τὴν πάτριον ἀριστοκρατίαν, καὶ διαστα- 1380

σιάζουσι τὴν πόλιν, ἅπαντα ταῦτα λέγοντας ἀληθῆ·
 ποιοῦσι γὰρ ταῦτα· καὶ τὸ πάντων χαλεπώτατον, ὅτι
 δυναστείαν περιβάλλονται μείζονα τῆς συγκεχωρη-
 μένης αὐτοῖς ἄκριτον ἀποκτείνειν ἐπιχειροῦντες ὃν
 ἂν ἐθέλωσιν ἐξ ἡμῶν, καὶ ὅτι δεῖ τοὺς ταῦτα ποιούν- 5
 τας τεθνάναι νηποινί. πῶς ἂν ὑμεῖς ἐνέγκοιτε τὴν
 αὐθάδειαν τοῦ συνεδρίου; καὶ τί ἂν εἴποιτε; ἄρ' οὐκ
 ἀγανακτήσατε καὶ δεινὰ φαίητε πάσχειν, εἰ τὴν
 παρρησίαν ἀφαιρήσεται τις ὑμᾶς καὶ τὴν ἐλευθερίαν,
 τὸν ὑπὲρ τῶν ἐσχάτων κίνδυνον ἐπιθεῖς τοῖς ἐλευ- 10
 θέραν φωνῆν ὑπὲρ τοῦ δήμου φθεγξαμένοις; οὐκ
 ἔνεστ' ἄλλως εἰπεῖν. ἐπειθ' ἂ παθεῖν οὐκ ἂν ὑπο-
 μείναιτε αὐτοί, ταῦθ' ἐτέρους πάσχοντας ἀνέχεσθαι
 δικαιοῦτε; πολιτικά γε, ὡς δημόται, καὶ μέτρια ὑμῶν
 τὰ βουλευόμενα. τοιαῦτα ἀξιοῦντες, οὐκ αὐτοὶ βε- 15
 βαιοῦτε τὰς καθ' ἑαυτῶν διαβολὰς ἀληθεῖς εἶναι,
 καὶ τοὺς συμβουλευοντας τὴν παράνομον ὑμῶν δυ-
 ναστείαν μὴ περιορᾶν ἀύξομένην, τὰ δίκαια καὶ συμ-
 181 φέροντα τῷ κοινῷ φρονοῦντας ἀποδείκνυτε; ἐμῶν
 μὲν γὰρ δοκεῖ. ἀλλ' εἰ γε τὰναντία βούλεσθε ὧν 20
 διαβέβλησθε ποιεῖν, ἐμοὶ συμβούλῳ χρησάμενοι με-
 τριάσατε καὶ τοὺς λόγους ἐφ' οἷς ἄχθεσθε πο-
 λιτικῶς καὶ μὴ δυσοργήτως ἐνέγκετε. περιέσται
 γὰρ ὑμῖν μὲν εἰ τοῦτο ποιήσετε ἀγαθοῖς εἶναι
 δοκεῖν, τοῖς δὲ ἀπεχθῶς διακειμένοις πρὸς ὑμᾶς με- 52
 τανοεῖν.

XXXII. Δίκαια μὲν δὴ ταῦτα προεχόμενοι
 πρὸς ὑμᾶς μεγάλα, ὥς γε οὖν οἰόμεθα, πείθομεν
 ὑμᾶς μηδὲν ἕξαμαρτάνειν· χρηστὰ δὲ καὶ φιλάν-
 θρωπα ἔργα, οἷς χρησόμεθα οὐκ ὄνειδίσαι βουλόμενοι 30
 ὑμᾶς ἀλλ' ἐπιεικεστέρους ποιῆσαι, χωρὶς τῶν πα-
 λαιῶν τὰ νεωστὶ γενόμενα περὶ τὴν κάθοδον ὑμῶν,

ὧν ἡμεῖς μὲν ἐπιλελῆσθαι βουλόμεθα, ὑμεῖς δὲ δίκαιοί ἐστε μεμνησθαι. ἀναγκαζόμεθα δὲ αὐτὰ παραφέρειν νυνί, χρῆζοντες ἀντὶ πολλῶν καὶ μεγάλων, ὧν¹³⁸⁸ ὑμῖν δεομένοις ἐχαρισάμεθα, ταύτην παρ' ὑμῶν ἀντιλαβεῖν τὴν χάριν, μῆτε ἀποκτεῖναι μῆτε ἐκβαλεῖν τῆς πόλεως ἄνδρα φιλόπολιν καὶ τὰ πολέμια πάντων κράτιστον. ζημιωσόμεθα γὰρ οὐ μικρά, εὖ ἴστε, ὧς δημόται, τοιαύτης ἀποστερήσαντες ἀρετῆς τὴν πόλιν. μάλιστα μὲν οὖν δι' αὐτὸν ἐκείνον ὑφεῖναι τῆς ὀργῆς δίκαιοί ἐστε, μνησθέντες ὅσους ὑμῶν ἔσωσεν ἐν τοῖς πολέμοις, καὶ μὴ λόγων μνησικακεῖν φαύλων, ἀλλ' ἔργων μεμνησθαι καλῶν. ὁ μὲν γὰρ λόγος ὑμᾶς τοῦ ἀνδρὸς οὐδὲν ἔβλαψεν, αἱ δὲ πράξεις αὐτοῦ μεγάλα ὠφέλησαν. εἰ δὲ πρὸς τοῦτον ἀδιαλλάκτως ἔχετε, ἡμῖν γέ τοι καὶ τῇ βουλῇ χαρίσασθε αὐτὸν δεομένοις, καὶ διαλλάγητε ἤδη ποτὲ βεβαίως τὴν τε πόλιν ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς εἶχε μίαν εἶναι ποιήσατε. εἰ δὲ πείθουσιν ἡμῖν οὐ συγχωρήσετε, εὖ ἴστε, ὅτι οὐδ' ἡμεῖς βιαζομένοις ὑμῖν εἴσομεν, ἀλλ' εἴτε φιλότητος ἀδόλου καὶ χαρίτων ἔτι μειζόνων¹³⁸⁹ ἢδε ἢ πείρα τοῦ δήμου πᾶσιν αἰτία ἐσται, ἢ πολέμου ἐμφυλίου αὐθις ἄρξει καὶ κακῶν ἀνηκέστων.

XXXIII. Τοιαῦτα τοῦ Μηνυκίου διεξελεθόντος, ὁρῶντες οἱ δήμαρχοι τῇ τε μετριότητι τῶν λόγων καὶ τῇ φιλανθρωπῳίᾳ τῶν ὑποσχέσεων ὑπαγόμενον τὸ πλῆθος, ἤχθοντο καὶ χαλεπῶς ἔφερον, μάλιστα δὲ Γάιος Σικίννιος Βελλοῦτος, ὁ πείσας τοὺς πένητας ἀποστῆναι τῶν πατρικίων καὶ στρατηγὸς ἀποδειχθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἕως ἦσαν ἐν τοῖς ὄπλοις, ἐχθιστος ἀνὴρ ἀριστοκρατία καὶ διὰ τοῦτο προηγμένος ὑπὸ τῶν πολλῶν εἰς ἐπιφάνειαν τὴν τε δημαρχικὴν ἐξουσίαν δεύ-

τερον ἤδη παρειληφώς, ἀπάντων ἤκιστα τῶν δημαγω-
 γῶν ἑαυτῷ συμφέρειν ὁμονοῆσαι οἰόμενος τὴν πόλιν
 καὶ τὸν ἀρχαῖον ἀναλαβεῖν κόσμον. οὐ γὰρ ὄσον τὰς
 τιμὰς καὶ τὰς δυνάμεις ἔξειν ἔτι τὰς αὐτὰς ὑπελάμ-
 βανεν ἀριστοκρατίας πολιτευομένης, γεγυνώς τε κα- 5
 κῶς καὶ τεθράμμενος ἀδόξως καὶ λαμπρὸν οὐθὲν
 ἀποδειξάμενος οὔτε κατὰ πολέμους οὔτε ἐν εἰρήνῃ,
 4 ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐσχάτων κινδυνεύσειν, ὡς ἔστα-
 σιακῶς τὴν πόλιν καὶ πολλῶν αὐτῇ κακῶν γεγυνώς
 αἴτιος. ἐνθυμηθεῖς δὴ ὅσα χρὴ λέγειν τε καὶ πράτ- 10
 τειν καὶ μετὰ τῶν συναρχόντων βουλευσάμενος,
 ἐπειδὴ κἀκείνους ἔσχεν ὁμογνώμονας, ἀνέστη καὶ
 μικρὰ περὶ τῆς κατεχούσης τὸν δῆμον ἀτυχίας ἀπο-
 θυράμενος, τοὺς τε ὑπάτους ἐπήνεσεν, ὅτι λόγον
 ἠξίωσαν ὑποσχεῖν τοῖς δημόταις οὐχ ὑπεριδόντες 15
 αὐτῶν τῆς ταπεινότητος, καὶ τοῖς πατρικίοις εἰδέναι
 χάριν ἔφησεν, εἰ τις αὐτοῖς ἤδη ποτὲ φροντὶς εἰσέρ-
 χεται τῆς σωτηρίας τῶν πενήτων· καὶ ἔτι μᾶλλον
 ἔφη μετὰ πάντων ἐκμαρτυρήσειν, ἐὰν ὅμοια παρὰ-
 σχωνται τοῖς λόγοις τὰ ἔργα. 20

XXXIII. Εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ δόξας μέτριος
 ὄργην εἶναι καὶ διαλλακτικὸς ἐπιστρέφει πρὸς τὸν
 Μάρκιον παρεστηκότα τοῖς ὑπάτοις καὶ λέγει· Σὺ
 δὲ τί οὐκ ἀπολογῆ πρὸς τοὺς σαυτοῦ πολίτας, ὧ γεν-
 ναῖε, περὶ ὧν εἶπας ἐν τῇ βουλῇ; μᾶλλον δὲ τί οὐκ 25
 ἀντιβολεῖς καὶ παραιτῇ τὰς ὀργὰς αὐτῶν, ἵνα μετριω-
 85 τέραν ἐπιθῶσί σοι ζημίαν; ἀρνεῖσθαι μὲν γὰρ οὐκ
 ἂν ἀξιώσαιμι σε τοσοῦτων ἀνδρῶν εἰδότην, οὐδ' εἰς
 ἀναισχύντους καταφεύγειν ἀπολογίας, Μάρκιον ὄντα
 καὶ φρόνημα μεῖζον ἢ κατ' ἰδιώτην ἔχοντα· εἰ μὴ 30
 ἄρα τοῖς ὑπάτοις καὶ τοῖς πατρικίοις καλῶς ἔχει πεί-
 θειν ὑπὲρ σοῦ τὸν δῆμον, σοὶ δὲ οὐκ ἄρα καλῶς

ἔξει τὸ αὐτὸ τοῦτο περὶ σεαυτοῦ ποιήσαντι. Ταῦτα
 δ' ἔλεγεν οὐκ ἄγνοων, ὅτι μεγαλόφρων ἀνὴρ οὐχ
 ὑπομενεῖ κατήγορος ἑαυτοῦ γενόμενος ὡς ἡμαρτηκῶς
 ἄφεσιν αἰτεῖσθαι τῆς τιμωρίας, οὐδ' εἰς ὀλοφυρμούς
 5 καὶ δεήσεις καταφευξεται παρὰ τὸν ἑαυτοῦ τρόπον,
 ἀλλ' ἦτοι καὶ τὸ παράπαν ἀπαξιῶσει τὴν ἀπολογία,ν
 ἢ τὴν ἔμφυτον αὐθάδειαν φυλάττων οὐθὲν ὑποθω-
 πεύσει τὸν δῆμον μετριάσας περὶ τοὺς λόγους· ὅπερ
 καὶ συνέβη. γενομένης γὰρ ἡσυχίας καὶ πολλῆς ἐμ-
 10 πεσοῦσης ὀλίγου δεῖν πᾶσι τοῖς δημοτικοῖς προθυ-
 μίας ἀπολύειν αὐτόν, εἰ τὸν παρόντα θεραπεύσειε
 καιρὸν, τοιαύτην αὐθάδειαν ἐπεδείξατο λόγων, καὶ
 τοσοῦτον αὐτῶν κατεφρόνησεν, ὥστε παρελθὼν ἔξαρ-¹³⁸
 νος μὲν ὑπὲρ οὐθενὸς ἦν τῶν πρὸς τὴν βουλήν εἰρη-
 15 μένων κατὰ τοῦ πλήθους, οὐδ' ὡς μεταγινώσκων ἐπ'
 αὐτοῖς εἰς οἴκτους καὶ παραιτήσεις ἐτρέπετο· ἀρχὴν
 δὲ οὐδὲ δικασταῖς αὐτοῖς ἡξίου χρῆσθαι περὶ οὐθενὸς
 πράγματος, ὡς οὐδεμίαν ἔχουσιν ἔξουσίαν νόμιμον·
 εἰ δὲ βουλήσεται τις ἐπὶ τῶν ὑπάτων αὐτοῦ κατηγο-
 20 ρεῖν εἰτ' ἔργων εὐθύνας ἀπαιτῶν εἴτε λόγων, ἔνθα
 νόμος ἐστὶν ἔτοιμος εἶναι δίκην ὑπέχειν. παρεληλυ-
 θέναι δὲ πρὸς τοὺς δημότας ἔλεγεν, ἐπειδὴ καλοῦσιν
 αὐτοί, τὰ μὲν ἐπιτιμήσων ταῖς παρανομίαις αὐτῶν
 καὶ πλεονεξίαις, αἷς ἐχρήσαντο περὶ τε τὴν ἀπόστα-
 25 σιν καὶ μετὰ τὴν κάθοδον· τὰ δὲ συμβουλεύσων
 ἐπισχεῖν ἤδη ποτὲ καὶ συστεῖλαι τὰς ἀδίκους ἐπιθυ-
 μίας. καὶ μετὰ τοῦτ' ἐπιστρεφῶς πάνυ καὶ θρασέως
 ἀπάντων αὐτῶν καθήπτετο καὶ μάλιστα τῶν δημάρ-
 χων. προσῆν δ' αὐτοῦ τοῖς λόγοις οὐχ ὡς πολίτου¹³⁹
 30 δῆμον ἀναδιδάσκοντος εὐλόγιστος αἰδώς, οὐδ' ὡς
 ἰδιώτου πολλοῖς ἀπεχθόμενου σώφρων εὐλάβεια πρὸς
 τὰς τοῦ κρατοῦντος ὀργάς, ἀλλ' ὡς ἐχθροῦ προπηλα-

κίζοντος ἀδεῶς τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἄκρατός τις χολή
καὶ βαρεῖα τοῦ κακῶς πάσχοντος ὑπεροψία.

XXXV. Τοιγάρτοι λέγοντός τε αὐτοῦ μεταξὺ
πολὺς θόρυβος ἐγένετο τῆδε καὶ τῆδε θαμινᾱ μεθελ-
κομένων, ὡς ἐν διαφόροις πλήθεσι καὶ οὐ τὰ αὐτὰ 5
βουλομένοις, τῶν μὲν ἠδομένων ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐ-
τοῦ, τῶν δὲ πάλιν ἀχθομένων. καὶ ἐπειδὴ ἐπαύσατο
λέγων, ἔτι πλείων ἀνέστη βοή καὶ θόρυβος. οἱ μὲν
γὰρ πατρίκιοι κράτιστον ἀνδρῶν λέγοντες ἐπήνουν
αὐτὸν ἐπὶ τῇ παρρησίᾳ, καὶ μόνον ἀπέφαινον ἐξ 10
ἀπάντων σφῶν ἐλεύθερον, ὅς οὔτε πολεμίων ἔδεισεν
ἐπιόντων ὄχλον, οὔτε πολιτῶν ἀνθάδεις καὶ παρανό-
38 μους ἐκολάκευσεν ὀρμάς· οἱ δὲ δημοτικοὶ δυσανα-
σχετοῦντες ἐπὶ τοῖς ὀνειδισμοῖς βαρὺν καὶ πικρὸν
καὶ πολεμίων ἀπάντων ἐχθιστον αὐτὸν ἀπεκάλουν. 15
προθυμίαν δὲ πολλὴν εἶχόν τινες ἤδη, οἷς πολὺ προσ-
ῆν τὸ εὐχερὲς, ἐν χειρῶν αὐτὸν διαφθεῖραι νόμῳ.
συνήρουν δ' αὐτοῖς εἰς τοῦτο καὶ συνελάμβανον οἱ
δήμαρχοι, καὶ μάλιστα Σικλίνιος ἐνεδίδου τοῖς βου-
λήμασι τὰς ἡνίας. τελευτῶν γοῦν, ἐπειδὴ πολλὴν 20
αὐτοῦ καταδρομὴν ἐποιήσατο καὶ τοὺς θυμοὺς ἐξέ-
καυσε τῶν δημοτῶν πολὺς ἐμπνεύσας τῇ κατηγορίᾳ,
τέλος ἐξήνεγκεν, ὅτι θάνατον αὐτοῦ καταψηφίζεται
τὸ ἀρχεῖον τῆς εἰς τοὺς ἀγορανόμους ὕβρεως ἔνεκεν,
οὗς τῇ προτέρᾳ τῶν ἡμερῶν ἄγειν αὐτὸν κελευσθέν- 25
τας ὑφ' αὐτῶν τύπτων ἀπήλασεν· οὐ γὰρ ἐτέρων
τινῶν εἶναι τὸν προπηλακισμόν τὸν εἰς τοὺς ὑπηρέ-
τας σφῶν γενόμενον ἢ τῶν κελευσάντων. καὶ ταῦτ'
εἰπὼν ἐπέταξεν ἄγειν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ὑπερκείμενον
39 τῆς ἀγορᾶς λόφον· ἔστι δὲ τὸ χωρίον κρημνὸς ἐξαί- 30
σιος, ὃθεν αὐτοῖς ἔθος ἦν βάλλειν τοὺς ἐπιθανατίους.
οἱ μὲν οὖν ἀγορανόμοι προσήεσαν ὡς ἐπιληψόμενοι

τοῦ σώματος, οἱ δὲ πατριῖκοι μέγα ἐμβοήσαντες ὥρ-
 μησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόοι· ἐπειδ' ὁ δῆμος ἐπὶ τοὺς
 πατρικίους· καὶ ἦν πολλὴ μὲν ἔργων ἀκοσμία, πολλή
 δὲ λόγων ὕβρις παρ' ἀμφοῖν, ὠθισμοί τε καὶ χειρῶν
 5 ἐπιβολαί. κατελήφθη δὲ καὶ σωφρονεῖν ἠναγκάσθη
 τὰ παρακινουῦντα ὑπὸ τῶν ὑπάτων βιασαμένων εἰς
 μέσους καὶ τοῖς ῥαβδούχοις ἀναστέλλειν κελευσάντων
 τοὺς ὄχλους· τосαύτη ἄρα τῆς ἀρχῆς αἰδῶς ἦν τοῖς
 τότε ἀνθρώποις, καὶ οὕτω τίμιον τὸ τῆς βασιλικῆς
 10 ἐξουσίας σχῆμα. ἐφ' οἷς ὁ Σικίννιος ἀδημονῶν καὶ
 διαταραττόμενος, εὐλαβείας τε μεστός ὢν μὴ προσ-
 αναγκάσῃ τοὺς διαφόρους τοῖς βιαίοις τὰ βίαια
 λῦσαι, ἀποστῆναι τε οὐκ ἀξιῶν τοῦ ἐγχειρήματος,
 ἐπειδὴ ἄπαξ ἐπεβάλετο, καὶ μένειν ἐφ' οἷς ἔκρινε
 15 οὐ δυνατὸς ὢν, πολὺς ἐν τῷ σκοπεῖν ὅ τι πρα-
 κτέον ἦν.

XXXVI. Κατιδὼν δ' αὐτὸν ἀμηχανοῦντα Λεύ-
 κιος Ἰούνιος Βροῦτος, ἐκεῖνος ὁ δημαγωγὸς ὁ τεχνη-
 σάμενος ἐφ' οἷς ἔσονται δικαίοις αἱ διαλλαγαί, δεινὸς
 20 ἀνὴρ τὰ τε ἄλλα καὶ πόρους εὐρεῖν ἐν ἀπόροις, προσ-
 ἔρχεται μόνος μόνῳ καὶ ὑποτίθεται μὴ φιλονεικεῖν
 ἐγχειρήματι θερμοῦ καὶ παρανόμῳ συναγωνιζόμενον,
 ὁρῶντα τοὺς τε πατρικίους ἅπαντας ἠρεθισμένους καὶ
 ἐτοιμοὺς ὄντας, εἰ κληθεῖεν ὑπὸ τῶν ὑπάτων, ἐπὶ τὰ
 25 ὄπλα χωρεῖν, τοῦ δὲ δήμου τὸ καρτερώτατον μέρος ἐν-
 δοιάζον καὶ οὐκ ἀγαπητῶς δεχόμενον ἀνδρὸς ἐπιφα-
 νεστάτου τῶν ἐν τῇ πόλει παράδοσιν ἐπὶ θανάτῳ καὶ
 ταῦτα ἀκρίτου. συνεβούλευε δὲ αὐτῷ τότε μὲν εἴξαι,
 καὶ μὴ χωρεῖν ὁμύσει τοῖς ὑπάτοις, μή τι μείζον κα-
 30 κὸν ἐργάσῃται, προθεῖναι δὲ τῷ ἀνδρὶ δίκην ὀρίσαντα
 χρόνον ὅσον δή τινα, καὶ ψῆφον ἀναδοῦναι τοῖς πο-
 λίταις ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ φυλάς· ὅτι δ' ἂν αἱ πλείους

ψῆφοι καθαιρῶσι, τοῦτο ποιεῖν· τυραννικὸν μὲν γὰρ
 εἶναι καὶ βίαιον, ὃ νῦν ἐπειρᾶτο διαπραττεσθαι, τὸν
 αὐτὸν ὑπάρχειν καὶ κατήγορον καὶ δικαστὴν καὶ τοῦ
 μέτρον τῆς τιμωρίας κύριον· πολιτικὸν δὲ τὸ κατὰ νό-
 μους ἀπολογίας τυχόντα τὸν ὑπαίτιον ὅτι ἂν τοῖς πλεί- 5
 οσι δικασταῖς δόξῃ τοῦτο παθεῖν. πείθεται τούτοις ὁ
 Σικίννιος μηδὲν ὀρῶν βούλευμα κρείττον, καὶ παρ-
 ελθὼν ἔφη· Τὴν μὲν σπουδὴν ὀρᾶτε τῶν πατρικίων
 τὴν εἰς τὰ φονικὰ καὶ βίαια ἔργα, ᾧ δημόται, ὡς
 ἑνὸς ἀνδρὸς ἀνθάδους ὄλην ἀδικοῦντος τὴν πόλιν 10
 ἦττον τίθεται τὸ πλήθος τὸ ὑμέτερον. οὐ μὴν ὁμοίους
 γε αὐτοῖς γίνεσθαι χρὴ καὶ ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖσθαι,
 οὔτε ἄρχοντας πολέμου οὔτε ἀμυνομένους· ἀλλ’
 ἐπειδὴ πρόφασιν εὐπρεπῆ προβάλλονται τινες τὸν
 νόμον, ᾧ βοηθοῦντες ἀφαιροῦνται τῆς κολάσεως, ὅς 15
 οὐκ ἔῃ τῶν πολιτῶν οὐθένεα ἀποκτεῖναι ἄκριτον, συγ-
 92 χωρήσωμεν αὐτοῖς τὸ δίκαιον τοῦτο, καίπερ οὐδὲ
 νόμιμα πάσχοντες οὐδὲ δίκαια ὑπ’ αὐτῶν· καὶ δεῖ-
 ξωμεν, ὅτι τοῖς εὐγνωμοσι μᾶλλον ἢ τοῖς βιαίοις
 περιεῖναι τῶν ἀδικούντων ἡμᾶς πολιτῶν βουλόμεθα. 20
 ὑμεῖς μὲν οὖν ἄπιτε καὶ τὸν μέλλοντα καιρὸν ἐκδέ-
 χεσθε οὐ πολὺν ἐσόμενον· ἡμεῖς δὲ παρασκευασά-
 μενοι τὰ κατεπείγοντα προθήσομεν χρόνον τῷ ἀνδρὶ
 εἰς ἀπολογίαν, καὶ τὴν δίκην ἐφ’ ὑμῶν συντελέσομεν.
 ὅταν δὲ γένησθε τῆς ψήφου κατὰ τὸν νόμον κύριοι, 25
 τιμήσατε αὐτῷ ἥς ἂν ἄξιον εὖρητε ζημίας. καὶ περὶ
 μὲν τούτου τσαυτὰ. τῆς δὲ τοῦ σίτου διαπραΰσεως
 τε καὶ διαθέσεως, ἵν’ ἐκ τοῦ δικαιωτάτου γένηται, εἰ
 μή τις ἔσται τούτοις καὶ τῇ βουλῇ φροντίς, αὐτοὶ
 ἐπιμελησόμεθα. ταῦτα εἰπὼν διέλυσε τὴν ἐκκλη- 30
 σίαν.

XXXVII. Μετὰ τούτο οἱ μὲν ὑπατοὶ συναγαγόντες

τὴν βουλὴν ἐσκόπουν ἐφ' ἡσυχίας, τίς ἂν γένοιτο
 τῆς παρούσης ταραχῆς λύσις. καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πρῶτον
 μὲν ἀποθεραπεῦσαι τοὺς δημότας, εὐώνους πάντοτε
 καὶ λυσιτελεῖς ποιήσαντας αὐτοῖς τὰς ἀγοράς· ἔπειτα
 5 πείθειν τοὺς προεσθηκότας αὐτῶν χάριτι τῆς βουλῆς
 παύσασθαι καὶ μὴ παράγειν τὸν Μάρκιον. εἰ δὲ μὴ
 πείθοιεν εἰς μακροτάτους ἀναβάλλεσθαι χρόνους,
 ἕως ἂν μαρανθῶσιν αἱ τῶν πολλῶν ὀργαί. ταῦτα
 ψηφισάμενοι τὸ μὲν ὑπὲρ τῆς ἀγορᾶς δόγμα εἰς τὸν
 10 δῆμον ἐξήνεγκαν καὶ πάντων ἐπαινεσάντων ἐκύρω-
 σαν. ἦν δὲ τοιούδε· Τὰς τιμὰς εἶναι τῶν ὠνίων τῶν
 πρὸς τὸν καθ' ἡμέραν βίον ἀναγκαίων, αἵτινες ἐγέ-
 νοντο ἐλάχισται πρὸ τῆς ἐμφυλίου στάσεως. παρὰ δὲ
 τῶν δημάρχων πολλὰ λιπαρήσαντες, τὴν μὲν ὄλο-
 15 σχερῆ πάρεσιν οὐχ εὔροντο, τὴν δὲ εἰς χρόνον
 ὅσον ἤξιον ἀναβολὴν ἔλαβον· αὐτοὶ τε προσεμη-
 χανήσαντο διατριβὴν ἑτέραν ἀφορμῇ τοιαύδε χρησά-
 μενοι. τοὺς ἐκ Σικελίας ἀποσταλέντας ὑπὸ τοῦ τυ-
 ράννου πρέσβεις καὶ παρακομίσαντας τῷ δήμῳ τὴν
 20 τοῦ σίτου δωρεὰν ἀποπλέοντας οἴκαδε Ἀντιάται πει-
 ρατήριον στείλαντες κατήγαγον ἀποσαλεύοντας οὐ
 πρόσω τῶν λιμένων, καὶ τὰ τε χρήματα αὐτῶν ὡς πο-
 λεμίων δι' ὠφελείας ἔθεντο, καὶ τὰ σώματα κατα-
 κλείσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ. ταῦτα μαθόντες οἱ ὑπα-
 25 τοι ἔξοδον ἐψηφίσαντο ἐπὶ τοὺς Ἀντιάτας, ἐπειδὴ
 πρεσβευομένοις αὐτοῖς οὐδὲν ἤξιον τῶν δικαίων
 ποιεῖν· καὶ ποιησάμενοι τῶν ἐν ἀκμῇ κατάλογον
 ἐξήησαν ἀμφοτέροι, ψήφισμα κυρώσαντες ὑπὲρ ἀνα-
 βολῆς τῶν τε ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων δικῶν, ὅσον
 30 ἂν χρόνον ὧσιν ἐν τοῖς ὄπλοις. ἐγένετο δ' οὗτος οὐχ
 ὅσον ὑπέλαβον, ἀλλὰ πολλῶ ἐλάττων. οἱ γὰρ Ἀν-
 τιάται μαθόντες ἐξεστρατευμένους πανδημεὶ Ῥω-

μαλους οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον ἀντέσχον χρόνον, θεόμενοι δὲ καὶ λιπαροῦντες τὰ τε σώματα τῶν ἀλόντων Σι-
 95 κελιωτῶν ἀπέδωσαν καὶ τὰ χρήματα, ὥστε ἠναγκά-
 σθησαν οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὴν πόλιν ἀναστρέφαι.

XXXVIII. Διαλυθείσης δὲ τῆς στρατιᾶς, ὁ μὲν 5
 Σικίννιος ὁ δῆμαρχος συναγαγὼν τὸ πλῆθος εἰς ἐκ-
 κλησίαν προεῖπεν ἡμέραν, ἐν ἣ συντελεῖν ἔμελλε
 τὴν περὶ τοῦ Μαρκίου κρίσιν· καὶ παρεκάλει τοὺς
 τε κατὰ πόλιν ὑπάρχοντας ἀθρόους ἦκειν ἐπὶ τὴν διά-
 γνωσιν τῆς δίκης, καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν διατρέ- 10
 βοντας ἀφεμένους τῶν ἔργων εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν
 ἀπαντᾶν, ὡς ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας ὅλης τῆς
 πόλεως τὴν ψῆφον ἀναληψομένους· παρήγγελλε δὲ
 καὶ τῷ Μαρκίῳ παρεῖναι πρὸς τὴν ἀπολογία ὡς
 οὐδενὸς ἀτυχήσουσι τῶν περὶ τὰς κρίσεις νομίμων. 15
 τοῖς δὲ ὑπάτοις ἐδόκει βουλευσαμένοις μετὰ τοῦ
 συνεδρίου μὴ περιορᾶν τὸν δῆμον ἐξουσίας τηλικαύ-
 τῆς κύριον γενόμενον. εὗρητο δ' αὐτοῖς τῆς κωλύ-
 σεως ἀφορμὴ δικαία καὶ νόμιμος, ἣ χρώμενοι πάντα
 διαλύσειν ᾤοντο τὰ τῶν ἀντιδίκων βουλευόμενα. καὶ 20
 μετὰ τοῦτο παρεκάλεσαν εἰς λόγους ἔλθειν τοὺς
 96 προεστηκότας τοῦ δήμου, συνόντων αὐτοῖς τῶν ἐπι-
 τηδείων. καὶ ἔλεξε Μηνύκιος τοιάδε· Ἡμῖν, ὧ δῆμ-
 αρχοι, δοκεῖ χρῆναι τὴν στάσιν ἐξελαύνειν ἐκ τῆς
 πόλεως ἀπάσῃ δυνάμει, καὶ μὴ φιλονεικεῖν ἐναντία 25
 τῷ δήμῳ περὶ μηδενὸς χρήματος· μάλιστα δ' ὅταν
 ὀρθῶμεν ὑμᾶς ἀπὸ τῶν βιαίων ἐπὶ τὰ δίκαια καὶ τοὺς
 λόγους ἦκοντας. ταύτης μέντοιγε τῆς γνώμης ἐπαι-
 νοῦντες ὑμᾶς, τὴν βουλήν οἴομεθα δεῖν ἄρξαι προ-
 βούλευμα ποιησαμένην, ὥσπερ ἐστὶν ἡμῖν πάτριον. 30
 δύναισθε δὲ ἂν καὶ αὐτοὶ τοῦτο μαρτυρεῖν, ὅτι ἐξ οὗ
 τήνδε τὴν πόλιν ἐκτίσαν ἡμῶν οἱ πρόγονοι τοῦτο τὸ

γέρας ἔχουσα ἢ βουλὴ διατετέλεκε, καὶ οὐθὲν πώποτε ὁ δῆμος ὅτι μὴ προβουλευσείεν ἢ βουλὴ οὐτ' ἐπέκρινεν οὐτ' ἐπεψήφισεν, οὐχ ὅτι νῦν, ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τῶν βασιλέων [τὰ δ'], ἀλλ' ὅσα τῷ συνεδρίῳ
 5 δόξειε, ταῦτα οἱ βασιλεῖς εἰς τὸν δῆμον ἐκφέροντες ἐπεκύρουν. μὴ δὴ τοῦτο ἀφαιρείσθε τὸ δίκαιον ἡμῶν, μηδὲ ἀρχαῖον καλὸν ἔθος ἀφανίζετε· διδάξαντες δὲ τὸ συνέδριον ὅτι δικαίου δεῖσθε καὶ μετρίου πράγματος, ὃ ἂν ἐκείνῳ δοκῇ, τούτου τὸν δῆμον ἀποδει-
 10 ξατε κύριον.

XXXVIII. Ταῦτα τῶν ὑπάτων λεγόντων, ὁ μὲν Σικίννιος οὐκ ἠνείχετο τῶν λόγων οὐδὲ ἠξίου τὴν βουλὴν οὐδενὸς ποιεῖν κυρίαν· οἱ δὲ τὴν αὐτὴν ἔχοντες ἔξουσίαν ἐκείνῳ Λευκίου γνώμη χρησάμενοι συν-
 15 εχώρουν γενέσθαι τὸ προβούλευμα, δικαίαν τινα καὶ αὐτοὶ ποιησάμενοι πρόκλησιν, ἣν οὐχ οἶόν τε μὴ δεξασθαι τοῖς ὑπάτοις. ἠξίου γὰρ τοὺς βουλευτὰς λόγον ἀποδόντας αὐτοῖς τε τοῖς ὑπὲρ τοῦ δήμου πράττουσι, καὶ τοῖς συναγορεύειν ἢ τὰναντία λέγειν
 20 βουλομένοις, ἐπειδὰν ἀκούσωσιν ἀπάντων τῶν βουλομένων ὅτι ἂν αὐτοῖς φανῇ δίκαιόν τε καὶ τῷ κοινῷ συμφέρον ἀποφήνασθαι, φέρειν δὴ τὴν γνώμην ἅπαντας ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ τὸν νόμιμον ὄρκον ὁμόσαντας· ὅτι δ' ἂν αἱ πλείους γνώμαι καθαιρῶσι,
 25 τοῦτ' εἶναι κύριον. συγχωρησάντων δὲ τῶν ὑπάτων ὥσπερ ἠξίου οἱ δῆμαρχοὶ τὸ προβούλευμα γενέσθαι, τότε μὲν διελύθησαν· τῇ δὲ κατόπιν ἡμέρᾳ παρῆν μὲν εἰς τὸ συνέδριον ἢ βουλὴ· οἱ δὲ ὑπατοὶ δηλώσαντες αὐτῇ τὰ συγκείμενα τοὺς δημάρχους ἐκάλουν,
 30 καὶ περὶ ὧν ἤκουσιν ἐκέλευον λέγειν. παρελθὼν δὲ ὁ Λεύκιος ὁ συγχωρήσας τὸ προβούλευμα γενέσθαι τοιούτοις ἐχρήσατο λόγοις.

XXXX. Οὐ λανθάνει μὲν ἡμᾶς, ᾧ βουλή, τὸ
 συμβησόμενον, ὅτι δι' αἰτίας ἐσόμεθα παρὰ τῷ δήμῳ
 τῆς εἰς ὑμᾶς ἀφίξεως ἔνεκα, καὶ κατήγορον ἔξομεν τοῦ
 προβουλεύματος ἄνδρα τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν ἔχοντα
 ἡμῖν, ὃς οὐκ ᾤετο δεῖν ἅ διδῶσιν ἡμῖν ὁ νόμος 5
 ταῦτα παρ' ὑμῶν αἰτεῖν, οὐδ' ἐν εὐεργεσίας μέρει
 τὸ δίκαιον λαμβάνειν. κίνδυνον δὲ οὐ τὸν ἐλάχιστον
 ἀναρρίψομεν εἰς δίκην ὑπαχθέντες, ἀλλ' ὡς αὐτό-
 99 μοι καὶ προδότηι καταγνωσθέντες τὰ ἔσχατα πει-
 σόμεθα. ἀλλὰ κάπερ ἐπιστάμενοι ταῦτα, ὅμως ὑπε- 10
 μείναμεν εἰς ὑμᾶς ἐλθεῖν τῷ τε δίκαιῳ πεποιθότες
 καὶ τοῖς ὄρκοις ἐπιτρέψαντες, οἷς ὁμόσαντες οἴσεται
 τὰς γνώμας. φαῦλοι μὲν οὖν ἡμεῖς γε ὡς περὶ τηλι-
 κούτων καὶ τοσοῦτων λέγειν, καὶ πολὺ τοῦ προσή-
 κοντος ἐνδεέστεροι· τὰ δὲ πράγματα οὐ φαῦλα ὑπὲρ 15
 ᾧν λέξομεν. τούτοις οὖν προσέχετε τὸν νοῦν, καὶ
 ἔὰν ὑμῖν δόξη δίκαιά τε καὶ συμφέροντα τῷ κοινῷ,
 προσθήσω δ' ὅτι καὶ ἀναγκαῖα, συγχωρήσατε ἡμῖν
 αὐτῶν τυχεῖν ἐκόντες.

XXXI. Ἐρῶ δὲ περὶ τοῦ δικαίου πρῶτον. ὑμεῖς 20
 δὴ, ᾧ βουλή, ὅτε τοὺς βασιλεῖς ἀπηλάσατε συμμαχούς
 ἔχοντες ἡμᾶς, καὶ τὴν πολιτείαν ἐν ἧ νῦν ἐσμεν κατε-
 εστήσατε, ἣν οὐ ψέγομεν, μειονεκτοῦντας ἐν ταῖς
 00 δίκαις τοὺς δημοτικούς ὀρῶντες ὁπότε συμβαίῃ τι διά-
 φορον αὐτοῖς πρὸς τοὺς πατρικίους· πολλὰ δ' ἦν 25
 ταῦτα· νόμον ἐκνρώσατε Ποπλίου Οὐαλερίου θατέ-
 ρου τῶν ὑπάτων γνώμη χρησάμενοι, ἐξεῖναι τοῖς κατε-
 ισχυομένοις ὑπὸ τῶν πατρικίων δημόταις προκαλεῖ-
 σθαι τὰς κρίσεις ἐπὶ τὸν δῆμον· καὶ παρ' οὐδὲν οὐ-
 τως ἕτερον ὡς τὸν νόμον τόνδε τὴν τε πόλιν ἐν ὁμο- 30
 νοίᾳ διεφυλάξατε καὶ τοὺς βασιλεῖς ἐπιόντας ἀπεώ-
 σασθε. τοῦτον δὴ προφερόμενοι τὸν νόμον, ὑπὲρ ᾧν

ἅπαντες ἀδικεῖσθαι τε καὶ κατισχύεσθαι λέγομεν
 ὑπὸ Γαίου Μαρκίου τουδί, καλοῦμεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν
 δῆμον καὶ τὰ δίκαια παραγγέλλομεν ἐκεῖ λέγειν. καὶ
 προβουλευματος ἐνταῦθα οὐκ ἔδει. περὶ ὧν γὰρ οὐκ
 5 εἰσὶ νόμοι, περὶ τούτων ὑμεῖς τοῦ προβουλεύεσθαι
 κύριοι καὶ ὁ δῆμος ἐπιψηφίσει· νόμου δὲ ὄντος ἀκι-
 νήτου, κἂν μηδὲν ὑμεῖς προβουλεύσητε, τούτῳ δήπου
 χρηστέον. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γ' ἂν εἶποι τις, ὅτι τῶν
 μὲν ἰδιωτῶν ὄντων οἷς τὸ μειονεκτεῖν συμβαίνει περὶ 10
 10 τὰς κρίσεις κυρίαν εἶναι δεῖ τὴν ἐπὶ τὸν δῆμον πρό-
 κλησιν, ἡμῖν δὲ τοῖς δημάρχοις ἄκυρον. νόμον μὲν δὴ
 συγχωρήματι τῷδε ἰσχυριζόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο πα-
 ρακινδυνεύσαντες ὑφ' ὑμῖν γενέσθαι δικασταῖς ἤκο-
 μεν. ἀγράφῳ δὲ καὶ ἀνομοθετήτῳ φύσεως δικαίῳ
 15 τόδε ἀξιούμεν, ὧ βουλή, μήτε πλεῖον ἔχειν ὑμῶν τὸν
 δῆμον μήτε μείον, ἐν γοῦν τῷ δικαίῳ, [οἱ] πολλοὺς καὶ
 μεγάλους συνδιενεγκόντες ὑμῖν πολέμους, καὶ περὶ
 τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν πολέμων πλείστην ἐπιδειξάμενοι
 προθυμίαν, καὶ τοῦ μηδενὶ τὸ κελευόμενον ποιεῖν
 20 τὴν πόλιν, ἀλλ' αὐτὴν ἐτέροις ἐπιτάττειν τὰ δίκαια,
 οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν παρασχόμενοι. οὕτω δ' ἂν ἡμῖν
 τὸ μὴ μείον ἔχειν τῶν δικαίων ἀποδοίητε, ὧ πατέρες,
 εἰ τοὺς ἐπιχειροῦντας εἰς τὰ σώματα ἡμῶν καὶ τὴν
 ἐλευθερίαν παρανομεῖν κωλύοιτε, τὸν ἐκ τῆς δίκης
 25 ἐφιστάντες αὐτοῖς φόβον. ἀρχὰς μὲν δὴ καὶ προε- 144
 δρίας καὶ τιμὰς τοῖς ἀρετῇ καὶ τύχῃ προὔχουσιν
 ἡμῶν οἰόμεθα δεῖν ἀπονέμειν· τὸ δὲ μηδὲν ἀδικεῖ-
 σθαι καὶ τὸ δίκας ὧν ἂν τις πάθῃ προσηκούσας
 λαμβάνειν ἴσα καὶ κοινὰ τοῖς ἅμα πολιτευομένοις
 30 εἶναι δικαιοῦμεν. ὥσπερ οὖν τῶν λαμπρῶν καὶ
 μεγάλων ἀφιστάμεθ' ὑμῖν, οὕτως τῶν ἴσων καὶ
 κοινῶν οὐ μεθιέμεθα. ἱκανὰ ταῦτα εἰρήσθω περὶ

τοῦ δικαίου, πολλῶν ἐνότων καὶ ἄλλων λέγεσθαι.

XXXII. Ὡς δὲ καὶ συνοίσει τῷ κοινῷ ταῦτα ὡς ὁ δῆμος ἀξιοὶ γινόμενα, μικρὰ διεξιόντων ἀνέχθε. φέρε γάρ, εἴ τις ὑμᾶς ἔροιτο, τί μέγιστον οἴεσθε 5 εἶναι τῶν καταλαμβανόντων κακῶν τὰς πόλεις, καὶ τοῦ ταχίστου τῶν ὀλέθρων αἴτιον, ἅρ' οὐχὶ τὴν διχοστασίαν εἰποιτ' ἄν; ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ. τίς δ' ὑμῶν οὕτως ἠλίθιός ἐστιν ἢ σκαιὸς ἢ πέρα τοῦ μετρίου μισῶν τὴν ἰσηγορίαν, ὃς οὐκ οἶδεν, ὅτι δοθείσης ἐξου- 10 σίας τῷ δήμῳ κρίνειν ἅς ἐξεστὶν αὐτῷ δίκας κατὰ τὸν νόμον ἐν ὁμονοίᾳ πολιτευσόμεθα; εἰ δὲ τάναντία γνοιήτε καὶ ἀφείλοισθε ἡμῶν τὴν ἐλευθερίαν· ἐλευθερίαν γὰρ ἀφαιρήσεσθε δίκην καὶ νόμον ἀφαιρούμενοι· στασιάζειν ἡμᾶς αὐθις ἀναγκάσετε καὶ πολε- 15 μὲν ὑμῖν; ἐξ ἧς γὰρ ἂν ἐξελαθῆ πόλεως δίκη καὶ νόμος, εἰς ταύτην στάσις εἰσπορεύεσθαι φιλεῖ καὶ πόλεμος. καὶ ὅσοι μὲν οὐκ ἦλθον εἰς πείραν ἐμφυλίων συμφορῶν, οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ δι' ἀπειρίαν τῶν κακῶν μήτε ἄχθονται τοῖς γεγυνοῦσι δεινοῖς, μήτε 20 κωλύουσιν ἐκ πολλοῦ τὰ μέλλοντα. ὅσοι δ' ὥσπερ ὑμεῖς εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους καταστάντες ἀγαπητῶς ἀπηλλάγησαν, ἦν ὁ καιρὸς ἀπήτει ποιησάμενοι τῶν κακῶν λύσιν, τίς εὐπρεπὴς ἢ μετρία πρόφασις ἀπολείπεται τούτοις, εἰ ἐτι ταῖς αὐταῖς συμφέρων- 25 ται τύχαις; τίς δ' οὐκ ἂν ὑμῶν καταγνοίῃ πολλὴν ἄνοιαν καὶ μανίαν ἐνθυμούμενος, ὅτι μικροῦ μὲν ἐμ- 404 προσθεν ὑπὲρ τοῦ μὴ στασιάζειν τοὺς δημότας πολλὰ παρὰ γνώμην ὑπεμείνατε, ὧν ἕνια οὔτε κάλλιστα ἢ ἴσως οὔτε λυσιτελέστατα· νῦν δ' οὐτ' εἰς χρήματα 30 βλάπτεσθαι μέλλοντες οὐτ' εἰς εὐδοξίαν οὐτ' εἰς ἄλλο τῶν κοινῶν οὐδ' ὅτι οὖν, ἵνα χαρίζησθε τοῖς μισο-

δημοτάτοις, τὸ δημοτικὸν αὐτίς ἐκπολεμώσετε; οὐκ, εἴαν γε σωφρονῆτε. ἡδέως δ' ἂν ὑμᾶς ἐροίμην, τίνα γνώμην λαβόντες τότε τὴν κάθοδον ἡμῖν συνεχωρήσατε ἐφ' οἷς ἡξιούμεν, πότερα λογισμῶ προιδόμενοι
 5 τὸ κράτιστον, ἢ τῇ ἀνάγκῃ εἰζαντες; εἶπερ γὰρ ταῦτα ὑπελαμβάνετε ὠφελιμώτατα εἶναι τῇ πόλει, τί οὐ μένετε καὶ νῦν ἐν αὐτοῖς; εἰ δὲ ἀναγκαῖα καὶ οὐκ ἐνδεχόμενα ἄλλως γενέσθαι [εἶτε κατὰ λογισμὸν γέγονε ταῦτα ὀρθὸν καὶ τὸ συμφέρον σκοποῦντα τῆς
 10 πόλεως] τί χαλεπαίνετε γενομένοις; τὴν ἀρχὴν γὰρ ἴσως ἔδει μὴ συγχωρηῆσαι εἰ δύναμις ἦν ὑμῖν, συγχωρησαντας δὲ μηκέτι τοῖς πεπραγμένοις ἐγκαλεῖν.

XXXXIII. Ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖτε, ὦ βουλή, περὶ ¹⁴⁰
 μὲν τὰς διαλύσεις γνώμῃ τῇ βελτίστῃ κεχρηῆσθαι... οἷς
 15 ἀνάγκῃ εἰκείν... τοῦ βέβαια τηρεῖν τὰ συγκείμενα. θεοὺς γὰρ ἡμῖν ἐγγυητὰς ἐδώκατε τῶν ὁμολογιῶν, πολλὰ καὶ δεινὰ ἐπαρασάμενοι τοῖς παραβᾶσι τὰς συνθήκας αὐτοῖς τε καὶ ἐγγόνοις εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον. ἀλλ' ὅτι μὲν δὴ τὰ τε δίκαια ἄξιούμεν καὶ τὰ συμ-
 20 φέροντα, καὶ πολλὴ ἀνάγκη ποιεῖν ὑμᾶς ταῦτ' ἐστὶ μεμνημένους τῶν ὄρκων, ὡς πρὸς εἰδότας ἅπαντας οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγοντα ἐνοχλεῖν. ὡς δὲ οὐ μικρὰ τὰ διαφέροντα ἡμῖν ἐστὶ τόνδε μὴ ἐκλιπεῖν τὸν ἀγῶνα μήτε βία εἰζαντας μήτε ἀπάτη παραχθέν-
 25 τας, ἀλλὰ κατὰ πολλὴν ἀνάγκην εἰς αὐτὸν ἀφίγμεθα, ¹⁴⁰ δεινὰ καὶ πέρα δεινῶν πεπονθότες ὑπὸ τοῦδε τοῦ ἀνδρός, μάθετε, ὦ πατέρες, μᾶλλον δὲ ἀναμνήσθητε· οὐδὲν γὰρ ὅ τι οὐ πρὸς εἰδότας ὑμᾶς ἅπαντας ἐρῶ· καὶ ἅμα γνώμῃ χρησασθε οἰκεία πρὸς
 30 τὰ λεγόμενα ἐνθυμηθέντες, εἰ τῶν δημοτῶν ἡμῶν ἐπεχειρήσέ τις ἐν τῷ πλήθει τοιαῦτα λέγειν ἢ πράττειν καθ' ὑμῶν, οἷα Μάρκιος ἐτόλμησεν ἐνθάδε

εἰπεῖν, ποῖόν ποτ' ἂν ὑμῖν παρέστη πρὸς αὐτὸν πάθος.

XXXIII. Τὰς γὰρ ὑπὲρ τῆς ὁμονοίας τῆ βουλῆ ἀκινήτους ὁμολογίας καὶ μόνον οὐκ ἀδαμαντίνους δεσμοῖς ἠσφαλισμένας, ἃς οὔτε ὑμῖν τοῖς ὁμωμοκό- 5 σιν οὔτε τοῖς ἐξ ὑμῶν ἐσομένοις καταλύειν θέμις ἕως ἂν ἡ πόλις ἦδε οἰκῆται, πρῶτος ἐπεχείρησε λύειν ἐξ ὑμῶν οὗτοςὶ Μάρκιος οὐπω τέταρτον ἔτος ἐξ οὗ γεγεννημένας, οὐ σιγῇ πράττων τὴν κατάλυσιν, οὐδ' εἰς ἀφανές που καταδύς χωρίον, ἀλλ' ἀναφανδὸν ἐν 10 τῷδε τῷ τόπῳ πάντων παρόντων ὑμῶν γνώμην ἀποφηνάμενος, ὡς χρὴ τὴν δημορχικὸν ἐξουσίαν μηκέτι συγχωρεῖν ἡμῖν, ἀλλ' ἀνελεῖν, ἣ πρώτη καὶ μόνη τῆς ἐλευθερίας φυλακῆ πιστεύσαντες ἐποίησάμεθα τὰς διαλύσεις. καὶ οὐκ ἐνταῦθα ἔσθη τῆς ἀλαξουείας, 15 ἀλλ' ἕβριν τὴν ἐλευθερίαν τῶν πενήτων καὶ τυραννίδα τὴν ἰσηγορίαν ὀνομάζων, ἀφελέσθαι παρῆνει ταύτην ὑμῖν. ὃ δὲ πάντων ἀνοσιώτατον ἦν τῶν τότε ὑπὸ τούτου ἀξιωθέντων, ἀναμνήσθητε, ὧ πατέρες, ὅτε ἀπέφαινε καλὸν εἶναι καιρὸν ἀπομνημονεῦσαι 20 πρὸς τὸ δημοτικὸν ἀπάσας τὰς ἐπὶ τοῖς προτέροις ἐγκλήμασιν ὀργάς, καὶ παρῆνει νῦν, ἐν ᾧ τετρύχεται τε ὑπ' ἀχρηματίας καὶ πολὺν ἤδη χρόνον τῆς ἀναγκαίου σπανίζεται τροφῆς, [ὥστε] ἅπαν αὐτὸ ἐπι- 25 τρῖψαι, διακατασχόντας ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀπορίας τῶν ἐπιτηδείων τὴν ἀγοράν. οὐ γὰρ ἀνθ' ἑξέειν ἡμᾶς ἐπὶ πολὺν χρόνον ὀλίγα σιτία πολλοῦ ὠνουμένους ἀργυρίου πένητας ἀνθρώπους, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἰχθήσεσθαι 1408 τὴν πόλιν ἐκλείποντας, ὅσοι δ' ἂν ὑπομείνωσι τῷ κακοδαιμονεστάτῳ διαφθαρθήσεσθαι τῶν μόρων, λι- 30 μῶ. οὕτως δὲ ἄρα παρεφρόνει καὶ θεοβλαβῆς ἦν ταῦτα πείθων ὑμᾶς, ὥστε οὐδ' ἐκεῖνο ἠδυνήθη κα-

ταμαθεῖν, χωρὶς τῶν ἄλλων ὧν προσετρίβετο τὰς τῆς
 βουλῆς σπουδὰς λύειν ἀξιῶν, ὅτι πένητες ἀνθρώποι
 τῆς ἀναγκαίου τροφῆς ἀποκλειόμενοι τοσοῦτοι τὸ
 5 πλῆθος ὄντες ὁμοσε χωρεῖν ἀναγκασθήσονται τοῖς
 αἰτίοις τῆς συμφορᾶς οὐθὲν ἔτι φίλιον ἠγούμενοι.
 ὥστ' εἰ μανέντες ὑμεῖς ἐπεκρωσάσατε τὰς γνώμας
 αὐτοῦ, μηθὲν ἂν γενέσθαι τὸ διὰ μέσου, ἀλλ' ἦτοι
 τὸ δημοτικὸν ἀπολωλέναι πλῆθος ἅπαν, ἢ οὐδὲ τὸ
 τῶν πατρικίων περιλελειφθαι γένος. οὐ γὰρ ἂν οὐ-
 10 τως ἀνδραποδωδῶς παρέσχομεν ἑαυτούς, οἱ μὲν
 ἐκπεσεῖν, οἱ δ' ἀποθανεῖν, ἀλλὰ θεοὺς μάρτυρας ὧν
 ἐπάσχομεν καὶ δαίμονας ἐπικαλεσάμενοι, πολλῶν ἂν ¹⁴⁰⁹
 ἐξεπληρώσαμεν, εὐ ἴστε, τὰς ἀγορὰς καὶ τοὺς στενω-
 ποὺς νεκρῶν, καὶ μέγαν αἵματος κρατῆρα πολιτικοῦ
 15 στήσαντες οὕτως ἂν ἐδεξάμεθα τὴν ὀφειλομένην μοῖ-
 ραν. τοιούτων ἡμῖν δυσσεβημάτων εἰσηγητῆς, ὃ πα-
 τέρης, ἐγένετο, καὶ τοιαῦτα δημηγορεῖν ᾤετο δεῖν.

XXXV. Καὶ οὐχὶ λέγειν μὲν ὁ Μάρκιος ἐξ
 ὧν διαστήσει τὴν πόλιν ἐπεχείρησε, πράττειν δὲ
 20 οὐχ οἷα ἔλεγεν ἐπεβάλετο, ἀλλὰ καὶ στίφος ἀνθρώπων
 εἰς ἅπασαν ὑπηρεσίαν ἐτοιμῶν παρ' ἑαυτῶ ἔχων,
 καλούμενος ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἡμῶν οὐκ ἀπαντᾶ, καὶ
 τοῖς ὑπηρέταις τοῖς ἡμετέροις, ὁπότε κελευσθέντες
 ἄγειν αὐτὸν ἐπιβάλοιντο, πληγὰς ἐντρίβεται, καὶ
 25 οὐδὲ τῶν ἡμετέρων σωμάτων τὸ χεῖρε τελευτῶν
 ἀπέχεται. ὥστε περίεστιν ἡμῖν, τό γ' ἐπὶ τοῦτον εἶ-
 ναι μέρος, ὄνομα εὐπρεπὲς ἀσύλου ἀρχῆς ἐπὶ χλευα- ¹⁴¹⁰
 σμῶ κείμενον ἔχειν, ἔργον δὲ τῶν ἀποδοδομένων τῇ
 ἀρχῇ μηδ' ὅτιοῦν πράττειν. πῶς δ' ἂν ἑτέροις ἀδι-
 30 κείσθαι λέγουσι βοηθήσαιμεν, οἷς γε μηδ' αὐτοῖς
 ὑπάρχει τὸ ἀσφαλές; ταύτας μέντοι τὰς ὕβρεις οἱ
 πένητες ὑβρίζομενοι πρὸς ἐνὸς ἀνδρὸς οὐπω τυραν-

νοῦντος, ἀλλ' ἔτι μέλλοντος, καὶ τὰ μὲν ἤδη πεπον-
 θότες, ὡ βουλή, δεινά, τὰ δ' εἰ μὴ τὸ πλεῖον ὑμῶν
 μέρος ἐμποδῶν ἐγένετο παρὰ σχεδὸν ἐλθόντες πα-
 θεῖν, ἄρ' οὐκ εἰκότως ἀγανακτοῦμεν καὶ βοηθείας
 τινὸς οἰόμεθα δεῖν οὐκ ἄνευ τῆς ὑμετέρας συναγα- 5
 νακτήσεως τυχεῖν, ἐπὶ δίκην αὐτὸν ἴσῃν καὶ νόμιμον,
 ὡ βουλή, προκαλούμενοι, περὶ ἣν ἅπανσα ἢ πληθὺς
 μερισθεῖσα κατὰ φυλὰς λόγου δοθέντος τοῖς δεομέ-
 νοις ἔνορκον ἐποίσει τὴν ψῆφον; ἴθι ἐκεῖ, ὡ Μάρ-
 411 κιε, καὶ ταῦτα, ἃ μέλλεις λέγειν ἐνθάδε, πρὸς ἅπαν- 10
 τας τοὺς πολίτας ἀθρόους ἀπολογοῦ, εἴτε ὡς ἀπὸ τοῦ
 βελτίστου τὰ κράτιστα συνεβούλευες τούτοις [εἴτε]
 καὶ συνήνεγκεν ἂν τῇ πόλει ταῦτα γενόμενα, εἴτε
 ὡς οὐκ ἔστι δίκαιον λόγων εὐθύνας ὑπέχειν τοὺς
 ἀποφαινομένους ἐνθάδε τὰς γνώμας, εἴτε ὡς οὐκ ἐκ 15
 προνοίας οὐδὲ ἐπιβουλήs, ἀλλ' ὀργῇ ἐπιτρέψας τὰ
 μιὰ τὰ ταῦτα παραινεῖν προήχθης, εἶθ' ὅτιδῆποτε
 ἄλλο ἀπολόγημα ἔχεις. καταβίβασον ἀπὸ τῶν ὑπερη-
 φάνων καὶ τυραννικῶν ἀύχημάτων ἐκείνων σεαυτὸν
 ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον, ὡ πονηρέ, καὶ ποίησον ἤδη 20
 ποτὲ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὅμοιον. ἡμαρτηκότος
 λάβε καὶ παραιτουμένου σχῆμα ταπεινόν. ἐλεεινόν,
 οἶον ἀπαιτοῦσιν αἰ συμφοραί. μὴ βιαζόμενος τοὺς
 κακῶς πεπονθότας ἀλλὰ ὑπερχόμενος ἀξίου σώζεσθαι.
 412 γενέσθω σοι παράδειγμα τῆς ἐπιεικείας, ἣ χρώμενος 25
 ἂν εἴης πρὸς τοὺς ἅμα πολιτευομένους ἀνεπίληπτος,
 τὰ τῶν ἀγαθῶν τούτων ἔργα, οἱ τοσοῦτοι μὲν ὄντες
 τὸ πλῆθος ὅσους αὐτὸς ὄραs, τοσαύτας δὲ ἀρετὰς ἀπο-
 δεδειγμένοι καὶ πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς, ἄs οὐδ' ἐν
 πολλῶ πάνυ χρόνῳ διελθεῖν ῥάδιον, οὐδὲν ὠμὸν 30
 οὐδ' ὑπερήφανον ἐξήνεγκαν τέλος καθ' ἡμῶν τῶν
 φαύλων καὶ ταπεινῶν οἱ σεμνοὶ καὶ μεγάλοι, ἀλλὰ

καὶ λόγων ἤρξαν συμβατηρίων αὐτοὶ πρότεροι προ-
 τείνοντες διαλλαγὰς, ὅτε διεΐλεν ἡμᾶς ἀπ' ἀλλήλων ἡ
 τύχη, καὶ τὰς συμβάσεις οὐχ ὡς ἑαυτοῖς ὑπελάμβανον
 ἄριστα ἔξειν, ἀλλ' ὡς ἡμεῖς ἡξιούμεν συνεχώρησαν γε-
 5 νέσθαι, καὶ τὰ τελευταῖα ταυτὶ τὰ περὶ τὴν σιτοδοσίαν
 ἔναγχος τοῦ χρόνου προσκρούματα, ἐφ' οἷς δι' αἰτίας
 εἶχομεν αὐτούς, περὶ πολλοῦ ἐποίησαντο ἀπολύσασθαι.

XXXVI. Ἐὼ τὰλλα, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ σοῦ καὶ
 τῆς σῆς θεοβλαβείας τίνας οὐκ ἐποίησαντο δεήσεις
 10 ἀπάντων κοινῇ τε καὶ καθ' ἕκαστον τῶν δημοτικῶν,
 παραιτούμενοί σε τῆς τιμωρίας; ἔπειτα τοῖς μὲν 141
 ὑπάτοις καὶ τῇ βουλῇ τοσαύτην πόλιν ἐπιτροπευούσῃ
 καλῶς εἶχεν, ὦ Μάρκιε, δικαστὴν τὸν δῆμον ὑπὲρ
 ὧν ἐνεκαλοῦντο ὑπομένειν, σοὶ δὲ ἄρα οὐχὶ καλῶς
 15 ἔχει; καὶ δεῖσθαι μὲν τῶν δημοτῶν ὑπὲρ ἀφέσεως
 τῆς σῆς οὐτοί γε πάντες οὐδὲν αἰσχρὸν εἶναι νομί-
 ζουσι, σὺ δὲ δι' αἰσχύνης λαμβάνεις τὸ αὐτὸ τοῦτο;
 καὶ οὐκ ἀπόχρη σοὶ ταῦτα, ὦ γενναῖε, ἀλλ' ὥσπερ τι
 καλὸν ἐξειργασμένος ὑψαυχενῶν καὶ μεγαληγορῶν
 20 περιέροχῃ καὶ μηδὲν ὑφείναι τοῦ φρονήματος ἀπομα-
 χόμενος· ἐὼ γάρ, ὅτι καὶ λοιδορούμενος τῷ δήμῳ
 καὶ προσεγκαλῶν καὶ ἀπειλῶν. ἔπειτα οὐ νεμεσᾶτε
 αὐτῷ τῆς ὑπερηφανίας, ὦ πατέρες, εἰ τηλικούτων
 αὐτὸν ἀξιοὶ μόνος, ἡλίκων οὐδ' ἅπαντες ὑμεῖς ἑαυ-
 25 τούς; ὃν ἔχοῃν, εἰ καὶ πάντες ὑμεῖς ἀνεδέχεσθε τὸν
 ὑπὲρ αὐτοῦ πόλεμον ψηφίσασθαι, τὸ μὲν εὖνουν καὶ
 πρόθυμον ὑμῶν ἀγαπᾶν, μὴ δέχεσθαι δὲ χάριν ἰδίαν
 ἐπὶ κοινῇ βλάβῃ, ἀλλ' ὑπομένειν ἀπολογούμενον καὶ 141
 δίκην ὑπέχοντα εἰ δέοι καὶ πάντα πάσχοντα. ταῦτα
 30 γὰρ ἦν ἔργα ἀγαθοῦ πολίτου καὶ τὸ καλὸν ἔργοις
 ἀσκούντος οὐ λόγοις. ἃ δὲ νῦν οὗτος βιάζεται τίνοσ
 ἐστὶ σημεῖα βίου; ποίων μηνύματα προαιρέσεων,

ὄρκους παραβαίνειν, δεξιὰς παρασπονδεῖν, ὁμολογίας
 ἀναιρεῖν, δῆμῳ πολεμεῖν, εἰς ἀρχόντων σώματα ὑβρί-
 ζειν, καὶ μὴδ' ἐφ' ἐνὶ τούτων τὸ σῶμα ὑπεύθυνον
 ποιεῖν, ἀλλ' ἄκριτον ἀναπολόγητον μηδενὸς δεηθέντα
 μηθέντα φοβηθέντα μηθενὶ τῶν τοσοούτων πολιτῶν 5
 ἴσον γενόμενον ἀδεῶς περινοστεῖν; ἄρ' οὐ τυραννι-
 κοῦ τρόπου σημεῖα ταῦτ' ἐστίν; ἔμοιγε δοκεῖ. καὶ
 τοῦτον ὅμως εἰσὶ τινες οἱ παραψύχοντες καὶ παρα-
 15 κροτοῦντες ἐξ ὑμῶν αὐτῶν, οἷς ἐντέθηκε τὸ πρὸς τοὺς
 δημοτικὸς μῖσος ἀδιάλλακτον, καὶ οὐ δύνανται συν- 10
 ιδεῖν, ὅτι οὐθέν μᾶλλον κατὰ τοῦ ταπεινοτέρου μέ-
 ρους τῶν ἐν τῇ πόλει φύεται τουτὶ τὸ κακὸν καὶ
 κατὰ τοῦ σεμνοτέρου· ἀλλ' οἴονται τοῦ διαφόρου φύ-
 σει καταδουλωθέντος καὶ τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἔξειν
 ἀσφαλῶς. οὐχ οὕτως ἔχει τάληθές, ὃ γνώμης ἀμαρ- 15
 τάνοντες τῆς ἀρίστης· διδάσκαλον δὲ τὴν πείραν ἦν
 ὁ Μάρκιος παρέχεται καὶ τὸν χρόνον λαβόντες,
 ὄθνηλοις τε ἅμα καὶ οἰκείοις σωφροнисθέντες παρὰ
 δείγμασι γνοιήτ' ἄν, ὅτι μοσχευομένη κατὰ τοῦ δή-
 μου τυραννὸς καθ' ὅλης τῆς πόλεως μοσχεύεται, καὶ 20
 νῦν μὲν ἀφ' ἡμῶν ἄρχεται, κρατήσασα δὲ οὐδ' ὑμῶν
 φείσεται.

XXXXVII. Τοιαῦτα διεξιόντος τοῦ Δεκίου, καὶ
 τῶν ἄλλων δημάρχων ἃ παραλιπεῖν αὐτοῖς ἐκεῖνος
 ἐδόκει συναγορευσάντων, ἐπειδὴ γνώμας ἔδει τοὺς 25
 συνέδρους ἀποφαίνεσθαι, πρῶτοι μὲν οἱ πρεσβύτα-
 τοι τῶν ὑπατικῶν καλούμενοι κατὰ τὸν εἰωθότα
 116 κόσμον ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἀνίσταντο· ἔπειτα οἱ τού-
 των ὑποδεέστεροι κατ' ἄμφω ταῦτα· τελευταῖοι δὲ
 οἱ νεώτατοι λόγον μὲν οὐθέντα λέγοντες· ἔτι γὰρ ἦν 30
 δι' αἰσχύνης τότε Ῥωμαίοις τοῦτο, καὶ νέος οὐδεὶς
 ἡξίου ἑαυτὸν σοφώτερον εἶναι πρεσβύτου· ἐπικυ-

ροῦντες δὲ τὰς κειμένας ὑπὸ τῶν ὑπατικῶν γνώμας. ἅπασιν δὲ προσετίττετο παριούσι καθάπερ ἐν δικαστηρίῳ μεθ' ὄρκου τὴν ψῆφον ἐπιφέρειν. Ἄππιος μὲν οὖν Κλαύδιος, ὑπὲρ οὗ καὶ πρότερον ἔφην, ὅτι
 5 μισοδημότατος ἦν τῶν πατρικίων καὶ οὐδέποτε ταῖς πρὸς τὸ δημοτικὸν ἠρέσκετο διαλλαγαῖς, οὐκ εἶα γενέσθαι τὸ προβούλευμα τοιούτοις λόγοις χρώμενος.

XXXVIII. Ἐβουλόμην ἂν ἔγωγε καὶ τοῖς θεοῖς
 10 ἠϋξάμην πολλάκις, ἑμαυτὸν μὲν ἁμαρτεῖν γνώμης ἦν εἶχον ὑπὲρ τῶν πρὸς τὸν δῆμον διαλύσεων, ὡς οὔτε καλὴν καὶ δικαίαν οὔτε συμφέρουσαν ὑμῖν ὑπελάμβανον ἔσεσθαι τὴν τῶν φυγάδων κάθοδον· καὶ διὰ παντός, 111
 ὅσάκις [ἂν] περὶ τούτου προετίθη σκοπεῖν, πρῶτός τε
 15 τῶν ἄλλων καὶ τελευτῶν μόνος, ἐπειδὴ οἱ λοιποὶ ἀπέστησαν, ἦναντιούμην ὑμᾶς δ', ὡ βουλή, τοὺς ἐπὶ τὰ κρείττω τὴν ἐλπίδα λαμβάνοντας καὶ πάντα τῷ δήμῳ δίκαιά τε καὶ ἄδικα προθύμως χαριζομένους ἄμεινον ἐμοῦ
 20 θεοῖς ἠϋχόμην τὰ πράγματα ὑμῖν κελύσσειν, ἀλλ' ὡς ᾤόμην, καὶ περιεστήκασιν αἱ χάριτες ὑμῖν εἰς φθόνους καὶ μίση, τὸ μὲν ἐπιτιμᾶν τοῖς ἡμαρτημένοις ὑμῖν καὶ λυπεῖν ὑμᾶς διὰ κενῆς, ὃ ῥᾶστόν ἐστι καὶ πᾶσιν ὡς τὰ πολλὰ ποιεῖν σύνηθες, οὐκ ἐν καιρῷ
 25 νυνὶ γενησόμενον ὄρω ἑάσω· ἐξ ὧν δὲ τὰ τε παρελθόντα ἐπανορθωσόμεθα, ὅσα μὴ παντάπασιν ἀνιάτως ἔχει, καὶ περὶ τῶν παρόντων ἄμεινον φρονήσομεν, ταῦτα πειράσομαι λέγειν. καίτοι με οὐ λέληθεν, ὅτι 111
 30 περὶ τούτων ἐλευθέραν ἀποφαινόμενος, ἐνθυμουμένοις ἡλίκοις ἔχει κινδύνους ὁ μετὰ παρησίας λόγος, καὶ τὰς Μαρκίου συμφοράς, ὅς οὐ δι' ἕτερόν τι νυνὶ

τὸν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἀγῶνα τρέχει, λογιζομένοις. ἀλλ' οὐκ οἴομαι δεῖν τῆς ἰδίας ἀσφαλείας πλείω ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἢ τῆς κοινῆς ὠφελείας. δέδοται γὰρ ἤδη τοῖς ὑπὲρ ὑμῶν κινδύνοις τὸ σῶμα τοῦμόν, ὡ βουλή, καὶ καθωσίωται τοῖς ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀγῶσιν, ὥστε 5 ὅτι ἂν τῷ δαίμονι δοκῇ, μετὰ πάντων τε καὶ σὺν ὀλίγοις, εἰ δὲ ἀνάγκη καὶ μόνος εὐγενῶς πείσομαι· ἕως δ' ἂν ἔχω τὴν ψυχὴν οὐδεὶς με ἀφέξει φόβος μὴ οὐχ ἂ φρονῶ λέγειν.

XXXVIII. Πρῶτον μὲν οὖν τοῦθ' ὑμᾶς ἤδη 10 ποτὲ ἀξιῶ βεβαίως μαθεῖν, ὅτι δυσμενῆ καὶ πολέμιον ἔχετε τῇ καθεστῶσῃ πολιτείᾳ τὸν δημοτικὸν ὄχλον, καὶ πάνθ' ὅσα μαλακισθέντες αὐτῷ συνεχωρήσατε μάτην τε ὑμῖν ἀνήλωται καὶ καταφρονησεως αἷτια γέγονεν, ὡς διὰ τὴν ἀνάγκην συγχωρηθέντα ὑφ' 15 ὑμῶν, ἀλλ' οὐκ ἀπ' εὐνοίας οὐδὲ κατὰ κρίσιν. σκοπεῖτε γὰρ οὕτως. ὅτε ἀπέστη λαβὼν τὰ ὄπλα ὁ δῆμος ἀφ' ὑμῶν καὶ πολέμιος ὑμῖν ἐτόλμησεν ἐκ τοῦ φανεροῦ γενέσθαι, ἀδικηθεὶς μὲν οὐδέν, τὸ μὴ δύνασθαι δὲ τὰ χρεᾶ τοῖς συμβεβληκόσι διαλυῖσθαι σκη- 20 πτόμενος, καὶ εἰ ψηφίσαισθε ὑμεῖς χρεῶν τε ἀποκοπᾶς καὶ ἄδειαν ὧν ἤμαρτε κατὰ τὴν ἀπόστασιν οὐθενὸς ἔτι δεήσεσθαι ἔφη, ἔγνωσαν οἱ πλείους ὑμῶν, οὐ γὰρ δὴ πάντες, παρακρουσθέντες ὑπὸ τῶν συμβούλων ὡς μὴ ποτε ὠφελον ἀκυρῶσαι τοὺς ἐπὶ 25 τῇ πίστει τεθέντας νόμους καὶ μηθενὸς τῶν τότε γεγεννημένων ἀδικημάτων μνησικακεῖν. οὐκ ἠγάπησε ταύτης τυχῶν τῆς χάριτος, ἧς μόνῃς μεμνημένος ἔφη πεποιῆσθαι τὴν ἀπόστασιν, ἀλλ' εὐθύς ἑτέραν ἔτι ταύτης ἦται μελῖζω καὶ παρανομώτεραν δωρεάν, ἕξου- 30 σίαν αὐτῷ δοθῆναι δημάρχους ἐξ αὐτοῦ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀποδεικνύναι, πρόφασιν μὲν ποιούμενος τὴν

ἡμετέραν ἰσχύν, ἵνα δὴ τοῖς ἀδικουμένοις καὶ κατι-
 σχυνομένοις τῶν πενήτων ἐπικουρία τις ὑπάρχη καὶ
 καταφυγή· ὡς δὲ τάληθές εἶχεν, ἐπιβουλεύων τῷ
 κόσμῳ τῆς πολιτείας καὶ εἰς δημοκρατίαν περιστῆσαι
 5 τὰ πράγματα βουλόμενος. καὶ τοῦτ' ἐπεισαν ἡμᾶς
 οἱ σύμβουλοι τὸ ἀρχεῖον ἔασαι παρελθεῖν εἰς τὴν
 πόλιν ἐπὶ τῷ κοινῷ παραγινόμενον κακῷ, καὶ μά-
 λιστα ἐπὶ τῷ κατὰ τῆς βουλῆς φθόνῳ, πολλὰ εἶπερ
 ἄρα μέμνησθε κεκραγότες ἐμοῦ καὶ μαρτυρουμένου
 10 θεοῦς τε καὶ ἀνθρώπων, ὅτι πόλεμον ἐμφύλιον
 ἄπαυστον εἰς τὴν πόλιν εἰσάξετε, καὶ πάνθ' ὅσα ὑμῖν
 ἐκβέβηκε προλέγοντος.

L. Τί οὖν ἐποίησεν ὁ χρηστὸς ἡμῖν δῆμος,
 ἐπειδὴ καὶ ταύτην αὐτῷ συνεχωρήσατε τὴν ἀρχήν;
 15 οὐκ ἔταμιεύσατο τὴν τοσαύτην χάριν οὐδ' ἔλαβεν
 αἰσχυνομένως αὐτήν καὶ σωφρόνως, ἀλλ' ὡς δεδοί-
 κόσι τὴν ἰσχύν αὐτοῦ καὶ κατεπιτηχόσιν ἡμῖν· ἔπειτα
 ἱερὰν καὶ ἄσυλον ἔφη δεῖν ἀποδειχθῆναι τὴν ἀρ-
 χήν ὄρκοις ἐμπεδωθεῖσαν, κρείττω τιμὴν αἰτούμενος
 20 ἧς δεδώκατε ὑμεῖς τοῖς ὑπάτοις. ὑπεμείνατε καὶ
 τοῦτο, καὶ στάντες ἐπὶ τῶν τομίῳν κατ' ἐξωλείας
 ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἀπογόνων ὠμόσατε. τί οὖν
 ἐποίησε καὶ τούτου τυχών; ἀντὶ τοῦ χάριτας ὑμῖν
 εἰδέναι καὶ σώζειν τὸν πάτριον κόσμον τῆς πολιτείας,
 25 ἀρξάμενος ἀπὸ τούτων τῶν πλεονεξιῶν καὶ ταύταις
 ταῖς παρανομίαις ἀφορμαῖς τῶν ὕστερον χρησάμενος
 νόμους τε ἀπροβουλεύτους εἰσφέρει, καὶ τούτους
 ἐπιψηφίζει δίχα τῆς ἡμετέρας γνώμης, καὶ οἷς ἂν
 ὑμεῖς ἐκφέροτε δόγμασιν οὐ προσέχει τὸν νοῦν, καὶ
 30 τῶν ὑπάτων ὡς οὐκ ὀρθῶς τὴν πόλιν ἐπιτροπευόν-
 των κατηγορεῖ, καὶ τοῖς ἐκβαίνουσι παρὰ τὰς ἡμε-
 τέρας συνθήκας· πολλὰ δ' ἐστὶν ὧν οὐ δύναται

στοχάσασθαι λογισμὸς ἀνθρώπινος· οὐ τὴν τύχην ὡσπερ ἔχρην, ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν ἐπιγράφει διάνοιαν, ἐπιβουλεύεσθαι τε ὑφ' ὑμῶν σκηπτόμενος καὶ δεδιέναι, μὴ τὴν ἐλευθερίαν ἀφέλησθε ἢ τῆς πατρίδος ἐκβάλητε, αὐτὸς ἐφ' ὑμῖν ταῦτα μηχανώμενος διατ- 5
 λεί, καὶ τὸ μὴ παθεῖν ὃ δεδοικέναι φησίν, οὐκ ἄλλω τινι φυλαττόμενος δῆλός ἐστιν, ἢ τῷ δραῖσαι φθάσας. ἐδήλωσε δὲ τοῦτο πολλάκις μὲν καὶ πρότερον καὶ ἐπὶ πολλῶν ὧν ἐξείργομαι μεμνήσθαι κατὰ τὸ παρόν· μάλιστα δὲ Μάρκιον τουτουὶ τὸν φιλόπολιν 10
 ἄνδρα, οὔτε προγόνων ἀφανῶν ὄντα οὔτ' αὐτὸν ἀρετῇ λειπόμενον οὐθενὸς ἡμῶν, αἰτιασάμενος ἐπιβουλεύειν αὐτῷ καὶ πονηρὰς ἐνθάδε γνώμας λέγειν, 14
 ἄκριτον ἐπεχείρησεν ἀποκτεῖναι. καὶ εἰ μὴ δεινὸν ἡγησάμενοι τὸ πρᾶγμα οἱ τε ὕπατοι καὶ ὑμῶν οἱ τὰ 15
 κρείττω φρονούντες συνεστράφητε, καὶ τὴν παρανομίαν ἐπέσχετε αὐτῶν, ἐν μιᾷ τῇ τότε ἡμέρᾳ πάντα ἂν ἀφηρέθητε, ὅσα [οἱ] πατέρες τε ὑμῖν σὺν πολλοῖς κτησάμενοι πόνοις κατέλιπον, καὶ αὐτοὶ ὑμεῖς οὐκ ἐλάττους ἀγῶνας ἐκείνων ὑποστάντες ἔχετε, τὸ 20
 ἀξίωμα τὴν ἡγεμονίαν τὴν ἐλευθερίαν· οἱ δὲ γενναίότεροι καὶ οὐκ ἀγαπήσαντες αὐτὸ τὸ ζῆν, εἰ μὴ μετὰ τούτων ἐμέλλετε τῶν ἀγαθῶν βιώσεσθαι, τὰς ψυχὰς ἂν πρότερον ἢ ταῦτα ἀφηρέθητε, οἱ μὲν εὐ- 25
 θύς οἱ δ' οὐκ εἰς μακρὰν. τί γὰρ ἂν τὸ κωλύσον 25
 ἦν, οὔτως αἰσχωρῶς καὶ κακῶς Μαρκίου τοῦδε ἀναρπασθέντος ὡσπερ ἐν ἐρημίᾳ, κάμει μετὰ τοῦτον ἀπολωλέναι διασπασθέντα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ πάντας ὅσοι πώποτε ἠναντιώθησαν καὶ τὸ λοιπὸν ἐμελλον ἐναντιώσεσθαι ταῖς παρανόμοις ἐπιθυμίαις τοῦ δή- 30
 μου; οὐ γὰρ ἂν ἠρκέσθη τοὺς δύο μόνους ἡμᾶς ἐκποδῶν ποιησάμενος, οὐδὲ μέχρι δεῦρ' ἐλθῶν ἀπέστη

τῆς παρανομίας, εἰ δεῖ τὰ μέλλοντα τεκμαίρεσθαι τοῖς γεγονόσιν, ἀλλ' ἀφ' ἡμῶν ἀρξάμενος ἅπαν τὸ ἀντίπαλον καὶ μὴ εἶκον ὥσπερ χειμάρρους πολὺς ἐμπεσὼν παρέσυρεν ἂν καὶ κατήνεγκεν, οὐτ' εὐγε-
 5 νείας φειδόμενος οὐτ' ἀρετῆς οὐθ' ἡλικίας.

LI. Ταύτας ὑμῖν ὁ δῆμος, ὃ βουλή, τὰς καλὰς ἀμοιβὰς ἀνθ' ὧν ἔπαθε πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων τὰς μὲν ἀπέδωκεν ἤδη, τὰς δ' ἀποδώσειν ἐμελλεν, εἰ μὴ τὸ κωλύσον παρ' ὑμᾶς ἐγένετο. ἄγε δὴ νῦν
 10 κἀκεῖνα ἐνθυμήθητε πάλιν, ἃ μετὰ τοῦτο τὸ γενναίου καὶ σώφρονος ὑμῶν ἔργου ἔδρασεν, ἵνα γνῶτε ὅτινα χρὴ τρόπον αὐτῷ προσφέρεισθαι. ἐκεῖνος τοίνυν ὡς ἔμαθεν ὑμᾶς οὐκέτι φέροντας αὐτοῦ τὴν ὕβριν, ἀλλ' ὁμόσε χωρεῖν παρεσκευασμένους, ἔπηξε καὶ μικρὸν
 15 ἀναλαβὼν ἑαυτὸν ὥσπερ ἐκ μέθης καὶ μανίας ἀπὸ μὲν τοῦ βιάζεσθαι κατέβη, ἐπὶ τὸ δικάζεσθαι δ' ἐτρέπετο καὶ προειπὼν ἡμέραν ρητήν, εἰς αὐτὴν ἐκάλει τὸν ἄνδρα ὡς δίκην ὑφέξοντα, ἧς αὐτὸς ἐμελλεν ἔσεσθαι κατήγορός τε καὶ μάρτυς καὶ δικαστῆς καὶ
 20 τοῦ μεγέθους τῆς τιμωρίας κύριος. ἐπειδὴ δὲ καὶ πρὸς τοῦτο ἐνέστητε νομίσαντες οὐκ ἐπὶ δίκην ἀλλ' ἐπὶ τιμωρίαν καλεῖσθαι τὸν ἄνδρα, ὁρῶν ὡς οὐδενὸς αὐτοκράτωρ ἐστὶ πράγματος, ἀλλ' ὅσ' ἂν ὑμεῖς προ-
 25 βουλευσῆτε, ταῦτα ἐπιψηφίσει κύριος, τῆς τε αὐθαδείας, ἧς πολὺς ἔπνει τότε, ὑφείται νυνί, καὶ δεησόμενος ὑμῶν ἠκει συγχωρῆσαι καὶ ταύτην αὐτῷ τὴν χάριν. ἐνθυμούμενοι δὲ ταῦτα αἰσθεσθε ἤδη ποτὲ καὶ μάθετε, ὅτι πάνθ' ὅσα μὲν εὐηθέστερα βουλευσάμενοι μᾶλλον ἢ φρονιμώτερα ἐχαρίσασθε
 30 αὐτῷ συμφορὰς ὑμῖν ἐνήνοχε καὶ βλάβας ὅσα δὲ μετὰ τοῦ γενναίου στάντες τοῖς παρανόμοις αὐτοῦ καὶ βιαίοις ἠναντιώθητε, ταῦθ' ὑμῖν εἰς δέον ἐκβέ-

βηκε. τί οὖν ὑμῖν ἐπισταμένοις ταῦτα παραινῶ
 πράττειν, καὶ τίνα γνώμην ὑπὲρ τῶν παρόντων
 7 ἀποφαίνομαι; ὅσα μὲν ἐχαρίσασθε καὶ συνεχωρή-
 σατε τῷ δήμῳ τὴν ἐχθρὰν διαλλαττόμενοι ὅπως δῆ-
 ποτε φυλάττειν κύρια, καὶ μὴ λύειν τῶν τότε συγ- 5
 χωρηθέντων μηθὲν, οὐχ ὡς καλῶν καὶ τῆς πόλεως
 ἀξίων ὄντων· πόθεν γάρ; ἀλλ' ὡς ἀναγκαίων καὶ
 μηκέτι δεχομένων διόρθωσιν· ὅσα δ' ἂν ἔξω τούτου
 βιαζόμενος καὶ παρανομῶν ἀκόντων ὑμῶν ἐπιχειρῆ
 λαμβάνειν μήτε συγχωρεῖν αὐτῷ μήτε ἐπιτρέπειν, 10
 ἀλλ' ἀντιπράττεσθαι λόγοις τε καὶ ἔργοις καὶ ὁμοῦ
 πάντας καὶ ἓνα ἕκαστον ἰδίᾳ. οὐ γάρ, ἂν ἅπαξ ἀμάρτη
 τις εἶτε ἀπατηθεὶς εἶτε ἀναγκασθεὶς, καὶ τὰ λοιπὰ
 ὅμοια δεῖ πράττειν, ἀλλ' ἐκείνου μεμνημένουσ' ἄλλα
 ὅπως μὴ τοιαῦτα γενήσεται σκοπεῖν. ταῦτα μὲν οὖν 15
 ἔστιν, ἃ κοινῇ πάντας ὑμᾶς οἴομαι δεῖν ἐγνωκότας
 εἶναι, καὶ παρεσκευάσθαι πρὸς τὰς ἀδίκοις τοῦ δή-
 μου πλεονεξίας παραινῶ.

18 LII. Ὡς δὲ καὶ τοῦτο περὶ οὗ νυνὶ πρόκειται
 σκοπεῖν ὅμοιον ἔστι τοῖς ἄλλοις ἐγχειρήμασιν αὐτοῦ 20
 τοῖς ἀδίκοις καὶ παρανόμοις, καὶ οὐχ οἷον ὁ δήμαρ-
 χος ἐξαπατῶν ὑμᾶς ἐπειράτο ἀποφαίνειν δίκαιον καὶ
 μέτριον, μάθετε οἱ μήπω σαφῶς εἰδότες. ὁ μὲν οὖν
 νόμος ὁ περὶ τῶν δικαστηρίων τῶν δημοτικῶν, ᾧ
 Δέκιος ἐκρατύνατο μάλιστα, οὐ καθ' ὑμῶν ἐγράφη 25
 τῶν πατρικίων, ἀλλ' ὑπὲρ ἀσφαλείας τῶν κατισχυο-
 μένων δημοτικῶν, ὡς αὐτός τε δημοτὶ γραφὰς ἔχων
 οὐκ ἀμφιβόλους, καὶ ὑμεῖς τοῦτο ἅπαντες ἀεὶ λέγετε
 καλῶς ἐπιστάμενοι. μέγα δὲ τούτου σημείον ἔστιν,
 ὃ καὶ παντὸς ἀμφισβητουμένου δικαίου κριτήριον 30
 εἶναι δοκεῖ κράτιστον, ὁ χρόνος ἐννεακαιδεκέτης ἤδη
 γεγονῶς ἐξ οὗ ὁ νόμος οὗτος ἐτέθη· ἐν ᾧ παντὶ

Δέκιος οὐκ ἂν ἔχοι δεῖξαι δίκην οὐδεμίαν, οὔτε δημοσίαν κατ' οὐδενὸς τῶν πατρικίων ἐν τῷ νόμῳ δεδικασμένην, οὔτ' ἰδίαν· εἰ δὲ φήσει, δειξάτω καὶ μῆθ' ἐτι δεόμεθα λόγου. αἱ δὲ ὁμολογίαι καθ' ἃς
 5 διελύσασθε πρὸς τοὺς δημότας αἱ νεωστὶ γενόμεναι· χορὴ γὰρ καὶ περὶ τούτων ὑμᾶς μαθεῖν, ἐπειδὴ πονηρὸς ἐξηγητὴς ὁ δῆμαρχος αὐτῶν ἐγένετο· δύο ταῦτα συγχωρήματα περιέχουσιν· ἀφεῖσθαι τοὺς δημοτικούς τῶν χρεῶν, καὶ τὴν ἀρχὴν τήνδε ἀπο-
 10 δεῖκνυσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐπικουρίας ἕνεκα τῶν κατισχυομένων καὶ κωλύσεως, ἄλλο δὲ παρὰ ταῦτα οὐδέν. μέγιστον δὲ ὑμῖν γενέσθω τεκμηρίον, ὅτι οὔτε ὁ νόμος οὔτε αἱ συνθήκαι κατ' ἀνδρὸς πατρικίου δικάζειν τῷ δήμῳ δεδώκασιν ἐξουσίαν, ὃ
 15 ποιεῖ νῦν αὐτὸς ὁ δῆμος. αἰτεῖται γὰρ αὐτὸ παρ' ὑμῶν τήμερον, ὡς πρότερόν γε οὐκ ἔχων· οὐδεὶς δ' ἂν ἀξιώσειέ τι παρ' ἄλλων λαμβάνειν, ὧν ἐστὶ νόμος κύριος. δίκαιον δὲ φύσεως ἀνομοθέτητον, ὃ βουλή, πῶς ἂν εἴη τοῦτο· καὶ γὰρ τοῦτο Δέκιος ὑμᾶς ᾤετο
 20 δεῖν σκοπεῖν· τοῖς μὲν δημόταις ἃς τ' ἂν φύγωσι δίκας ὑπὸ τῶν πατρικίων καὶ ἃς ἂν ἐκείνους διώκωσι τὸν δῆμον δικάζειν· τοῖς δὲ πατρικίοις μῆθ' ὅταν ὑπάγωσιν τινὰ τῶν δημοτικῶν δίκην μῆθ' ὅταν
 αὐτοὶ κινδυνεύσωσι τοὺς πατρικίους τὰ νείκη διαιτᾶν,
 25 ἀλλὰ τούτοις μὲν ἀμφοτέρωθεν ἐξεῖναι πλεονεκτεῖν, ἡμῖν δὲ οὐδετέρου τῶν δικαίων μετέχειν; εἰ δέ τι Μάρκιος ἀδικεῖ τὸν δῆμον, [ἢ] καὶ ἄλλος τῶν πατρικίων ὅστισοῦν καὶ δίκαιός ἐστιν ἀποθανεῖν ἢ τῆς πόλεως ἐκπεσεῖν, μὴ παρ' αὐτοῖς ἀλλ' ἐνθάδε κριθεὶς διδοίτω
 30 δίκας, ὡσπερ ἐστὶ νόμιμον. εἰ μὴ ἄρα, ὃ Δέκιε, ὃ μὲν δῆμος ἴσος ἐστὶ δικαστῆς καὶ οὐθὲν ἂν χαρῆσαιτο αὐτῷ περὶ ἀνδρὸς ἐχθροῦ τὴν ψῆφον ἐπιφέρων·

οὔτοι δὲ εἰ γένοιτο τῆς ψήφου κύριοι τὸν ἀδικοῦντα περὶ πλείονος ποιήσονται τῆς ἀδικουμένης ὑπ' αὐτοῦ πόλεως, μέλλοντες ἄρᾶν καὶ ἐπιορκίαν καὶ μῖσος μὲν παρ' ἀνθρώπων, χόλον δὲ παρὰ θεῶν ἐκ τῆς δίκης ἀποίσεσθαι καὶ μετὰ πονηρῶν ἐλπίδων ζῆν. οὐκ 5 ἄξιον ταῦτα περὶ τῆς βουλῆς, ᾧ δημόται, ὑποτοπεῖν, 31 ἢ τιμὰς καὶ ἀρχὰς καὶ τὰ κράτιστα τῶν ἐν τῇ πόλει παραχωρεῖν ὁμολογεῖτε δι' ἀρετήν, καὶ πολλὰς χάριτας εἰδέναί φατὲ τῆς προθυμίας ἣν ἀπεδείξατο περὶ τὴν κάθοδον ὑμῶν. μάχεται ταῦτα ἀλλήλοις· καὶ 10 οὐκ ἔχει λόγον οὓς ἐπαινεῖτε τούτους φοβεῖσθαι, καὶ ἅμα τοῖς αὐτοῖς περὶ μὲν τῶν μειζόνων ἐπιτρέπουν, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀπιστεῖν. τί δ' οὐχὶ μιᾷ χρώμενοι γνώμη ἢ πάντα πιστεύετε αὐτοῖς ἢ περὶ πάντων ἀπιστεῖτε; ἀλλὰ προβουλεύσαι μὲν αὐτοὺς τὰ δίκαια 15 ἱκανοὺς εἶναι νομίζετε, δικάσαι δὲ περὶ αὐτῶν τούτων ὧν προβουλεύουσιν οὐχ ἱκανοὺς. πολλὰ καὶ ἄλλα περὶ τῶν δικαίων εἶχον, ᾧ βουλή, λέγειν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἱκανά.

LIII. Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τοῦ συμφέροντος ἐπει- 20 ρᾶτο λέγειν Δέκιος, ὡς ἀγαθὸν μὲν ὁμόνοια, δεινὸν δὲ στάσις, καὶ θεραπεύοντες μὲν τὸν δῆμον ἐν ὁμο- νοίᾳ πολιτευσόμεθα, κωλύσαντες δὲ οὓς βούλονται τῶν πατρικίων ἀνδρηλατεῖν ἢ μισσηφονεῖν εἰς πόλε- 25 μον ἐμφύλιον καταστησόμεθα, πολλὰ λέγειν ἔχων 32 ὀλίγοις πάνυ χρήσομαι. πρῶτον μὲν οὖν θαυμάσαι ἔχω Δέκιον τῆς εἰρωνείας· οὐ γὰρ ἠλιθιότητός γε εἰ κρεῖττον οἶσται τὰ συμφέροντα τῷ κοινῷ φρονεῖν ἑαυτόν, ὃς ἄρτι παρελήλυθεν εἰς πολιτικὰς πράξεις, ἡμῶν τῶν καταγεγνηρακότων ἐν αὐταῖς καὶ μεγάλην 30 ἐκ μικρᾶς πεποιηκότων τὴν πόλιν. ἔπειτα εἰ πείσειν ὑπέλαβεν ὑμᾶς, ὡς χρὴ παραδοῦναι τινα ἔκδοτον

ἐπὶ τιμωρίᾳ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ταῦτα πολίτην ὑμέτε-
 ρον, καὶ οὐχὶ τῶν ἀφανῶν τινα πολιτῶν ἢ φαύλων,
 ἀλλ' ὃν αὐτοὶ καὶ τὰ πολέμια λαμπρότατον ἠγείσθε
 εἶναι καὶ τὸν βίον σωφρονέστατον τὰ τε πολιτικά
 5 πράττειν οὐθενὸς χεῖρονα. καὶ ταῦτα ἐτόλμησεν εἰ-
 πεῖν εἰδὼς ὑμᾶς πλείστην αἰδῶ ποιουμένους ἱκετῶν,
 καὶ μηδὲ πολεμίων τοὺς καταφεύγοντας ἐνθάδε ταύ-
 τῃς ἀποκλείοντας τῆς φιλανθρωπίας. εἰ δὲ τὰναντία
 ἡμᾶς ἐγίγνωσκες ἐπιτηδεύοντας, ὧ Δέκιε, ἀνόσια
 10 μὲν φρονοῦντας περὶ θεοῦ, ἄδικα δὲ πράττοντας
 πρὸς ἀνθρώπους, τί ἂν ἡμῖν τούτου συνεβούλευες
 ἔργον ὑπομῆναι δεινότερον, ἀφ' οὗ πρόρριζοι καὶ
 πανώλεις, μισηθέντες θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις, δια- 1437
 φθαρησόμεθα; οὐ θεόμεθά σου συμβούλου, Δέκιε,
 15 οὔτε περὶ πολιτῶν ἐκδόσεως οὔτε περὶ ἄλλου χροῦ-
 ματος ὧν ἡμῖν πρακτέον οὐθενός· οὐδὲ ὀθνεῖα φρο-
 νήσει νέων ἀνδρῶν τὰ οἰκεῖα συμφέροντα κρίνειν
 οἰόμεθα δεῖν οἱ μέχρι τῆσδε τῆς ἡλικίας διὰ πολλῆς
 πείρας κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἐληλυθότες. πολέμου
 20 δὲ ἀπειλᾶς, αἷς χρώμενοι φοβεῖτε ἡμᾶς, οὐ νῦν
 πρῶτον ἐπαγομένης ὑφ' ὑμῶν, ἀλλὰ πολλάκις ἤδη
 καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐπανασεισθείσας τῇ συνήθει προ-
 τῆτι παραδόντες ἀκαταπλήκτως οἴσομεν. καὶ εἰ δὴ 1438
 περὶ δράσετε τὰ ὅμοια οἷς λέγετε, ἀμννούμεθα θεοῦς
 25 τε συναγωνιστὰς ἔχοντες οἱ νεμεσῶσι τοῖς ἄρχουσι
 πολέμου ἀδίκου, καὶ ἀνθρώπων ἔξοντες χεῖρα οὐκ
 ὀλίγην σύμμαχον. Λατῖνοί τε γὰρ ἅπαντες οἷς
 νεωστὶ τὴν ἰσοπολιτείαν δεδώκαμεν σὺν ἡμῖν στή-
 σονται, ὡς περὶ πατρίδος ἤδη τῆς πόλεως τῆσδε
 30 ἀγωνιζόμενοι, αἷ τε ἐνθένδε ἀποικισθεῖσαι πόλεις
 πολλαὶ καὶ ἀγαθαὶ περὶ παντὸς ποιούμεναι σώζεσθαι
 τὴν μητρόπολιν ἀμννοῦσιν αὐτῇ. εἰ δὲ εἰς ἀνάγκην

ἡμᾶς κατακλείσετε τῆς πανταχόθεν ἐπικουρίας περιέχεσθαι, ὑπομενοῦμεν, ὦ Δέμειε, καὶ θεράποντας εἰς ἐλευθερίαν προκαλούμενοι καὶ πολεμίους εἰς φιλίαν καὶ πάντα ἀνθρώπους εἰς κοινωνίαν τῶν ἐκ τῆς νίκης ἐλπίδων ὁμόσε χωρεῖν ὑμῖν. μηθενὸς δὲ 5
 τούτων δεήσειεν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ πάντες οἱ πόλιν
 35 τῶν Ῥωμαίων κατέχοντες, ἀλλ' εἴη μέχρι λόγων τὰ φοβερὰ ταῦτα ἐλθεῖν, ἔργον δὲ μηθὲν ἐξ αὐτῶν γένοιτο ἄχαρι.

LIII. Ταῦτα μὲν Ἄππιος εἶπεν. Μάνιος δὲ 10
 Οὐαλέριος ὁ δημοτικώτατος τῶν ἐκ τοῦ συνεδρίου καὶ περὶ τὰς διαλλαγὰς πλείστην ἀποδειξάμενος προθυμίαν φανερώσας καὶ τότε τῷ δήμῳ συνελάμβανε, καὶ λόγον διεξῆλθε μετὰ πολλῆς συγκείμενον φροντίδος, ἐπιτιμῶν μὲν τοῖς οὐκ ἔῶσι μίαν εἶναι τὴν 15
 πόλιν, ἀλλὰ διαιροῦσι τὸ δημοτικὸν ἀπὸ τῶν πατρικίων καὶ διὰ μικρὰς προφάσεις πολέμους ἀναξωπουροῦσιν ἐμφυλίους· ἐπαινῶν δὲ τοὺς ἐν τῷ συμφέρον καὶ κοινὸν ἡγουμένους καὶ πάντ' ἐλάττω τῆς ὁμονοίας τιθεμένους, διδάσκων ὡς εἰ γένοιτο τῆς δίκης 20
 ὁ δῆμος ὥσπερ ἀξιότ' κύριος, καὶ ταύτην παρὰ τοῦ
 36 συνεδρίου τὴν χάριν ἐκόντος λάβοι, τάχα μὲν οὐδ' ἐπέξεισιν ἄχρι τέλους, ἀλλ' ἀρκεσθεῖς αὐτῷ τῷ κερρατηκέναι τοῦ σώματος ἐπιεικέστερον μᾶλλον ἢ χαλεπώτερον αὐτῷ χρήσεται. εἰ δὲ ἄρα ἐκ παντὸς 25
 οἰομένων τρόπου τῶν δημάρχων τέλος ἐπιθεῖναι νόμιμον τῇ δίκῃ τῆς ψήφου γενήσεται κύριος, ἀπολύσει τὸν ἄνδρα τῆς αἰτίας, αἰδούμενος μὲν αὐτὸ τὸ κινδυνεῦον σῶμα, οὐ πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα ἔχει μεμνησθαι, ἀνταποδιδούς δὲ ταύτην τὴν χάριν τῇ πα- 30
 ρασχούσῃ τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ βουλῇ καὶ πρὸς μηδὲν ἐναντιωθεῖσθαι τῶν μετρίων. παρεῖναι μέντοι τῇ δίκῃ

συνεβούλευε καὶ συναπολογεῖσθαι τῷ ἀνδρὶ, καὶ τὸν
 δῆμον ἀξιούν μηθὲν γινῶναι περὶ αὐτοῦ χαλεπόν, τοὺς
 τε ὑπάτους καὶ τοὺς ἐκ τοῦ συνεδρίου πάντας καὶ
 τοὺς ἄλλους πατρικίους κατὰ πλῆθος ἀφικομένους·
 5 συνοίσειν γὰρ οὐ μικρὰν τῷ κινδυνεύοντι καὶ τού- 1437
 τούς εἰς σωτηρίαν ῥοπήν· καὶ μὴ μόνον αὐτοὺς οὐ-
 τως ἔχειν ταῖς γνώμαις, ἀλλὰ καὶ πελάτας ἕκαστον
 τοὺς αὐτοῦ παρακαλεῖν καὶ φίλους συνάγειν, καὶ εἰ
 10 τινὰς οἰκείως ἔχειν σφίσι τῶν δημοτικῶν δι' εὐεργε-
 σίας ὑπολαμβάνουσι, καὶ τούτους νυνὶ τὴν πρότερον
 ὀφειλομένην χάριν ἐπὶ τῆς ψηφοφορίας ἀπαιτεῖν. τό
 τε φιλόπολι καὶ μισοπόνηρον [χρηστὸν] οὐκ ὀλίγον
 ἀπέφηνεν ἐκ τοῦ δήμου μέρος ἐσόμενον, καὶ ἔτι
 15 πλείον τούτου, ὃ πρὸς τὰς τύχας πάσχει τι τὰς ἀν-
 θρωπίνας καὶ ἔλεεῖν οἶδε τοὺς ἐν τοῖς ἀξιώμασιν,
 ὅταν εἰς ταπεινὰ πέσωσιν αὐτῶν αἱ τύχαι. ὃ δὲ
 πλείων λόγος ἐγένετο αὐτῷ πρὸς τὸν Μάρκιον παρὰ-
 κλησιν ἔχων νουθητήσῃ μεμιγμένην καὶ δέησιν ἀνάγκη.
 20 ἤξιόν γὰρ αὐτὸν ἐπεὶ διστάσαι τὸν δῆμον ἀπὸ
 τῆς βουλῆς αἰτίαν ἔχει, καὶ τυραννικὸς εἶναι δια-
 βάλλεται διὰ τὴν ἀνθάδειαν τοῦ τρόπου, δέος τε
 παρέστηκεν ἅπασι μὴ δι' αὐτὸν ἀρχὴ γένηται στά- 1438
 σεως καὶ κακῶν ἀνηκέστων ἃ φέρουσιν ἐμφύλιοι
 πόλεμοι, μὴ ποιεῖν ἀληθεῖς καὶ κυρίας τὰς κατ' αὐ-
 25 τοῦ διαβολὰς μένοντα ἐν τῷ φθονουμένῳ τοῦ βίου,
 ἀλλὰ σχῆμα ταπεινὸν μεταλαβεῖν καὶ τοῖς ἀδικεῖσθαι
 λέγουσι τὴν ἐξουσίαν τοῦ σώματος παρασχεῖν, καὶ
 μὴ φεύγειν ἀδικὸν ἐγκλημα λόγῳ μετὰ δίκης ἀπο-
 λυόμενον. ταῦτα γὰρ αὐτῷ πρὸς τε σωτηρίαν ἀσφα-
 30 λέστατα εἶναι, καὶ πρὸς εὐδοξίαν ἧς ὀρέγεται λαμ-
 πρότατα, καὶ τοῖς προσηγομένοις ἔργοις ἀκόλουθα.
 εἰ δὲ ἀνθαδέστερος ἔσται μᾶλλον ἢ μετριώτερος, καὶ

τὴν βουλὴν ἀξιῶσει πάντα κίνδυνον δι' ἑαυτὸν ὑπο-
 μένειν, κακὴν μὲν ἦταν, αἰσχρὰν δὲ νίκην τοῖς πει-
 σθεῖσι προσάψειν αὐτὸν ἀπέφαινε· ἦν τε ἐνταῦθα
 πολὺς ὀλοφυρόμενος καὶ τῶν καταλαμβανόντων κα-
 κῶν τὰς πόλεις ἐν ταῖς διχαστασίαις τὰ μέγιστα καὶ 5
 φανερώτατα ἐπιλεγόμενος.

1439 LV. Διεξιὼν δὲ ταῦτα μετὰ πολλῶν δακρύων
 οὐ προσποιητῶν καὶ πεπλασμένων, ἀλλ' ἀληθινῶν,
 ἀνὴρ ἡλικίας τε καὶ ἀρετῆς ἀξιῶσει προὔχων, ὡς
 ἔμαθε κινούμενον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τὸ συνέδριον, 10
 ἐκ τοῦ τεθαρρηκότος ἤδη τὸ λοιπὸν ἐξέφαινε τῶν
 λόγων· Εἰ δέ τινες ὑμῶν, ὧ βουλευταί, λέγων, τα-
 ράττονται δοκοῦντες ἔθος εἰσάγειν πονηρὸν εἰς τὴν
 πόλιν, ἐὰν τῷ δήμῳ συγχωρήσῃτε ψῆφον ἐπιφέρειν
 κατὰ τῶν πατρικίων, καὶ ἐπ' οὐδενὶ ἀγαθῷ νομί- 15
 ζουσι τὴν τῶν δημάρχων ἐξουσίαν πολλὴν ἰσχὺν λα-
 βούσαν γενήσεσθαι, μαθέτωσαν ἀμαρτάνοντες τῆς δό-
 ξης καὶ τάναντία ἢ τὰ προσήκοντα ὑπειληφότες. εἰ γάρ
 τι καὶ ἄλλο σωτηρίας αἴτιον ἔσται τῇ πόλει τῆδε καὶ
 τοῦ μηδέποτε τὴν ἐλευθερίαν μήτε τὴν ἰσχὺν ἀφαιρε- 20
 1440 θῆναι, ὁμονοοῦσαν δὲ αἰεὶ καὶ μιᾷ γνώμῃ περὶ πάν-
 των χρωμένην διατελεῖν, ὁ δῆμος αἰτιώτατος ἔσται
 συμπαραληφθεὶς ἐπὶ τὰ πράγματα· καὶ τὸ μὴ μίαν
 εἶναι τὴν διοικοῦσαν τὰ κοινὰ πολιτείαν ἄκρατον
 μήτε ὀλιγαρχίαν μήτε δημοκρατίαν, ἀλλὰ τὴν μικτὴν 25
 ἐξ ἀπασῶν τούτων κατάστασιν, τοῦτο ὑπὲρ πάντα
 ἡμᾶς ὠφελήσει. φᾶστα γὰρ εἰς ὕβρεις ἀποσκήπτει
 καὶ παρανομίας τούτων ἕκαστον τῶν πολιτευμάτων
 αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γινόμενον· ὅταν δ' ἀνακερασθῇ
 πάντα μετρίως τὸ παρακινουῦν μέρος αἰεὶ καὶ ἐκβατ- 30
 νον ἐκ τοῦ συνήθους κόσμου ὑπὸ τοῦ σωφρονοῦντος
 καὶ μένοντος ἐν τοῖς ἰδίῳις ἦθεσι κατείργεται. μον-

- αρχία μὲν ὠμὴ καὶ ἀνθάδης γενηθεῖσα καὶ τυ-
 ραννικὰ διώκειν ἀρξαμένη ζηλώματα, ὑπ' ἀνδρῶν
 ὀλίγων καὶ ἀγαθῶν καταλύεται. ὀλιγαρχία δ' ἐκ τῶν
 ἀρίστων ἀνδρῶν συνεστηκυῖα, ἣ χρησθε καὶ ὑμεῖς
 5 νυνί, ὅταν πλούτῳ καὶ ἑταιρίαις ἐπαρθεῖσα δικαιο-
 σύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς μηθένα ποιῆται λόγον¹⁴⁴¹
 ὑπὸ δήμου φρονίμου καταλύεται. δῆμος δὲ σωφρο-
 νῶν καὶ κατὰ νόμους πολιτευόμενος, ὅταν ἀκοσμεῖν
 ἀρξῆται καὶ παρανομεῖν ὑπὸ τοῦ κρατίστου ἀνδρὸς
 10 βία καταληφθεὶς δικαιούται. ὑμῖν δέ, ὦ βουλή, μον-
 ἀρχου μὲν ἐξουσίας ἵνα μὴ τυραννὶς γένηται τὰ δυ-
 νατὰ εὔρηται βοηθήματα. δύο τε γάρ ἀνθ' ἐνὸς
 ἀποδείξαντες τῆς πόλεως κυρίους, καὶ τούτοις οὐκ
 ἀόριστον χρόνον ἐπιτρέψαντες ἔχειν τὴν ἀρχήν, ἀλλ'
 15 ἐνιαύσιον, οὐδὲν ἦττον ἀποδείκνυτε φύλακας αὐτῶν
 τριακοσίους ἀνδρας ἐκ τῶν πατρικίων τοὺς κρατί-
 στους τε καὶ πρεσβυτάτους, ἐξ ὧν ἦδε ἡ βουλή συν-
 ἔστηκεν· ὑμῶν δὲ αὐτῶν, ἵνα μένητε ἐν τῷ προσ-
 ἦκοντι κόσμῳ, φυλακὴν οὐδεμίαν ἄχρι τοῦδε φαί-
 20 νεσθε πεποιημένοι. καὶ περὶ μὲν ὑμῶν οὕτω εἰδῆσα,
 μὴ διαφθαρήτε τὰς διανοίας ὑπὸ τε μεγέθους καὶ
 πλήθους ἀγαθῶν, οἳ τυραννίδος τε πολυχρονίου
 ἠλευθερώκατε τὴν πόλιν ἑναγχος, καὶ οὕτω σχολὴν
 ἐσχῆκατε ὑβρίζειν καὶ τρυφᾶν διὰ τοὺς συνεχεῖς
 25 καὶ μακροὺς πολέμους· περὶ δὲ τῶν μεθ' ὑμᾶς ἐσο-¹⁴⁴²
 μένων ἐνθυμούμενος ὅσας ὁ μακρὸς αἰὼν φέρει με-
 ταβολὰς δέδοικα, μὴ τι παρακινήσαντες οἱ δυνατοὶ
 ἐκ τοῦ συνεδρίου λάθωσιν εἰς μοναρχίαν τὸ πολί-
 τευμα περιστήσαντες τυραννικήν.
- 30 LVI. Ἐὰν οὖν κοινωνήσητε καὶ τῷ δήμῳ τῶν
 πολιτευμάτων, οὐδὲν ὑμῖν ἐνθένδε φύσεται κακόν,
 ἀλλ' ὁ πλεόν ἔχειν τῶν ἄλλων ἀξιῶν καὶ τῆς βου-

λῆς προσεταιρισάμενος τὸν βουλόμενον συννοσεῖν
 καὶ συναδικεῖν· πάντα γὰρ τὰ εἰκότα χρῆ περὶ πό-
 λεως βουλευομένους προνοεῖν· κληθεῖς ὑπὸ τῶν δημ-
 άρχων εἰς τὸ πλῆθος ὁ μέγας ἐκεῖνος καὶ σεμνός
 ἀποδώσει τῷ δήμῳ τῷ φαύλῳ καὶ ταπεινῷ λόγον 5
 ὧν πράττει τε καὶ διανοεῖται, καὶ ἂν ἀδικῶν φαίνη-
 ται δίκης ἧς ἂν ἄξιός ᾗ τεύξεται. αὐτὸν δὲ δὴ τὸν δῆ-
 μον, ἵνα μὴ τρυφᾷ τηλικαύτης ἐξουσίας γενόμενος
 κύριος, μηδ' ὑπὸ τῶν κακίστων ἐκδημαγωγούμενος
 1443 τοῖς κρατίστοις πολεμῆ· καὶ γὰρ ἐν ὄχλῳ φιλεῖ γί- 10
 νεσθαι τυραννίς· φυλάξει τε καὶ οὐδὲν ἕασει παρα-
 νομεῖν ὁ διαφέρων φρονήσει ἀνὴρ δικτάτωρ ὑφ'
 ὑμῶν αἰρεθεῖς, ὃς αὐτοκράτορι καὶ ἀνυπευθύνῳ
 χρ' ἔμενος ἐξουσία τό τε νοσοῦν ἐξελεῖ τῆς πόλεως
 μέρος, καὶ τὸ μήπω διεφθαρμένον οὐκ ἕασει κακω- 15
 θῆναι, ἔθῃ τε καὶ νόμιμα καὶ ζηλώματα βίων τὰ
 κράτιστα μεθαρμοσάμενος ἀρχάς τε ἀποδείξας ἃς
 ἂν ἡγῆται σωφρονέστατα τῶν κοινῶν ἐπιτροπεύσειν·
 καὶ ταῦτα ἐντὸς ἑξ μηνῶν διοικησάμενος ἰδιώτης
 αὐθις ἔσται τὸ τιμᾶσθαι μόνον ἐκ τούτων λαβῶν, 20
 ἄλλο δ' οὐθέν. ταῦτ' οὖν ἐνθυμηθέντες, καὶ τὸ
 σχῆμα τῆς πολιτείας τοῦθ' ἡγησάμενοι κράτιστον
 εἶναι, μηθενὸς ἀπελαύνετε τὸν δῆμον, ἀλλ' ὥσπερ
 ἀρχάς ἀποδεικνύει τὰς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἡγη-
 σομένας τῆς πόλεως, καὶ νόμους τοὺς μὲν ἐπικυροῦν 25
 1444 τοὺς δ' ἀναιρεῖν, καὶ περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης δια-
 γιγνώσκειν, ἃ μέγιστα καὶ κυριώτατά ἐστι τῶν ἐν
 τῇ πόλει διαπραττομένων, μεταδεδώκατε αὐτῷ καὶ
 οὐθενὸς τούτων αὐτοκράτορα πεποιθήκατε· τὴν βου-
 λήν· οὕτως καὶ τῶν δικαστηρίων μεταδίδοτε, καὶ 30
 μάλιστα ὑπὲρ ὧν ἂν τις αἰτίαν ἔχη τὴν πόλιν ἀδι-
 κεῖν στάσιν εἰσάγων ἢ τυραννίδα κατασκευαζόμενος

ἢ περὶ προδοσίας τοῖς πολεμίοις διαλεγόμενος ἢ τοιοῦ-
 τόν τι ἄλλο κακὸν ἐπιχειρῶν πράττειν. ὅσῳ γὰρ ἂν
 φοβερώτερον κατασκευάσῃτε τὸ παραβαίνειν τοὺς
 νόμους καὶ τὰ ἔθνη κινεῖν τοῖς ὑβρισταῖς καὶ πλεο-
 5 νέκταις, πολλοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ φύλακας αὐτῶν
 ἀποδείξαντες, τοσοῦτῳ κρεῖττον ὑμῖν ἔξει τὰ κοινά.

LVII. Ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις εἰπὼν
 ἐπαύσατο. τῶν δὲ βουλευτῶν οἱ μετ' αὐτὸν ἀνιστά-
 μενοι πλὴν ὀλίγων οἱ λοιποὶ ταύτῃ προσέθεντο τῇ
 10 γνώμῃ. καὶ ἐπειδὴ τὸ προβούλευμα ἔδει γράφεσθαι,
 λόγον αἰτησάμενος ὁ Μάρκιος εἶπεν· Οἷός μὲν, ὦ
 βουλή, πρὸς τὰ κοινὰ ἐγὼ γέγονα, καὶ ὡς διὰ τὴν
 πρὸς ὑμᾶς εὐνοίαν εἰς τοῦτον τὸν κίνδυνον ἐλήλυθα, 1440
 καὶ ὅτι παρὰ γνώμην ἀπήντηταί μοι τὰ παρ' ὑμῶν,
 15 ἅπαντες ἴστε καὶ ἔτι μᾶλλον εἴσεσθε, ὅταν τὰ κατ'
 ἐμὲ σχῆ τέλος. ἐπεὶ δὲ ἡ Οὐαλερίου γνώμη νικᾷ,
 συνενέγκοι μὲν ταῦτα ὑμῖν, καὶ γενοίμην ἐγὼ κακὸς
 εἰκαστῆς τῶν ἐσομένων. ἵνα δὲ καὶ ὑμεῖς οἱ τὸ προ-
 βούλευμα γράφοντες εἰδῆτε ἐφ' οἷς παραδιδόναί με
 20 τῷ δήμῳ μέλλετε, κἀγὼ μὴ ἀγνοῶ περὶ τίνος ἀγω-
 νιοῦμαι, κελεύσατε δὴ τοὺς δημάρχους εἰπεῖν ἐναν-
 τίου ὑμῶν, τί τὸ ἀδίκημά ἐστιν ἐφ' ᾧ μέλλουσί μου
 κατηγορεῖν, καὶ ποταπὸν ὄνομα ἐπιγράψουσι τῇ
 δίκῃ.

25 LVIII. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἔλεγε δοκῶν ἐπὶ τοῖς
 λόγοις οἷς εἶπεν ἐν τῇ βουλῇ τὴν δίκην ὑφέξειν, καὶ
 βουλόμενος ὁμολογῆσαι τοὺς δημάρχους, ὅτι ταύτης
 ἔνεκα τῆς αἰτίας μέλλουσιν αὐτοῦ κατηγορεῖν. οἱ δὲ
 δημαρχοὶ βουλευσάμενοι κατὰ σφᾶς τυραννίδι ἐπι-
 30 βουλεύειν αὐτὸν ἠτιάσαντο, καὶ πρὸς ταύτην ἐκέ- 1440
 λευον ἤκειν τὴν αἰτίαν ἀπολογησόμενον, οὐ βουλό-
 μενοι τὸ ἐγκλημα εἰς μίαν αἰτίαν κατακλεῖσαι καὶ

ταύτην οὔτε ἰσχυρὰν οὔτε τῇ βουλῇ κεχαρισμένην,
 ἀλλ' ἑαυτοῖς τε πράττοντες ἐξουσίαν ὅσα βούλονται
 ἐγκαλεῖν, καὶ βοήθειαν ἀφαιρήσεσθαι τοῦ Μαρκίου
 τὴν ἐκ τῶν συνέδρων οἰόμενοι. καὶ ὁ Μάρκιος εἶπεν·
 Ἄλλ' ἦτοι, εἰ ἐπὶ ταύτῃ γε κριθῆσομαι τῇ διαβολῇ, 5
 δίδωμι ἑμαυτὸν ἐπίδικον τοῖς δημόταις, καὶ μηδὲν
 ἔστω τὸ κωλύον γράφεσθαι τὸ προβούλευμα. ἐγένετο
 δὲ καὶ τοῖς πλείστοις τῶν συνέδρων ἀσμένους ἐπὶ
 τούτῳ γενέσθαι τῷ ἐγκλήματι τὴν δίκην κατ' ἀμ-
 φότερα, καὶ ὅτι οὐκ ἔσται τὸ λέγειν ἂ φρονεῖ τις ἐν 10
 τοῖς συνέδροις ὑπαίτιον, καὶ ὅτι ῥαδίως ἀπολύσεται
 τὴν διαβολὴν ὁ ἀνὴρ βίον ἐξηλωκῶς σάφρονα καὶ
 ἀνεπίληπτον. γράφεται τὸ προβούλευμα μετὰ ταῦτα
 ὑπὲρ τῆς δίκης, καὶ χρόνος εἰς παρασκευὴν τῆς ἀπο-
 λογίας ὀρίζεται τῷ ἀνδρὶ μέχρι τῆς τρίτης ἀγορᾶς· 15
 αἱ δὲ ἀγοραὶ Ῥωμαίοις ἐγίνοντο ὡς καὶ μέχρι τῶν
 καθ' ἡμᾶς χρόνων δι' ἡμέρας ἐνάτης. ἐν δὲ ταύταις
 συνιόντες ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὴν πόλιν οἱ δημοτικοὶ
 τὰς τε ἀμείψεις ἐποιοῦντο τῶν ὠνίων, καὶ τὰς δίκας
 παρ' ἀλλήλων ἐλάμβανον, τὰ τε κοινὰ ὅσων ἦσαν 20
 κύριοι κατὰ τοὺς νόμους καὶ ὅσα ἡ βουλὴ ἐπιτρέψειεν
 αὐτοῖς ψῆφον ἀναλαμβάνοντες ἐπεκύρουν· τὰς δὲ
 μεταξὺ τῶν ἀγορῶν ἐπτὰ ἡμέρας ἀντουργοὶ τε ὄντες
 οἱ πολλοὶ καὶ πένητες ἐν τοῖς ἀγροῖς διέτριβον.
 ἐπειδὴ δὲ τὸ προβούλευμα ἔλαβον οἱ δήμαρχοι, προελ- 25
 θόντες εἰς τὴν ἀγορὰν συνεκάλεσαν εἰς ἐκκλησίαν
 τὸν δῆμον, καὶ πολλὰ ἐγκώμια τῆς βουλῆς διελθόν-
 τες καὶ τὰ δόγματα αὐτῆς ἀναγνόντες προεῖπον
 ἡμέραν ἐν ἧ τὴν δίκην ἐμελλον ἐπιτελεῖν, εἰς ἣν
 ἅπαντας ἤξιλον ἦκειν τοὺς πολίτας ὡς ὑπὲρ τῶν με- 30
 γίστων διαγνωσομένων.

48 LVIII. Ὡς δὲ διεβοήθη ταῦτα, πολλὴ σπουδὴ

- καὶ παράταξις ἐγένετο τῶν τε δημοτικῶν καὶ τῶν πατρικίων· τῶν μὲν ὡς τιμωρησομένων τὸν ἀνταδέστατον, τῶν δὲ ἵνα μὴ γένοιτο ὑποχείριος τοῖς ἐχθροῖς ὡς ὑπὲρ τῆς ἀριστοκρατίας ἀγωνιζόμενος.
- 5 ἐδόκει δὲ πᾶσα κινδυνεύεσθαι ἢ τοῦ βίου καὶ τῆς ἐλευθερίας δικαίωσις ἐν τῷ τότε ἀγῶνι ἀμφοτέροις. ἐπιστάσης δὲ τῆς τρίτης ἀγορᾶς, ὁ μὲν ἐκ τῶν ἀγρῶν ὄχλος ὅσος οὐπω πρότερον συνεληλυθὼς εἰς τὴν πόλιν ἔωθεν ἔτι κατεῖχε τὴν ἀγορὰν· οἱ δὲ δῆμαρχοι
- 10 συνεκάλουν τὸ πλῆθος ἐπὶ τὴν φυλῆτιν ἐκκλησίαν, χωρὶα τῆς ἀγορᾶς περισχοινίσαντες, ἐν οἷς ἔμελλον αἱ φυλαὶ στήσεσθαι καθ' αὐτάς. καὶ τότε πρῶτον ἐγένετο Ῥωμαίοις ἐκκλησία κατ' ἀνδρὸς ψηφοφόρος ἢ φυλετική, πολλὰ διεναντιουμένων τῶν πατρι-
- 15 κίων, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, καὶ τὴν λοχίτιν ἀξιούντων συνάγειν ἐκκλησίαν, ὥσπερ αὐτοῖς πάτριον ἦν. ἐν γὰρ τοῖς πρότερον χρόνοις, ὅτε μέλλοι ψῆφον ἐπιφέρειν ὁ δῆμος ὑπὲρ ὄτουδήτινος ὧν ἐπιτρέψειεν ἢ βουλή, ἐκάλουν μὲν οἱ ὑπάτοι τὴν λοχίτιν ἐκκλη-
- 20 σίαν, ἰερὰ πρότερον ἐπιτελέσαντες ἢ νόμος αὐτοῖς ἐστὶ, καὶ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου τινὰ ἐξ αὐτῶν ἔτι γίνεται. συνῆει δὲ τὸ πλῆθος εἰς τὸ πρὸ τῆς πόλεως Ἄρειον πεδίον ὑπὸ τε λοχαγοῖς καὶ σημείοις τεταγμένον ὥσπερ ἐν πολέμῳ, ἐπέφερον δὲ τὴν ψῆ-
- 25 φον οὐχ ἅπαντες ἅμα ἀναλαβόντες, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἰδίους ἕκαστοι λόχους, ὁπότε κληθεῖεν ὑπὸ τῶν ὑπᾶτων. ὄντων δὲ τῶν συμπάντων τριῶν καὶ ἐνενηκόντα καὶ ἑκατὸν λόχων, καὶ τούτων εἰς ἕξ διηρημένων συμμορίας, πρώτη μὲν ἐκαλεῖτο συμμορία καὶ τὴν
- 30 ψῆφον ἐπέφερον ἢ τῶν ἔχόντων τὸ μέγιστον τίμημα τῆς οὐσίας καὶ τὴν πρῶτην λαμβανόντων τάξιν ἐν πολέμοις· ἐν οἷς ἦσαν ἰππέων μὲν ὀκτωκαίδεκα λό-

χοι, πεζῶν δὲ ὀγδοήκοντα. δευτέρα δὲ ἐψηφοφόρει
 συμμορία τῶν ὑποδεεστέρων τοῖς βίοις καὶ τὴν
 ὑποβεβηκνίαν τάξιν ἐν ταῖς μάχαις [μαχομένων] καὶ
 ὄπλισμὸν οὐ τὸν αὐτὸν ἐχόντων τοῖς πρωτοστάταις
 ἀλλ' ἐλάττονα· τοῦτο δὲ τὸ πλῆθος εἰς εἴκοσι λόχους 5
 συντεταγμένον ἦν, προσέκειντο δὲ αὐτοῖς δύο λόχοι
 τεκτόνων καὶ χαλκοτύπων καὶ ὅσοι ἄλλοι πολεμικῶν
 ἔργων ἦσαν χειροτέχνηαι. οἱ δ' ἐν τῇ τρίτῃ συμμορίᾳ
 καλούμενοι, λόχους μὲν ἐξεπλήρουν εἴκοσι, τμήμα δ'
 εἶχον ἕλαττον τῶν δευτέρων, καὶ τάξιν τὴν ἐπ' ἐκέ- 10
 νοις [ἐλάττονα,] καὶ ὅπλα οὐκ ἴσα τοῖς πρὸ αὐτῶν
 ἔφερον. οἱ δὲ μετὰ τούτους καλούμενοι, τμήμά τε
 οὐσίας ἕλαττον εἶχον καὶ τάξιν ἐν πολέμῳ τὴν ἀσφα-
 λεστέραν ἐλάμβανον καὶ ὄπλισμὸν εὐσταλέστερον
 εἶχον· διήρηντο δὲ εἰς εἴκοσι καὶ οὗτοι λόχους· συν- 15
 ετάττοντο δὲ καὶ τούτοις δύο λόχοι βυκανιστῶν καὶ
 σαλπιστῶν. πέμπτη δ' ἐκαλεῖτο συμμορία τῶν ὀλί-
 γου πάνυ τετιμημένων ἀργυρίου, ὅπλα δὲ ἦν αὐτῶν
 σαννία καὶ σφενδόλαι· οὗτοι τάξιν οὐκ εἶχον ἐν φά-
 λαγγι, ἀλλὰ ψιλοὶ καὶ κοῦφοι συνεστρατεύοντο τοῖς 20
 ὀπλίταις εἰς τριάκοντα λόχους διηρημένοι. οἱ δ'
 ἀπορώτατοι τῶν πολιτῶν οὐκ ἐλάττους τῶν ἄλλων
 ἀπάντων ὄντες ἔσχατοι τὴν ψῆφον ἀνελάμβανον, ἕνα
 μόνον ἔχοντες λόχον· οὗτοι στρατειῶν τε ἦσαν ἐλεύ-
 θεροι τῶν ἐκ καταλόγου καὶ εἰσφορῶν τῶν κατὰ τι- 25
 μήματα γινομένων ἀτελεῖς καὶ δι' ἄμφω ταῦτα ἐν
 ταῖς ψηφοφορίαις ἀτιμότεροι. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν
 πρώτων λόχων, οὓς οἱ τε ἱππεῖς ἐξεπλήρουν καὶ τῶν
 πεζῶν οἱ τὴν πρώτην τάξιν ἐν τοῖς πολέμοις λαμβά-
 νοντες, τὸ αὐτὸ φρονήσαιεν ἐπὶ καὶ ἐνενήκοντα 30
 12 λόχοι, τέλος εἶχεν ἡ ψηφοφορία, καὶ οὐκέτι τοῖς λοι-
 ποῖς ἔξ καὶ ἐνενήκοντα λόγοις ἀνεδίδοτο ἡ ψῆφος·

εἰ δὲ μὴ τοῦτο γένοιτο, ἢ δευτέρα συμμορία τῶν δύο
 καὶ εἴκοσι λόγων ἐκαλεῖτο, καὶ ἡ τρίτη· καὶ τοῦτο
 συνέβαινε ἕως οὗ τὸ αὐτὸ φρονήσωσιν ἑπτὰ καὶ
 ἐνενήκοντα λόγοι. καὶ τὰ μὲν πολλὰ τῶν ἀγωνισμά-
 5 των ἐπὶ τῶν πρώτων κλήσεων τέλος ἐλάμβανεν,
 ὥστε μηδὲν ἔτι δεῖν τῶν ἐσχάτων. σπανίως δὲ που
 προᾶγμα οὕτως ἐνδοιαζόμενον ἐνέπιπτεν, ὥστε μέχρι
 τῆς ἐσχάτης ψήφου τῆς τῶν ἀπορωτάτων προελ-
 θεῖν· καὶ ἦν ὥσπερ τέρας τοῦτο σχισθέντων
 10 δίχα τῶν προτέρων δύο καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἑκα-
 τὸν λόγων, τὴν τελευταίαν ψήφον ἐπενεχθεῖσαν
 ἐκεῖναις αἰτίαι γενέσθαι τῆς ἐπὶ θάτερα ῥοπῆς. οἱ
 μὲν οὖν συναγωνιζόμενοι Μαρκίῳ ταύτην ἠξίου κα-
 λεῖν τὴν ἀπὸ τῶν τιμημάτων ἐκκλησίαν, ὑπολαμβά-
 15 νοντες τάχα μὲν ἐπὶ τῆς πρώτης κλήσεως ὑπὸ τῶν
 ὀκτὼ καὶ ἐνενήκοντα λόγων ἀπολυθήσεσθαι τὸν
 ἄνδρα· εἰ δὲ μὴ γε ὑπὸ τῆς δευτέρας ἢ τρίτης. οἱ
 δὲ δήμαρχοι ταῦτα ὑφορώμενοι καὶ αὐτοί, τὴν φυλε-
 τικὴν ἐκκλησίαν ᾄοντο συνάγειν δεῖν καὶ τοῦ ἀγῶ-
 20 νος ἐκείνην ποιῆσαι κυρίαν· ἵνα μήτε οἱ πένητες
 τῶν πλουσίων μειονεκτῶσι, μήτε οἱ ψιλοὶ τῶν ὀπι-
 τῶν ἀτιμοτέραν χώραν ἔχωσι, μήτε ἀπερριμμένον εἰς
 τὰς ἐσχάτας κλήσεις τὸ δημοτικὸν πλῆθος ἀποκλείη-
 ται τῶν ἴσων [ψήφων], ἰσόψηφοι δὲ καὶ ὁμότιμοι
 25 πάντες ἀλλήλοις γενόμενοι μιᾷ κλήσει τὴν ψήφον
 ἐπενέγκωσι κατὰ φυλάς. καὶ ἐδόκουν δικαιότερα
 οὗτοι τῶν ἐτέρων ἀξιοῦν, δημοτικὸν οἰόμενοι δεῖν,
 ἀλλ' οὐκ ὀλιγαρχικὸν εἶναι τὸ τοῦ δήμου δικαστή-
 ριον, καὶ τὴν περὶ τῶν ἀδικούντων τὸ κοινὸν δια-
 30 γνωσιν ἀπάντων εἶναι κοινήν.

LX. Συγχωρηθέντος δὲ αὐτοῖς καὶ τούτου μόγις
 ὑπὸ τῶν πατρικίων, ἐπειδὴ τὴν δίκην ἐχοῖν λέ-

γεσθαι, πρῶτος ἀνέβη Μηνύκιος ἄτερος τῶν ὑπά-
 των καὶ ἔλεξεν, οὓς ἐπέστειλεν αὐτῷ λόγους ἢ βου-
 λή· πρῶτον μὲν ἀπάσας τὰς εὐεργεσίας ὑπομιμνή-
 σκων ὅσας ἦν εἰληφῶς ὁ δῆμος παρὰ τῶν πατρικίων·
 ἔπειτα ἀξίων ἀντι πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων μίαν ἀπο- 5
 δοθῆναι παρὰ τοῦ δήμου δεομένοις σφίσιν ἀναγκαίαν
 χάριν ἐπὶ τῷ κοινῷ τῆς πόλεως ἀγαθῷ. πρὸς δὲ τούτοις
 ἐπαινῶν μὲν ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην, καὶ ὅσης εὐδαι-
 μονίας ἑκάτερον τούτων αἰτιὸν ἐστὶ ταῖς πόλεσιν
 ἐπιλεγόμενος, κατηγορῶν δὲ διχοστασίας καὶ πολέ- 10
 μων ἐμφυλίων, ἐξ ὧν πόλεις ἀντάνδρους ἀπέφαινε
 ἀνηρησθαι καὶ ἔθνη ὅλα διολωλέναι· παρακαλῶν δὲ
 μὴ τὰ χεῖρω αἰρεῖσθαι πρὸ τῶν κρειττόνων ὄργῃ
 ἐπιτρέψαντας, ἀλλὰ ἐκ λογισμοῦ σώφρονος τὰ μέλ-
 λοντα ὄραῖν, μηδὲ τοῖς κακίστοις τῶν πολιτῶν χρῆ- 15
 σθαι συμβούλοις περὶ τῶν μεγίστων βουλευομένους,
 ἀλλὰ τοῖς κρατίστοις σφίσιν εἶναι δοκούσιν, ὅν
 ἤδεσαν ἐν εἰρήνῃ τε καὶ κατὰ πολέμους πολλὰ ὠφε-
 λημένην τὴν πατρίδα, οἷς οὐκ ἂν δικαιώσωσιν ὡς
 μεταβεβλημένοις τὴν φύσιν ἀπιστεῖν. ἐν δὲ κεφά- 20
 λαιον ἦν ἀπάντων τῶν λόγων, μηδεμίαν αὐτοῦς
 ἐπενεγκεῖν κατὰ τοῦ Μαρκίου ψῆφον, ἀλλὰ μάλιστα
 μὲν δι' αὐτὸν ἀφείναι τῆς δίκης τὸν ἄνδρα, ἀναμι-
 μνησκομένους οἷος εἰς τὰ κοινὰ ἐγένετο καὶ ὅσους
 κατώρθωσεν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας τε καὶ ἡγε- 25
 μονίας πολέμους, καὶ ὡς οὔτε ὅσια οὔτε δίκαια οὔτε
 προσήκοντα σφίσι ποιήσουσι, λόγων μὲν αὐτῷ μνη-
 σικακοῦντες φάυλων, ἔργων δὲ ἀχαριστοῦντες καλῶν.
 εἶναι δὲ καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀφέσεως καλόν, ὅτε γε
 αὐτὸς ἦκει παρέχων τὸ σῶμα τοῖς διαφόροις καὶ 30
 στέρξων ὅτι ἂν ἐκεῖνοι περὶ αὐτοῦ διαγνώσιν. εἰ
 δὲ οὐχ οἷοί τε εἰσι διαλύσασθαι πρὸς ἐκείνον, ἀλλὰ

χαλεπῶς καὶ ἀπαραιτήτως ἔχουσιν, ἐνθυμηθέντας
 ὅτι ἡ βουλὴ δεησομένη περὶ αὐτοῦ πάρεισιν, ἄνδρες
 οἱ κράτιστοι τῆς πόλεως τριακόσιοι, παθεῖν τι καὶ
 ἐπικλασθῆναι τὰς γνώμας, καὶ μὴ δι' ἑνὸς ἐχθροῦ
 5 τιμωρίαν τοσούτων δέησιν ἀπόσασθαι φίλων, ἀλλὰ
 πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν χάριτι δίκην ἀνδρὸς
 ἑνὸς ὑπεριδεῖν. Ταῦτα καὶ παραπλήσια τούτοις εἰπὼν
 τελευταῖον ἐκεῖνον ἐπέθηκε τὸν λόγον, ὅτι ψῆφου μὲν
 ἐπενεχθείσης εἰς ἀπολύσωσι τὸν ἄνδρα, διὰ τὸ μηδὲν
 10 ἀδικεῖσθαι τὸν δῆμον ὑπ' αὐτοῦ δόξουσιν ἀφεικέναι
 εἰς ἀνδρὸς κωλύσωσιν ἐπιτελεσθῆναι τὴν δίκην τοῖς
 δεομένοις ὑπὲρ αὐτοῦ φανήσονται κεχαρισμένοι.

LXI. Πανσαμένου δὲ τοῦ Μηνυκίου, παρελθὼν
 ὁ δῆμαρχος Σικίννιος, οὔτε αὐτὸς ἔφη προδώσειν
 15 τὴν ἐλευθερίαν τῶν δημοτῶν οὔτε τοῖς προδιδοῦσιν
 ἐπιτρέψειν ἐκῶν· ἀλλ' εἰ τῷ ὄντι παρέχουσιν οἱ πα-
 τρῖκιοι τὸν ἄνδρα ἐπὶ δίκην τοῖς δημοτικοῖς, ἀναδώ-
 σαι περὶ αὐτοῦ ψῆφον, ἄλλο δὲ ποιήσειν παρὰ ταῦτα
 οὐδέν. μετὰ ταῦτα παρελθὼν ὁ Μηνύκιος εἶπεν·
 20 Ἐπειδὴ πάντως, ὦ δῆμαρχοι, ψῆφον ἐπενεχθῆναι
 περὶ τοῦ ἀνδρὸς προθυμείσθε, μηθὲν ἔξω τοῦ ἐγκλή-
 ματος κατηγορεῖτε· ἀλλ' ἐπειδὴ τυοαννίδι αὐτὸν
 ἐπιχειρεῖν εἰσηγγέλλατε, τοῦτο διδάσκετε καὶ περὶ
 25 τούτου τὰς πίστεις φέρετε. λόγων δέ, ὧν αὐτὸν αἰ-
 τιᾶσθε κατὰ τοῦ δήμου πρὸς τὴν βουλήν εἰπεῖν, μήτε
 μέμνησθε μήτε κατηγορεῖτε. ἀφείσθαι γὰρ αὐτὸν ἐψη-
 φίσατο ταύτης τῆς αἰτίας τὸ συνέδριον, καὶ ἐπὶ ῥη-
 τοῖς ἦκειν εἰς τὸν δῆμον ἐδικαίωσε. καὶ μετὰ τοῦτο
 ἀνέγνω τὸ προβούλευμα. ὁ μὲν δὲ ταῦτ' εἰπὼν τε
 30 καὶ ἐπιμαρτυράμενος κατέβη. τῶν δὲ δημάρχων
 πρῶτος μὲν διέθετο τὴν κατηγορίαν Σικίννιος ἐκ
 πολλῆς ἐπιμελείας καὶ παρασκευῆς, πάνθ' ὅσα πρῶτ-

των ἢ λέγων ὁ ἀνὴρ κατὰ τοῦ δήμου διετέλεσεν εἰς κατασκευὴν τυραννίδος ἀναφέρων· ἔπειτα μετ' ἐκεῖνον οἱ δυνατώτατοι τῶν δημάρχων εἶπεν.

LXII. Ὡς δὲ παρέλαβεν ὁ Μάρκιος τὸν λόγον, ἀρξάμενος ἄνωθεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας, διῆλθεν ὅσας ἐστρατευμένους ἦν ὑπὲρ τῆς πόλεως στρατείας, καὶ ὅσους εἰληφῶς ἐπινικίους παρὰ τῶν στρατηγῶν στεφάνους, πολεμίων τε τοὺς ληφθέντας αἰχμαλώτους ὑπ' αὐτοῦ καὶ πολιτῶν τοὺς διασωθέντας ἐν τοῖς ἀγῶσι· καὶ παρ' ἕκαστον τῶν λεγομένων τά τε ἀριστεῖα ἐπεδείκνυτο καὶ τοὺς στρατηγούς μάρτυρας παρείχετο καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς διασωθέντας ἐξ ὀνόματος ἐκάλει. οἱ δὲ παρήεσαν ὀλοφυρόμενοι καὶ δεόμενοι τῶν πολιτῶν, μὴ τὸν αἴτιον σφίσι τῆς σωτηρίας ὡς πολέμιον ἀπολέσαι, μίαν τε ἀντὶ πολλῶν ψυχῆν αἰτούμενοι καὶ παραδιδόντες ἑαυτοὺς ἀντ' ἐκείνου χρῆσθαι ὅ τι βούλονται. ἦσαν δὲ οἱ πλείους αὐτῶν ἐκ τοῦ δημοτικοῦ γένους καὶ πολλὰ τῶ κοινῷ χρήσιμοι· ὧν τὰς τε ὄψεις καὶ τὰς δεήσεις δι' αἰσχύνης ὁ δῆμος λαμβάνων εἰς οἴκτους καὶ δάκρυα ἐτρέπετο. ὡς δὲ καὶ τὴν ἐσθῆτα ὁ Μάρκιος περιρρήξάμενος ἐπεδείξατο τὰ στέρνα τραυμάτων μεστὰ καὶ πᾶν [τὸ] ἄλλο μέρος τοῦ σώματος ἀνάπλεων τῶν πληγῶν, καὶ ἐπύθτετο, εἰ τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων ἔργα εἶναι νομίζουσι σώζειν μὲν ἐκ τῶν πολέμων τοὺς πολίτας, ἀπολλύναι δὲ τοὺς σωθέντας ἐν εἰρήνῃ· καὶ εἰ τυραννίδα κατασκευαζόμενος τις τὸ δημοτικὸν ἐλαύνει μέρος ἐκ πόλεως, ὑφ' οὗ μάλιστα αὖξεται τε καὶ τρέφεται τυραννίς· ἔτι δ' αὐτοῦ λέγοντος, ὅσον μὲν ἦν τοῦ δημοτικοῦ μέρους ἐπιεικὲς καὶ φιλόχρηστον ἀπολύειν ἐβόα τὸν ἄνδρα, καὶ δι' αἰσχύνης ἐλάμβανεν, εἰ καὶ δίκην ὑπέιχε

[τὴν] ἀρχὴν περὶ τοιαύτης αἰτίας ἀνὴρ τοσαυτάκις ὑπεριδὼν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἔνεκα τῆς ἀπάντων φυλακῆς. ὅσοι δ' ἦσαν φύσει βάσκανοι καὶ μισόχορηστοι καὶ πρὸς πᾶσαν εὐκλίητοι στάσιν, ἤχθοντο μὲν ἀπο-
 5 λύειν τὸν ἄνδρα μέλλοντες, οὐκ εἶχον δ' ὅ τι ἂν ἄλλο ποιῶσι διὰ τὸ μηδεμίαν εὐρίσκειν ἀφορμὴν τυραννίδος [ἢ] ἐπιθέσεως φαινομένην, ὑπὲρ ἧς τὰς ψήφους ἀνειλήφεσαν.

LXIII. Τοῦτο καταμαθὼν ὁ Δέκιος ἐκεῖνος, ὁ 19
 10 καὶ τοὺς ἐν τῇ βουλῇ ποιησάμενος λόγους καὶ τὸ προβούλευμα περὶ τῆς δίκης γραφῆναι παρασκευάσας, ἀνέστη, καὶ σιωπὴν γενέσθαι κελεύσας ἔλεξεν· Ἐπειδὴ, ὦ δημόται, τῶν ἐν τῇ βουλῇ λεχθέντων ὑπὸ Μαρκίου λόγων, καὶ τῶν διὰ τούτους ἀκολουθησάν-
 15 των ἔργων βιαίων τε καὶ ὑπερηφάνων ἀπολύουσιν αὐτὸν οἱ πατρίκιοι, καὶ οὐχ' ἡμῖν ἐπιτρέπουσι κατηγορεῖν, ἀκούσατε οἷον ὑμῖν ἔργον ἕτερον ἔξω τῶν λόγων ὁ γενναῖος οὗτος ἀνὴρ τυγχάνει διαπεπραγ-
 20 κατέλυσε νόμον αὐτὸς ἰδιώτης ὃν μάθετε. ἴστε δὴπου πάντες, ὅτι τὰ ἐκ τῶν πολέμων λάφυρα ὅσων ἂν ἡμῖν ὑπάρχη τυχεῖν δι' ἀρετὴν δημόσια εἶναι κελεύει ὁ νόμος, καὶ τούτων οὐχ ὅπως τις ἰδιώτης γίνεται κύριος, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ὁ τῆς δυνάμεως ἡγε-
 25 μῶν· ὁ δὲ ταμίης αὐτὰ παραλαβὼν ἀπεμπολεῖ καὶ εἰς τὸ δημόσιον ἀναφέρει τὰ χρήματα· καὶ τοῦτον τὸν νόμον ἔξ οὗ τήνδε οἰκοῦμεν τὴν πόλιν οὐχ ὅπως κατέλυσέ τις, ἀλλ' οὐδ' ἠτιάσατο μὴ οὐχὶ καλῶς ἔχειν· ἀλλ' οὗτος μόνος Μάρκιος ὑπεριδὼν αὐτοῦ κειμένου
 30 καὶ κυρίου ὄντος, πρῶτος καὶ μόνος ἤξιωσε σφετερίσασθαι τὰ κοινὰ ἡμῶν, ὦ δημόται, λάφυρα, πέρουσι καὶ οὐ πάλαι. ποιησαμένων γὰρ ὑμῶν καταδρομῆν

τῆς Ἀντιατῶν γῆς, καὶ πολλὰ μὲν σώματα, πολλὰ δὲ
 βοσκήματα, πολὺν δὲ σῖτον, πολλὰ δὲ ἄλλα χρήματα
 περιβαλομένων, οὔτε τῷ ταμίᾳ ταῦτ' ἀπέδειξεν οὔτ'
 αὐτὸς ἀποδόμενος εἰς τὸ δημόσιον ἀνήνεγκε τὸ ἀργύ-
 ριον, ἀλλὰ διένειμε καὶ κατεχαρίσατο τοῖς ἑαυτοῦ 5
 φίλοις ἅπασαν τὴν λείαν· τοῦτο δὴ τυραννίδος τε-
 κμήριον εἶναι φημι τὸ ἔργον· πῶς γὰρ οὔ; ὅς τοὺς
 ἑαυτοῦ κόλακας τε καὶ σωματοφύλακας καὶ τῆς μελ-
 λούσης τυραννίδος συνεργούς ἐκ τῶν δημοσίων εὐηρ-
 2 γέτει χρημάτων· καὶ νόμου κατάλυσιν εἶναι φανερὰν 10
 ταύτην λέγω. δεῖν δὴ θάτερον ἀποφηνάτω παρελ-
 θῶν Μάρκιος, ἢ ὡς οὐ διένειμε τὰ λάφυρα τοῖς ἑαυ-
 τοῦ φίλοις, ἃ ἔλαβεν ἐκ τῆς πολεμίας, ἢ ὡς ταῦτα
 ποιῶν οὐ καταλύει τοὺς νόμους· ὧν οὐδέτερον ἔξει
 πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν. αὐτοὶ γὰρ ἀμφοτέρω ἴστε, καὶ τὸν 15
 νόμον καὶ τὸ ἔργον, καὶ οὐκ ἔνεσθ' ὑμῖν ἀποψηφι-
 σαμένοις αὐτοῦ τὰ δίκαια καὶ τὰ εὖορκα δοκεῖν
 ἐγνωκέναι. ἔασας δὴ τοὺς στεφάνους καὶ τὰ ἀριστεῖα
 καὶ τὰ τραύματα καὶ τὴν ἄλλην τερατείαν πρὸς
 ταῦτα λέγε, ὦ Μάρκιε· παραδίδωμι γὰρ ἤδη σοὶ 20
 τὸν λόγον.

LXIII. Τοῦτο τὸ κατηγόρημα πολλὴν ἐποίησε
 τὴν ἐπὶ θάτερα μεταβολήν. οἱ μὲν γὰρ ἐπιεικέστε-
 ροί τε καὶ σπουδάζοντες ὑπὲρ ἀφέσεως τοῦ ἀνδρὸς
 μαλακώτεροι τούτων ἀκούσαντες ἐγένοντο· τὸ δὲ κα- 25
 κήθες ἅπαν, ὃ τοῦ δήμου πλείστον μέρος ἦν, ἐκ
 παντὸς ἀπολέσαι τὸν ἄνδρα δήπου προθυμούμενον,
 33 ἔτι μᾶλλον εἰς ταῦτα ἐπερρώσθη μεγάλης ἀφορμῆς
 καὶ φανερᾶς λαβόμενον. ἦν γὰρ ἀληθῆς ἢ τῶν λαφύ-
 ρων διάδοσις, οὐ μὴν ἐκ προαιρέσεώς γε πονηρᾶς 30
 καὶ ἐπὶ κατασκευῇ τυραννίδος, ὡς ὁ Δέμιος ἠτιᾶτο,
 γενομένη, ἀλλ' ἀπὸ παντὸς τοῦ βελτίστου καὶ ἐπαν-

ορθώσεως ἔνεκα τῶν κατεχόντων τὰ κοινὰ κακῶν.
 στασιάζοντος γὰρ ἔτι καὶ διεστηκότος ἀπὸ τῶν πα-
 τρικίων τοῦ πλήθους τότε καταφρονήσαντες οἱ
 πολέμιοι καταδρομὰς τῆς χώρας ἐποιοῦντο καὶ λεη-
 5 λασίας συνεχεῖς· καὶ ὁπότε δόξειε τῇ βουλῇ τὴν κω-
 λύσουσαν ταῦτα δύναμιν ἐξελεθῆναι, οὐδεὶς ἐξῆλει τῶν
 δημοτῶν, ἀλλ' ἐπέχειρόν τε καὶ περιεώρων τὰ γινόμε-
 μενα· ἡ δὲ τῶν πατρικίων χεὶρ οὐκ ἦν καθ' ἑαυτὴν
 ἀξιόμαχος. τοῦτο καταμαθὼν ὁ Μάρκιος ὑπέσχετο
 10 τοῖς ὑπάτοις, ἐὰν ἐπιτρέψωσιν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν,
 στρατιὰν ἐξάγειν ἐκούσιον ἐπὶ τοὺς πολέμιους καὶ
 δίκην λήψεσθαι παρ' αὐτῶν ἐν τάχει. λαβὼν δὲ τὴν
 ἐξουσίαν συνεκάλεε τοὺς τε πελάτας καὶ τοὺς φίλους
 καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν οἷς ἦν βουλομένοις ἀπολαῦ-
 15 σαί τι τῆς τοῦ στρατηγοῦ τύχης κατὰ τὰ πολέμια καὶ
 ἀρετῆς. ὡς δὲ αὐτῷ χεὶρ ἀξιόμαχος ἐδόκει συνεληλυ-
 θῆναι, προῆγεν ἐπὶ τοὺς πολέμιους οὐθέν πω προει-
 δότας. ἐμβαλὼν δ' εἰς χώραν πολλῶν ἀγαθῶν
 μεστήν, γενόμενος ἀφθόνου λείας κύριος ἐφῆκε τοῖς
 20 στρατιώταις ἅπαντα τὰ ληφθέντα διανείμασθαι, ἵν'
 οἱ μὲν συναράμενοι τοῦ ἔργου τὸν τῶν πόνων καρπὸν
 κομισάμενοι προθύμως ἐπὶ τὰς ἄλλας στρατείας
 ἀπαντῶσιν· οἱ δὲ ἀποκνήσαντες ἐνθυμηθέντες ὅσων
 ἀγαθῶν αὐτοῖς ἐξὸν μεταλαβεῖν διὰ τὸ στασιάζον
 25 ἀπεκωλύθησαν εἰς τὰς λοιπὰς ἐξόδους γένωνται
 φρονιμώτεροι. διάνοια μὲν τοῦ ἀνδρὸς ἦδε ἐγένετο
 περὶ τὸ ἔργον· χόλῳ δὲ ὑπούλῳ καὶ φθόνῳ δυσ-
 μενῶν αὐτῇ καθ' αὐτὴν ἡ πρῶξις ἐξεταζομένη δη-
 μαγωγία τις ἐφαίνετο εἶναι καὶ δεκασμὸς τυραν-
 30 νικός. ὥστε βοῆς καὶ θορύβου πᾶσα ἦν ἀνάπλευς ἢ
 ἀγορά, καὶ οὔτε ὁ Μάρκιος πρὸς ταῦτα εἶχεν ὅ τι
 ἀπολογῆσαιτο, οὔτε ὁ ὑπάτος οὔτε ἄλλος οὐδεὶς, οἷα

δὴ παραδόξου καὶ ἀπροσδοκίτου φανείσης ἐπὶ σφίσι
 τῆς αἰτίας. ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς οὐκέτι ἀπελογεῖτο, ἀνέ-
 δωκαν οἱ δήμαρχοι τὴν ψῆφον ταῖς φυλαῖς τίμημα
 ἐπιγράψαντες τῇ δίκῃ φυγὴν αἰδίου, κατὰ θεός
 οἶμαι τοῦ μὴ ἂν ἀλῶναι τὸν ἄνδρα θανάτου αὐτῷ 5
 τιμησάντων. ὡς δ' ἐπεψήφισαν ἅπαντες, διαριθμου-
 μένων τῶν ψήφων οὐ μέγα τὸ διάλλαγμα ἐφάνη.
 36 μιᾶς γὰρ καὶ εἰκοσι τότε φυλῶν οὐσῶν αἷς ἢ ψῆ-
 φος ἀνεδόθη, τὰς ἀπολλούσας φυλὰς ἔσχεν ὁ Μάρ-
 37 κιος ἐννέα· ὥστε εἰ δύο προσῆλθον αὐτῷ φυλαί, 10
 διὰ τὴν ἰσοψηφίαν ἀπελύετ' ἂν ὥσπερ ὁ νόμος
 ἤξιου.

LXV. Αὕτη πρώτη κατ' ἀνδρὸς πατρικίου πρό-
 κλησις εἰς τὸν δῆμον ἐγένετο ἐπὶ δίκῃ. καὶ ἀπ' ἐκελ-
 νου τοῦ χρόνου τοῖς ὕστερον λαμβάνουσι τὴν τοῦ 15
 δήμου προστασίαν ἔθος κατέστη καλεῖν οὓς δόξειε
 τῶν πολιτῶν δίκην ὑφέξοντας ἐπὶ τοῦ δήμου· καὶ
 ἐνθένδε ἀρξάμενος ὁ δῆμος ἦρθη μέγας, ἢ δὲ ἀρι-
 στοκρατία πολλὰ τοῦ ἀρχαίου ἀξιώματος ἀπέβαλε,
 38 βουλῆς τε μετέχειν ἐπιτρέπουσα τοῖς δημοτικοῖς, καὶ 20
 ἀρχὰς μετιέναι συγχωροῦσα, ἱερῶν τε προστασίας
 λαμβάνειν οὐ κωλύουσα, καὶ ὅσα ἄλλα τιμιώτατα ἦν
 καὶ ἴδια τῶν πατρικίων μόνων ἅπασι κοινωσαμένη,
 τὰ μὲν ὑπ' ἀνάγκης τε καὶ ἄκουσα, τὰ δ' ἐκ προνοίας
 τε καὶ σοφίας, ὑπὲρ ὧν κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν 25
 ἐρῶ. τοῦτο μέντοι τὸ ἔθος, λέγω δὲ τὸ καλεῖσθαι
 τοὺς ἐν τῇ πόλει δυναστεύοντας ἐπὶ δίκην, ἧς
 ὁ δῆμος ἐγένετο κύριος, πολλὰς ἂν παράσχοι
 λόγων ἀφορμὰς τοῖς ἐπαινεῖν αὐτὸ βουλομένοις ἢ
 ψέγειν. πολλοὶ μὲν γὰρ ἦδη καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἄν- 30
 δρες οὐκ ἄξια τῆς ἀρετῆς ἔπαθον, αἰσχροῦς καὶ κα-
 κῶς τὰς ψυχὰς ὑπὸ τῶν δημάρχων ἀφαιρεθέντες·

πολλοὶ δὲ αὐθάδεις καὶ τυραννικοὶ τοῖς τρόποις λό-
 γον ἀναγκασθέντες ὑποσχεῖν τοῦ βίου καὶ τῶν ἐπι-
 τηδευμάτων δίκας τὰς προσηκούσας ἔδωσαν. ὁπότε
 μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ κρατίστου γένοιτο αἱ διαγνώσεις,
 5 καὶ καθαιρεθεῖν τὰ τῶν μεγάλων ἀνχήματα σὺν δι-
 κῇ, μέγα τι καὶ θαυμαστὸν ἐφαίνετο εἶναι χρῆμα,
 καὶ ὑπὸ πάντων ἐπῆνεῖτο· ὁπότε δὲ ἀρετὴ φθουη-
 θεῖσα ἀνδρὸς τὰ κοινὰ εὖ διοικουῖντος ἀδίκως ἀναι-
 ρεθεῖν, δεινόν τι τοῖς ἄλλοις κατεφαίνετο, καὶ οἱ τοῦ
 10 ἔθους ἄρξαντες κατηγοροῦντο. πολλάκις τε βουλευ-
 σάμενοι οἱ Ῥωμαῖοι, πότερα χρὴ καταλύσαι αὐτὸ ἢ
 φυλάττειν οἷον παρὰ τῶν προγόνων παρέλαβον, οὐ-
 θέν ἐπέθηκάν τῃ βουλῇ πέρας. εἰ δὲ δεῖ καὶ αὐτὸν
 [ἐμὲ] ἀποφῆνασθαι περὶ τηλικούτων πραγμάτων
 15 γνώμην, ἐμοὶ δοκεῖ τὸ μὲν ἔθος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ
 ἐξεταζόμενον χρήσιμον εἶναι καὶ πόλει τῇ Ῥωμαίων
 ἀναγκαιότατον, κρεῖττον δὲ καὶ χειρὸν γίνεσθαι παρὰ
 τοὺς τῶν δημάρχων τρόπους. ὅταν μὲν γὰρ τύχῃσι
 τῆς ἐξουσίας ταύτης ἄνδρες δίκαιοι καὶ σώφρονες
 20 καὶ τὰ κοινὰ ἀναγκαιότερα τῶν ἰδίων τιθέμενοι, ὁ
 μὲν ἀδικῶν τὰ κοινὰ τιμωρίαν δοὺς ἦν προσῆκε
 πολὺ δέος τοῖς ὅμοια παρεσκευασμένοις δρᾶν ἐνεργ-
 γάσατο· ὁ δὲ ἀγαθὸς καὶ ἀπὸ τοῦ κρατίστου πρὸς τὰ
 κοινὰ παριῶν οὔτε δίκην ἀσχήμονα ὑπέσχεεν οὔτ' εἰς
 25 αἰτίας ἄλλοτρίους τῶν ἐπιτηδευμάτων κατέστη. ὅταν
 δὲ πονηροὶ καὶ ἀκόλαστοι καὶ φιλοκερδεῖς ἄνθρωποι
 τηλικαύτης ἐξουσίας τύχῃσι, τὰναντία τούτων γί-
 νεται. ὥστε οὐ τὸ ἔθος ἐπανορθοῦσθαι προσῆκεν ὡς
 ἡμαρτημένον, ἀλλὰ σκοπεῖν ὅπως ἄνδρες καλοὶ καὶ
 30 ἀγαθοὶ τοῦ δήμου γενήσονται προστάται καὶ μὴ τοῖς
 τυχοῦσι τὰ μέγιστα εἰκῆ ἐπιτραπήσεται.

LXVI. Ἡ μὲν δὴ πρώτη Ῥωμαίοις ἐμπεσοῦσα

μετὰ τὴν ἐκβολὴν τῶν βασιλέων στάσις ἔσχε τοιαύ-
 τας αἰτίας καὶ εἰς τοῦτο κατέσκηψε τὸ τέλος· ἐμήκνυα
 δὲ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν λόγον τοῦ μή τινα θαυμάσαι,
 πῶς ὑπέμειναν οἱ πατρίκιοι τηλικαύτης ἐξουσίας
 ποιῆσαι τὸν δῆμον κύριον, οὔτε σφαγῆς τῶν ἀρίστων 5
 ἀνδρῶν γενομένης οὔτε φυγῆς, οἷον ἐν ἄλλαις πολ-
 λαῖς ἐγένετο πόλεσι. ποθεῖ γὰρ ἕκαστος ἐπὶ τοῖς
 παραδόξοις ἀκούσμασι τὴν αἰτίαν μαθεῖν καὶ τὸ
 πιστὸν ἐν ταύτῃ τίθεται μόνῃ. ἐλογιζόμεν οὖν ὅτι
 μοι πολλοῦ καὶ τοῦ παντὸς δεήσει πιστὸς εἶναι ὁ 10
 λόγος, εἰ τοσοῦτον ἔφην μόνον, ὅτι παρῆκαν οἱ πα-
 1 τρίκιοι τοῖς δημοτικοῖς τὴν ἑαυτῶν δυναστείαν, καὶ
 ἐξὸν αὐτοῖς ἐν ἀριστοκρατίᾳ πολιτεύεσθαι τὸν δῆμον
 ἐποίησαν τῶν μεγίστων κύριον, δι' ἃς δὲ συνεχω-
 ρήθη ταῦτ' αἰτίας παρέλιπον· διὰ τοῦτο ἐπεξῆλθον 15
 ἀπάσας. καὶ ἐπειδὴ οὐχ ὄπλοις ἀλλήλους βιασάμενοι
 καὶ προσαναγκάσαντες, ἀλλὰ λόγοις πείσαντες μεθήρ-
 μοσαν, παντὸς μάλιστα ἀναγκαῖον ἠγησάμεν εἶναι
 τοὺς λόγους αὐτῶν διεξελεθεῖν, οἷς τότε οἱ δυναστεύ-
 σαντες ἐν ἑκατέροις ἐχρήσαντο. θαυμάσαιμι δ' ἂν 20
 εἰ τινες τὰς ἐν τοῖς πολέμοις πράξεις ἀκριβῶς οἴονται
 δεῖν ἀναγράφειν, καὶ περὶ μίαν ἔστιν ὅτε μάχην
 πολλοὺς ἀναλίσκουσι λόγους, τόπων τε φύσεις καὶ
 ὄπλισμῶν ιδιότητος καὶ τάξεων τρόπους καὶ στρατη-
 γῶν παρακλήσεις καὶ τὰ ἄλλα διεξιόντες ὅσα τῆς νίκης 25
 αἰτία τοῖς ἑτέροις ἐγένετο· πολιτικὰς δὲ κινήσεις καὶ
 στάσεις ἀναγράφοντες οὐκ οἴονται δεῖν ἀπαγγέλλειν
 2 τοὺς λόγους, δι' ὧν αἱ παράδοξοι καὶ θαυμασταὶ
 πράξεις ἐπετελέσθησαν. εἰ γὰρ τι καὶ ἄλλο τῆς Ῥω-
 μαίων πόλεως μέγα ἐγκώμιόν ἐστι καὶ ζηλοῦσθαι ὑπὸ 30
 πάντων ἀνθρώπων ἄξιον, κακεῖνο ἐγένετο κατ' ἐμὴν
 δόξαν τὸ ἔργον, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ ἅπαντα πολλὰ καὶ

θαυμαστά ὄντα λαμπρότατον, τὸ μῆτε τοὺς δημοσι-
 κούς καταφρονήσαντας τῶν πατρικίων ἐπιχειρῆσαι
 αὐτοῖς, καὶ πολὺν ἐργασαμένους τῶν κρατίστων φό-
 νον ἅπαντα τὰ κείνων παραλαβεῖν, μῆτε τοὺς ἐν τοῖς
 5 ἀξιώμασιν ἢ διὰ σφῶν αὐτῶν ἢ ξενικαῖς ἐπικουρίας
 χρησαμένους διαφθεῖραι τὸ δημοτικὸν ἅπαν καὶ τὸ
 λοιπὸν οἰκεῖν ἀδεῶς τὴν πόλιν· ἀλλ' ὥσπερ ἀδελ-
 φούς ἀδελφοῖς ἢ παῖδας γονεῦσιν ἐν οἰκίᾳ σώφρονι
 περὶ τῶν ἰσῶν καὶ δικαίων διαλεγομένους πειθοῖ
 10 καὶ λόγῳ διαλύεσθαι τὰ νείκη, ἀνήκεστον δὲ ἢ ἀνό-
 σιον ἔργον μηθὲν ὑπομεῖναι δρᾶσαι κατ' ἀλλήλων
 οἷα Κερκυραῖοί τε κατὰ τὴν στάσιν εἰργάσαντο καὶ
 Ἀργεῖοι καὶ Μιλήσιοι καὶ Σικελία πᾶσα καὶ συχναὶ
 ἄλλαι πόλεις. ἐγὼ μὲν οὖν διὰ ταῦτα προειλόμην
 15 ἀκριβεστέραν μᾶλλον ἢ βραχυτέραν ποιήσασθαι τὴν
 διήγησιν· κρινέτω δ' ἕκαστος ὡς βούλεται.

LXVII. Τότε δ' οὖν τῆς δίκης τοῦτο λαβούσης
 τὸ τέλος, ὁ μὲν δῆμος ἀπελύετο προσειληφὸς ἀνόητον
 εὐχῆμα καὶ καθηρηκέναι τὴν ἀριστοκρατίαν οἰόμενος·
 20 οἱ δὲ πατρίκιοι κατηφεῖς τε καὶ ταπεινοὶ καὶ δι' αἰ-
 τίας ἔχοντες τὸν Οὐαλέριον, ὑφ' οὗ πεισθέντες ἐπέ-
 τρεψαν τῷ δήμῳ τὴν δίκην· ἦν τε οἰμωγὴ καὶ δά-
 κρυα τῶν οἰκτειρόντων τε καὶ προπεμπόντων τὸν
 Μάρκιον. αὐτὸς δὲ ὁ Μάρκιος οὔτε ἀνακλαυσάμενος
 25 ὥφθη τὰς αὐτοῦ τύχας οὔτε ἀποιμῶξας οὔτε ἄλλο
 εἰπὼν ἢ δρᾶσας ἀνάξιον τῆς ἑαυτοῦ μεγαλοφροσύνης
 οὐδ' ὅτι οὖν· ἔτι δὲ μᾶλλον ἐδήλωσε τὴν γενναιότητα
 καὶ καρτερίαν τῆς γνώμης, ἐπειδὴ οἰκαδε ἀφικόμενος
 γυναικὰ τε εἶδε καὶ μητέρα καταρρηγνυμένας τοὺς
 30 πέπλους καὶ τὰ στέρνα τυπτούσας καὶ οἷα εἰκός
 ἔστιν ἐπὶ τοιαύταις συμφοραῖς λέγειν τὰς ἀπορρηγνυ-
 μένας ἀπὸ τῶν ἀναγκαιοτάτων σφίσι θανάτοις ἢ

φυγαῖς ἀναβοώσας. οὐθὲν γὰρ πρὸς τὰ δάκρυα καὶ τοὺς θρήνους τῶν γυναικῶν ἔπαθεν, ἀσπασάμενος δὲ αὐτὰς μόνον, καὶ παρακαλέσας γενναίως φέρειν τὰς συμφοράς, τοὺς τε παῖδας αὐταῖς παρακαταθέμενος ὁ γὰρ πρεσβύτερος τῶν παίδων ἦν δέκα γεγονώς ἔτη, 5 ὁ δὲ νεώτερος ἔτι ὑπαγκάλιος· ἄλλο δὲ οὐθὲν οὔτε φιλοφρονησάμενος οὔτε διοικησάμενος οἷς εἰς τὴν φυγὴν χρήσεσθαι ἔμελλεν, ἐξῆι κατὰ σπουδὴν ἐπὶ τὰς πύλας, οὐθενὶ δηλώσας ὅπου τὴν ἀπαλλαγὴν ποιήσοιτο. 10

LXVIII. Ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις καθῆκε μὲν ὁ τῶν ἀρχαιρεσιῶν καιρὸς, ὕπατοι δὲ ἀπεδείχθησαν ὑπὸ τοῦ δήμου Κόιντος Σουλπίκιος Καμερίνος καὶ Σέργιος Λάρκιος Φλαύιος τὸ δεύτερον. 15 ταραχαὶ δὲ τινες ἐνέπιπτον ἐκ δειμάτων δαιμονίων τῇ πόλει συχνά· ὄψεις τε γὰρ οὐκ εἰωθυῖαι ἐφαινοντο πολλοῖς, καὶ φωναὶ ἠκούοντο οὐδενὸς ὄντος τοῦ φθεγγομένου, γοναὶ τε ἀνθρώπων καὶ βοσκημάτων πολὺ ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ἐκβεβηκυῖαι εἰς τὸ 20 ἄπιστόν τε καὶ τερατῶδες ἐφέροντο, χρησμοὶ τε ἤδοντο ἐν πολλοῖς χωρίοις, καὶ θειασμοῖς κάτοχοι γυναικες οἰκτρὰς ἐμαντεύοντο καὶ δεινὰς τῇ πόλει τύχας. ἤψατο δὲ τις καὶ νόσος τοῦ πλήθους λοιμικὴ καὶ πολλὴν ἐποίησε βοσκημάτων φθοράν· ἀνθρώπων μέντοι θάνατος οὐ πολὺς ἐγένετο, ἀλλ' ἄχρι νόσων 25 τὸ δεινὸν ἐχώρησεν· τοῖς μὲν δὴ ταῦτα ἐδόκει κατὰ θεοῦ γενέσθαι γνώμην νεμεσῶντος, ὅτι τὸν ἄριστον τῶν πολιτῶν ἐξήλασαν τῆς πατρίδος, τοῖς δὲ οὐθὲν 30 τῶν γινομένων θεοῦ ἔργον, ἀλλὰ τυχηρὰ καὶ ταῦτα καὶ τἄλλα πάντα ἀνθρώπεια εἶναι πάθη. ἔπειτα ἤκέτι ἐπὶ τὸ συνέδριον τῆς βουλῆς ἄρρωστος ἐπὶ κλι- νιδίου κομιζόμενος, Τίτος Λατίνιος ὄνομα, πρεσβύ-

- τερός τε ἀνὴρ καὶ οὐσίας ἱκανῆς κύριος, αὐτουργὸς
 δὲ καὶ τὸν πλείω χρόνον τοῦ βίου ζῶν ἐν ἀγρῶ.
 οὗτος εἰς τὴν βουλήν ἐνεχθεὶς ἔφη δόξαι καθ'
 ὕπνον ἐπιστάντα τὸν Καπιτώλιον Δία λέγειν αὐτῷ·
 5 Ἰθι, Λατίνε, καὶ λέγε τοῖς πολίταις, ὅτι μοι τῆ
 νεωστὶ πομπῇ τὸν ἠγούμενον ὀρχηστὴν οὐ καλὸν
 ἔδωκαν, ἵνα ἀναθῶνται τὰς ἑορτὰς καὶ ἐξ ἀρχῆς
 ἐτέρας ἐπιτελέσωσιν· οὐ γὰρ δέδεγμαί ταύτας. αὐτὸς
 δ' ἐκ τῶν ὕπνων ἔφη ἀναστὰς παρ' οὐδὲν ἠγγήσασθαι
 10 τὸ ὄναρ, ἀλλ' ἐν τι τῶν πολλῶν καὶ ἀπατηλῶν ὑπο-
 λαβεῖν. ἔπειτα αὐτῷ πάλιν κατὰ τοὺς ὕπνους ἐπι-
 φανὲν τὸ αὐτὸ εἶδωλον τοῦ θεοῦ χαλεπαίνειν τε καὶ
 ἀγανακτεῖν, ὅτι οὐκ ἀπήγγειλε πρὸς τὴν βουλήν τὰ
 κελευσθέντα, καὶ ἀπειλεῖν εἰ μὴ τοῦτο δράσει διὰ
 15 ταχέων, ὅτι σὺν μεγάλῳ μαθήσεται κακῷ μὴ ὀλιγο-
 ρεῖν τῶν δαιμονίων. ἰδὼν δὲ καὶ τὸ δεύτερον ὄναρ,
 τὴν αὐτὴν ἔφη ποιήσασθαι περὶ αὐτοῦ δόξαν, καὶ
 ἅμα δι' αἰσχύνης [ἔχειν] τὸ πρᾶγμα λαβεῖν, ἀνὴρ αὐ-
 τουργὸς καὶ γέρων ὄνειρατα πρὸς τὴν βουλήν ἐκφέ-
 20 ρων ὀτειίας καὶ δειμάτων μεστὰ, μὴ καὶ γέλωτα
 ὄφλη. ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις τὸν υἱὸν αὐτοῦ
 νέον καὶ καλὸν οὔτε ὑπὸ νόσων οὔτε ὑπ' ἄλλης τινὸς
 αἰτίας φανερᾶς συναρπασθέντα αἰφνιδίως ἀποθα-
 νεῖν· καὶ αὐθις τὴν τοῦ θεοῦ ὄψιν φανείσαν ἐν τοῖς
 25 ὕπνοις δηλοῦν, ὅτι τῆς ὑπεροψίας καὶ τῆς καταφρο-
 νήσεως τῶν αὐτοῦ λόγων τὴν μὲν ἤδη δέδωκε δίκην
 τὸν υἱὸν ἀφαιρεθεὶς, τὰς δὲ ὀλίγον ὕστερον δώσει. 147
 ταῦτα δὲ ἀκούσας, ἔφη καθ' ἠδουὴν δέξασθαι τὸν
 λόγον, εἰ μέλλοι θάνατος αὐτῷ ἐλεύσεσθαι παρη-
 30 μεληκότι τοῦ βίου· τὸν δὲ θεὸν οὐ ταύτην αὐτῷ
 προσθεῖναι τὴν τιμωρίαν, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὰ μέλη
 τοῦ σώματος ἀφορήτους καὶ δεινὰς ἐμβαλεῖν ἀλγη-

δύνας, ὥστε μηδὲν ἄρθρον ἄνευ κατατάσεως τῆς ἐσχάτης δύνασθαι κινεῖν. τότε δὴ τοῖς φίλοις κοινωσάμενος τὰ συμβεβηκότα καὶ κελευσθεὶς ὑπ' ἐκείνων ἤκειν ἐπὶ τὴν βουλήν. διεξιὼν δὲ ταῦτα κατὰ μικρὸν ἐδόκει τῶν ἀλγηδόνων ἀπαλλάττεσθαι· καὶ ἐπειδὴ 5 πάντα διεξῆλθεν ἀναστὰς ἐκ τοῦ κλινιδίου καὶ τὸν θεὸν ἀναβοήσας, ἀπῆει τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶ διὰ τῆς πόλεως οἴκαδε ὑγιής.

LXVIII. Ἡ δὲ βουλή δέους ἀνάπλεως ἐγένετο, καὶ ἀχανής ἦν ἕκαστος οὐκ ἔχων συμβαλεῖν, ὅτι τὸ 10 δηλούμενον ἦν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ποτε ὁ [πρὸ] 79 τῆς πομπῆς ὀρχηστῆς ἠγούμενος οὐ καλὸς αὐτῷ ἐφάνη. ἔπειτα λέγει τις ἐξ αὐτῶν ἀναμνησθεὶς τὸ γενόμενον, καὶ πάντες ἐμαρτύρησαν. ἦν δὲ τοιόνδε· ἀνὴρ Ῥωμαῖος οὐκ ἀφανῆς θεράποντα ἴδιον ἐπὶ τι- 15 μωρία θανάτου παραδοὺς τοῖς ὁμοδόλοις ἄγειν, ἵνα δὴ περιφανῆς ἢ τιμωρία τοῦ ἀνθρώπου γένηται, δι' ἀγορᾶς αὐτὸν ἐκέλευσε μαστιγούμενον ἔλκειν καὶ εἰ τις ἄλλος ἦν τῆς πόλεως τόπος ἐπιφανῆς ἠγούμενον τῆς πομπῆς, ἦν ἔστελλε τῷ θεῷ κατ' ἐκείνον τὸν 20 καιρὸν ἢ πόλις. οἱ δὲ ἄγοντες τὸν θεράποντα ἐπὶ τὴν τιμωρίαν τὰς χεῖρας ἀποτείναντες ἀμφοτέρας καὶ ξύλῳ προσδήσαντες παρὰ τὰ στέθρα τε καὶ τοὺς 480 ὤμους καὶ μέχρι τῶν καρπῶν διήκοντι παρηκολούθουν ξαίνοντες μάστιγι γυμνὸν ὄντα. ὁ δ' ἐν τοιαῦδε 25 ἀνάγκῃ κρατούμενος ἐβόα τε φωνὰς δυσφήμους, ἃς ἢ ἀλγηδὼν ἐβούλετο, καὶ κινήσεις διὰ τὴν αἰκίαν ἀσχήμονας ἐκινεῖτο. τοῦτον δὲ πάντες ἐνόμισαν εἶναι τὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ μνηνύμενον ὀρχηστὴν οὐ καλόν.

30

LXX. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τοῦτο γέγονα τῆς ἱστορίας τὸ μέρος, οὐκ οἶμαι δεῖν τὰ περὶ τὴν ἑορτὴν ἐπιτε-

λούμενα ὑπ' αὐτῶν παρελθεῖν, οὐχ ἵνα μοι χαριε-
 στέρα γένηται προσθήκας λαβοῦσα θεατρικᾶς καὶ
 λόγους ἀνθηροτέρους ἢ διήγησις, ἀλλ' ἵνα τῶν ἀναγ-
 καίων τι πιστώσῃται πραγμάτων, ὅτι τὰ συνοικί-
 5 σαντα ἔθνη τὴν Ῥωμαίων πόλιν Ἑλληνικὰ ἦν ἐκ
 τῶν ἐπιφανεστάτων ἀποικισθέντα τόπων, ἀλλ' οὐχ
 ὡσπερ ἔνιοι νομίζουσι βάρβαρα καὶ ἀνέστια ὑπεσχό-
 μην γὰρ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς πρώτης γραφῆς, ἦν περὶ
 τοῦ γένους αὐτῶν συνταξάμενος ἐξέδωκα, μυρίοις 1481
 10 βεβαιώσῃν τεκμηρίοις τὴν πρόθεσιν, ἔθνη καὶ νόμιμα
 καὶ ἐπιτηδεύματα παλαιὰ παρεχόμενος αὐτῶν, ἃ
 μέχρι τοῦ κατ' ἐμὲ φυλάττουσι χρόνου οἷα παρὰ τῶν
 προγόνων ἐδέξαντο· οὐχ ἠγούμενος ἀποχορῆν τοῖς
 ἀναγράφουσι τὰς ἀρχαίας καὶ τοπικὰς ἱστορίας, ὡς
 15 παρὰ τῶν ἐπιχωρίων αὐτὰς παρέλαβον ἀξιοπίστως
 διελθεῖν, ἀλλὰ καὶ μαρτυριῶν οἰόμενος αὐταῖς δεῖν
 πολλῶν καὶ δυσαντιλέκτων, εἰ μέλλουσι πισταὶ φη-
 νήσεσθαι. ἐν αἷς πρώτα καὶ κυριώτατα πάντων εἶναι
 πείθομαι τὰ γινόμενα καθ' ἑκάστην πόλιν περὶ θεῶν
 20 καὶ δαιμόνων πατέριους σεβασμούς. ταῦτα γὰρ ἐπὶ
 μήκιστον χρόνον διὰ φυλακῆς ἔχει Ἑλλάς τε καὶ βάρ-
 βαρος χώρα, καὶ οὐθέν ἐξιοῖ καινοτομεῖν εἰς αὐτὰ
 ὑπὸ δειμάτος κρατουμένη μηνιμάτων δαιμονίων. μά-
 λιστα δὲ τοῦτο πεπόνθασιν οἱ βάρβαροι διὰ πολλὰς
 25 αἰτίας, ἃς οὐ καιρὸς ἐν τῷ παρόντι λέγειν, καὶ χρό-
 νος οὐδεὶς μέχρι τοῦ παρόντος ἀπομαθεῖν ἢ παρανο-
 μῆσαι τι περὶ τοὺς ὀργιασμούς τῶν θεῶν ἔπεισεν 1482
 οὔτ' Αἰγυπτίους οὔτε Αἴβνας οὔτε Κελτοὺς οὔτε
 Σκύθας οὔτ' Ἰνδοὺς οὔτε ἄλλο βάρβαρον ἔθνος οὐ-
 30 δὲν ἀπλῶς· εἰ μὴ τινες ὑφ' ἑτέρων ἐξουσία ποτὲ
 γενόμενοι τὰ τῶν κρατησάντων ἠναγκάσθησαν ἐπι-
 τηδεύματα μεταλαβεῖν. τῇ δὲ Ῥωμαίων πόλει τοιαύ-

της οὐδέποτε πειραθῆναι συνέβη τύχης, ἀλλ' αὐτὴ τὰ δίκαια τάττει διὰ παντὸς ἑτέροις. εἰ δὴ βάρβαρον αὐτῶν τὸ γένος ἦν, τοσούτου ἂν ἐδέησαν αὐτοὶ τὰ πατρῶα ἰερά καὶ τοὺς ἐπιχωρίους ἐθισμοὺς ἀπομαθεῖν, δι' οὓς εἰς τοσαύτην προῆλθον εὐδαιμονίαν, ὥστε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὧν ἦρχον ἐν καλῶ κατέστησαν τοὺς θεοὺς τοῖς σφετέροις τιμᾶν νομίμοις· καὶ οὐθὲν ἂν ἐκώλυσεν ἅπαν ἐκβεβαρβαρῶσθαι τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ Ῥωμαίων ἐβδόμην ἤδη κρατούμενον ὑπ' αὐτῶν γενεᾶν, εἴπερ ἦσαν βάρ- 10
βαροι.

83 LXXI. Ἐτερος μὲν οὖν ἀποχορῆν ἂν ὑπέλαβε καὶ αὐτὰ τὰ νῦν πραττόμενα ἐν τῇ πόλει μηνύματα οὐ μικρὰ τῶν παλαιῶν ἐπιτηδευμάτων ὑπολαβεῖν ἐγὼ δ', ἵνα μὴ τις ἀσθενῆ τὴν πίστιν εἶναι ταύτην 15 ὑπολάβῃ [εἴτε] κατ' ἐκείνην τὴν ἀπίθανον ὑπόληψιν, ὅτι παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ κρατήσαντες ἀσμένως ἂν τὰ κρεῖττω μετέμαθον ἔθνη τῶν ἐπιχωρίων ὑπεριδόντες, ἐξ ἐκείνου ποιήσομαι τοῦ χρόνου τὴν τέκμαρσιν, ὅτ' οὐπω τὴν τῆς Ἑλλάδος εἶχον ἡγεμονίαν 20 οὐδὲ ἄλλην διαπόντιον οὐδεμίαν ἀρχήν, Κόιντω Φαβίῳ βεβαιωτῇ χρώμενος καὶ οὐδεμιᾶς ἔτι δεόμενος πίστεως ἑτέρας· παλαιότατος γὰρ ἀνὴρ τῶν τὰ Ῥωμαῖκὰ συνταξαμένων, καὶ πίστιν οὐκ ἐξ ὧν ἤκουσε μόνον ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς ἐγνω παρεχό- 25
μενος.

Ταύτην δὴ τὴν ἑορτὴν ἐψηφίσατο μὲν ἡ βουλή τῶν Ῥωμαίων ἄγειν, ὡς καὶ πρότερον ἔφην, κατὰ τὰς γενομένας εὐχὰς ὑπὸ τοῦ δικτάτορος Αὔλου Πο- 30
84 στομίου, ὅτ' ἐμελλεν ἀγωνίζεσθαι πρὸς τὰς ἀποστά-
σας Λατίνων πόλεις κατάγειν ἐπιχειρούσας Ταρκύνιον ἐπὶ τὴν ἀρχήν· ἀναλοῦσθαι δ' ἔταξε καθ'

ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς τε τὰς θυσίας καὶ τοὺς ἀγῶνας ἀργυρίου πεντακοσίας μνᾶς· καὶ μέχρι τοῦ Φοινικικοῦ πολέμου τοῦτ' ἔδαπάνων εἰς τὴν ἑορτήν. ἐν δὲ ταῖς ἱεραῖς ἡμέραις ταύταις πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἐγένετο νόμοις Ἑλληνικοῖς κατὰ τε πανηγυρισμοὺς καὶ ξένων ὑποδοχὰς καὶ ἐκεχειρίας, ἃ πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν. τὰ δὲ περὶ πομπὴν τε καὶ θυσίαν καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἀγῶνας· ἀπόχρη γὰρ ἐκ τούτων καὶ τὰ μὴ λεχθέντα ἐξετάζειν· τοιάδε.

- 10 LXXII. Πρὶν ἄρξασθαι τῶν ἀγῶνων πομπὴν ἔστελλον τοῖς θεοῖς οἱ τὴν μεγίστην ἔχοντες ἔξουσίαν, ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου τε καὶ δι' ἀγορᾶς ἄγοντες ἐπὶ τὸν μέγαν ἱππόδρομον. ἡγοῦντο δὲ τῆς πομπῆς πρῶτον μὲν οἱ παῖδες αὐτῶν οἱ πρόσηβοί τε καὶ τοῦ
- 15 πομπεύειν ἔχοντες ἡλικίαν, ἱππεῖς μὲν ὧν οἱ πατέρες τιμήματα ἱππέων εἶχον, πεζοὶ δὲ οἱ μέλλοντες ἐν τοῖς πεζοῖς στρατεύεσθαι· οἱ μὲν κατ' Ἴλας τε καὶ κατὰ λόχους, οἱ δὲ κατὰ συμμορίας τε καὶ τάξεις, ¹⁴⁸⁰
- ὡς εἰς διδασκαλεῖον πορευόμενοι· ἵνα φανερὰ γίνοιτο
- 20 τοῖς ξένοις ἢ μέλλουσα ἀνδροῦσθαι τῆς πόλεως ἀκμὴ πλῆθός τε καὶ κάλλος οἷα τις ἦν. τούτοις ἡκολούθουν ἡνίοχοι τέθριππά τε καὶ συνωρίδας καὶ ἵππους ἄξενκτους ἐλαύνοντες· μεθ' οὓς οἱ τῶν ἀθλημάτων ἀγωνιστὰι τῶν τε κούφων καὶ τῶν βαρέων, τὸ μὲν ἄλλο
- 25 σῶμα γυμνοί, τὸ δὲ περὶ τὴν αἰδῶ καλυπτόμενοι. τοῦτο καὶ εἰς ἐμὲ τὸ ἔθος ἐν Ῥώμῃ διέμενε, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο παρ' Ἑλλησιν· ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι καταλέλνται Λακεδαιμονίων αὐτὸ καταλυσάντων. ὁ δὲ πρῶτος ἐπιχειρήσας ἀποδυθῆναι τὸ σῶμα, καὶ γυμνὸς
- 30 Ὀλυμπιάσι δραμῶν ἐπὶ τῆς πεντεκαίδεκάτης ὀλυμπιάδος Ἀκανθος ὁ Λακεδαιμόνιος ἦν. τὰ δὲ πρὸ τούτων δι' αἰσχύνης εἶχον ἅπαντες Ἕλληνες ὅλα

86 γυμνὰ φαίνειν ἐν ταῖς ἀγωνίαις τὰ σώματα, ὡς Ὅμη-
ρος τεκμηριοῦ μαρτύρων ἀξιοπιστότατός τε καὶ ἀρχαιό-
τατος ὢν, ζωννυμένους τοὺς ἥρωας ποιῶν. τὴν γοῦν
Αἴαντος καὶ Ὀδυσσέως πάλην ἐπὶ τῇ Πατρόκλου
ταφῇ γενομένην ἀφηγούμενός φησι·

5

Τὼ δὲ ζωσαμένω βήτην ἐς μέσσον ἀγῶνα·
καὶ ἔτι σαφέστερον ἐν Ὀδυσσεΐα τοῦτο ποιεῖ φανερόν
ἐπὶ τῆς Ἴρου καὶ Ὀδυσσέως πυγμαῆς ἐν τοῖσδε τοῖς
ἔπεσιν·

Ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπήνεον· αὐτὰρ 10
Ὀδυσσεὺς

Ζώσατο μὲν ῥάκεσιν περὶ μῆδεα, φαίνει δὲ
μηρούς

Καλούς τε μεγάλους τε. φάνεν δέ οἱ εὐρέες
ῶμοι

15

Στήθεά τε στιβαροί τε βραχίονες.

τὸν δὲ πτωχὸν οὐκέτι βουλόμενον μάχεσθαι, ἀλλ'
ἀποδειλιῶντα εἰσάγων τάδε εἶρηκεν·

Ὡς ἄρ' ἔφην· Ἴρω δὲ κακῶς ὠρίνετο θυμός·

Ἄλλὰ καὶ ὡς μνηστήρες ἄγον ζώσαντες ἀνάγκη. 20
187 τοῦτο δὴ τὸ ἔθος ἀρχαίου ἐν τοῖς Ἑλλησιν ὄν δια-
φυλάττοντες μέχρι τοῦδε Ῥωμαῖοι δηλοῖ εἰσιν οὐ
προσμαθόντες παρ' ἡμῶν ὕστερον, ἀλλ' οὐδὲ μετα-
θέμενοι σὺν χρόνῳ καθάπερ ἡμεῖς. ἠκολούθουν δὲ
τοῖς ἀγωνισταῖς ὄρχηστῶν χοροὶ πολλοὶ τριχῆ νενε- 25
μημένοι, πρῶτοι μὲν ἀνδρῶν, δεῦτεροι δὲ ἀγενείων,
τελευταῖοι δὲ παιδῶν, οἷς παρηκολούθουν ἀλύηται
τε ἀρχαῖκοις ἐμφυσῶντες ἀύλισκοις βραχέσιν, ὡς καὶ
εἰς τὸδε χρόνου γίνεται, καὶ κιθαρισταὶ λύρας ἑπτα-
χόρδους ἔλεφαντίνας καὶ τὰ καλούμενα βάρβιτα 30
κρέκοντες. ὢν παρὰ μὲν Ἑλλησιν ἐκλέλοιπεν ἡ χρῆ-
σις ἐπ' ἐμοῦ πάτριος οὔσα· παρὰ δὲ Ῥωμαίοις ἐν

ἀπάσαις φυλάττεται ταῖς ἀρχαίαις θυηπολίαις. σκευαὶ
 δὲ τῶν ὄρχηστῶν ἦσαν χιτῶνες φοινίκιοι ζωστήηροι
 χαλκίοις ἐσφιγμένοι, καὶ ξίφη παρηρημένα, καὶ
 λόγχαι βραχύτεραι τῶν μετρίων· τοῖς δὲ ἀνδράσι
 5 καὶ κράνη χάλκεα λόφοις ἐπισήμοις κεκοσμημένα
 καὶ πτεροῖς. ἤγειτο δὲ καθ' ἕκαστον χορὸν εἰς
 ἀνὴρ, ὃς ἐνεδίδου τοῖς ἄλλοις τὰ τῆς ὄρχήσεως σχή-
 ματα πρότερος, εἰδοφορῶν τὰς πολεμικὰς καὶ συν-
 τόνους κινήσεις ἐν τοῖς προκελευσματικοῖς ὡς τὰ
 10 πολλὰ θυθμοῖς. Ἑλληνικὸν δὲ ἄρα καὶ τοῦτο ἦν ἐν
 τοῖς πάνυ παλαιὸν ἐπιτήδευμα, ἐνόπλιος ὄρχησις ἢ
 καλουμένη πυρρίχη, εἴτε Ἀθηναῖς πρώτης ἐπὶ Τι-
 τάνων ἀφανισμῶ χορεύειν καὶ ὄρχεῖσθαι σὺν τοῖς
 ὄπλοις τὰπινίκια ὑπὸ χαρᾶς ἀρξαμένης, εἴτε παλαι-
 15 τερον ἔτι Κουρήτων αὐτὴν καταστησαμένων, ὅτε τὸν
 Δία τιθηνούμενοι θέλγειν ἐβούλοντο κτύπῳ τε
 ὄπλων καὶ κινήσει μελῶν ἐνρουθμῶ καθάπερ ὁ μῦ-
 θος ἔχει. δηλοῖ δὲ καὶ τούτου τὴν ἀρχαιότητα ὡς
 ἐπιχωρίου τοῖς Ἑλλησιν Ὅμηρος πολλαχῆ μὲν καὶ
 20 ἄλλη, μάλιστα δ' ἐν ἀσπίδος κατασκευῇ, ἣν Ἀχιλλεὺς
 δωρήσασθαι φησιν Ἡφαιστον. ὑποθέμενος γὰρ ἐν
 αὐτῇ δύο πόλεις τὴν μὲν εἰρήνη κοσμουμένην, τὴν
 δὲ πολέμῳ κακοπαθοῦσαν, ἐν ἧ τὴν ἀμείνω καθί-
 στησι τύχην ἑορτὰς ποιῶν καὶ γάμους καὶ θαλίαις
 25 ὥσπερ εἰκὸς καὶ ταῦτα λέγει·

Κούροι δ' ὄρχηστῆρες ἐδίνεον· ἐν δ' ἄρα
 τοῖσιν

Ἀύλοι φόρμιγγές τε βοὴν ἔχον· αἱ δὲ γυναῖκες
 Ἰστάμεναι θαύμαζον ἐπὶ προθύροισιν ἐκάστη.
 30 καὶ αὐτίς ἕτερον ἐν αὐτῇ λέγων διακεκοσμηθῆναι
 Κρητικὸν ἠιδέων τε καὶ παρθένων χορὸν ὧδε
 εἴρηκεν·

Ἐν δὲ χορὸν ποίκιλλε περικλυτὸς ἀμφιγυήεις,

Τῷ ἱκελον οἶόν ποτ' ἐνὶ Κνωσσῶ εὐρείῃ

Δαίδαλος ἤσκησεν καλλιπλοκάμῳ Ἀριάδνῃ.

Ἐνθα μὲν ἠΐδειοι καὶ παρθένοι ἀλφεισίβοιοι

Ὄρχευντ' ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χειρὰς ἔχουσαι.

κόσμον τε αὐτοῦ ἀφηγούμενος, ἵνα δῆλον ἡμῖν
ποιήσειεν, ὅτι ἡ τῶν ἀρρένων κίνησις ἐνόπλιος ἦν,
τάδε λέγει·

Καὶ ῥ' αἱ μὲν καλὰς στεφάνους ἔχον, οἱ δὲ μα-
χαίρας

Εἶχον χρυσείας ἐξ ἀργυρέων τελαμώνων.

ἠγεμόνας τε τῆς ὀρχήσεως αὐτῶν τοὺς ἐνδιδόντας
τοῖς ἄλλοις καὶ προκαταρχομένους εἰσάγων, τοιάδε
γράφει·

Πολλὸς δ' ἡμερόεντα χορὸν περιῖσταθ' ὄμιλος

Τερπόμενοι· δοιῶ δὲ κυβιστητῆρε κατ' αὐτοὺς

Μολπῆς ἐξάρχοντες ἐδίνεον κατὰ μέσσοις.

οὐ μόνον δ' ἐκ τῆς ἐναγωνίου τε καὶ κατεσπουδα-
σμένης ὀρχήσεως τῶν χορῶν, ἧ παρὰ τὰς θνηπολίας
τε καὶ πομπὰς ἐχρῶντο Ῥωμαῖοι, τὸ συγγενὲς ἂν τις
αὐτῶν τὸ πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἴδοι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς
κερτόμου καὶ τωθαστικῆς. μετὰ γὰρ τοὺς ἐνοπλίους
χοροὺς οἱ τῶν σατυριστῶν ἐπόμπευον χοροί, τὴν
Ἑλληνικὴν εἰδοφοροῦντες σίκινην. σκευαὶ δ' αὐτοῖς
ἦσαν, τοῖς μὲν εἰς Σιληνοὺς εἰκασθεῖσι μαλλωτοὶ
χιτῶνες, οὓς ἐνιοὶ χορταίους καλοῦσι, καὶ περιβό-
λαια ἐκ παντὸς ἄνθους· τοῖς δὲ εἰς Σατύρους περι-
ζώματα καὶ δοραὶ τράγων καὶ ὀρθότριχες ἐπὶ ταῖς
κεφαλαῖς φόβαι καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. οὗτοι κατ-
έσκωπτόν τε καὶ κατεμιμοῦντο τὰς σπουδαίας κινή-
σεις ἐπὶ τὰ γελοιώτερα μεταφέροντες. δηλοῦσι δὲ καὶ
αἱ τῶν θριάμβων εἰσοδοὶ παλαιὰν καὶ ἐπιχώριον

οὔσαν Ῥωμαίοις τὴν κέρτομον καὶ σατυρικὴν παι-
 διάν. ἐφείται γὰρ τοῖς κατάγουσι τὰς νίκας λαμβί-
 ζειν τε καὶ κατασκώπτειν τοὺς ἐπιφανεστάτους ἀν-
 5 δρας αὐτοῖς στρατηλάταις, ὡς Ἀθήνησι τοῖς πομ-
 πενταῖς τοῖς ἐπὶ τῶν ἀμαξῶν πρότερον ἅμα [τοῖς]
 σκώμμασι παροχομένοις, νῦν δὲ ποιήματα ἄδουσιν
 αὐτοσχέδια. εἶδον δὲ καὶ ἐν ἀνδρῶν ἐπισήμων τα-
 φαῖς ἅμα ταῖς ἄλλαις πομπαῖς προηγουμένους τῆς
 κλίνης τοὺς σατυριστῶν χοροὺς κινουμένους τὴν σί-
 10 κιννιν ὄρχησιν, μάλιστα δ' ἐν τοῖς τῶν εὐδαιμόνων
 κήδεσιν. ὅτι δὲ οὔτε Λιγύων οὔτε Οὐμβρικῶν οὔτε
 ἄλλων τινῶν βαρβάρων τῶν ἐν Ἰταλίᾳ κατοικούντων
 εὔρεμα ἢ σατυρικὴ παιδιὰ καὶ ὄρχησις ἦν, ἀλλὰ
 Ἑλλήνων, δέδοικα μὴ καὶ ὄχληρός εἶναι τισὶ δόξω
 15 λόγοις πλείοσι πιστουῖσθαι ὁμολογούμενον πρᾶγμα
 βουλόμενος.

Μετὰ δὲ τοὺς χοροὺς τούτους κιθαρισταὶ τε
 ἀθροοὶ καὶ αὐληταὶ πολλοὶ παρεξήεσαν· καὶ μετ'
 αὐτοὺς οἱ τε τὰ θυμιατήρια κομίζοντες, ἐφ' ὧν ἀρώ-
 20 ματα καὶ λιβανωτὸς παρ' ὅλην ὁδὸν ἐθυμιάτο, καὶ
 οἱ τὰ πομπεῖα παραφέροντες ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ
 πεποικημένα τὰ τε ἱερὰ καὶ τὰ δημόσια. τελευταῖα
 δὲ πάντων αἱ τῶν θεῶν εἰκόνες ἐπόμπευον ὅμοις
 ὑπ' ἀνδρῶν φερόμεναι, μορφάς τε ὁμοίας παρέχου-
 25 σαι ταῖς παρ' Ἑλλησι πλαττομέναις καὶ σκευὰς καὶ
 σύμβολα καὶ δωρεάς, ὧν εὐρεταὶ καὶ δοτῆρες ἀνθρώ-
 ποις ἕκαστοι παραδίδονται, οὐ μόνον Διὸς καὶ Ἥρας
 καὶ Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος καὶ τῶν ἄλλων, οὐς
 Ἕλληνες ἐν τοῖς δώδεκα θεοῖς καταριθμοῦσιν, ἀλλὰ
 30 καὶ τῶν προγενεστέρων, ἐξ ὧν οἱ δώδεκα θεοὶ μυ-
 θολογοῦνται γενέσθαι, Κρόνον καὶ Ῥέας καὶ Θέμιδος
 καὶ Ἀητοῦς καὶ Μοιρῶν καὶ Μνημοσύνης καὶ τῶν

ἄλλων ἀπάντων, ὅσων ἐστὶν ἱερὰ καὶ τεμένη παρ'
 Ἑλλησι· καὶ τῶν ὕστερον ἀφ' οὗ τὴν ἀρχὴν Ζεὺς
 παρέλαβε μυθολογουμένων γενέσθαι, Περσεφόνης
 Εἰλειθυίας Νυμφῶν Μουσῶν Ὠρῶν Χαρίτων Διο-
 νύσου, καὶ ὅσων ἡμιθέων γενομένων αἱ ψυχαὶ τὰ 5
 θνητὰ ἀπολιποῦσαι σώματα εἰς οὐρανὸν ἀνελθεῖν
 λέγονται, καὶ τιμὰς λαχεῖν ὁμοίας θεοῖς, Ἡρακλέους
 Ἀσκληπιοῦ Διοσκούρων Ἑλένης Πανὸς ἄλλων μυ-
 ρίων. καίτοι εἰ βάρβαροι ἦσαν οἱ τὴν Ῥώμην οἰκί-
 σαντες καὶ τὴν ἑορτὴν ταύτην καταστησάμενοι, τί 10
 προσῆκεν αὐτοῖς τοὺς μὲν Ἑλληνικοὺς ἅπαντας σέ-
 βειν θεοὺς τε καὶ δαίμονας, τῶν δὲ πατρίων ὑπερο-
 ρᾶν; ἢ δεῖξάτω τις ἡμῖν ἔξω τοῦ Ἑλληνικοῦ φύλου
 ἕτερον, ᾧ πάτριά ἐστι ταῦτα τὰ ἱερὰ, καὶ τότε δια-
 βαλλέτω ταύτην τὴν ἀπόδειξιν ὡς οὐχ ὑγιῆ. συντε- 15
 λεσθείσης δὲ τῆς πομπῆς ἐβουθύτουν εὐθύς οἱ τε
 95 ὕπατοι καὶ τῶν ἱερέων οἷς ὄσιον, καὶ ὁ τῶν θνηπο-
 λιῶν τρόπος ὁ αὐτὸς ἦν τῷ παρ' ἡμῖν. χερνιψάμενοί τε
 γὰρ αὐτοὶ καὶ τὰ ἱερὰ καθαρῶ περιαγνίσαντες ὕδατι,
 καὶ Δημητρίους καρπούς ἐπιρράναντες αὐτῶν ταῖς 20
 κεφαλαῖς, ἔπειτα κατευξάμενοι, θύεισθ τότε τοῖς ὑπη-
 ρέταις αὐτὰ ἐκέλευον. τῶν δὲ οἱ μὲν ἐστῶτος ἔτι τοῦ
 θύματος σκυτάλη τοὺς κροτάφους ἔπαιον, οἱ δὲ πί-
 πτοντος ὑπείθεσαν τὰς σφαγίδας, καὶ μετὰ τοῦτο
 δείραντές τε καὶ μελίσαντες ἀπαρχὰς ἐλάμβανον ἔξ 25
 ἐκάστου σπλάγχνου καὶ παντὸς ἄλλου μέλους, ἄς
 ἀλφίτοις ζέας ἀναδεύσαντες προσέφερον τοῖς θύου-
 σιν ἐπὶ κανῶν· οἱ δ' ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ἐπιτιθέντες
 ὑφήπτον καὶ προσέσπενδον οἶνον κατὰ τῶν ἀγνιζο-
 μένων. ἕκαστον δ' ὅτι κατὰ νόμους ἐγίνετο τοὺς 30
 ἀμφὶ θυσίαν ὑφ' Ἑλλήνων κατασταθέντας, ἐκ τῆς
 Ὀμήρου ποιήσεως γινῶναι ῥάδιον. καὶ γὰρ χερνιπτο-

μένους εἰσάγει τοὺς ἥρωας καὶ οὐλαῖς χρωμαίε-
 ἐν οἷς φησι·

Χερνίψαντο δ' ἔπειτα καὶ οὐλοχύτας ἀνέλοντο.
 τριχοτομοῦντάς τε ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὰς τρίχας καὶ
 5 τιθέντας ἐπὶ τὸ πῦρ ᾧδε γράφων·

Ἄλλ' ὃ γ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ
 βάλλε.

σχυτάλαις τε παίοντας τὰ μέτωπα τῶν ἱερείων καὶ
 τὰ πεσόντα θύοντας, ὡς ἐπὶ τῆς Εὐμαίου ποιεῖ
 10 θυσίας·

Κόψε δ' ἀπαρχόμενος σχίξῃ δρυός, ἣν λίπε
 κείων.

Τὸν δ' ἔλιπε ψυχὴ· τοὶ δ' ἔσφαξαν τε καὶ εὔσαν.
 ἀπαρχάς τε ἀπὸ τῶν σπλάγγνων καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων
 15 λαμβάνοντας μελῶν, καὶ ταύτας ἀλφίτοις δεύοντας
 καὶ καθαγίζοντας ἐπὶ τῶν βωμῶν, ὡς ἐπὶ τῆς αὐτῆς
 ποιεῖ θυσίας·

ὃ δ' ὠμοθετεῖτο συβώτης, 149

Πάντοθεν ἀρχόμενος μελέων ἐς πίονα δημόν·

20 Καὶ τὰ μὲν πυρὶ βάλλε παλύννας ἀλφίτου
 ἀκτῆ.

Ταῦτα δὲ Ῥωμαίους ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ πράττοντας
 ἐπὶ ταῖς θυσίαις ἰδὼν ἐπίσταμαι· καὶ μὴ πίσκει
 τῆδε ἀρκούμενος, οὐ βαρβάρους ἐπέισθην εἶναι τοὺς
 25 οἰκιστὰς τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ἐκ πολλῶν τόπων συνελ-
 λυθότας Ἑλληνας. ὀλίγα μὲν γὰρ ἐπιτηδεύματα
 περὶ θυσίας τε καὶ ἑορτὰς ὁμοίως Ἑλλησι βαρβάρους
 καὶ πλάνητας ἐπιτελεῖν ἐνδέχεται· ἅπαντα δὲ ταῦτα
 πράττειν ἀπίθανον.

30 LXXIII. Λοιπὸν δὲ ἔτι μοι καὶ περὶ τῶν ἀγώ-
 νων οὓς μετὰ τὴν πομπὴν ἐπετέλουν ὀλίγα διελθεῖν.
 πρῶτος ὁ τῶν τεθρίππων τε καὶ συνωρίδων καὶ τῶν

ἄξέυκτων ἵππων ἐγίνετο δρόμος, ὡς παρ' Ἑλλησι τὸ
 ἀρχαῖον Ὀλυμπιάσι τε καὶ μέχρι τοῦ παρόντος. ἐν
 98 δὲ ταῖς ἵππικαῖς ἀμίλλαις ἐπιτηδεύματα δύο τῶν
 πάνυ παλαιῶν ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐνομοθετήθη φυλαττό-
 μενα ὑπὸ Ῥωμαίων μέχρι τῶν κατ' ἐμὲ διάκειται 5
 χρόνων, τό τε περὶ τὰ τρίπωλα τῶν ἀρμάτων, ὃ παρ'
 Ἑλλησι μὲν ἐκλέλοιπεν, ἀρχαῖον ὃν ἐπιτήδευμα καὶ
 ἥρωικόν, ᾧ ποιεῖ τοὺς Ἑλληνας Ὅμηρος ἐν ταῖς μά-
 χαις χρωμένους· δυοὶ γὰρ ἵπποις ἐξευγμένοις, ὃν
 τρόπον ζεύγνυται συνωρίς, τρίτος παρείπετο σειραῖος 10
 ἵππος ῥυτῆρι συνεχόμενος, ὃν ἀπὸ τοῦ παρηωρῆσθαι
 τε καὶ μὴ συνεξεῦχθαι παρήγορον ἐκάλουν οἱ παλαιοί·
 99 ἕτερον δὲ παρ' ὀλίγαις ἔτι φυλαττόμενον πόλεσιν
 Ἑλληνίσιν ἐν ἱερουργίαις τισὶν ἀρχαῖκαῖς, ὃ τῶν παρ-
 εμβεβηκότων τοῖς ἄρμασι δρόμος. ὅταν γὰρ τέλος 15
 αἱ τῶν ἵπέων ἀμίλλαι λάβωνται, ἀποπηδῶντες ἀπὸ
 τῶν ἀρμάτων οἱ παροχούμενοι τοῖς ἠνιόχοις, οὓς οἱ
 ποιηταὶ μὲν παραβάτας, Ἀθηναῖοι δὲ καλοῦσιν ἀπο-
 βάτας, τὸν σταδιαῖον ἀμιλλῶνται δρόμον αὐτοὶ πρὸς
 ἀλλήλους. τελεσθέντων δὲ τῶν ἵππικῶν δρόμων, οἱ 20
 τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν ἀγωνιζόμενοι τότε εἰσῆεσαν
 00 δρομεῖς τε καὶ πύκται καὶ παλαισταί. τρία γὰρ
 ἀθλήματα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι ταῦτ' ἦν, ὡς
 Ὅμηρος ἐπὶ τῇ Πατρόκλου δηλοῖ ταφῇ. ἐν δὲ τοῖς
 διὰ μέσου τῶν ἀθλημάτων χρόνοις Ἑλληνικώτατον 25
 καὶ κράτιστον ἀπάντων ἐθνῶν ἀπεδείκνυντο, στεφαν-
 ωσείς καὶ ἀναρρήσεις ποιούμενοι τιμῶν αἷς ἐτίμων
 τοὺς ἑαυτῶν εὐεργέτας, ὡς Ἀθήνησιν ἐν ταῖς Διου-
 σιακαῖς ἐγίνετο θυσίαις, καὶ σκύλων ὄσων ἐκ πο-
 λέμων λάβοιεν ἐπιδείξεις τοῖς εἰς θεῶν συνεληλυθό- 30
 σιν. ἀλλὰ γὰρ ὑπὲρ μὲν τούτων οὔτε μηθένα ποιή-
 σασθαι λόγον ἀπαιτούσης τῆς ὑποθέσεως καλῶς εἶχεν,

οὔτε μηκύνειν πέρα τοῦ δέοντος ἤροοιτε. καιρὸς δὲ 1500
 ἐπὶ τὴν ἀπολειπομένην διήγησιν ἐπανάγειν. ὥς γὰρ
 δὴ τὰ περὶ τὸν ἀπαχθέντα ἐπὶ τιμωρίαν ὑπὸ τοῦ δε-
 σπότητος καὶ προηγησάμενον τῆς πομπῆς ἔμαθεν ἡ
 5 βουλή παρὰ τοῦ τὸ πραχθέν ἀνανεωσαμένου, τοῦ-
 τον ὑπολαβοῦσα ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγεσθαι τὸν οὐ κα-
 λὸν ἀπάρχοντα τῶν ὀρχηστῶν, ὥσπερ ἔφην, ἀναζη-
 τήσασα τὸν τῷ θεράποντι λωβησάμενον καὶ ζημίαν
 ἐπιβαλοῦσα, ἧς ἄξιός ἦν, ἐτέραν ἐψηφίσατο τῷ θεῷ
 10 πομπὴν ἐπιτελεσθῆναι καὶ ἀγῶνας ἐξ ἀρχῆς ἐτέρους
 ἀπὸ διπλασίων χρημάτων, ἢ πρότερον ἐγένοντο. καὶ τὰ
 μὲν ἐπὶ τούτων συντελεσθέντα τῶν ὑπάτων τοιάδε ἦν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΑΔΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΟΓΔΟΟΣ.

Οἱ δὲ μετὰ τούτους ἀποδειχθέντες ὕπατοι κατὰ τὴν ἑβδομηκοστὴν καὶ τρίτην ὀλυμπιάδα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Ἀστύλος Κροτωνιάτης ἄρχοντας Ἀθήνησιν Ἀγχίσου, Γάιος Ἰούλιος Ἰουῖλος καὶ Πόπλιος Πινάριος Ρουῖφος, ἄνδρες ἥμιστα πολεμικοὶ καὶ διὰ 5
 503 τοῦτο μάλιστα τῆς ἀρχῆς ταύτης παρὰ τοῦ δήμου τυχόντες, εἰς πολλοὺς καὶ μεγάλους ἠναγκάσθησαν κινδύνους καταστῆναι πολέμου καταρραγέντος ἐπὶ τῆς ἐκείνων ἀρχῆς, δι' ὧν ἡ πόλις ὀλίγου ἐδέησεν ἐκ βάρθρων ἀναιρεθῆναι. ὁ γὰρ Μάρκιος ἐκεῖνος ὁ Κο- 10
 ριολάνος, ὁ τὴν ἐπὶ τῇ τυραννίδι αἰτίαν ἔχων καὶ φυγῇ αἰδίῳ ἐλαθεῖς, ἀνανακτῶν τ' ἐπὶ τῇ συμφορᾷ καὶ τιμωρίαν παρὰ τῶν ἐχθρῶν βουλόμενος λαβεῖν, δι' οὗ δ' ἂν αὕτη γένοιτο τρόπου καὶ δι' οἷας δυνάμεις ἀνασκοπῶν, μίαν εὑρίσκει Ῥωμαίοις τότε ἀντίπαλον 15
 ἰσχὴν τὴν Οὐολούσκων, εἰ κοινῇ χρησάμενοι γνώμη καὶ τυχόντες ἠγεμόνος ἔμφρονος ἐνστήσονται πρὸς αὐτοὺς τὸν πόλεμον. ἐλογίζετο οὖν, ὡς εἰ πείσειε τοὺς Οὐολούσκους δέξασθαι τε αὐτὸν καὶ τὴν ἠγε- 20
 μονίαν ἐπιτρέψαι τοῦ πολέμου, ῥαδίως αὐτῷ διαπε-

πράζεται τὸ ἔργον· ἐτάραττε δ' αὐτὸν ἡ συνείδησις,
 ὅτι πλειστάκις κατὰ τὰς μάχας δεινὰ δεδρακὼς ἦν
 αὐτοὺς καὶ πόλεις συμμαχίδας ἀφηρημένος. οὐ μὴν
 ἀπέστη γε τῆς πείρας διὰ τὸ τοῦ κινδύνου μέγε-
 5 θος, ἀλλ' εἰς αὐτὰ τὰ δεινὰ χωρεῖν ἐβουλεύσατο καὶ 1504
 πάσχειν ὑπ' αὐτῶν ὅτιοῦν. φυλάξας δὲ νύκτα καὶ
 ταύτην σκοταίαν ἤκεν εἰς Ἄντιον τὴν ἐπιφανεστάτην
 τῶν ἐν Οὐολούσκοις πόλεων, ἠνίκα περὶ δεῖπνον
 ἦσαν οἱ κατὰ τὴν πόλιν, καὶ παρελθὼν εἰς οἰκίαν
 10 ἀνδρὸς δυνατοῦ, δι' εὐγένειάν τε καὶ πλοῦτον
 καὶ τὰς ἐν τοῖς πολέμοις πράξεις μέγα ἐφ' ἑαυτῷ
 φρονοῦντος καὶ τὸ ἔθνος ὅλον ἄγοντος ὡς τὰ
 πολλὰ, ᾧ Τύλλος Ἄττιος ὄνομα ἦν, ἰκέτης τοῦ ἀν-
 δρὸς γίνεται καθεζόμενος ἐπὶ τῆς ἐστίας. διηγησά-
 15 μενος δὲ αὐτῷ τὰς κατασχούσας αὐτὸν ἀνάγκας, δι'
 ἃς ὑπέμεινεν ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς καταφυγεῖν, μέτρια
 ἠξίου φρονῆσαι καὶ ἀνθρώπινα περὶ ἀνδρὸς ἰκέτου 1505
 καὶ μηκέτι πολέμιον ἠγεῖσθαι τὸν ὑποχειρίον, μηδ' εἰς
 τοὺς ἀτυχοῦντας καὶ τεταπεινωμένους ἀνποδείκνυσθαι
 20 τὴν ἰσχὺν ἐνθυμούμενον, ὡς οὐ μένουσιν ἐπὶ τοῖς αὐ-
 τοῖς πράγμασιν αἱ τῶν ἀνθρώπων τύχαι. Δύναιο δ' ἄν,
 ἔφη, τοῦτο ἐξ αὐτοῦ μάλιστα μαθεῖν ἐμοῦ, ὃς ἐν τῇ
 μεγίστῃ πόλει κράτιστός ποτε εἶναι τῶν ἄλλων δο-
 κῶν, νῦν ἔρημος καὶ ἄπολις καὶ ταπεινὸς ἔρριμμα
 25 τοῦτο πεισόμενος ὅτι ἄν ἐχθρῶ ὄντι τοι δοκῇ. ὑπι-
 σχνοῦμαι δέ σοι τσαῦτα ἀγαθὰ ποιήσειν Οὐολού-
 σκους φίλος τῷ ἔθνει γενόμενος, ὅσα κακὰ εἰργασά-
 μην ἐχθρὸς ὢν. εἰ δέ τι ἄλλο γινώσκεις περὶ ἐμοῦ,
 χρῆσαι τῇ ὀργῇ παραχρῆμα, καὶ θάνατον χάρισαι
 30 μοι τὸν τάχιστον, αὐτοχειρίᾳ τε καὶ ἐπὶ τῆς ἐστίας
 τῆς ἑαυτοῦ καθιερεύσας τὸν ἰκέτην.

II. Ἐτι δὲ αὐτοῦ ταῦτα λέγοντος ἐμβαλὼν τὴν 1506

δεξιαν ὁ Τύλλος καὶ ἀπὸ τῆς ἐστίας ἀναστήσας θαρ-
 ρεῖν τε αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὡς μηδὲν ἀνάξιον τῆς ἰδίας
 ἀρετῆς πεισόμενον καὶ πολλὰς αὐτῷ χάριτας εἰδέναι
 τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἀφίξεως ἔφη, τιμὴν τινα οὐ μικρὰν
 εἶναι καὶ ταύτην ἀποφαινόμενος· Οὐολούσκους τε 5
 αὐτῷ πάντας ὑπισχνεῖτο ποιήσειν φίλους ἀρξάμενος
 ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος· καὶ οὐδεμίαν ἐψεύσατο
 τῶν ὑποσχέσεων. χρόνου δέ τινος οὐ πολλοῦ διελ-
 θόντος βουλευομένοις τοῖς ἀνδράσι κατὰ σφᾶς, Μαρ-
 κίῳ τε καὶ Τύλλῳ, κινεῖν ἐδόκει τὸν πόλεμον. ὁ μὲν 10
 οὖν Τύλλος αὐτίκα μάλα ἐβούλετο πᾶσαν τὴν Οὐο-
 λούσκων δύναμιν παραλαβὼν ἐπὶ τὴν Ῥώμην χωρεῖν,
 ἕως ἐστασίαζέ τε καὶ ἡγεμόνας ἀπειροπολέμους εἶχεν·
 ὁ δὲ Μάρκιος αἰτίαν πρῶτον ᾤετο δεῖν εὐσεβῆ καὶ
 δικαίαν ἐνστήσασθαι τοῦ πολέμου, διδάσκων, ὡς 15
 ἀπάσαις μὲν πράξεσι θεοὶ συλλαμβάνουσι, μάλιστα
 δὲ ταῖς κατὰ πολέμους, ὅσῳ μείζους τέ εἰσι τῶν ἄλ-
 λων καὶ εἰς ἀδῆλους φιλοῦσι κατασκήπτειν τύχας.
 507 ἐτύγχανον δὲ τότε Ῥωμαίοις καὶ Οὐολούσκοις ἐκεχει-
 ραί τοῦ πολέμου καὶ ἀνοχαὶ πρὸς ἀλλήλους οὔσαι 20
 σπονδαί τε διετεῖς ὀλίγῳ πρότερον χρόνῳ γενόμεναι.
 Ἐὰν μὲν οὖν ἀπερισκέπτως, ἔφη, καὶ διὰ τάχους τὸν
 πόλεμον ἐπιφέρῃς, τοῦ λελυῖσθαι τὰς σπονδὰς αἰτίος
 ἔσῃ καὶ τὸ δαιμόνιον οὐχ ἕξεις εὐμενές· ἐὰν δὲ πε-
 ριμείνῃς, ἕως ἐκείνοι τοῦτο ποιήσωσιν, ἀμύνεσθαι 25
 δόξεις καὶ λελυμέναις ταῖς σπονδαῖς βοηθεῖν. ὅπως
 δ' ἂν τοῦτο γένοιτο, καὶ ὅπως ἂν ἐκείνοι μὲν ἄρξειαν
 παρασπονδεῖν, ἡμεῖς δὲ δόξαιμεν ὅσιον καὶ δίκαιον
 ἐπιφέρειν τὸν πόλεμον, ἐγὼ σὺν πολλῇ φροντίδι
 ἀνεύρηκα. δεῖ δὲ ὑφ' ἡμῶν αὐτούς ἐξαπατηθέντας 30
 ἄρξαι τῆς παρανομίας. ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐξαπάτης,
 ὃν ἐγὼ τέως μὲν ἀπόρητον ἐφύλαττον ἀναμένων

τὸν οἰκείον αὐτοῦ καιρὸν, νῦν δὲ σοῦ σπουδάζοντος
 ἔργου ἔχεσθαι θᾶπτον ἐκφέρειν εἰς μέσον ἀναγκάζο-
 μαι, τοιόσδε ἐστίν· θυσίας ἐπιτελεῖν Ῥωμαῖοι μέλ-
 λουσι καὶ ἀγῶνας ἄγειν ἀπὸ πολλῶν χρημάτων σφό-
 5 δρα λαμπρούς, ἀφίξονται τε κατὰ θέαν ἐπὶ τούτους
 πολλοὶ τῶν ξένων. τοῦτον ἀναμείνας τὸν χρόνον
 ἴθι καὶ σὺ καὶ Οὐολούσκων ὅσους δύνασαι πλείστους 15
 παρασκευάσον ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θέαν· ὅταν δ' ἐν τῇ
 πόλει γένη, τῶν ἀναγκαιοτάτων τινά σοι φίλων κέ-
 10 λευσον ἐλθεῖν ὡς τοὺς ὑπάτους καὶ δι' ἀπορρήτων
 εἶπειν, ὅτι μέλλουσιν ἐπιτίθεσθαι τῇ πόλει Οὐολουῶ-
 σκοι νύκτωρ, καὶ ἐπὶ τοῦτο ἤκουσι τὸ ἔργον ἀθρόοι.
 εὖ γὰρ ἴσθι, ὡς εἰ τοῦτο ἀκούσειαν οὐδὲν ἔτι ἐν-
 δοιάσαντες ἐκβουλοῦσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ παρ-
 15 ἔξουσιν ἀφορμὴν δικαίας ὀργῆς.

III. Ὡς δὲ ἤκουσε ταῦτα ὁ Τύλλος, ὑπερηγάσθη
 τε καὶ τὸν παρόντα καιρὸν τῆς στρατείας ἀναβαλό-
 μενος περὶ τὴν παρασκευὴν ἐγίνετο τοῦ πολέμου.
 ἐπεὶ δὲ καθῆκεν ὁ τῆς ἐορτῆς καιρὸς, Ἰουλλίου τε καὶ
 20 Πιναρίου τὴν ὑπατείαν ἤδη παρεληφόντων, ἡ κρα-
 τίστη τῶν Οὐολούσκων νεότης ἐξ ἀπάσης πόλεως ὡς
 ὁ Τύλλος ἤξιου παρῆν ἐπὶ τὴν τῶν ἀγῶνων θέαν·
 καὶ κατεσκήνουν οἱ πλείους ἐν ἱεροῖς τε καὶ δημοσίοις
 τόποις οὐκ ἔχοντες καταγωγὰς ἐν οἰκίαις τε καὶ
 25 παρὰ ξένοις, καὶ ὁπότε διὰ τῶν στενωπῶν πορευόιντο 1509
 κατὰ συστροφὰς καὶ ἐταιρίας ἀθρόοι διεξήεσαν, ὥστε
 καὶ λόγον ἤδη γίνεσθαι περὶ αὐτῶν ἀνὰ τὴν πόλιν
 καὶ ὑποψίας ἀτόπους. ἐν δὲ τούτῳ προσέρχεται τοῖς
 ὑπάτοις ὁ κατασκευασθεὶς ὑπὸ τοῦ Τύλλου μηνυτής,
 30 ὡς ὁ Μάρμιος ὑπέθετο, καὶ ὡς δὴ ἀπόρρητον πρᾶξιν
 κατὰ τῶν αὐτοῦ φίλων ἐχθροῖς μέλλων ἐκφέρειν ὄρ-
 κοῖς καταλαμβάνεται τοὺς ὑπάτους ὑπὲρ ἀσφαλείας

τε [αὐτὸς] τῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ μηδένα Οὐολούσκων μαθεῖν, ὅστις ἦν ὁ τὴν μήνυσιν κατ' αὐτῶν πεποιημένος. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπιφέρει τὴν περὶ τῆς ἐπιθέσεως τῆς κατεψευσμένης μήνυσιν. ἐδόκει τοῖς ἀνδράσιν ἀληθῆς εἶναι ὁ λόγος, καὶ αὐτίκα ἡ βουλή κατ' ἄνδρα ὑπὸ τῶν ὑπάτων κληθεῖσα συνῆκτο, καὶ παραχθεὶς ὁ μηνυτὴς τοὺς αὐτοὺς εἶπε καὶ πρὸς ἐκείνην τὰ πιστὰ λαβὼν λόγους. τοῖς δὲ καὶ πάλαι μὲν εἶναι τὸ πρᾶγμα ἐδόκει μεστὸν ὑποψίας, τοσαύτην νεότητα ἐξ ἑνὸς ἔθνους διαφόρου σφίσιν ἐπὶ τὴν 10 θεῶν ἐλθεῖν, προσελθούσης δὲ μηνύσεως, ἧς τὴν ἀπάτην ἠγνόουν, ἰσχὺν βεβαίαν ἢ δόξα ἔλαβεν, ἐδόκει τε πᾶσιν ἀπαλλάττειν τοὺς ἄνδρας ἐκ τῆς πόλεως πρὶν ἤλιον δῦναι, τοῖς δὲ μὴ πεισθεῖσιν ἐπικηρύξαι θάνατον, ἐπιμεληθῆναι δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν, 15 ἵνα χωρὶς ὕβρεως καὶ μετ' ἀσφαλείας γένοιτο, τοὺς ὑπάτους.

III. Ταῦτα τῆς βουλῆς ψηφισαμένης, οἱ μὲν ἐκήρυττον διὰ τῶν στενωπῶν διεξιόντες ἀπιέναι Οὐολούσκους ἐκ τῆς πόλεως αὐτίκα μάλα κατὰ μίαν 20 ἄπαντας ἐξιόντας πύλην τὴν καλουμένην Καπυῖνην, ἕτεροι δὲ παρέπεμπον τοὺς ἀπαλλαττομένους ἅμα τοῖς ὑπάτοις· ἐνθα μάλιστα ὤφθη ὅσον αὐτῶν τὸ πλῆθος ἦν καὶ ὡς ἀκμαῖον ἄπαν ὑφ' ἓνα καιρὸν καὶ κατὰ μίαν ἐξιόντων πύλην. πρῶτος δὲ αὐτῶν 25 ὁ Τύλλος ἐξῆει διὰ ταχέων, καὶ καταλαβὼν οὐ πρόσω τῆς πόλεως τόπον ἐπιτήθειον, ἐν τούτῳ τοὺς ὕστεροῦντας ἀνελάμβανε. ἐπειδὴ δὲ πάντες συνήχθησαν, ἐκκλησίαν ποιησάμενος πολλῇ καταβοῇ τῆς 30 Ῥωμαίων πόλεως ἐχρήσατο, δεινὴν καὶ ἀφόρητον ἀποφαίνων τὴν ὕβριν, ἣν ὕβρισμένοι πρὸς αὐτῶν ἦσαν Οὐολοῦσκοι μόνοι τῶν ἄλλων ξένων ἐξελαθέν-

τες ἐκ τῆς πόλεως· καὶ λέγειν ἡξίου ταῦτα πρὸς τὴν
 ἑαυτοῦ πόλιν ἕκαστον, καὶ πράττειν, ὅπως παύσων-
 ται τῆς ὑβρεως Ῥωμαῖοι δίκας παρασχόντες τῆς πα-
 ρανομίας. ταῦτα εἰπὼν καὶ παραθήξας ἀνθρώπους
 5 ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τῷ πάθει διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.
 ὡς δὲ ἀπαλλαγέντες εἰς τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι πατρι-
 δας ἐδήλωσαν τοῖς ἄλλοις τὸν προπηλακισμόν ἐπὶ
 μείζον ἐξαίροντες τὰ γενόμενα, ἠγανάκτει τε πᾶσα
 πόλις καὶ κατέχειν τὴν ὄργην οὐκ ἠδύνατο· δια-
 10 πρεσβευομένη δὲ ἄλλη πρὸς ἄλλην εἰς μίαν ἀγορὰν
 ἅπαντας ἡξίου Οὐολούσκους συνιέναι, ἵνα κοινῇ χρή-
 σαιντο γνώμη περὶ τοῦ πολέμου. ἐγίνετο δὲ ταῦτα
 τοῦ Τύλλου μάλιστα ἐνάγοντος, καὶ συνήεσαν ἐξ
 ἀπάσης πόλεως οἳ τε ἐν τοῖς τέλεσι καὶ πολὺς ἄλλος
 15 ὄχλος εἰς τὴν Ἐχειτρανῶν πόλιν· αὕτη γὰρ ἐδόκει
 καλλίστη κεῖσθαι ἐν συνόδῳ ταῖς ἄλλαις ἢ πόλις.
 ῥηθέντων δὲ πολλῶν λόγων, οὓς εἶπον οἱ δυνα-
 στεύοντες ἐν ἐκάστη πόλει, ψῆφος ἀνεδόθη τοῖς παρ-
 οῦσι, καὶ ἦν ἡ νικῶσα γνώμη κινεῖν τὸν πόλεμον,
 20 ὡς Ῥωμαίων ἀρξάντων τῆς περὶ τὰς σπονδὰς παρα-
 νομίας.

V. Ὅτι δὲ τοῦ τίνα χρὴ πολεμεῖν αὐτοῖς τρό-
 πον προθέντων σκοπεῖν τῶν ἐν τοῖς τέλεσι, παρελ-
 θὼν ὁ Τύλλος συνεβούλευσεν αὐτοῖς καλεῖν τὸν
 25 Μάρκιον, καὶ παρ' ἐκείνου πυνθάνεσθαι, πῶς ἂν ἡ
 Ῥωμαίων καταλυθείη δύναμις· κράτιστα γὰρ ἅπαν-
 των ἀνθρώπων εἰδέναί, πῆ τε κάμνει τὰ τῆς πόλεως
 πράγματα καὶ πῆ μάλιστα ἔρρωται. ἐδόκει ταῦτα,
 καὶ ἀντίκα πάντες ἐβόων καλεῖν τὸν ἄνδρα. καὶ ὁ
 30 Μάρκιος ἧς ἐβούλετο ἀφορμῆς λαβόμενος ἀνέστη
 κατηφῆς καὶ δεδακρυμένος, καὶ μικρὸν ἐπισχὼν χρό-
 νον τοιούτους διέθετο λόγους· Εἰ μὲν ἠγούμην

ὑμᾶς ἅπαντας ὅμοια γινώσκειν περὶ τῆς ἐμῆς συμ-
 φορᾶς, οὐκ ἂν ὑπελάμβανον ἀναγκαῖον εἶναι περὶ
 αὐτῆς ἀπολογεῖσθαι· ἐνθουμούμενος δέ, ὡς ἐν πολ-
 λοις καὶ διαφόροις ἤθεσιν εἰκός, εἶναι τινας, οἷς
 παραστήσεται δόξα οὔτε ἀληθῆς οὔτε προσήκουσα 5
 περὶ ἐμοῦ, ὡς οὐκ ἂν ἄτερ αἰτίας ἀληθοῦς καὶ δι-
 καίας ἐξήλασέ με ὁ δῆμος ἐκ τῆς πατρίδος, παντὸς
 μάλιστα οἶμαι δεῖν πρῶτον ὑπὲρ τῆς ἐμῆς φυγῆς
 ἐν κοινῷ πρὸς ἅπαντας ὑμᾶς ἀπολογήσασθαι. ἀλλ'
 ἀνάσχεσθέ μοι, πρὸς θεῶν, καὶ οἱ κράτιστα ἐγνωκό- 10
 τες, ἃ πέπονθα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ ὡς οὐ προσήκόν
 μοι ταύτης πεπειράμαι τῆς τύχης διεξόντος, καὶ μὴ
 πρότερον ποθεῖτε ὅ τι χρὴ πράττειν ἀκοῦσαι, πρὶν
 ὁποῖός τις εἰμὶ ὁ τὴν γνώμην ἀποδειξάμενος ἐξετά-
 σαι. ἔσται δὲ βραχὺς ὁ περὶ αὐτῶν, κἂν πρόσωθεν 15
 ἄρξωμαι, λόγος. Ῥωμαίοις τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς πολίτευμα
 ἦν μικτὸν ἐκ τε βασιλείας καὶ ἀριστοκρατίας· ἔπειτα
 ὁ τελευταῖος βασιλεὺς Ταρκύνιος τυραννίδα τὴν ἀρ-
 χὴν ἠξίου ποιεῖν. συστάντες οὖν ἐπ' αὐτὸν οἱ τῆς
 ἀριστοκρατίας ἡγεμόνες, ἐκείνον μὲν ἐξέβαλον ἐκ τῆς 20
 πόλεως, αὐτοὶ δὲ τὰ κοινὰ κατέσχον ἀρίστην καὶ
 σωφρονεστάτην ὡς ἅπαντες ὁμολογοῦσι καταστησά-
 μενοι πολιτείαν. χρόνοις δὲ οὐ πολλοῖς τῶν νῦν
 πρότερον, ἀλλὰ τρίτον ἢ τέταρτον τοῦτο ἔτος, οἱ πε-
 νέστατοί τε καὶ ἀργότατοι τῶν πολιτῶν πονηροῖς 25
 χρησάμενοι προστάταις ἄλλα τε πολλὰ ἐξύβρισαν,
 καὶ τελειτῶντες καταλύειν τὴν ἀριστοκρατίαν ἐπε-
 χείρουν. ἐφ' οἷς ἅπαντες μὲν οἱ τῆς βουλῆς προεστη-
 κότες ἤχθοντο, καὶ ὅπως παύσονται τῆς ὕβρεως οἱ
 κινοῦντες τὴν πολιτείαν σκοπεῖν ἠξίουν. ὑπὲρ ἅπαν- 30
 τας δὲ τοὺς ἀριστοκρατικούς, ἐκ μὲν τῶν πρεσβυτέρων
 Ἄππιος ἀνὴρ πολλῶν ἀξίος ἔνεκα ἐπαινείσθαι, ἐκ

δὲ τῶν νεωτέρων ἐγὼ· καὶ λόγους ἐποιούμεθα διὰ παντὸς ἐπὶ τῆς βουλῆς ἑλευθέρους, οὐ δῆμῳ πολεμοῦντες, ἀλλὰ πονηροκρατίαν ὑφορώμενοι, οὐδὲ καταδουλώσασθαι τινα βουλόμενοι Ῥωμαίων, ἀλλὰ τὸ
 5 μὲν ἑλεύθερον ἅπασιν ἀξιοῦντες [ἔχειν], τὴν δὲ προστασίαν τῶν κοινῶν ἀποδεδόσθαι τοῖς κρείττοσι.

VI. Ταῦτα ὁρῶντες οἱ πονηρότατοι τοῦ πλήθους ἐκεῖνοι προστάται, πρώτους ἔγνωσαν ἡμᾶς τοὺς φα-
 10 νερώτατα ἐναντιούμενους σφίσι ἐκπόδων ποιήσασθαι, οὐχ ἅμα ἀμφοτέροις ἐπιχειρήσαντες, ἵνα μὴ ἐπίφθονόν τε καὶ βαρὺ τὸ πρᾶγμα γένηται, ἀλλ' ἀπ' ἐμοῦ τοῦ νεωτέρου τε καὶ εὐμεταχειριστοτέρου ἀρξάμενοι. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἄκριτόν με ἐπεχείρησαν
 15 ἀπολέσαι, ἔπειτα ἐκδοτον παρὰ τῆς βουλῆς ἠξίου ἐπὶ θανάτῳ λαβεῖν· ἀποτυχόντες δὲ ἀμφοτέρων προῦκαλέσαντο ἐπὶ δίκην, ἣν αὐτοὶ δικάσειν ἐμελλον, τυραννίδος ἐπιβαλόντες αἰτίαν. καὶ οὐδὲ τοῦτ' ἔμαθον, ὅτι δῆμῳ τύραννος οὐδεὶς πολεμεῖ μετὰ τῶν
 20 ἀρίστων συστάς, ἀλλὰ τὰναντία μετὰ τοῦ δήμου τὸ κράτιστον ἐκ τῆς πόλεως ἀναιρεῖ μέρος· δικαστήριον τε οὐχ ὅπερ ἦν πάτριον ἀπέδωκάν μοι τὴν λοχίτιν κα-
 15 λέσαντες ἐκκλησίαν, ἀλλ' ὃ πάντες ὁμολογοῦσι πονηρότατον εἶναι δικαστήριον καὶ ἐπ' ἐμοῦ πρώτου καὶ
 25 μόνου γενόμενον, ἐν ᾧ πλέον ἔχειν ἐμελλον οἱ θῆτες καὶ ἀνέστιοι καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιβουλεύοντες βίους τῶν ἀγαθῶν καὶ δικαίων καὶ τὰ κοινὰ σῶζεσθαι βουλομένων. τοσοῦτο δὲ ἄρα μοι περιῆν τοῦ μηδὲν ἀδικεῖν, ὥστ' ἐν ὄχλῳ κρινόμενος, οὐ τὸ πλέον μισό-
 30 χροιστον ἦν καὶ διὰ τοῦτ' ἐχθρόν ἐμοί, δυσὶ μόνον ἐάλων ψήφοις, ἀποτιθεμένων τὴν ἐξουσίαν τῶν δημάρχων, εἰ μὴ καταδικασθείην ἐγὼ, καὶ τὰ ἔσχατα

πεισσεσθαι πρὸς ἐμοῦ λεγόντων καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ παρὰ τὸν ἀγῶνα κατ' ἐμοῦ χρησαμένων. τοιαῦτα δὴ πεπονθῶς ἐγὼ πρὸς τῶν ἐμαντοῦ πολιτῶν ἀβίωτον ἠγησάμην τὸν λοιπὸν ἔσσεσθαι μοι βίον, εἰ μὴ λάβοιμι παρ' αὐτῶν δίκας· καὶ διὰ τοῦτ' ἐξόν 5 μοι ζῆν ἀπραγμῶνως, εἴτ' ἐν ταῖς Λατίνων πόλεσιν ἠβουλόμην κατὰ τὸ συγγενές, εἴτ' ἐν ταῖς νεοκτίστοις ἄς οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπώκισαν, οὐκ ἠβουλήθην, ἐφ' ἧμας δὲ κατέφυγον, οὓς ἠπιστάμην πλειστά τε ὑπὸ Ῥωμαίων ἠδικημένους καὶ μάλιστα αὐτοῖς ἀπεχθομέ- 10 νους, ἵνα κοινῇ μεθ' ἡμῶν τιμωρησαίμην αὐτούς, ὅση μοι δύναμις, λόγοις τε ἔνθα δεῖ λόγων καὶ ἔργοις ὅταν ἔργων δέῃ. χάριν τε ὑμῖν μεγάλην οἶδα τῆς τε ὑποδοχῆς μου, καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς τιμῆς, ἣ με τιμᾶτε οὐθὲν οὔτε μνησικακήσαντες οὔτε ὑπολο- 15 γισάμενοι ὧν ὑπ' ἐμοῦ πρότερόν γε ἐπάθετε κατὰ τοὺς πολέμους.

VII. Φέρε δὴ, τίς ἂν εἴην ἀνὴρ, εἰ δόξης καὶ τιμῶν, ὧν προσῆκέ μοι παρὰ τοῖς ἐμαντοῦ πολίταις τυγχάνειν, παρὰ τῶν εὐπαθόντων ἀποστερηθεῖς, 20 πρὸς δὲ τούτοις πατρίδος τε καὶ οἴκου καὶ φίλων καὶ θεῶν πατρῶων καὶ τάφων προγονικῶν καὶ παντὸς ἄλλου ἀπελαθεῖς ἀγαθοῦ, παρ' ὑμῖν δὲ ἅπαντα ταῦτα εὐρῶν, οἷς ἐκείνων χάριν ἐπολέμουν, εἰ μὴ γενοίμην χαλεπὸς μὲν οἷς ἀντὶ πολιτῶν ἐχθροῖς κέχρη- 25 μαι, χρηστὸς δὲ οἷς ἀντὶ πολεμίων φίλοις; ἀλλ' ἐγώ γε οὐδ' ἐν ἀνδρὸς μοίρα θείην ἂν, ὅστις μήτε τὸ πολεμοῦν δι' ὀργῆς ἔχει μήτε τὸ σῶζον ἑαυτὸν δι' εὐνοίας. πατρίδα τε ἠγοῦμαι οὐ τὴν ἀπαρνησαμένην με πόλιν, ἀλλ' ἣς ἀλλότριος ὧν πολίτης γέγονα· γῆν 30 τε οὐκ ἐν ἣ ἠδίκημαι φίλην, ἀλλ' ἐν ἣ τὸ ἀσφαλές ἔχω. καὶ ἂν θεός τε συλλαμβάνῃ καὶ τὰ ὑμέτερα ὡς

εἰκὸς πρόθυμα ἦ, μεγάλην καὶ ταχεῖαν ἐλπίζω γενήσεσθαι μεταβολήν. εὐ γὰρ ἴστε, ὅτι πολλῶν ἤδη πολέμων πειραθέντες Ῥωμαῖοι, οὐθένεας μᾶλλον ἔδεισαν ὑμῶν, οὐδ' ἐστὶν ἐφ' ᾧ μᾶλλον σπουδάζοντες
 5 διατελοῦσιν, ἢ ὅπως τὸ ὑμέτερον ἔθνος ἀσθενὲς ἀποδείξουσι. καὶ διὰ τοῦτο τὰς μὲν πολέμῳ λαβόντες ὑμῶν ἔχουσι πόλεις, τὰς δὲ φιλάς ἐλπίδι παρακρουσάμενοι, ἵνα μὴ καθ' ἕν ἅπαντες γενόμενοι κοινὸν ἐξενέγκητε κατ' αὐτῶν πόλεμον. ἐὰν οὖν τάναντία
 10 ὑμεῖς ἀντιφιλοτιμούμενοι διατελήτε, καὶ μίαν ἅπαντες ἔχητε τοῦ πολέμου γνώμην, ὃ ποιεῖτε νυνὶ, φαιδῶς αὐτῶν τὸ κράτος παύσετε.

VIII. Ὅν δὲ τρόπον ἀγωνιεῖσθε καὶ πῶς χρήσεσθε τοῖς πράγμασιν, ἐπειδὴ γνώμην ἀξιουτέ με
 15 ἀποφήνασθαι, εἰτ' ἐμπειρίαν μοι μαρτυροῦντες εἰτ' εὐνοίαν εἶτε καὶ ἀμφοτέρα, φράσω καὶ οὐκ ἀποκρύψομαι. πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν παραινῶ σκοπεῖν, ὅπως εὐσεβῆ καὶ δικαίαν πορίσησθε τοῦ πολέμου πρόφασιν. εὐσεβῆς δὲ καὶ δικαία τοῦ πολέμου πρόφασις
 20 ἣτις ἂν γένοιτο καὶ ἅμα συμφέρουσα ὑμῖν ἀκούσατέ μου. Ῥωμαίοις ἡ μὲν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρξασα γῆ βραχεῖά ἐστι καὶ λυπρά, ἡ δ' ἐπίκτητος, ἣν τοὺς περιοίκους ἀφελόμενοι ἔχουσι, πολλή καὶ ἀγαθή· καὶ εἰ τῶν ἡδικημένων ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀξιοῖεν ἀπολαβεῖν, οὐδὲν
 25 οὕτως μικρὸν οὐδ' ἀσθενὲς οὐδὲ ἄπορον, ὡς τὸ Ῥωμαίων ἄστν γενήσεται. τούτου δὲ οἶομαι δεῖν ὑμᾶς ἄρξαι. πέμπετε οὖν πρέσβεις ὡς αὐτούς, ἀπαιτοῦντες ἃς κατέχουσιν ὑμῶν πόλεις καὶ ὅσα τεῖχη ἐν τῇ ὑμετέρῃ γῆ ἐντειχίσαντο ἀξιοῦντες ἐκλιπεῖν, καὶ εἰ
 30 τι ἄλλο βία σφετερισάμενοι τῶν ὑμετέρων ἔχουσι πείθοντες ἀποδιδόναι. πολέμου δὲ μήπω ἄρχετε πρὶν ἢ λαβεῖν τὰς παρ' αὐτῶν ἀποκρίσεις. ἐὰν γὰρ

ταῦτα ποιήσητε, θυεῖν ὧν βούλεσθε ὑπάρξει θάτερον
 ὑμῖν· ἢ τὰ ἑαυτῶν ἀπολήψεσθε ἄνευ κινδύνων καὶ
 δαπάνης, ἢ καλὴν καὶ δικαίαν πρόφασιν εἰληφότες
 ἔσεσθε τοῦ πολέμου. τὸ γὰρ μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐπι-
 θυμεῖν, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν ἀπαιτεῖν καὶ μὴ τυγχάνου- 5
 τας τούτου πολεμεῖν, ἅπαντες ἀνομολογήσουσιν εἶναι
 καλόν. φέρε δὴ, τί ποιήσειν οἴσεσθε Ῥωμαίους ταῦτα
 ὑμῶν προελομένων; πότερον ἀποδώσειν τὰ χωρία
 ὑμῖν; καὶ τί κωλύσει πάντων αὐτοὺς ἀποστῆναι τῶν
 ἀλλοτρίων; ἤξουσιν γὰρ Αἰκανοί τε καὶ Ἀλβανοὶ καὶ 10
 Τυρρηνοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι τὴν ἑαυτῶν ἕκαστοι γῆν
 ἀποληψόμενοι. ἢ καθέξειν τὰ χωρία καὶ μηθὲν τῶν
 δικαίων ποιήσειν; ὅπερ ἐγὼ νομίζω. οὐκοῦν ἀδι-
 κείσθαι πρότεροι λέγοντες ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὸ ἀναγ-
 καῖον ἐπὶ τὰ ὄπλα χωρήσετε, καὶ συμμάχους ἔξετε 15
 ὅσοι τὰ ἑαυτῶν ἀφαιρεθέντες ἀπεγνώκασιν ἄλλως
 ἂν ἔτι αὐτὰ ἢ πολεμοῦντες οὐκ ἀπολήψεσθαι. κρά-
 τιστος δὲ ὁ καιρὸς καὶ οἶος οὐχ ἕτερος ἐπιθέσθαι
 Ῥωμαίοις, ὃν ἢ τύχη τοῖς ἀδικουμένοις οὐδ' ἂν ἐλ-
 πισθέντα παρεσκεύασεν, ἐν ᾧ στασιάζουσιν καὶ ὑπο- 20
 πτεύουσιν ἀλλήλους καὶ ἡγεμόνας ἔχουσιν ἀπείρους
 πόλεμον. ἂ μὲν οὖν ὑποτίθεσθαι ἔδει λόγοις καὶ
 παραινεῖν φίλοις, μετὰ πάσης εὐνοίας καὶ πίστεως
 εἰρημένα ὑπ' ἐμοῦ ταῦτ' ἐστίν. ἂ δὲ παρ' αὐτὰ τὰ
 ἔργα ἐκάστοτε προοραῖσθαι τε καὶ μηχανᾶσθαι δεή- 25
 σει, τοῖς ἡγεμόσι τῆς δυνάμεως ἐπιτρέψατε διανοεῖ-
 22 σθαι. πρόθυμον γὰρ καὶ τούμῃν ἐσται, ἐν ᾧ ἂν με
 τάττητε τόπῳ, καὶ πειράσομαι μηδενὸς εἶναι χείρων
 μήτε στρατιώτου μήτε λοχαγοῦ μήτε ἡγεμόνος· ἀλλὰ
 καταχρησθῆ μοι λαβόντες, ὅπου ἂν μέλλω τι ὑμᾶς 30
 ὠφελήσειν, καὶ εὖ ἴστε ὅτι, εἰ πολεμῶν ὑμῖν μεγάλη

βλάπτειν δυνατὸς ἦν, καὶ σὺν ὑμῖν ἀγωνιζόμενος
μεγάλα δυνήσομαι ὠφελεῖν.

VIII. Τοιαῦτα μὲν ὁ Μάρκιος εἶπεν. οἱ δὲ Οὐλοῦσκοι λέγοντός τε τοῦ ἀνδρὸς ἔτι δῆλοι ἦσαν ἀγάμενοι τοὺς λόγους, καὶ ἐπειδὴ ἐπαύσατο μεγάλη βοῆ πάντες ἐπεσημήναντο, ὡς τὰ κράτιστα ὑποτιθεμένῳ λόγον τε οὐθενὶ προθέντες ἐπικυροῦσι τὴν γνώμην. γραφέντος δὲ τοῦ δόγματος, εὐθύς ἐξ ἐκάστης πόλεως τοὺς ἐπιφανεστάτους ἄνδρας ἐλόμενοι πρε-
10 σβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλαν· τῷ δὲ Μαρκίῳ ψηφίζονται βουλῆς τε μετουσίαν ἐν ἀπάσῃ πόλει, καὶ ἀρχὰς ἐξεῖναι πανταχόσε μετιέναι, καὶ τῶν ἄλλων ὅποσα τιμιώτατα ἦν παρ' αὐτοῖς μετέχειν. καὶ πρὶν ¹⁵ ἢ τὰς Ῥωμαίων ἀποκρίσεις ἀναμεῖναι, πάντες ἔργου
15 εἶχοντο παρασκευαζόμενοι τὰ πολέμια· ὅσοι τε ἦσαν αὐτῶν ἄθρυμοι τέως κακωθέντες ἐν ταῖς προτέραις μάχαις, τότε πάντες ἐρρώσθησαν ὡς τὴν Ῥωμαίων καθαιρήσουτες ἰσχύν. οἱ δ' εἰς τὴν Ῥώμην ἀποσταλέντες ὑπ' αὐτῶν πρέσβεις, καταστάντες ἐπὶ τὴν
20 βουλήν ἔλεγον· Ὅτι Οὐλούσκοις περὶ πολλοῦ ἐστὶ καταλύσασθαι τὰ πρὸς Ῥωμαίους ἐγκλήματα, καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον εἶναι φίλοις καὶ συμμαχοῖς ἄνευ δόλου καὶ ἀπάτης. ἔσεσθαι δὲ τὸ πιστὸν αὐτοῖς τῆς φιλίας βέβαιον ἀπέφαινον, εἰ κομίσαιντο γῆν τε τὴν ἑαυτῶν
25 καὶ πόλεις ἅς ὑπὸ Ῥωμαίων ἀφηρέθησαν· ἄλλως δὲ οὔτε εἰρήνην οὔτε φιλότητα βεβαίαν ὑπάρξειν αὐτοῖς· τὸ γὰρ ἀδικούμενον ἀεὶ πολέμιον εἶναι τῷ πλημμελοῦντι φύσει. ἤξιουν τε μὴ καταστῆσαι σφᾶς εἰς ἀνάγκην πολέμου τῶν δικαίων ἀποτυγχά-
30 νοντας.

X. Ὡς δὲ ταῦτ' εἶπον οἱ πρέσβεις, ἐβουλευόντο κατὰ σφᾶς οἱ σύεδροι μεταστησάμενοι τοὺς ἄνδρας,

4 καὶ ἐπειδὴ ἔκριναν ἄς χρὴ ἀποκρίσεις ποιήσασθαι,
 καλέσαντες αὐτοὺς πάλιν ἐπὶ τὸν σύλλογον ταύτην
 ἔδοσαν τὴν ἀπόφασιν. Οὐ λανθάνετε ἡμᾶς, ὦ Οὐλο-
 λούσκοι, φιλίας μὲν οὐδὲν δεόμενοι, πρόφασιν δ'
 εὐπρεπῆ λαβεῖν βουλόμενοι τοῦ πολέμου. ἃ γὰρ 5
 ἤκατε παρ' ἡμῶν ἀπαιτοῦντες, καλῶς ἐπίστασθε οὐ-
 δέποτε ληψόμενοι· χρῆζετε γὰρ ἀδίκων τε καὶ ἀδυ-
 νάτων. εἰ μὲν οὖν δόντες ἡμῖν τὰ χωρία, ἔπειτα
 μεταδόξαν ὑμῖν νῦν ἀπαιτεῖτε, ἀδικεῖσθε μὴ κοιμιζό-
 μενοι· εἰ δὲ πολέμῳ ἀφαιρεθέντες οὐκέτι αὐτῶν 10
 ὄντες κύριοι, ἀδικεῖτε τῶν ἀλλοτρίων ἐφιέμενοι.
 ἡμεῖς δὲ κρατίστας ἡγούμεθα κτήσεις, ἄς ἂν πολέμῳ
 κρατήσαντες λάβωμεν, οὔτε πρῶτοι καταστησάμενοι
 νόμον τόνδε, οὔτε αὐτὸν ἀνθρώπων ἡγούμενοι εἶναι
 μᾶλλον ἢ οὐχὶ θεῶν· ἅπαντάς τε καὶ Ἑλλήνας καὶ 15
 βαρβάρους εἰδότες αὐτῷ χρωμένους οὐκ ἂν ἐνδοίη-
 μεν ὑμῖν μαλακὸν οὐδέν, οὐδ' ἂν ἀποσταίημεν ἐτι
 τῶν δορυκτῆτων. πολλὴ γὰρ ἂν εἴη κακότης, εἰ τις
 ἃ μετ' ἀρετῆς καὶ ἀνδρείας ἐκτήσατο, ταῦτα ὑπὸ
 5 μωρίας τε καὶ δειλίας ἀφαιρεθείη. πολεμεῖν τε οὔτε μὴ 20
 βουλομένους ὑμᾶς ἀναγκάζομεν, οὔτε προθυμουμένους
 παραιτούμεθα, ἂν δὲ ἄρξησθε ἀμυνόμεθα. ταῦτα
 Οὐολούσκοις ἀπαγγέλλετε, καὶ λέγετε, ὅτι λήφονται μὲν
 πρότεροι τὰ ὄπλα ἐκεῖνοι, θήσομεν δὲ ἡμεῖς ὕστεροι.

XI. Ταῦτας οἱ πρέσβεις τὰς ἀποκρίσεις λαβόν- 25
 τες ἀπήγγειλαν τῷ πλήθει τῶν Οὐολούσκων. συνα-
 χθείσης οὖν αὐθις ἐκκλησίας, μετὰ τοῦτο κυροῦται
 δόγμα κοινὸν τοῦ ἔθνου προειπεῖν Ῥωμαίοις τὸν
 πόλεμον. ἔπειτα αἰροῦνται στρατηγούς αὐτοκράτορας
 τοῦ πολέμου Τύλλον τε καὶ Μάρκιον, δυνάμεις τε 30
 ψηφίζονται καταγράφειν καὶ χρήματα εἰσφέρειν καὶ
 τᾶλλα παρασκευάσασθαι ὅσων ὑπελάμβανον δεήσειν

τῷ πολέμῳ. μελλούσης δὲ διαλύεσθαι τῆς ἐκκλησίας ἀναστὰς ὁ Μάρκιος ἔφη· Ἄ μὲν ἐψήφισται τὸ κοινὸν ¹⁵ ὑμῶν ἔχει καλῶς καὶ γινέσθω κατὰ τὸν οἰκείου ἕκαστα καιρὸν· ἐν ᾧσ' ὅσ'ω δὲ τὰ στρατεύματα μέλλετε
 5 καταγράφειν, καὶ τᾶλλα εὐτρεπίξειν ἕξοντά τινας ὥσπερ εἰκὸς ἀσχολίας καὶ διατριβᾶς, ἐγὼ καὶ Τύλλος ἔργον ἐχώμεθα. ὅσοις οὖν ὑμῶν βουλομένοις ἐστὶ προνομεῦσαι τὴν τῶν πολεμίων, καὶ πολλὴν ἀποτε-
 μέσθαι λείαν, ἴτε σὺν ἡμῖν. ὑποδέχομαι δὲ ὑμῖν ἐὰν
 10 θεὸς συλλάβῃ, πολλὰς καὶ καλὰς δώσειν ὠφελείας. ἔτι γὰρ ἀπαράσκενοί εἰσι Ῥωμαῖοι δύναμιν οὐκ ὀλίγην συνεστηκυῖαν ὁρῶντες ὑμετέραν, ὥστε ἀδεῶς ἡμῖν ὑπάρξει πᾶσαν ὅσ'ην ἂν βουλόμεθα τῆς ἐκείνων χώρας καταδραμεῖν.

15 XII. Ἀποδεξαμένων δὲ καὶ ταύτην τὴν γνώμην τῶν Οὐολούσκων, ἐξήεσαν οἱ στρατηγοὶ διὰ ταχέων, πρὶν ἐκπυστα γενέσθαι Ῥωμαίοις τὰ βουλευματα, πολλὴν ἐπαγόμενοι στρατιὰν ἐκούσιον· ἧς μέρος μὲν ὁ Τύλλος ἔχων εἰς τὴν Λατίνων χώραν ἐνέβαλεν, ¹⁶
 20 ἵνα περισπάσειε τῶν πολεμίων τὴν ἐκεῖθεν ἐπικουρίαν· τὸ δὲ λοιπὸν ὁ Μάρκιος ἄγων ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων ἤλασεν. οἷα δὲ ἀπροσδοκίτου κακοῦ τοῖς κατὰ τὴν χώραν διατρίβουσιν ἐπιπεσόντος, πολλὰ μὲν ἐάλω σώματα Ῥωμαίων ἐλεύθερα, πολλὰ δὲ ἀνδρά-
 25 ποδα, βοῶν τε καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἄλλων βοσκημάτων χοῆμα οὐκ ὀλίγον· σιτίος τε ὅσος ἐγκατελήφθη καὶ σίδηρος καὶ ὅσοις ἄλλοις χώρα γεωργεῖται, τὰ μὲν ἠρπάσθη, τὰ δὲ διεφθάρη. τελευτῶντες γὰρ καὶ πῦρ εἰς τὰς ἀγλάς φέροντες ἐνέβαλλον
 30 Οὐολοῦσκοι, ὥστε πολλοῦ χρόνου μηδ' ἀναλαβεῖν αὐτὰς δύνασθαι τοὺς ἀποβαλόντας. μάλιστα δὲ τοῦτ' ἐπασχον αἱ τῶν δημοτῶν κτήσεις, αἱ δὲ τῶν πατρι-

κίων ἔμειναν ἀσινεῖς· εἰ δέ τινες ἐβλάβησαν, εἰς
 ἀνδράποδα καὶ βοσκήματα ἔδοξαν βλαβῆναι. τοῦτο
 γὰρ ὑπὸ τοῦ Μάρκιον παρηγγέλλετο τοῖς Οὐλοούσκοις,
 28 ἵνα δι' ὑποψίας ἔτι μᾶλλον οἱ πατρίκιοι γένωνται
 τοῖς δημοτικοῖς, καὶ μὴ ἐξαιρεθεῖν τὸ στασιάζον ἐκ 5
 τῆς πόλεως, ὅπερ καὶ συνέβη. ὡς γὰρ ἠγγέλθη τοῖς
 Ῥωμαίοις ἡ καταδρομὴ τῆς χώρας, καὶ ἔγνωσαν οὐκ
 ἐξ ἴσου γεγνηῖαν ἅπασιν τὴν συμφορὰν, κατεβόων
 μὲν τῶν πλουσίων οἱ πένητες ὡς ἐναγόντων σφίσι
 τὸν Μάρκιον, ἀπελογοῦντο δὲ οἱ πατρίκιοι καὶ κα- 10
 κουργίαν τινὰ τοῦ στρατηγοῦ ταύτην ἀπέφαινον.
 βοηθεῖν δὲ τοῖς ἀπολλυμένοις ἢ σώζειν τὰ περιόντα
 δι' ὑποψίαν τε ἀλλήλων καὶ δέος προδοσίας οὐθεὶς
 ἤξιον· ὥστε κατὰ πολλὴν ἄδειαν ὁ Μάρκιος ἀπῆγε
 τὴν στρατιάν, καὶ κατέστησεν ἅπαντας ἐπὶ τὰ οἰκεία 15
 παθόντας μὲν οὐδὲν δεινόν, δράσαντας δὲ ὅσα ἤξιουν,
 καὶ πολλῶν εὐπορήσαντας χρημάτων. ἦκε δὲ καὶ ὁ
 Τύλλος ὀλίγον ὕστερον ἐκ τῆς Λατίνων χώρας πολ-
 λὰς ἐπαγόμενος ὠφελείας· οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι δύναντιν
 ἔσχον ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πολεμίοις μαχησόμενοι 20
 ἀπαράσκευοί τε ὄντες καὶ παρ' ἐλπίδα τοῦ δεινοῦ
 σφίσιν ἐπιπεσόντος. ἐκ δὲ τούτου πᾶσα πόλις ἐπῆρτο
 29 ταῖς ἐλπίσι, καὶ θᾶττον ἢ ὡς ἄν τις ὑπέλαβεν ἢ τε
 καταγραφὴ τῶν στρατιωτῶν ἐγίνετο, καὶ τᾶλλα ὑπη-
 ρετεῖτο ὅσων τοῖς στρατηγοῖς ἔδει. 25

XIII. Ἐπειδὴ δὲ συνῆκτο ἤδη πᾶσα ἡ δύναμις,
 ἐβουλεύετο μετὰ τοῦ συνάρχοντος ὁ Μάρκιος, ὅπως
 χρηστέον τοῖς λοιποῖς πράγμασιν. ἔφη δ' οὖν λέγων·
 Ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Τύλλε, κράτιστον εἶναι νείμασθαι
 τὰς δυνάμεις ἡμᾶς διχῆ· ἔπειτα τὸν μὲν ἕτερον 30
 ἡμῶν ἄγοντα τοὺς ἀκμαιοτάτους καὶ προθυμοτάτους
 ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πολεμίοις μαχησόμενον, καὶ εἰ

μὲν ὑπομενουῦσιν εἰς χεῖρας ἡμῶν ἵεναι μιᾷ κρῖναι
 τὸν ἀγῶνα μάχῃ, εἰ δ' ἀποκνήσουσιν ὡς ἐγὼ πεί-
 θομαι στρατιᾷ νεοσυλλέκτῳ καὶ ἡγεμόσιν ἀπείροις
 πολέμου τὸν ὑπὲρ τῶν ὄλων κίνδυνον ἐπιτρέπειν,
 5 τὴν τε χώραν αὐτῶν ἐπιόντα πορθεῖν καὶ τοὺς συμ-
 μάχους περισπᾶν καὶ τὰς ἀποικίας ἀναιρεῖν καὶ πᾶν
 ἄλλο κακὸν ὃ τι δύναίτο ποιεῖν. τὸν δὲ ἕτερον ἐν-
 θάδε ὑπομένοντα φυλακὴν ποιεῖσθαι τῆς τε χώρας
 καὶ τῶν πόλεων, μὴ λάθωσιν ἀφυλάκτοις ἐπιπεσό-
 10 τες αὐτοῖς οἱ πολέμιοι, καὶ πρᾶγμα αἰσχιστον πάθω-
 μεν, ἐν ᾧ τῶν ἀπόντων ἐφιέμεθα τὰ παρόντα ἀφαι-
 ρεθέντες. ἀλλὰ χρὴ τὸν ἐνθάδε ὑπομένοντα ἤδη
 τείχῃ τε ἀνορθοῦν ὅσα πέπτωκε καὶ τάφρους ἀνακα-
 θαίρειν καὶ φρούρια ὀχυροῦν, ἵνα τοῖς γεωργοῦσι
 15 τὴν χώραν ὑπάρχουσι καταφυγαί, στρατιάν τε ἄλλην
 προσκαταγράψωσιν καὶ τροφὰς τοῖς ἔξω οὖσιν ἐπιχο-
 ρηγεῖν καὶ ὄπλα χαλκεύειν καὶ εἰ τι ἄλλο ἀναγκαῖον
 ἔσται πρᾶγμα ὀξέως ὑπηρετεῖν. δίδωμι δέ σοι τὴν
 αἴρεσιν, εἴτε τῆς ὑπερορίου στρατιᾶς εἴτε τῆς ἐνθάδε
 20 ὑπομενούσης ἐθέλεις στρατηγεῖν. ταῦτα λέγοντος
 αὐτοῦ σφόδρα ἠγάσθη τὴν γνώμην ὁ Τύλλος, καὶ
 τὸ δραστήριον τοῦ ἀνδρὸς εἰδὼς καὶ ἐπιτυχὲς ἐπέ-
 τρεψεν ἐκείνῳ τῆς ἔξω στρατιᾶς ἄρχειν.

XIII. Καὶ ὁ Μάρκιος οὐθὲν ἔτι διαμελλήσας
 25 ἦκεν ἄγων τὴν δύναμιν ἐπὶ Κιρκαίαν πόλιν, ἐν ἣ
 κληρουῦχοι Ῥωμαίων ἦσαν ἅμα τοῖς ἐπιχωρίοις πολι-
 τευόμενοι, καὶ παραλαμβάνει τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου.
 ὡς γὰρ ἐγνώσαν οἱ Κιρκαῖοι κρατουμένην σφῶν τὴν
 χώραν καὶ προσάγουσαν τῷ τείχει τὴν στρατιάν,
 30 ἀνοίξαντες τὰς πύλας ἐξήρσαν ὁμόσε τοῖς πολεμίοις
 ἀνοπλοὶ παραλαβεῖν τὴν πόλιν ἀξιούντες· ὅπερ αὐ-
 τοῖς αἴτιον τοῦ μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον ἐγένετο.

οὔτε γὰρ αὐτῶν ἀπέκτεινεν ὁ στρατηγὸς οὐδένα, οὔτε ἐξήλασεν ἐκ τῆς πόλεως· ἐσθῆτα δὲ τοῖς στρατιώταις καὶ τροφὰς εἰς μῆνα ἱκανὰς καὶ ἀργύριόν τι μέτριον λαβὼν ἀπήγε τὴν δύναμιν, ὀλίγην μοῖραν ἐν τῇ πόλει καταλιπὼν τῆς τε ἀσφαλείας τῶν ἐνοι- 5 κούντων ἕνεκα, μὴ τι ὑπὸ Ῥωμαίων πάθῃσι κακόν, καὶ τοῦ μηδὲν ὕστερον νεωτερίσαι. εἰς δὲ τὴν Ῥώμην ὡς ἠγγέλθη τὰ γενόμενα πολὺ πλείων ταραχὴ καὶ θόρυβος ἦν, τῶν μὲν πατρικίων τὸν δῆμον ἐχόντων δι' αἰτίας, ὅτι πολεμιστὴν ἄνδρα καὶ δραστήριον καὶ 10 φρονήματος εὐγενοῦς μεστὸν ψευδεῖ περιβαλόντες αἰτία τῆς πόλεως ἀπήλασαν καὶ παρεσκεύασαν ἠγεμόνα Οὐολούσκοις γενέσθαι· τῶν δὲ προεστηκότων τοῦ δή- 532 μου κατηγορίας τοῦ συνεδρίου ποιουμένων, καὶ τὸ πρᾶγμα ὅλον ἐξ ἐπιβουλῆς ὑπ' ἐκείνων κατεσκευά- 15 σθαι λεγόντων, τὸν τε πόλεμον οὐ κοινὸν ἄπασιν, ἀλλὰ σφίσι μόνοις ἐπάγεσθαι σκηπτομένων· καὶ ἦν τὸ κακοηθέστατον τοῦ δήμου μέρος ἅμα τούτοις. στρατιᾶς δὲ καταγράφειν ἢ καλεῖν τοὺς συμμάχους ἢ κατασκευάσασθαι τὰ κατεπείγοντα διὰ τὰ πρὸς 20 ἀλλήλους ἐχθρὰ καὶ τὰς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις κατηγορίας οὐδ' εἰς νοῦν ἐλάμβανον.

XV. Τοῦτο καταμαθόντες οἱ πρεσβύτατοι [τῶν] Ῥωμαίων, συστραφέντες ἐπειθον ἰδίᾳ τε καὶ ἐν κοι- 25 νῶ τοὺς στασιωδεστάτους τῶν δημοτικῶν παύσασθαι τῶν εἰς τοὺς πατρικίους ὑποψιῶν τε καὶ κατηγοριῶν· διδάσκοντες ὡς εἰ δι' ἐνὸς ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς φυγῆν τοσοῦτος κίνδυνος κατέσχε τὴν πόλιν, τί χρῆ προσ- 30 δοκᾶν, ἐὰν ἀναγκασθῶσιν οἱ πολλοὶ τῶν πατρικίων προπηλακισθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου τὸ αὐτὸ φρονῆσαι· καὶ κατέσχον οὗτοι τὴν ἀκοσμίαν τοῦ πλήθους. παυ- 30 σαμένου δὲ τοῦ πολλοῦ θορύβου συνελθοῦσα ἡ βουλή,

τοῖς μὲν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Λατίνων παροῦσι προ-¹⁵³
 σβευταῖς ἐπὶ συμμαχίας αἰτησιν ἀπεκρίνατο, μὴ ῥά-
 διον εἶναι σφίσι βοήθειαν ἀποστέλλειν κατὰ τὸ
 παρόν· αὐτοῖς δὲ ἐκείνοις ἐπιτρέπειν τὴν ἑαυτῶν
 5 στρατιάν καταγράφειν καὶ ἡγεμόνας τῆς δυνάμεως
 ἰδίους, ἀποδείξαι ἕως ἂν αὐτοὶ ἐκπέμψωσι δύ-
 ναμιν. ἐν γὰρ ταῖς συνθήκαις, αἷς ἐποιήσαντο πρὸς
 αὐτοὺς περὶ φιλίας, ἀπόρρητον ἦν τούτων ἑκάτερον.
 τοῖς δὲ ὑπάτοις ἐφῆκαν στρατόν τε συναγαγεῖν ἐκ
 10 καταλόγου καὶ τὴν πόλιν διὰ φυλακῆς ἔχειν καὶ τοὺς
 συμμάχους παρακαλεῖν, εἰς ὑπαιθρον δὲ μήπω τὰς
 δυνάμεις ἐξάγειν, ἕως ἂν ἅπαντα εὐτρεπῆ γένηται.
 καὶ ὁ δῆμος ταῦτα ἐπεκύρωσεν. ἦν δὲ βραχὺς ὁ λει-
 πόμενος τῆς ἀρχῆς τοῖς ὑπάτοις χρόνος, ὥστε οὐ-
 15 δὲν ἐφθασαν τῶν ἐψηφισμένων ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν,
 ἀλλὰ παρέδοςαν ἡμιτελῆ πάντα τοῖς μεθ' ἑαυτοὺς
 ὑπάτοις.

XVI. Οἱ δὲ παρὰ τούτων τὴν ἀρχὴν παραλα-
 βόντες, Σπόριος Ναύτιος καὶ Σέξτος Φούριος, στρα-¹³³
 20 τιάν τε ὅσῃν ἐδύναντο πλείστην ἐκ τοῦ πολιτικοῦ
 κατεστήσαντο καταλόγου, καὶ φροντικῶρας καὶ σκο-
 ποὺς ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις χωρίοις ἔταξαν, ἵνα
 μηδὲν ἀγνοήσωσι τῶν ἐπὶ τῆς χώρας πραττομένων
 χρήματά τε καὶ σῖτον καὶ ὄπλα ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ
 25 πολλὰ ἠτοιμάσαντο. τὰ μὲν οὖν οἰκεία παρεσκεύα-
 στο αὐτοῖς ὡς ἐνῆν ἄριστα, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἐπι-
 δεῖν ἐδόκει· τὰ δὲ συμμαχικά οὐχ ἅπαντα ὑπήκουε
 προθύμως ἐκούσιά τε οὐκ ἦν, οἷα συνάρασθαι τοῦ
 πολέμου, ὥστε οὐδὲ προσαναγκάζειν αὐτὰ ἠξίου
 30 φοβούμενοι προδοσίαν. ἤδη δὲ τινα καὶ ἀφίστατο
 αὐτῶν ἐκ τοῦ φανεροῦ καὶ τοῖς Οὐολούσκοις συν-
 ελάμβανε. πρῶτοι δὲ ἤρξαν Αἰκανοὶ τῆς ἀποστάσεως,

ἅμα τῷ συστῆναι τὸν πόλεμον εὐθύς ἐλθόντες ὡς
 τοὺς Οὐολούσκους καὶ συμμαχίαν μεθ' ὄρκων συν-
 35 θέμενοι, στρατιάν τε ἀπέστειλαν οὗτοι τῷ Μαρκίῳ
 πλείστην τε καὶ προθυμοτάτην. ἀρξαμένων δὲ τού-
 των πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων συμμαχῶν κρύφα συν- 5
 ελάμβανον τοῖς Οὐολούσκοις, οὐκ ἀπὸ ψηφισμάτων
 οὐδ' ἀπὸ κοινοῦ δόγματος ἀποστέλλοντες αὐτοῖς τὰς
 συμμαχίας, εἰ δέ τις ἦν βουλομένοις μετέχειν τῆς
 στρατείας τῶν σφετέρων, οὐχ ὅπως ἀποτρέποντες,
 ἀλλὰ καὶ παρορμῶντες. ἐγγένοι τ' οὐ πολλῷ χρόνῳ 10
 τοσαύτη δύναμις περὶ τοὺς Οὐολούσκους, ὅσην οὐ
 πώποτε ἔσχον ὅτε μάλιστα ἤκμαζον ταῖς πόλεσιν, ἦν
 ἐπαγόμενος ὁ Μάρκιος ἐνέβαλεν αὐτίς εἰς τὴν Ῥω-
 μαίων γῆν, καὶ ἐγκαθεζόμενος ἡμέρας συχνὰς ἐδήου
 τῆς γῆς ὅσην ἐν τῇ πρότερον εἰσβολῇ παφέλιπε. 15
 σωμαίων μὲν οὖν ἐλευθέρων οὐκέτι πολλῶν ἐγκρα-
 τῆς ἐγένετο κατὰ ταύτην τὴν στρατείαν· οἱ γὰρ ἄν-
 θρωποι τὰ πλείστου ἄξια συσκευασάμενοι παλαιότερον
 ἔτι κατεπεφεύγεσαν, οἱ μὲν εἰς τὴν πόλιν, οἱ δ' εἰς
 136 τὰ πλησίον φρούρια, ἅτινα ἦν ἐχυρώτατα· τὰ δὲ 20
 βοσκήματα αὐτῶν ὅσα οὐχ οἰοί τε ἦσαν ἀπελάσαι
 καὶ τοὺς νέμοντας θεράποντας λαμβάνει, τὸν τε σί-
 τον ἐπὶ ταῖς ἄλωσιν ἔτι κείμενον καὶ τοὺς ἄλλους
 καρπούς, τοὺς μὲν ἐν χερσὶν ὄντας, τοὺς δὲ καὶ
 συγκεκριμένους ἀναιρεῖται. προνομεύσας δὲ καὶ 25
 διαπορθῆσας ἅπαντα, οὐθενὸς ὁμόσε χωρῆσαι τολ-
 μήσαντος ἀπήγευ ἐπ' οἴκου τὴν στρατιάν βαρεῖαν
 οὐσαν ἤδη τῷ πλήθει τῶν ὠφελειῶν καὶ σχολῇ πο-
 ρευομένην.

XVII. Οἱ δὲ Οὐολοῦσκοι τὸ μέγεθος τῆς κο- 30
 μιζομένης λείας ὄρωντες, καὶ περὶ τῆς Ῥωμαίων
 ἀτολμίας ἀκούοντες, οἱ δὲ τέως τὴν ἀλλοτρίαν λεη-

λατοῦντες ἀδεῶς τότε τὴν αὐτῶν γῆν ἠνείχοντο δη-
 ουμένην ὀρῶντες, ἀνχήματός τε μεγάλου ἐνεπίμ-
 πλαντο καὶ ἐν ἐλπίδι ἦσαν ἡγεμονίας, ὡς δὴ θράδιον
 καὶ ἐν ἐτοίμῳ σφίσις ὃν καταλῦσαι τὴν τῶν ἀντι-
 5 πάλων ἰσχύν, θυσίας τε χαριστηρίους τοῖς θεοῖς
 ἐποιοῦντο, καὶ σκύλων ἀναθέσει τοὺς νεῶς καὶ τὰς
 ἀγορὰς ἐκόσμου, καὶ ἦσαν ἅπαντες ἐν ἑορταῖς καὶ
 εὐπαθείαις, τόν τε Μάρκιον ἀγάμενοι καὶ ὑμνοῦν-
 10 τες διετέλουν, ὡς εἶη τὰ τε πολέμια δεινότητος ἀν-
 θρώπων καὶ στρατηγὸς οἶος οὔτε Ῥωμαῖος οὔτε
 ἄλλος [στρατηγὸς] Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων οὐδεὶς. μά-
 λιστα δὲ τῆς τύχης αὐτὸν ἐμακάριζον, ἅπαντα ὅσοις
 ἐπιχειρήσειε κατὰ γνώμην αὐτῶ προχωροῦντα ὀρῶντες
 15 δίχα πόνου· ὥστε οὐδεὶς ἦν τῶν ἐχόντων τὴν στρα-
 τεύσιμον ἡλικίαν, ὃς ἀπολείπεσθαι τοῦ ἀνδρὸς ἡξίου,
 ἀλλὰ πάντες ὄρμητο μετέχειν τῶν πράξεων καὶ συν-
 ἦσαν ὡς αὐτὸν ἐξ ἀπάσης πόλεως. ὁ δὲ στρατηγός,
 ἐπειδὴ τὴν προθυμίαν τῶν Οὐολούσκων ἐπέρωσε,
 καὶ τὸ τῶν πολεμίων ἀνδρεῖον εἰς ταπεινὴν καὶ
 20 ἀνανδρον κατέκλεισεν ἀμηχανίαν, ἐπὶ τὰς συμμαχί-
 δας αὐτῶν πόλεις ὅσαι τὸ πιστὸν διεφύλαττον ἤγε
 τὴν δύναμιν· καὶ αὐτίκα ἐτοιμασάμενος ὅσα εἰς πο-
 λιορκίαν χρήσιμα ἦν ἐπὶ Τολερῖνους ἐλαύνει τοῦ
 Λατίνων ὄντας ἔθλους. οἱ δὲ Τολερῖνοι πρὸ πολλοῦ
 25 παρασκευασάμενοι τὰ εἰς τὸν πόλεμον καὶ τὰ ἐκ τῆς
 χώρας εἰς τὴν πόλιν συγκεκομικότες ἐδέχοντο αὐτὸν
 ἐπιόντα, καὶ χρόνον μὲν τινα ἀντεῖχον ἀπὸ τῶν τει-
 χῶν μαχόμενοι καὶ πολλοὺς τῶν πολεμίων κατέτρο-
 σαν· ἔπειτα ὑπὸ τῶν σφενδονητῶν ἀναστελλόμενοι
 30 καὶ μέχρι δειλῆς ὀψίας ταλαιπωροῦντες πολλὰ μέρη
 τοῦ τείχους ἐξέλιπον. τοῦτο καταμαθὼν ὁ Μάρκιος τοῖς
 μὲν ἄλλοις στρατιώταις παρήγγειλε κλίμακας προσ-

φέρειν κατὰ τὰ γυμνούμενα μέρη τοῦ περιβόλου, αὐτὸς δὲ τοὺς κρατίστους τῆς στρατιᾶς ἀναλαβῶν ἐπὶ τὰς πύλας ἵεται βαλλόμενος ἀπὸ τῶν πύργων, καὶ διαρρήξας τοὺς μοχλοὺς παρέρχεται πρῶτος εἰς τὴν πόλιν. ἦν δὲ ὑπεσθηκὸς ταῖς πύλαις πολὺ καὶ 5 καρτερόν στίφος τῶν πολεμίων, οἳ δέχονται τε αὐτὸν ἐρωμένως καὶ μέγρι πολλοῦ διεκαρτέρου ἀγωνιζόμενοι· πολλῶν δὲ ἀναιρεθέντων τρέπονται οἱ λοιποὶ καὶ σκεδασθέντες ἔφευγον ἀνὰ τοὺς στενωπούς. ὁ δ' ἠκολούθει κτείνων τοὺς καταλαμβανομένους, ὅσοι 10 μὴ τὰ ὄπλα ῥίψαντες εἰς ἰκεσίας ἐτράποντο· ἐν δὲ τούτῳ καὶ οἱ διὰ τῶν κλιμάκων ἀναβαίνοντες ἐκράτουν τοῦ τείχους. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἀλούσης τῆς πόλεως ἐξελόμενος ὁ Μάρκιος ἐκ τῶν λαφύρων ὅσα θεοῖς τε ἀναθήματα καὶ κόσμος ταῖς Οὐολούσκων 15 πόλεσιν ἐμελλε γενέσθαι, τὰ λοιπὰ τοῖς στρατιώταις ἐφῆκε διαρπάσαι. ἦν δὲ πολλὰ μὲν αὐτόθι σώματα, πολλὰ δὲ χρήματα, πολὺς δὲ σίτος· ὥστε μὴ ῥάδιον εἶναι μιᾷ πάντα ἐκκομῖσαι τοὺς κρατήσαντας ἡμέρα, ἀλλ' ἐκ διαδοχῆς ἄγοντες καὶ φέροντες τὰ μὲν αὐτοί, 20 τὰ δὲ ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων, πολὺν ἠναγκάσθησαν διατρίψαι χρόνον.

XVIII. Ὁ δὲ στρατηγός, ἐπειδὴ τὰ σώματα καὶ τὰ χρήματα πάντα ἐξεκεκόμιστο, τὴν πόλιν ἐρημον καταλιπὼν ἀπῆγε τὴν δύναμιν ἐπὶ Βῶλαν Λατίνων 25 ἐτέραν πόλιν. ἔτυχον δὲ καὶ οἱ Βῶλανοι προεγνακότες αὐτοῦ τὴν ἔφοδον· καὶ παρεσκευασμένοι πάντα 40 τὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐπιτήδεια. ὁ μὲν οὖν Μάρκιος ὡς ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν αἰρήσων κατὰ πολλὰ μέρη τοῦ τείχους ἐποιεῖτο τὰς προσβολάς· οἱ δὲ Βῶλανοι 30 περιμένοντες καιρὸν ἐπιτήδειον ἀνοίγουσι τὰς πύλας, καὶ φερόμενοι κατὰ πλῆθος ἐν τάξει τε καὶ

κόσμῳ συρράττουσι τοῖς κατὰ μέτωπον, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείναντες, ἔτι δὲ πλείους [τούτων] κατατραυματίσαντες, τοὺς τε λοιποὺς αἰσχρῶς ἀναγκάσαντες φυγεῖν, ἀνέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν. ὡς δ' 5 ἔγνω τὴν τροπὴν τῶν Οὐολούσκων ὁ Μάρκιος οὐ γὰρ ἔτυχε παρῶν ἐν ᾧ χωρίῳ τὸ πάθος ἐγένετο παρῆν σὺν ὀλίγοις κατὰ σπουδὴν, καὶ τοὺς ἐκ τῆς τροπῆς σκεδασθέντας ἀναλαβὼν συνίστα τε καὶ παρεθάρρυνε, καὶ ἐπειδὴ κατέστησεν εἰς τάξεις, ὑπο- 10 δείξας ἃ δεῖ πράττειν, ἐκέλευσε προσβάλλειν τῇ πόλει κατὰ τὰς αὐτὰς πύλας. χρησαμένων δὲ πάλιν τῶν Βωλανῶν τῇ αὐτῇ πείρᾳ καὶ κατὰ πλῆθος ἐκδραμόντων, οὐ δέχονται αὐτοὺς οἱ Οὐολούσκοι, ἀλλ' ἐγκλίναντες ἔφευγον κατὰ τοῦ πρᾶνουῶς, ὡς ὁ στρα- 15 τηγὸς αὐτοῖς ὑπέθετο· καὶ οἱ Βωλανοὶ τὴν ἀπάτην οὐκ εἰδότες ἐδίωκον ἄχρι πολλοῦ. ἐπεὶ δὲ πρόσθε τῆς πόλεως ἐγένοντο, ἔχων τοὺς ἐπιλέκτους τῶν νέων ὁ Μάρκιος ὁμοσε τοῖς Βωλανοῖς ἐχώρει· καὶ γίνεται πολὺς αὐτῶν ἐνταῦθα φόνος, τῶν μὲν ἀμυνομένων, 20 τῶν δὲ φευγόντων. ὁ δὲ ἀκολουθῶν τοῖς ἐπὶ τὴν πόλιν ὄψοιμένοις φθάνει πρὶν ἐπιρραχθῆναι τὰς πύλας εἰσβιασάμενος εἰς τὸ τεῖχος. ὡς δ' ὁ στρατηγὸς ἅπαξ ἐγκρατῆς τῶν πυλῶν ἐγένετο, ἠκολούθει καὶ τὸ ἄλλο τῶν Οὐολούσκων πλῆθος, οἱ δὲ Βωλα- 25 νοὶ τὸ τεῖχος ἐκλιπόντες ἔφευγον ἐπὶ τὰς οἰκίας. γενόμενος δὲ καὶ ταύτης κύριος τῆς πόλεως, ἐπέτρεψε τοῖς στρατιώταις τὰ τε σώματα ἐξανδραποδίσεισθαι καὶ τὰ χρήματα διαρπάσαι· καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὥσπερ καὶ πρότερον ἅπασαν ἐκκομίσας τὴν λείαν 30 σὺν χρόνῳ τε καὶ κατὰ πολλὴν ἐξουσίαν, μετὰ τοῦτο τὴν πόλιν ἐνέπρησεν.

XVIII. Ἐντεῦθεν δὲ τὴν δύναμιν ἀναλαβὼν

ἤγειν ἐπὶ τοὺς καλουμένους Λαβικανούς. ἦν δὲ καὶ αὐτὴ τότε Λατίνων ἢ πόλις, Ἀλβανῶν ὡσπερ αἱ ἄλλαι ἄποικος. καταπλήξασθαι δὲ βουλόμενος τοὺς ἔνδον ἔκαιεν αὐτῶν τὴν χώραν εὐθύς ἐπιῶν, ὅθεν μάλιστα ἔμελλον ὄψεσθαι τὴν φλόγα. οἱ δὲ Λαβικανοὶ 5 τείχος εὖ κατεσκευασμένον ἔχοντες, οὔτε κατεπλάγησαν αὐτοῦ τὴν ἔφοδον οὔτε μαλακὸν ἐνέδοσαν οὐδέν, ἀλλ' ἀντεῖχον ἀπομαχόμενοι γενναίως, καὶ πολυλάκις ἐπιβαίνοντας τοῦ τείχους τοὺς πολεμίους ἀπήραξαν. οὐ μὴν εἰς τέλος γε ἀντέσχον ὀλίγοι πρὸς 10 πολλοὺς ἀγωνιζόμενοι καὶ χρόνον οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον ἀναπαυόμενοι. πολλαὶ γὰρ προσβολαὶ καὶ καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἐγίνοντο ὑπὸ τῶν Οὐολούσκων ἐκ διαδοχῆς, ὑποχωρούντων μὲν αἰεὶ τῶν κεκμηκότων, ἑτέρων δὲ προσιόντων νεαρῶν· πρὸς οὓς ἀγωνιζόμενοι δι' ὅλης ἡμέρας, καὶ οὐδὲ τὸν τῆς νυκτὸς ἀναπαυσάμενοι χρόνον, ἐκλιπεῖν ἠναγκάσθησαν τὸ τείχος ὑπὸ κόπου. παραλαβὼν δὲ καὶ ταύτην ὁ Μάρκιος τὴν πόλιν ἐξηνδραποδίσατο, καὶ τοῖς στρατιώταις ἐφῆκε μερίσασθαι τὰς ἀφελείας. ἀναστήσας δὲ τὴν 20 δύναμιν ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Πεδανῶν πόλιν· ἦν δὲ καὶ αὐτὴ τοῦ Λατίνων γένους· συντεταγμένην τὴν στρατιὰν ἔχων ἀφικνεῖται, καὶ αὐτὴν ἅμα τῷ πλησιάσαι τοῖς τείχεσιν αἰρεῖ κατὰ κράτος. καὶ τὰ αὐτὰ διαθεῖς ὅσα τὰς πρότερον ἀλούσας, ἔωθεν εὐθύς ἀναστήσας τὴν 25 δύναμιν ἤγειν ἐπὶ Κορβιῶνα. ὄντι δὲ αὐτῷ πλησίον τοῦ τείχους τὰς πύλας ἀνοίξαντες οἱ ἔνδον ἀπαντῶσιν ἀντιπροτείνοντες ἰκετηρίας καὶ παραδιδόντες ἀμαχητὶ τὸ τείχος. οὓς ἐπαινέσας ὡς τὰ κράτιστα περὶ σφῶν βεβουλευμένους, ἐκέλευσεν ὧν ἔδει τῇ 30 στρατιᾷ φέροντας ἦκειν ἀργύριον τε καὶ σίτον, καὶ λαβὼν ὅσα προσέταξεν ἀπῆγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὴν

Κοπιολανῶν πόλιν. παραδόντων δὲ κάκεινήν τῶν
 ἔνδον ἀμαχητί, καὶ [ὡς] μετὰ πολλῆς προθυμίας ἀγο-
 ράς τε παρασχόντων τῇ δυνάμει καὶ χρήματα καὶ
 ὅσα ἄλλα ἐπετέτακτο αὐτοῖς, ἀπῆγε τὴν στρατιὰν ὡς
 5 διὰ φιλίας γῆς. πάννυ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο ἐσπούδαζεν,
 ὡς μηδὲν οἱ παραδιδόντες αὐτοὶ τὰς πόλεις πάθοιεν
 ὧν φιλεῖ δρᾶν ὁ πόλεμος, ἀλλὰ καὶ γῆν ἀδήωτον
 ἀπολαμβάνοιεν καὶ βοσκήματα καὶ ἀνδράποδα ὅσα
 κατέλιπον ἐπὶ τῶν κτήσεων κομίζοντο, ἀυλίξεσθαι
 10 τε οὐκ εἶα τὴν δύναμιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἵνα μὴ τι
 γένηται δι' ἀρπαγῆς πρὸς αὐτῶν ἢ κλοπῆς κακόν,
 ἀλλὰ παρὰ τοῖς τείχεσι κατεστρατοπέδευεν.

XX. Ἀπὸ δὲ ταύτης ἀναστήσας τῆς πόλεως
 ἤλαυνε τὸν στρατὸν ἐπὶ Βοίλλας, ἐπιφανῆ [τε] τότε
 15 οὖσαν καὶ ἐκ ὀλίγαις πάννυ ταῖς ἠγουμέναις τοῦ
 Λατίνων γένους πόλεσιν ἐξεταζομένην. οὐ προσδεξα-
 μένων δ' αὐτὸν τῶν ἔνδον, ἀλλὰ τῷ τε ἐρύματι πι-
 στευνόντων ἐχυρῷ γε σφόδρα ὄντι καὶ τῷ πλήθει τῶν
 ἀπ' αὐτοῦ μαχησομένων, παρακαλέσας τὴν δύναμιν
 20 ἀγωνίξεσθαι προθύμως καὶ τοῖς πρώτοις ἐπιβάσι
 τοῦ τείχους μεγάλας δωρεὰς ὑποσχόμενος ἔργου
 εἶχετο· καὶ γίνεται μάχη περὶ τῆ πόλει ταύτῃ καρ-
 τερά. οὐ γὰρ μόνον ἀπὸ τοῦ τείχους ἠμύνοντο τοὺς
 προσιόντας οἱ Βοιλλανοί, ἀλλὰ καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαν-
 25 τες ἐξέθεον ἀθρόοι, καὶ κατὰ τοῦ πρᾶνουῦς ἐώθουν
 βία τοὺς ὑφισταμένους· φόνος τε πλείστος αὐτόθι
 τῶν Οὐολούσκων ἐγένετο καὶ χρόνος τῆς τειχομαχίας
 [πολύς], τοῦ τε κρατήσῃν τῆς πόλεως ἄπορος ἅπασιν
 ἢ ἐλπίς. ἀλλὰ τῶν ἀπολλυμένων ἄδηλον ἐποίει τὴν
 30 ἀπουσίαν ὁ στρατηγὸς ἀντικαθιστὰς ἑτέρους· τῶν δὲ
 καμνόντων παρεθάρρυνε τὴν ἀθυμίαν, ἐπὶ τὸ πο-
 νοῦν μέρος τῆς στρατιάς αὐτὸς ὠθούμενος. ἦν τε

οὐχ ὁ λόγος αὐτοῦ μόνον ἐπαγωγὸς ἐπὶ τὸ εὐψυχον,
 ἀλλὰ καὶ τὰ ἔργα. πάντα γὰρ ὑφίστατο κίνδυνον
 καὶ οὐδεμιᾶς πείρας ἀπελείφθη, ἕως ἑάλω τὸ τεῖχος.
 κρατήσας δὲ καὶ ταύτης σὺν χρόνῳ τῆς πόλεως, καὶ
 τῶν ἀλόντων τοὺς μὲν ἐν χειρῶν νόμῳ διαφθείρας, 5
 τοὺς δ' αἰχμαλώτους λαβὼν, ἀπῆγε τὴν δύναμιν
 ἐπιφανεστάτην νίκην ἐξενεγκάμενος καὶ λάφυρα κάλλι-
 λιστα καὶ πλεῖστα ἄγων, χρήμασί τε παμπόλλοις, ὧν
 17 ἐγκρατὴς ἐγένετο· ἦν δ' αὐτόθι ὅσα ἐν οὐδενὶ τῶν
 ἀλόντων χωρίων· πλουτίσας τὴν στρατιάν. 10

XXI. Μετὰ τοῦτο χώρα τε ὄσῃν διαπορεύοιτο
 ὑποχείριος ἦν καὶ πόλις οὐδεμία ἠναντιοῦτο ἔξω
 Λαουινίου, ἦν πρώτην τε πόλιν οἱ σὺν Αἰνεΐα κατ-
 ἄραντες εἰς Ἰταλίαν Τρωῆς ἔκτισαν, καὶ ἀφ' ἧς τὸ
 Ῥωμαίων ἦν γένος, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται. 15
 οἱ δ' ἐν ταύτῃ κατοικοῦντες πάντα πρότερον ᾤοντο
 δεῖν ὑπομένειν, ἢ τὸ πρὸς τοὺς ἀπογόνους σφῶν Ῥω-
 μαίους πιστὸν ἐγκαταλιπεῖν. ἐγένοντο μὲν οὖν καὶ
 τειχομαχίαι τινὲς αὐτόθι καρτεραὶ καὶ πρὸ τῶν ἐρυ-
 μάτων ὄξειαι μάχαι· οὐ μὴν ἑάλω γε τὸ τεῖχος ἀπὸ 20
 κράτους τῆ πρώτῃ ἐφόδῳ, ἀλλ' ἐδόκει χρόνου δεῖν τῆ
 πολιορκία καὶ τριβῆς· ἀποστὰς οὖν τῆς τειχομαχίας
 ὁ Μάρκιος, περιετάφρευε κύκλῳ τὴν πόλιν καὶ ἀπε-
 σταύρου, τὰς ὁδοὺς φυλάττων, ἵνα μήτε ἀγορὰ μήτε
 48 ἐπικουρία τις αὐτοῖς ἔξωθεν προσγένοιτο. Ῥωμαῖοι 25
 δὲ τῶν τε κεκρατημένων ἤδη πόλεων τὸν ὄλεθρον
 ἀκούοντες, καὶ τῶν προσθεμένων τῷ Μαρκίῳ τὴν
 ἀνάγκην, ταῖς τε πρεσβείαις ἐνοχλούμενοι ταῖς ἀφι-
 κνουμέναις ὡς αὐτοὺς ὁσημέραι παρὰ τῶν μενουσῶν
 ἐν τῇ φιλίᾳ καὶ δεομένων βοήθειας, τοῦ τε Λαουινίου 30
 τὸν περιτειχισμὸν ὀρρωδοῦντες ἐν χερσὶν ὄντα, καὶ
 εἰ τότε τὸ φρούριον ἀλώσεται τὸν πόλεμον ἐπὶ σφᾶς

ἤξειν εὐθύς οἰόμενοι, μίαν ὑπέλαβον ἔσεσθαι πάντων τῶν κακῶν λύσιν, εἰ ψηφίσαιντο τῷ Μαρκίῳ τὴν κἀδοδον. καὶ ὃ τε δῆμος ἅπας ἐβόα τοῦτο, καὶ οἱ δῆμαρχοι νόμον εἰσφέρειν ὑπὲρ ἀκυρώσεως τῆς
 5 καταδίκης ἐβούλοντο· ἀλλ' οἱ πατριῖοι ἠναντιώθησαν αὐτοῖς οὐκ ἀξιοῦντες τῶν δεδικασμένων λύειν οὐθέν. μὴ γενομένου δὲ προβουλεύματος ὑπὸ τῆς βουλῆς, οὐδὲ τοῖς δημάρχοις ἔτι προθεῖναι γνώμην εἰς τὸν δῆμον ἐδόκει. ὃ καὶ θαυμάζειν ἄξιον, ἀφ' ἧς
 10 δῆποτε αἰτίας ἢ βουλή σπουδάξουσα τὸν ἔμπροσθεν 154 χρόνον ὑπὲρ τοῦ Μαρκίου, τότε βουλομένῳ τῷ δήμῳ κατάγειν αὐτὸν ἠναντιώθη· πότερα πείραν αὐτοῦ ποιουμένη τῆς γνώμης καὶ τῷ μὴ συγχωρεῖν [ἐκάστῳ] ἐτοίμως ἐπὶ τὸ μᾶλλον σπουδάζειν αὐτὸν παρορμῶσα,
 15 ἢ τὰς ἰδίας καθ' ἑαυτῆς ἀπολύσασθαι βουλομένη διαβολὰς ὑπὲρ τοῦ μηθενὸς ὧν ἐπραττεν ὁ ἀνὴρ μήτε αἰτία μήτε συνεργὸς εἶναι. χαλεπὸν γὰρ ἦν ἀπόρητον γενόμενον αὐτῆς τὸ βούλευμα συμβαλεῖν.

XXII. Ἀκούσας δὲ ταῦτα παρ' αὐτομόλων τινῶν
 20 ὁ Μάρκιος, ὡς εἶχεν ὀργῆς εὐθύς ἀναστήσας τὴν δύναμιν ἤγεεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην, φυλακὴν τοῦ Λαου-
 νίου τὴν ἀρκοῦσαν καταλιπών· καὶ αὐτίκα τῆς πό-
 λεως σταδίους τετταράκοντα ἀποσχῶν κατεστρατο-
 πέδευσε περὶ τὰς καλουμένας Κλυιλίας τάφρους.
 25 μαθοῦσι δὲ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ τοῖς κατὰ τὴν πό-
 λιν τοσοῦτος ἐνέπεσε θόρυβος, ὡς αὐτίκα τοῖς τεί-
 χεσι τοῦ πολέμου προσάξοντος, ὥσθ' οἱ μὲν ἐπὶ τὰ
 τείχη τὰ ὄπλα λαβόντες ἔθεον ἄνευ παραγγέλματος,
 οἱ δ' ἐπὶ τὰς πύλας κατὰ πλῆθος ἐφέροντο χωρὶς
 30 ἠγεμόνος, οἱ δὲ τοὺς δούλους καθοπλίσαντες ἐπὶ
 τοῖς τέγεσι τῶν οἰκιῶν ἴστασαν, οἱ δὲ τὴν τε ἄκραν
 καὶ τὸ Καπιτώλιον καὶ τοὺς ἄλλους ἐρυμνοὺς τόπους

τῆς πόλεως καταλαμβάνοντο, γυναῖκές τε λελυμέναι
 τὰς κόμας ἐπὶ τὰ τεμένη καὶ τοὺς νεῶς ἔθειον ὀλο-
 φυρόμεναι τε καὶ δεόμεναι τῶν θεῶν ἀποστρέφαι
 τῆς πόλεως τὸν ἐπιόντα φόβον. ὡς δὲ ἦ τε νυξ παρ-
 ἦλθε καὶ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας τὸ πλεῖστον, καὶ 5
 οὐδὲν ἂν ἐδεδοίκεσαν ἐγίνετο, ἀλλ' ἔμενεν ὁ Μάρ-
 κιος ἐφ' ἡσυχίας, συνέδραμον ἅπαντες εἰς τὴν ἀγο-
 ρὰν οἱ δημοτικοὶ καὶ τοὺς πατρικίους ἐκάλουν εἰς τὸ
 551 βουλευτήριον, καὶ εἰ μὴ προβουλεύσουσι τῷ ἀνδρὶ
 τὴν κάθοδον, αὐτοὶ βουλεύσεσθαι περὶ σφῶν αὐτῶν 10
 ἔφασαν ὡς προδεδομένοι. τότε δὴ συνελθόντες εἰς
 τὴν βουλὴν οἱ πατρίκιοι ψηφίζονται πρεσβευτὰς
 πρὸς τὸν Μάρκιον ἀποστελῆναι πέντε ἀνδρας ἐκ τῶν
 πρεσβυτάτων, οὓς μάλιστα ἐκεῖνος ἠσπάζετο, περὶ
 διαλύσεώς τε καὶ φιλίας διαλεξομένους. ἦσαν δὲ οἱ 15
 προχειρισθέντες ἀπ' αὐτῶν ἀνδρες οἷδε, Μάρκος
 Μηνύκιος καὶ Πόστουμος Κομίνιος καὶ Σπόριος
 Λάρκιος καὶ Πόπλιος Πινάριος καὶ Κόιντος Σολπί-
 κιος, ἅπαντες ὑπατικοί. ὡς δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ στρα-
 τόπεδον, καὶ ἔγνω τὴν παρουσίαν αὐτῶν ὁ Μάρκιος, 20
 καθεζόμενος ἅμα τοῖς ἐπιφανεστάτοις Οὐλοούσκων
 τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, ἐνθα πλεῖστοι ἔμελλον
 ἀκούσεσθαι τῶν λεγομένων, ἐκέλευσε καλεῖν τοὺς
 ἀνδρας. εἰσελθόντων δὲ αὐτῶν ἤρξατο τοῦ λόγου
 Μηνύκιος, ὁ πλεῖστα κατὰ τὸν τῆς ὑπατείας χρόνον 25
 σπουδάσας ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τοῖς δημοτικοῖς
 ἐναντιωθεὶς, καὶ ἔλεξε τοιάδε.

552 XXIII. Ὅτι μὲν οὐ δίκαια πέπονθας ὑπὸ τοῦ δή-
 μου, ὦ Μάρκιε, μετ' αἰτίας αἰσχυρᾶς ἐξελαθεὶς ἐκ
 τῆς πατρίδος, ἅπαντες ἴσμεν· καὶ οὐδὲν οἰόμεθά σε 30
 ποιεῖν θαυμαστόν, εἰ χαλεπαίνεις καὶ ἀγανακτεῖς
 ἐπὶ ταῖς τύχαις. κοινὸς γὰρ δὴ τῆς ἀπάντων φύσεως

οὗτος ὁ νόμος, ἐχθρὸν εἶναι τῷ δράσαντι τὸ πεπον-
 θὸς κακῶς. ὅτι δ' οὐ μετὰ λογισμοῦ σώφρονος ἐξετά-
 ζεις οὓς ἀμύνεσθαι τε καὶ τιμωρεῖσθαι σοι προσήκει,
 οὐδὲ μετριοάζεις περὶ τὴν ἀνάπραξιν τῆς δίκης, ἀλλ'
 5 ἐν τῷ αὐτῷ τίθεσαι τὰ τε ἀναίτια τοῖς αἰτίοις καὶ
 τὰ φίλια τοῖς πολεμίοις, νόμους τε κινεῖς φύσεως
 ἀκινήτους καὶ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς συνταράττεις ὄσια,
 καὶ οὐδὲ σεαυτὸν ἐξ ὧν τε καὶ ὅστις ἔφυς ἔτι μέμνη-
 σαι, τοῦτο τεθναμάκαμεν. ἤκομέν τε ἀποσταλέντες
 10 ὑπὸ τοῦ κοινοῦ πρέσβεις οἱ προὔχοντες ἡλικία τῶν
 πατρικίων καὶ περὶ σε προθυμότατοι μεμιγμένην
 φέροντες δικαιολογίαν παραιτήσει, καὶ ἐφ' οἷς ἀξιού-
 μέν σε διαλύσασθαι τὴν ἐχθραν πρὸς τὸν δῆμον¹⁵⁸
 ἀπαγγελοῦντες· πρὸς δὲ τούτοις, ἃ νομίζομεν εἶναι
 15 κάλλιστα καὶ συμφορώτατά σοι, ταῦτα παραινέ-
 σοντες.

XXIII. Ἀρχέτω δὲ ὁ περὶ τῶν δικαίων λόγος.
 συνέστη τὸ δημοτικὸν ἐπὶ σοὶ παροξυνθὲν ὑπὸ τῶν
 δημάρχων, καὶ ἤκον ὡς ἀποκτενοῦντές σε ἄκριτον
 20 οἷς φοβερὸς ἦσθα. τοῦτο τὸ ἔργον ἐκωλύσαμεν
 ἡμεῖς οἱ ἐκ τοῦ συνεδρίου, καὶ παρέσχομέν σοι μη-
 θὲν ὃ μὴ δίκαιον ἦν τότε παθεῖν. μετὰ τοῦτο
 προὔκαλοῦντό σε οἱ κωλυθέντες ἀνελεῖν ἐπὶ δίκην,
 αἰτιασάμενοι πονηροὺς κατ' αὐτῶν εἰπεῖν ἐν τῇ
 25 βουλῇ λόγους. ἐνέστημεν καὶ πρὸς τοῦτο, ὡς οἶσθα,
 καὶ οὐκ ἐπετρέψαμεν οὔτε γνώμης οὔτε λόγων ὑπο-
 σχεῖν σε δίκας. ἀποτυχόντες καὶ τούτου τελευτῶντες
 ἤκον ἐφ' ἡμᾶς αἰτιώμενοί σε τυραννίδι ἐπιχειρεῖν.
 ταύτην αὐτὸς ὑπέμεινας ἀπολογήσασθαι τὴν αἰτίαν,
 30 ἐπειδὴ πάμπολυ ἀπείχεσ ἀυτῆς, καὶ παρέσχεσ τοῖς
 δημοτικοῖς περὶ σεαυτοῦ τὴν ψῆφον ἀναλαβεῖν. ἡ
 βουλή δὲ καὶ τότε παρῆν, καὶ πολλὰς ἐποιεῖτο δεή-¹⁵⁸

σεις περὶ σοῦ. τίνος οὖν ἡμεῖς οἱ πατρίκιοι τῶν
 συμβεβηκότων σοι κακῶν γεγόναμεν αἷτιοι, καὶ διὰ
 τί πολεμεῖς ἡμῖν τοσαύτην εὐνοίαν ἀποδειξαμένοις
 περὶ σέ κατα τὸν τότε ἀγῶνα; ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ
 δημοτικὸν ἅπαν ἐξελαθῆναι σε βουλόμενον εὐρέθη· 5
 δυσὶ γοῦν ψήφοις ἐάλως μόναις, ὥστε οὐδὲ τοῦτοις
 ἂν εἴης σὺν δίκῃ πολέμιος, οἷ σε ὡς οὐδὲν ἀδικοῦντα
 ἀπέλυσαν. τίθημι δέ, εἰ βούλει, πᾶσι μὲν τοῖς δη-
 μόταις δόξαν, ὅλη δὲ τῇ βουλῇ φανέν ταύτῃ χρή-
 σασθαι σε τῇ συμφορᾷ, καὶ δίκαιον εἶναι σου τὸ 10
 πρὸς ἅπαντας ἡμᾶς μῖσος· ἀλλ' αἰ γυναῖκές σε, ὦ
 Μάρκιε, τί δεινὸν εἰργάσαντο ἀνθ' ὅτου πολεμεῖς
 αὐταῖς; ποῖαν ἐπενέγκασαι περὶ φυγῆς ψῆφον ἢ
 τίνας εἰποῦσαι κατὰ σοῦ πονηροὺς λόγους; τί δὲ οἱ
 παῖδες ἡμῶν δράσαντες ἢ διανοηθέντες ἀδικεῖν περὶ 15
 σοῦ κινδυνεύουσιν ὑπὲρ αἰχμαλωσίας καὶ τῶν ἄλλων,
 ἢ παθεῖν αὐτοὺς εἰκὸς εἶαν ἢ πόλις ἀλώ; οὐ τὰ
 555 δίκαια δαιτᾶς, ὦ Μάρκιε, καὶ εἰ τοῦτον οἶει δεῖν
 τὸν τρόπον τὰ ὑπαίτια καὶ ἐχθρὰ μισεῖν, ὥστε μηδὲ
 τῶν ἀναιτίων φείδεσθαι καὶ φιλίων, οὐκ ἄρα τὰ 20
 προσήκοντα ἀνδρὶ ἀγαθῷ φρονεῖς. ἵνα δὲ πάντα ταῦτα
 ἀφῶ, τί ἂν ἐχοῖς εἰπεῖν, ὦ πρὸς Διός, εἴ τις ἔροίτό
 σε, τοὺς δὲ δὴ τάφους τῶν προγόνων τί πάθων
 ὑπ' αὐτῶν ἀνασκάπτεις καὶ τιμὰς ἅς κομίζονται
 παρὰ ἀνθρώπων ἀφαιρῆ; θεῶν δὲ βωμοὺς καὶ τε- 25
 μένη καὶ νεῶς τίνος ἀδικήματος ὀργῇ συλᾶς καὶ κα-
 τακαίεις καὶ ἀνατρέπεις καὶ σεβασμῶν οὐκ ἔᾶς τυγ-
 χάνειν τῶν νομίμων; τί πρὸς ταῦτα φαίης ἂν; ἐγὼ
 μὲν γὰρ οὐδὲν ὀρῶ. ταῦτά σοι περὶ τε ἡμῶν αὐτῶν,
 ὦ Μάρκιε, τῶν ἐκ τοῦ συνεδρίου καὶ περὶ τῶν 30
 ἄλλων πολιτῶν, οὓς ἀπολέσαι προθυμῇ κακὸν οὐδὲν
 ὑπ' αὐτῶν πεπονθώς, τάφων τε καὶ ἱερῶν καὶ

πόλεως τῆς γειναμένης τε καὶ θρηψαμένης τὰ δίκαια εἰρήσθω.

XXV. Ἀλλὰ, φέρε, εἰ δὲ δὴ πάντας μὲν ἀνθρώπους καὶ τοὺς μηδὲν ἀδικούντας σε γυναιξίν ὁμοῦ ^{15a}
 5 καὶ τέκνοις δίκας σοι δοῦναι προσῆκε, πάντας δὲ θεοὺς τε καὶ ἥρωας καὶ δαίμονας πόλιν τε καὶ χώραν ἀπολαῦσαι τῆς τῶν δημάρχων ἀνοίας, καὶ μηδὲν ἐξαιρετον μηδ' ἀτιμώρητον ἀφείσθαι μέρος ὑπὸ σοῦ, οὐχ ἱκανὰς ἤδη παρὰ πάντων εἰσπέπραξαι δίκας, το
 10 σοῦτον μὲν φόνον ἐργασάμενος ἀνθρώπων, τοςάντην δὲ χώραν πυρὶ καὶ σιδήρῳ λωβησάμενος, τοςάντας δὲ πόλεις ἐκ βάθρων ἀναστήσας, ἐορτὰς δὲ καὶ θυσίας καὶ σεβασμοὺς θεῶν καὶ δαιμόνων [ὡς] ἐν πολλοῖς τόποις ἀνεόρτους ἀναγκάσας γενέσθαι καὶ ἀθύτους
 15 καὶ τιμῶν νομίμων ἀμοίρους; ἐγὼ μὲν [οὖν] οὐκ ἠέλωμαι ἄνδρα, ὅτι φροντὶς ὀποσηοῦν ἀρετῆς ἐστίν, οὔτε συναναιρεῖν τοῖς ἐχθροῖς τὰ φίλια οὔτε χαλεπὸν ὀργὴν εἶναι καὶ ἀπαραίτητον εἰς τοὺς ἑξαμαρτάνου ^{15b}
 τὰς τι περὶ αὐτόν, ἄλλως τε καὶ δίκας παρ' αὐτῶν
 20 εἰληφότα πολλὰς καὶ μεγάλας. ἃ μὲν οὖν ἀπολογεῖσθαι τε περὶ ἡμῶν αὐτῶν εἶχομεν καὶ παραιτεῖσθαι σε περὶ τῶν δημοτικῶν, ταῦτ' ἐστίν· ἃ δ' ὑποτίδεσθαι σοι δι' εὐνοίαν οἱ τιμιώτατοι φίλων ἦκοντες καὶ ὑπισχνεῖσθαι διαλλαττομένῳ πρὸς τὴν πατρίδα,
 25 ταυτί· ἐν ᾧ τὸ δύνασθαι σοι μάλιστα ὑπάρχει καὶ τὸ θεῖον ἔτι συλλαμβάνει μετριάσαι καὶ ταμιεύεσθαι τὴν τύχην ἐνθυμηθέντα, ὅτι μεταβολὰς ἔχει πάντα τὰ πράγματα καὶ οὐδὲν ἐπὶ τῶν αὐτῶν φιλεῖ διαμένειν, νεμεσᾶται τε πάντα ὑπὸ θεῶν τὰ ὑπερέ
 30 χοντα, ὅταν εἰς ἄκρον ἐπιφανείας ἀφίκηται, καὶ τρέπεται πάλιν εἰς τὸ μηδέν. μάλιστα δὲ τοῦτο πάσχει τὰ σκληρὰ καὶ μεγάλαυχα φρονήματα καὶ τοὺς ὄρους

ἐκβαίνοντα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. ὑπάρχει δέ σοι
 νῦν ἀπάντων κράτιστα καταλύσασθαι τὸν πόλεμον·
 ἢ τε γὰρ βουλὴ πᾶσα ὤρμηται τὴν καθόδου ψηφί-
 σασθαί σοι, καὶ ὁ δῆμος ἔτοιμός ἐστι νόμῳ κυρω-
 θέντι λῦσαι τὴν ἀειφυγίαν. τί οὖν ἐτι κωλύει σε 5
 τὰς ἠδίστας καὶ τιμιωτάτας ὄψεις τῶν ἀναγκαιοτάτων
 σωμαίων ἀπολαβεῖν καὶ κεκομίσθαι τὴν περιμάχη-
 τον πατρίδα ἄρχειν τε ὡσπερ σοι προσῆκεν ἀρχόν-
 των καὶ ἡγεῖσθαι ἡγεμόνων παισί τε καὶ ἐγγόνοις
 μέγιστον αὐχῆμα καταλιπεῖν; τούτων μέντοι τῶν 10
 ὑποσχέσεων ἡμεῖς ἐγγυηταὶ πασῶν ἐσμεν ὡς αὐτί-
 κα μάλα γενησομένων. νῦν μὲν γὰρ οὐχὶ καλῶς εἶχε
 ψηφίσασθαι σοι τὴν βουλήν ἢ τὸν δῆμον οὐθέν ἐπιει-
 κές ἢ μέτριον, ἕως ἀντιπαρεστρατοπέδευκας ἡμῖν
 καὶ τὰ πολεμίων ἔργα δρᾶς· εἰ δὲ ἀποσταλῆς τῶν 15
 ὀπλων, ἦξει σοι τὸ περὶ τῆς καθόδου ψήφισμα φε-
 ρόμενον ὑφ' ἡμῶν οὐκ εἰς μακράν.

XXVI. Ἀγαθὰ μὲν δὴ ταῦτα ὑπάρξει σοι δια-
 λαττομένῳ· μένουντι δὲ ἐπὶ τῆς ὀργῆς καὶ μὴ δια-
 λυομένῳ τὸ μῖσος πρὸς ἡμᾶς πολλὰ καὶ χαλεπά, ἐξ 20
 ὧν ἐγὼ δύο τὰ μέγιστα νυνὶ καὶ φανερώτατα ἐρῶ.
 πρῶτον μὲν ὅτι δυσκόλου γενέσθαι, μᾶλλον δὲ ἀδυ-
 νάτου πράγματος πονηρὸν ἔρωτα ἔχεις, πόλεως τῆς
 Ῥωμαίων καθελεῖν τὴν ἰσχύν, καὶ ταῦτα τοῖς Οὐό-
 λούσκων ὀπλοῖς· ἐπειδ' ὅτι σοι κατορθώσαντί τε 25
 καὶ μὴ τυχόντι πάντων ἀνθρώπων ὑπάρξει δυστυχε-
 στάτῳ νομίζεσθαι. ἐξ ὧν δὲ ταῦτα παρίσταται μοι
 περὶ σοῦ φρονεῖν, ἄκουσον, ὦ Μάρκιε, μηθὲν πρὸς
 τὴν ἐλευθερίαν μου τῶν λόγων τραχυνόμενος. σκό-
 πει δὲ πρῶτον ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου. Ῥωμαῖοις, ὡς 30
 οἶσθα καὶ σύ, πολλὴ μὲν ἐστὶ νεότης ἐπιχώριος, ἥς
 εἰ τὸ στασιάζον ἐξαιρεθείη· γενήσεται δὲ τοῦτο κατὰ

πολλὴν ἀνάγκην νυνὶ διὰ τόνδε τὸν πόλεμον, πάντα
 γὰρ ὑπὸ δέους κοινοῦ συνίστασθαι φιλεῖ τὰ διάφορα·
 οὐχ ὅτι Οὐολοῦσκοι κρατήσουσιν, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο¹⁵
 τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἔθνῶν οὐθέν· πολλὴ δὲ ἡ
 5 Λατίνων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων τε καὶ ἀποίκων
 τῆς πόλεως ἰσχὺς, ἣν ὀλίγου πᾶσαν ἐπίκουρον ἤξειν
 προσδέχον· στρατηγοὶ τε οἷος σὺ καὶ πρεσβύτεροι
 καὶ νέοι τοσοῦτοι τὸ πλῆθος, ὅσοίπερ ἀπάσαις οὐκ
 εἰσὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσι. μεγίστη δὲ πασῶν βοήθεια,
 10 καὶ τὰς ἐν τοῖς δεινοῖς ἐλπίδας οὐδέποθ' ἡμῶν ψευ-
 σαμένη, συμπάσης τε ἀμείνων ἀνθρωπίνης ἰσχύος,
 ἡ παρὰ τῶν θεῶν εὐνοια, δι' οὓς οὐ μόνον ἐλευθέ-
 ραν εἰς τόδε χρόνου τὴν πόλιν τήνδε οἰκοῦμεν ὀγδόην
 ἤδη τὴν νῦν γενεάν, ἀλλὰ καὶ εὐδαίμονα καὶ πολλῶν
 15 ἔθνῶν ἄρχουσιν. μὴ δὴ Πεδανοῖς ἡμᾶς εἰκάσης μηδὲ
 Τολερίνοις μηδὲ τοῖς ἄλλοις μικροπολίταις, ὧν κατ-
 ἔσχες τὰ πολίχνια· καὶ γὰρ ἦττων ἂν τίς σου στρα-
 τηγός, καὶ ἀπ' ἐλάττονος ἢ τοσαύτης στρατιᾶς ὀλι-
 γανθρωπίαν καὶ φαυλότητα ἐρυμάτων ἐβιάσατο· ἀλλ'¹⁵
 20 ἐνθυμοῦ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως καὶ τὴν λαμπρότητα
 τῶν ἐν τοῖς πολέμοις πράξεων καὶ τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ
 παροῦσαν αὐτῇ τύχην, δι' ἣν ἐκ μικρᾶς τοσαύτη γέ-
 γουε. καὶ τὴν σεαυτοῦ δύναμιν, ἣν ἐπάγων ἐργῶ
 τοσῶδε ἐπιχειρεῖς, μὴ νόμιζε ἡλλάχθαι, ἀλλὰ μέμνησο
 25 ἀκριβῶς ὅτι Οὐολούσκων τε καὶ Αἰκανῶν στρατιὰν
 ἐπάγη, οὓς ἡμεῖς οἶδε οἱ νῦν ὄντες ἐν πολλαῖς ἐνικῶ-
 μεν μάχαις, ὅσάκις ἡμῖν ἐτόλμησαν εἰς πόλεμον κατα-
 στῆναι· ὥστε σὺν τοῖς χείροσιν ἀγωνίζεσθαι μέλλον
 ἴσθι πρὸς τοὺς κρείττους, καὶ σὺν τοῖς ἡττωμένοις
 30 διὰ πάντος πρὸς τοὺς νικῶντας ἀεί. εἰ δὲ δὴ τάναν-
 τία τούτων ἦν, ἐκεῖνό γέ τοι θαυμάζειν ἄξιον, πῶς
 λέλθῃ σε πολεμικῶν ὄντα πραγμάτων ἔμπειρον, ὅτι

τὸ παρὰ τὰ δεινὰ εὐτολμον οὐκ ἐξ ἴσου παραγίνεσθαι
 φιλεῖ τοῖς τε ὑπὲρ οἰκείων ἀγαθῶν ἀγωνιζομένοις
 καὶ τοῖς ἐπὶ τὰλλότρια πορευομένοις· οἱ μὲν γε οὐ-
 δὲν ἔαν μὴ κατορθώσωσι βλάπτονται, τοῖς δ' οὐδὲν
 ἔαν πταίσωσι καταλείπεται· καὶ τοῦ σφάλλεσθαι τὰς 5
 μεγάλας δυνάμεις ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων καὶ τὰς κρείτ-
 τους ὑπὸ τῶν φαυλοτέρων τοῦτ' ἐν τοῖς μάλιστα
 αἴτιον ἦν. δεινὴ γὰρ ἡ ἀνάγκη, καὶ ὁ περὶ τῶν ἐσχά-
 των κίνδυνος ἱκανὸς θάρσος ἐνθεῖναι τινι καὶ μὴ
 προὔπαρχον φύσει. εἶχον ἔτι πλείω λέγειν ὑπὲρ τοῦ 10
 ἀδυνάτου, ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ἱκανά.

XXVII. Εἰς ἔτι μοι καταλείπεται λόγος, ὃν εἰ μὴ
 μετ' ὀργῆς ἀλλ' ἐκ λογισμοῦ κρινεῖς, ὀρθῶς τε εἰρη-
 σθαι δόξει, καὶ παραστήσεται σοι μεταμέλεια τῶν
 πραττομένων. τίς δ' ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος; οὐδενὶ 15
 θνητῶ φύντι θεοὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι βεβαίαν
 ἐπιστήμην ἔδωκαν ἔχειν, οὐδ' ἂν εὖροις ἐκ τοῦ παν-
 τὸς αἰῶνος ὅτῳ πάντα κατὰ νοῦν ἐχώρησε τὰ πράγ-
 ματα μηδὲν ἐναντιωθείσης τῆς τύχης. καὶ διὰ τοῦτο
 οἱ φρονήσει προὔχοντες ἑτέρων, ἢν ὁ μακρὸς βίος 20
 καὶ τὰ πολλὰ παθήματα φέρει, πρὶν ἐγχειρεῖν ὅτῳ
 23 δῆποτε ἔργῳ τὸ τέλος αὐτοῦ πρῶτον οἴονται δεῖν
 σκοπεῖν, οὐ θάτερον μόνον ὃ βούλονται γενέσθαι
 σφίσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ παρὰ γνώμην ἐκβησόμενον· μάλ-
 ιστα δὲ οἱ τῶν πολέμων ἠγεμόνες, ὅσῳ μειζόνων τε 25
 γίνονται πραγμάτων κύριοι, καὶ τὰς αἰτίας τῶν κατ-
 ορθωμάτων ἢ σφαλμάτων ἅπαντες ἐπὶ τούτους ἀνα-
 φέρουσιν. ἔπειτα ἂν μὲν εὖρωσι μηδεμίαν ἐνοῦσαν
 ἢ μικράς καὶ ὀλίγας ἐν τῷ μὴ κατορθῶσαι βλάβας,
 ἄπτονται τῶν ἔργων· ἔαν δὲ πολλὰς καὶ μεγάλας, 30
 ἀφίστανται. τοῦτο δὴ καὶ σὺ ποίησον, καὶ σκόπει
 πρὸ τῶν ἔργων, ἔαν σφαλῆς κατὰ τὸν πόλεμον καὶ

μὴ πάντα ὑπάρξει, τί συμβήσεται σοι παθεῖν. δι'
 αἰτίας μὲν ἴσην παρὰ τοῖς ὑποδεξαμένοις σεαυτὸν, ὡς
 μείζουσιν ἐπιχειρήσας πράγμασιν καὶ ἀδυνάτοις· στρα-
 5 τιαῖς δὲ ἡμετέρας πάλιν ἐκείσε ἀφικομένης καὶ φθει-
 ρούσης τὴν ἐκείνων γῆν· οὐ γὰρ ἀνεξόμεθα μὴ ἀν-
 τιτιμωρούμενοι τοὺς ἄρξαντας ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν·
 10 θυεῖν οὐκ ἂν ἀμάρτοις θατέρον, ἢ πρὸς αὐτῶν ἐκεί-
 νων οἷς αἴτιος ἔση συμφορῶν μεγάλων αἰσχροῦς ἀναι-
 ρεθῆναι, ἢ πρὸς ἡμῶν οὓς ἀποκτενῶν τε καὶ δουλω-
 15 σόμενος ἦλθες. τάχα δ' ἂν ἐκεῖνοι, πρὶν ἐν τῷ πα-
 θεῖν τι κακὸν γενέσθαι, διαλύσεις ποιεῖσθαι πρὸς
 ἡμᾶς ἐπιχειροῦντες ἐκδοτοῦ ἀξιόσειαν ἐπὶ τιμωρίᾳ
 σε παραδιδόναι· ὃ πολλοὶ βάρβαροί τε καὶ Ἕλληνες
 εἰς τοιαύτας καταστάντες τύχας ἠναγκάσθησαν ὑπο-
 15 μείναι. ἄρα γέ μικρὰ καὶ οὐκ ἄξια λόγου ταῦτ' εἶναι
 σοι δοκεῖ καὶ δέον αὐτῶν ὑπεριδεῖν, ἢ κακῶν συμ-
 πάντων ἔσχατα παθεῖν;

XXVIII. Φέρε· ἐὰν δὲ δὴ κατορθώσης, τί τὸ
 θαυμαστὸν ἔσται σοι καὶ περιμάχητον ἀγαθόν, ἢ
 20 τίνας ἐξολίσῃ δόξας; καὶ γὰρ τοῦτο ἐξέτασον. πρῶτον
 μὲν τῶν φιλτάτων τε καὶ ἀναγκαιοτάτων ὑπάρξει σοι
 στερέσθαι σωμαίων, μητρὸς ἀθλίας, ἢ γενέσεως καὶ
 τροφῆς καὶ τῶν ἄλλων ὧν ἔσχευ ἐπὶ σοὶ πόνων οὐ
 καλὰς ἀμοιβὰς ἀποδίδως· ἔπειτα γαμετῆς σώφρονος,
 25 ἢ διὰ τὸν σὸν πόθον ἐν ἐρημίᾳ καὶ χηρείᾳ κάθηται
 πᾶσαν ἡμέραν καὶ νύκτα τὰς σὰς φυγὰς ὄδυρομένη·
 πρὸς δὲ τούτοις τέκνων θυεῖν, οὓς ἐχρῆν ἀγαθῶν
 προγόνων ὄντας ἀπογόνους καρποῦσθαι τὰς ἐκείνων
 τιμὰς εὐδοχοῦντας ἐν εὐτυχούσῃ τῇ πατρίδι. ὧν
 30 ἀπάντων οἰκτρὰς καὶ ἀτυχεῖς ἀναγκασθήσῃ θεωρεῖν
 καταστροφάς, εἰ τολμήσεις προσάγειν τοῖς τελέσει
 τὸν πόλεμον· οὐ γὰρ δὴ φείδονται τῶν σῶν οὐθενὸς

οἱ περὶ τῶν σφετέρων κινδυνεύοντες καὶ εἰς τὰ ὅμοια
κακῶς ὑπὸ σοῦ πάσχοντες, ἀλλ' εἰς αἰκισμοὺς αὐτῶν
δεινούς καὶ ὕβρεις ἀνηλεεῖς καὶ πᾶσαν ἄλλην ἰδέαν
προπηλακισμοῦ χωρήσουσιν ὑπὸ τῶν συμφορῶν βια-
ζόμενοι· καὶ τούτων οὐχ οἱ δρωῖντες, ἀλλ' ὁ τὴν 5
ἀνάγκην αὐτοῖς ἐπιτιθεὶς αἴτιος ἔσῃ σὺ· ἡδονὰς μὲν
δὴ τοιαύτας καρπώσῃ κατὰ γνώμην χωρήσαντός
σοι τοῦδε τοῦ ἔργου, ἐπαινοῦ δὲ [δὴ] καὶ ζῆλον καὶ
66 τιμὰς, ὧν ὀρέγεσθαι χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδράς,
σκόπει ποίας [καὶ] τίνας· μητροκτόνος κεκλήσῃ καὶ 10
παιδοφόνος καὶ γυναικὸς ἀλιτήριος καὶ πατρίδος
ἀλάστωρ, καὶ οὔτε θυσιῶν οὔτε σπονδῶν οὔθ' ἐστίας
ὅποι ποτ' ἂν ἀφίκη κοινωνεῖν ἐθελήσῃ σοι τῶν εὐ-
σεβῶν καὶ δικαίων οὐθεὶς, αὐτοῖς τε οὐκ ἔσῃ τίμιος,
οἷς εὐνοίαν ἐνδεικνύμενος ταῦτα δρᾷς, ἀλλὰ καρπω- 15
σάμενοί τινα ἕκαστος τούτων ἐκ τῶν σῶν ἀσεβημά-
των ὠφέλειαν μισήσουσι τὴν ἀνθάδειαν τοῦ τρόπου.
ἔῷ γὰρ λέγειν, ὅτι χωρὶς τοῦ μίσους, ἃ παρὰ τῶν
ἐπιεικεστάτων ἔξεις, καὶ φθόνος ἀπαντήσεται πολὺς
ἐκ τῶν ἴσων καὶ φόβος ἐκ τῶν ἡσσόνων καὶ δι' 20
ἄμφω ταῦτα ἐπιβουλαὶ καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ χαλεπὰ,
ὅσα εἰκὸς συμπεσεῖν ἀνδρὶ ἐρήμῳ φίλων καὶ ἐν ξένη
ᾧντι γῆ. τὰς γὰρ δὴ παρὰ θεῶν τε καὶ δαιμόνων
ἐπιπεμπομένας τοῖς ἀνόσια καὶ δεινὰ διαπραξαμένοις
ἐρινύας ἔῷ, ὑφ' ὧν αἰκιζόμενοι ψυχὰς τε καὶ σώματα 25
κακοὺς μὲν διαντλοῦσι βίους, οἰκτρὰς δὲ ὑπομένουσι
567 τελευτάς. ταῦτα ἐνθυμηθεὶς, ὦ Μάρκιε, μετάγνωθι
καὶ παῦσαι μνησικακῶν τῆ σεαντοῦ πατρίδι· τύχην
τε πάντων αἰτίαν ἡγησάμενος ὧν πέπονθας πρὸς
ἡμῶν ἢ δέδρακας ἡμᾶς κακῶν, ἄπιθι χαίρων ἐπὶ τὰ 30
οἰκεῖα, καὶ κόμισαι μητρός τε περιβολὰς προσηνεστά-
τας καὶ γυναικὸς φιλοφροσύνας ἡδίστας καὶ τέκνων

ἀσπασμούς γλυκντάτους, καὶ σεαυτὸν ἀπόδος ὀφείλημα κάλλιστον τῇ γεννησαμένη σε καὶ τηλικούτου ἀνδρα παιδευσαμένη πατρίδι.

XXVIII. Τοιαῦτα διεξεληθόντος τοῦ Μηνυκίου
 5 μικρὸν ἐπισχῶν ὁ Μάρκιος εἶπε· Σοὶ μὲν, ὦ Μηνυκίε, καὶ ὑμῖν [τοῖς ἄλλοις] τοῖς ἅμα τούτῳ πεμφθεῖσιν ὑπὸ τῆς βουλῆς φίλος εἰμι καὶ πρόθυμος εἴ τι δύναμαι ποιεῖν ἀγαθόν, ὅτι μοι καὶ πρότερον, ὅτε πολίτης ὑμέτερος ἦν καὶ τὰ κοινὰ ἔπραττον, ἐν πολλοῖς
 10 καὶ ἀναγκαίοις ἐγένεσθε καιροῖς χρήσιμοι, καὶ μετὰ τὴν φυγὴν οὐκ ἀπεστράφητέ με καταφρονήσει τῆς τοῦτε τύχης, ὡς οὔτε φίλους εὖ ποιεῖν δυνάμενον ἐτι 1568 οὔτ' ἐχθροὺς κακῶς, ἀλλὰ χρηστοὶ καὶ βέβαιοι διεμείνατε φίλοι μητρὸς τε τῆς ἐμῆς κηδόμενοι καὶ
 15 γυναικὸς καὶ τέκνων, καὶ τὰς συμφορὰς αὐτοῖς κομποτέρως ποιοῦντες ταῖς ἰδίαις ἐπιμελείαις. τοῖς δὲ ἄλλοις Ῥωμαίοις ἀπέχθομαι τε ὡς δύναμαι μάλιστα καὶ πολεμῶ καὶ οὐδέποτε μισῶν αὐτοὺς παύσομαι· οἱ με ἀντὶ πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων, ἐφ' οἷς τιμᾶσθαι
 20 προσῆκεν, ὡς τὰ μέγιστα ἐξημαρτηκότα περὶ τὸ κοινὸν αἰσχυρῶς ἐξήλασαν ἐκ τῆς πατρίδος, οὔτε μητέρα αἰδεσθέντες τὴν ἐμὴν οὔτε παιδία ἐλεήσαντες οὔτ' ἄλλο πάθος ἡμερον οὐδὲν ἐπὶ ταῖς ἐμαῖς λαβόντες τύχαις. μαθόντες δὴ τοῦτο, εἰ μὲν αὐτοὶ δεῖσθέ του
 25 παρ' ἡμῶν, λέγετε μηθὲν ὀκνοῦντες, ὡς οὔθενὸς ἀτυχήσοντες τῶν δυνατῶν· περὶ δὲ φιλίας καὶ διαλλαγῶν, ἃς ἀξιοῦτέ με ποιήσασθαι πρὸς τὸν δῆμον ἐπὶ ταῖς ἐλπίσι τῆς καθόδου, παύσασθε διαλεγόμενοι. πάνυ γὰρ ἀγαπητῶς δεξαίμην ἂν εἰς τοιαύτην κατελ- 1569
 30 θεῖν πόλιν, ἐν ἣ τὰ μὲν τῆς ἀρετῆς ἀθλα ἢ κακία φέρεται, τὰς δὲ τῶν κακούργων τιμωρίας οἱ μηθὲν ημαρτηκότες ὑπομένουσιν. ἐπεὶ, φέρε, πρὸς θεῶν

εἶπατέ μοι, τίνος ἀδικήματος αἰτία ταύτης ἐγὼ πε-
 πείραμαι τῆς τύχης, ἢ ποῖον ἐπιτηδεύσας ἔργον
 ἀνάξιον τῶν ἑμαυτοῦ προγόνων; πρώτην ἐστρατευ-
 σάμην ἐξοδον κομιδῇ νέος ὢν, ὅτε πρὸς τοὺς βασι-
 λεῖς βία κατιόντας ἠγωνιζόμεθα. ἐκ ταύτης τῆς 5
 μάχης ἀριστελοῖς ἀνεδούμην ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ στε-
 φάνοις πολίτην ὑπερασπίσας καὶ πολέμιον ἀποκτεί-
 νας. ἔπειθ' ὅσας ἄλλας ἱππικὰς καὶ πεζικὰς ἠγωνι-
 σάμην μάχας, ἐπιφανῆς ἐν ἀπάσαις ἐγενόμην καὶ
 τὰριστεῖα ἐξ ἀπασῶν ἔλαβον· καὶ οὔτε πόλις ἐκ τει- 10
 70 χομαχίας ἐάλω τις, ἧς οὐκ ἐγὼ πρῶτος ἐπέβην ἢ σὺν
 ὀλίγοις, οὔτε φυγὴ πολεμίων ἐκ παρατάξεως ἐγένετο,
 ἧς οὐκ ἐμὲ αἰτιώτατον γενέσθαι πάντες οἱ παρόντες
 ὠμολόγουν, οὔτε ἄλλο τῶν λαμπρῶν ἢ γενναίων ἐν
 πολέμοις ἔργων οὐθὲν ἄνευ τῆς ἐμῆς εἴτε εὐτολμίας 15
 εἴτε εὐτυχίας ἐπράχθη.

XXX. Καὶ ταυτὶ μὲν ἴσως ἂν ἔχοι τις καὶ ἕτερος
 ὑπὲρ αὐτοῦ γενναῖος ἀνὴρ, εἰ καὶ μὴ τοσαῦτα, λέ-
 γειν· ἀλλὰ πόλιν ὅλην τίς δύναται ἂν καυχῆσασθαι
 στρατηγὸς ἢ λοχαγὸς ἐλῶν, ὥσπερ ἐγὼ τὴν Κοριο- 20
 λανῶν; καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ αὐτὸς ἀνὴρ στρα-
 τιὰν πολεμίων τρεψάμενος, ὥσπερ ἐγὼ τὴν Ἀντιατῶν
 ἐπίκουρον τοῖς πολιορκουμένοις ἀφικομένην; ἐῷ γὰρ
 λέγειν, ὅτι τοιαύτας ἀρετὰς ἀποδειξάμενος, ἐξόν μοι
 λαβεῖν ἐκ τῶν λαφύρων πολὺν μὲν χρυσόν, πολὺν δὲ 25
 ἄργυρον ἀνδράποδά τε καὶ ὑποζύγια καὶ βοσκήματα
 571 καὶ γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν, οὐκ ἠξίωσα, ἀλλ' ἀνε-
 πίφθονον ὡς μάλιστα βουληθεὶς ἑμαυτὸν παρασχεῖν,
 πολεμιστὴν ἵππου ἕνα μόνον ἐκ τῶν λαφύρων ἔλα-
 βον καὶ τὸν ἑμαυτοῦ ξένον ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, τὸν 30
 δὲ ἄλλον πλοῦτον εἰς τὸ κοινὸν ἔθηκα φέρων. πό-
 τερον οὖν τιμωρίας ἄξιος ἦν ἐπὶ τούτοις ὑπέχειν, ἢ

τιμὰς λαμβάνειν, καὶ πότερον ὑπὸ τοῖς κακίστοις
 γενέσθαι τῶν πολιτῶν, ἢ τὰ δίκαια τάττειν αὐτὸς
 τοῖς ἥτιοσιν; ἀλλ' οὐ διὰ ταῦτά με ἀπήλασεν ὁ δῆ-
 μος, ἀλλ' ὅτι περὶ τὸν ἄλλον βίον ἀκόλαστος καὶ
 5 πολυτελής καὶ παράνομος ἦν; καὶ τίς ἂν ἔχοι δεῖξαι
 τινα διὰ τὰς ἐμὰς παρανόμους ἡδονὰς ἢ τὴν πατρίδα
 φεύγοντα ἢ τὴν ἐλευθερίαν ἀπολωλεκότα ἢ χρημά-
 των στερόμενον ἢ ἄλλη τινὶ συμφορᾷ χρησάμενον;
 ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν με οὐδεὶς πώποτε ἠτιάσατο
 10 οὐδὲ διέβαλεν ἐπ' οὐδενὶ τούτων, ἀλλ' ὑπὸ πάντων
 ἐμαρτυρεῖτό μοι καὶ ὁ καθ' ἡμέραν ἀνεπίληπτος
 εἶναι βίος. ἀλλ' ἢ προαίρεσις, ἢ Δία, φαίη τις ἂν,
 ἢ τῶν πολιτευμάτων σου μισηθεῖσα ταύτην ἐξειργά-
 σατό σοι τὴν συμφορὰν. ἐξὸν γὰρ ἐλέσθαι τὴν κρείττω
 15 μερίδα τὴν χείρονα εἴλου, καὶ διετελείς ἅπαντα καὶ ¹⁵⁷
 λέγων καὶ πράττων, ἐξ ὧν καταλυθήσεται μὲν ἢ πά-
 τριος ἀριστοκρατία, κύριος δ' ἔσται τῶν κοινῶν ὄχλος
 ἀμαθῆς καὶ πονηρός. ἀλλ' ἔγωγε τάναντία ἔπραττον,
 ὦ Μηνύκιε, καὶ ὅπως ἢ βουλή τῶν κοινῶν διὰ παν-
 20 τὸς ἐπιμελήσεται καὶ ὁ πάτριος διαμενεὶ κόσμος τῆς
 πολιτείας προϋνοούμην. ἀντὶ τούτων μέντοι τῶν κα-
 λῶν ἐπιτηθευμάτων, ἃ τοῖς προγόνοις ἡμῶν ξηλωτὰ
 εἶναι ἐδόκει, τὰς εὐτυχεῖς ταύτας καὶ μακαρίας κε-
 κόμισμαι παρὰ τῆς πατρίδος ἀμοιβάς, οὐχ ὑπὸ τοῦ
 25 δῆμου μόνον ἐξελαθεῖς, ὦ Μηνύκιε, ἀλλὰ πολὺ πρό-
 τερον ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπαίρουσά με
 κεναῖς ἐλπίσιν, ἡνίκα τοῖς δημάρχοις τυραννίδα πε-
 ριβαλλομένοις ἠναντιούμην, ὡς αὐτὴ παρέξουσα τὸ
 ἀσφαλές, ἐπειδὴ κίνδυνόν τινα ἐκ τῶν δημοτικῶν
 30 ὑπέιδετο, ἀπέστη καὶ παρέδωκέ με τοῖς ἐχθροῖς. σὺ
 μέντοι τότε αὐτὸς ὑπάτος ἦσθα, ὦ Μηνύκιε, ὅτε τὸ
 προβούλευμα τὸ περὶ τῆς δίκης ἐγένετο, καὶ ἡνίκα

Οὐαλέριος ὁ παραδιδόναι με τῷ δήμῳ παραινῶν
 573 σφόδρα ἐπὶ τοῖς λόγοις εὐδοκίμει, κἀγὼ δεδιὼς μὴ
 ψήφου δοθείσης ὑπὸ τῶν συνέδρων ἄλῶ, συνέγγων
 καὶ παρέξιεν ἑμαυτὸν ὑπεσχόμεν ἑκόντα ἐπὶ τὴν
 δίκην.

5

XXXI. Ἴθι δὴ μοι, Μηνύκιε, ἀπόκριναι πότερα
 καὶ τῇ βουλῇ τῆς τιμαυρίας ἄξιος ἐφάνην εἶναι, ὅτι
 τὰ κράτιστα ἐπολιτευόμεν τε καὶ ἔπραττον, ἢ τῷ
 δήμῳ μόνῳ; εἰ μὲν γὰρ ἅπασι ταῦτα ἐδόκει τότε καὶ
 πάντες με ἀπηλάσαστε, φανερὸν ὅτι πάντες οἱ ταῦτα 10
 βουληθέντες ἀρετὴν μισεῖτε, καὶ τόπος οὐδεὶς ἐστίν
 ἐν τῇ πόλει δεχόμενος καλοκαγαθίαν· εἰ δὲ βιασθεῖσα
 ἡ βουλή συναχώρησε τῷ δήμῳ καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς
 ἀνάγκης ἦν, οὐ γνώμης, ὁμολογεῖτε δήπου πονηροκρα-
 τεισθαι καὶ μηθενὸς εἶναι τὴν βουλήν ὣν ἂν προέλη- 15
 ται κυρία. ἔπειτα εἰς τοιαύτην ἀξιοῦτέ με κατελθεῖν
 πόλιν, ἐν ἣ τὸ κρείττον μέρος ὑπὸ τοῦ χείρονος ἄρ-
 χεται; πολλὴν ἄρα κατεγνώκατε μου μανίαν. φέρε,
 1574 καὶ δὴ πέπεισμαι καὶ διαλυσάμενος τὸν πόλεμον
 ὥσπερ ἀξιοῦτε κατελήλυθα, τίς ἢ μετὰ ταῦτα ἔσται 20
 μου διάνοια, καὶ τίνα βίον ζήσομαι; πότερα τάσφα-
 λὸς καὶ ἀκίνδυνον αἰρούμενος ἀρχάς τε καὶ τιμὰς
 καὶ τᾶλλα ἀγαθὰ ὣν ἄξιον ἑμαυτὸν ἠγοῦμαι μετιῶν
 θεραπέυειν ὑπομενῶ τὸν ἔχοντα τὴν τούτων ἐξουσίαν
 ὄχλον; πονηρὸς ἄρα ἐξ ἀγαθοῦ γενήσομαι, καὶ οὐδὲν 25
 ἔσται μοι τῆς προτέρας ἀρετῆς ὄφελος. ἀλλ' ἐν τοῖς
 αὐτοῖς ἦθεσι μένων καὶ τὴν αὐτὴν προαίρεσιν τῆς πο-
 λιτείας φυλάττων ἐναντιώσομαι τοῖς μὴ ταῦτ' ἀπαι-
 ρουμένοις; εἶτα οὐ πρόδηλον, ὅτι πολεμήσει μοι
 πάλιν ὁ δῆμος καὶ δίκας ἐτέρας πάλιν ἀξιώσει λαμ- 30
 βάνειν, τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἔγκλημα ποιούμενος, ὅτι
 τῆς καθόδου δι' ἐκείνου τυχῶν οὐ τὰ πρὸς ἡδονὴν

αὐτῷ πολιτεύομαι; οὐκ ἔνεστ' ἄλλως εἰπεῖν. ἔπειτ' ἀναφανήσεται τις ἕτερος Ἰκιλῶ παραπλήσιος ἢ Δεκίῳ θρασὺς δημαγωγός, ὃς αἰτιάσεται με δισταίνει¹⁵⁷ τοὺς πολίτας ἀπ' ἀλλήλων ἢ κατὰ τοῦ δήμου πράττειν ἐπιβουλήν ἢ προδιδόναι τοῖς πολεμίοις τὴν πόλιν ἢ τυραννίδι, ὡσπερ καὶ Δέκιος ἠτιάσατο, ἐπιχειρεῖν ἢ ἄλλο ἀδικεῖν ὅτιδήποτε ἂν αὐτῷ φανῇ· οὐ γὰρ ἀπορήσει τὸ μισοῦν αἰτίας. ἤξει τε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγκλήμασι καὶ ταυτὶ φερόμενα οὐκ εἰς
 5 μακράν, ὅσα ἐν τῷ πολέμῳ πέπρακται μοι τούτῳ, ὅτι χώραν ὑμῶν τέτμηκα καὶ λείαν ἀπελήλακα καὶ πόλεις ἀφήρημαι καὶ τοὺς ὑπὲρ τούτων ἀμυνομένους τοὺς μὲν πεφόνευκα, τοὺς δὲ τοῖς πολεμίοις παραδίδωκα. ταῦτ' ἔαν οἱ κατήγοροι λέγωσι, τί φήσω
 10 πρὸς αὐτοὺς ἀπολογούμενος, ἢ τίνι βοθηεῖα χρήσομαι;

XXXII. Ἄρ' οὐ φανερόν, ὅτι καλλιλογεῖτε καὶ εἰρωνεύεσθε, ὦ Μηνύκιε, ὄνομα καλὸν ἔργῳ περιθέντες ἀνοσίῳ; οὐ γὰρ δὴ κάθοδόν μοι δίδοτε, ἀλλὰ
 20 σφάγιόν με τῷ δήμῳ κατάγετε, τάχα μὲν καὶ βεβουλευμένοι τοῦτο πράττειν· οὐδὲν γὰρ ἔτι μοι χρηστὸν¹⁵⁷⁶ ὑπὲρ ὑμῶν ἐπέρχεται φρονεῖν· εἰ δὲ βούλεσθε, τίθημι γάρ, οὐδὲν ὧν πείσομαι προορῶμενοι· τί οὖν ἔσται μοι τῆς ὑμετέρας ἀγνοίας ἢ μωρίας ὄφελος,
 25 κωλύειν μὲν οὐδὲν οὐδ' ἂν οἴοι ἦτε δυνησομένων, χαρίζεσθαι δὲ καὶ τοῦτο τῷ δήμῳ σὺν τοῖς ἄλλοις ἀναγκαζομένων; ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν οὐ συνοίσει μοι πρὸς ἀσφάλειαν ἦδε, ἣν ὑμεῖς μὲν κάθοδον καλεῖτε, ἐγὼ δὲ ταχεῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν ὄλεθρον, οὐ πολ-
 30 λῶν οἴομαι δεῖν ἔτι λόγων· ὅτι δ' οὐδὲ πρὸς εὐδοξίαν ἢ τιμὴν ἢ πρὸς εὐσέβειαν, ἐπειδὴ καὶ σὺ τούτων, ὦ Μηνύκιε, πρόνοιαν ἔχειν με ἤξιους, εὖ ποιῶν, ἀλλ'

αἰσχιστά μοι καὶ ἀνοσιώτατα πραχθήσεται πεισθέντι
 ὑμῖν, ἄκουσον ἐν τῷ μέρει. ἐγὼ πολέμιος ἐγενόμην
 τούτοις [Οὐολούσκοις] καὶ πολλὰ ἠδίκησα αὐτοὺς
 ἐν τῷ πολέμῳ, τῇ πατρίδι πρῶτων ἡγεμονίαν καὶ
 1577 ἰσχὺν καὶ κλέος. οὐκοῦν προσῆκέ μοι τιμᾶσθαι 5
 μὲν ὑπὸ τῶν εὖ πεπονθότων, μισεῖσθαι δὲ ὑπὸ
 τῶν ἠδίκημένων; εἰ γοῦν τι τῶν εἰκότων ἐγένετο.
 ἀνέστρεψεν ἀμφοτέρα ταῦτα ἢ τύχη, καὶ εἰς τὰ-
 ναντία μετέβηκε τὰς ἀξιώσεις. ὑμεῖς μὲν γάρ, ὑπὲρ
 ὧν τούτοις ἐχθρὸς ἦν, ἀφείλεσθέ με πάντα τὰμὰ καὶ 10
 τὸ μηδὲν ποιήσαντες ἐρρίψατε· οὗτοί δὲ οἱ τὰ δεινὰ
 ὑπ' ἐμοῦ παθόντες, τὸν ἄπορον καὶ ἀνέστιον καὶ
 ταπεινὸν καὶ ἄπολιν ὑπεδέξαντό με ταῖς ἑαυτῶν πό-
 λεσι. καὶ οὐκ ἀπέχρη αὐτοῖς τοῦτο ποιήσασι μόνον
 οὕτω λαμπρὸν καὶ μεγαλόψυχον ἔργον, ἀλλὰ καὶ πο- 15
 λιτείαν ἔδοσαν μοι ἐν ἀπάσαις ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι
 καὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς, αἱ μέγισται παρ' αὐτοῖς εἰσιν.
 ἐγὼ τᾶλλα· ἀλλὰ νυνὶ στρατηγὸν ἀποδεδείχασί με
 αὐτοκράτορα τῆς ὑπερορίου στρατιᾶς, καὶ πάντα τὰ
 κοινὰ ἐπ' ἐμοῖ πεποιήκασι μόνῳ. φέρε δὴ, τίνα λα- 20
 1578 βῶν καρδίαν προδοίην ἂν ἔτι τούτους, ὑφ' ὧν τη-
 λικαύταις κεκόσμημαι τιμαῖς, οὐθέν οὔτε μείζον οὔτε
 ἔλαττον ἀδικηθεῖς; εἰ μὴ ἄρα αἱ χάριτες αὐτῶν
 ἀδικοῦσί με, ὥσπερ ὑμᾶς αἱ ἐμαί· καλήν γε δόξαν
 οἶσει μοι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις γνωσθεῖσα ἢ πα- 25
 λιμπροδοσία. τίς δ' [οὐκ] ἂν ἐπαινέσειέ με ἀκούσας,
 ὅτι τοὺς μὲν φίλους ὑφ' ὧν εὖ πάσχειν μοι προσῆκε
 πολεμίους εὐρών, τοὺς δ' ἐχθροὺς ὑφ' ὧν ἐχρῆν με
 ἀπολωλέναι φίλους, ἀντὶ τοῦ μισεῖν μὲν τὰ μι-
 σοῦντα, φιλεῖν δὲ τὰ φιλοῦντα, τὴν ἐναντίαν γνώ- 30
 μην ἔσχον;

XXXIII. Ἴθι δὴ, σκόπει καὶ τὰ παρὰ θεῶν, Μη-

νύκτι, οἷά μοι νῦν τε ἀπήντηται, καὶ ἔὰν ἄρα πει-
 σθῆις ὑμῖν προδοῦ τὴν τούτων πίστιν οἷα τὸν λοιπὸν
 ὑπάρξει μοι βίον. νῦν μὲν γε πάσης πράξεως ἧς ἂν
 ἄψωμαι καθ' ὑμῶν συλλαμβάνουσί μοι, καὶ οὐδεμιᾶς
 5 πείρας ἀποτυγχάνω. καὶ τοῦτο πηλίκον οἴεσθε εἶναι 1579
 τεκμήριον εὐσεβείας τῆς ἐμῆς; εἰ γὰρ αὖ κατὰ τῆς
 πατρίδος οὐχ ὄσιον ἐγὼ πόλεμον ἐνεστησάμην,
 ἅπαντα ἐχρῆν ἐναντία μοι γίνεσθαι τὰ παρὰ θεῶν·
 ὁπότε δ' οὐρίῳ πνεύσῃ κέχρημαι τῇ περὶ τοὺς πο-
 10 λέμους τύχῃ, καὶ ὁπόσοις ἂν ἐπιβάλωμαι πράγμασι
 κατ' ὀρθὸν ἅπαντά μοι χωρεῖ, δῆλον ὅτι εὐσεβῆς
 εἰμι ἀνὴρ καὶ πράξεις προήρημαι καλᾶς. τί οὖν, ἔὰν
 μεταβάλωμαι καὶ τὰ μὲν ὑμέτερα αὖξιν, τὰ δὲ τού-
 των ταπεινὰ ποιεῖν ζητῶ, γενήσεται μοι; ἄρ' οὐχὶ
 15 τὰναντία, καὶ πονηρὰν νέμεσιν ἔξω παρὰ τοῦ δαιμο-
 νίου τοῖς ἡδικομημένοις τιμωρόν, καὶ ὥσπερ ἐκ ταπει-
 νοῦ μέγας διὰ τοὺς θεοὺς ἐγενόμην, οὕτως αὖθις ἐκ
 μεγάλου ταπεινὸς γενήσομαι, καὶ τὰμὰ παθήματα
 παιδεύματα γενήσεται τοῖς ἄλλοις; ἐμοὶ μὲν ταῦτα
 20 παρίσταται περὶ τοῦ δαιμονίου φρονεῖν, καὶ πείθο-
 μαί γε τὰς ἐρινύας ἐκείνας τὰς φοβερὰς καὶ ἀπαραι-
 τήτους τοῖς ἀνόσιόν τι διαπραξαμένοις, ὧν καὶ σὺ
 ἐμνήσθης, ὦ Μηνύκτι, τότε μοι παρακολουθήσειν 1580
 ψυχὴν τε καὶ σῶμα αἰκίζομένας, ὅταν ἐγκαταλίπω
 25 καὶ προδοῦ τοὺς σῶσαντάς με ἀπολωλότα ὑφ' ὑμῶν
 καὶ μετὰ τοῦ σῶσαι πολλὰς καὶ καλὰς προσθέντας
 εὐεργεσίας, οἷς ἐγγνητὰς ἔδωκα θεοὺς, ὡς ἐπ' οὐδενὶ
 κακῷ τὴν ἄφιξιν ποιησάμενος καὶ φυλάξων τὴν εἰς
 τόδε χρόνου καθαρὰν καὶ ἀμίαντον συνοῦσάν μοι
 30 πίστιν.

XXXIII. Ὅταν δὲ φίλους ἔτι καλῆς, ὦ Μηνύκτι,
 τοὺς ἐξελάσαντάς με καὶ πατρίδα τὴν ἀπαρνησαμέ-

νην, φύσεώς τε νόμους ἀνακαλῆ καὶ περὶ τῶν ὀσίων
 διαλέγη, φαίνη μοι τὰ κοινότατα καὶ ὑπὸ μηθενὸς
 ἀγνοούμενα μόνος ἀγνοεῖν· ὅτι τὸ φίλιον ἢ πολέμιον
 οὔτε ὄψεως ὀρίζει χαρακτῆρ οὔτε ὀνόματος θέσις,
 ἀλλὰ ταῖς χρεῖαις καὶ τοῖς ἔργοις δηλοῦται τούτων 5
 ἐκάτερον, φιλοῦμέν τε πάντες τὰ ὀφελούντα καὶ
 1581 μισοῦμεν τὰ βλάπτοντα, οὐκ ἀνθρώπων τινῶν ἡμῖν
 τόνδε θεμένων τὸν νόμον, οὐδὲ ἀνελούντων ποτὲ
 αὐτὸν ἐὰν τάναντία αὐτοῖς δοκῆ, ἀλλ' ὑπὸ τῆς κοινῆς
 φύσεως ἐξ ἅπαντος τοῦ χρόνου πᾶσι τοῖς αἰσθήσεως 10
 μετεληφόσι καίμενον καὶ εἰς αἶδι διαμενούντα παρα-
 λαβόντες· καὶ διὰ τοῦτο φίλους τε ἀπαρνούμεθα,
 ὅταν ἀδικήσωσι, καὶ ἐχθροὺς φίλους ποιούμεθα, ὅταν
 τις ἡμῖν παρ' αὐτῶν ὑπάρξῃ χάρις, πόλιν τε τὴν
 ρειναμένην ἡμᾶς, ὅταν μὲν ὀφελῆ στέργομεν, ὅταν 15
 δὲ βλάβη καταλείπομεν, οὐ διὰ τὸν τόπον ἀγαπῶν-
 τες αὐτήν, ἀλλὰ διὰ τὸ συμφέρον. καὶ οὐχὶ τοῖς μὲν ἰδι-
 1582 ὠταις οὕτως ἐπέρχεται καθ' ἕνα φρονεῖν, οὐχὶ δὲ καὶ
 πόλεσιν ὄλαις καὶ ἔθνεσιν, ὥστε ὁ ταύτητῇ γνώμη χρω-
 μένος οὐδὲν ἕξω τῶν θείων ἀξιοῖ νομίμων, οὐδὲ παρὰ 20
 τὴν κοινὴν ἀπάντων ἀνθρώπων ποιεῖ δικαίωσιν. ἐγὼ
 μὲν δὴ ταῦτα πράττοντα ἑμαυτὸν τὰ τε δίκαια ἡγοῦ-
 μαι πράττειν καὶ τὰ συμφέροντα καὶ τὰ καλὰ καὶ
 ἅμα ταῦτα καὶ [τὰ] πρὸς τοὺς θεοὺς ὀσιώτατα· καὶ
 οὐ δέομαι δικαστὰς ὑπὲρ αὐτῶν λαβεῖν τοὺς εἰκασμῶ 25
 καὶ δόξῃ τεκμαιρομένους τὴν ἀλήθειαν ἀνθρώπους,
 ἐπειδὴ θεοῖς ἀρέσκοντα πράττω. οὐ γὰρ ἀδυνάτοις
 ἐπιχειρεῖν ὑπολαμβάνω πράγμασι θεοὺς ἔχων αὐτῶν
 ἡγεμόνας, εἶγε δεῖ τεκμαίρεσθαι τοῖς γεγονόσιν ἤδη
 τὰ μέλλοντα. 30

XXXV. Περὶ δὲ τῆς μετριότητος, ἐφ' ἣν παρα-
 καλεῖτέ με, καὶ τοῦ μὴ πρόρριζον ἀνελεῖν τὸ Ῥω-

μαίων γένος μηδ' ἐκ βάθρων ὄλην ἀναστῆσαι τὴν
 πόλιν, εἶχον μὲν, ὦ Μηνύκιε, λέγειν, ὅτι οὐκ ἐγὼ
 τούτου κύριος οὐδὲ πρὸς ἐμὲ περὶ τούτων ἐστὶ λόγος,
 ἀλλ' ἐγὼ στρατηγός εἰμι τῆς δυνάμεως, πολέμου δὲ
 5 καὶ εἰρήνης οὗτοι κύριοι· ὥστε παρὰ τούτων αἰτεῖσθε
 εἴτε ἀνοχὰς εἴτε διαλλαγὰς, ἀλλὰ μὴ παρ' ἐμοῦ. οὐ¹⁵
 μὴν ταύτην γε δίδωμι τὴν ἀπόκρισιν, ἀλλὰ καὶ
 θεοὺς σέβων τοὺς πατρώους καὶ τάφους αἰδούμενος
 προγόνων καὶ γῆν ἐξ ἧς ἔφην γυναικάς τε καὶ πατ-
 10 δας ὑμῶν ἑλεῶν, οἷς οὐκ ἐπιτηδεῖοις οὔσι τὰ πατέ-
 ρων καὶ ἀνδρῶν ἤξει σφάλματα, καὶ οὐχ ἦκιστα τῶν
 ἄλλων καὶ δι' ὑμᾶς, ὦ Μηνύκιε, τοὺς προχειρισθέν-
 τας ὑπὸ τῆς πόλεως, τάδε ἀποκρίνομαι· ἐὰν ἀποδι-¹⁵
 δῶσι Ῥωμαῖοι Οὐλολούσκοις χώραν τε ὄσην αὐτοὺς
 15 ἀφήρηται καὶ πόλεις ὅσας κατέχουσιν ἀνακαλεσά-
 μενοι τοὺς ἐποίκους, φιλίαν τε ποιήσωνται πρὸς αὐ-
 τοὺς εἰς τὸν αἰὶ χρόνον καὶ ἰσοπολιτείας μεταδιδῶ-
 σιν ὥσπερ Λατίνοις ὄρκους καὶ ἀράς κατὰ τῶν παρα-
 βαινόντων τὰ συγκείμενα ποιησάμενοι, διαλύσομαι
 20 πρὸς αὐτοὺς τὸν πόλεμον, πρότερον δὲ μὴ. ταῦτα
 ἀπαγγέλλετε αὐτοῖς, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὄνπερ
 πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς ἐκείνους περὶ τοῦ δικαίου πάνν
 ἐπιστρεφῶς ταῦτα διαλέγεσθε· καλόν τοι τὰς ἰδίας
 ἕκαστον ἔχοντα κτήσεις ἐν εἰρήνῃ ζῆν, καὶ πολλοῦ
 25 ἄξιον τὸ μηθένα δεδοικέναι μήτ' ἐχθρὸν μήτε και-
 ρόν· αἰσχροὺν δὲ τῶν ἀλλοτριῶν περιεχομένους οὐκ
 ἀναγκαῖον πόλεμον ὑπομένειν, ἐν ᾧ [δὴ] καὶ περὶ
 τῶν ἰδίων ἀπάντων κινδυνεύουσιν ἀγαθῶν· τά τε¹⁵
 ἄθλα ἐπιδείκνυτε αὐτοῖς οὐκ ἴσα κατορθοῦσί τε καὶ
 30 μὴ τυχοῦσι γινόμενα γῆς ἀλλοτρίας γλιχομένοις, εἰ
 δὲ βούλεσθε, προστίθετε καὶ τὰς πόλεις τῶν ἠδικη-
 μένων προσλαβεῖν βουλομένοις, ἐὰν μὴ κρατῶσι,

καὶ τὴν ἑαυτῶν γῆν τε καὶ πόλιν ἀφαιρεθῆναι, καὶ
 ἔτι πρὸς τούτῳ γυναικας ἐπιδεῖν αἰσχιστα πασχού-
 σας καὶ παῖδας εἰς ὕβριν ἀγομένους καὶ γονεῖς
 δούλους ἀντ' ἑλευθέρων ἐπὶ γῆρας ὁδοῦ γινομένους.
 586 καὶ ἅμα διδάσκετε τὴν βουλήν, ὅτι τούτων τῶν κα- 5
 κῶν οὐκ ἂν ἔχοιεν αἰτιάσασθαι Μάρκιον, ἀλλὰ τὴν
 ἑαυτῶν ἀφροσύνην. παρὸν γὰρ αὐτοῖς τὰ δίκαια
 ποιεῖν καὶ μηδενὶ δεινῷ περιπεσεῖν, τὸν ὑπὲρ τῶν
 ἐσχάτων κίνδυνον ἀναιρήσονται μέχρι παντὸς φιλο-
 χωροῦντες ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις. ἔχετε τὰς ἀποκρίσεις· 10
 τούτων οὐθέν ἂν εὔροισθε παρ' ἐμοῦ πλέον· ἀλλ'
 ἅπιτε καὶ σκοπεῖτε ὅ τι πρακτέον ὑμῖν· ἕως δὲ βου-
 λεύσησθε, δίδωμι χρόνον ὑμῖν ἡμερῶν τριάκοντα.
 ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ σὴν τε χάριν, ὧ Μηνύκιε,
 καὶ τῶν ἄλλων ὑμῶν ἕνεκα τὴν στρατιὰν ἐκ τῆς 15
 χώρας ἀπάξω· μεγάλα γὰρ ἂν βλάπτεισθε μενούσης
 αὐτῆς ἐνθάδε. τῇ δὲ τριακοστῇ προσδέχεσθέ με ἡμέρα
 τὰς ἀποκρίσεις ληψόμενον.

XXXVI. Ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη καὶ διέλυσε τὸν
 σύλλογον. τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ περὶ τὴν τελευταίαν 20
 φυλακὴν ἀναστήσας τὴν στρατιὰν ἤγευ ἐπὶ τὰς λοι-
 πὰς τῶν Λατίνων πόλεις, εἴτε κατ' ἀλήθειαν πε-
 1587 πυσμένος, ὅτι μέλλοι τις ἐκεῖθεν ἐπικουρίᾳ Ῥωμαίοις
 ἀφικέσθαι, ὡς τότε δημηγορῶν ἔφησεν· εἴτε αὐτὸς
 πλασάμενος τὸν λόγον, [ἦ] ἵνα μὴ δόξειε χαριζόμενος 25
 τοῖς ἐχθροῖς καταλειπέναι τὸν πόλεμον. ἐπιβαλὼν
 δὲ τῇ καλουμένῃ Λογγόλῃ, καὶ δίχα πόνου γενόμενος
 αὐτῆς ἐγκρατῆς, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὄνπερ τὰς
 ἑτέρας ἐξανδραποδισάμενός τε καὶ διαρπάσας, ἐπὶ
 τὴν Σατρικανῶν ἤλαυνε πόλιν. ἔλων δὲ καὶ ταύτην 30
 ὀλίγον ἀντισχόντων τῶν ἐν αὐτῇ χρόνον, καὶ τὰς ἐξ
 [αὐτῶν] ἀμφοτέρων τῶν πόλεων ὠφελείας μέρει τῆς

στρατιᾶς κελεύσας ἀπάγειν εἰς Ἐχέτραν, τὴν λοιπὴν
 ἀναλαβὼν δύναμιν ἤγεν ἐπὶ πόλιν ἄλλην τὴν κα-
 λουμένην Κετίαν. γενόμενος δὲ καὶ ταύτης ἐγκρατὴς
 καὶ διαρπάσας εἰς τὴν Πολυσκανῶν χώραν ἐνέβαλεν. ¹⁵⁸
 5 οὐ δύνηθέντων δὲ ἀντισχεῖν τῶν Πολυσκανῶν, κατὰ
 κράτος ἔλῶν καὶ τούτους ἐπὶ τὰς ἐξῆς ἐχώρει. Λαβι-
 νιάτας μὲν οὖν καὶ Μογιλλανούς ἐκ τειχομαχίας
 αἰρεῖ, † χωριελανούς δὲ καθ' ὁμολογίας παραλαμβάνει.
 γενόμενος δ' ἐν ἡμέραις τριάκοντα πόλεων ἐπὶ
 10 κύριος ἦκεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἄγων πολὺ πλείω στρα-
 τιὰν τῆς προτέρας, καὶ σταδίου ἀποσχὼν τῆς πό-
 λεως ὀλίγω πλείους τῶν τριάκοντα παρὰ τὴν ἐπὶ
 Τυσκλανούς φέρουσαν ὁδὸν κατεστρατοπέδευσεν. ἐν
 ᾧ δὲ τὰς Λατίνων ἐξήρει τε καὶ προσήγετο πόλεις,
 15 Ῥωμαίους πρὸς τὰς ἐπιταγὰς αὐτοῦ πολλὰ βουλευσα-
 μένοις ἔδοξε μηδὲν ἀνάξιον ποιεῖν τῆς πόλεως, ἀλλ' ¹⁵⁸
 εἰάν μὲν ἀπέλθωσιν αὐτῶν ἐκ τῆς χώρας Οὐλοῦσκοι
 καὶ τῆς τῶν συμμάχων τε καὶ ὑπηκόων γῆς, καὶ κα-
 ταλυσάμενοι τὸν πόλεμον πρέσβεις ἀποστελλώσι τοὺς
 20 διαλεξομένους περὶ φιλίας, προβουλευῆσαι τὸ συνέ-
 δριον ἐφ' οἷς ἔσονται δικαίους φίλοι, καὶ τὰ βουλευ-
 θέντα εἰς τὸν δῆμον ἐξενεγκεῖν· ἕως δ' ἂν ἐν τῇ
 χώρᾳ μένοντες αὐτῶν καὶ τῶν συμμάχων ἔργα πράτ-
 τωσι πολεμίων, μηδὲν αὐτοῖς ψηφίζεσθαι φιλάνθρω-
 25 πον. πολὺς γὰρ δὴ Ῥωμαίους ἀεὶ λόγος τοῦ μηδὲν
 δραῖσαι ποτε ἐξ ἐπιτάγματος μηδὲ φόβῳ πολεμίων
 εἴξαντας, σπείσαμένοις δὲ τοῖς διαφόροις καὶ πα-
 ρασχοῦσιν ἑαυτοὺς ὑπηκόους χαρίζεσθαι τε καὶ ἐπι-
 τρέπειν ὅτου δέονται τῶν μετρίων. καὶ τοῦτο τὸ φό-
 30 νημα ἐν [τοῖς] πολλοῖς καὶ μεγάλοις κινδύνοις φυλάτ-
 τουσα ἢ πόλις κατὰ τε τοὺς ὀθνείους καὶ τοὺς ἐμφυ-
 λίους πολέμους μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου διατετέλεκε.

1590

XXXVII. Ταῦτα ψηφισαμένης τῆς βουλῆς, καὶ
 πρεσβευτὰς ἐτέρους ἐλομένης δέκα ἄνδρας ἐκ τῶν
 ὑπατικῶν τοὺς ἀξιώσοντας τὸν ἄνδρα μῆθὲν ἐκφέ-
 ρειν ἐπίταγμα βαρὺ μῆδ' ἀνάξιον τῆς πόλεως, ἀλλὰ
 καταλύσαντα τὴν ἐχθρὰν καὶ ἀναστήσαντά τὴν δύ- 5
 ναμιν ἐκ τῆς χώρας πειθοῖ καὶ διὰ λόγων συμβατη-
 ρίων ταῦτα πειρᾶσθαι πράττειν, εἰ βούλεται βε-
 βαίους τε καὶ εἰς ἀεὶ διαμεμώσας ποιῆσαι τὰς ὁμο-
 λογίας τῶν πόλεων, ὡς τῶν γε ὑπ' ἀνάγκης τινὸς ἢ
 καιροῦ συγχωρουμένων καὶ ἰδιώταις καὶ πόλεσιν ἅμα 10
 τῷ μεταπεσεῖν τοὺς καιροὺς ἢ τὰς ἀνάγκας εὐθὺς
 διαλυομένων· οἱ μὲν ἀποδειχθέντες ὑπ' αὐτῆς πρέ-
 σβεις, ἅμα τῷ πυθέσθαι τὴν παρουσίαν τοῦ Μαρκίου
 πορευθέντες ὡς αὐτὸν πολλὰ ἐπαγωγὰ διελέγοντο,
 1591 φυλάττοντες καὶ ἐν τοῖς λόγοις τὸ ἀξίωμα τῆς πό- 15
 λεως. ὁ δὲ Μάρκιος ἄλλο μὲν οὐδὲν αὐτοῖς ἀπεκρί-
 νατο, συνεβούλευε δὲ κρείττον' τι βουλευσαμένους
 ἦκειν τριῶν ἐντὸς ἡμερῶν· ταύτας γὰρ αὐτοῖς ἔσεσθαι
 μόνας ἀνοχὰς τοῦ πολέμου. βουλομένων δέ τι πρὸς
 ταῦτα λέγειν τῶν ἀνδρῶν οὐκ ἐπέτρεψεν, ἀλλ' 20
 ἀπιέναι τὴν ταχίστην ἐκέλευσεν ἐκ τοῦ χάρακος,
 ἀπειλήσας ὡς εἰ μὴ ποιήσουσιν ὡς κατασκόποις χρή-
 σεται· κἀκεῖνοι σιωπῇ ἀπίοντες εὐθὺς ὄχοντο. μα-
 θόντες δὲ οἱ βουλευταὶ παρὰ τῶν πρέσβεων τὰς ἀν-
 θάδεις ἀποκρίσεις τε καὶ ἀπειλὰς τοῦ Μαρκίου, στρα- 25
 τιὰν μὲν ὑπαίθριον ἐξάγειν οὐδὲ τότε ἐψηφίσαντο,
 εἴτε τὸ ἀπειροπόλεμον τῶν σφετέρων στρατιωτῶν·
 νεοσύλληκτοι γὰρ οἱ πλείους ἦσαν αὐτῶν· εὐλαβη-
 θέντες, εἴτε τὴν ἀτολμίαν τῶν ὑπάτων· ἦκιστα γὰρ
 ἐν αὐτοῖς τὸ δραστήριον ἦν· σφαλερὰν ἠγησάμενοι 30
 τηλικούτου ἀναιρεῖσθαι ἀγῶνα, εἴτε ἄρα καὶ τοῦ
 δαιμονίου σφίσιεν ἐναντιουμένου πρὸς τὴν ἐξοδον

δι' οίωνων ἢ χρησμῶν Σιβυλλείων ἢ τινος ὀττείας¹⁵⁴
 πατρίου, ὧν οὐκ ἤξιουν οἱ τότε ἄνθρωποι καθάπερ
 οἱ νῦν ὑπερορᾶν· φυλάττειν δὲ τὴν πόλιν ἐπιμε-
 λεστέρα φυλακῇ καὶ ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων τοὺς ἐπιόν-
 5 τας ἀμύνεσθαι διέγνωσαν.

XXXVIII. Ταῦτα δὲ πράττοντες καὶ παρασκευα-
 ζόμενοι τῆς τε ἐλπίδος οὐπω ἀφιστάμενοι, ὡς δυ-
 νατὸν ὑπάρχον ἔτι μεταπεισθῆναι τὸν Μάρκιον, εἰ
 μείζονι καὶ τιμιωτέρῃ πρεσβείᾳ δεηθεῖεν αὐτοῦ, ψη-
 10 φίζονται τοὺς τε ἱεροφάντας καὶ τοὺς οἰωνοσκόπους
 καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὅσοι τιμὴν τινα ἱερὰν ἢ
 λειτουργίαν περὶ τὰ θεῖα δημοτελῆ λαβόντες εἶχον·
 εἰσὶ δὲ παρ' αὐτοῖς ἱερεῖς καὶ θεραπευταὶ θεῶν
 πάννυ πολλοὶ καὶ αὐτοὶ οὗτοι διαφανέστατοι τῶν ἄλ-
 15 λων κατὰ τὴν οἴκου πατέρων καὶ ἀρετῆς οἰκείας
 ἀξίωσιν· ἔχοντας ἅμ' αὐτοῖς τῶν ὀργιαζομένων τε¹⁵⁴
 καὶ θεραπευομένων θεῶν τὰ σύμβολα καὶ τὰς ἱερὰς
 ἀμπεχομένους ἐσθῆτας, ἀθρόους ἐπὶ τὸν χάρακα τῶν
 πολεμίων πορεύεσθαι τοὺς αὐτοὺς φέροντας τοῖς
 20 προτέροις λόγους. ὡς δὲ ἀφίκοντο οἱ ἄνδρες καὶ
 ἔλεξαν ὅσα ἢ βουλὴ αὐτοῖς ἐπέστελλεν, οὐδὲ τούτοις
 ἔδωκεν ὁ Μάρκιος ἀπόκρισιν ὑπὲρ ὧν ἤξιουν, ἀλλ'
 ἢ τὰ κελευόμενα ποιεῖν συνεβούλευεν ἀπιόντας, εἰ
 θέλουσιν εἰρήνην ἄγειν, ἢ προσδέχεσθαι τὸν πόλε-
 25 μον ἥξοντα πρὸς τὴν πόλιν, καὶ τὸ λοιπὸν ἀπειπε
 μὴ διαλέγεσθαι πρὸς αὐτόν. ὡς δὲ καὶ ταύτης ἀπέ-
 τυχον τῆς πείρας οἱ Ῥωμαῖοι, πᾶσαν ἐλπίδα διαλλα-
 γῆς ἀπογνόντες, ὡς πολιορκησόμενοι παρεσκευάζοντο
 τοὺς μὲν ἀκμαιοτάτους ἐπὶ τῇ τάφρῳ καὶ παρὰ ταῖς
 30 πύλαις τάξαντες, τοὺς δὲ ἀφειμένους ἤδη στρατείας
 οἷς ἔτι τὰ σώματα ἱκανὰ ἦν κατοπαθεῖν ἐπὶ τοῖς¹⁵⁴
 τεύχεσιν.

XXXVIII. Αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν, ὡς ἐγγὺς ὄν-
 τος ἤδη τοῦ δεινοῦ, καταλείπουσαι τῆς οἴκοι μονῆς
 τὸ εὐπρεπές, ἔθρον ἐπὶ τὰ τεμένη τῶν θεῶν ὀλοφυ-
 ρόμεναί τε καὶ προκυλιόμεναι τῶν ξοάνων· καὶ ἦν
 ἅπασ μὲν ἱερὸς τόπος οἰμωγῆς τε καὶ ἰκετείας γυ- 5
 ναικῶν ἀνάπλευς, μάλιστα δὲ τὸ τοῦ Καπετωλίου
 Διὸς ἱερὸν. ἔνθα δὴ τις αὐτῶν γένει τε καὶ ἀξιώ-
 ματι προὔχουσα καὶ ἡλικίας ἐν τῷ κρατίστῳ τότε
 οὔσα καὶ φρονῆσαι τὰ δέοντα ἱκανωτάτη, Οὐαλερία
 μὲν ὄνομα, Ποπλικόλα δὲ τοῦ συνελευθερώσαντος 10
 ἀπὸ τῶν βασιλέων τὴν πόλιν ἀδελφή, θείῳ τινὶ πα-
 ραστήματι κινηθεῖσα ἐπὶ τῆς ἀνωτάτω κρηλίδος ἔσθη
 τοῦ νεώ, καὶ προσκαλεσαμένη τὰς ἄλλας γυναῖκας,
 πρῶτον μὲν παρεμυθίσασα καὶ παρεθάρρυνεν ἀξιούσα
 μὴ καταπεπληῆχθαι τὸ δεινόν· ἔπειτα ὑπέσχετο μίαν 15
 εἶναι σωτηρίας ἐλπίδα τῇ πόλει, ταύτην δὲ ἐν αὐταῖς
 εἶναι μόναις καταλειπομένην, ἐὰν ἐθελήσωσι πράττειν,
 ἃ δεῖ. καὶ τις εἶπεν ἐξ αὐτῶν· Καὶ τί πράττουσαι
 ἂν ἡμεῖς αἱ γυναῖκες διασῶσαι δυνηθεῖμεν τὴν πα-
 τριδα τῶν ἀνδρῶν ἀπειρηκότων; τίς ἢ τοσαύτη περὶ 20
 ἡμᾶς τὰς ἀσθενεῖς καὶ ταλαιπώρους ἔστιν ἰσχὺς;
 Οὐχ ὄπλων, ἔφησεν ἡ Οὐαλερία, καὶ χειρῶν δεομένη·
 τούτων μὲν γὰρ ἀπολέλυκεν ἡμᾶς ἡ φύσις· ἀλλ'
 ἐννοίας καὶ λόγου. βοῆς δὲ μετὰ τοῦτο γενομένης,
 καὶ δεομένων ἀπασῶν φανεράν ποιεῖν, ἧτις ἔστιν ἡ 25
 ἐπικουρία, λέγει πρὸς αὐτάς· Ταύτην ἔχουσαι τὴν
 πιναράν τε καὶ ἄκοσμον ἐσθῆτα καὶ τὰς ἄλλας παρα-
 λαβοῦσαι γυναίκας καὶ τὰ τέκνα ἐπαγόμεναι βαδί-
 ζωμεν ἐπὶ τὴν Οὐετουρίας τῆς Μαρκίου μητρὸς οἰ-
 κίαν· καὶ πρὸ τῶν γονάτων αὐτῆς τὰ τέκνα δεῖσαι, 30
 δεώμεθα μετὰ δακρύων ἡμᾶς τε οἰκτεῖρασαν τὰς μη-
 θενὸς κακοῦ αἰτίας καὶ τὴν ἐν ἐσχάτοις κινδύνοις

οὔσαν πατρίδα προελθεῖν ἐπὶ τὸν χάρακα τῶν πο-
 λεμίων, ἄγουσαν τοὺς τε υἱωνοὺς καὶ τὴν μητέρα
 αὐτῶν καὶ ἡμᾶς ἀπάσας· ἀκολουθῶμεν γὰρ αὐτῇ τὰ
 5 παιδία ἐπαγόμεναι· ἔπειτα ἰκέτιν γενομένην τοῦ
 τέκνου, ἀξιοῦν καὶ δεῖσθαι μηδὲν ἀνήκεστον κατὰ 1596
 τῆς πατρίδος ἐξεργάσασθαι. ὀλοφυρομένης γὰρ αὐ-
 τῆς καὶ ἀντιβολούσης οἰκτός τις εἰσελεύσεται τὸν
 ἄνδρα καὶ λογισμὸς ἡμερος. οὐχ οὕτω στερρὰν καὶ
 ἄτρωτον ἔχει καρδίαν, ὥστε ἀνασχέσθαι μητέρα πρὸς
 10 τοῖς ἑαυτοῦ γόνασι κυλιομένην.

XXXX. Ὡς δ' ἐπήνεσαν αἱ παροῦσαι τὸν λόγον,
 εὐξαμένη τοῖς θεοῖς πειθῶ καὶ χάριν αὐτῶν περὶ-
 θεῖναι τῇ δεήσει προῆλθεν ἐκ τοῦ τεμένου, αἱ δ'
 ἠκολούθουν. καὶ μετὰ τοῦτο παραλαβοῦσαι τὰς ἄλ-
 15 λας γυναῖκας ἐπορεύοντο ἐπὶ τὴν οἰκίαν τῆς Μαρ-
 κίου μητρὸς ἀθροά. ἰδοῦσα δ' αὐτὰς προσιούσας ἡ
 τοῦ Μαρκίου γυνὴ Οὐολουμνία κλησίον καθημένη
 τῆς ἐκνρᾶς ἐθαύμασέ τε καὶ εἶπε· Τίνος δεόμεναι,
 γυναῖκες, ἐηλύθατε κατὰ πλήθος εἰς οἰκίαν δύσ-
 20 τηρον καὶ ταπεινήν; καὶ ἡ Οὐαλερία ἔλεξεν· Ἐν
 ἐσχάτοις οὔσαι κινδύνοις καὶ αὐτὰ καὶ τὰ νήπια
 ταῦτα καταπεφεύγαμεν ἰκέτιδες ἐπὶ σέ, ᾧ Οὐειου-
 ρία, τὴν μόνην καὶ μίαν βοήθειαν, ἀξιοῦσαί σε πρῶ- 1597
 τον μὲν οἰκτεῖραι τὴν κοινὴν πατρίδα, ἣν οὐθενὶ
 25 πώποτε γενομένην ὑποχείριον μὴ περιδῆς ἀφαιρο-
 θεῖσαν ὑπὸ Οὐολούσκων τὴν ἐλευθερίαν, εἰ δὴ καὶ
 φείδονται αὐτῆς κρατήσαντες, ἀλλ' οὐ πρόρριξον
 ἐπιχειρήσουσιν ἀνελεῖν· ἔπειτα ὑπερ ἡμῶν αὐτῶν
 ἀντιβολοῦσαι καὶ τῶν δυστήνων παιδίων τούτων,
 30 ἵνα μὴ πέσωμεν εἰς ἐχθρῶν ὕβριν οὐθενὸς οὔσαι
 τῶν συμβεβηκότων ὑμῖν κακῶν αἰτία. εἰ τις ἐστὶν
 ἐν σοὶ ψυχῆς ἡμέρου καὶ φιλανθρώπου καταλειπο-

μένη μερίς, ἐλέησον, ὦ Οὐτεουρία, γυνή γυναίκας
 κοινωνησάσας ἱερῶν ποτε καὶ ὀσίων, καὶ παραλα-
 βούσα μετὰ σεαυτῆς Οὐολουμυλιαν τε τὴν ἀγαθὴν
 γυναίκα καὶ τοὺς παῖδας αὐτῆς καὶ τὰς ἰκέτιδας
 ἡμᾶς φερούσας τὰ νήπια [καὶ] ταυτὲ ἴθι, ὦ γενναία, 5
 ἴθι πρὸς τὸν υἱὸν καὶ πείθε καὶ λιπάρεαι καὶ μὴ ἀνῆς
 δεομένη, μίαν ἀπὲ πολλῶν χάριν αἰτουῦσα παρ' αὐ-
 τοῦ σπεισασθαι πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας καὶ κατ-
 ελθεῖν εἰς τὴν δεομένην ἀπολαβεῖν αὐτὸν πατρίδα·
 πείσεις γάρ, εὖ ἴσθι, καὶ οὐ περιώψεται σε ἐρριμμέ- 10
 νην παρὰ τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶν ἀνῆρ εὐσεβῆς. καταγα-
 ρούσα δὲ τὸν υἱὸν εἰς τὴν πόλιν, αὐτῇ τε ἀθάνατον
 ἔξεις κλέος ὥσπερ εἰκὸς ἐκ τηλιμότου κινδύνου καὶ
 φόβου ἑυσαμένη τὴν πατρίδα, καὶ ἡμῖν τιμῆς τινος
 αἰτία παρὰ τοῖς ἀνδράσιν ἔσῃ, ὅτι τὸν οὐ δυναθῆντα 15
 ὑπ' ἐκείνων διασκεδασθῆναι πόλεμον αὐταὶ διελύ-
 σαμεν· ἐκείνων τε ἀληθῶς ἔργουσι τῶν γυναικῶν
 φανησόμεθα, αἱ τὸν συστάντα Ῥωμύλω πρὸς Σαβί-
 νους πόλεμον αὐταὶ πρεσβευσάμεναι διέλυσαν καὶ
 συναγαροῦσαι τοὺς τε ἡγεμόνας καὶ τὰ ἔθνη μεγά- 20
 λην ἐκ μικρᾶς ἐποίησαν τὴν πόλιν. καλὸς ὁ κίνδυνος,
 ὦ Οὐτεουρία, τὸν υἱὸν κομίσασθαι, ἐλευθερῶσαι τὴν
 πατρίδα, σῶσαι τὰς ἑαυτῆς πολιτίδας, κλέος ἀφειτῆς
 ἀθάνατον ἐγγόνοις τοῖς ἔσομένοις καταλιπεῖν. δὸς
 ἡμῖν ἐκουῖσα καὶ μετὰ προθυμίας τὴν χάριν καὶ 25
 σκεῦσον, ὦ Οὐτεουρία· βουλὴν γάρ ἢ χρόνον ὁ
 κίνδυνος ὄξυς ὣν οὐκ ἐπιδέχεται.

1599 XXXXI. Ἡ μὲν δὴ ταῦτα εἰπούσα καὶ πολλὰ
 προσμένη δάκρυα ἐσίγησεν· ὀδυρομένων δὲ καὶ τῶν
 ἄλλων γυναικῶν καὶ πολλὰς δεήσεις ποιουμένων, 30
 μικρὸν ἐπισχοῦσα ἡ Οὐτεουρία καὶ δακρύσασα εἶπεν·
 Εἰς ἀσθενῆ καὶ λεπτήν ἐλπίδα καταπεφεύγατε, ὦ

Οὐαλερία, τὴν ἐξ ἡμῶν τῶν ἀθλίων γυναικῶν βοή-
 θειαν, αἷς ἢ μὲν εὐνοια ἢ πρὸς τὴν πατρίδα πάρεστι
 καὶ τὸ θέλειν σῶξασθαι τοὺς πολίτας οἳ οἱ ποτέ εἰσιν,
 ἢ δὲ ἰσχὺς καὶ τὸ δύνασθαι ποιεῖν ἃ θέλομεν ἄπε-
 5 στιν. ἀπέστραπται γὰρ ἡμᾶς, ὦ Οὐαλερία, Μάρκιος,
 ἐξ οὗ τὴν πικρὰν ἐκείνην ὁ δῆμος αὐτοῦ κατέγνω
 δίκην, καὶ μεμίσηκε τὴν οἰκίαν ὅλην ἅμα τῇ πατρίδι·
 τοῦτο δ' ὑμῖν οὐ παρ' ἄλλου τινὸς ἀλλὰ παρ' αὐ-
 τοῦ Μαρκίου μαθοῦσαι λέγειν ἔχομεν. ὅτε γὰρ ἀλοῦς
 10 τὴν δίκην ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν προπεμπόμενος ὑπο
 τῶν ἐταίρων, καταλαβὼν ἡμᾶς καθημένας ἐν πεν-
 θίμοις τρύχεσι, ταπεινάς, κρατούσας ἐν τοῖς γόνασι 1600
 τὰ τέκνα αὐτοῦ στενούσας τε οἷα εἰκός καὶ ἀνα-
 κλαιομένας τὴν καθέξουσαν ἡμᾶς τύχην στερομένας
 15 ἐκείνου, στᾶς μικρὸν ἄπωθεν ἡμῶν ἄδακρυς ὥσπερ
 λίθος καὶ ἀτενής· Οἴχεται, φησίν, ὑμῖν Μάρκιος, ὦ
 μῆτερ ἅμα καὶ σύ, ὦ Οὐολουμνία, κρατίστη γυναι-
 κῶν, ἐξελαθεὶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὅτι γενναῖος ἦν καὶ
 φιλόπολις καὶ πολλοὺς ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος
 20 ἀγῶνας. ἀλλ' ὡς πρέπει γυναιξὶν ἀγαθαῖς, οὕτω
 φέρετε τὰς συμφορὰς μηδὲν ἄσχημον ποιοῦσαι μηδὲ
 ἀγεννῆς, καὶ τὰ παιδία ταῦτα παραμύθια τῆς ἐμῆς
 ἐρημίας ἔχουσαι τρέφετε ἀξίως ὑμῶν τε καὶ τοῦ
 γένους· οἷς θεοὶ δοῖεν εἰς ἄνδρας ἐλθοῦσι τύχην
 25 μὲν κρείττονα τοῦ πατρός, ἀρετὴν δὲ μὴ χείρονα· 1601
 καὶ χαίρετε. ἀπέρχομαι γὰρ ἤδη καταλιπὼν τὴν οὐ-
 κέτι χωροῦσαν ἄνδρας ἀγαθοὺς πόλιν. καὶ ὑμεῖς, ὦ
 θεοὶ κτήσιοι καὶ ἐστία πατρῷα καὶ δαίμονες οἱ κατ-
 ἔχοντες τοῦτον τὸν τόπον, χαίρετε. ὡς δὲ ταῦτ'
 30 εἶπεν, ἡμεῖς μὲν αἱ δυστυχεῖς ἄς τὸ πάθος ἀπήτει
 φωνὰς ἀναβοᾶσαι καὶ παλοῦσαι τὰ στήθη περιεχύ-
 θημεν αὐτῷ τοὺς ἐσχάτους ἀσπασμοὺς κομιούμεναι·

τῶν δὲ παιδίων τούτων ἐγὼ μὲν τὸν πρεσβύτερον ἦγον, ἡ δὲ μήτηρ τὸν νεώτερον εἶχεν ἐπὶ τῆς ἀγκάλης· ὁ δ' ἀποστραφείς καὶ παρωσάμενος ἡμᾶς εἶπεν· Οὔτε σὸς υἱὸς ἔτι, μήτηρ, ἔσται τὸν ἀπὸ τοῦδε χρόνον Μάρκιος, ἀλλ' ἀφήρηται σε τὸν γηροβοσκὸν ἡ 5
 602 πατρίς· οὔτε σὸς ἀνὴρ ἀπὸ ταύτης, ὡς Οὐολουμνία, τῆς ἡμέρας, ἀλλ' εὐτυχοίης ἕτερον ἄνδρα λαβοῦσα εὐδαιμονέστερον ἐμοῦ· οὔθ' ὑμῶν, ὡς τέκνα φίλτατα, πατήρ, ἀλλ' ὄρφανοὶ καὶ ἔρημοὶ παρὰ ταύταις ἕως εἰς ἄνδρας ἔλθητε τραφήσεσθε. ταῦτα εἰπὼν, ἄλλο 10
 δ' οὐθέν οὔτε διοικησάμενος οὔτ' ἐπιστείλας οὔθ' ὅποι πορεύεται φράσας, ἀπῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας μόνος, ὡς γυναῖκες, ἄδουλος, ἄπορος, οὐδὲ τὴν ἐφήμερον ὁ δύστηνος ἐκ τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων τροφήν ἐπαγόμενος. καὶ τέταρτον ἐνιαυτὸν ἦδη τοῦτον, ἐξ οὗ 15
 φεύγει τὴν πατρίδα, πάντας ἡμᾶς ἀλλοτριούς ἑαυτοῦ νενόμικεν, οὐ γράφων οὐθέν, οὐκ ἐπιστέλλων, οὐ τὰ περὶ ἡμᾶς εἰδέναι βουλόμενος. πρὸς δὲ τοιαύτην ψυχὴν οὕτω σκληρὰν καὶ ἄτροτον, ὡς Οὐαλερία, τίνα ἰσχὺν ἔξουσιν αἱ παρ' ἡμῶν δεήσεις, αἷς οὔτε ἀσπα- 20
 σμῶν μετέδωκεν οὔτε φιλημάτων οὔτε ἄλλης φιλοφροσύνης οὐδεμιᾶς τὴν τελευταίαν πορευόμενος ἐκ τῆς οἰκίας ὁδόν;

XXXII. Ἄλλ' εἰ καὶ τούτου δεῖσθε ὑμεῖς, ὡς γυναῖκες, καὶ πάντως θέλετε ἀσχημονούσας ἡμᾶς 25
 1603 ἰδεῖν, ὑπολάβετε παρεῖναι πρὸς αὐτὸν κάμει καὶ Οὐολουμνίαν ἀγούσας τὰ παιδιά· τίνας ἐρῶ πρῶτον ἡ μήτηρ ἐγὼ πρὸς αὐτὸν λόγους, καὶ τίνα δέησιν ποιήσομαι τοῦ υἱοῦ; λέγετε καὶ διδάσκετέ με. φείσασθαι παρακαλῶ τῶν ἑαυτοῦ πολιτῶν, ὑφ' ὧν ἐκ τῆς πατρίδος 30
 ἐξελήλαται καὶ ταῦτα μηθὲν ἀδικῶν; οἰκτίρμονα δὲ καὶ συμπαθῆ πρὸς τοὺς δημοτικούς γενέσθαι, παρ'

ἄν οὐτ' ἔλεον μετέσχεν οὔτε συμπαθείας; ἐγκατα-
 λιπεῖν δὲ ἄρα καὶ προδοῦναι τοὺς ὑποδεξαμένους
 αὐτοῦ τὴν φυγὴν, οἳ πολλὰ καὶ δεινὰ πεπονθότες
 ὑπ' αὐτοῦ πρότερον, οὐ πολέμιων μῖσος, ἀλλὰ φίλων
 5 καὶ συγγενῶν εὐνοίαν εἰς αὐτὸν ἀπεδείξαντο; τίνα
 ψυχὴν λαβοῦσα ἀξιόσω τὸν υἱὸν τὰ μὲν ἀπολέσαντα
 φιλεῖν, τὰ δὲ σώσαντα ἀδικεῖν; οὐκ εἰσὶν οὔτοι
 μητρός ὑγιαίνουσης λόγοι πρὸς υἱὸν, οὐδὲ γυναι-
 κὸς ἃ δεῖ λογιζομένης πρὸς ἄνδρα· ἤδη ὑμεῖς βιά-
 10 ξεσθε, γυναῖκες, ἃ μῆτε πρὸς ἀνθρώπους δίκαιά ἐστι
 μῆτε πρὸς θεοὺς ὄσια, ταῦτα ἡμᾶς αἰτεῖσθαι παρ'
 αὐτοῦ, ἀλλ' ἄφετε τὰς ἐλεεινὰς ὡς πεπτῶκαμεν ὑπὸ
 τῆς τύχης κείσθαι ταπεινὰς μηθὲν εἶτι πλέον ἀσχη-
 μονούσας.

15 XXXIII. Πανσαμένης δ' αὐτῆς τοσοῦτος ὄδυρ-
 μὸς ἐκ τῶν παρουσῶν γυναικῶν ἐγένετο, καὶ τηλι-
 καύτη κατέσχε τὸν οἶκον οἰμωγῇ, ὥστε ἐπὶ πολὺν μέρ-
 ος ἐξάκουσθῆναι τῆς πόλεως τὴν βοήν καὶ μεστοὺς
 γενέσθαι τοὺς ἐγγύς τῆς οἰκίας στενωποὺς ὄχλου.
 20 ἔπειτα ἦ τε Οὐαλερία πάλιν ἐτέρας ἐξέτεινε μακρὰς
 καὶ συμπαθεῖς δεήσεις, αἳ τε ἄλλαν γυναῖκες αἰ κατὰ
 φιλίαν ἢ συγγένειαν ἑκατέρω τῶν γυναικῶν προσ-
 ἤκουσαι, καὶ παρέμενον λιπαροῦσαι τε καὶ γυνάτων
 ἀπτόμεναι, ὥστε οὐκ ἔχουσα ὅ τι κάθη πρὸς τοὺς
 25 ὄδυρμους αὐτῶν καὶ τὰς πολλὰς δεήσεις, εἶξεν ἡ
 Οὐέτουρία, καὶ τελέσειν τὴν πρεσβείαν ὑπὲρ τῆς
 πατρίδος ὑπέσχετο, τὴν τε γυναῖκα τοῦ Μαρκίου
 παραλαβοῦσα καὶ τὰ τέκνα καὶ τῶν ἄλλων πολιτί-
 δων τὰς βουλομένας. αἰ μὲν δὲ πειρηχαρεῖς γενόμε-
 30 ναι καὶ τοὺς θεοὺς ἐπικαλεσάμεναι συλλαβέσθαι
 σφίσι τῆς ἐλπίδος, ἀπήεσαν ἐκ τῆς οἰκίας καὶ προσ-
 ἤγγειλαν τὰ γενόμενα τοῖς ὑπάτοις· οἳ δὲ τὴν προ-

θυμίων αὐτῶν ἐπαινέσαντες συνεκάλουν τὴν βουλήν,
 καὶ περὶ τῆς ἐξόδου τῶν γυναικῶν εἰ συγχωρητέον
 αὐταῖς γνωμηδὸν ἐκινδύνοντο. πολλοὶ μὲν οὖν ἐλέ-
 χθησαν καὶ παρὰ πολλῶν λόγοι, καὶ μέχρι τῆς ἐσπέρας
 διετέλεσαν ἀποροῦντες ὅ τι χρῆ ποιεῖν. οἱ μὲν γὰρ 5
 οὐ μικρὸν ἀπέφαινον εἶναι τῇ πόλει κινδύνευμα γυ-
 ναικας ἅμα τέκνοις εἰς πολεμίων στρατόπεδον πο-
 ρευόμενας ἔασαι· εἰ γὰρ αὐτοῖς ὑπεριδοῦσι τῶν νε-
 νομισμένων ὀσίων περὶ τε πρεσβείας καὶ ἰκεσίας
 δόξειε μηκέτι προίεσθαι τὰς γυναικας, ἀμαχητὶ σφῶν 10
 ἀλώσεσθαι τὴν πόλιν· ἤξιουν τε αὐτὰς ρόνον ἔασαι
 τὰς προσηκούσας τῷ Μαρκίῳ γυναικας ἅμα τοῖς
 τέκνοις αὐτοῦ πορευόμενας. ἕτεροι δὲ οὐδὲ ταῦταις
 ᾧοντο δεῖν ἐπιτρέπειν τὴν ἔξοδον, ἐπιμελῶς δὲ καὶ
 ταύτας παρήνουν φυλάττειν, ὄμηρα νομίσαντας ἔχειν 15
 παρὰ τῶν πολεμίων ἐχέγγυα τοῦ μηδὲν τὴν πόλιν
 ἀνήκεστον ὑπ' αὐτῶν καθεῖν. οἱ δὲ πάσαις συνεβού-
 λησον συγχωρηθῆσαι ταῖς βουλομέναις γυναιξὶ τὴν ἔξο-
 δον, ἵνα σὺν μελῶνι ἀξιώματι αἰ τῷ Μαρκίῳ προσ-
 ἦκουσαι ποιήσονται τὴν ὑπὲρ τῆς πατρίδος θέησιν. 20
 τοῦ δὲ μηθὲν αὐταῖς συμβήσεσθαι δεινὸν ἐγγυητὰς
 ἀπέφαινον ἐσομένους θεοὺς μὲν πρῶτον, οἷς καθο-
 σιωθεῖσαι τὰς ἰκεσίας ποιήσονται· ἔπειτα τὸν ἄνδρα
 αὐτὸν πρὸς ὃν ἐμελλον πορεύεσθαι πάσης ἀδίκου τε
 καὶ ἀνοσίου πράξεως καθαρὸν καὶ ἀμίαντον ἐσχηκότα 25
 τὸν βίον. ἐνῆκα δὲ ὅμως ἡ συγχωροῦσα γνώμη ταῖς
 γυναιξὶ τὴν ἔξοδον μέγιστον ἀμφοῖν ἐγκώμιον ἔχουσα,
 τῆς μὲν βουλῆς τοῦ φρονίμου, ὅτι κηάτιστα τὰ γενη-
 σόμενα προεῖδετο οὐδὲν ὑπὸ τοῦ κινδύνου τηλικου-
 δε ὄντος ἐπιταραχθεῖσα· τοῦ δὲ Μαρκίου τῆς εὐσε- 30
 βείας, ὅτι πολέμιος ᾧν ἐπιστεύετο μηδὲν ἀσεβήσειν
 εἰς τὸ ἀσθενέστατον τῆς πόλεως μέρος, κύριος αὐτοῦ

καταστάς. ὡς δὲ τὸ προβούλευμα ἐγράφη, προελθόν-
 τες οἱ ὕπατοι εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ συναγαγόντες ἐκ-
 κλησίαν σκότους ὄντος ἤδη τὰ δόξαντα τῷ συνεδρίῳ
 διεσάφησαν, καὶ προεῖπον ἦκειν ἅπαντας ἔωθεν
 5 ἐπὶ τὰς πύλας προπέμψοντας ἐξιούσας τὰς γυναί-
 κας· αὐτοὶ δὲ τῶν κατεπειγόντων ἔλεγον ἐπιμε-
 λησεσθαι.

XXXXIII. Ὅτε δὲ ἤδη περὶ τὸν ὄρθρον ἦν, αἱ
 μὲν γυναῖκες ἄγουσαι τὰ παιδιά μετὰ λαμπάδων
 10 ἦκον ἐπὶ τὴν οἰκίαν, καὶ παραλαβοῦσαι τὴν Οὐετου-
 ρίαν προῆγον ἐπὶ τὰς πύλας· οἱ δὲ ὕπατοι ζεύγη τε
 ὀρικὰ καὶ ἀμάξας καὶ τᾶλλα φορεῖα ὡς πλείστα πα-
 ρασκευασάμενοι καθεζομένας αὐτὰς προὔπεμπον
 ἄχρι πολλοῦ. παρηκολούθουν δ' αὐταῖς οἱ τε ἐκ τοῦ
 15 συνεδρίου καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν συχνοὶ σὺν εὐχαῖς 1608
 καὶ ἐπαίνοις καὶ δεήσεσι τὴν ἔξοδον ἐπιφανεστέραν
 αὐταῖς ποιοῦντες. ὡς δ' εὐσύνοπτοι πόρρωθεν ἔτι
 προσιοῦσαι τοῖς ἐκ τοῦ χάρακος αἱ γυναῖκες ἐγένοντο,
 πέμπει τῶν ἰππέων τινὰς ὁ Μάρκιος κελεύσας μα-
 20 θεῖν, τίς ἐστὶν ὁ προσίων ὄχλος ἐκ τῆς πόλεως, καὶ
 ἐπὶ τί παραγένοιτο. μαθὼν δὲ παρ' αὐτῶν, ὅτι Ῥω-
 μαίων αἱ γυναῖκες ἦκουσιν ἐπαγόμεναι παιδιά, προη-
 γεῖτα δ' αὐτῶν ἢ τε μήτηρ καὶ ἢ γυνὴ αὐτοῦ καὶ τὰ
 τέκνα, πρῶτον μὲν ἐθαύμασε τῆς τόλμης τὰς γυναῖκας,
 25 εἰ γνώμην ἔσχον εἰς χάρακα πολεμίων ἄτερ ἀνδρῶν
 φυλακῆς ἐλθεῖν ἄγουσαι τὰ τέκνα, οὔτε αἰδοῦς ἔτι
 τῆς ἀρμοττοῦσης γυναιξὶν ἐλευθέραις καὶ σώφροσι
 προνοούμεναι τὸ μὴ ἐν ἀνδράσι ἀσυνήθεσιν ὀραῖσθαι,
 οὔτε κινδύνων λαβοῦσαι δέος, οὓς ἀναρριπτεῖν ἔμελ-
 30 λον, εἰ τὰ συμφέροντα πρὸ τῶν δικαίων ἐλομένοις
 σφίσι δόξειε κέρδος αὐτὰς ποιήσασθαι καὶ ὠφέλειαν. 1609
 ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἦσαν, ὕπαντᾶν τῇ μητρὶ προελθῶν ἐκ

τοῦ χάρακος ἔγνω σὺν ὀλίγοις, τοὺς τε πελέκεις οὓς προηγείσθαι τῶν στρατηγῶν ἔθος ἦν ἀποθέσθαι κελύσας τοῖς ὑπηρέταις, καὶ τὰς θάβδους ὅταν ἐγγὺς τῆς μητρὸς γένηται καταστεῖλαι. ταῦτα δὲ Ῥωμαίοις ἐστὶ ποιεῖν ἔθος, ὅταν ὑπαντῶσι ταῖς μείξοσιν ἀρχαῖς 5 οἱ τὰς ἐλάττους ἀρχὰς ἔχοντες, ὡς καὶ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου γίνεται· ἦν δὴ τότε συνήθειαν φυλάττων ὁ Μάρκιος, ὡς ἐξουσία μείξοσι μέλλων εἰς ταῦτο ἦξιεν, πάντα ἀπέθετο τὰ τῆς ἰδίας παράσημα ἀρχῆς. τσαυτὴ περὶ αὐτὸν ἦν αἰδῶς καὶ πρόνοια 10 τῆς πρὸς τὸ γένος εὐσεβείας.

XXXXV. Ἐπεὶ δὲ σύνεγγυς ἀλλήλων ἐγένοντο, πρώτη μὲν αὐτῷ δεξιωσομένη προσῆλθεν ἡ μήτηρ πένθιμά τε ἡμφιεσμένη τρῦχη καὶ τὰς ὀράσεις ἐκτετηκνῖα ὑπὸ τῶν δακρῦων, ἔλεεινὴ σφόδρα. ἦν ὁ 15 Μάρκιος ἰδὼν ἄτεγκτος τέως καὶ στερρός, οἷος ἅπασιν 1610 τοῖς ἀνιαιροῖς ἀντέχειν, οὐθὲν ἔτι τῶν λελογισμένων φυλάττειν ἱκανὸς ἦν, ἀλλ' ὄχθετο φερόμενος ὑπὸ τῶν παθῶν ἐπὶ τὸ ἀνθρώπινον, καὶ περιβαλὼν αὐτὴν ἠσπάζετο καὶ ταῖς ἡδίσταις φωναῖς ἀνεκάλει καὶ 20 μέχρι πολλοῦ κλαίων τε καὶ περιέπων κατεῖχεν ἐκλελυμένην καὶ ῥέουσάν ἐπὶ τὴν γῆν. ὡς δὲ τῶν ἀσπασμῶν τῆς μητρὸς ἄλις εἶχε, τὴν γυναικα προσελθοῦσαν δεξιωσάμενος ἅμα τοῖς τέκνοις εἶπεν· Ἀγαθῆς 25 γυναικὸς ἔργον ἐποίησας, ᾧ Οὐολουμνία, μείνασα 30 παρὰ τῇ μητρί μου, καὶ οὐκ ἐγκαταλιποῦσα τὴν ἐρημίαν αὐτῆς ἔμοιγε πασῶν ἡδίστην κεχάρισαι δωρεάν. μετὰ ταῦτα τῶν παιδίων ἐκάτερον προσαγόμενος καὶ τοὺς προσήκοντας ἀσπασμοὺς ἀποδοὺς, ἐπέστρεψεν αὐθις πρὸς τὴν μητέρα καὶ λέγειν ἐκέλευσε τίνος 30 δεομένη πάρεστιν. ἡ δὲ πάντων ἀκουόντων ἐφησεν ἐρεῖν, οὐθενὸς γὰρ ἀνοσίου δεήσεσθαι, παρεκάλει

τε αὐτόν, ἐν ᾧ καθεζόμενος εἰώθει χωρὶς δικάζειν
 τοῖς ὄχλοις, ἐν τούτῳ καθίσαι. καὶ ὁ Μάρκιος ἄσ-
 5 μενος τὸ ρηθὲν ἐδέξατο, ὡς δὴ περιουσία τε πολλῇ
 τῶν δικαίων πρὸς τὴν ἐντευξίν αὐτῆς χρησόμενος,
 6 καὶ ἐν καλῷ ποιούμενος τοῖς ὄχλοις τὴν ἀπόκρισιν.
 ἐλθὼν δὲ ἐπὶ τὸ στρατηγικὸν βῆμα, πρῶτον μὲν ἐκέ-
 λευσε τοῖς ὑπηρέταις καθελεῖν ἀπ' αὐτοῦ τὸν δίφρον
 καὶ θεῖναι χαμαί, μητρὸς ὑψηλότερον οὐκ οἰόμενος
 δεῖν τόπον ἔχειν, οὐδ' ἐξουσία χρῆσθαι κατ' ἐκείνης
 10 οὐδεμιᾶ· ἔπειτα παρακαθιστάμενος τοὺς ἐπιφανεστά-
 τους τῶν τε ἡγεμόνων καὶ λοχαγῶν, καὶ τῶν ἄλλων
 ἐάσας παρεῖναι τὸν βουλόμενον, ἐκέλευσε τὴν μη-
 τέρα λέγειν.

XXXXVI. Καὶ ἡ Οὐετουρία παραστησαμένη τὴν
 15 τε γυναῖκα τοῦ Μαρκίου καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς ἐπι-
 φανεστάτας τῶν ἐν Ῥώμῃ γυναικῶν, πρῶτον μὲν 161
 ἐκλαίεν εἰς τὴν γῆν ὀρῶσα μέχρι πολλοῦ, καὶ παλὺν
 ἐκίνησεν ἐκ τῶν παρόντων ἔλεον. ἔπειτα ἀναλαβοῦσα
 αὐτὴν ἔλεξεν· Αἱ γυναῖκες, ᾧ τέκνον Μάρκιε, τὰς
 20 ὕβρεις ἐνθυμούμεναι καὶ τὰς ἄλλας συμφορὰς τὰς
 συμβησομένας αὐταῖς, ἐὰν ἡ πόλις ἡμῶν ὑπὸ τοῖς
 πολεμίοις γένηται, πᾶσαν ἄλλην ἀπογνοῦσαι βοή-
 θειαν, ἐπειδὴ τοῖς ἀνδράσι αὐτῶν ἀξιούσι διαλύ-
 σασθαι τὸν πόλεμον αὐθάδεις καὶ σκληρὰς ἔδωκας
 25 ἀποκρίσεις, ἄγουσαι τὰ τέκνα καὶ τοῖς πενθίμοις
 τούτοις ἡμφισμέται τρύχεσι κατέφυγον ἐπ' ἐμὲ τὴν
 σὴν μητέρα καὶ Οὐολουμνίαν τὴν σὴν γυναῖκα δεό-
 μεναι, μὴ περιδεῖν αὐτὰς τὰ μέγιστα τῶν ἐν ἀν-
 θρώποις κακῶν ὑπὸ σοῦ παθοῦσας· οὐθὲν μὲν οὔτε
 30 μείζον οὔτ' ἔλαττον εἰς ἡμᾶς ἐξαμαρτοῦσαι, πολλὴν
 δὲ καὶ ὅτ' εὐτυχοῦμεν ἐτι εὐνοίαν παρασχόμεναι,
 καὶ ὅτε ἐπταίσασμεν συμπάθειαν. ἔχομεν γὰρ αὐταῖς

μαρτυρεῖν, ἕξ οὗ σὺ ἀπήρας ἐκ τῆς πατρίδος, ἡμεῖς δ' ἔρημοι καὶ τὸ μηθὲν ἔτι οὔσαι κατελειπό-
 1613 μεθα, συνεχῶς τε παραγινομέναις [πρὸς ἡμᾶς, καὶ
 παραμυθουμέναις] ταῖς συμφοραῖς ἡμῶν καὶ συναλ-
 γούσαις. τούτων δὴ λαμβάνουσαι μνήμην ἐγὼ τε καὶ 5
 ἡ σὴ γυνὴ ἡ συνοικουροῦσα μετ' ἐμοῦ τὰς ἰκεσίας
 αὐτῶν οὐκ ἀπεστράφημεν, ἀλλ' ὑπεμείναμεν ὡς
 ἡξιόουν ἡμᾶς ἐλθεῖν ἐπὶ σὲ καὶ τὰς ὑπὲρ τῆς πατρι-
 δος ποιήσασθαι δεήσεις.

XXXVII. Ἔτι δ' αὐτῆς λεγούσης ὑπολαβὼν 10
 ὁ Μάρκιος εἶπεν· Ἀδυνατῶν δεομένη, μήτερ, ἐλή-
 λυθας ἀξιούσα προδοῦναι με τοῖς ἐκβαλοῦσι τοὺς
 ὑποδεξαμένους, καὶ τοῖς ἅπαντά με ἀφελομένοις
 τὰ ἑμαυτοῦ τοὺς χαρισαμένους τὰ μέγιστα τῶν
 ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν· οἷς ἐγὼ τὴν ἀρχὴν τήνδε 15
 παραλαμβάνων θεοὺς τε καὶ δαίμονας ἐγγυητὰς
 ἔδωκα, μήτε προδώσειν τὸ κοινὸν αὐτῶν μήτε
 προκαταλύσεσθαι τὸν πόλεμον, ἐὰν μὴ Οὐολού-
 σκοις ἅπασι δοκῇ. θεοὺς τε δὴ σεβόμενος οὓς
 1614 ὤμοσα καὶ ἀνθρώπους αἰδούμενος οἷς τὰς πίστεις 20
 ἔδωκα πολεμήσω Ῥωμαίοις ἄχρι τέλους. ἐὰν δὲ ἀπο-
 διδῶσι τὴν χώραν Οὐολούσκοις, ἣν κατέχουσιν αὐ-
 τῶν βίβλ, καὶ φίλους αὐτοὺς ποιήσονται πάντων αὐ-
 τοῖς μεταδιδόντες τῶν ἴσων ὡσπερ Λατίνοις, διαλύ-
 σομαι τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον· ἄλλως δὲ οὔ. ὑμεῖς 25
 μὲν οὖν, ὦ γυναῖκες, ἅπιτε καὶ λέγετε τοῖς ἀνδράσι
 ταῦτα καὶ πείθετε αὐτοὺς μὴ φιλοχωρεῖν τοῖς ἄλλο-
 τρείοις ἀδίκως, ἀλλ' ἀγαπᾶν ἐὰν τὰ ἑαυτῶν ἔχειν τις
 αὐτοὺς ἐὰ, μηδ' ὅτι πολέμῳ λαβόντες ἔχουσι τὰ
 Οὐολούσκων, περιμένειν ἕως πολέμῳ πάλιν αὐτὰ 30
 ὑπὸ τούτων ἀφαιρεθῶσιν. οὐ γὰρ ἀποχρήσει τοῖς
 κρατοῦσι τὰ ἑαυτῶν μόνον ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ

τῶν κρατηθέντων ἴδια ἀξιῶσουσιν ἔχειν. ἐὰν δὲ περιεχόμενοι τῶν μηθὲν αὐτοῖς προσηκόντων πᾶν ὀτιοῦν πάσχειν ὑπομένωσι φυλάττοντες τὸ αὐθαδές, 1
 ἐκείνους αἰτιασθε τῶν καταληφόμενων κακῶν, οὐ
 5 Μάρκιον οὐδὲ Οὐολούσκους οὐδὲ ἄλλων ἀνθρώπων οὐδένα. σοῦ δέ, ὦ μητερ, ἐν μέρει πάλιν υἱὸς ὢν ἐγὼ δέομαι μὴ παρακαλεῖν εἰς ἀνοσίλους πράξεις καὶ ἀδίκους, μηδὲ μετὰ τῶν ἐχθρίστων ἐμοὶ τε καὶ σεαυτῆ τεταγμένην πολεμίους ἡγεῖσθαι τοὺς ἀναγκαιοτάτους·
 10 ἀλλὰ παρ' ἐμοὶ γενομένην ὡσπερ ἔστι δίκαιον πατριδα τε νέμειν ἢν ἐγὼ νέμω καὶ οἶκον ὃν ἐγὼ κέκτημαι, τιμᾶς τε καρποῦσθαι τὰς ἐμάς, καὶ δόξης ἀπολαύειν τῆς ἐμῆς, τοὺς αὐτοὺς ἡγουμένην φίλους τε [καὶ συγγενεῖς] καὶ πολεμίους οὐσπερ ἐγὼ· ἀπο-
 15 θέσθαι τε ἦδη τὸ πένθος, ὃ διὰ τὰς ἐμάς ὑπέμεινας, ὦ ταλαίπωρε, φυγᾶς, καὶ παύσασθαι τιμωρομένην με τῷ στήματι τούτῳ. ἐμοὶ γὰρ τὰ μὲν ἄλλα, ὦ μητερ, ἀγαθὰ κρείττονα ἐλπιδῶν καὶ μείζονα εὐχῆς 16
 παρὰ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων ἀπήντηται· ἢ δὲ περὶ
 20 σοῦ φροντίς, ἢ τὰς γηροβοσκούς οὐκ ἀπέδωκα χάριτας, ἐντετηκυῖα τοῖς σπλάγχθοις πικρὸν ἐποίει καὶ ἀνόνητον ἀπάντων τῶν ἀγαθῶν τὸν βίον. εἰ δὲ σὺν ἐμοὶ τάξεις σεαυτὴν καὶ τῶν ἐμῶν κοινωνεῖν ἐθέλησεις ἀπάντων, οὐθενὸς ἔτι μοι δεήσει τῶν ἀνθρωπί-
 25 νων ἀγαθῶν.

XXXXVIII. Πausαμένου δ' αὐτοῦ, μικρὸν ἢ Οὐετουρία ἐπισχοῦσα χρόνον, ἕως ὃ τῶν περιεστηκότων ἐπαινος ἐπαύσατο πολὺς τε καὶ μέχρι πολλοῦ γενόμενος, λέγει πρὸς αὐτόν· Ἄλλ' ἐγωγέ σε, ὦ
 30 Μάρκιε τέκνον, οὔτε προδότην Οὐολούσκων γενέσθαι ἀξιῶ, οἳ σε φεύγοντα ὑποδεξάμενοι τοῖς τε ἄλλοις ἐτίμησαν καὶ τὴν ἑαυτῶν ἡγεμονίαν ἐπίστευσαν,

οὔτε παρὰ τὰς ὁμολογίας καὶ τοὺς ὄρκους, οὓς ἔδω-
 κας αὐτοῖς ὅτε τὰς δυνάμεις παρελάμβανες, ἄνευ
 κοινῆς γνώμης ἰδίᾳ καταλύσασθαι τὴν ἐχθρὰν βού-
 λομαι· μηδ' ὑπολάβῃς τὴν σεαυτοῦ μητέρα τοσαύτης
 617 ἀναπεπλησθαι θεοβλαβείας, ὥστε τὸν ἀγαπητὸν καὶ 5
 μόνον υἱὸν εἰς αἰσχρὰς καὶ ἀνοσίους πράξεις παρα-
 καλεῖν. ἀλλὰ μετὰ κοινῆς γνώμης ἀποστήναί σε ἀξιῶ
 τοῦ πολέμου, πείσαντα τοὺς Οὐολούσκους μετριάσαι
 περὶ τὰς διαλλαγὰς καὶ ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην
 ἀμφοτέροις τοῖς ἔθνεσι καλὴν καὶ πρέπουσαν. τοῦτο 10
 δὲ γένοιτ' ἄν, εἰ νῦν μὲν ἀναστήσας τὴν στρατιὰν
 ἀπαγάγοις ἐνιαυσίους ποιησάμενος ἀνοχάς, ἐν δὲ
 τῷ μεταξὺ χρόνῳ πρέσβεις ἀποστέλλων τε καὶ δεχό-
 μενος ἀληθῆ φιλίαν πράττοις καὶ διαλλαγὰς βεβαίως.
 καὶ εὖ ἴσθι· Ῥωμαῖοι μὲν ὅσα μῆτε τὸ ἀδύνατον 15
 μῆτε ἄλλη τις ἀδοξία προσοῦσα κωλύσει πάντα
 ὑπομενοῦσι πράττειν λόγῳ καὶ παρακλήσει πειθό-
 μενοι, ἀναγκαζόμενοι δὲ ὥσπερ σὺ νῦν ἀξιόις οὐθὲν
 ἄν πώποτε χαρίζαιντο ὑμῖν οὔτε μεῖζον οὔτ' ἔλαττον,
 ὡς ἔξ ἄλλων τε πολλῶν πάρεστί σοι καταμαθεῖν, καὶ 20
 τὰ τελευταῖα ἔξ ὧν Λατίνοις συνεχώρησαν ἀποσταῖν
 ἀπὸ τῶν ὄπλων· Οὐολοῦσκοι δὲ πολὺ τὸ αὐθαδῆς
 1618 ἔχουσιν, ὃ συμβαίνει τοῖς μεγάλα εὐτυχήσασιν. εἰάν
 δὲ διδάσκῃς αὐτούς, ὅτι πᾶσα μὲν εἰρήνη παντός
 ἐστὶ πολέμου κρείττων, σύμβασις δὲ φίλων κατὰ τὸν 25
 ἐκούσιον γινομένην τρόπον τῶν ὑπ' ἀνάγκης συγχο-
 ρηθέντων βεβαιότερα, καὶ ὅτι σωφρόνων ἐστὶν ἀν-
 θρώπων, ὅταν μὲν εὖ πράττειν δοκῶσι ταμιεύεσθαι
 τὰς τύχας, ὅταν δ' εἰς ταπεινάς καὶ φαύλους ἔλθωσι
 μηθὲν ὑπομένειν ἀγεννές· καὶ τᾶλλα, ὅσα εἰς ἡμε- 30
 ρότητα καὶ ἐπιείκειαν ἐπαγωγὰ παιδεύματα εὔρηται
 λόγων, οὓς ὑμεῖς οἱ τὰ πολιτικὰ πράττοντες μάλιστα

σπουδάξετε, εὖ ἴσθ' ὅτι τοῦ τε ἀρχήματος ἐφ' οὗ νῦν
 εἰσιν ἐκόντες ὑποβήσονται καὶ ποιήσουσιν ἐξουσίαν σοι
 τοῦ πράττειν ὅ τι ἂν αὐτοῖς ὑπολαμβάνῃς συνοίσειν.
 ἐὰν δὲ ἀντιπράττωσί σοι καὶ τοὺς λόγους μὴ προσδέ-
 5 χωνται ταῖς διὰ σέ καὶ διὰ τὴν ἡγεμονίαν τὴν σὴν
 γενομέναις περὶ αὐτοὺς τύχαις ὡς αἰεὶ διαμενούσαις
 ἐπαιρούμενοι, τῆς στρατηγίας αὐτοῖς ἀφίστασο φανε-
 ρῶς, καὶ μῆτε προδότης γίνου τῶν πεπιστευκότων 161
 μῆτε πολέμιος τῶν ἀναγκαιοτάτων· ἀσεβὲς γὰρ
 10 ἑκάτερον. ταῦτα ἡ κω δεομένη σου γενέσθαι μοι
 παρὰ σοῦ, Μάρκιε τέκνον, οὔτε ἀδύνατα, ὡς σύ
 φης, πάσης τε ἀδίκου καὶ ἀνοσίου συνειδήσεως κα-
 θαρὰ.

XXXXVIII. Φέρε, ἀλλὰ δόξαν αἰσχροῦν οἴσεσθαι
 15 δέδοικας, ἐὰν ἂ παρακαλῶ σε πράττης, ὡς ἀχάριστος
 εἰς τοὺς εὐεργέτας ἐξελεγχθησόμενος, οἳ σε πολέμιον
 ὄντα ὑποδεξάμενοι πάντων μετέδωκαν ὧν τοῖς φύ-
 σει πολίταις μέτεστιν ἀγαθῶν· ταῦτα γὰρ ἐστίν, ἂ
 μεγάλα ποιεῖς τοῖς λόγοις αἰεὶ. οὐκ ἀποδέδωκας οὖν
 20 αὐτοῖς πολλὰς καὶ καλὰς ἀμοιβάς, καὶ νενίκηκας
 ἀπείρω δὴ τινι μεγέθει καὶ πλήθει χαρίτων τὰς ἐξ
 ἐκείνων εὐεργεσίας; οὓς ἀγαπητὸν ἡγουμένους καὶ
 πάντων μέγιστον ἀγαθῶν, ἐὰν ἐλευθέρως οἰκῶσι τὰς
 πατρίδας, οὐ μόνον ἑαυτῶν κυρίους εἶναι βεβαίως
 25 παρεσκεύακας, ἀλλὰ πεποίηκας ἤδη σκοπεῖν, πότερα
 καταλῦσαι τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν αὐτοῖς ἄμεινον, ἢ
 μετέχειν αὐτῆς ἐξ ἴσου κοινὴν καταστησαμένους πο- 162
 λιτείαν. ἐῷ γὰρ λέγειν ὅσοις κεκόσμηκας ἐκ τοῦ πο-
 λέμου λαφύροις τὰς πόλεις αὐτῶν, καὶ πηλίκους κε-
 30 χάρισαι τοῖς συστρατευσαμένοις πλούτους. τοὺς δὴ
 τοσοῦτους διὰ σε γενομένους καὶ ἐπὶ τηλικαύτης βε-
 βηκότας εὐτυχίας οὐ δοκεῖς ἀγαπήσειν οἷς ἐχουσιν

ἀγαθοῖς, ἀλλ' ὀργιεῖσθαι σοι καὶ ἀγανακτήσειν, ἐὰν μὴ καὶ τὸ τῆς πατρίδος αἷμα ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἐπι-
 σπείσης; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶομαι. εἰς ἔτι μοι καταλείπεται
 λόγος ἰσχυρὸς μὲν, ἐὰν λογισμῶ κρήνης αὐτόν, ἀσθε-
 νῆς δέ, ἐὰν μετ' ὀργῆς, ὁ περὶ τῆς οὐ δικαίως μι- 5
 σουμένης ὑπὸ σοῦ πατρίδος. οὔτε γὰρ ὑγιαίνουσα
 καὶ τῷ πατρίῳ κόσμῳ πολιτευομένη τὴν οὐ δικαίαν
 κατὰ σοῦ κρίσιν ἐξήνεγκεν, ἀλλὰ νοσοῦσα καὶ ἐν
 πολλῶ κλύδωνι σαλευομένη, οὔτε ἅπασα τὴν αὐτὴν
 γνώμην τότε ἔσχεν, ἀλλὰ τὸ κάκιον ἐν αὐτῇ μέρος 10
 121 πονηροῖς προστάταις χρησάμενον. εἰ δὲ δὴ μὴ τοῖς
 κακίστοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐδόκει
 ταῦτα, καὶ ὡς οὐ τὰ κράτιστα πολιτευόμενος ἀπηλά-
 θης ὑπ' αὐτῶν, οὐδ' οὕτω σοι προσῆκε μνησικακεῖν
 πρὸς τὴν σεαυτοῦ πατρίδα. πολλοῖς γὰρ δὴ καὶ ἄλ- 15
 λοῖς τῶν ἀπὸ τοῦ βελτίστου πολιτευομένων τὰ πα-
 ραπλήσια συνέβη παθεῖν· καὶ σπάνιοι δὴ τινές εἰσιν,
 οἷς οὐκ ἀντέπνευσε πρὸς τὴν δοκοῦσαν ἀρετὴν φθό-
 νος ἐκ τῶν συμπολιτευομένων ἀδίκως. ἀλλ' ἀνθρω-
 πίνως, ὧ Μάρκιε, φέρουσι καὶ μετρίως ἅπαντες οἱ 20
 γενηαῖοι τὰς συμφοράς, καὶ πόλεις μεταλαμβάνουσιν,
 ἐν αἷς οἰκήσαντες οὐθὲν λυπήσουσι τὰς πατρίδας·
 ὡσπερ καὶ Ταρκύνιος ἐποίησεν ὁ Κολλατῖνος ἐπικα-
 λούμενος· [ἱκανὸν ἐν παράδειγμα καὶ οἰκεῖον] ὃς
 συνελευθερώσας ἀπὸ τῶν τυράννων τοὺς πολίτας, 25
 ἔπειτα διαβληθεὶς πρὸς αὐτοὺς ὡς συμπράττων
 122 πάλιν τοῖς τυράννοις τὴν κάθοδον, καὶ διὰ τοῦτο
 ἐξελαθεὶς αὐτὸς ἐκ τῆς πατρίδος, οὐκ ἐμνησικάκει
 πρὸς τοὺς ἐκβαλόντας αὐτόν, οὐδ' ἐπεστράτευε τῇ
 πόλει τοὺς τυράννους ἐπαγόμενος, οὐδ' ἐποίει τε- 30
 κμήρια τῶν διαβολῶν τὰ ἔργα, ἀλλ' εἰς τὴν μη-
 τρόπολιν ἡμῶν Λαουτῖνον ἀπελθὼν ἐκεῖ πάντα

τὸν λοιπὸν ἐβίω χρόνον εὖνους ὦν τῇ πατρίδι καὶ φίλος.

L. Ἔστω δ' οὖν ὁμῶς, καὶ δεδόςθω τοῖς τὰ δεινὰ παθοῦσι μὴ διακρίνειν εἴτε φίλιον εἴη τὸ κακῶς
 5 δεδρακὸς εἴτε ἀλλότριον, ἀλλ' ἴσῃν πρὸς ἅπαντας ὀργὴν ἔχειν· ἔπειτα οὐχ ἱκανὰς εἰσπέπραξαι παρὰ τῶν ὑβρισάντων σε δίκας γῆν τε αὐτῶν τὴν ἀρίστην πεποιηκῶς μηλόβοτον καὶ πόλεις διαπεπορθηκῶς συμμαχίδας, ἃς πολλοῖς πόνοις κτησάμενοι κατέσχον, καὶ
 10 τρίτον ἦδη τοῦτ' ἔτος εἰς πολλὴν τῶν ἀναγκαίων κατακεκλεικῶς ἀπορίαν; ἀλλὰ καὶ μέχρι ἀνδραποδισμοῦ τῆς πόλεως αὐτῶν καὶ κατασκαφῆς τὴν ἀγριαίνουσαν καὶ μαινομένην ὀργὴν προάγεις· καὶ οὐδὲ τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ τῆς βουλῆς πρέσβεις φέροντάς
 15 σοι τῶν τε ἐγκλημάτων ἄφεσιν καὶ κάθοδον ἐπὶ τὰ οἰκεία φίλους καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐλθόντας ἐνετρέπης, οὐδὲ τοὺς ἱερεῖς, οὓς τὸ τελευταῖον ἔπεμψεν ἡ πόλις, ἱερὰ στέμματα θεῶν ἔχοντας καὶ προτείνοντας γηραιοὺς ἄνδρας [τοὺς τῶν θεῶν σεβασμοὺς ἐδέξω]
 20 ἀλλὰ καὶ τούτους ἀπήλασας, αὐθάδεις καὶ δεσποτικὰς ὡς κεκρατημένοις ἀποκρίσεις δούς. ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω πῶς ἐπαινέσω ταῦτα τὰ σκληρὰ καὶ ὑπέραυχα καὶ τὴν θνητὴν φύσιν ἐκβεβηκότα δικαιώματα, ὁρῶσα καταφυγὰς εὐρημένας ἅπασιν ἀνθρώποις καὶ παραι
 25 τήσεις, ὧν ἂν ἐξαμαρτάνωσι περὶ ἀλλήλους, ἱκετηρίας καὶ λιτὰς καὶ τὸ καταφυγεῖν ἐπὶ τοὺς ἡδίκημένους τὸ ἀδικοῦν ταπεινόν, θεῶν ἡμῖν ταῦτα τὰ ἔθνη καταστησαμένων· ὑφ' ὧν μαραίνεται πᾶσα ὀργὴ καὶ ἀντὶ τοῦ μισεῖν τὸν ἐχθρὸν ἔλεει· τοὺς δὲ αὐθαδεῖα
 30 χρησαμένους καὶ λιτὰς ἱκετῶν ὑβρισάντας, ἅπαντας νεμεσωμένους ὑπὸ θεῶν καὶ εἰς συμφορὰς καταστρέφοντας οὐκ εὐτυχεῖς. αὐτοὶ γὰρ δὴ πρῶτον οἱ ταῦτα

καταστησάμενοι καὶ παραδόντες ἡμῖν θεοὶ συγγνώ-
 μονες τοῖς ἀνθρωπίνοις εἰσὶν ἁμαρτήμασι καὶ εὐ-
 διάλλακτοι, καὶ πολλοὶ ἤδη μεγάλα εἰς αὐτοὺς ἔξα-
 μαρτόντες εὐχαῖς καὶ θυσίαις τὸν χόλον ἐξιλάσαντο·
 εἰ μὴ σύ, ὦ Μάρκιε, ἀξιοῖς τὰς μὲν τῶν θεῶν ὀργὰς 5
 θνητὰς εἶναι, τὰς δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀθανάτους.
 δίκαια μὲν οὖν ποιήσεις καὶ σεαυτῷ πρόποντα καὶ
 625 τῇ πατρίδι αὐτῇ, ἀφείς τὰ ἐγκλήματα μετανοούσῃ
 γε καὶ διαλλαττομένη καὶ ὅσα πρότερον ἀφείλετο σοὶ
 νῦν ἀποδιδούσῃ. 10

LI. Εἰ δὲ ἄρα πρὸς ἐκείνην ἀδιαλλάκτως ἔχεις,
 ἔμοι ταύτην δός, ὦ τέκνον, τὴν τιμὴν καὶ χάριν,
 παρ' ἧς οὐ τὰ ἐλαχίστου ἄξια ἔχεις οὐδ' ὧν ἀντι-
 ποιήσαιτ' ἂν τις καὶ ἕτερος, ἀλλὰ τὰ μέγιστα καὶ
 τιμιώτατα καὶ οἷς ἅπαντα τὰ λοιπὰ κέκτησαι, τὸ 15
 σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν. δανείσματα γὰρ ἔχεις ταῦτα
 ἐμὰ, καὶ οὐκ ἀφαιρήσεται με ταῦτα οὐθεὶς οὔτε τό-
 πος οὔτε καιρὸς, οὐδέ γε αἱ Οὐολούσκων οὐδὲ τῶν
 ἄλλων ἀνθρώπων εὐεργεσίαι συμπάντων καὶ χάριτες
 τοσοῦτον ἰσχύουσιν οὐδ' ἂν οὐρανομήκεις γένωνται, 20
 ὥστε τὰ τῆς φύσεως ἐξαλείψαι καὶ παρελθεῖν δίκαια·
 ἀλλ' ἐμὸς ἅπαντα τὸν χρόνον ἔσῃ, καὶ πρώτη πάντων
 τὰς τοῦ βίου χάριτας ὀφειλήσεις ἐμοί, καὶ ὧν ἂν
 626 δέωμαι δίχα προφάσεως ὑπουργήσεις. τοῦτο γὰρ ὁ
 τῆς φύσεως νόμος ὥρισεν ἅπασι τοῖς αἰσθήσεως καὶ 25
 λόγον μετεληφόσι τὸ δίκαιον· ὧ πιστεύουσα, Μάρ-
 κιε τέκνον, κἀγὼ δέομαί σου μὴ ἐπάγειν πόλεμον τῇ
 πατρίδι, καὶ ἐμποδῶν ἴσταμαί σοι βιαζομένῳ. ἢ προ-
 τέραν οὖν ἐμὲ τὴν ἐναντιουμένην σοι μητέρα ταῖς
 ἐρινύσι προθυσάμενος αὐτοχειρία, τότε τοῦ κατὰ τῆς 30
 πατρίδος ἅπτου πολέμου· ἢ τὸ μητροκτόνον ἄγος
 αἰδούμενος εἶξον τῇ σεαυτοῦ μητρὶ καὶ δός, ὦ τέκνον,

τὴν χάριν ἐκῶν. νόμον μὲν οὖν τόνδε, ὃν οὐθεὶς
 πώποτε ἀνελεῖ χρόνος, τιμωρὸν καὶ σύμμαχον ἔχουσα
 οὐκ ἀξιῶ, Μάρκιε, μὴ τιμῶν ἄς οὗτός μοι δίδωσιν
 ἄμοιρος ἐκ σοῦ γενέσθαι· ἔργων δὲ χρηστῶν ὑπο-
 5 μνήσεις, ἵν' ἀφῶ τὸν νόμον, σκόπει πάλιν ὡς πολλὰς
 καὶ μεγάλας· ἦτις ὀρφανὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς κατα-
 λειφθέντα σε παραλαβοῦσα νήπιον διέμεινα ἐπὶ σοὶ ¹⁶⁸
 χήρα καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς παιδοτροφίας ἀνήντησα πό-
 νους, οὐ μήτηρ μόνου ἀλλὰ καὶ πατῆρ καὶ τροφὸς
 10 καὶ ἀδελφὴ καὶ πάντα τὰ φίλτατά σοι γενομένη.
 ἐπειδὴ δὲ εἰς ἄνδρας ἦλθες, ἐξόν μοι τότε ἀπηλ-
 λάχθαι τῶν φροντίδων ἐτέρῳ γημαμένην καὶ ἕτερα
 τέκνα ἐπιτρέψαι καὶ πολλὰς γηροβοσκούς· ἐλπίδας
 ἔμαυτῇ καταλιπεῖν, οὐκ ἠβουλήθην, ἀλλ' ἔμεινα ἐπὶ
 15 τῆς αὐτῆς ἐστίας καὶ τὸν αὐτὸν ἔστρεξα βίον, ἐν σοὶ
 μόνῳ πάσας τιθεῖσα τὰς ἔμαυτῆς ἡδονάς τε καὶ ὠφε-
 λείας· ὣν ἔψευσάς με τὰ μὲν ἄκων, τὰ δὲ ἐκῶν, καὶ
 πασῶν ἀτυχεστάτην ἐποίησας μητέρων. ποιοῦν γὰρ
 χρόνον, ἀφ' οὗ σε εἰς ἄνδρας ἤγαγον, ἄνευ λύπης ἢ
 20 φόβου διετέλεσα, ἢ ποτε ἰλαρὰν ἔσχον ἐπὶ σοὶ τὴν
 ψυχὴν, πολέμους ἐπὶ πολέμοις στέλλοντα ὀρωσά σε
 καὶ μάχας ἐπὶ μάχαις ἀναιρούμενον καὶ τραύματα
 ἐπὶ τραύμασι λαμβάνοντα;

LII. Ἄλλ' ἐξ ὧν ἐπολιτεύου καὶ τὰ κοινὰ ἔπρατ-
 25 τες ἡδονὴν τινα ἐκαρπώσάμην ἢ μήτηρ ἐγὼ διὰ σέ; ¹⁶⁹
 τότε μὲν οὖν τὰ μάλιστα ἠτύχουν στάσεως πολιτι-
 κῆς μέσον ὀρωσά σε κείμενον. ἐν οἷς γὰρ ἀνθεὶν
 ἐδόκεισιν πολιτεύμασι καὶ πολὺς ἔπνευς ἐναντιούμενος
 ὑπὲρ τῆς ἀριστοκρατίας τοῖς δημοτικοῖς, ταῦτ' ἐμοὶ
 30 φόβου μεστὰ ἦν ἐνθυμουμένη τὸν ἀνθρώπινον βίον
 ὡς ἐπὶ μικρᾶς αἰωρεῖται φοπῆς, καὶ ἐκ πολλῶν
 ἀκουσμάτων τε καὶ παθημάτων μαθούσῃ, ὅτι τοῖς

ἐπισήμοις ἀνδράσι θεία τις ἐναντιοῦται νέμεσις ἢ
 φθόνος τις ἀνθρώπινος πολεμεῖ· καὶ ἦν ἄρα μάντις
 ἀληθῆς ὡς μήποτε ὄφελον τῶν ἐκβησομένων. κατη-
 γωνίσαστό γε οὖν σε πολὺς ἐπιρράξας ὁ πολιτικὸς
 φθόνος καὶ ἀνήρπασεν ἐκ τῆς πατρίδος· ὁ δὲ μετὰ 5
 ταῦτά μου βλῶς, εἰ δὴ καὶ βίον αὐτὸν δεῖ καλεῖν,
 ἀφ' οὗ με ἀταλιπῶν ἔρημον ἐπὶ τοῖς παιδίοις τού-
 τοις ἀπῆλθες, ἐν τούτῳ δεδαπάνηται τῷ ῥύπῳ καὶ
 ἐν τοῖς πενθίμοις τρύχεσι τούτοις. ἀνθ' ὧν ἀπάντων
 629 ταύτην ἀπαιτῶ σε χάριν, μηδέποτε σοὶ βαρεῖα γενο- 10
 μένη μηδ' εἰς τὸν λοιπὸν ἔσομένη χρόνον ἕως ἂν ζῶ,
 διαλλαγῆναι πρὸς τοὺς σεαυτοῦ πολίτας ἤδη ποτὲ
 καὶ παύσασθαι τὸν ἀμείλικτον χόλον φυλάσσοντα
 κατὰ τῆς πατρίδος· κοινὸν ἀγαθὸν ἀμφοτέροις ἡμῖν
 ἀξιοῦσα λαβεῖν καὶ οὐκ ἑμαυτῆς ἰδίον μόνης. σοὶ τε 15
 γάρ, ἐὰν πεισθῆς καὶ μηθὲν ἀνήκεστον ἐξεργάσῃ,
 καθαρὰν καὶ ἀμίαντον ἔχειν συμβήσεται τὴν ψυχὴν
 ἀπὸ παντὸς χόλου καὶ ταράγματος δαιμονίου· ἐμοί
 τε ἢ παρὰ τῶν πολιτῶν τε καὶ πολιτῶν τιμῇ ζώσῃ
 τε παρακολουθοῦσα βίον εὐδαίμονα ποιήσει, καὶ 20
 μετὰ τὴν τελευτὴν ἀποδιδομένη καθάπερ εἰκὸς εὐ-
 κλειαν ἀθάνατον οἴσει. καὶ εἰ τις ἄρα τὰς ἀνθρωπί-
 νας ψυχὰς ἀπολυθείσας τοῦ σώματος ὑποδέξεται
 τόπος, οὐχ ὁ καταχθόνιος καὶ ἀφεγγῆς ὑποδέξεται
 τὴν ἐμὴν, ἐν ᾧ φασι τοὺς κακοδαίμονας οἰκεῖν, οὐδὲ 25
 τὸ λεγόμενον τῆς Δήτης πεδίον, ἀλλ' ὁ μετέωρος καὶ
 καθαρὸς αἰθήρ, ἐν ᾧ τοὺς ἐκ θεῶν φύντας οἰκεῖν
 λόγος εὐδαίμονα καὶ μακάριον ἔχοντας βίον· οἷς
 1630 διαγγέλλουσα τὸ σὸν εὐσεβὲς καὶ τὰς σὰς χάριτας,
 αἷς αὐτὴν ἐκόσμησας, αἰεὶ τινὰς αἰτήσεται σοὶ παρὰ 30
 θεῶν ἀμοιβὰς καλὰς.

I. III. Ἐὰν δὲ προπηλακίσῃς τὴν σεαυτοῦ μητέρα

καὶ ἄτιμον ἀπολύσης, ὅτι μὲν αὐτῷ σοι συμβήσεται
 διὰ ταῦτα παθεῖν οὐκ ἔχω λέγειν· μαντεύομαι δὲ
 οὐδὲν εὐτυχές. ὅτι δὲ εἴαν καὶ τὰλλα πάντα εὐδαι-
 μουῆς, ἔστω γάρ, ἢ δι' ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς συμφορὰς
 5 παρακολουθήσουσά σοι καὶ οὐδέποτε ἀνήσουσα τὴν
 ψυχὴν ὀδύνη πάντων ἀγαθῶν σοι ἀνόνητον ποιήσει
 τὸν βίον, εὐ οἶδα. οὐ γὰρ ἀνέξεται Οὐτετουρία τὴν
 δεινὴν καὶ ἀνήκεστον ὕβριν ἐν τοσοῦτοις μάρτυσιν
 10 τοῖς ἀπάντων ὑμῶν φίλων τε καὶ ἐχθρῶν ὄμμασιν
 ἐμαντὴν διαχρήσομαι, βαρεῖαν ἀρὰν καὶ δεινὰς ἐρι-
 νύας ἀντ' ἐμαντῆς καταλιποῦσά σοι τιμωρούς. ὦν
 μὴ δεήσειεν, ὧ θεοὶ τῆς Ῥωμαίων φύλακες ἡγεμο-
 νίας, ἀλλ' εὐσεβεῖς καὶ καλοὺς δοίητε Μαρκίῳ λο-
 15 γισμούς· καὶ ὡσπερ ἄρτι προσιούσῃ μοι τοὺς τε πε-¹⁶³
 λέκεις ἀπέθετο καὶ τὰς ῥάβδους ἐκλινε καὶ τὸν δί-
 φρον ἀπὸ τοῦ βήματος ἔθηκε χαμαὶ καὶ πάντα τὰλλα,
 οἷς κοσμεῖσθαι τὰς αὐτοκράτορας ἀρχὰς νόμος, τὰ
 μὲν ἐμείωσε, τὰ δ' ἐκποδῶν εἰς τέλος ἐποίησε, δῆ-
 20 λον ἅπασι βουλόμενος ποιῆσαι, ὅτι τῶν μὲν ἄλλων
 ἄρχειν αὐτῷ προσῆκεν, ὑπὸ δὲ τῆς μητρὸς ἄρχεσθαι·
 οὕτω καὶ νῦν τιμίαν καὶ περίβλεπτόν με ποιήσεις,
 καὶ χαρισάμενος τὴν κοινὴν πατρίδα ἀντὶ κακοδαι-
 μονεστάτης εὐδαιμονεστάτην ἀποδείξειέ με πασῶν
 25 γυναικῶν. εἰ δὲ ὀσιόν ἐστι καὶ θεμιτὸν υἱοῦ γόνασι
 μητέρα προσκυλλεσθαι, καὶ τοῦτο καὶ πᾶν ἄλλο ταπει-
 νὸν σχῆμα καὶ λειτούργημα ὑπομενωῶ σωτηρίας ἕνεκα
 τῆς πατρίδος.

LIII. Ταῦτ' εἰποῦσα ἔρριψεν ἑαυτὴν χαμαί,
 30 καὶ περιπλέξασα ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις τοὺς πόδας
 τοῦ Μαρκίου κατεφίλησε. πεσοῦσης δ' αὐτῆς αἱ
 μὲν γυναῖκες ἀνεβόησαν ἅμα πᾶσαι κωκυτὸν ὄξιν

¹² καὶ μακρόν, οἱ δ' ἐν τῷ συνεδρίῳ παρόντες Οὐ-
 λούσκων οὐκ ἠνέσχοντο τὴν ἀήθειαν τῆς ὄψεως,
 ἀλλ' ἀπεστράφησαν. αὐτὸς δὲ ὁ Μάρκιος ἀναλόμε-
 νος ἐκ τοῦ δίφρου καὶ περιπεσὼν τῇ μητρὶ ἀνίστη-
 σιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς γῆς ὀλίγον ἐμπνέουσιν, καὶ πε- 5
 ριβαλῶν καὶ πολλὰ ἐκχέας δάκρυα εἶπε· Νικᾶς, ὦ
 μητερ, οὐκ εὐτυχῆ νίκην οὔτε σεαυτῇ οὔτ' ἐμοί· τὴν
 μὲν γὰρ πατρίδα σέσωκας, ἐμὲ δὲ τὸν εὐσεβῆ καὶ
 φιλόστοργον υἱὸν ἀπολώλεκας. ταῦτα εἰπὼν ἐπὶ τὴν 10
 σκηνὴν ἀπῆει, κελεύσας ἀκολουθεῖν τὴν τε μητέρα
 καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδιά, ἔνθα τὸν λοιπὸν
 τῆς ἡμέρας χρόνον σκοπούμενος σὺν αὐταῖς ὅ τι χρῆ
 πράττειν διετέλεσεν. ἦν δὲ τὰ δόξαντα αὐτοῖς τοιάδε·
 περὶ μὲν τῆς καθόδου μήτε τὴν βουλὴν τέλος μηθὲν 15
 ἐκφέρειν εἰς τὸν δῆμον μήτ' ἐκεῖνον ἐπιψηφίζειν,
¹⁶³³ πρὶν ἂν τοῖς Οὐολούσκοις εὐτρεπῆ γένηται τὰ περὶ
 φιλίας καὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου· αὐτὸν δὲ τὴν
 στρατιὰν ἀναστήσαντα ὡς διὰ φιλίας γῆς ἀπάγειν·
 ὑποσχόντα δὲ τῆς ἀρχῆς λόγον καὶ τὰς εὐεργεσίας
 ἀποδειξάμενον ἀξιοῦν τοὺς ἐπιτρέψαντας αὐτῷ τὴν 20
 στρατιάν, μάλιστα μὲν φιλία δέχεσθαι τοὺς πολε-
 μίους καὶ συνθήκας ποιήσασθαι δικαίας, αὐτῷ τὴν
 ἰσότητα καὶ τὸ μὴ σφαλῆναι περὶ τὰς ὁμολογίας ἐπι-
 τρέψαντας. εἰ δ' ἐπὶ τοῖς καταρωθωμένοις σφίσι
 ἀνθαδείας ἀναπιμπλάμενοι μὴ δέχονται τὰς διαλ- 25
 λαγὰς, ἀφίστασθαι τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς. ἦ γὰρ οὐχ
 ὑπομενεῖν αὐτοὺς ἄλλον τινὰ αἰρεῖσθαι στρατηγὸν
 δι' ἀπορίαν ἀγαθοῦ ἡγεμόνος, ἢ παρακινδυνεύσαν-
 τας ὁπωδήτινι παραδοῦναι τὰς δυνάμεις σὺν μεγάλῃ
 διδαχθήσεσθαι βλάβῃ τὴν τοῦ συμφέροντος αἴρεσιν. 30
 τὰ μὲν δὴ βουλευθέντα αὐτοῖς καὶ δόξαντα δίκαιά
 τε καὶ ὅσια εἶναι, φήμης τε ἀγαθῆς ἐφ' ἣ μάλιστα

καὶ ἄτιμον ἀπολύσης, ὅτι μὲν αὐτῷ σοι συμβήσεται
 διὰ ταῦτα παθεῖν οὐκ ἔχω λέγειν· μαντεύομαι δὲ
 οὐδὲν εὐτυχές. ὅτι δὲ εἴαν καὶ τᾶλλα πάντα εὐδαι-
 μονῆς, ἔστω γάρ, ἢ δι' ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς συμφορὰς
 5 παρακολουθήσουσά σοι καὶ οὐδέποτε ἀνήσουσα τὴν
 ψυχὴν ὀδύνη πάντων ἀγαθῶν σοι ἀνόνητον ποιήσει
 τὸν βίον, εὖ οἶδα. οὐ γὰρ ἀνέξεται Οὐέτουρία τὴν
 δεινὴν καὶ ἀνήκεστον ὕβριν ἐν τοσοῦτοις μάρτυσιν
 ὕβρισθαισα τὸν ἐλάχιστον βιωῶναι χρόνον· ἀλλ' ἐν
 10 τοῖς ἀπάντων ὑμῶν φίλων τε καὶ ἐχθρῶν ὄμμασιν
 ἐμαντὴν διαχρήσομαι, βαρεῖαν ἀρὰν καὶ δεινὰς ἐρι-
 νύας ἀντ' ἐμαντῆς καταλιποῦσά σοι τιμωρούς. ὧν
 μὴ δεήσειεν, ὧ θεοὶ τῆς Ῥωμαίων φύλακες ἡγεμο-
 νίας, ἀλλ' εὐσεβεῖς καὶ καλοὺς δοίητε Μαρκίῳ λο-
 15 γισμούς· καὶ ὥσπερ ἄρτι προσιούση μοι τοὺς τε πε- 1631
 λέκεις ἀπέθετο καὶ τὰς ῥάβδους ἐκλινε καὶ τὸν δί-
 φρον ἀπὸ τοῦ βήματος ἔθηκε χαμαὶ καὶ πάντα τᾶλλα,
 οἷς κοσμεῖσθαι τὰς αὐτοκράτορας ἀρχὰς νόμος, τὰ
 μὲν ἐμείωσε, τὰ δ' ἐκποδῶν εἰς τέλος ἐποίησε, δῆ-
 20 λον ἅπασι βουλόμενος ποιῆσαι, ὅτι τῶν μὲν ἄλλων
 ἄρχειν αὐτῷ προσῆκεν, ὑπὸ δὲ τῆς μητρὸς ἄρχεσθαι
 οὕτω καὶ νῦν τιμίαν καὶ περίβλεπτόν με ποιήσειε,
 καὶ χαρισάμενος τὴν κοινὴν πατρίδα ἀντὶ κακοδαι-
 μονεστιάτης εὐδαιμονεστιάτην ἀποδείξειέ με πασῶν
 25 γυναικῶν. εἰ δὲ ὀσιόν ἐστι καὶ θεμιτὸν υἱοῦ γόνασι
 μητέρα προσκυλίεσθαι, καὶ τοῦτο καὶ πᾶν ἄλλο ταπει-
 νὸν σῆμα καὶ λειτούργημα ὑπομενωῶ σωτηρίας ἕνεκα
 τῆς πατρίδος.

LIII. Ταῦτ' εἰποῦσα ἔρριψεν ἑαυτὴν χαμαί,
 30 καὶ περιπλέξασα ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις τοὺς πόδας
 τοῦ Μαρκίου κατεφίλησε. πεσοῦσης δ' αὐτῆς αἱ
 μὲν γυναῖκες ἀνεβόησαν ἅμα πᾶσαι κωκυτὸν ὀξύν

¹⁶³² καὶ μακρόν, οἱ δ' ἐν τῷ συνεδρίῳ παρόντες Οὐλο-
 λούσκων οὐκ ἠνέσχοντο τὴν ἀήθειαν τῆς ὄψεως,
 ἀλλ' ἀπεστράφησαν. αὐτὸς δὲ ὁ Μάρκιος ἀναλόμε-
 νος ἐκ τοῦ δίφρου καὶ περιπεσὼν τῇ μητρὶ ἀνίστη-
 σιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς γῆς ὀλίγον ἐμπνέουσιν, καὶ πε- 5
 ριβαλῶν καὶ πολλὰ ἐκχέας δάκρυα εἶπε· Νικᾶς, ὦ
 μητερ, οὐκ εὐτυχῆ νίκην οὔτε σεαυτῇ οὔτ' ἐμοί· τὴν
 μὲν γὰρ πατρίδα σέσωκας, ἐμὲ δὲ τὸν εὐσεβῆ καὶ
 φιλόστοργον υἱὸν ἀπολώλεκας. ταῦτα εἰπὼν ἐπὶ τὴν
 σκηρὴν ἀπῆει, κελεύσας ἀκολουθεῖν τὴν τε μητέρα 10
 καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδιά, ἔνθα τὸν λοιπὸν
 τῆς ἡμέρας χρόνον σκοπούμενος σὺν αὐταῖς ὅτι χρῆ
 πράττειν διετέλεσεν. ἦν δὲ τὰ δόξαντα αὐτοῖς τοιάδε·
 περὶ μὲν τῆς καθόδου μήτε τὴν βουλήν τέλος μηθὲν
 ἐκφέρειν εἰς τὸν δῆμον μήτ' ἐκεῖνον ἐπιψηφίξειν, 15
 πρὶν ἂν τοῖς Οὐλούσκοις εὐτρεπῆ γένηται τὰ περὶ
¹⁶³³ φιλίας καὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου· αὐτὸν δὲ τὴν
 στρατιὰν ἀναστήσαντα ὡς διὰ φιλίας γῆς ἀπάγειν·
 ὑποσχόντα δὲ τῆς ἀρχῆς λόγον καὶ τὰς εὐεργεσίας
 ἀποδειξάμενον ἀξιῶν τοὺς ἐπιτρέψαντας αὐτῷ τὴν 20
 στρατιάν, μάλιστα μὲν φιλίᾳ δέχεσθαι τοὺς πολε-
 μίους καὶ συνθήκας ποιήσασθαι δικαίας, αὐτῷ τὴν
 ἰσότητά καὶ τὸ μὴ σφαλῆναι περὶ τὰς ὁμολογίας ἐπι-
 τρέψαντας. εἰ δ' ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις σφίσι
 ἀνθαδείας ἀναπιμπλάμενοι μὴ δέχονται τὰς διαλ- 25
 λαγὰς, ἀφίστασθαι τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς. ἢ γὰρ οὐχ
 ὑπομενεῖν αὐτοὺς ἄλλον τινὰ αἰρεῖσθαι στρατηγὸν
 δι' ἀπορίαν ἀγαθοῦ ἡγεμόνος, ἢ παρακινδυνεύσαν-
 τας ὁτρωθήτινι παραδοῦναι τὰς δυνάμεις σὺν μεγάλῃ
 διδαχθήσεσθαι βλάβῃ τὴν τοῦ συμφέροντος αἴρεσιν. 30
 τὰ μὲν δὴ βουλευθέντα αὐτοῖς καὶ δόξαντα δίκαιά
 τε καὶ ὄσια εἶναι, φήμης τε ἀγαθῆς ἐφ' ἣ μάλιστα

- ὁ ἀνὴρ ἐσπούδαξε παρὰ πᾶσι τευξόμενα, τοιάδε ἦν. ἐτάραττε δέ τις αὐτοὺς ὑποψία δέος ἔχουσα, μὴ περ ἀλόγιστος ὄχλος ἐν ἐλπίδι τοῦ καταπεπολεμηκέσθαι τὸ ἀντίπαλον ἤδη ὦν δι' ὀργῆς ἀκράτου λάβῃ τὴν ¹⁶³⁴
- 5 ἀποτυχίαν, κᾶπειτα ὡς προδότην αὐτὸν οὐδὲ λόγου μεταδούς αὐτοχειρίᾳ φθάσῃ διολέσας. ἐδόκει οὖν αὐτοῖς καὶ τοῦτο καὶ εἴ τι ἄλλο δεινότερον εἶη κινδύνευμα σὺν ἀρετῇ σώξουσι τὴν πίστιν ὑπομένειν. ἐπεὶ δὲ περὶ δύσιν ἡλίου ἦν ἤδη, ἀσπασάμε-
- 10 νοι ἀλλήλους ἐξήεσαν ἐκ τῆς σκηνῆς· ἐπειθ' αἱ μὲν γυναῖκες εἰς τὴν πόλιν ἀπήεσαν, ὁ δὲ Μάρκιος ἐν ἐκκλησίᾳ τὰς αἰτίας ἀποδοὺς τοῖς παροῦσι, δι' ἃς ἔμελλε λύειν τὸν πόλεμον, καὶ πολλὰ τῶν στρατιωτῶν δεηθεὶς συγγνωαί τε αὐτῷ καὶ ἐπειδὰν οἴκαδε
- 15 ἀφίκονται μεμνημένους ὦν ἔπαθον εὖ τοῦ μηθὲν ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀνήκεστον παθεῖν συναγωνιστὰς γενέσθαι, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἐπαγωγὰ διαλεχθεὶς παρασκευάζεσθαι ἐκέλευσεν ὡς τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἀναστρατοπεδεύοντας.
- 20 LV. Ῥωμαῖοι δὲ ὡς ἔμαθον, ὅτι λέλυται σφῶν ὁ κίνδυνος· ἔφθασε γὰρ τῶν γυναικῶν τὴν παρουσίαν προλαβοῦσα ἡ φήμη· σὺν πολλῇ χαρᾷ καταλι- ¹⁶³⁵
- πόντες τὴν πόλιν ἔθρον ἔξω καὶ ὑπήντων ταῖς γυναιξὶν ἀσπασμοὺς καὶ παιᾶνας καὶ πάνθ' ὅσα ἐκ
- 25 μεγάλων κινδύνων εἰς ἀδόκητον εὐτυχίαν ἄνθρωποι καταστάντες πράττουσί τε καὶ λέγουσιν ὑπὸ χαρᾶς, τὰ μὲν ἀθροοί, τὰ δὲ καθ' ἕνα ἕκαστον ἀποδεικνύμενοι. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν νύκτα ἐν θαλαίαις τε καὶ εὐπαθείαις διετέλεσαν· τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ συνα-
- 30 χθεῖσα ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἡ βουλή περὶ μὲν τοῦ Μαρκίου γνώμην ἀπεδείξαντο, εἰς ἑτέρους ἀναβάλλεσθαι καιροῦς ἐπιτηδειοτέρους τὰς δοθησομένας αὐτῷ τι-

98 φμάς· ταῖς δὲ γυναῖξιν ἐπαινὸν τε ἀποδεδόσθαι τῆς
 71 προθυμίας πάλιν δημοσίᾳ γραφῇ μνήμην οἴσονται
 ἐκ τῶν ἐπιγινομένων αἰώνιον, καὶ γέρας ὃ τι ἂν αὐ-
 ταῖς λαβούσαις ἡδιστόν τε καὶ τιμιώτατον ἔσεσθαι
 636 μέλλῃ· καὶ ὁ δῆμος ἐπεκύρωσε ταῦτα. ταῖς δὲ γυ- 5
 ναιξὶ βουλευσαμέναις εἰσῆλθεν ἐπιφθόνου μὲν δω-
 ρεᾶς μηδεμιᾶς δεῖσθαι, ἀξιούν δὲ ἐπιτρέψαι σφίσι
 τὴν βουλήν [ἐπὶ] Τύχης γυναικῶν ἰδρῦσασθαι ἱερὸν
 ἐν ᾧ τὰς περὶ τῆς πόλεως ἐποιήσαντο λιτὰς χωρίῳ,
 θυσίας τε καθ' ἕκαστον ἔτος αὐτῇ συνιούσας ἐπιτε- 10
 λεῖν ἐν ἧ τὸν πόλεμον ἔλυσαν ἡμέρᾳ. ἡ μέντοι βουλή
 καὶ ὁ δῆμος ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐψηφίσαντο χρημάτων
 637 τέμενός τε ὠνηθὲν καθιερωθῆναι τῇ θεῷ, καὶ ἐν
 αὐτῷ νεῶν καὶ βωμῶν ὡς ἂν οἱ ἱερομνήμονες ἐξη-
 638 γῶνται συντελεσθῆναι, θυσίας τε προσάγεσθαι δη- 15
 μοτελεῖς καταρχομένης τῶν ἱερῶν γυναικός, ἣν ἂν
 ἀποδείξωσιν αὐταὶ λειτουργὸν τῶν ἱερῶν. ταῦτα τῆς
 βουλῆς ψηφισαμένης, ἑρέια μὲν ὑπὸ τῶν γυναικῶν
 ἀπεδείχθη τότε πρῶτον ἢ τὴν γνώμην αὐταῖς εἰση-
 γησαμένη περὶ τῆς πρεσβείας Οὐαλερίας καὶ τὴν μη- 20
 τέρα τοῦ Μαρκίου πείσασα συλλαβέσθαι σφίσι τῆς
 ἐξόδου. θυσίαν δὲ πρῶτην αἱ γυναῖκες ἔθυσαν ὑπὲρ
 τοῦ δήμου καταρχομένης τῶν ἱερῶν τῆς Οὐαλερίας
 ἐπὶ τοῦ κατασκευασθέντος ἐν τῷ τεμένει βωμοῦ, πρὶν
 ἢ τὸν νεῶν καὶ τὸ ξόανον ἀνασταθῆναι, μηνὶ Δε- 25
 κεμβρίῳ τοῦ κατόπιον ἐνιαυτοῦ, τῇ νέᾳ σελήνῃ, ἣν
 Ἕλληνες μὲν νομηλίαν, Ῥωμαῖοι δὲ καλάνδας κα-
 λοῦσιν· αὕτη γὰρ ἦν ἡ λύσασα τὸν πόλεμον ἡμέρα.
 639 ἐνιαυτῷ δ' ὕστερον δευτέρῳ μετὰ τὴν πρῶτην θυ-
 σίαν ὁ κατασκευασθεὶς ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων 30
 νεὸς συνετελέσθη τε καὶ καθιερώθη, Κοιντιλλίου μη-
 νὸς ἑβδόμῃ μάλιστα κατὰ σελήνην· αὕτη δὲ κατὰ

Ῥωμαίους ἐστὶν ἡ προηγουμένη τῶν Κοιντιλίων
νωνῶν ἡμέρα. ὁ δὲ καθιερώσας αὐτὸν ἦν Πρόκλος
Οὐεργίνιος ἄτερος τῶν ὑπάτων.

LVI. Εἴη δ' ἂν ἀρμόττον ἱστορίας σχήματι καὶ
5 ἐπανορθώσεως ἔνεκα τῶν ολομένων μῆτ' ἐπὶ ταῖς τι-
μαῖς ταῖς παρ' ἀνθρώπων χαίρειν τοὺς θεοὺς μῆτ'
ἐπὶ ταῖς ἀνοσίοις καὶ ἀδίκοις πράξεσιν ἀγανακτεῖν,
τὸ δηλῶσαι τὴν γενομένην ἐπιφάνειαν τῆς θεοῦ κατ'
ἐκεῖνον τὸν χρόνον οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ [καὶ] δῖς, ὡς αἱ
10 τῶν ἱεροφαντῶν περιέχουσι γραφαί, ἵνα τοῖς μὲν
εὐλαβετέροις περὶ τὸ συνέχειν ἄς παρὰ τῶν προ- 1640
ρόνων δόξας ὑπὲρ τοῦ δαιμονίου παρέλαβον ἀμετα-
μέλητος ἢ τοιαύτη προαίρεσις καὶ βεβαία διαμένη·
τοῖς δὲ ὑπερορῶσι τῶν πατρίων ἐθισμῶν καὶ μη-
15 θενὸς ποιοῦσι τὸ δαιμόνιον τῶν ἀνθρωπίνων λο-
γισμῶν κύριον, μάλιστα μὲν ἀναθέσθαι ταύτην
τὴν δόξαν, εἰ δ' ἀνιάτως ἔχουσιν ἔτι μᾶλλον αὐτοῖς
ἀπέχθεσθαι καὶ κακοδαιμονεστέροις εἶναι. ἱστορεῖ-
ται τοίνυν ὅτι τῆς βουλῆς ψηφισαμένης ἐκ τοῦ δη-
20 μοσίου πάσας ἐπιχορηγηθῆναι τὰς εἰς τὸν νεῶν τε
καὶ τὸ ξόανον δαπάνας, ἕτερον δὲ ἄγαλμα κατασκευα-
σαμένων τῶν γυναικῶν ἀφ' ὧν αὐταὶ συνήνεγκαν
χρημάτων, ἀνατεθέντων τε αὐτῶν ἀμφοτέρων ἅμα
ἐν τῇ πρώτῃ τῆς ἀνιερώσεως ἡμέρᾳ, θάτερον τῶν
25 ἀφιδρυμάτων, ὃ κατεσκεύασαν αἱ γυναῖκες, ἐφθέγ-
ξατο πολλῶν παρουσῶν γλώττῃ Λατίνῃ φωνὴν εὐ-
σύνετόν τε καὶ γεγωνόν· ἧς ἐστὶ φωνῆς ἐξερμηνευό-
μενος ὁ νοῦς εἰς τὴν Ἑλλάδα διάλεκτον τοιόσδε·
Ῥομῶν πόλεως νόμῳ γυναῖκες γαμεταὶ δεδώκατέ με. 1641
30 οἷα δὲ φιλεῖ γίνεσθαι περὶ τὰς παραδόξους φωνάς
τε καὶ ὄψεις, πολλῇ ταῖς παρούσαις ἐνέπιπτεν ἀπιστία,
μὴ ποτε οὐ τὸ ξόανον εἴη τὸ φθεγξάμενον, ἀνθρω-

πίνη δέ τις φωνή· μάλιστα δ' ὄσαι πρὸς ἄλλω τινι
 τὸν νοῦν ἔχουσαι τηνικαῦτα ἔτυχον, οὐκ ἰδοῦσαι τὸ
 φθεγγόμενον ὃ τι ποτε ἦν ταύτην εἶχον τὴν πρὸς
 τὰς ἰδοῦσας ἀπιστίαν. ἔπειτ' αὐθις πληθύνοντος τοῦ
 νεῶ καὶ σιωπῆς πλείστης κατὰ δαίμονα γενομένης, 5
 ἐν μείζονι φωνῇ τὸ αὐτὸ ξόανον ἐφθέγγετο τὴν
 αὐτὴν λέξιν, ὥστε μηδὲν ἔτι εἶναι τὸ ἀμφίλογον. ἡ
 μὲν οὖν βουλή ὡς ταῦτ' ἔμαθεν ἐψηφίσατο θυσίας
 ἄλλας καὶ σεβασμοὺς οὓς ἂν οἱ τῶν ἱερῶν ἐξηγηται
 1642 παραδῶσι καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπιτελεῖν. αἱ δὲ γυναῖ- 10
 κες ἐν ἔθει κατεστήσαντο τῇ τῆς ἱερείας χρησάμεναι
 γνώμῃ, τῷ ξοάνῳ τούτῳ μήτε στεφάνους ἐπιτιθέναι
 μήτε χεῖρας προσφέρειν γυναῖκας ὄσαι δευτέρων
 ἐπειράθησαν γάμων, τὴν δὲ τιμὴν καὶ θεραπείαν
 αὐτοῦ πᾶσαν ἀποδεδόσθαι ταῖς νεογάμοις. ἀλλὰ περὶ 15
 μὲν τούτων οὔτε παρελθεῖν τὴν ἐπιχώριον ἱστορίαν
 καλῶς εἶχεν, οὔτε πλείονα περὶ αὐτῆς ποιεῖσθαι
 λόγον. ἐπάνειμι δ' ὄθεν εἰς τοῦτον ἐξέβην τὸν
 λόγον.

LVII. Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ χάρακος ἀπαλλαγὴν τῶν 20
 γυναικῶν ὁ Μάρκιος περὶ τὸν ὄρθρον ἀναστήσας τὴν
 στρατιὰν ἀπῆγεν ὡς διὰ φιλίας, καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ
 Οὐολούσκων ἐγένετο, πάντα ὄσα ἐκ τῶν λαφύρων
 ἔλαβε δωρησάμενος τοῖς στρατιώταις, ἑαυτῷ δ' οὐδ'
 1643 ὀτιοῦν ὑπολειπόμενος, ἀπέλυσεν ἐπὶ τὰ οἴκεα. ἡ 25
 μὲν οὖν κοινωνήσασα τῶν ἀγώνων αὐτῷ στρατιὰ
 πλούτῳ βαρεῖα ἀφικομένη τὴν τε ἀνάπαυλαν οὐκ
 ἀηδῶς ἐδέξατο τοῦ πολέμου καὶ δι' εὐνοίας εἶχε τὸν
 ἄνδρα, συγγνώμης τε ἄξιον ἡγεῖτο, εἰ μὴ τέλος ἐπέ-
 θηκε τῷ πολέμῳ μητρὸς οἴκτους καὶ λιτὰς ἐντραπεῖς. 30
 ἡ δ' ἐν ταῖς πόλεσιν ὑπομείνας νεότης, φθονοῦσα
 μὲν τοῖς ἐπὶ στρατοπέδου γενομένοις τῶν πολλῶν

ὠφελειῶν, διημαρτηκνῖα δὲ ὧν ἤλπισεν, εἰ καθαι-
 ρεθεῖη τὸ Ῥωμαίων φρόνημα τῆς πόλεως ἀλούσης,
 ἐτραχύνετο πρὸς τὸν ἡγεμόνα καὶ πικρὰ σφόδρα ἦν·
 καὶ τελευτῶσα, ἐπειδὴ τοῦ μύσου ἡγεμόνας ἔλαβε
 5 τοὺς πλείστον ἐν τῷ ἔθνει δυναμένους, ἐξηγριώθη
 τε καὶ ἔργον ἔδρασεν ἀνόσιον. ἦν δὲ Τύλλος Ἄττιος
 ὁ τὰς ὀργὰς αὐτῶν παραθήξας, ἔχων περὶ αὐτὸν
 ἑταιρίαν ἐξ ἀπάσης πόλεως οὐκ ὀλίγην. τούτῳ δὲ
 ἄρα ἐδέδοκτο παλαιότερον ἔτι τὸν φθόνον οὐ δυνα-
 10 μένω κατέχειν, εἰ μὲν εὖ πράξας ὁ Μάρκιος καὶ τὴν 1644
 Ῥωμαίων πόλιν διαφθείρας εἰς Οὐολούσκους ἔλθοι,
 κρύφα καὶ σὺν δόλῳ αὐτὸν ἀνελεῖν· εἰ δὲ διαμαρ-
 τῶν τῆς πείρας ἀτελῆς τοῦ ἔργου ἀναστρέψειεν, ὡς
 προδότην παραδόντα τῇ περὶ αὐτὸν ἑταιρίᾳ ἀποκτει-
 15 ναι· ὅπερ ἐποίει τότε, καὶ συναγαγὼν χεῖρα οὐκ
 ὀλίγην κατηγορεῖ τοῦ ἀνδρὸς ψευδῆ τεκμαιρόμενος
 ἀληθέσι καὶ οὐ γενησόμενα εἰκάξων γενησομένοις·
 ἐκέλευέ τε ἀποθήμενον αὐτὸν τῆμ ἀρχὴν λόγον ὑπέ-
 20 χεῖν τῆς στρατηγίας. ἦν δὲ τῆς ὑπομενούσης στρα- 1645
 τίας ἐν ταῖς πόλεσιν ἡγεμών, ὡς καὶ πρότερον εἰ-
 ρηταί μοι, κύριος τοῦ τε συναγαγεῖν ἐκκλησίαν καὶ
 τοῦ καλεῖν ὃν βούλοιο ἐπὶ δίκην.

LVIII. Ὁ δὲ Μάρκιος ἀντιλέγειν μὲν πρὸς οὐ-
 δέτερον τούτων ἐδικαίου, περὶ δὲ τῆς τάξεως αὐτῶν
 25 διεφέρετο λόγον ἀξιῶν ἀποδοῦναι πρότερον τῶν
 πεπραγμένων αὐτῷ κατὰ τὸν πόλεμον, ἔπειτα, ἐάν
 ἅπασι δόξῃ Οὐολούσκοις, ἀποθήσεσθαι τὴν ἀρχὴν.
 τούτων δὲ οὐ μίαν ᾤετο πόλιν δεῖν, ἐν ἣ τὸ πλεῖον
 ὑπὸ τοῦ Τύλλου διέφθαρτο μέρος, γενέσθαι κυρίαν,
 30 ἀλλὰ τὸ ἔθνος ἅπαν εἰς τὴν ἔννομον ἀγορὰν συνα-
 χθέν, εἰς ἣν ἔθος ἦν αὐτοῖς ὅτε περὶ τῶν μεγίστων
 βουλευέσθαι μέλλοιεν ἐξ ἀπάσης πόλεως προβούλους

ἀποστέλλειν. ὁ δὲ Τύλλος ἀντέλεγε πρὸς ταῦτα κα-
 λῶς εἰδῶς, ὅτι δεινὸς εἰπεῖν ἀνὴρ πολλῶν καὶ καλῶν
 ἔργων λόγον ἀποδιδούς ἐν ἡγεμονικῷ ἀξιώματι μένων
 πείσει τὸ πλῆθος, καὶ τοσοῦτου δεήσει τιμωρίαν
 προδοτῶν ὑποσχεῖν, ὥστε καὶ λαμπρότερος ἔτι καὶ 5
 346 τιμιώτερος ὑπ' αὐτῶν ἔσται, τὸν τε πόλεμον ὅπως ἂν
 βούληται καταλύσασθαι συγχωρησάντων ἀπάντων
 γενήσεται κύριος. καὶ ἦν μέχρι πολλοῦ λόγων τε καὶ
 ἀψιμαχιῶν τῶν ἐπ' ἀλλήλοις γινομένων καθ' ἐκάστην
 ἡμέραν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ κατὰ τὴν ἀγορὰν πολὺς 10
 ἀγών· ἔργῳ γὰρ οὐχ οἷόν τε ἦν οὐδετέρῳ βιάσασθαι
 τὸν ἕτερον τῆς ἰσοτίμου ἀρχῆς ἀξιῶσει κρατυνόμενον.
 ὡς δὲ οὐδὲν τῆς φιλονεικίας ἐγίνετο πέρας, ἡμέραν
 προειπῶν ὁ Τύλλος, ἐν ἣ τὸν Μάρκιον ἐκέλευσεν
 ἦκειν τὴν ἀρχὴν ἀποθησόμενον καὶ δίκην ὑφέξοντα 15
 τῆς προδοσίας, θρασυτάτους τε ἄνδρας εὐεργεσιῶν
 ἐλπίσιν ἐπάρας ἀρχηγούς ἀνοσίου ἔργου γενέσθαι,
 παρῆν εἰς τὴν ἀποδειχθεῖσαν ἀγορὰν· καὶ προελθὼν
 ἐπὶ τὸ βῆμα πολλῇ κατηγορίᾳ ἐχρήσατο τοῦ Μαρ-
 κίου, καὶ εἰ μὴ βούλοιο ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν 20
 ἐκῶν, τῷ δήμῳ παρεκελεύετο παύειν αὐτὸν ἀπάσῃ
 δυνάμει.

1647 LVIII. Ἀναβάντος δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τὴν ἀπο-
 λογίαν, βοή τε πολλὴ κωλύουσα τοὺς λόγους ἐκ τῆς
 ἑταιρίας τῆς περὶ τὸν Τύλλον ἐγίνετο· καὶ μετὰ 25
 ταῦτα Παῖτε καὶ Βάλλε φωνοῦντες περιίστανται αὐ-
 τὸν οἱ θρασυτάτοι καὶ συναράττοντες τοῖς λίθοις
 ἀποκτιννύουσιν. ἐρριμμένου δὲ αὐτοῦ χαμαὶ κατὰ
 τὴν ἀγορὰν, οἳ τε παραγενόμενοι τῷ πάθει καὶ οἱ
 μετὰ ταῦτα ἤδη νεκροῦ ὄντος ἀφικόμενοι τὸν τε 30
 ἄνδρα τῆς τύχης ᾧδύροντο ὡς οὐ καλὰς εἰληφῶτα
 παρὰ σφῶν ἀμοιβάς, ἐπιλεγόμενοι πάντα ὅσα τὸ

κοινὸν ὠφέλησε, καὶ τοὺς δράσαντας τὸν φόνον ἐπό-
 θουν λαβεῖν ὡς ἀνόμου ἔργου καὶ ἀσυμφόρου ταῖς
 πόλεσιν ἄρξαντας, ἄνευ δίκης ἐν χειρῶν νόμῳ τινα
 ἀποκτείνει καὶ ταῦτα ἡγεμόνα. μάλιστα δὲ ἡγανά-
 5 κτουν οἱ ταῖς στρατείαις αὐτοῦ παραγενομένοι, καὶ
 ἐπειδὴ ζῶντι αὐτῷ οὐχ ἱκανοὶ ἐγένοντο κωλυταὶ τῆς
 συμφορᾶς, τὰς μετὰ τὸν θάνατον ὀφειλομένας ἔγνωσαν
 ἀποδιδόναι χάριτας, συμφέροντες εἰς τὴν ἀγορὰν¹⁶⁴
 ὅσων ἔδει τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν εἰς τὴν ἀναγκαίαν
 10 τιμὴν. ἐπειδὴ δὲ πάντα εὐτρέπιστο, θέντες ἐπὶ
 στρωμνῆς ἐκπρεπεστάτῳ ἡσκημένης κόσμῳ τὴν ἀν-
 τοκρατορικὴν ἔχοντα ἐσθῆτα, καὶ πρὸ τῆς κλίνης
 αὐτοῦ φέρεσθαι κελεύσαντες λάφυρά τε καὶ σκῆλα
 καὶ στεφάνους καὶ μνήμας ὧν εἶλε πόλεων, ἤραντο
 15 τὴν κλίνην οἱ λαμπρότατοι τῶν νέων ἐν τοῖς κατὰ
 πολέμους ἔργοις· καὶ κομίζαντες εἰς τὸ προάστειον
 ὃ μάλιστα ἦν ἐπιφανές, ἔθεσαν ἐπὶ τὴν παρεσκευα-
 σμένην πυράν, συμπροπεμπούσης τὸ σῶμα τῆς πό-
 λεως ὅλης μετ' οἰμωγῆς τε καὶ δακρύων. ἔπειτα
 20 κατασφάξαντές τ' αὐτῷ πολλὰ βοσκήματα καὶ τῶν
 ἄλλων ἀπαρξάμενοι πάντων ὅσων ἄνθρωποι βασι-
 λεῦσιν ἢ στρατιᾶς ἡγεμόσιν ἐπὶ πυρᾶς ἀπάρχονται,
 παρέμειναν οἱ μάλιστα τὸν ἄνδρα ἀσπαζόμενοι μέχρι
 τοῦ μαρανθῆναι τὴν φλόγα, καῖπειτα συναγαγόντες
 25 τὰ λείψανα ἔθαψαν ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ χώματι
 ὑψηλῷ διὰ πολυχειρίαν ἐργασθέντι μνήμα ἐπίσημον
 ἐργασάμενοι.

LX. Μάρκιος μὲν δὴ τοιαύτης καταστροφῆς¹⁶⁵
 ἔτυχεν, ἀνὴρ καὶ τὰ πολέμια ἄριστος τῶν καθ' ἡλι-
 30 κίαν, καὶ πρὸς ἀπάσας τὰς ἡδονὰς ὅσαι ἄρχουσι
 νέων ἐγκρατής, τὰ τε δίκαια οὐκ ἀπὸ νόμου μᾶλλον
 ἀνάγκης διὰ τιμωριῶν δέος ἀκούσιος ἀποδιδούς, ἀλλ'

ἐκὼν τε καὶ πεφυκῶς πρὸς αὐτὰ εὖ, καὶ οὐδ' ἐν ἀρετῆς μοίρᾳ τὸ μῆθ' ἐν ἀδικεῖν τιθέμενος, οὐ μόνον τε αὐτὸς ἀγνεύειν ἀπὸ πάσης κακίας προθυμούμενος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους προσαναγκάζειν δικαιοῶν· με- 5 γαλόφρων τε καὶ δωρηματικὸς καὶ εἰς ἐπανόρθωσιν ὧν ἐκάστῳ δέοι τῶν φίλων ὁπότε γνοιῆ προχειρότατος, τὰ τε πολιτικὰ πράττειν οὐδενὸς χείρων τῶν ἀριστοκρατικῶν· καὶ εἰ μὴ τὸ στασιάξον τῆς πόλεως ἐμποδῶν αὐτοῦ τοῖς πολιτευμασιν ἐγένετο, μεγίστην 10 ἂν ἡ Ῥωμαίων πόλις ἐπίδοσιν εἰς ἠγεμονίαν ἐκ τῶν ἐκείνου πολιτευμάτων ἔλαβεν. ἀλλ' οὐ γὰρ ἐν δυνατῷ ἦν ἅμα πάσας τὰς ἀρετὰς ἐν ἀνθρώπου γενέσθαι φύσει, οὐδὲ φύεται τις ἀπὸ θνητῶν καὶ ἐπικήρων σπερμάτων περὶ πάντα ἀγαθός.

1650 LXI. Ἐκείνῳ γε οὖν ταύτας ὁ δαίμων τὰς ἀρε- 15 τὰς χαρισάμενος ἐτέρας οὐκ εὐτυχεῖς κῆράς τε καὶ ἄσας προσῆψε. τὸ γὰρ πρᾶν καὶ φαιδρὸν οὐκ ἐνῆν αὐτοῦ τοῖς τρόποις, οὐδὲ τὸ θεραπευτικὸν τῶν πέ- λας ἔν τε ἀσπασμοῖς καὶ προσαγορεύσει, οὐδὲ δὴ τὸ εὐδιάλλακτον καὶ μετριοπαθὲς ὁπότε δι' ὀργῆς 20 τῷ γένοιτο, οὐδὲ ἡ πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἐπικο- σμοῦσα χάρις· ἀλλ' αἰεὶ πικρὸς καὶ χαλεπὸς ἦν. ταῦτά τε δὴ αὐτὸν ἐν πολλοῖς ἐβλαψε, καὶ πάντων μάλιστα ἡ περὶ τὰ δίκαια καὶ τὴν φυλακὴν τῶν νόμων ἄκρα- τός τε καὶ ἀπαράπειστος καὶ οὐθὲν τῷ ἐπιεικεῖ δι- 25 δοῦσα ἀποτομία· ἔοικέ τε ἀληθὲς εἶναι τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων λεγόμενον φιλοσόφων, ὅτι μεσότητές εἰσιν ἀλλ' οὐκ ἀκρότητες αἱ τῶν ἡθῶν ἀρεταί, μάλιστα δὲ ἡ δικαιοσύνη. οὐ γὰρ μόνον ἐλλείπουσα τοῦ μετρίου πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ ὑπερβάλλουσα, αὐτοῖς τε οὐ λυ- 30 1651 σιτελής, ἀλλ' ἔστιν ὅτε αἰτία μεγάλων συμφορῶν, καὶ εἰς θανάτους οἰκτροὺς καὶ λύμας ἀνηκέστους

καταστρέφουσα. Μάρκιόν γε οὐδὲν ἦν ἕτερον ἄρα ὃ
 τῆς πατρίδος ἐξήλασε καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀνό-
 νητον ἐποίησεν, ἢ τὸ ἀκριβὲς καὶ ἄκρον δίκαιον.
 τοῖς τε γὰρ δημόταις εἶκειν τὰ μέτρια δέον καὶ ἐφιέ-
 5 ναι τι ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ τὰ πρῶτα φέρεσθαι παρ'
 αὐτοῖς, οὐκ ἠβουλήθη, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα τὰ μὴ δί-
 καια ἀντιλέγων μῖσος ἤγειρε καὶ ἐξηλάθη πρὸς αὐ-
 τῶν· τῆς τε Οὐολούσκων στρατηγίας εὐθύς ἅμα τῷ
 διαλυῖσαι τὸν πόλεμον ἀπαλλαγῆναι παρόν, καὶ μετε-
 10 νέγκασθαι τὸν οἰκησιν ἐτέρωσέ ποι, ἕως ἂν ἡ κάθο-
 δος αὐτῷ δοθῆ ὑπὸ τῆς πατρίδος, καὶ μὴ παρα-
 σχεῖν αὐτὸν ἐχθρῶν ἐπιβουλαῖς καὶ ὄχλων ἀμαθίας
 σκοπόν, οὐκ ἠξίωσεν, ἀλλ' ὑπεύθυνον οἰόμενος δεῖν
 τὸ σῶμα παρασχεῖν τοῖς πεπιστευκόσι τὴν ἀρχήν,
 15 καὶ λόγον ἀποδοῦς ὧν ἔπραξε κατὰ τὴν ἡγεμονίαν, ¹⁶⁵³
 εἰ τι φαίνοιτο ἀδικῶν τὴν κατὰ νόμους ὑποσχεῖν
 δίκην, τῆς ἄκρας δικαιοσύνης οὐ καλοῦς ἀπέλαβε
 μισθοῦς.

LXII. Εἰ μὲν οὖν ἅμα τοῖς σώμασι διαλυομένοις
 20 καὶ τὸ τῆς ψυχῆς, ὅτιδήποτ' ἐστὶν ἐκεῖνο, συνδια-
 λύεται, καὶ οὐδαμῆ οὐθὲν ἔτι ἐστίν, οὐκ οἶδ' ὅπως
 μακαρίους ὑπολάβω τοὺς μηθὲν μὲν ἀπολαύσαντας
 τῆς ἀρετῆς ἀγαθόν, δι' αὐτὴν δὲ ταύτην ἀπολομένους.
 εἰ δὲ ἄφθαρτοι μέχρι τοῦ παντὸς αἰ ψυχαι τυγχά-
 25 νουσιν ἡμῶν οὔσαι καθάπερ οἴονται τινες, ἢ χρόνον
 τινὰ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν σωμάτων ἔτι διαμέ-
 νουσι, μήκιστον μὲν αἰ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἐλά-
 χιστον δὲ αἰ τῶν κακῶν, ἀποχρῶσα τιμὴ φαίνοιτ'
 ἂν οἷς ἀρετὴν ἀσκούσιν ἠναντιώθη τὰ ἐκ τῆς τύχης
 30 ἢ παρὰ τῶν ζώντων εὐλογία καὶ μνήμη μέχρι πλείστου ¹⁶⁵⁴
 παραμείνασα χρόνου· ὃ καὶ τῷ ἀνδρὶ ἐκείνῳ συν-
 ἔβη. οὐ γὰρ μόνον Οὐολούσκοι τὸν θάνατον ἐπέν-

θησαν αὐτοῦ, καὶ ὡς τῶν ἀρίστων γενόμενον ἐν
 τιμῇ ἔχουσιν· ἀλλὰ καὶ Ῥωμαῖοι, ἐπειδὴ τὸ πάθος
 ἐγνώσθη, μεγάλην συμφορὰν ὑπολαβόντες εἶναι τῆς
 πόλεως, πένθος ἐποιήσαντο ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· καὶ αἱ
 γυναῖκες αὐτῶν, ἃ νόμος ἐστὶν αὐταῖς ἐπὶ τοῖς 5
 ἰδίοις τε καὶ ἀναγκαίοις ποιεῖν κήδεσιν, ἀποθέμεναι
 χρυσὸν τε καὶ πορφύραν καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα
 κόσμον μέλασιν ἀμφιεσμοῖς χρώμεναι τὸν ἐνιαύσιον
 ἐπέπνθησαν χρόνον. ἐτῶν δὲ μετὰ τὸ πάθος ὁμοῦ τι
 πεντακοσίων ἤδη διαγεγονότων εἰς τόνδε τὸν χρόνον, 10
 οὐ γέγονεν ἐξίτηλος ἢ τοῦ ἀνδρὸς μνήμη, ἀλλ' ἄδεται
 καὶ ὑμνεῖται πρὸς πάντων ὡς εὐσεβῆς καὶ δίκαιος
 ἀνὴρ. ὁ μὲν δὴ κατασχὼν Ῥωμαίους κίνδυνος ἐκ τῆς
 Οὐολούσκων τε καὶ Αἰκανῶν ἐπιστρατείας Μάρκιον
 λαβούσης ἡγεμόνα, μέγιστος τῶν πρὸ αὐτοῦ γενόμενος 15
 1654 καὶ μικρὸν ἀποσχὼν τοῦ πᾶσαν τὴν πόλιν ἀνελεῖν
 ἐκ βάρθρων, τοιούτου τέλους ἔτυχεν.

LXIII. Ἡμέραις δὲ ὀλίγαις ὕστερον ἐξεληθόντες
 εἰς τὴν ὑπαιθρον Ῥωμαῖοι πολλῇ στρατιᾷ τῶν ὑπά-
 των ἀγόντων ἀμφοτέρων, καὶ προελθόντες ἄχρι τῶν 20
 ὄρων τῆς σφετέρας κατεστρατοπέδευσαν ἐπὶ λόφοις
 δυσίν, ἰδιον ἑκατέρου τῶν ὑπάτων στρατόπεδον ἐπὶ
 τοῖς ἐρυμνοτάτοις καταστησάμενοι. οὐ μὴν ἔδρασαν
 γε οὔτε μείζον οὔτε ἔλαττον, ἀλλ' ἀνέστρεψαν ἄπρα-
 κτοι, καίτοι καλὰς ἀφορμὰς δόντων αὐτοῖς τῶν πολε- 25
 μίων δρασάει τι γενναῖον. πρότεροι γὰρ ἔτι τούτων
 Οὐολούσκοί τε καὶ Αἰκανοὶ στρατὸν ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων
 γῆν ἤγαγον γνώμην ποιησάμενοι μὴ ἀνεῖναι τὸν και-
 ρόν, ἀλλ' ἕως ἔτι καταπεπληῆχθαι τὸ ἀντίπαλον ἐδό-
 1655 κουν χωρεῖν ἐπ' αὐτό, ὡς καὶ ἐκούσιον διὰ δέος πα- 30
 ραστησόμενον. στασιάσαντες δὲ περὶ τῆς ἡγεμονίας
 κατ' ἀλλήλων, τὰ ὄπλα ἤρπασαν καὶ συμπεσόντες ἐμά-

χοντο, οὔτε κατὰ τάξιν οὔτε ἐκ παραγγέλματος, ἀλλὰ
 φύρδην καὶ ἀναμίξ, ὥστε πολὺν ἐξ ἀμφοῖν γενέσθαι
 φόνον· καὶ εἰ μὴ δὺς ὁ ἥλιος ἐφθασεν, ἅπασαι ἄν
 αὐτῶν αἱ δυνάμεις διεφθάρησαν. τῇ δὲ νυκτὶ λυούσῃ
 5 τὸ νεῖκος ἀκούσιοι εἴξαντες διεκρίθησάν τε ἀπ' ἀλ-
 λήλων καὶ ἐπὶ τοὺς ἰδίους χάρακας ἀπηλλάγησαν·
 ἔωθεν δὲ ἀναστήσαντες τὰς δυνάμεις ἀπήεσαν ἐκά-
 τεροι ἐπὶ τὰ σφετέρᾳ. οἱ δὲ ὑπατοὶ παρά τε αὐτο-
 μόλων καὶ αἰχμαλώτων οἱ παρ' αὐτὸ τὸ ἔργον ἀπέ-
 10 δρασαν ἀκούσαντες, οἷα κατέσχε λύσσα καὶ θεοβλά-
 βεια τὰ πολέμια, οὔτε συνεπέθεντο τῷ κατ' εὐχὴν
 δοθέντι καιρῷ τριάκοντα σταδίων οὐ πλείον ἀπέχον-
 τες, οὔτε ἀπιόντας ἐδίωξαν ἐν ᾧ κεκμηκότας καὶ
 τραυματίας καὶ ὀλίγους ἐκ πολλῶν καὶ ἀτάκτους χω- 1656
 15 ροῦντας ἀκραιφνεῖς αὐτοὶ καὶ σὺν κόσμῳ ἐπόμενοι
 ῥαδίως ἄν διέφθειραν πασσυδί. λύσαντες δὲ καὶ
 αὐτοὶ τοὺς χάρακας ἀπήεσαν εἰς τὴν πόλιν· εἴτε
 ἀρκούμενοι τῷ παρὰ τῆς τύχης δοθέντι ἀγαθῷ, εἴτε
 οὐ πιστεύοντες ἀνασκήτω στρατιᾷ τῇ σφετέρᾳ, εἴτε
 20 περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὸ μηδὲ ὀλίγους τῶν σφετέ-
 ρων ἀποβαλεῖν. ἀφικόμενοι δὲ εἰς τὴν πόλιν ἐν
 αἰσχύνῃ πολλῇ ἦσαν δειλίας δόξαν ἐπὶ τῷ ἔργῳ φε-
 ρόμενοι· καὶ οὐδεμίαν ἔξοδον ἔτι ποιησάμενοι παρέ-
 δοσαν τοῖς μεθ' ἑαυτοὺς ὑπάτοις τὴν ἀρχήν.

25 LXIII. Τῷ δ' ἐξῆς ἐνιαυτῷ Γάιος μὲν Ἀκύλλιος
 καὶ Τίτος Σίγκιος, ἄνδρες ἔμπειροι πολέμων, τὴν
 ὑπατείαν παρειλήφεσαν. ἡ δὲ βουλὴ προθέντων λό-
 γον περὶ τοῦ πολέμου τῶν ὑπάτων πρῶτον ἐψη-
 φίσατο πρεσβείαν πέμψαι πρὸς Ἑρνικας αἰτήσους

30 ὡς παρὰ φίλων τε καὶ ἐνσπόνδων δίκας νομίμους·
 ἡδίκητο γὰρ ἡ πόλις ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὴν Οὐολού- 1657
 σκων τε καὶ Αἰκανῶν ἐπιστρατεῖαν ληστειίας τε καὶ

καταδρομαῖς τῆς ὁμορούσης αὐτοῖς γῆς· ἕως δ' ἂν
 τὰς παρ' ἐκείνων λάβωσιν ἀποκρίσεις, στρατιὰν ὄσῃν
 δύνανται πλείστην καταγράφειν τοὺς ὑπάτους καὶ
 τοὺς συμμάχους πρεσβειῶν ἀποστολαῖς παρακαλεῖν
 σιτόν τε καὶ ὄπλα καὶ χρήματα καὶ τᾶλλα ὅσων ἔδει 5
 τῷ πολέμῳ διὰ πολυχειρίας παρασκευάσασθαι καὶ ἐν
 τάχει. ὡς δὲ ἀπήγγειλαν αὐτοῖς ἀναστρέψαντες οἱ
 πρέσβεις ἄς παρὰ τῶν Ἑρνίκων ἔλαβον ἀποκρίσεις,
 ὅτι συνθήκας μὲν οὐ φασιν αὐτοῖς εἶναι πρὸς Ῥω-
 μαίους κοινῇ γενομένης οὐδέποτε, τὰς δὲ πρὸς βα- 10
 σιλέα Ταρκύνιον ὁμολογίας αἰτιῶνται λελύσθαι τὴν
 τε ἀρχὴν ἀφαιρεθέντος ἐκείνου καὶ τεθνηκότος ἐπὶ
 τῆς ξένης· εἰ δὲ τινες ἀρπαγαὶ καὶ καταδρομαὶ τῆς
 χώρας ἐγένοντο διὰ λησθηρίων οὐκ ἀπὸ κοινῆς γνώ-
 μης γεγονέναι λέγουσιν, ἀλλ' ἰδιωτῶν ἀδικήματα 15
 1658 μετιόντων τὰ ἴδια, καὶ οὐδὲ τοὺς ταῦτα δράσαντας
 παρέχειν οἳοὶ τ' εἶσιν ἐπὶ δίκην, ἕτερα καὶ αὐτοὶ
 τοιαῦτα πεπονθέναι λέγοντες καὶ ἀντεγκαλοῦντες,
 ἄσμενοί τε εἰσι δέχεσθαι τὸν πόλεμον· ταῦτα ἢ
 βουλὴ μαθοῦσα ἐψηφίσατο νείμασθαι τὴν καταγρα- 20
 φείσαν ἐκ τῶν νεωτέρων στρατιὰν τριχῆ· τούτων δὲ
 τὴν μὲν μίαν ἄγοντα Γάϊον Ἀκύλλιον τὸν ὑπατον
 ὁμόσε τῇ Ἑρνίκων στρατιᾷ χωρεῖν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι
 ἦδη ἦσαν ἐν τοῖς ὄπλοις· τὴν δὲ ἑτέραν Τίτον Σί-
 κιον ἐπὶ Οὐλολούςκους ἄγειν, τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων. 25
 τὴν δὲ λοιπὴν τρίτην μερίδα παραλαβόντα Σπόριον
 Λάρκιον, ὃς ἦν ἀποδεδειγμένος ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἐπαρ-
 χος τὴν ἔγγιστα τῆς πόλεως χώραν φυλάττειν· τοὺς
 δὲ ὑπὲρ τὸν στρατιωτικὸν κατάλογον, ὅσοι δύναιμι
 εἶχον ἔτι βαστάζειν ὄπλα, ταχθέντας ὑπὸ σημαίαις 30
 τὰς τε ἄκρας φρουρεῖν τῆς πόλεως καὶ τὰ τεῖχη, μή
 τις αἰφνίδιος πολεμίων γένηται ἐφοδος ἐξεστρα-

τευμένης τῆς νεότητος ἀθρόας· ἠγείσθαι δὲ τῆς 1659
 δυνάμεως ταύτης Αὐλον Σεμπρώνιον Ἀτρατῖνον,
 ἄνδρα τῶν ὑπατικῶν. ἐγίνετο δὲ ταῦτα οὐ δια
 μακροῦ.

- 5 LXV. Ἀκύλλιος μὲν οὖν ἄτερος τῶν ὑπάτων ἐν
 τῇ Πραινεστηνῶν χώρα τὸν Ἑρνίκων στρατὸν ὑπο-
 μένοντα καταλαβὼν ἀντικατεστρατοπέδευσεν ὡς ἐδύ-
 νατο μάλιστα ἀγχοτάτω, σταδίους ἀπὸ τῆς Ῥώμης
 ἀποσχὼν ὀλίγω πλείους διακοσίων· τρίτη δὲ ἀφ' ἧς
 10 κατεστρατοπέδευσεν ἡμέρα, προελθόντων ἐκ τοῦ χά-
 ρακος τῶν Ἑρνίκων εἰς τὸ πεδῖον ἐν τάξει καὶ τὰ
 σημεῖα ἀράντων τῆς μάχης, ἀντεξῆγε καὶ αὐτὸς τὴν
 δύναμιν ἐν κόσμῳ τε καὶ κατὰ τέλη. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ
 ἐγένοντο ἀλλήλων ἔθρου ἀλαλάξαντες ὁμόσε, πρῶτον
 15 μὲν οἱ ψιλοὶ σαυνίων τε βολαῖς καὶ τοξεύμασι καὶ
 λίθοις ἀπὸ σφενδόνης μαχόμενοι, καὶ πολλὰ τραύ-
 ματα ἔδοσαν ἀλλήλοις· ἔπειτα ἵππεῖς ἵππεῦσι συρ-
 ράττουσι κατ' ἴλας ἐλαύνοντες καὶ τὸ πεζὸν τῶ πεζῷ
 κατὰ σπείρας μαχόμενον. ἐνθα δὴ καλὸς ἀγὼν ἦν 1660
 20 ἐκθύμως ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων, καὶ μέχρι πολλοῦ
 διέμενον οὐδέτεροι τοῖς ἑτέροις τοῦ χωρίου ἐν ᾧ ἐτά-
 χθησαν εἴκοντες. ἔπειτα ἡ Ῥωμαίων ἡρξάτο κάμνειν
 φάλαγξ, οἷα διὰ πολλοῦ τοῦ μεταξὺ χρόνου τότε
 πρῶτον ἠναγκασμένη ὁμιλεῖν πολέμῳ. τοῦτο συνι-
 25 δὼν Ἀκύλλιος ἐκέλευσε τοὺς ἀκμηῆτας ἔτι καὶ εἰς
 αὐτὸ τοῦτο φυλαττομένους ὑπὸ τὰ κάμνοντα τῆς
 φάλαγγος ὑπελθεῖν μέρη, τοὺς δὲ τραυματίας καὶ
 τοὺς ἀπειρηκότας ὀπίσω τῆς φάλαγγος ἀπιέναι. οἱ
 δὲ Ἑρνικες ὡς ἔμαθον κινουμένους αὐτῶν τοὺς λό-
 30 χους φυγῆς τε ἄρχειν τοὺς Ῥωμαίους ὑπέλαβον, καὶ
 παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις ἐμβάλλουσι πυκνοῖς τοῖς
 λόχοις εἰς τὰ κινούμενα τῶν πολεμίων μέρη, καὶ οἱ

ἀκραιφνεῖς τῶν Ῥωμαίων ἐπιόντας αὐτοὺς δέχονται·
 καὶ ἦν αὐτοῖς ἐξ ὑπαρχῆς ἀμφοτέρων ἐκθύμως ἀγω-
 νιζομένων μάχη καρτερά· καὶ γὰρ οἱ τῶν Ἑρνίκων
 ἐξεπληροῦντο λόχοι τοῖς ἀκμηῆσιν ὑποπεμπομένοις εἰς
 1661 τὰ κάμνοντα ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων. ἐπειδὴ δὲ περὶ δει- 5
 λην ὄψιαν ἦν ἤδη, παρακαλέσας τοὺς ἱππεῖς ὁ ὕπα-
 τος νυκτὶ δὴ ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι, ἐμβάλλει τοῖς
 πολεμίοις κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας αὐτοὺς ἡγούμενος τῆς
 Ἰλῆς. οἱ δὲ ὀλίγον τινὰ δεξάμενοι χρόνον αὐτοὺς
 ἐγκλίνουσι, καὶ γίνεται φόνος ἐνταῦθα πολὺς. τὸ μὲν 10
 οὖν δεξιὸν τῶν Ἑρνίκων κέρας ἐπόνει τε ἤδη καὶ
 ἐξέλειπε τὴν τάξιν, τὸ δ' εὐώνυμον ἔτι ἀντειχε καὶ
 περιῆν τοῦ Ῥωμαίων δεξιοῦ· μετ' ὀλίγον μέντοι καὶ
 τοῦτο ἐνέδωκεν. ὁ γὰρ Ἀκύλλιος τοὺς ἀρίστους τῶν
 νέων ἐπαγόμενος παρεβοήθει κάκει παραθαροῦνων 15
 τε καὶ ἐξ ὀνόματος ἀνακαλῶν τοὺς εἰωθότας ἐν ταῖς
 πρὶν ἀριστεύειν μάχαις, τὰ τε σημεῖα τῶν λόχων,
 ὅσοι μὴ ἐρρωμένως ἐδόκουν ἀμύνεσθαι, παρὰ τῶν
 σημειοφόρων ἀρπάζων εἰς μέσους ἐρρίπτει τοὺς πο-
 λεμίους, ἵνα τὸ δέος αὐτοὺς τῆς ἐννόμου τιμωρίας, 20
 εἰ μὴ ἀνασώσαιντο τὰς σημαίας, ἄνδρας ἀγαθοὺς
 εἶναι ἀναγκάσῃ· τῷ τε κάμνοντι αὐτοὺς παρεβοήθει
 1662 μέρει αἰεὶ, ἕως ἐξέωσε τῆς στάσεως καὶ θάτερον κέ-
 ρας. ψιλωθέντων δὲ τῶν ἄκρων οὐδὲ τὰ μέσα παρ-
 ἔμεινε. φυγὴ δὴ τῶν Ἑρνίκων τὸ μετὰ τοῦτο ἐγί- 25
 νετο ἐπὶ τὸν χάρακα τεταραγμένη τε καὶ ἄκοσμος, καὶ
 οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοῖς κτείνοντες ἡκολούθουν. τοσαύτη
 δ' ἄρα προθυμία παρὰ τὸν τότε ἀγῶνα τῆ Ῥωμαίων
 στρατιᾷ ἐνέπεσεν, ὥστε καὶ τοῦ χάρακος τῶν πολε-
 μίων πειραῶσθαι τινὰς ἐπιβαίνειν ὡς ἐξ ἐφόδου χει- 30
 ρωσομένους· ὧν οὐκ ἀσφαλῆ τὴν προθυμίαν οὐδ'
 ἐν τῷ συμφέροντι γιγνομένην ὀρῶν ὁ ὕπατος, ση-

μαίνειν κελεύσας τὸ ἀνακλητικὸν κατεβίβασε τοὺς ὁμόσε χωροῦντας ἄκοντας ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων, δείσας μὴ ἐξ ὑπερδεξιῶν βαλλόμενοι σὺν αἰσχύνῃ τε καὶ μετὰ μεγάλης βλάβης ἀναγκασθῶσιν ὑποχωρεῖν, 5 ἔπειτα καὶ τὴν ἐκ τῆς προτέρας νίκης εὐκλειαν ἀφανίσωσι. τότε μὲν οὖν ἤδη· καὶ γὰρ ἦν περὶ δύσιν ἡλίου· χαίροντές τε καὶ παιανίζοντες οἱ Ῥωμαῖοι κατ-εστρατοπέδευσαν.

LXVI. Τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ ψόφος τε ἠκούετο 1663
 10 πολὺς ἐκ τοῦ χάρακος τῶν Ἑρνίκων καὶ βοή, καὶ πολλὰ ἐφαίνετο σέλα λαμπάδων. ἀπογνόντες γὰρ ἔτι ἀνθ'ἑξῆιν ἑτέρα μάχη καταλιπεῖν τὸν χάρακα ἔγνωσαν αὐτοκέλευστοι· καὶ τὸ ποιῆσαν αὐτῶν τὴν ἀταξίαν καὶ βοήν τοῦτο ἦν. ὥς γὰρ ἕκαστοι δυνάμεως
 15 εἶχον καὶ τάχους ἔφευγον ἐπιβοῶντές τε ἀλλήλους καὶ ἐπιβοῶμενοι, τῶν δὲ ὑπολειπομένων διὰ τραύματα ἢ νόσους οἰμωγὰς καὶ λιτανείας ἐν οὐδενὶ λόγῳ τιθέμενοι. τοῦτο ἀγνοοῦντες οἱ Ῥωμαῖοι, πεπνυσμέ-
 20 νοι δὲ παρὰ τῶν αἰχμαλώτων πρότερον, ὅτι δύναμις Ἑρνίκων ἑτέρα μέλλοι βοηθὸς ἦξειν τοῖς σφετέροις, καὶ τὴν βοήν τε καὶ ταραχὴν ἐπὶ τῇ ἐκείνων ἀφίξει γεγονέαι νομίζοντες, τὰ τε ὄπλα ἀνέλαβον καὶ τὸν χάρακα περιστεφανώσαντες, μὴ τις ἔφοδος αὐτοῖς γένοιτο νύκτωρ, τοτὲ μὲν ὄπλων κτύπον
 25 ἐποιοῦν ἀθρόοι, τοτὲ δὲ ὥσπερ εἰς μάχην ὀρμώμενοι 1664 θαμινὰ ἐπηλάλαζον. τοῖς δὲ Ἑρνίξι καὶ ταῦτα δέος μέγα παρεῖχε, καὶ ὥς διωκόμενοι πρὸς τῶν πολεμίων σποράδες ἄλλοι κατ' ἄλλας ὁδοὺς ἔθεον. ἡμέρας δὲ γενομένης, ἐπειδὴ ἀπήγγειλαν αὐτοῖς οἱ πεμφθέντες
 30 ἐπὶ τὴν κατασκοπὴν ἱππεῖς, ὥς οὔτε δύναμις ἑτέρα παρῆι σύμμαχος τοῖς πολεμίοις, οἳ τε τῇ προτέρᾳ παραταξάμενοι μάχῃ πεφεύγασιν, ἐξαγαγὼν τὴν δύ-

ναμιν ὁ Ἀκύλλιος τὸν τε χάρακα τῶν πολεμίων αἰρεῖ
 μεστὸν ὄντα ὑποζυγίων τε καὶ ἀγορᾶς καὶ ὄπλων,
 καὶ τοὺς τραυματίας αὐτῶν οὐκ ἐλάττους ὄντας τῶν
 πεφευγόντων λαμβάνει, τὴν τε ἵππον ἐκπέμψας ἐπὶ
 τοὺς ἐσκεδασμένους ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τε καὶ τὰς ὕλας 5
 πολλῶν γίνεται σωμάτων ἐγκρατῆς· καὶ τὸ λοιπὸν
 ἤδη τὴν Ἑρνίκων γῆν ἐπήει λεηλατῶν ἀδεῶς, οὐ-
 δενὸς ἔτι ὑπομένοντος εἰς χεῖρας ἰέναι. ταῦτα μὲν
 Ἀκύλλιος ἔδρασεν.

665 LXVII. Ὁ δ' ἕτερος τῶν ὑπάτων Τίτος Σίγκιος, 10
 ὁ πεμφθεὶς ἐπὶ Οὐολούσκους, ὅσον ἦν κράτιστον τῆς
 δυνάμεως μέρος ἀναλαβὼν εἰς τὴν Οὐελιτρανῶν
 χώραν εἰσέβαλεν. ἐνταῦθα γὰρ ἦν Τύλλος Ἄττιος ὁ
 τῶν Οὐολούσκων ἡγεμὼν τὴν ἀκμαιοτάτην συσκευα-
 σάμενος στρατιάν, γνώμην ἔχων τὰ συμμαχικὰ Ῥω- 15
 μαίων κακῶσαι πρῶτον, ὥσπερ ὁ Μάρκιος ἔδρασεν
 ὅτ' ἤρχeto τοῦ πολέμου, δόξας ἐν τῷ αὐτῷ φόβῳ
 Ῥωμαίους ἔτι διαμένειν καὶ μηδεμίαν τοῖς ὑπὲρ αὐ-
 τῶν κινδυνεύουσι πέμψειν ἐπικουρίαν. ὡς δὲ ᾤφθη-
 σάν τε καὶ εἶδον ἀλλήλας αἱ δυνάμεις, οὐδὲν ἔτι 20
 ἀναβαλόμεναι συνήεσαν εἰς τὸ αὐτό. ἦν δὲ ὁ χῶρος
 ὁ μεταξὺ τῶν στρατοπέδων, ἐν ᾧ τὴν μάχην ἔδει γε-
 νέσθαι, λόφος πετρῶδης πολλαχῆ περικατεαγῶς, ἐνθα
 οὐδετέροις ἢ ἵππος ἐμελλεν ἔσεσθαι χρησίμη. μα-
 θόντες δὲ τοῦτο οἱ τῶν Ῥωμαίων ἵππεις καὶ ἐν αἰσχύνη 25
 θέμενοι, εἰ παρόντες τῷ ἀγῶνι μηδὲν προσωφελή-
 666 σουσιν, ἔδεδόντο τοῦ ὑπάτου προσελθόντες ἀθρόοι,
 ἑᾶσαι σφᾶς καταβάντας ἀπὸ τῶν ἵππων μάχεσθαι
 πεζούς, εἰ τοῦτο αὐτῷ δοκεῖ κράτιστον εἶναι. κά-
 κεινος πολλὰ ἐπαινέσας αὐτοὺς καταβιβάζει τε ἀπὸ 30
 τῶν ἵππων, καὶ σὺν ἑαυτῷ τεταγμένους εἶχεν ἐπι-
 σκόπους τε καὶ ἐπανορθωτὰς τοῦ κάμνοντος ἔσομέ-

νους· καὶ ἐγένοντο τῆς τότε νίκης λαμπρᾶς σφόδρα
 γενομένης οὗτοι Ῥωμαίοις αἴτιοι. τὸ μὲν γὰρ πεζὸν
 ἀμφοτέρων πλήθει τε ἀνθρώπων ὡς μάλιστα ἦν
 καὶ ὄπλισμοῖς ὁμοιότροπον, τάξεώς τε κόσμῳ καὶ
 5 μάχης ἐμπειρία κατὰ τε ἐπαγωγὰς καὶ ὑποχωρήσεις
 πληγὰς τε αὐτὸν καὶ φυλακὰς παραπλήσιον. μετέμαθον
 γὰρ οἱ Οὐολοῦσκοι πάντα τὰ πολέμια, ἐξ οὗ Μάρκιον
 ἔσχον ἡγεμόνα, καὶ εἰς τὰ Ῥωμαίων προσεχώρησαν
 ἔθῃ. διέμενον οὖν ἐπὶ πλεῖστον χρόνον τῆς ἡμέρας
 10 ἀγχωμάλως αἱ φάλαγγες ἀγωνιζόμεναι, καὶ ἡ τοῦ
 χωρίου φύσις ἀνώμαλος οὕσα ἑκατέροις πολλὰ εἰς
 τὸ πλεονεκτεῖν κατ' ἀλλήλων παρείχετο. οἱ δὲ ἱππεῖς 16
 τῶν Ῥωμαίων διχῆ νείμαντες ἑαυτούς, οἱ μὲν κατὰ
 τὰ πλάγια τῶν πολεμίων ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως ἐμ-
 15 βάλλουσιν, οἱ δὲ περιελθόντες ἀπὸ τοῦ λόφου τοῖς
 κατόπιν ἐπιρράττουσιν. ἔπειθ' οἱ μὲν εἰσακοντίζον-
 τες τὰς λόγχας, οἱ δὲ τοὺς ὁμόσε χωροῦντας τοῖς
 ἱππικοῖς ξίφεσι μακροτέροις οὕσι κατὰ βραχιόνων
 παίοντες καὶ παρὰ τὰς ἀγκύλας καταφέρουντες, πολ-
 20 λῶν μὲν τὰς [ἀμυνομένας, ἢ σκεπούσας τὰ σώματα]
 χεῖρας αὐτοῖς σκεπάσμασί τε καὶ ἀμυνητοῖς ἀπέ-
 κοπτον, πολλοὺς δὲ γονάτων τε καὶ ἀστραγάλων
 πληγαῖς βαθεῖαις ἀπὸ κρατίστης βάσεως ἐρρίπτουν
 ἡμιθανεῖς. περιεισθήκει τε πάντοθεν τοῖς Οὐολού-
 25 σκοῖς τὸ δεινόν· ἐκ μὲν γὰρ τῶν κατὰ πρόσωπον οἱ
 πεζοὶ αὐτοῖς ἐνέκειντο, ἐκ δὲ τῶν πλαγίων τε καὶ τῶν
 κατόπιν οἱ ἱππεῖς, ὥστε ὑπὲρ δύναμιν ἀγαθοὶ γενό-
 μενοι καὶ πολλὰ ἔργα τόλμης τε καὶ ἐμπειρίας ἀπο-
 30 δειξάμενοι, μικροῦ δεῖν πάντες οἱ τὸ δεξιὸν κέρως
 ἔχοντες κατεκόπησαν. οἱ δ' ἐν μέσῃ τε τῇ φάλαγγι
 τεταγμένοι καὶ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου κέρως, ἐπειδὴ τὸ δε-
 ξιὸν τε παρερρηγμένον εἶδον καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον

ἐπιόντας σφίσι τοὺς τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς, ἐξελίξαν-
 τες τοὺς λόχους βάδην ἀπεχώρουν ἐπὶ τὸν χάρακα,
 καὶ οἱ τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς ἐν τάξει ἠκολούθουν.
 ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ ἐρύματι ἦσαν, ἑτέρα γίνεται μάχη
 5 τῶν ἱππέων ἐπιβαινόντων τοῖς περισταυρωμάσι κατὰ
 πολλὰ μέρη τοῦ χάρακος ὄξεια καὶ παλίντροπος.
 πονουμένων δὲ τῶν Ῥωμαίων ὁ ὕπατος κελεύσας
 τοῖς πεζοῖς ὕλην προσενέγκαντας ἀποχωῶσαι τὰς τά-
 φρους, πρῶτος ἐχώρει κατὰ τὸ ἐπίβατον ἔχων τοὺς
 10 ἀρίστους τῶν ἱππέων ἐπὶ τὰς ἐχυρωτάτας τοῦ χά-
 ρακος πύλας· ἀναστείλας δὲ τοὺς πρὸ αὐτῶν μαχο-
 μένους καὶ τοὺς καταρράκτας τῶν πυλῶν διακόψας
 ἐντὸς ἐγεγόνει τῶν ἐρυμάτων, καὶ τοὺς ἐπιόντας τῶν
 σφετέρων πεζῶν ἐδέχετο. Τύλλος δὲ Ἄττιος ἔχων
 15 τοὺς ἐρρωμενεστάτους καὶ εὐτολμοτάτους Οὐολού-
 σκων ὁμόσε αὐτῷ χωρεῖ καὶ πολλὰ ἔργα γενναῖα
 ἀποδειξάμενος· ἦν γὰρ ἀγωνιστῆς μὲν πολέμων 1669
 σφόδρα ἄλκιμος, στρατηγῆσαι δὲ οὐχ ἱκανός· ὑπὸ
 κόπου τε καὶ πλήθους τραυμάτων καταπονηθεὶς ἀπο-
 20 θνήσκει. τῶν δὲ ἄλλων Οὐολούσκων, ἐπειδὴ ὁ χάραξ
 ἤλίσκετο, οἱ μὲν ἀγωνιζόμενοι κατεκόπησαν, οἱ δὲ τὰ
 ὄπλα ῥίψαντες πρὸς ἰκεσίας τῶν κεκρατηκότων ἐτρά-
 ποντο, ὀλίγοι δὲ τινες ἐπὶ τὰ οἰκεία φεύγοντες ἀπε-
 σώθησαν. ἀφικομένων δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἀγγέλων
 25 οὓς ἀπέστειλαν οἱ ὕπατοι μεγίστη χαρὰ τὸν δῆμον
 κατέσχε, καὶ αὐτίκα τοῖς μὲν θεοῖς χαριστηρίους
 ἐψηφίσαντο θυσίας, τοῖς δὲ ὑπάτοις τὴν τῶν θριαύμ-
 βων τιμὴν προσέθεσαν· οὐ μέντοι τὴν αὐτὴν γε
 ἀμφοτέροις· ἀλλὰ Σικκίῳ μὲν, ἐπειδὴ φόβου μείζονος
 30 ἠλευθερωκέναι ἐδόκει τὴν πόλιν τὸν Οὐολούσκων
 ὑβριστὴν καθελὼν στρατὸν καὶ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν
 ἀποκτείνας τὴν μείζονα πομπὴν ἐψηφίσαντο· καὶ

εἰσῆλασεν ὁ ἀνὴρ ἄγων τὰ λάφυρα καὶ τοὺς αἰχμαλώ-
 τούς καὶ τὴν συναγωνισαμένην δύναμιν ἄρματι
 παρεμβεβηκῶς χρυσοχαλίνων ἵππων τὴν βασιλικὴν
 ἠμφιεσμένος ἐσθῆτα, ὡς περὶ τοὺς μείζονας θριάμ-
 5 βους νόμος. Ἀκυλλίῳ δὲ τὸν ἐλάττονα θριάμβον 16
 ἀπέδωσαν, ὃν αὐτοὶ καλοῦσιν οὐαστήν· δεδῆλωται δέ
 μοι διὰ τῶν προτέρων, ἣν ἔχει διαφορὰν οὗτος πρὸς
 τὸν μείζονα· καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀνὴρ πεζὸς τὰ λοιπὰ
 τῆς πομπῆς ἐπαγόμενος. καὶ τὸ ἔτος τοῦτο ἔτε-
 10 λεύτα.

LXVIII. Οἱ δὲ παρὰ τούτων τὴν ὑπατείαν πα-
 ραλαβόντες Πόπλιος Οὐεργίνιος καὶ Σπόριος Κάσ-
 σιος τὸ τρίτον τότε ἀποδειχθεὶς ὑπατος, τὰς τε πο-
 λιτικὰς καὶ τὰς συμμαχικὰς ἀναλαβόντες δυνάμεις
 15 ἐξῆγον εἰς τὴν ὑπαιθρον, Οὐεργίνιος μὲν ἐπὶ τὰς
 Αἰκανῶν πόλεις, Κάσσιος δὲ ἐπὶ τὰς Ἐρνίκων τε καὶ
 Οὐολούσκων, κλήρω διαλαχόντες τὰς ἐξόδους. Αἰκα- 16
 νοὶ μὲν οὖν ὀχυρώσαντες τὰς πόλεις καὶ τὰ πλείστου
 ἄξια ἐκ τῶν ἀγρῶν ἀνασκευασάμενοι, τὴν τε γῆν
 20 περιεώρων δηουμένην καὶ τὰς αὐλάς ἐμπιπραμένας·
 ὥστε κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν ὁ Οὐεργίνιος ὄσσην ἐδύ-
 νατο πλείστην αὐτῶν γῆν κείρας τε καὶ λωβησάμε-
 νος, ἐπειδὴ οὐδεὶς ὑπὲρ αὐτῆς ἔφηρει μαχούμενος
 ἀπῆγε τὴν στρατιάν. Οὐολούσκοι δὲ καὶ Ἐρνικες ἐφ'
 25 οὓς ὁ Κάσσιος ἐστράτευσε γνώμην μὲν ἐποιήσαντο
 δηουμένης τῆς χώρας ὑπερορᾶν καὶ συνέφυγον εἰς
 τὰς πόλεις· οὐ μὴν ἔμεινάν γε ἐν τοῖς ἐγνωσμένοις
 χώρας τε ἀγαθῆς κειρομένης, ἣν οὐ ῥαδίως ἀνακτῆ-
 σασθαι ἔτι ἠλπισαν, οἰκτῶ ὑπαχθέντες, καὶ τοῖς
 30 ἐρύμασιν οὐ σφόδρα ἐχυρᾶς οὖσιν εἰς ἃ καταπεφεύ-
 γασιν ἀπιστοῦντες, ἀλλὰ πρᾶσβείας ἀπέστειλαν πρὸς
 τὸν ὑπατον ὑπὲρ καταλύσεως τοῦ πολέμου δεησό-

72 μνοι· Ουολουῖσκοι μὲν πρότεροι· καὶ θᾶττον οὔτοι
 τῆς εἰρήνης ἔτυχον, ἀργυρίον τε δόντες ὅσον αὐτοῖς
 ὁ ὕπατος ἔταξε καὶ τᾶλλα ὅσων ἔδει τῇ στρατιᾷ
 πάντα ὑπηρετήσαντες· καὶ οὔτοι μὲν ὑπήκοοι Ῥω- 5
 μαίοις ἔσεσθαι ὠμολόγησαν οὐθενὸς ἔτι μεταποιού-
 μενοι τῶν ἰσῶν. Ἑρρικές δὲ ὕστεροι, ἐπειδὴ μεμο-
 νωμένους ἑαυτοὺς εἶδον, ὑπὲρ εἰρήνης τε καὶ φιλίας
 διελέγοντο πρὸς τὸν ὕπατον. ὁ δὲ Κάσσιος πολλὴν
 κατηγορίαν πρὸς τοὺς πρέσβεις κατ' αὐτῶν διαθέ- 10
 μενος, πρῶτον ἔφη δεῖν αὐτοὺς τὰ τῶν κεκρατημέ-
 νων τε καὶ ὑπηκόων ποιήσαντας, τότε διαλέγεσθαι
 περὶ φιλίας· τῶν δὲ πρεσβευτῶν ποιήσειν τὰ δυ-
 νατὰ καὶ μέτρια λεγόντων, ἐκέλευσεν αὐτοῖς ἀργυρίον
 τε ὁ κατ' ἄνδρα τοῖς στρατιώταις εἰς ὀψωνιασμὸν
 ἔθος ἦν ἔξ μηνῶν δίδοσθαι καὶ διὰ μηνὸς τροφᾶς 15
 ἀποφέρειν. ἕως δ' ἂν ταῦτα συμπορίσωσι τάξας
 τινὰ χρόνον ἡμερῶν, ἀνοχὰς αὐτοῖς ἐδίδου τοῦ πο-
 λέμου. ὑπηρετησάντων δ' αὐτοῖς ἅπαντα τῶν Ἑρρί-
 κων διὰ τάχους καὶ μετὰ προθυμίας, καὶ τοὺς περὶ
 τῆς φιλίας διαλεξομένους ἀποστειλάντων αὐτίς, ἐπαι- 20
 νέσας αὐτοὺς ὁ Κάσσιος ἀνέπεμψεν ἐπὶ τὴν βουλὴν.
 τοῖς δ' ἐκ τοῦ συνεδρίου πολλὰ βουλευσαμένοις ἔδοξε
 δέχεσθαι μὲν τοὺς ἄνδρας εἰς φιλίαν, ἐφ' οἷς δὲ
 γενήσονται δικαίοις αἰ πρὸς αὐτοὺς συνθῆκαι, Κάσ-
 σιον τὸν ὕπατον γυνῶναι τε καὶ στηῆσαι· ὅ τι δὲ ἂν 25
 ἐκείνῳ δόξη, τοῦτ' εἶναι σφίσι κύριον.

LXVIII. Ταῦτα τῆς βουλῆς ψηφισαμένης, ἀνα-
 στρέψας εἰς τὴν πόλιν ὁ Κάσσιος θρίαμβον κατά-
 γειν ἡξίου δεύτερον, ὡς τὰ μέγιστα τῶν ἐθνῶν κε- 30
 574 χειρωμένος, χάριτι μᾶλλον ἀρπάζων τὸ τίμιον ἢ τῷ
 δικαίῳ λαμβάνων, ὃς οὔτε πόλεις κατὰ κράτος ἐλῶν
 ἐκ τειχομαχίας, οὔτ' ἐν ὑπαίθρῳ μάχῃ στρατιὰν πο-

λεμίων τρεψάμενος, αἰχμάλωτα καὶ σκῦλα οἷς κο-
 σμεῖται θριάμβος ἐμελλε κατάγειν. τοιγάρτοι δόξαν
 αὐθαδείας καὶ τοῦ μηδὲν ἔτι τῶν ὁμοίων τοῖς ἄλλοις
 φρονεῖν τοῦτο τὸ ἔργον αὐτῷ πρῶτον φθόνον ἤνεγκε.
 5 διαπραξάμενος δὲ τὸν θριάμβον αὐτῷ δοθῆναι τὰς
 πρὸς Ἑρρικας ἐξήνεγκεν ὁμολογίας· αὐταὶ δ' ἦσαν
 ἀντίγραφοι τῶν πρὸς Λατίνους γενομένων. ἐφ' αἷς
 πάνυ ἤχθοντο οἱ πρεσβύτατοι τε καὶ τιμιώτατοι καὶ
 δι' ὑποψίας αὐτὸν ἐλάμβανον, οὐκ ἀξιοῦντες τῆς
 10 ἴσης τιμῆς τοῖς συγγενέσι Λατίνοις τοὺς ἄλλοεθνεῖς
 Ἑρρικας τυγχάνειν, οὐδὲ τοῖς πολλὰ εὐνοίας ἔργα
 ἐπιδειξαμένοις τοὺς μηδ' ὀτιοῦν ἀγαθὸν δεδρακότας
 τῶν αὐτῶν φιλανθρώπων μετέχειν, τῇ τε ὑπερψία
 τοῦ ἀνδρὸς ἀχθόμενοι, ὃς ὑπὸ τῆς βουλῆς τιμηθεῖς
 15 οὐκ ἀντετίμησεν αὐτὴν τοῖς ἴσοις, οὐδὲ μετὰ κοινῆς 167
 γνώμης τῶν συνέδρων ἀλλ' ὡς αὐτῷ ἐδόκει γράψας
 ἐξήνεγκε τὰς ὁμολογίας. ἦν τε ἄρα τὸ ἐν πολλοῖς
 εὐτυχεῖν σφαλερὸν ἀνθρώπῳ χρῆμα καὶ ἀσύμφορον·
 ἀυχήματός τε γὰρ ἀνοήτου πολλοῖς αἴτιον γενόμενον
 20 λανθάνει καὶ ἐπιθυμιῶν ἀρχηγὸν ἐκβαίνουσῶν τὴν
 ἀνθρωπίνην φύσιν· ὃ καὶ τῷ ἀνδρὶ ἐκείνῳ συνέβη.
 τρισὶ γὰρ ὑπατεῖαις καὶ δυσὶ θριάμβοις μόνος τῶν
 τότε ἀνθρώπων ὑπὸ τῆς πόλεως τετιμημένος, σεμνό-
 τερον ἑαυτὸν ἤγε καὶ μοναρχικῆς ἐξουσίας ἐλάμβανε
 25 πόθον· ἐνθυμούμενος δὲ ὅτι τοῖς βασιλείας ἢ τυραν-
 νίδος ἐπιεμένοις ῥάστη τε καὶ ἀσφαλεστάτη πασῶν
 ἐστὶν ὁδὸς ἢ τὸ πλῆθος εὐεργεσίαις τισὶν ὑπαγομένη
 καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ διδόντος τὰ κοινὰ σιτεῖσθαι
 ἐθίζουσα, ταύτην ἐτράπετο· καὶ αὐτίκα οὐθενὶ 168
 30 προειπῶν· ἦν γὰρ τις χώρα δημοσία πολλὴ παρη-
 μελημένη τε καὶ ὑπὸ τῶν εὐπορωτάτων κατεχομένη,
 ταύτην ἔγνω τῷ δήμῳ διανέμειν. καὶ εἰ μὲν ἄχρι

τοῦδε ἐλθῶν ἠρκέσθη, τάχα ἂν αὐτῷ κατὰ νοῦν τὸ ἔργον ἐχώρησε· νῦν δὲ πλειόνων ὀρεγόμενος στάσιν οὐ μικρὰν ἤγειρεν, ἐξ ἧς οὐκ εὐτυχὲς τὸ τέλος αὐτῷ συνέβη. Λατίνους τε γὰρ ἠξίου τῇ καταγραφῇ τῆς χώρας συμπεριλαμβάνειν καὶ τοὺς νεωστὶ προσλη- 5 φθέντας εἰς τὴν πολιτείαν Ἑρρικας.

LXX. Οἰκεῖα ἑαυτῷ παρασκευάσαι τὰ ἔθνη ταῦτα διανοηθεὶς τῇ μετὰ τὸν θρίαμβον ἡμέρᾳ συνεκάλεσε τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν· καὶ παρελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα, ὡς ἔθος ἐστὶ ποιεῖν τοῖς τεθριαμβευκόσι, πρῶτον 10 μὲν ἀποδέδωκε τὸν ὑπὲρ τῶνπραχθέντων αὐτῷ λόγον, οὗ κεφάλαια ἦν ταῦτα· ὅτι τῆς μὲν πρώτης ὑπατείας τυχὼν τὸ Σαβίνων ἔθνος ἀντιποιοῦμενον τῆς ἡγεμονίας μάχῃ νικήσας ὑπήκοον ἠνάγκασε Ῥωμαίοις γενέσθαι· ἀποδειχθεὶς δὲ τὸ δεύτερον ὑπατος 15 τὴν ἐμφύλιον ἔπαυσε τῆς πόλεως στάσιν καὶ κατήγαγε τὸν δῆμον εἰς τὴν πατρίδα, Λατίνους δὲ συγγενεῖς μὲν ὄντας τῆς Ῥωμαίων πόλεως, αἰεὶ δὲ τῆς ἡγεμονίας καὶ τῆς δόξης αὐτῇ φθονοῦντας, εἰς φιλότητα συνήγαγε τῆς ἰσοπολιτείας μεταδούς, ὥστε μη- 20 κέτι ἀντίπαλον, ἀλλὰ πατρίδα τὴν Ῥώμην νομίζειν. τρίτον δὲ καταστάς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν Οὐολούσκους τε ἠνάγκασε φίλους ἀντὶ πολεμίων γενέσθαι καὶ τὸ Ἑρρικῶν ἔθνος μέγα τε καὶ ἄλκιμον καὶ πλη- 25 σίον σφῶν κείμενον βλάπτειν τε καὶ ὠφελεῖν τὰ μέγιστα ἱκανώτατον ἐκούσιον ὑπηγάγετο. ταῦτά τε δὴ καὶ τὰ ὅμοια τούτοις διεξελθὼν ἠξίου τὸν δῆμον ἑαυτῷ προσέχειν τὸν νοῦν, ὡς παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους πρόνοιαν ἔχοντι τοῦ κοινοῦ καὶ εἰς τὸν λοιπὸν ἔχοντι χρόνον. τελευτῶν δὲ τοῦ λόγου τοσαῦτα ἔφη 30 καὶ τηλικαῦτα ἀγαθὰ ποιήσειν τὸν δῆμον, ὥστε ἅπαντας ὑπερβαλέσθαι τοὺς ἐπαινουμένους ἐπὶ τῷ

φιλεῖν καὶ σώζειν τὸ δημοτικόν· καὶ ταῦτα ἔφη ποιή-
 σειν οὐκ εἰς μακράν. διαλύσας δὲ τὴν ἐκκλησίαν
 καὶ χρόνον οὐδὲ ἀκαριαῖον διαλιπὼν τῇ κατοπί-
 νῃ ἡμέρᾳ συνεκάλει τὴν βουλήν εἰς τὸ συνέδριον ὀρθτῆν
 5 καὶ περίφοβον οὕσαν ἐπὶ τοῖς ῥηθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ
 λόγοις· καὶ πρὶν ἑτέρου τινὸς ἄρξασθαι λόγου τὴν
 ἀπόρρητον ἐν τῷ δήμῳ φυλαχθεῖσαν γνώμην εἰς μέ-
 σσον ἔφερεν, ἀξιῶν τοὺς βουλευτάς, ἐπειδὴ πολλὰ ὁ
 δῆμος τῇ πόλει χρήσιμος γέγονε τὰ μὲν εἰς τὴν ἔλευ-
 10 θερσίαν τὰ δ' εἰς τὸ ἑτέρων ἄρχειν συλλαβόμενος,
 πρόνοιαν αὐτοῦ ποιήσασθαι, τὴν τε χώραν αὐτῷ νει-
 μαντας ὄση πολέμῳ κρατηθεῖσα λόγῳ μὲν ἦν δημο-
 σία, ἔργῳ δὲ τῶν ἀναιδεστάτων τε καὶ σὺν οὐδενὶ
 δικαίῳ κατεσχηκότων πατρικίων, καὶ τῆς ὑπὸ Γέ-
 15 λωνος τοῦ Σικελίας τυράννου πεμφθείσης σφίσι δω-
 ρεᾶς σιτικῆς, ἣν προῖκα δέον ἅπαντας διανείμασθαι
 τοὺς πολίτας ὠνητῆν ἐλάμβανον οἱ πένητες, ἀποδο-
 θῆναι τὰς τιμὰς τοῖς ὠνησαμένοις ἕξ ὧν εἶχε τὸ κοι-
 νὸν χρημάτων.

20 LXXI. Εὐθύς μὲν οὖν ἔτι λέγοντος αὐτοῦ θό-
 ρυβος ἦν πολὺς, ἀχθομένων ἀπάντων καὶ οὐχ ὑπο-¹⁶⁷
 μενόντων τὸν λόγον. ἐπειδὴ δὲ ἐπαύσατο, ὃ τε
 συνύπατος αὐτοῦ Οὐεργίνιος πολλὴν ἐποιήσατο κατη-
 γορίαν ὡς στάσιν εἰσάγοντος, καὶ τῶν ἄλλων βου-
 25 λευτῶν οἱ πρεσβύτατοί τε καὶ τιμιώτατοι, μάλιστα
 δὲ Ἄππιος Κλαύδιος· καὶ μέχρι πολλῆς ὄρας ἠγρω-
 μένοι τε καὶ τὰ ἔσχατα κατ' ἀλλήλων ὄνειδη λέγον-
 τες οὗτοι διετέλεσαν. ταῖς δὲ κατοπίν ἡμέραις ὁ μὲν
 Κάσσιος ἐκκλησίας συνεχεῖς ποιούμενος ἔξεδημαγώ-
 30 γει τὸ πλῆθος, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς κληρουχίας λόγους
 εἰσέφερε, καὶ πολὺς ἦν ἐν ταῖς κατηγορίαις τῶν
 ἀντιπράττόντων. ὁ δ' Οὐεργίνιος τὴν βουλήν ὄση-

μέραι συνάγων μετὰ κοινῆς γνώμης τῶν πατρικίων ἀντιπαρεσκευάζετο φυλακὰς τε καὶ κωλύσεις νομίμων. καὶ ἦν στίφος ἑκατέρῳ τῶν παρακολουθούτων τε καὶ φυλακῆν τῷ σώματι παρεχόντων πολὺ· τὸ μὲν ἄπορον καὶ ὑπαρὸν καὶ πάντα τολμᾶν πρόχειρον ὑπὸ τῷ Κασσίῳ τεταγμένον, τὸ δ' εὐγενέστατόν τε καὶ καθαρώτατον ὑπὸ τῷ Οὐεργινίῳ [τιθέμενον]. τέως μὲν οὖν τὸ χεῖρον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπεκράτει μακρῷ θατέρῳ προέχον, ἔπειτα ἰσόρροπον ἐγένετο προσνειμάντων ἑαυτοὺς τῶν δημάρχων τῇ κρείττονι μοίρᾳ· τάχα μὲν καὶ διὰ τὸ μὴ [ἐκείνοις] δοκεῖν ἄμεινον εἶναι τῇ πόλει δεκασμοῖς τε ἀργυρίου καὶ διανομαῖς τῶν δημοσίων διαφθειρόμενον τὸ πλῆθος ἀργὸν καὶ πονηρὸν εἶναι· τάχα δὲ καὶ διὰ τὸν φθόνον, ὅτι τῆς φιλανθρωπίας ταύτης οὐκ αὐτοὶ ἤρξαν οἱ τοῦ δήμου προεσθηκότες ἀλλ' ἕτερος· οὐθὲν δὲ κωλύει καὶ διὰ τοῦτο τὸ δέος, ὃ πρὸς τὴν αὔξησιν τοῦ ἀνδρὸς ἐλάμβανον μείζονα γενομένην ἢ τῇ πόλει συνέφερον. ἀντέλεγον οὖν ἤδη κατὰ κράτος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις οὗτοι πρὸς τοὺς εἰσφερομένους ὑπὸ τοῦ Κασσίου νόμους, διδάσκοντες τὸν δῆμον, ὡς οὐκ εἴη δίκαιον ἢ διὰ πολλῶν ἐκτίσασθαι πολέμων, ταῦτα μὴ Ῥωμαίους νείμασθαι μόνους, ἀλλὰ καὶ Λατίνους αὐτοῖς ἰσομοιρεῖν τοὺς μὴ παραγενομένους τοῖς πολέμοις, καὶ τοὺς νεωστὶ προσελθόντας πρὸς τὴν φιλίαν Ἑρνίκας, οἷς ἀγαπητὸν ἦν πολέμῳ προσαχθεῖσι τὸ μὴ τὴν ἑαυτῶν ἀφαιρεθῆναι χώραν. ὁ δὲ δῆμος ἀκούων τοτὲ μὲν τοῖς τῶν δημάρχων προσετίθετο λόγοις ἐνθυμούμενος, ὅτι μικρόν τι καὶ οὐκ ἄξιον ἔσται λόγου τὸ ἐκ τῆς δημοσίας γῆς ἐσόμενον ἑκάστῳ λάχος, εἰ μετὰ Ἑρνίκων τε καὶ Λατίνων αὐτὴν νεμήσονται· τοτὲ δὲ ὑπὸ τοῦ Κασσίου

μετεπείδετο δημαγωγούντος, ὡς προδιδόντων αὐτοὺς τοῖς πατρικίοις τῶν δημάρχων καὶ πρόφασιν ποιουμένων τῆς κωλύσεως εὐπρεπῆ τὴν Ἐρνίκων τε καὶ Λατίνων ἰσομοιρίαν, ἣν αὐτὸς ἔφη νόμῳ περιλαβεῖν 168
 5 ἰσχύος τῶν πενήτων ἕνεκα καὶ εἰ τις ἀφαιρεῖσθαι ποτε αὐτοὺς ἀξιῶσαι τὰ δοθέντα κωλύσεως, κρεῖττον ἡγούμενος εἶναι καὶ ἀσφαλέστερον τοῖς πολλοῖς μικρὰ λαβοῦσιν ὁμοίως ἔχειν, ἢ πολλὰ ἐλπίσασιν ἀπάντων ἀποτυχεῖν.

10 LXXII. Τούτοις δὴ τοῖς λόγοις τοῦ Κασσίου θαμινὰ μεταπείδοντος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τὸν ὄχλον, παρελθὼν εἰς τῶν δημάρχων, Γάτος Ῥαβολήμιος ἀνὴρ οὐκ ἄφρων, τὴν τε διχοστασίαν τῶν ὑπάτων ὑπέσχετο 15
 πᾶν εὖ περὶ αὐτῶν εἰσελεῖν καὶ εἰς ἀμφοτέρωθεν πᾶν εὖ περὶ αὐτῶν εἰσελεῖν. ἐπισημασίας δὲ γενομένης αὐτῷ μεγάλης καὶ μετὰ τοῦτο σιωπῆς· Οὐχὶ ταῦτα, εἶπεν, ὦ Κάσσιε, καὶ σὺ Οὐεργίνιε, τὰ κεφάλαιά ἐστι 168
 τοῦ νόμου; ἐν μὲν εἰ χρὴ τὴν δημοσίαν γῆν κατ' ἄνδρα διανεμηθῆναι· ἕτερον δὲ εἰ χρὴ καὶ Λατίνους
 20 καὶ Ἐρνίκας μέρος αὐτῆς λαβεῖν. ὁμολογησάντων δὲ αὐτῶν· Εἶπεν δὴ· σὺ μὲν, εἶπεν, ὦ Κάσσιε, ἀμφοτέρωθεν ταῦτα ἐπισημασίας ἀξιοῖς τὸν δῆμον· σὺ δὲ δὴ πρὸς θεῶν, ὦ Οὐεργίνιε, λέξον ἡμῖν, πότερα θάτερον ἀκυροῖς τῆς Κασσίου γνώμης μέρος τὸ κατὰ
 25 τοὺς συμμαχοὺς οὐκ οἰόμενος δεῖν ἰσομοίρους ἡμῖν Ἐρνίκας τε καὶ Λατίνους ποιεῖν, ἢ καὶ θάτερον ἀκυροῖς ἀξιῶν οὐδὲ ἡμῖν αὐτοῖς διανέμειν τὰ κοινά; ταυτὶ γὰρ ἀπόκριναί μοι μηθὲν ἀποκρυψάμενος. εἰπόντος δὲ τοῦ Οὐεργινίου· Τῇ Λατίνων τε καὶ Ἐρ-
 30 νίκων ἀντιλέγειν ἰσομοιρίαν, τὸ δὲ κατὰ τοὺς πολίτας εἰ πᾶσι δόξειε διανεμέσθαι συγχωρεῖν; ἐπιστρέψας ὁ δῆμαρχος εἰς τὸν ὄχλον εἶπεν· Ἐπεὶ τοίνυν τὸ μὲν

ἕτερον τῆς γνώμης μέρος ἀμφοτέροις τοῖς ὑπάτοις
 συνδοκεῖ, τὸ δ' ἕτερον ἀντιλέγεται πρὸς θατέρου,
 ἰσότημοι δὲ ἀμφοτέροι, καὶ οὐχ οἶόν τε βιάσασθαι
 θατέρῳ τὸν ἕτερον, ὃ μὲν δίδεται παρ' ἀμφοτέρων
 ἤδη λάβωμεν, ὑπὲρ οὗ δὲ ἀμφισβητοῦσιν ἀναβαλώ- 5
 μεθα. ἐπισημήναντος δὲ τοῦ πλήθους ὡς τὰ κρά-
 τιστα ὑποθεμένῳ καὶ καταλύειν ἐκ τοῦ νόμου τὸ
 ποιῶν διχοστασίαν μέρος ἀξιούντος, ἀπορῶν ὃ τι
 684 χρὴ πράττειν ὁ Κάσσιος, καὶ οὔτε ἀναθέσθαι τὴν
 γνώμην προαιρούμενος οὔτε μένειν ἐπ' αὐτῆς ἀντι- 10
 πραττόντων τῶν δημάρχων δυνάμενος, τότε μὲν διέ-
 λυσε τὴν ἐκκλησίαν, ταῖς δὲ ἐξῆς ἡμέραις ἀρρωστίαν
 σκηπτόμενος οὐκέτι κατέβαινε εἰς τὴν ἀγοράν, ἀλλ'
 ὑπομένων ἔνδον ἐπραγματεύετο βία καὶ χειροκρασίᾳ
 κυρῶσαι τὸν νόμον· καὶ μετεπέμπετο Λατίνων τε 15
 καὶ Ἑρνίκων ὄσους ἐδύνατο πλείστους ἐπὶ τὴν ψηφο-
 φορίαν. οἱ δὲ συνήεσαν ἀθρόοι, καὶ δι' ὀλίγου μεστῆ
 ξένων ἦν ἡ πόλις. ταῦτα μαθὼν ὁ Οὐεργίνιος κη-
 ρύττειν ἐκέλευσε κατὰ τοὺς στενωποὺς ἀπιέναι τοὺς
 μὴ κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει, χρόνον ὀρίσας οὐ πό- 20
 λύν. ὁ δὲ Κάσσιος τάναντία ἐκέλευσε κηρύττειν πα-
 ραμένειν τοὺς μετέχοντας τῆς ἰσοπολιτείας, ἕως ἂν
 ἐπικυρωθῇ ὁ νόμος.

LXXIII. Ὡς δ' οὐδὲν ἐγίνετο πέρας, δείσαντες
 οἱ πατρίκιοι, μὴ ψήφων τε ἀρπαγαὶ καὶ χειρῶν ἐπι- 25
 βολαὶ γένωνται καὶ ἄλλα ὅσα φιλεῖ βίαια συμβαίνειν
 685 ἐν ταῖς στασιαζούσαις ἐκκλησίαις εἰσφερομένου τοῦ
 νόμου, συνῆλθον εἰς τὸ συνέδριον ὡς ὑπὲρ ἀπάντων
 ἅπαξ βουλευσόμενοι. "Ἄππιος μὲν οὖν πρῶτος ἐρωτη-
 θεὶς γνώμην οὐκ εἶα συγχωρεῖν τῷ δήμῳ τὴν δια- 30
 νομὴν διδάσκων; ὡς χαλεπὸς ἔσται καὶ ἀλυσιτελής
 σύνοικος ὄχλος ἀργὸς ἐθισθεὶς τὰ δημόσια λιχνεύειν,

καὶ οὐθὲν ἑάσει ποτὲ τῶν κοινῶν οὔτε κτημάτων οὔτε
 χρημάτων ἔτι κοινὸν μένειν· αἰσχύνῃς τε ἄξιον πρᾶγμα
 εἶναι λέγων, εἰ Κασσίου κατηγοροῦντες ὡς πονηρὰ καὶ
 ἀσύμφορα πολιτευομένου καὶ τὸν δῆμον διαφθείρου-
 5 τος, ἔπειτ' αὐτοὶ κοινῇ γνώμῃ ταῦτ' ἐπικυρώσουσιν
 ὡς δίκαια καὶ συμφέροντα· ἐνθυμείσθαι τε αὐτοὺς
 ἀξιῶν, ὡς οὐδ' ἡ χάρις ἢ παρὰ τῶν πενήτων εἰ τὰ
 κοινὰ διανεύμηντο τοῖς συγχωρήσασιν καὶ ἐπιψηφισα-
 μένοις ὑπάρχει, ἀλλ' ἐνὶ τῷ προθέντι τὴν γνώμην
 10 Κασσίῳ καὶ δόξαντι ἠναγκαλέσαι τὴν βουλὴν ἄκου-
 σαν ἐπικυρώσαι. προειπὼν δὲ ταῦτα καὶ παραπλήσια
 τούτοις ἕτερα τελευτῶν τάδε συνεβούλευσεν· ἄνδρας
 ἐκ τῶν ἐντιμοτάτων βουλευτῶν ἐλέσθαι, οἵτινες ἐπελ-
 15 αῦτῃς κλέπτουτες ἢ βιαζόμενοί τινες ἰδιῶται κατα-
 νέμουσιν ἢ ἐπεργάζονται διαγνόντες ἀποδώσουσιν τῷ
 δημοσίῳ· τὴν δὲ ὀρισθεῖσαν ὑπ' ἐκείνων γῆν διαι-
 ρεθεῖσαν εἰς κλήρους ὅσους δὴ τινὰς καὶ στήλαις
 εὐκόσμοις διαγραφείσαν τὴν μὲν ἀπεμποληθῆναι παρ-
 20 ἥνει καὶ μάλιστα περὶ ἧς ἀμφίλογόν τι πρὸς ἰδιώ-
 τας ἦν, ὥστε τοῖς ὠνησαμένοις εἶναι πρὸς τοὺς ἀντι-
 ποιησομένους ὑπὲρ αὐτῶν κρίσεις, τὴν δὲ πενταετῆ
 μισθοῦν χρόνον· τὸ δὲ προσιὸν ἐκ τῶν μισθώσεων
 ἀργύριον εἰς τοὺς ὀψωνιασμοὺς τῶν στρατευομένων
 25 ἀναλοῦσθαι καὶ εἰς τὰς μισθώσεις ὧν οἱ πόλεμοι
 χορηγιῶν δέονται· Νῦν μὲν γάρ, ἔφη, ὁ φθόνος τῶν
 πενήτων ὁ πρὸς τοὺς πλουσίους, ὅσοι σφετερισάμενοι
 τὰ κοινὰ διακατέχουσι, δίκαιός ἐστι· καὶ οὐθὲν θαυ-
 30 μάστιόν, εἰ τὰ κοινὰ πάντας διανεύμασθαι μᾶλλον
 ἀξιούσιν, ἢ τοὺς ἀναιδεστάτους τε καὶ ὀλίγους κατέ-
 χειν. ἔάν δὲ ἀφισταμένους αὐτῆς ὀρῶσι τοὺς νῦν
 καρπουμένους καὶ τὰ κοινὰ ὄντως κοινὰ γινόμενα,

παύσονται φθονοῦντες ἡμῖν, τὴν τε ἐπιθυμίαν τῆς
κατ' ἄνδρα διανομῆς τῶν ἀγρῶν ἐπανήσουσι μαθόν-
τες, ὅτι λυσιτελεστέρα τῆς μικρᾶς ἐκάστῳ μερίδος,
ἢ κοινὴ μετὰ πάντων ἔσται κτήσις. διδάσκομεν γὰρ
αὐτούς, ἔλεγεν, ὅσον τὸ διάφορον, καὶ ὡς εἷς μὲν 5
ἕκαστος τῶν πενήτων γήδιον οὐ μέγα λαβὼν καὶ εἰ
τύχοι γείτονας ὄκληρους ἔχων οὔτε [γὰρ] αὐτὸς ἱκα-
νὸς ἔσται τοῦτο γεωργεῖν δι' ἀπορίαν, οὔτε τὸν
μισθωσόμενον ὅτι μὴ τὸν γείτονα εὐρήσει· εἰ δὲ με-
γάλοι κλῆροι ποικίλας τε καὶ ἀξιολόγους ἔχοντες 10
γεωργοῖς ἐργασίας ὑπὸ τοῦ κοινοῦ μισθοῖντο, πολ-
λὰς οἴσουσι προσόδους· καὶ ὅτι κρεῖττον αὐτοῖς ἔστιν,
ὅταν ἐξίωσιν ἐπὶ τοὺς πολέμους ἐκ τοῦ δημοσίου τα-
μιείου τὸν ἐπισιτισμὸν τε καὶ ὄψωνιασμὸν λαμβάνειν,
ἢ ἐκ τῶν ἰδίων οἰκῶν εἰς τὸ ταμεῖον ἐκάστου τε- 15
θλιμμένων ἔστιν ὅτε τῶν βίων καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν
τῷ συμπορίζειν τὸ ἀργύριον ἐπιβαρησομένων.

LXXIII. Ταύτην εἰσηγησαμένου τὴν γνώμην
Ἀππίου καὶ σφόδρα δόξαντος εὐδοκιμεῖν, δεύτερος
ἔρωτηθεὶς Αὐλὸς Σεμπρώνιος Ἀτρατῖνος ἔλεξεν· 20
"Ἀππιον μὲν οὐ νῦν ἔχω πρῶτον ἐπαινεῖν, ὡς φρο-
νῆσαι τε ἱκανώτατον πρὸ πολλοῦ τὰ μέλλοντα καὶ
γνώμας τὰς καλλίστας τε καὶ ὠφελιμωτάτας ἀποδει-
κνύμενον βέβαιόν τε καὶ ἀμετακίνητον ἐν τοῖς κρι-
θεῖσι καὶ οὔτε φόβῳ εἰκοντα οὔτε χάρισιν ὑποκατα- 25
κλινόμενον. ἀεὶ γὰρ ἐπαινῶν αὐτὸν καὶ θαυμάζων
διατελῶ τοῦ τε φρονίμου καὶ τῆς γενναιότητος ἦν
παρὰ τὰ δεινὰ ἔχει. γνώμην τε οὐχ ἑτέραν ἀλλὰ καὶ
αὐτὸς ταύτην ἀποδείκνυμαι, μικρὰ ἔτι προσθεὶς
αὐτῇ, ἃ μοι παραλιπεῖν Ἀππίος ἐδόκει. Ἐρνιακας μὲν 30
γὰρ καὶ Λατίνους, οἷς νεωστὶ δεδώκαμεν τὴν ἰσοπο-
λιτείαν, οὐδ' αὐτὸς οἶμαι δεῖν κληρουχεῖν τὰ ἡμέτερα.

οὐ γὰρ ἐξ οὗ προσῆλθον εἰς τὴν φιλίαν ἡμῖν ταύτην
 τὴν γῆν κτησάμενοι ἔχομεν, ἀλλὰ παλαιότερον ἔτι
 τοῖς ἑαυτῶν κινδύνοις οὐθενὸς ἄλλου προσωφελή-
 σαντος ἀφελόμενοι τοὺς ἐχθρούς. ἀποκρινώμεθα τε
 5 αὐτοῖς, ὅτι τὰς μὲν πρότερον ὑπαρχούσας ἡμῖν κτή-
 σεις, ὅσας ἕκαστοι εἶχομεν ὅτε τὴν φιλίαν συνειτιθέ-
 μεθα, ἰδίας τε καὶ ἀναφαιρέτους ἑκάστοις δεῖ μένειν,
 ὅσων δ' ἂν ἀπ' οὗ τὰς συνθήκας ἐποιησάμεθα κοινῇ
 στρατεύσαντες ἐκ πολέμου κύριοι γενώμεθα, τούτων
 10 ὑπάρξει τὸ ἐπιβάλλον ἑκάστοις λάχος. ταῦτα γὰρ
 οὔτε τοῖς συμμάχοις ὡς ἀδικουμένοις ὀργῆς παρέξει
 δικαίας προφάσεις, οὔτε τῷ δήμῳ δέος, μὴ δόξῃ τὰ
 κερδαλεώτερα πρὸ τῶν εὐπρεπεστέρων αἰρεῖσθαι.
 τῇ τε αἰρέσει τῶν ἀνδρῶν, οὓς Ἄππιος ἡξίλου ὀριστὰς
 15 γενέσθαι τῆς δημοσίας γῆς, πάνυ εὐδοκῶ. πολλὴν
 γὰρ ἡμῖν τοῦτο οἴσει παρησίαν πρὸς τοὺς δημοτι-
 κούς, ἐπεὶ νῦν γε ἄχθονται κατ' ἀμφοτέρα, καὶ ὅτι 169
 αὐτοὶ τῶν δημοσίων οὐθέν ἀπολαύουσι κτημάτων,
 καὶ ὅτι ἐξ ἡμῶν τινες οὐ δικαίως αὐτὰ καρποῦνται.
 20 εἰάν δὲ δημοσιωθέντα ἰδῶσι καὶ τὰς ἀπ' αὐτῶν προσ-
 ὄδους εἰς τὰ κοινὰ καὶ ἀναγκαῖα δαπανωμένας,
 οὐδὲν ὑπολήφονται σφίσι διαφέρειν τῆς γῆς ἢ τῶν
 ἐξ αὐτῆς καρπῶν μετέχειν. ἐγὼ γὰρ λέγειν, ὅτι τῶν
 ἀπόρων ἐνίοις μᾶλλον εὐφραίνουσιν αἱ ἀλλότριαι
 25 βλάβαι τῶν ἰδίων ὠφελειῶν. οὐ μὲν ἀποχρῆν γε
 οἶομαι τούτων ἑκάτερον ἐν τῷ ψηφίσματι γραφέν,
 ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλης τινὸς οἶομαι δεῖν θεραπείας με-
 τρίας τὸν δῆμον οἰκειώσασθαι τε καὶ ἀναλαβεῖν·
 ἢν μετὰ μικρὸν ἐρῶ, τὴν αἰτίαν πρῶτον ὑμῖν ἀπο-
 30 δειξάμενος, μᾶλλον δὲ τὴν ἀνάγκην, δι' ἣν καὶ τοῦτο
 πρακτέον ἡμῖν.

LXXV. Ἴστε δήπου τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ῥη-

θέντας ὑπὸ τοῦ δημάρχου λόγους, ὅτε ἤρετο τῶν
 ὑπάτων τὸν ἕτερον τοῦτον Οὐεργίνιον, ἦντινα γνώ-
 1691 μην ἔχει περὶ τῆς κληρουχίας, πόττερα τοῖς μὲν πο-
 λίταις συγχωρεῖ διανέμειν τὰ δημόσια, τοῖς δὲ συμ-
 μάχοις οὐκ ἔα, ἢ τῶν κοινῶν τῶν ἡμετέρων οὐδ' ἔ-
 ἡμῖν συγχωρεῖ μέρος λαγχάνειν. καὶ οὗτος ὠμολό-
 γησε τὸ καθ' ἡμᾶς μέρος οὐ καλύειν τῆς κληρουχίας,
 εἰάν πᾶσι ταῦτα κράτιστα εἶναι δοκῆ· καὶ ἡ συγχώ-
 ρησις ἦδε τοὺς τε δημάρχους ἐποίησεν ἡμῖν συνα-
 γωνιστὰς καὶ τὸν δῆμον ἐπιεικέστερον. τί οὖν μα- 10
 θόντες ἂν τότε συνεχωρήσαμεν νῦν ἀναθησόμεθα;
 ἢ τί πλέον ἡμῖν ἔσται τὰ γενναῖα καὶ τὰ καλὰ πολι-
 τεύματα καὶ ἄξια τῆς ἡγεμονίας πολιτευομένοις, εἰάν
 μὴ πείθωμεν τοὺς χρησομένους; οὐ πείσομεν δέ,
 καὶ τοῦτο οὐδεὶς ὑμῶν ἀγνοεῖ. χαλεπώτεροι γὰρ ἂν 15
 1692 τῶν μὴ τυγχανόντων ἀπαντήσειαν οἱ ψευσθέντες
 τῆς ἐλπίδος καὶ τὰ ὁμολογηθέντα μὴ κομιζόμενοι.
 οἰχθήσεται δὴ πάλιν φέρων αὐτοὺς ὁ τὰ πρὸς ἡδονὴν
 πολιτευόμενος, καὶ οὐδὲ τῶν δημάρχων τις ἔτι μεθ'
 ἡμῶν στήσεται. τί οὖν ὑμῖν πράττειν παραινῶ καὶ 20
 τί προστίθῃμι τῇ Ἀππίου γνώμῃ μάθετε, ἀλλὰ μὴ
 προξαναστῆτε μηδὲ θορυβήσητε πρὶν ἅπαντα ἀκού-
 σῃτε ἂν λέγω. τοῖς αἰρεθησομένοις ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν
 τῆς χώρας καὶ περιορισμὸν εἴτε δέκα ἀνδράσιν εἰδ'
 ὅσοισδ' ἢ ποτε ἐπιτρέψατε διαγνῶναι, τίνα τε αὐτῆς 25
 δεῖ καὶ ὁπόσῃν κοινὴν εἶναι πάντων καὶ κατὰ πεν-
 ταετίαν μισθουμένην αὔξειν τὰς τοῦ ταμιείου προσ-
 ὁδους· ὁπόσῃν τ' αὖ καὶ ἦντινα τοῖς δημόταις ἡμῶν
 δαιρεθῆναι· ἦν δ' ἂν ἐκεῖνοι κληροῦχον ἀποδείξωσι
 γῆν, ὑμᾶς διαγνόντας εἴτε ἅπασιν εἴτε οἷς δὴ οὐκέτ' 30
 1693 ἔστι κλῆρος εἴτε τοῖς ἐλάχιστον ἔχουσι τίμημα εἰδ'
 ὅπως ἂν βούλησθε κατανεῖμαι· τοὺς δὲ ὀριστὰς

αὐτῆς ἀνδρας καὶ τὸ ὑμέτερον ψήφισμα ὃ περὶ τῆς κληρουχίας ἐξοίσετε καὶ τὰλλα ὅσα δεῖ γενέσθαι, ἐπειδὴ βραχὺς ὁ λειπόμενός ἐστι τῆς ἀρχῆς τοῖς ὑπάτοις χρόνος, τοὺς εἰσιόντας ὑπάτους ὡς ἂν αὐτοῖς 5 κρᾶτιστα δοκῇ ἔξειν ἐπιτελέσαι. οὔτε γὰρ ὀλίγων τηλικαῦτα πράγματα δεῖται χρόνων, οὔτε ἢ νῦν στασιάζουσα ἀρχὴ φρονιμώτερον ἂν καταμάθοι τὰ συμφέροντα τῆς μετ' αὐτὴν ἀποδειχθησομένης, ἐὰν ἐκεῖνη γε ὥσπερ ἐλπίζομεν ὁμοιοῦ. χρήσιμον δὲ 10 πρᾶγμα ἐν πολλοῖς καὶ ἥκιστα σφαλερὸν ἀναβολή, καὶ πολλὰ ὁ χρόνος ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μετατίθησι· καὶ τὸ μὴ στασιάζον ἐν τοῖς προεστηκόσι τῶν κοινῶν ἀπάντων ἀγαθῶν ἐν ταῖς πόλεσιν αἴτιον. ἐγὼ μὲν δὴ ταύτην ἀποφαίνομαι γνώμην· εἰ δέ τις ἄλλο 15 κρεῖττον εἰσηγεῖται λεγέτω.

LXXVI. Πανσαμένον δὲ αὐτοῦ πολὺς ἔπαινος 1694 ἐκ τῶν παρόντων ἐγένετο, καὶ οὐθεις τῶν μετ' ἐκεῖνον ἐρωτηθέντων ἑτέραν γνώμην ἀποφαίνεται· γράφεται δὴ μετὰ ταῦτα τὸ τῆς βουλῆς δόγμα τοιούδε· ἀνδρας 20 ἐκ τῶν ὑπατικῶν ἀποδειχθῆναι δέκα τοὺς πρεσβυτάτους, οἵτινες ὀρίσαντες τὴν δημοσίαν χώραν ἀποδείξουσιν, ὅσην τε δεῖ μισθοῦσθαι καὶ ὅσην τῶ δήμῳ διαιρεθῆναι· τοῖς δὲ ἰσοπολίταις τε καὶ συμμαχοῖς, ἐὰν τινα ὑστερον ἐπικτήσωνται κοινῇ στρατευσάμενοι, 25 τὸ ἐπιβάλλον ἐκάστοις κατὰ τὰς ὁμολογίας ὑπάρχειν μέρος· τὴν δὲ αἴρεσιν τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν διανομὴν τῶν κλήρων καὶ τὰλλα ὅσα δεῖ γενέσθαι τοὺς εἰσιόντας ἐπιτελέσαι ὑπάτους. τοῦτο τὸ δόγμα εἰς τὸν δῆμον εἰσενεχθὲν τὸν τε Κάσσιον ἔπανσε τῆς 30 δημαγωγίας, καὶ τὴν ἀναρριπιζομένην ἐκ τῶν πενήτων στάσιν οὐκ εἶασε περαιτέρω προελθεῖν.

LXXVII. Τῷ δ' ἑξῆς ἐνιαυτῷ τῆς ἑβδομηκοστῆς

καὶ τετάρτης Ὀλυμπιάδος ἐνεστῶσης, ἣν ἐνίκα στά-
 διον Ἄστυλος Συρακούσιος, Ἀθήνησι δὲ ἄρχων ἦν
 695 Λεώστρατος, Κοίντου Φαβίου καὶ Σερούλου Κορνη-
 λίου τὴν ὑπατείαν παρεληφόντων, ἄνδρες ἐκ τῶν
 πατρικίων νέοι μὲν ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἐπιφανέστατοι 5
 δὲ τῶν ἄλλων κατὰ γε ἀξιώσεις προγόνων, καὶ διὰ
 τὰς ἐταιρίας τε καὶ πλοῦτους μέγα δυνάμενοι, καὶ
 ὡς νέοι τὰ πολιτικά πράττειν οὐδενὸς τῶν ἐν ἀκμῇ
 χείρους, Καίσιων Φάβιος, ἀδελφὸς τοῦ τότε ὑπατεύον-
 τος, καὶ Λεύκιος Οὐαλέριος Ποπλικόλας, ἀδελφὸς τοῦ 10
 καταλύσαντος τοὺς βασιλεῖς, τὴν ταμειυτικὴν ἔχοντες
 ἐξουσίαν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ-
 κλησίαν συνάγειν ὄντες κύριοι, τὸν ὑπατεύσαντα τῷ
 πρόσθ' ἐνιαυτῷ Σπόριον Κάσσιον καὶ τολμήσαντα
 τοὺς περὶ τῆς διανομῆς εἰσηγήσασθαι νόμους εἰσηγ- 15
 γειλαν εἰς τὸν δῆμον ἐπὶ τυραννίδος αἰτία· καὶ
 προειπόντες ἡμέραν φητὴν ἐκάλουν αὐτὸν ὡς ἐπὶ τοῦ
 696 δῆμου τὴν δίκην ἀπολογησόμενον. ὄχλου δὲ πλείστου
 συναχθέντος εἰς τὴν ἀποδειχθεῖσαν ἡμέραν, συγκα-
 λέσαντες εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος τὰ τε ἐμφανῆ τοῦ 20
 ἀνδρὸς ἔργα ὡς ἐπ' οὐδενὶ χρηστῷ γενόμενα διεξ-
 ῆσαν· ὅτι Λατίνοις μὲν πρῶτον, οἷς ἀπέχρη πολι-
 τείας κοινῆς ἀξιοθῆναι μέγα εὐτύχημα ἡγουμένοις
 εἰ καὶ ταύτης τύχοιεν, οὐ μόνον ἦν ἦτον πολιτείαν
 ὑπατος ὧν ἐχαρίσατο, ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν ἐκ τοῦ πο- 25
 λέμου λαφύρων ἐὰν κοινῇ γένηται στρατεία τὴν τρί-
 τὴν ἐψηφίσατο δίδοσθαι· ἔπειτα Ἑρνικας, οὓς πο-
 λέμφω χειρωθέντας ἀγαπᾶν ἐχρῆν εἰ μὴ καὶ τῆς
 αὐτῶν χώρας ἀφαιρέσει τινὶ ζημιωθεῖεν, φίλους μὲν
 ἀντὶ ὑπηκόων ἐποίησε, πολίτας δὲ ἀντὶ ὑποτελῶν, 30
 γῆς τε καὶ λείας, ἣν ἂν ἐκ παντὸς κτήσωνται, τὴν
 ἑτέραν ἔταξε λαμβάνειν τρίτην μερίδα. ὥστε μερι-

ζομένων εἰς τρεῖς κλήρους τῶν λαφύρων τοὺς μὲν ὑπηκόους τε καὶ ἐπήλυδας διμοιρίας λαμβάνειν, τοὺς δ' αὐθιγενεῖς καὶ ἡγεμόνας τρίτην μερίδα. ἐκ δὲ ¹⁶⁹ τούτου δυεῖν τῶν ἀτοπωτάτων θάτερον ἐπεδείκνυσαν αὐτοῖς συμβησόμενον, ἔάν τινας ἑτέρους διὰ πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας προέλωνται ταῖς αὐταῖς τιμῆσαι δωρεαῖς, αἷς Λατίνους τε ἐτίμησαν καὶ τοὺς μὴδ' ὅτιοῦν ἀγαθὸν ἀποδειξαμένους Ἐρυνικας. μιᾶς γὰρ καταλειπομένης αὐτοῖς τρίτης μερίδος, ἣ ¹⁰ οὐχ ἔξειν ὅτι δώσουσιν ἐκείνοις μέρος ἢ τὰ ὅμοια ψηφισαμένους μὴδὲν ἑαυτοῖς καταλείψειν.

LXXVIII. Πρὸς δὲ τούτοις διεξήεσαν, ὅτι δημεῦσαι τὰ κοινὰ τῆς πόλεως ἐπιβαλόμενος οὔτε τῆς βουλῆς ψηφισαμένης οὔτε τῶ συνυπάτῳ δοκοῦν, βία ¹⁵ κυροῦν ἐμέλλησε τὸν νόμον, ὃς οὐ καθ' ἑν τούτῳ μόνον ἦν ἀσύμφορός τε καὶ ἄδικος, ὅτι προβουλεύσαι δέον τὸ συνέδριον καὶ εἰ δόξειεν ἐκείνῳ κοινήν ἀπάντων εἶναι τῶν ἐν τέλει τὴν φιλανθρωπίαν ἐνὸς ἀνδρὸς ἐποίει τὴν χάριν· ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ ²⁰ πάντων σχετλιώτατον, ὅτι λόγῳ μὲν δόσις ἦν τοῖς πολίταις τῆς δημοσίας χώρας, ἔργῳ δὲ ἀφαίρεσις, Ῥωμαίων μὲν τῶν κτησαμένων αὐτὴν μίαν μοῖραν ¹⁶⁹ ληψομένων, Ἐρυνίκων δὲ καὶ Λατίνων οἷς οὐθὲν αὐτῆς μετῆν τὰς δύο· καὶ ὡς οὐδὲ τοῖς δημάρχοις ²⁵ ἐναντιωθεῖσι καὶ παραλύειν ἐκ τοῦ νόμου θάτερον ἀξιοῦσι μέρος τὸ κατὰ τὴν ἰσομοιρίαν τῶν ἐπηλύδων, ἐπέισθη, ἀλλὰ καὶ δημάρχοις καὶ συνυπάτῳ καὶ βουλῇ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τὰ κράτιστα βουλευομένοις τὰναντία πράττων διετέλεσε. διεξελ- ³⁰ θόντες δὲ ταῦτα, καὶ μάρτυρας αὐτῶν ἅπαντας τοὺς πολίτας ποιησάμενοι, μετὰ τούτῳ ἤδη καὶ τὰς ἀπορρήτους τῆς τυραννίδος παρείχοντο πίστει, ὡς

χρήματά τε συνενέγκαιεν αὐτῷ Λατίνοι καὶ Ἑρηνικες
 καὶ ὄπλα παρασκευάσαιντο καὶ συμπορεύοντο ὡς
 αὐτὸν οἱ θρασύτατοι τῶν ἐν ταῖς πόλεσι νέων ἀπόρ-
 ρητά τε ποιούμενοι βουλευτήρια καὶ πολλὰ πρὸς
 τούτοις ἕτερα ὑπηρετοῦντες, καὶ παρείχοντο τοὺς 5
 τούτων μάρτυρας πολλοὺς μὲν ἀστούς, πολλοὺς δ'
 ἐκ τῶν ἄλλων συμμαχιδῶν πόλεων, οὔτε φαύλους
 οὔτε ἀφανεῖς. οἷς ἐπίστευσεν ὁ δῆμος, καὶ οὔτε
 λόγοις ἔτι ὑπαχθεῖς οὓς ὁ ἀνὴρ ἐκ πολλῆς παρα-
 σκευῆς συγκειμένους διέθετο, οὔτε οἰκτῶ ἐνδοὺς 10
 τριῶν μὲν αὐτῷ παίδων μεγάλην παρεχόντων εἰς
 ἔλεον ἐπικουρίαν, πολλῶν δ' ἄλλων συγγενῶν τε
 καὶ ἐταίρων συνολοφυρομένων, οὔτε τῶν κατὰ πο-
 λέμους ἔργων δι' οὓς ἐπὶ μῆκιστον ἦλθε τιμῆς
 φειδῶ λαβῶν τινα, καταψηφίζεται τὴν δίκην. οὕτως 15
 τε ἄρα ἦν πικρὸς πρὸς τὸ τῆς τυραννίδος ὄνομα,
 ὥστε οὐδ' ἐν τῷ τιμήματι τῆς δίκης μετρίᾳ ὀργῇ
 ἐχρήσατο πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ θανάτου ἐτίμησεν. εἰσῆει
 γὰρ αὐτὸν δέος, μὴ φυγὰς ἐλαθεῖς ἐκ τῆς πατρίδος
 ἀνὴρ στρατηγηῆσαι πολέμους τῶν τότε δεινότητος, 20
 ὅμοια δράσαι Μαρκίῳ τὰ τε φίλια διαβάλλων καὶ τὰ
 ἐχθρὰ συνιστάς, καὶ πόλεμον ἄσπειστον ἐπάγοι τῇ
 πατρίδι. τοῦτο τὸ τέλος τῆς δίκης λαβούσης, ἀγα-
 γόντες οἱ ταμίαι τὸν ἄνδρα ἐπὶ τὸν ὑπερκείμενον
 τῆς ἀγορᾶς κρημνόν, ἀπάντων ὀρώντων ἔρριψαν κατὰ 25
 τῆς πέτρας. αὕτη γὰρ ἦν τοῖς τότε Ῥωμαίοις ἐπιχώ-
 ριος τῶν ἐπὶ θανάτῳ ἀλόντων ἢ κόλασις.

LXXVIII. Ὁ μὲν οὖν πιθανώτερος τῶν παραδε-
 δομένων ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς λόγων τοιόσδε ἐστίν· δεῖ
 δὲ καὶ τὸν ἦσσον πιθανόν, ἐπειδὴ κάκεινος πεπι- 30
 στευται ὑπὸ πολλῶν καὶ ἐν γραφαῖς ἀξιοχρεοῖς φέ-
 ρεται, μὴ παρελθεῖν. λέγεται δὴ τισιν, ὡς ἀδήλου

πασιν οὔσης ἔτι τῆς ὑπ' αὐτοῦ συσκευαζομένης τυ-
 ραννίδος, πρῶτος ὑποπιεύσας ὁ πατήρ τοῦ Κασσίου
 καὶ διὰ τῆς ἀκριβεστάτης βασιάνου τὸ πρᾶγμα ἐξετά-
 σασ ἤκεν ἐπὶ τὴν βουλήν· ἔπειτα κελεύσας ἐξελθεῖν
 5 τὸν υἱὸν μηνυτῆς τε καὶ κατήγορος αὐτοῦ ἐγένετο·
 καταγνούσης δὲ καὶ τῆς βουλῆς, ἀγαγὼν αὐτὸν εἰς
 τὴν οἰκίαν ἀπέκτεινε. τὸ μὲν οὖν πικρὸν καὶ ἀπαρ-
 αίτητον τῆς τῶν πατέρων ὀργῆς εἰς τοὺς ἀδικούντας
 υἱοὺς καὶ μάλιστα ἐν τοῖς τότε Ῥωμαίοις οὐδὲ ταύ-
 10 τὴν ἀποθνήσκει τὴν ἀπόφασιν· ἐπεὶ καὶ πρότερον
 Βροῦτος ὁ τοὺς βασιλεῖς ἐκβαλὼν ἀμφοτέρους τοὺς
 υἱοὺς ἐδικαίωσε κατὰ τὸν τῶν κακούργων νόμον¹⁷⁰
 ἀποθάνειν, καὶ πελέκεσι τοὺς ἀνχένας ἀπεκόπησαν,
 ὅτι συμπράττειν τοῖς βασιλεῦσιν ἐδόκουν τὴν κάθο-
 15 δον. καὶ μετὰ ταῦτα Μάλλιος, ὁ ἐν τῷ Γαλατικῷ
 πολέμῳ στρατηγῶν, τὸν υἱὸν ἀριστεύοντα κατὰ πόλε-
 μον τῆς μὲν ἀνδρείας ἕνεκα τοῖς ἀριστείοις στεφά-
 νοις ἐκόσμησεν, ἀπείθειαν δὲ ἐπικαλῶν, ὅτι οὐκ ἐν
 ᾧ ἐτάχθη φρουρίῳ ἔμεινεν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐπιτα-
 20 γὴν τοῦ ἡγεμόνος ἐξῆλθεν ἀγωνιούμενος, ὡς λειπο-
 τάκτην ἀπέκτεινε. καὶ ἄλλοι πολλοὶ πατέρες, οἱ μὲν
 ἐπὶ μείζοσιν αἰτίαις οἱ δ' ἐπ' ἐλάττοσιν, οὔτε φειδῶ
 τῶν παίδων οὔτε ἔλεον ἔσχον. κατὰ μὲν δὴ τοῦτο
 οὐκ ἀξιῶ, ὡσπερ ἔφην, προβεβλήσθαι τὸν λόγον, ὡς
 25 ἀπίθανόν· ἐκεῖνα δὲ με ἀνθέλκει τεκμηρίων ὄντα¹⁷⁰
 οὔτ' ἐλάχιστα οὔτε ἀπίθανα, καὶ πρὸς τὴν ἑτέραν
 ἄγει συγκατάθεσιν, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κασ-
 σίου ἢ τε οἰκία κατεσκάφη, καὶ μέχρι τοῦδε ἀνεῖται
 ὁ τόπος αὐτῆς αἰθριος ἔξω τοῦ νεῶ τῆς Γῆς, ὃν
 30 ὑστέροις ἢ πόλις κατεσκευάσε χρόνοις ἐν μέρει τινὶ
 αὐτῆς κατὰ τὴν ἐπὶ Καρρίνας φέρουσαν ὁδόν, καὶ
 τὰ χρήματα αὐτοῦ τὸ κοινὸν ἀνέλαβεν· ἐξ ὧν ἀπαρ-

χάς ἐν ἄλλοις τε ἱεροῖς ἀνέθηκε, καὶ δὴ καὶ τῇ Δῆ-
 μητρὶ τοὺς χαλκίους ἀνδριάντας ἐπιγραφαῖς δηλοῦν-
 τας ἀφ' ὧν εἰσι χρημάτων ἀπαρχαί. εἰ δέ γε ὁ πατήρ
 1703 μνηυτής τε καὶ κατήγορος καὶ κολαστής αὐτοῦ ἐγέ-
 νετο, οὗτ' ἂν ἡ οἰκία αὐτοῦ κατεσκάφη οὔτε ἡ οὐσία 5
 ἐδημεύθη. Ῥωμαίοις γὰρ οὐθὲν ἰδίον ἐστὶ κτῆμα
 ζώντων ἔτι τῶν πατέρων, ἀλλὰ καὶ τὰ χρήματα καὶ
 τὰ σώματα τῶν παίδων ὅ τι βούλονται διατιθέναι
 τοῖς πατράσιν ἀποδέδοται. ὥστε οὐκ ἂν δήπου τὴν
 τοῦ πατρὸς οὐσίαν τοῦ μνηύσαντος τὴν τυραννίδα 10
 ἐπὶ τοῖς τοῦ παιδὸς ἀδικήμασιν ἀφαιρεῖσθαι καὶ δη-
 μεύειν ἢ πόλις ἤξιον. διὰ μὲν δὴ ταῦτα τῶ προτέρῳ
 συγκατατίθεμαι τῶν λόγων μᾶλλον· ἔθηκα δὲ ἀμ-
 φοτέρους ἵνα ἐξῆ τοῖς ἀναγνωσομένοις ὀποτέρῳ βού-
 λονται τῶν λόγων προσέχειν. 15

LXXX. Ἐπιβαλλομένων δέ τινων καὶ τοὺς παῖ-
 δας ἀποκτείνει τοῦ Κασσίου, δεινὸν τὸ ἔθος ἔδοξεν
 εἶναι τῇ βουλῇ καὶ ἀσύμφορον· καὶ συνελθοῦσα
 ἐψηφίσατο ἀφείσθαι τὰ μειράκια τῆς τιμωρίας καὶ
 ἐπὶ πάσῃ ἀδείᾳ ζῆν, μήτε φυγῇ μήτε ἀτιμίᾳ μήτε 20
 ἄλλῃ συμφορᾷ ζημιωθέντα. καὶ ἐξ ἐκείνου τὸ ἔθος
 1704 τοῦτο Ῥωμαίοις ἐπιχώριον γέγονεν ἕως τῆς καθ'
 ἡμᾶς διατηρούμενον ἡλικίας, ἀφείσθαι τιμωρίας ἀπά-
 σης τοὺς παῖδας ὧν ἂν οἱ πατέρες ἀδικήσωσιν, εἴαν
 τε τυράννων ὄντες υἱοὶ τύχωσιν, εἴαν τε πατροκτό- 25
 νων, εἴαν τε προδοτῶν, ὃ μέγιστόν ἐστι παρ' ἐκείνοις
 ἀδίκημα. οἳ τε καταλῦσαι τὸ ἔθος τοῦτο ἐπιβαλό-
 μενοι κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους μετὰ τὴν συντέ-
 λειαν τοῦ Μαρσικοῦ τε καὶ ἔμφυλλου πολέμου, καὶ
 τοὺς παῖδας τῶν ἐπικηρουχθέντων ἐπὶ Σύλλα πατέρων 30
 ἀφελόμενοι τὸ μετιέναι τὰς πατέρας ἀρχὰς καὶ βου-
 λῆς μετέχειν καθ' ὃν ἐδυνάστευον αὐτοὶ χρόνον,

ἐπίφθονόν τε ἀνθρώποις καὶ νεμεσητὸν θεοῖς ἔργον
 ἔδοξαν ἀποδείξασθαι. τοιγάρτοι δίκη μὲν ἐκείνοις
 σὺν χρόνῳ τιμωρὸς οὐ μεμπτή παρηκολούθησε, δι'
 ἦν ἐκ μεγίστου τέως ἀυχήματος εἰς ταπεινότατον
 5 πτώμα κατήχθησαν, καὶ οὐδὲ γένος τὸ ἐξ αὐτῶν ὅτι
 μὴ κατὰ γυναῖκας ἔτι λείπεται. τὸ δ' ἔθος εἰς τὸν
 ἐξ ἀρχῆς κόσμον ὁ τούτους καθελῶν ἀνὴρ ἀποκα-
 ἔστησε. παρ' Ἑλλησι δὲ οὐχ' οὕτως ἐνίοις ὁ νόμος¹⁷⁰
 ἔχει, ἀλλὰ τοὺς ἐκ τυράννων γενομένους οἱ μὲν συνα-
 10 ποκτίννυσθαι τοῖς πατράσι δικαιοῦσιν, οἱ δ' ἀειφυ-
 γία κολάζουσιν, ὥσπερ οὐκ ἐνδεχομένης τῆς φύσεως
 χρηστοὺς παῖδας ἐκ πονηρῶν πατέρων ἢ κακοὺς ἐξ
 ἀγαθῶν γενέσθαι. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων εἴτε ὁ παρ'
 Ἑλλησιν ἀμείνων νόμος εἴτε τὸ Ῥωμαίων ἔθος κρείττον,
 15 ἀφίημι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν· ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὰ ἐξῆς.

LXXXI. Μετὰ γὰρ τὸν τοῦ Κασσίου θάνατον
 οἱ μὲν ἀυξάνοντες τὴν ἀριστοκρατίαν θρασύτεροί τε
 καὶ ὑπεροπτικώτεροι τῶν δημοτικῶν ἐγεγόνεσαν· οἱ
 δ' ἐν ἀφανεί τε δόξῃ φερόμενοι καὶ βίῳ εἰς ταπεινὰ
 20 συνεστάλησαν, καὶ ὡς ἄριστον ἀπολωλεκότες φύλακα
 τῆς δημοτικῆς μερίδος πολλὴν ἄνοιαν ἑαυτῶν ἐπὶ τῇ
 καταδίκη κατηγόρουν. τούτου δ' αἴτιον ἦν, ὅτι τὰ
 δόξαντα τῇ βουλῇ περὶ τῆς κληρουχίας οὐκ ἔπραττον
 οἱ ὕπατοι, δέον αὐτοὺς ἄνδρας τε ἀποδείξαι δέκα¹⁷⁰
 25 τοὺς ὀριοῦντας τὴν γῆν καὶ γνώμην εἰσηγήσασθαι
 πόσῃν τε αὐτῆς καὶ τίσι δεήσει νεμηθῆναι. συνῆ-
 σάν τε πολλοὶ κατὰ συστροφῆς περὶ τῆς ἀπάτης ἐκά-
 στοτε διαλεγόμενοι, καὶ ἐν αἰτία τοὺς προτέρους εἶχον
 δημάρχους, ὡς προδεδωκότας τὸ κοινόν· ἐκκλησίαι
 30 τε συνεχεῖς ὑπὸ τῶν τότε δημάρχων ἐγίνοντο καὶ
 ἀπαιτήσεις τῆς ὑποσχέσεως. ταῦτα συνιδόντες οἱ
 ὕπατοι γνώμην ἐποίησαντο πολέμων προφάσει τὸ

παρακινουῖν ἐν τῇ πόλει μέρος καὶ ταραττόμενον κα-
 ταστεῖλαι· ἔτυχε γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ λησθηροῖς
 τε ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων πόλεων καὶ καταδρομαῖς
 τισιν ἢ γῆ βλαπτομένη. τιμωρίας μὲν δὴ τῶν ἀδι-
 κούντων ἔνεκα προὔθεσαν τὰ τοῦ πολέμου σημεῖα, 5
 καὶ τὰς δυνάμεις τῆς πόλεως κατέγραφον· οὐ προσ-
 ιόντων δὲ τῇ καταγραφῇ τῶν ἀπόρων, ἀδύνατοι
 ὄντες τὴν ἐκ τῶν νόμων ἀνάγκην τοῖς ἀπειθοῦσι
 προσφέρειν· προειστήκεσαν γὰρ τοῦ πλήθους οἱ δῆμ-
 707 αρχοὶ καὶ κωλύσειν ἔμελλον, εἴ τις ἐπιχειρήσειεν 10
 ἢ τὰ σώματα τῶν ἐκλείπόντων τὴν στρατείαν ἄγειν
 ἢ τὰ χρήματα φέρειν· ἀπειλαῖς χρησάμενοι πολλαῖς
 ὡς οὐκ ἐπιτρέφοντες τοῖς ἀνασείουσι τὸ πλῆθος, λε-
 ληθυῖαν ὑποψίαν κατέλιπον ὡς δικτάτορα ἀποδείξον-
 τες, ὃς ἔμελλε καταλύσας τὰς ἄλλας ἀρχὰς τὴν 15
 τυραννικὴν καὶ ἀνυπεύθυνον μόνος ἔξειν ἐξουσίαν.
 ὡς δὲ ταύτην ἔλαβον τὴν ὑπόνοιαν οἱ δημοτικοί,
 δεισάντες μὴ τὸν Ἄππιον ἀποδείξωσι πικρὸν ὄντα
 καὶ χαλεπὸν, πάντα πρὸ τούτου πάσχειν ὑπέμενον.

LXXXII. Ἐπεὶ δὲ κατεγράφη τὰ στρατεύματα, 20
 παραλαβόντες οἱ ὑπατοὶ τὰς δυνάμεις ἐξήγαγον ἐπὶ
 τοὺς πολεμίους. Κορνήλιος μὲν οὖν εἰς τὴν Οὐιεν-
 τανῶν χώραν ἐμβαλὼν τὴν ἐγκαταληφθεῖσαν λείαν
 ἐν αὐτῇ ἀπήλασε, καὶ μετὰ ταῦτα πρεσβευσαμένων
 τῶν Οὐιεντανῶν τοὺς τε αἰχμαλώτους αὐτοῖς ἀπέ- 25
 λυσε χρημάτων, καὶ ἀνοχὰς τοῦ πολέμου συνέθετο
 708 ἐνιαυσίους. Φάβιος δὲ τὴν ἐτέραν δύναμιν ἔχων εἰς
 τὴν Αἰκανῶν γῆν ἐνέβαλεν· ἔπειτ' ἐκείθεν εἰς τὴν
 Οὐολούσκων. χρόνον μὲν οὖν τινα οὐ πολὺν ἠνέ-
 σχοντο οἱ Οὐολούσκοι διαρπαζομένων αὐτοῖς καὶ κει- 30
 ρομένων τῶν ἀγρῶν· ἔπειτα καταφρονήσαντες τῶν
 Ῥωμαίων ὡς οὐ πολλῇ δυνάμει παρόντων, ἐξεβοή-

θουν ἐκ τῆς Ἀντιατῶν χώρας τὰ ὄπλα ἀρπάσαντες
 ἀθρόοι, ταχύτερα μᾶλλον ἢ ἀσφαλέστερα βουλευσά-
 μενοι. εἰ μὲν οὖν ἐφθασαν ἐσκεδασμένοις τοῖς Ῥω-
 μαίοις ἐπιφανέντες ἐκ τοῦ ἀπροσδοκῆτου, μεγάλην
 5 ἂν αὐτῶν εἰργάσαντο τροπήν· νῦν δὲ προαισθηθόμενος
 τὴν ἐφοδὸν αὐτῶν ὁ ὕπατος διὰ τῶν ἀποσταλέντων
 ἐπὶ τὰς κατασκοπίας, ἀνακλήσει ταχίᾳ τοὺς ἐν ταῖς
 προνομαῖς ἐσκεδασμένους ἀναλαβίῃν, τάξιν αὐτοῖς
 ἀπέδωκε τὴν εἰς πόλεμον ἀρμόττουσαν. τοῖς δὲ
 10 Οὐολούσκοις σὺν καταφρονήσει καὶ θάρσει χωροῦ-
 σιν, ὡς παρὰ δόξαν ἐφάνη συνεστῶσα ἐν κόσμῳ
 πᾶσα ἢ τῶν πολεμίων δύνამις, δέος ἐμπίπτει πρὸς
 τὴν ἀδόκητον ὄψιν, καὶ τοῦ μὲν κοινοῦ τῆς ἀσφα-
 λείας οὐδεμία φροντίς, τῆς δὲ ἰδίας ἐκάστῳ σωτη-
 15 ρίας πρόνοια. ὑποστρέψαντες δὴ ὡς εἶχον ἕκαστοι
 τάχους ἐφευγον ἄλλοι κατ' ἄλλας ὁδοὺς· καὶ οἱ μὲν
 πλείους ἀπεσώθησαν εἰς τὴν πόλιν, ὀλίγον δὲ τι
 στίφος, ὃ μάλιστα ἦν συντεταγμένον, εἰς ὄρους τινα
 κορυφὴν ἀναδραμὸν καὶ θέμενον ἐνταῦθα τὰ ὄπλα
 20 τὴν ἐπιούσαν νύκτα διέμενε· ταῖς δ' ἐξῆς ἡμέραις
 φρουρὰν περιστήσαντος τοῦ ὑπάτου τῷ λόφῳ καὶ
 πάσας διακλείσαντος ὄπλοις τὰς ἐξόδους, λιμῶ βια-
 σθὲν ὑποχείριον γίνεται καὶ παραδίδωσι τὰ ὄπλα.
 ὁ δὲ ὕπατος τὴν τε λείαν ὄσῃ ἐπέτυχε καὶ τὰ λάφυρα
 25 καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδόσθαι κελεύσας τοῖς τα-
 μίαις, εἰς τὴν πόλιν ἀπήνεγκε τὸ ἀργύριον. καὶ μετ'
 οὐ πολὺν χρόνον ἀναστήσας τὴν δύναμιν ἐκ τῆς πο-
 λεμίας, ἀπήγγεν ἐπ' οἶκον τελευτῶντος ἤδη τοῦ ἔτους.
 ἐπιστάντων δὲ τῶν ἀρχαιρεσίων, ἔδοξε τοῖς πατρι-
 30 κίοις ἡρεθισμένον ὀρῶσι τὸν δῆμον καὶ μεταμελό-
 μενον ἐπὶ τῇ Κασσίῳ καταδίκη, διὰ φυλακῆς αὐτὸν
 ἔχειν μὴ τι παρακινήσειε πάλιν εἰς δεκασμῶν ἐλπίδα. 17

καὶ κλήρων διανομῆς ὑπαχθεὶς ὑπ' ἀνδρὸς δημαγωγῆσαι δυνατοῦ τὸ τῆς ὑπατείας λαβόντος ἀξίωμα. ἐφαίνετο δ' αὐτοῖς ῥᾶστα κωλυθῆσεσθαι τούτων τινὸς ὀρεγόμενος, εἰ γένοιτο ὑπατος ἀνὴρ ἥκιστα δημοτικός. βουλευσάμενοι δὲ τοῦτο κελεύουσι μετιέναι 5 τὴν ὑπατείαν τὸν ἕτερον τῶν κατηγορησάντων τοῦ Κασσίου, Καίσωνα Φάβιον ἀδελφὸν ὄντα τοῦ τότε ὑπατεύοντος Κοῖντου, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πατρικίων Δεύκιον Αἰμίλιον ἄνδρα ἀριστοκρατικόν. τούτων δὲ μετιόντων τὴν ἀρχὴν κωλύειν μὲν οὐχ οἰοί τ' ἦσαν 10 οἱ δημοτικοί, καταλιπόντες δὲ τὰς ἀρχαιρεσίας ᾤχοντο ἐκ τοῦ πεδίου. τὸ γὰρ τῆς λοχίτιδος ἐκκλησίας κύρος ἐν ταῖς ψηφοφορίαις περὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους ἦν καὶ τὰ πρῶτα τιμήματα ἔχοντας, καὶ σπάνιον τι ἦν, ὃ ἐπεκύρουν οἱ διὰ μέσου· ὃ δὲ τελευταῖος λόχος, ἐν 15

¹¹ ᾧ τὸ πλεῖστόν τε καὶ ἀπορώτατον τοῦ δημοτικοῦ μέρος ἐψηφοφόρει, μιᾶς ὡς καὶ πρότερον εἰρηταί μοι τῆς ἐσχάτης ψήφου κύριος ἦν.

LXXXIII. Παραλαμβάνουσι δὲ τὴν ὑπατείαν κατὰ τὸ ἑβδομηκοστὸν τε καὶ διακοσιοστὸν ἔτος ἀπὸ 20 τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ῥώμης Δεύκιος Αἰμίλιος Μάμερκου υἱὸς καὶ Καίσων Φάβιος Καίσωνος υἱός, ἀρχοντας Ἀθήνησι Νικοδήμου. οἷς κατ' εὐχὴν συνέβη μηδὲν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐπιταραχθῆναι διχοστασίας, πολέμων τὴν πόλιν περιστάντων ἄλλοεθνῶν. ἐν 25 ἅπασιν μὲν οὖν ἔθνεσιν καὶ τόποις Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων φιλοῦσιν αἱ τῶν ἔξωθεν κακῶν ἀνάπαυλαι ἐμφυλίου τε καὶ ἐνδήμου ἐγείρειν πολέμους, μάλιστα δὲ τοῦτο πάσχουσιν, ὅσοι πολεμιστὴν καὶ κακόπαθον αἰροῦνται βίον ἐλευθερίας τε καὶ ἡγε- 30 μονίας πόθῳ. χαλεπαὶ γὰρ αἱ μαθοῦσαι τοῦ πλείονος ἐφίεσθαι φύσεις ἐξειργόμεναι τῶν συνήθων ἐρ-

γων καρτερεῖν· καὶ διὰ τοῦτο οἱ φρονιμώτατοι τῶν
 ἡγεμόνων αἰεὶ τινὰς ἐκ τῶν ἄλλοεθνῶν ἀναξωπυροῦ-
 σιν ἐχθρὰς, κρείττονας ἡγούμενοι τῶν ἐντοπίων πο-
 λέμων τοὺς ἄλλοδαπούς. τότε δ' οὖν, ὡςπερ ἔφη, 17
 5 κατὰ δαίμονα τοῖς ὑπάτοις συνέπεσον αἱ τῶν ὑπη-
 κόων ἐπαναστάσεις. Οὐλολοῦσκοι γὰρ εἶτε τῇ πολι-
 τικῇ Ῥωμαίων κινήσει πιστεύσαντες ὡς ἐκπεπολεμω-
 μένου τοῦ δημοτικῆς πρὸς τοὺς ἐν τέλει· εἶτε τῆς
 προτέρας ἥττης ἀμαχητὶ γενομένης αἰσχύνῃ παροξυν-
 10 θέντες· εἶτε ἐπὶ ταῖς ἑαυτῶν δυνάμεσι πολλαῖς οὐ-
 σαις μέγα φρονήσαντες· εἶτε διὰ ταῦτα πάντα, πο-
 λεμεῖν Ῥωμαίοις διέγνωσαν, καὶ συναγαγόντες ἐξ
 ἀπάσης πόλεως τὴν νεότητα, μέρει μὲν τινι τῆς δυ-
 νάμεως ἐπὶ τὰς Ἑρνίκων τε καὶ Λατίνων πόλεις
 15 ἐστράτευσαν, τῇ δὲ λοιπῇ, ἣ πλείστη τε ἦν καὶ κρα-
 τίστη, τοὺς ἐπὶ τὰς πόλεις σφῶν ἤξοντας δέχεσθαι
 ἤμελλον. ταῦτα μαθοῦσι Ῥωμαίοις ἔδοξε διχῇ νέμειν
 τὰς δυνάμεις, καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ τὴν Ἑρνίκων τε καὶ
 Λατίνων διὰ φυλακῆς ἔχειν, τῇ δ' ἑτέρᾳ τὴν Οὐλολού-
 20 σκων λεηλατεῖν.

LXXXIII. Διακληρωσαμένων δὲ τῶν ὑπάτων 17
 τὰς δυνάμεις ὡς ἔστιν αὐτοῖς ἔθος, τὸ μὲν ἐπικου-
 ρεῖν μέλλον τοῖς συμμάχοις στρατεύμα Καίσιων Φά-
 βιος παρέλαβε· θάτερον δὲ Λεύκιος ἔχων ἐπὶ τὴν
 25 Ἀντιατῶν ἦγε πόλιν. γενόμενος δὲ πλησίον τῶν
 ὄρειων, καὶ κατιδὼν τὰς τῶν πολεμίων δυνάμεις,
 τότε μὲν ἀντικατεστρατοπέδευσεν ἐπὶ λόφον· ταῖς
 δ' ἐξῆς ἡμέραις ἐξιόντων εἰς τὸ πεδίον τῶν πολε-
 μίων θαμινὰ καὶ προκαλουμένων εἰς μάχην, ἥνικα
 30 τὸν οἰκειὸν ἔχειν καιρὸν ὑπελάμβανεν ἐξῆγε τὰς δυ-
 νάμεις· καὶ πρὶν εἰς χεῖρας ἔλθεῖν παρακλήσει τε
 πολλῇ καὶ ἐπικελεύσει χρησάμενος, ἐκέλευσε σημαί-

νειν τὸ πολεμικόν· καὶ οἱ στρατιῶται τὸ σύνηδες
 ἀλαλάξαντες ἄθροοι κατὰ σπείρας τε καὶ κατὰ λόχους
 συνέβαλλον. ὡς δὲ τὰς λόγχας καὶ τὰ σαυνία καὶ
 ὅσα εἶχον ἐκηβόλα ἐξανάλωσαν, σπασάμενοι τὰ ξίφη
 συρράττουσιν ἀλλήλοις Ἰση τόλμη τε καὶ ἐπιθυμία 5
 τοῦ ἀγῶνος ἑκάτεροι χρώμενοι· ἦν τε, ὡς καὶ πρό-
 τερον ἔφην, παραπλήσιος αὐτοῖς ὁ τοῦ ἀγῶνος τρόπος,
 1714 καὶ οὔτε ἡ σοφία καὶ ἡ ἐμπειρία Ῥωμαίων περὶ τὰς
 μάχας, ἢ χρώμενοι τὰ πολλὰ ἐπεκράτουν, οὔτε τὸ
 καρτερικὸν καὶ ταλαίπωρον ἐν τοῖς πόνοις διὰ πολ- 10
 λῶν ἡσκημένον ἀγῶνων ἐπεκράτει· τὰ γὰρ αὐτὰ καὶ
 περὶ τοὺς πολεμίους ἦν, ἐξ οὗ Μάρκιον ἡγεμόνα
 Ῥωμαίων οὐ τὸν ἀφανέστατον στρατηλάτην ἔσχον·
 ἀλλ' ἀντειχόν ἑκάτεροι τῆς χώρας ἐν ἣ τὸ πρῶτον
 ἔστησαν οὐχ ὑφιέμενοι. ἔπειτα κατὰ μικρὸν οἱ Οὐό- 15
 λουῖσκοι ὑπεχώρουν ἐν κόσμῳ τε καὶ τάξει δεχόμενοι
 τοὺς Ῥωμαίους. στρατήγημα δὲ τοῦτ' ἦν, ἵνα δια-
 σπάσωσί τε αὐτῶν τὰς τάξεις καὶ ἐξ ὑπερδεξιῶ γέ-
 νωνται χωρίου.

LXXXV. Οἱ δ' ὑπολαβόντες αὐτοὺς ἄρχειν φυ- 20
 1715 γῆς ἠκολούθουν βάδην μὲν ἀπιούσι καὶ αὐτοὶ σὺν
 κόσμῳ ἐπόμενοι, ἐπειδὴ δὲ δρόμῳ χωροῦντας ἐπὶ
 τὸν χάρακα ἐθεάσαντο, ταχεῖα καὶ αὐτοὶ διώξει καὶ
 ἀσυντάκτῳ χρώμενοι. οἱ δὲ δὴ τελευταῖοί τε καὶ
 ὀπισθοφυλακοῦντες λόχοι νεκρούς τε ἐσκύλευον, ὡς 25
 κεκρατηκότες ἤδη τῶν πολεμίων, καὶ ἐφ' ἀρπαγὴν
 τῆς χώρας ἐτράποντο. μαθόντες δὲ οἱ Οὐόλουῖσκοι
 ταῦτα, οἳ τε δόξαν παρασχόντες φυγῆς, ἐπειδὴ τοῖς
 ἐρύμασι τοῦ χάρακος ἐπλησίασαν, ὑποστραφέντες
 ἔστησαν, καὶ οἱ καταλειφθέντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ 30
 τὰς πύλας ἀναπετάσαντες ἐξέδραμον ἄθροοι κατὰ
 πολλὰ μέρη· γίνεται τε αὐτῶν παλίντροπος ἡ μάχη·

οἱ μὲν γὰρ διώκοντες ἔφρευγον, οἱ δὲ φεύγοντες ἐδίω-
 κον. ἔνθα πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ Ῥωμαίων θνήσκουσιν
 οἷα εἰκὸς ὠθοῦμενοι κατὰ πρानοῦς χωρίου καὶ ὑπὸ
 πολλῶν ὀλίγοι κυκλωθέντες. ἀδελφὰ δὲ τούτοις
 5 ἔπασχον, ὅσοι πρὸς σκυλά τε καὶ ἀρπαγὰς τραπό-
 μενοι τὸ ἐν κόσμῳ τε καὶ τάξει ἀποχωρεῖν ἀφηρέθη-
 σαν· καὶ γὰρ οὗτοι καταληφθέντες ὑπὸ τῶν πολε- 1716
 μίων, οἱ μὲν ἐσφάγησαν, οἱ δ' αἰχμάλωτοι ἐλήφθησαν.
 ὅσοι δὲ τούτων τε καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους ἀπαρα-
 10 χθέντων διεσώθησαν, ὁψὲ τῆς ὥρας τῶν ἰππέων αὐ-
 τοῖς ἐπιβοηθησάντων, ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν χάρακα.
 ἐδόκει τε αὐτοῖς συλλαβέσθαι τοῦ μὴ πασσυδὶ δια-
 φθαρῆναι χειμῶν πολὺς ἐξ οὐρανοῦ καταρραγεῖς
 καὶ σκότος οἶον ἐν ταῖς βαθύταις ὀμίχλαις γίνεται, ὃ
 15 τοῖς πολεμίοις ὄκνον τῆς ἐπὶ πλεόν διώξεως παρέσχευ
 οὐ δυναμένοις τὰ πόρρω καθορᾶν. τῇ δ' ἐπιούσῃ
 νυκτὶ ἀναστήσας τὴν στρατιὰν ὁ ὑπάτος ἀπῆγε σιγῇ καὶ
 ἐν κόσμῳ, λαθεῖν τοὺς πολεμίους προνοούμενος· καὶ
 κατεστρατοπέδευσε παρὰ πόλει λεγομένη Λογγόλα
 20 περὶ δέλην ὀψίαν, γήλοφον ἱκανὸν ἐρύκειν τοὺς
 ἐπιόντας ἐκλεξάμενος. ἔνθα ὑπομένων τούς τε ὑπὸ
 τραυμάτων κάμνοντας ἀνεκτᾶτο θεραπείαις, καὶ τοὺς
 ἀδημονοῦντας ἐπὶ τῇ παραδόξῳ τοῦ πάθους αἰσχύνῃ
 παραμυθούμενος ἀνελάμβανε.

25 LXXXVI. Ῥωμαῖοι μὲν οὖν ἐν τούτοις ἦσαν 1717
 Οὐλοῦσκοι δέ, ἐπειδὴ ἡμέρα τε ἐγένετο καὶ ἔγνω-
 σαν τοὺς πολεμίους ἐκλελοιπότης τὸν χάρακα, προσ-
 ελθόντες κατεστρατοπέδευσαν. σκυλεύσαντες δὲ τοὺς
 τῶν πολεμίων νεκροὺς καὶ τοὺς ἡμιθνήτας οἷς σω-
 30 θήσεσθαι ἐλπίς ἦν ἀνελόμενοι, ταφὰς τε ποιησάμε-
 νοι τῶν σφετέρων νεκρῶν, εἰς τὴν ἐγγυτάτω πόλιν
 Ἄντιον ἀνέξενξαν· ἔνθα παιανίζοντες ἐπὶ τῇ νίκῃ

καὶ θύοντες ἐν ἅπασιν ἱεροῖς εἰς εὐπαθείας καὶ ἡδονὰς ταῖς ἐξῆς ἡμέραις ἐτράποντο. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τῆς τότε νίκης διέμευαν καὶ μηδὲν ἐπέχειργάσαντο, καλὸν ἂν αὐτοῖς εἰλήφει τέλος ὁ ἀγών. Ῥωμαῖοι γὰρ οὐκ ἂν ὑπέμευαν ἔτι προελθεῖν ἐκ τοῦ χάρακος ἐπὶ 5 πολέμῳ· ἀγαπητὸν δ' ἂν, εἰ ἀπῆλθον ἐκ τῆς πολεμίας, κρεῖττονα τοῦ προδήλου θανάτου τὴν ἄδοξον ἡγησάμενοι φυγῆν. νῦν δὲ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενοι 1718 καὶ τὴν ἐκ τῆς προτέρας νίκης δόξαν ἀπέβαλον. ἀκούοντες γὰρ παρὰ τε κατασκόπων καὶ τῶν ἐκ τοῦ 10 χάρακος ἀποδιδρασκόντων, ὅτι κομιδῇ τέ εἰσιν οἱ σωθέντες Ῥωμαίων ὀλίγοι καὶ τούτων οἱ πλείους τραυματαῖαι, πολλὴν αὐτῶν ἐποίησαντο καταφρόνησιν, καὶ ἀντίκα τὰ ὄπλα ἀρπάσαντες ἔθεον ἐπ' αὐτούς. πολὺ δὲ καὶ τὸ ἄνοπλον αὐτοῖς ἐκ τῆς πόλεως 15 εἶπετο κατὰ θέαν τοῦ ἀγῶνος καὶ ἅμα ἐφ' ἀρπαγῆν τε καὶ ὠφέλειαν. ἐπεὶ δὲ προσβαλόντες τῷ λόφῳ τὸν τε χάρακα περιέστησαν καὶ τὰ περισταυρώματα διασπᾶν ἐπεχείρουν, πρῶτοι μὲν οἱ τῶν Ῥωμαίων 20 ἱππεῖς πεξοὶ μαχόμενοι διὰ τὴν τοῦ χωρίου φύσιν 1719 ἐξέδραμον ἐπ' αὐτούς, ἔπειτα τούτων κατόπιν οἱ καλούμενοι τριάριοι πνκνώσαντες τοὺς λόχους· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρατευομένων, οἷς τὰ στρατόπεδα ἐπιτρέπουσι φυλάττειν, ὅταν ἐξίωσιν εἰς τὴν μάχην, καὶ ἐφ' οὓς τελευταίους, ὅταν ἀθρόα 25 γένηται τῶν ἐν ἀκμῇ φθορά, σπανίζοντες ἐτέρας ἐπικουρίας καταφεύγουσι διὰ τὴν ἀνάγκην. οἱ δ' Οὐολοῦσκοι κατ' ἀρχὰς μὲν ἐδέξαντο τὴν ἔφοδον αὐτῶν, καὶ μέχρι πολλοῦ διέμενον ἐκθύμως ἀγωνιζόμενοι· ἔπειτα διὰ τὴν τοῦ χωρίου φύσιν μειονε- 30 κτοῦντες ὑπεχώρουν, καὶ τέλος ὀλίγα μὲν τοὺς πολεμίου καὶ οὐκ ἄξια λόγου ἐργασάμενοι, πλείω δ' αὐ-

τοι παθόντες κακά, ὑπεχώρησαν εἰς τὸ πεδίον. ἔνθα
 καταστρατοπεδευσάμενοι ταῖς ἐξῆς ἡμέραις ἐξέτα-
 τον τὴν δύναμιν καὶ προὔκαλοῦντο τοὺς Ῥωμαίους
 εἰς μάχην· οἱ δ' οὐκ ἀντεξήεσαν. ὡς δὲ τοῦτ' εἶ-
 5 δον καταφρονήσαντες αὐτῶν οἱ Οὐολούσκοι συνεκά-
 λουν ἐκ τῶν πόλεων δυνάμεις, καὶ παρεσκευάζοντο
 ὡς ἐξελοῦντες πολυχειρῶς τὸ φρούριον· ῥαδίως τε ἂν
 ἐξειργάσαντο μέγα ἔργον ὑπάτου τε καὶ Ῥωμαϊκῆς ¹⁷²⁰
 δυνάμεως ἢ βία κρατήσαντες ἢ καθ' ὁμολογίας· οὐδὲ
 10 γὰρ τῶν ἐπιτηδείων ἐτι εὐπόρει τὸ χωρίον· ἔφθη δὲ
 πρότερον ἐπικουρία Ῥωμαίσι ἐλθοῦσα, ὑφ' ἧς
 ἐκωλύθησαν οἱ Οὐολούσκοι τὸ κάλλιστον ἐπιθεῖναι τῷ
 πολέμῳ τέλος. ὁ γὰρ ἕτερος τῶν ὑπάτων Καίτων
 Φάβιος μαθὼν ἐν αἷς ἦν τύχαις ἢ παραταξαμένη
 15 Οὐολούσκοις δύναμις, ἐβούλετο μὲν ὡς εἶχε τάχους
 πᾶσαν ἄγων τὴν δύναμιν εὐθύς ἐπιέναι τοῖς πο-
 λιορκοῦσι τὸ φρούριον. ὡς δὲ οὐκ ἐγένετο αὐτῷ
 θυομένῳ τε καὶ οἰωνοῖς χρωμένῳ τὰ λερὰ καλά, ἀλλ'
 ἠναντιοῦτο πρὸς τὰς ἐξόδους αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον,
 20 αὐτὸς μὲν ὑπέμεινε, τὰς δὲ κρατίστας ἐπιλεξάμενος
 σπείρας ἀπέστειλε τῷ συνάρχοντι. αἱ δὲ διὰ τε ὄρων
 ἀφανῶς καὶ νύκτωρ τὰ πολλὰ ποιησάμεναι τὰς
 ὁδοὺς εἰσῆλθον εἰς τὸν χάρακα τοὺς πολεμίους
 λαθοῦσαι. ὁ μὲν οὖν Αἰμίλιος θρασύτερος ἐγεγόνει
 25 τῇ παρουσίᾳ τῶν συμμάχων, οἱ δὲ πολέμιοι τῷ τε
 πλήθει τῷ σφετέρῳ εἰκῇ πῖσνοι καὶ διὰ τὸ μὴ ¹⁷²¹
 ἐπεξιέναι τοὺς Ῥωμαίους εἰς μάχην ἐπαρθέντες
 ἀνέβαινον ἐπὶ τὸ ὄρος πυκνώσαντες τοὺς λόχους·
 καὶ οἱ Ῥωμαῖοι παρέντες αὐτοὺς ἀναβῆναι καθ'
 30 ἡσυχίαν, καὶ πολλὰ πονεῖν περὶ τῷ σταυρωμάτι
 ἐάσαντες, ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἦρθη τῆς μάχης δια-
 σπᾶσαντες κατὰ πολλὰ μέρη τὸν χάρακα ἐμπίπτου-

σιν αὐτοῖς· καὶ οἱ μὲν εἰς χεῖρας καταστάντες τοῖς
 ξίφεσιν ἐμάχοντο, οἱ δ' ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων λίθοις
 τε καὶ σαννίοις καὶ λόγχαις τοὺς ἐπιόντας ἔβαλλον,
 βέλος δὲ οὐδὲν ἄσκοπον ἦν πεπιλημένων γε ἐν βρα-
 χεῖ χωρὶς πολλῶν. ἀπαράττονται δὴ τοῦ λόφου 5
 πολλοὺς σφῶν ἀποβαλόντες οἱ Οὐλοῦσκοι, καὶ εἰς
 φρυγὴν ὀρμήσαντες μόγις εἰς τὸν ἴδιον ἀποσώζον-
 ται χάρακα. Ῥωμαῖοι δὲ ὡς ἐν ἀσφαλεῖ τέως ὄν-
 τες ἤδη κατέβαινον ἐπὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν· ἐξ ὧν
 ἐπισιτισμοὺς καὶ τᾶλλα ὄσων σπάνις ἦν ἐν τῷ χάρακι 10
 ἐλάμβανον.

² LXXXVII. Ἐπειδὴ δὲ καθῆκεν ὁ τῶν ἀρχαι-
 ρεσιῶν καιρὸς, ὁ μὲν Αἰμίλιος ἔμεινεν ἐπὶ στρατο-
 πέδου δι' αἰσχύνης ἔχων ἐπὶ συμφοραῖς οὐκ εὐσχή-
 μοσιν εἰς τὴν πόλιν εἰσελθεῖν, τὸ κράτιστον ἀπολω- 15
 λεκῶς τῆς στρατιᾶς. ὁ δὲ συνύπατος αὐτοῦ τοὺς ὑφ'
 ἑαυτὸν ἄρχοντας ἐπὶ στρατοπέδου καταλιπὼν εἰς
 τὴν Ῥώμην ᾤχετο· καὶ συγκαλέσας τὸν ὄχλον ἐπὶ
 τὰς ἀρχαιρεσίας, οἷς μὲν ὁ δῆμος ἐβούλετο δοθῆναι
 τὴν ὑπατείαν ἀνδράσιν ἐκ τῶν ὑπατευκότων, οὐ προῦ- 20
 θηκε τὴν ψηφοφορίαν, ἐπειδὴ οὐδ' αὐτοὶ μετήεσαν
 τὴν ἀρχὴν ἐκόντες, ὑπὲρ δὲ τῶν μειόντων τοὺς τε
 λόχους ἐκάλεσε καὶ τὰς ψήφους ἀνέδωκεν. οὗτοι δ'
 ἦσαν, οὓς ἡ βουλὴ προείλετο καὶ οἷς παραγγέλλειν
 τὴν ἀρχὴν ἐκέλευσεν, οὐ σφόδρα τῷ δήμῳ κεχαρι- 25
 σμένοι. καὶ ἀπεδείχθησαν εἰς τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν
 ὑπατοὶ ὁ τε νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ προθέντος τὰς
 ἀρχαιρεσίας ὑπάτου, Μάρκος Φάβιος Καίτωνος υἱὸς
⁷²³ καὶ Λεύκιος Οὐαλέριος Μάρκον υἱὸς, ὁ τὸν τρις
 ὑπατεύσαντα Κάσσιον κρίνας ἐπὶ τῇ τυραννίδι 30
 καὶ ἀποκτείνας. οὗτοι τὴν ἀρχὴν παραλαβόντες
 ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων ἐν τῷ πρὸς Ἀντιάτας πολέ-

μα στρατιωτῶν ἡξίουν ἑτέρους καταγράφειν, ἵνα τὸ
 ἔλλιπές ἀναπληρωθῇ τῶν λόχων. καὶ δόγμα ποιησά-
 μενοι βουλῆς προέγραψαν ἡμέραν, ἐν ἣ παρεῖναι
 τοὺς ἔχοντας ἡλικίαν στρατεύσιμον ἔδει. μετὰ τοῦτο
 5 θόρυβος ἦν πολὺς κατὰ τὴν πόλιν ὅλην, καὶ λόγοι
 τῶν πενεστάτων στασιῶδεις οὐκ ἀξιούντων οὔτε βου-
 λῆς δόγμασιν ὑπηρετεῖν οὔτε ὑπάτων ἐξουσία πειθαρχ-
 εῖν, ὅτι τὰς περὶ τῆς κληρουχίας ὑποσχέσεις ἐψεύ-
 σαντο πρὸς αὐτούς· συνιόντες τε κατὰ πλῆθος ἐπὶ
 10 τοὺς δημάρχους ἠνείδιζον αὐτοῖς προδοσίαν, καὶ
 κατεβόων ἐπικαλούμενοι τὴν ἐξ ἐκείνων συμμαχίαν.
 τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις οὐκ ἐδόκει καιρὸς ἀρμόττων
 εἶναι πολέμου συνεστῶτος ὑπερορίου τὰς πολιτικὰς¹⁷²
 ἐχθρας ἀναξωπυρεῖν· εἰς δέ τις ἐξ αὐτῶν Γάιος Μαί-
 15 νιος οὐκ ἔφη προδώσειν τοὺς δημοτικούς, οὐδ' ἐπι-
 τρέψειν τοῖς ὑπάτοις στρατιὰν καταγράφειν, ἐὰν μὴ
 πρότερον ἀποδείξωσι τοὺς ὀριστὰς τῆς δημοσίας
 γῆς, καὶ τὸ περὶ τῆς κληρουχίας ψήφισμα γράψαντες
 εἰς τὸν δῆμον ἐξενέγκωσιν. ἀντιλεγόντων δὲ πρὸς
 20 ταῦτα τῶν ὑπάτων, καὶ πρόφασιν ποιουμένων τοῦ
 μηθὲν αὐτῷ συγχωρεῖν ὧν ἡξίου τὸν ἐν χερσὶν ὄν-
 τα πόλεμον, οὐκ ἔφη προσέξειν αὐτοῖς τὸν νοῦν,
 ἀλλὰ κωλύσειν ἀπάσῃ δυνάμει τὴν καταγραφὴν. καὶ
 ἐποίει ταῦτα· οὐ μὴν ἰσχυρὸς γε μέχρι τέλους. οἱ γὰρ
 25 ὑπατοὶ προελθόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ παρακει-
 μένῳ πεδίῳ τοὺς στρατηγικοὺς δίφρους ἔθηκαν·
 ἐνταῦθα καὶ τὸν στρατιωτικὸν ἐποιῶντο κατάλογον,
 καὶ τοὺς οὐχ ὑπακούοντας τοῖς νόμοις, ἐπειδὴ αὐ-
 τοὺς ἄγειν οὐχ οἷοί τ' ἦσαν, εἰς χρήματα ἐξημίουν·
 30 ὅσοις μὲν χωρία ὑπῆρχεν, ἐκκόπτοντες ταῦτα καὶ¹⁷³
 τὰς αὐλὰς καθαιροῦντες· ὄσων δὲ γεωργικὸς ὁ βίος
 ἦν ἐν ἀλλοτρίοις κτήμασι, τούτων ἄγοντές τε καὶ

φέροντες τὰ παρεσκευασμένα πρὸς τὴν ἐργασίαν
 ζεύγη τε βοῦκὰ καὶ βοσκήματα καὶ ὑποζύγια ἀχθο-
 φόρα καὶ σκεύη παντοῖα, οἷς γῆ τ' ἐξεργάζεται καὶ
 καρποὶ συγκομίζονται. ὁ δὲ κωλύων τὴν καταγρα-
 φὴν δήμαρχος οὐθὲν ἔτι ποιεῖν ἦν δυνατός. οὐδενὸς 5
 γὰρ εἰσι τῶν ἔξω τῆς πόλεως οἱ τὴν δημοαρχικὴν
 ἔχοντες ἐξουσίαν κύριοι· περιγέγραπται γὰρ αὐτῶν
 τὸ κράτος τοῖς τεύχεσι, καὶ οὐδὲ ἀπανλισθῆναι τῆς
 πόλεως αὐτοῖς θέμις, ὅτι μὴ πρὸς ἓνα καιρὸν, ἐν ᾧ
 πᾶσαι θύουσιν αἱ τῆς πόλεως ἀρχαὶ κοινὴν ὑπὲρ 10
 τοῦ Λατίνων ἔθνους τῷ Διὶ θυσίαν ἐπὶ τὸ Ἀλβα-
 νῶν ὄρος ἀναβαίνουσαι. τοῦτο διαμένει μέχρι τῶν
 καθ' ἡμᾶς χρόνων τὸ ἔθος, τὸ μηθενὸς εἶναι τῶν
 ἔξω τῆς πόλεως τοὺς δημάρχους κύριους· καὶ δὴ καὶ
 τὸν ἐμφύλιον Ῥωμαίων πόλεμον τὸν ἐπὶ τῆς ἐμῆς 15
 1726 ἡλικίας, ὃς μέγιστος τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων ἐγένετο,
 ἢ κινήσασα πρόφασις ἐπὶ πολλαῖς ἄλλαις δόξασα μεί-
 ζων εἶναι καὶ μόνῃ ἀποχωρῶσα διαστῆσαι τὴν πόλιν
 ἦδε ἦν, ὅτι τῶν δημάρχων τινὲς ἐξεληλάσθαι τῆς πό-
 λεως αἰτιώμενοι βία πρὸς τοῦ τότε κατέχοντος τὰ 20
 κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἡγεμόνος, ἵνα μηθενὸς εἶεν ἔτι κύ-
 ριοι, ἐπὶ τὸν ἐν τῇ Γαλατία τὰ στρατόπεδα κατέ-
 χοντα ὡς οὐκ ἔχοντες ὅποι τράπωνται κατέφυγον. ὁ
 δὲ τῇ προφάσει ταύτῃ χρησάμενος, ὡς ἀρχῇ δήμου
 παναγεῖ τὸ κράτος ἀφαιρεθεῖσιν παρὰ τοὺς ὄρκους 25
 τῶν προγόνων αὐτὸς ὁσίως καὶ σὺν δίκῃ βοηθῶν, αὐ-
 τὸς τε σὺν τοῖς ὅπλοις ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ τοὺς
 ἄνδρας ἐπὶ τὴν ἀρχὴν κατήγαγε.

LXXXVIII. Τότε δ' οὖν οἱ δημόται τῆς δη-
 μαρχικῆς ἐξουσίας οὐδὲν ἀπολαύοντες ὑφείντο τοῦ 30
 1727 θράσους καὶ προσιόντες τοῖς ἐπὶ τῆς στρατολογίας
 τεταγμένοις τὸν ἱερὸν ὄρκον ᾤμνυσαν, καὶ ὑπὸ τὰς

σημαίας κατεγράφοντο. ἐπεὶ δὲ τὸ ἑλλιπὲς τῶν λό-
 χων ἐξεπληρώθη, διεκλήρώσαντο τὰς ἡγεμονίας τῶν
 στρατοπέδων οἱ ὕπατοι· καὶ ὁ μὲν Φάβιος τὴν ἐπὶ
 τῇ βοηθείᾳ τῶν συμμαχῶν ἀποσταλεῖσαν δύναμιν
 5 παρελάμβανεν, ὁ δὲ Οὐολούσκιοις τὴν ἐν Οὐολούσκοις
 στρατοπεδεύουσάν ἄγων τοὺς νεωστὶ καταγραφέν-
 τας. μαθοῦσι δὲ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ τοῖς πολε-
 μίοις ἐδόκει στρατιάν τε ἑτέραν μεταπέμπεσθαι καὶ
 ἐν ἰσχυροτέρῳ τὸ στρατόπεδον ποιήσασθαι χωρίῳ,
 10 καὶ μηδὲν ἐκ τοῦ καταφρονεῖν αὐτῶν ἔτι προπετὲς
 κινδύνευμα ὡς πρότερον ὑπομένειν. ἐγεγόνει ταῦ-
 τα διὰ ταχέων, ἀμφοτέροις τε παρέστη τοῖς ἡγεμόσι
 τῶν δυνάμεων ὁμοία περὶ τοῦ πολέμου γνώμη, τὰ
 ἑαυτῶν φυλάττειν ἐρύματα ἕάν τις ἐπίη, τοῖς δὲ
 15 τῶν πολεμίων ὡς βία κρατηθησομένοις μὴ ἐπιχει-
 ρεῖν. καὶ ὁ διὰ μέσου χρόνου οὐκ ὀλίγος ἐγένετο
 ἐν φόβῳ τῶν ἐπιχειρήσεων τριβόμενος· οὐ μέντοι καὶ
 εἰς τέλος γε διαμένειν ἐν τοῖς ἐγνωσμένοις ἐδυνήθη-
 σαν. ὁπότε γὰρ ἐπισιτισμοῦ χάριν ἢ τῶν ἄλλων¹⁷²⁵
 20 ἐπιτηδεῖων τινός, ὧν ἀμφοτέροις ἔδει, μοιρὰ τις
 ἀποσταλείη τῆς στρατιᾶς, συμβολαί τε αὐτῶν ἐγί-
 νοντο καὶ πληγαί, καὶ τὸ νικᾶν οὐκ ἀεὶ παρὰ τοῖς
 αὐτοῖς ἔμενε· πολλάκις δὲ συμπλεκόμενων ἀλλήλοις
 ἀπέθνησκόν τε οὐκ ὀλίγοι καὶ τραυματῖαι πλείους
 25 ἐγίνοντο. τοῖς μὲν οὖν Ῥωμαίοις τὸ ἀπαναλούμε-
 νον τῆς στρατιᾶς οὐδεμία οἰκοθεν ἐπιούσα ἐπικουρία
 ἐξεπλήρου, τὸ δὲ τῶν Οὐολούσκων στρατόπεδον ἄλ-
 λων ἐπ' ἄλλοις ἡκόντων πολλὴν αὐξήσιν ἐλάμβανε·
 καὶ τούτῳ ἐπαρθέντες οἱ ἡγεμόνες ἐξῆγον ἐκ τοῦ χά-
 30 ρακος τὴν δύναμιν ὡς εἰς μάχην.

LXXXVIII. Ἐξεληθόντων δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων
 καὶ παραταξαμένων, ἰσχυρὰ μάχη γίνεται καὶ ἰπ-

πέων και πεζῶν και ψιλῶν ἴση πάντων χρωμένων
 προθυμία τε και ἐμπειρία, και τὸ νικᾶν ἐκάστου
 παρ' ἑαυτὸν μόνον τιθεμένου· ὡς δὲ νεκροί τε αὐ-
 τῶν πολλοὶ ἐκατέρωθεν ἐν ᾧ ἐτάχθησαν χωρῶν πε- 5
 σόντες ἔκειντο, και ἡμιθνήτες ἔτι πλείους τῶν νε-
 10 κρῶν, οἱ δὲ παρὰ τὸν ἀγῶνα και τὰ δεινὰ ἔτι διαμέ-
 νοντες ὀλίγοι ἦσαν, και οὐδὲ οὗτοι δρᾶν τὰ πολέ-
 μου ἔργα δυνάμενοι, βαρυνόντων μὲν αὐτοῖς τῶν
 σκεπαστηρίων τὰς εὐωνύμους χειρας διὰ πλήθος τῶν
 ἐμπεπηγότων βελῶν, και οὐκ ἐόντων ὑπομένειν 10
 τὰς προσβολάς, τετριμμένων δὲ τῶν ἐγχειριδίων τὰς
 ἀκμάς, ἔστι δὲ ἄν και κατεαγότων ὄλων, οἷς οὐθὲν
 ἔτι ἦν χρῆσθαι, τοῦ τε κόπου, ὃς δι' ὅλης ἡμέ-
 ρας ἀγωνιζομένοις αὐτοῖς πολὺς ἐγγέρονει, παραλύον-
 τος τὰ νεῦρα και τὰς πληγὰς ἀσθενεῖς ποιούντος, 15
 ἰδρωτός δὲ και δίψης και ἄσθματος, οἷα ἐν πνιγηρᾷ
 ᾧρα ἔτους τοῖς πολλὸν χρόνον ἀγωνιζομένοις συμ-
 πλπτειν φιλεῖ, παρ' ἀμφοτέροις γινομένων, τέλος
 οὐθὲν ἔλαβεν ἀξιόλογον ἢ μάχη, ἀλλ' ἀγαπητῶς ἀμ-
 φότεροι τῶν στρατηγῶν ἀνακαλουμένων ἀπῆλθον ἐπὶ 20
 10 τοὺς ἑαυτῶν χάρακας· και οὐκέτι μετὰ τοῦτ' ἐξήεσαν
 εἰς μάχην οὐδέτεροι, ἀλλ' καθήμενοι παρεφύλατ-
 τον ἀλλήλων τὰς ἔνεκα τῶν ἐπιτηδείων γινομένας
 ἐξόδους. ἔδοξε μέντοι και λόγος ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ πο-
 λὺς, ὡς δυναμένη τότε νικᾶν ἢ Ῥωμαίων δύναμις 25
 ἐκουσία μηδὲν ἐργάσασθαι λαμπρὸν διὰ μίσος τε
 τοῦ ὑπάτου και ὀργῆν, ἣν εἶχε πρὸς τοὺς πατρι-
 κίους ἐπὶ τῷ φενακισμῷ τῆς κληρουχίας. αὐτοὶ δὲ
 οἱ στρατιῶται τὸν ὑπάτον ὡς οὐχ ἱκανὸν στρατη-
 γεῖν ἠτιῶντο, γράμματα πέμποντες ὡς τοὺς ἐπι- 30
 τηδείους ἑαυτῶν ἕκαστοι. και τὰ μὲν ἐπὶ στρατοπέ-
 δου γινόμενα τοιαῦτα ἦν· ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Ῥώμῃ.

πολλὰ δαιμόνια σημεῖα ἐφαίνετο δηλωτικὰ θείου
 χόλου κατὰ τε φωνὰς καὶ ὄψεις ἀήθεις. πάντα δὲ
 εἰς τοῦτο συνέτεινεν, ὡς οἱ τε μάντις καὶ οἱ τῶν
 ἱερῶν ἐξηγηταὶ συνενέγκαντες τὰς ἐμπειρίας ἀπεφαί-
 5 νοντο, ὅτι θεῶν [χολουῖσθαι] τινες οὐ κομίζονται τὰς
 νομίμους τιμὰς οὐ καθαρῶς οὐδὲ ὁσίως ἐπιτελου-
 μένων αὐτοῖς τῶν ἱερῶν. ζήτησις δὴ μετὰ τοῦτο
 πολλὴ ἐκ πάντων ἐγένετο, καὶ σὺν χρόνῳ μήνυσις
 ἀποδίδοται τοῖς ἱεροφάνταις, ὅτι τῶν παρθένων
 10 μίᾳ τῶν φυλαττουσῶν τὸ ἱερὸν πῦρ, Ὀπιμία ὄνο-
 μα αὐτῇ, τὴν παρθενίαν ἀφαιρεθεῖσα μαιίνει τὰ
 ἱερά. οἱ δὲ ἐκ τε βασάνων καὶ τῶν ἄλλων ἀποδεί-
 ξων μαθόντες, ὅτι τὸ μηνυόμενον ἦν ἀδίκημα ἀλη-
 15 θές, αὐτὴν μὲν τῆς κορυφῆς ἀφελόμενοι τὰ στέμ-
 ματα καὶ πομπεύσαντες δι' ἀγορᾶς ἐντὸς τείχους
 ζῶσαν κατώρουξαν· δύο δὲ τοὺς ἐξελεγχθέντας δια-
 πράξασθαι τὴν φθορὰν μαστιγώσαντες ἐν φανερῷ
 ἀπέκτειναν. καὶ παραχρῆμα μετὰ τοῦτο καλὰ τὰ
 ἱερά καὶ τὰ μαντεύματα ὡς ἀφεικότων αὐθις τῶν
 20 θεῶν τὸν χόλον ἐγένετο.

LXXX. Ὡς δὲ καθῆκεν ὁ τῶν ἀρχαιρεσιῶν
 χρόνος, ἐλθόντων τῶν ὑπάτων πολλὴ σπουδὴ καὶ
 παράταξις ἐγένετο τοῦ δήμου πρὸς τοὺς πατρικίους
 περὶ τῶν παραληψομένων τὴν ἡγεμονίαν ἀνδρῶν.
 25 ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐκ τῶν νεωτέρων ἐβούλοντο τοὺς δρα-
 στηρίους τε καὶ ἥκιστα δημοτικούς ἐπὶ τὴν ὑπατείαν
 προαγαγεῖν· καὶ μετῆει τὴν ἀρχὴν κελευσθεῖς ὑπ'
 αὐτῶν ὁ υἱὸς Ἀππίου Κλαυδίου τοῦ πολεμιωτάτου
 τῷ δήμῳ δοκοῦντος εἶναι, μεστὸς αὐθαδείας ἀνὴρ
 30 καὶ θράσους, ἐταίροις τε καὶ πελάταις ἀπάντων
 πλείστον τῶν καθ' ἡλικίαν δυνάμενος· ὁ δὲ δῆμος
 ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τε καὶ τῶν πείραν ἤδη δεδωκό-

των τῆς ἐπεικειίας τοὺς προνοησομένους τοῦ κοινῆ
 συμφέροντος ὀνομάζων ἡξίου ποιεῖν ὑπάτους. αἱ
 τε ἀρχαὶ διειστήκεσαν καὶ τὰς ἀλλήλων ἀνέλκον
 ἐξουσίας. ὁπότε μὲν γὰρ οἱ ὑπατοὶ καλοῦεν τὸ πλη-
 θος ὡς ἀποδεξόντες τοὺς μετιόντας τὴν ἀρχὴν 5
 ὑπάτους, οἱ δῆμαρχοὶ τοῦ κωλύειν ὄντες κύριοι
 διέλκον τὰ ἀρχαιρέσια· ὁπότε δ' αὖ πάλιν ἐκείνοι
 καλοῦεν ὡς ἀρχαιρεσιάσοντα τὸν δῆμον, οὐκ ἐπέτρε-
 32 πον οἱ ὑπατοὶ, τὴν ἐξουσίαν ἔχοντες τοῦ συγκαλεῖν
 τοὺς λόχους καὶ τὰς ψήφους ἀναδιδόναι. κατηγο- 10
 ραὶ τε ἀλλήλων ἐγίνοντο καὶ συνεχεῖς ἀψιμαχίαι
 καθ' ἑταιρίας συνισταμένων, ὥστε καὶ πληγὰς ἀλ-
 λήλοις διδόναι τινὰς ὑπ' ὀργῆς, καὶ οὐ μακρὰν
 ἀποσχεῖν τὴν στάσιν τῶν ὀπλων. ταῦτα μαθοῦσα
 ἡ βουλή πολὺν ἐσκόπει χρόνον, ὃ τι χρήσεται τοῖς 15
 πράγμασιν, οὔτε βιάσασθαι δυναμένη τὸν δῆμον
 οὔτε εἶξαι βουλομένη. ἦν δὲ ἡ μὲν ἀνθαδεστέρα
 γνώμη δικτάτορα ἐλέσθαι τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἔνεκα,
 ὃν ἂν ἡγῶνται κράτιστον εἶναι· τὸν δὲ λαβόντα τὴν
 ἐξουσίαν τοὺς τε νοσοποιοὺς ἐκ τῆς πόλεως ἐξελεῖν, 20
 καὶ εἴ τι ἡμάρτηται ταῖς πρότερον ἀρχαῖς ἐπανορ-
 θώσασθαι, τὸν τε κόσμον τοῦ πολιτεύματος ὃν βού-
 λεται καταστησάμενον ἀνδράσι τοῖς κρατίστοις ἀπο-
 δοῦναι τὰς ἀρχάς. ἡ δὲ ἐπεικειεσττέρα μεσοβασιλεῖς ἐλέ-
 σθαι τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ τιμιωτάτους ἄνδρας, 25
 οἷς ἐπιμελὲς ἔσται τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς ὅπως κράτισται
 γενήσονται προνοηθῆναι, τὸν αὐτὸν τρόπον ὄνπερ
 33 ἐπὶ τῶν βασιλέων τῶν ἐκλιπόντων ἐγίνοντο. ταύτῃ
 προσθεμένων τῇ γνώμῃ τῶν πλειόνων, ἀποδείκνυ-
 ται πρὸς αὐτῶν μεσοβασιλεὺς Αὐλὸς Σεμπρώνιος 30
 Ἀτρατῖνος· αἱ δὲ ἄλλαι κατελύθησαν ἀρχαί. οὗτος
 ἐπιτροπεύσας τὴν πόλιν ἀστασίαστον ὄσας ἐξῆν ἡμέ-

- ρας, ἕτερον ἀποδείκνυσιν ὡσπερ αὐτοῖς ἔθος ἦν
 Σπόριον Λάρκιον. κάκεινος συγκαλέσας τὴν λοχίτιν
 ἐκκλησίαν καὶ τὰς ψήφους κατὰ τὰ τιμήματα ἀναδούς,
 ἐκ τῆς ἀμφοτέρων εὐδοκήσεως ἀποδείκνυσιν ὑπάτους,
 5 Γάϊον Ἰούλιον τὸν ἐπικαλούμενον Ἰουλον ἐκ τῶν
 φιλοδημοτικῶν, καὶ Κόιντον Φάβιον Καίτωνος υἱὸν
 τὸ δεύτερον ἐκ τῶν ἀριστοκρατικῶν. καὶ ὁ μὲν
 δῆμος οὐδὲν ἐκ τῆς προτέρας ὑπατείας αὐτοῦ πε-
 πονθῶς εἶασε τυχεῖν ταύτης τῆς ἐξουσίας τὸ δεύ-
 10 τερον, μισῶν τὸν Ἀππιον καὶ ὅτι ἐκεῖνος ἀτιμασθῆ-
 ναι ἐδόκει σφόδρα ἠδόμενος· τοῖς δ' ἐν τέλει διαπε-
 πραγμένοις δραστήριον ἄνδρα καὶ οὐδὲν ἐνδῶσκοντα
 τῷ δήμῳ μαλακὸν ἐπὶ τὴν ὑπατείαν παρελθεῖν, κατὰ
 γνώμην ἐδόκει κεχωρηκέναι τὰ τῆς διχοστασίας.
- 15 LXXXI. Ἐπὶ τῆς τούτων ἀρχῆς Αἰκανοὶ μὲν 17
 εἰς τὴν Λατίνων χώραν ἐμβαλόντες ἀπήλασαν ἀνδρά-
 ποδα καὶ βοσκήματα πολλὰ ληστρικῆ ἑφόδῳ χρησά-
 μενοι· Τυρρηνῶν δὲ οἱ καλούμενοι Οὐιεντανοὶ τῆς
 Ῥωμαίων γῆς πολλὴν ἠδίκησαν προνομαῖς. τῆς δὲ
 20 βουλῆς τὸν μὲν πρὸς Αἰκανοὺς πόλεμον εἰς ἕτερον
 ἀναβαλομένης χρόνον, παρὰ δὲ Οὐιεντανῶν δίκας
 αἰτεῖν ψηφισαμένης, Αἰκανοὶ μὲν ἐπειδὴ τὰ πρῶτα
 αὐτοῖς κατὰ νοῦν ἐχώρησε, καὶ οὐθεις ὁ κωλύσαν
 τὰ λοιπὰ ἐφαίνετο, θράσει ἐπαρθέντες ἀλογίστῳ,
 25 ληστρικὴν μὲν οὐκέτι στρατείαν ἐγνωσαν ποιεῖσθαι,
 δυνάμει δὲ βαρεῖα ἐλάσαντες ἐπὶ πόλιν Ὀρτώνα κατὰ
 κράτος αἰροῦσι· καὶ διαρπάσαντες τὰ τε ἐκ τῆς χώ-
 17 ρας καὶ τὰ τῆς πόλεως ἀπήεσαν εὐπορίαν πολλὴν ἀγόμε-
 νοι. Οὐιεντανοὶ δὲ πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἤκου-
 30 τας ἀποκρινάμενοι, ὅτι οὐκ ἐξ αὐτῶν εἶησαν οἱ προνο-
 μεύοντες τὴν χώραν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἄλλων Τυρρηνῶν,
 ἀπέλυσαν τοὺς ἄνδρας οὐδὲν τῶν δικαίων ποιή-

σαντες· και οἱ πρέσβεις ἐπιτυγχάνουσι τοῖς Οὐιεν-
 τανοῖς λείαν ἐκ τῆς αὐτῶν χώρας ἄγουσι. ταῦτα
 παρ' αὐτῶν ἡ βουλὴ μαθοῦσα πολεμεῖν τε ἐψηφίσατο
 Οὐιεντανοῖς και τοὺς ὑπάτους ἀμφοτέρους ἐξά- 5
 γειν τὴν στρατιάν. ἐγένετο μὲν οὖν περὶ τοῦ δόγ-
 ματος ἀμφιλογία, και πολλοὶ ἦσαν οἱ τὸν πόλεμον
 οὐκ ἐῶντες ἐκφέρειν τῆς τε κληρουχίας ὑπομιμνή-
 σκοντες τοὺς δημοτικούς, ἧς γε πέμπτον ἔτος ἐψη-
 φισμένης ὑπὸ τοῦ συνεδρίου κενῆ πιστεύσαντες ἐλ-
 πίδι ἐξηπάτηντο, και κοινὸν ἀποφαίνοντες πόλεμον 10
¹⁷³⁷ εἰ κοινῇ χρήσεται γνώμη πᾶσα Τυρρηνία τοῖς ὁμο-
 εθνέσι βοηθοῦσα. οὐ μὲν ἰσχυρὰν γε οἱ τῶν στασια-
 στῶν λόγοι, ἀλλ' ἐκύρωσε και ὁ δῆμος τὸ τῆς βουλῆς
 δόγμα τῆ Σπορίου Λαρκίου γνώμη τε και παρακλή-
 σει χρησάμενος. και μετὰ ταῦτ' ἐξῆγον τὰς δυνάμεις 15
 οἱ ὑπατοὶ· στρατοπεδευσάμενοι δὲ χωρὶς ἀλλήλων οὐ
 μακρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως και μείναντες ἡμέρας συχνὰς,
 ἐπειδὴ οὐκ ἀντεξῆγον οἱ πολέμιοι τὰς δυνάμεις, προ-
 νομεύσαντες αὐτῶν τῆς γῆς ὅσῃν ἐδύναντο πλείστην
 ἀπῆγον ἐπ' οἴκου τὴν στρατιάν. ἄλλο δὲ ἐπὶ τῆς τού- 20
 των ὑπατείας λόγου ἄξιον οὐδὲν ἐπράχθη.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΑΔΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΝΑΤΟΣ.

Τῷ δὲ μετὰ τούτους ἔτει διαφορᾶς γενομένης τῷ
δήμῳ πρὸς τὴν βουλὴν περὶ τῶν ἀποδειχθησομένων
ὑπάτων· οἱ μὲν γὰρ ἤξιουν ἀμφοτέρους ἐκ τῶν ἀρι-
στοκρατικῶν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν προαγαγεῖν, ὁ δὲ δῆμος
5 ἐκ τῶν ἐαυτῷ κεχαρισμένων· γνωσιμαχήσαντες πρὸς
ἀλλήλους ἢ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τέλος συνέπεισαν ἀλ-
λήλους ἀφ' ἐκάστης μερίδος ὑπάτων αἰρεθῆναι· καὶ
ἀποδείκνυται Καίτων μὲν Φάβιος τὸ δεύτερον ὑπὸ 1739
τῆς βουλῆς ὁ τὸν Κάσσιον ἐπὶ τῇ τυραννίδι κρίνας,
10 Σπόριος δὲ Φούριος ὑπὸ τῶν δημοτικῶν, ἐπὶ τῆς
ἑβδομηκοστῆς καὶ πέμπτης Ὀλυμπιάδος ἄρχοντας
Ἀθήνησι Καλλιάρχου, καθ' ὃν χρόνον ἐστράτευσε
Ξέρξης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἄρτι δὲ παρεληφόντων ἀν-
τῶν τὴν ἀρχὴν Λατίνων τε πρέσβεις ἦγον ἐπὶ τὴν
15 βουλὴν δεόμενοι πέμψαι σφίσι τὸν ἕτερον τῶν ὑπά-
των μετὰ δυνάμεως, ὃς οὐκ ἔασει προσωτέρῳ χωρεῖν
τὴν Αἰκανῶν καταφρόνησιν· καὶ Τυρρηνία πᾶσα

ἠγγέλλετο κεκινημένη καὶ οὐ διὰ μακροῦ χωρήσου-
 σα εἰς πόλεμον. συνήχθη γὰρ εἰς κοινὴν ἐκκλησίαν
 τὸ ἔθνος, καὶ πολλὰ Οὐιεντανῶν δεηθέντων συνά-
 ρασθαι σφίσι τοῦ κατὰ Ῥωμαίων πολέμου, τέλος
 ἐξήνεγκεν ἐξεῖναι τοῖς βουλομένοις Τυρρηναῶν μετ- 5
 ἔχειν τῆς στρατείας· καὶ ἐγένετο χεῖρ ἀξιόμαχος ἢ
 τοῖς Οὐιεντανοῖς ἐκουσίως τοῦ πολέμου συναιρομένη.
 740 ταῦτα μαθοῦσι τοῖς ἐν τέλει Ῥωμαίων ἔδοξε στρατιάς
 τε καταγράφειν καὶ τοὺς ὑπάτους ἀμφοτέρους ἐξιέ-
 ναι, τὸν μὲν Αἰκανοῖς τε πολεμήσοντα καὶ Λατί- 10
 νοῖς τιμωρὸν ἐσόμενον, τὸν δὲ ἐπὶ Τυρρηνίας ἄξοντα
 τὰς δυνάμεις. ἀντέπραττε δὲ πρὸς ταῦτα Σπόριος
 Ἰκίλιος τῶν δημάρχων εἰς· καὶ συνάγων εἰς ἐκ-
 κλησίαν τὸν δῆμον ὁσημέραι τὰς περὶ τῆς κληρου-
 χίας ὑποσχέσεις ἀπῆται παρὰ τῆς βουλῆς, καὶ οὐδὲν 15
 ἔφη συγχωρήσειν οὔτε τῶν ἐπὶ πόλεμον, οὔτε τῶν
 κατὰ πόλιν ὑπ' αὐτῆς ψηφισομένων ἐπιτελεσθῆναι,
 εἰ μὴ τοὺς δέκα ἄνδρας ἀποδείξωσι πρότερον ὀρι-
 στάς τῆς δημοσίας χώρας, καὶ διέλωσι τὴν γῆν ὡς
 ὑπέσχοντο τῷ δήμῳ. ἀπορουμένη δὲ τῇ βουλῇ καὶ 20
 ἀμηχανούσῃ τί χρὴ ποιεῖν Ἀππιος Κλαύδιος ὑπο-
 τίθεται σκοπεῖν, ὅπως διαστήσεται τὰ τῶν ἄλλων
 741 δημάρχων πρὸς αὐτόν, διδάσκων, ὅτι τὸν κωλύοντα
 καὶ ἐμποδῶν γινόμενον τοῖς δόγμασι τῆς βουλῆς
 ἰερὸν ὄντα καὶ νόμῳ τὴν ἐξουσίαν ἔχοντα ταύτην 25
 ἄλλως οὐκ ἔστι παῦσαι τῆς δυναστείας, εἰ μὴ τις
 ἕτερος τῶν ἀπὸ τῆς Ἰσῆς τιμῆς καὶ τὴν αὐτὴν ἐξου-
 σίαν ἐχόντων ἀναντιπράττη, καὶ οἷς ἂν ἐκεῖνος
 ἐμποδῶν γένηται ταῦτα μὴ κωλύῃ. συνεβούλευε τε
 τοῖς αὐτοῖς παραληφομένοις τὴν ἀρχὴν ὑπάτοις τοῦ- 30
 το πρᾶττειν καὶ σκοπεῖν, ὅπως ἕξουσί τινος ἀεὶ τῶν
 δημάρχων οἰκείους σφίσι καὶ φίλους· μίαν εἶναι λέ-

γων τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀρχείου κατάλυσιν, ἐὰν στα-
σιάζωσι πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνδρες.

II. Ταύτην εἰσηγησαμένου τὴν γνώμην Ἀππίου,
δόξαντες αὐτὸν ὀρθῶς παραινεῖν οἱ τε ὕπατοι καὶ
5 τῶν ἄλλων οἱ δυνατώτατοι, πολλῇ θεραπειᾷ διεπρά-
ξαντο. τοὺς τέτταρας ἐκ τῶν δημάρχων οἰκείους τῇ
βουλῇ γενέσθαι. οἱ δὲ τέως μὲν λόγῳ μεταπεῖθειν
τὸν Ἰκίλιον ἐπεχείρουν ἀποστῆναι τῶν περὶ τῆς
κληρουχίας πολιτευμάτων, ἕως οἱ πόλεμοι λάβωσι
10 τέλος· ὡς δ' ἤναντιοῦτο καὶ διώμνυτο λόγον τε τὸν
αὐθαδέστατον εἰπεῖν ἐτόλμησε τοῦ δήμου παρόν-
τος, ὅτι μᾶλλον ἂν βούλοιο Τυρρηνοὺς καὶ τοὺς
ἄλλους πολεμίους κρατήσαντας τῆς πόλεως ἐπιδεῖν,
ἢ τοὺς κατέχοντας τῆς χώρας τὴν δημοσίαν ἀφείναι,
15 δόξαντες ἀφορμὴν εἰληφέναι καλὴν πρὸς αὐθάδειαν
τοσαύτην τοῦ τάναντία λέγειν τε καὶ πράττειν, οὐδὲ
τοῦ δήμου τὸν λόγον ἠδέως δεξαμένου, κωλύειν
αὐτὸν ἐφησαν, καὶ φανερωῶς ἐπραττον ὅσα τῇ βου-
λῇ τε καὶ τοῖς ὑπάτοις δοκοίη· μονωθεὶς δὲ Ἰκίλιος
20 οὐδενὸς ἔτι κύριος ἦν. μετὰ τοῦτο ἡ στρατιὰ κατε-
γράφετο, καὶ ὅσων ἔδει τῷ πολέμῳ πάντα ὑπηρε-
τεῖτο, τὰ μὲν ἐκ τῶν δημοσίων, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἰδίων
ἀπάσῃ προθυμίᾳ· καὶ διὰ τάχους οἱ ὕπατοι δια-
κληρωσάμενοι τὰ στρατεύματα ἐξήεσαν, Σπόριος
25 μὲν Φούριος ἐπὶ τὰς Αἰκανῶν πόλεις, Καίσων δὲ
Φάβιος ἐπὶ Τυρρηνοὺς. Σπορίῳ μὲν οὖν ἅπαντα
κατὰ νοῦν ἐχώρησεν οὐχ ὑπομεινάντων εἰς χεῖρας
ἐλθεῖν τῶν πολεμίων, καὶ πολλὰ ἐκ τῆς στρατείας
ἐξεγένετο χρήματά τε καὶ σώματα λαβεῖν. ἐπῆλθε
30 γὰρ ὀλίγου δεῖν πᾶσαν ὄσῃν οἱ πολέμοι χώραν κατε-
ἔχον ἄγων καὶ φέρων, καὶ τὰ λάφυρα τοῖς στρα-
τιώταις ἅπαντα ἐχαρίσατο. δοκῶν δὲ καὶ τὸν πρὸ

τοῦ χρόνου εἶναι φιλόδημος, ἔτι μᾶλλον ἐκ ταύτης τῆς στρατηγίας ἐθεράπευσε τὸ πλήθος. καὶ ἐπειδὴ παρῆλθεν ὁ χρόνος τῆς στρατείας ἄγων τὴν δύναμιν ὀλόκληρόν τε καὶ ἀπαθῆ, χρήμασιν εὐπορον κατέστησε τὴν πατρίδα.

5

1744

III. Καίσων δὲ Φάβιος ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων, οὐδενὸς χειρὸν στρατηγήσας, ἀφηρέθη τὸν ἐκ τῶν ἔργων ἔπαινον παρ' οὐδὲν ἀμάρτημα ἴδιον, ἀλλ' ὅτι τὸ δημοτικὸν οὐκ εἶχεν εὐνον, ἐξ οὗ τὸν ὑπατου Κάσσιον ἐπὶ τῇ τυραννίδι κρίνας ἀπέκτεινεν. οὔτε

10

γὰρ ὅσα δέοι σὺν τάχει στρατηγῶν κελεύσαντι τοὺς ὑπηκόους πειθαρχεῖν, οὔθ' ὅσα τῶ προθύμῳ καὶ ἐν πρέποντι χρησαμένους βία κατασχεῖν, οὔθ' ὅσα λάθρα τῶν ἀντιπολεμίων χωρία εἰς πλεονεξίαν εὐθετα σφετερίσασθαι, οὔτ' ἄλλο πράττειν οὐδὲν

15

ἔτοιμοι ἦσαν, ἐξ οὗ τιμὴν τινα ὁ στρατηγὸς καὶ δόξαν ἀγαθὴν ἐξολίσεσθαι ἐμελλε. καὶ τᾶλλα μὲν αὐτῶν, ὅσα ὑβρίζοντες τὸν ἡγεμόνα διετέλουν, ἐκείνω τε ἥττον λυπηρὰ ἦν καὶ τῇ πόλει βλάβης οὐ μεγά-

1745

λης αἰτία· ὁ δὲ τελευτῶντες ἐξιργάσαντο κίνδυνον οὐ μικρὸν ἤνεγκε καὶ πολλὴν αἰσχύνην ἀμφοῖν. γενομένης γὰρ παρατάξεως ἐν τῶ μεταξὺ τῶν λόφων, ἐφ' οἷς ἦσαν ἐστρατοπεδευκότες ἀμφοτέροι, πάσῃ τῇ παρ' ἑκατέρων δυνάμει, πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα ἀποδειξάμενοι καὶ τοὺς πολεμίους ἀναγκάσαντες ἄρξαι

25

φυγῆς, οὔτ' ἠκολούθησαν ἀπιούσι τοῦ στρατηγοῦ πολλὰ ἐπικελεύοντος οὔτε παραμείναντες ἐκπολιορκῆσαι τὸν χάρακα ἠθέλησαν, ἀλλ' ἔασαντες ἀτελεῖς ἔργον καλὸν ἀπήεσαν εἰς τὴν αὐτῶν στρατοπεδείαν. ἐπιχειρησάντων δ' αὐτοκράτορα τὸν ὑπατον ἀναγο-

30

ρεῦσαι τινων μέγα ἐμβοήσαντες ἀθρόοι κακιζούσῃ τῇ [τε] φωνῇ τὸν ἡγεμόνα [καὶ] ἐλοιδόρουν, ὡς πολ-

15*

λους σφῶν καὶ ἀγαθοὺς ἀπολωλεκότα δι' ἀπειρίαν 1744
 τοῦ στρατηγεῖν· καὶ ἄλλη πολλῇ βλασφημίᾳ καὶ ἀγα-
 νακτῆσει χρησάμενοι λύειν τὸν χάρακα καὶ ἀπάγειν
 σφᾶς εἰς τὴν πόλιν ἤξιουν, ὡς οὐχ ἱκανοὺς ἔσομέ-
 5 νους ἂν ἐπίλωσιν οἱ πολέμιοι δευτέραν ὑπομεῖναι
 μάχην. καὶ οὔτε μεταδιδάσκοντος ἐπείδοντο τοῦ
 ἡγεμόνος, οὔτε ὀλοφυρομένου καὶ ἰκετεύοντος ἔπα-
 σχόν τι πρὸς τὰς δεήσεις, οὔτε ἀπειλὰς καὶ ἀνατά-
 σεις, ὁπότε καὶ ταύταις χρήσαιτο, δι' εὐλαβείας
 10 ἐλάμβανον, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα τραχυνόμενοι ταῦτα
 διέμενον. τὸσαύτη δ' ἀναρχία καὶ καταφρόνησις τοῦ
 ἡγεμόνος πᾶσιν ἐξ αὐτῶν παρέστη, ὥστε περὶ μέσας
 νύκτας ἐξαναστάντες τὰς τε σκηναὺς ἔλυνον καὶ τὰ
 ὄπλα ἀνελάμβανον καὶ τοὺς τραυματίας ἐβάσταζον
 15 οὐδενὸς κελεύσαντος.

III. Ταῦτα ὁ στρατηγὸς μαθὼν ἠναγκάσθη πᾶσι
 δοῦναι τὸ παράγγελμα τῆς ἐξόδου, δείσας τὴν
 ἀναρχίαν αὐτῶν καὶ τὸ θράσος. οἱ δὲ ὥσπερ ἐκ
 φυγῆς ἀνασωζόμενοι τάχει πολλῶ, συνάπτουσι τῇ
 20 πόλει περὶ τὸν ὄρθρον. καὶ οἱ ἐπὶ τῶν τειχῶν ἄγνο- 1747
 ῆσαντες, ὅτι φίλιον ἦν στράτευμα, ὄπλα τ' ἐνεδύοντο
 καὶ ἀλλήλους ἀνεκάλουν, ἢ τ' ἄλλη πόλις, ὡς ἐπὶ
 συμφορᾷ μεγάλῃ, ταραχῆς ἐγερόνει μεστὴ καὶ θορύ-
 βου· καὶ οὐ πρότερον ἀνέφωξαν αὐτοῖς τὰς πύλας
 25 οἱ φύλακες, ἢ [ἕως] λαμπρὰν τε ἡμέραν γενέσθαι καὶ
 γνωσθῆναι τὸ οἰκεῖον στράτευμα. ὥστε πρὸς τῇ
 αἰσχύνῃ, ἣν ἐκ τοῦ καταλιπεῖν τὸν χάρακα ἠνέγ-
 καντο, καὶ κίνδυνον οὐ τὸν ἐλάχιστον αὐτοὺς ἀναρ-
 ρίψαι, σκότους ἀπιόντας διὰ τῆς πολεμίας ἀτάκτως.
 30 εἰ γ' οὖν τοῦτο καταμαθόντες οἱ πολέμιοι ἐκ ποδὸς
 ἀπιούσιν αὐτοῖς ἠκολούθησαν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυ-
 σεν ἄπασαν ἀπολωλέναι τὴν στρατιάν. τῆς δὲ ἀλό-

γου ταύτης ἀπάρσεως ἢ φυγῆς τὸ πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐκ τοῦ δήμου μίσος ὥσπερ ἔφην αἷτιον ἦν, καὶ ὁ φθόνος τῆς ἐκείνου τιμῆς, ἵνα μὴ θριάμβου καταγωγῇ κοσμηθεὶς ἐπιφανέστατος γένηται. τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ μαθόντες οἱ Τυρρηνοὶ τὴν ἄπαρσιν τῶν 5 Ῥωμαίων, νεκρούς τ' αὐτῶν ἐσκύλευσαν καὶ τραυματίας ἀράμενοι ἀπήνεγκαν τὰς τε καταλειφθείσας ἐν τῷ χάρακι παρασκευάς· πολλαὶ δ' ἦσαν, ὡς εἰς χρόνιον παρεσκευασμένοι πόλεμον· διεφόρησαν· καὶ ὡς δὴ κρατοῦντες τῆς χώρας τῶν 10 πολεμίων τὴν ἐγγυτάτῳ λεηλατήσαντες, ἀπήγον τὴν στρατιάν.

V. Οἱ δὲ μετὰ τούτους ἀποδειχθέντες ὕπατοι, Γναῖος Μάλλιος καὶ Μάρκος Φάβιος τὸ δεύτερον ἄρχειν αἰρεθεὶς, ψήφισμα τῆς βουλῆς ποιησαμένης 15 στρατὸν ἐξάγειν ἐπὶ τὴν Οὐιεντανῶν πόλιν ὅσον ἂν πλεῖστον δυνηθῶσι, προὔθηκάν ἡμέραν ἐν ἣ τὸν κατάλογον ἐμελλον ποιήσεσθαι τῆς στρατιᾶς. γινόμενου δὲ αὐτοῖς ἐμποδῶν ἐπὶ κωλύσει τῆς καταγραφῆς ἐνὸς τῶν δημάρχων, Τεβερίου Ποντοφικίου καὶ 20 τὸ περὶ τῆς κληρουχίας ψήφισμα ἀνακαλουμένου, θεραπεύσαντες τῶν συναρχόντων αὐτοῦ τινας, ὥσπερ 1749 ἐποίησαν οἱ πρὸ αὐτῶν ὕπατοι, διέστησαν τὸ ἀρχεῖον· καὶ μετὰ τοῦτ' ἐπραττον ἐπὶ πολλῆς ἐξουσίας τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ. γενομένης δὲ τῆς καταγραφῆς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, ἐξήεσαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, δύο μὲν ἐκάτερος ἄγων Ῥωμαίων τάγματα τῶν ἐξ αὐτῆς καταγραφέντων τῆς πόλεως, οὐκ ἐλάττω δὲ ταύτης χεῖρα τὴν ὑπὸ τῶν ἀποίκων τε καὶ ὑπηκόων ἀποσταλεῖσαν. ἀφίκετο δ' αὐτοῖς παρὰ τοῦ 30 Λατίνων τε καὶ Ἐρνίκων ἔθλους διπλάσιον τοῦ κληθέντος ἐπικουρικόν. οὐ μὴν ἐχρήσαντο γε παντί·

πολλήν δὲ χάριν αὐτοῖς εἰδέναι φήσαντες τῆς προ-
 θυμίας, ἀπέλυσαν τῆς ἀποσταλείσης δυνάμεως
 τὴν ἡμίσειαν. ἔταξαν δὲ καὶ πρὸ τῆς πόλεως τρίτον
 ἐκ δυεῖν ταγμάτων τῶν ἐν ἀκμῇ στρατόν, φύλακα
 5 τῆς χώρας ἐσόμενον, εἴ τις ἑτέρα δύναμις πολεμίων
 ἐκ τοῦ ἀδοκίτου φανείη· τοὺς δὲ ὑπὲρ τὸν στρατιω-
 τικὸν κατάλογον, οἷς ἔτι δύναμις ἦν ὄπλων χρήσεως,
 ἐν τῇ πόλει κατέλιπον ἄκρας τε καὶ τείχη φυλάξου-
 τας. ἀγαγόντες δὲ πλησίον τῆς Οὐιεντανῶν πόλεως
 10 τὰς δυνάμεις, κατεστρατοπέδευσαν ἐπὶ λόφοις δυεῖν
 οὐ μακρὰν ἀφεστηκόσιν ἀπ' ἀλλήλων. ἦν δὲ καὶ ἡ 1750
 τῶν πολεμίων δύναμις ἐξεστρατευμένη πρὸ τῆς πό-
 λεως πολλή τε καὶ ἀγαθή. συνεληλύθησαν γὰρ ἐξ
 ἀπάσης Τυρρηνίας οἱ δυνατώτατοι τοὺς ἑαυτῶν
 15 πενέστας ἐπαγόμενοι, καὶ ἐγένετο τοῦ Ῥωμαικοῦ
 στρατοῦ μείζον τὸ Τυρρηνικὸν οὐκ ὀλίγω. τοῖς δ'
 ὑπάτοις τό τε πλῆθος ὁρῶσι τῶν πολεμίων καὶ τὴν
 λαμπρότητα τῶν ὄπλων πολὺ δέος ἐνέπεσε, μὴ ποτε
 οὐχ ἱκανοὶ γένωνται στασιαζούσῃ δυνάμει τῇ σφε-
 20 τέρα πρὸς ὁμοιοῦσαν τὴν τῶν πολεμίων ἀντιταξά-
 μενοι ὑπερβαλέσθαι· ἐδόκει τε αὐτοῖς ἐχυρωσαμένοις
 τὰ στρατόπεδα τρίβειν τὸν πόλεμον ἐκδεχομένοις,
 εἴ τινα δῶσει πλεονεξίας ἀφορμὴν αὐτοῖς τὸ τῶν
 πολεμίων θράσος ἀλογίστω καταφρονήσει ἐπαρθέν.
 25 ἀκροβολισμοὶ δὴ μετὰ τοῦτο συνεχεῖς ἐγίνοντο καὶ
 ψιλῶν συμπλοκαὶ βραχεῖαι, μέγα δὲ ἦ λαμπρὸν ἔργον
 οὐδέν.

VI. Οἱ δὲ Τυρρηνοὶ ἀχθόμενοι τῇ τριβῇ τοῦ
 πολέμου δειλίαν τε ὠνειδίξον τοῖς Ῥωμαίοις, ἐπειδὴ 1751
 30 οὐκ ἐξήεσαν εἰς μάχην, καὶ ὡς παρακεχωρηκότων
 αὐτῶν σφίσι τῆς ὑπαίθρου μέγα ἐφρόνου. καὶ ἔτι
 μᾶλλον ἐπήρθησαν εἰς ὑπεροψίαν τοῦ ἀντιπάλου

στρατοῦ καὶ καταφρόνησιν τῶν ὑπάτων, δόξαντες καὶ τὸ θεῖον αὐτοῖς συμμαχεῖν. τοῦ γὰρ ἑτέρου τῶν ὑπάτων Γναῖου Μαλλίου κεραυνὸς εἰς τὸ στρατήγιον ἐμπεσὼν τὴν τε σκηνὴν διέσπασε καὶ τὴν ἐστίαν ἀνέτρεψε καὶ τῶν πολεμιστηρίων ὄπλων τὰ μὲν 5 ἐσπίλωσε, τὰ δὲ περιέκαυσε, τὰ δ' εἰς τέλος ἠφάνισεν· ἀπέκτεινε δὲ καὶ τὸν λαμπρότατον αὐτοῦ τῶν ἵππων, ᾧ παρὰ τοὺς ἀγῶνας ἐχρῆτο, καὶ τῶν θεραπόντων τινάς. λεγόντων δὲ τῶν μάντεων τοῦ τε χάρακος ἄλωσιν προσημαίνειν τοὺς θεοὺς καὶ τῶν 10 ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν ἀπώλειαν, ἀναστήσας τὴν δύναμιν ὁ Μάλλιος ἀπῆγε περὶ μέσας νύκτας ἐπὶ τὸν ἕτερον χάρακα καὶ μετὰ τοῦ συνάρχοντος κατεστρατοπέδευσε. μαθόντες οὖν οἱ Τυρρηνοὶ τὴν ἀπανάστασιν τοῦ στρατηγοῦ, καὶ δι' ἃς αἰτίας ἐγένε- 15

1752 νετο παρὰ τινῶν αἰχμαλώτων ἀκούσαντες, ἐπήρθησάν τε ταῖς γνώμαις ἔτι μᾶλλον, ὡς πολεμοῦντος τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ δαιμονίου, καὶ πολλὴν εἶχον ἐλπίδα κρατῆσειν αὐτῶν· οἳ τε μάντιες ἀκριβέστερον τῶν ἄλλοθί που δοκοῦντες ἐξητακένοι τὰ μετάρσια, 20 πόθεν τε αἱ τῶν κεραυνῶν γίνονται βολαὶ καὶ τίνες αὐτοὺς ὑποδέχονται μετὰ τὰς πληγὰς ἀπιόντας τόποι, θεῶν τε οἷς ἕκαστοι ἀποδίδονται καὶ τίνων ἀγαθῶν ἢ κακῶν μηνυταί, χωρεῖν ὁμοίως τοῖς πολεμίοις παρήνουν διαιρούμενοι τὸ γενόμενον τοῖς 25 Ῥωμαίοις σημεῖον κατὰ τάδε. ἐπειδὴ τὸ βέλος εἰς ὑπάτου σκηνὴν κατέσκηψεν, ἐν ἣ τὸ στρατήγιον ἐνῆν, καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἄχρι τῆς ἐστίας ἠφάνισεν, ὅλη προσημαίνειν τὸ δαιμόνιον τῇ στρατιᾷ τοῦ χάρακος ἐκλειψιν βία κρατηθέντος, καὶ τῶν ἐπιφανε- 30

1753 στατών ὄλεθρον. εἰ μὲν οὖν, ἔφασαν, ἔμειναν ἐν ᾧ κατέσκηψε χωρὶς τὸ βέλος οἱ κατέχοντες αὐτό, καὶ

μὴ μετηνέγκαντο τὰ σημεῖα ὡς τοὺς ἑτέρους, μιᾶς τε
 παρεμβολῆς ἀλώσει καὶ ἐνὸς ὀλέθρου στρατοῦ τὸ
 νεμεσῶν αὐτοῖς δαιμόνιον ἀπεπλήρωσεν ἂν τὸν χό-
 λον· ἐπειδὴ δὲ σοφώτεροι τῶν θεῶν εἶναι ζητοῦν-
 5 τες εἰς τὸν ἕτερον χάρακα μετεστρατοπέδευσαν,
 καταλιπόντες ἔρημον τὸν τόπον, ὡς οὐ τοῖς ἀνθρώ-
 ποις τοῦ θεοῦ προδηλοῦντος τὰς συμφοράς, ἀλλὰ
 τοῖς τόποις, κοινὸς ἅπασιν αὐτοῖς ὁ παρὰ τοῦ δαι-
 μονος ἦξει χόλος, τοῖς τε ἀπαναστάσι καὶ τοῖς ὑπο-
 10 δεξαμένοις. καὶ ἐπειδὴ ἀλῶναι σφῶν τὸν ἕτερον χά-
 ρακα βία θείας ἐπιθεσπιζούσης ἀνάγκης οὐ περιέ-
 μειναν τὸ χρεῶν, ἀλλ' αὐτοὶ παρέδοσαν τοῖς ἐχ-
 θροῖς, ἐκεῖνος ὁ χάραξ ὁ τὸν ἐκλειφθέντα ὑποδεξάμε-
 νος ἀντὶ τοῦ καταλειφθέντος ἀλώσεται βία κρατηθεῖς.

15 VII. Ταῦτα παρὰ τῶν μάντεων οἱ Τυρρηνοὶ
 ἀκούσαντες, μέρει τινὶ τῆς ἑαυτῶν στρατιᾶς τὴν ἐρη-
 μωθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καταλαμβάνονται στρα-
 τοπεδεῖαν ὡς ἐπιτείχισμα ποιησόμενοι τῆς ἑτέρας· ἦν 1754
 δὲ πάνυ ἐχυρὸν τὸ χωρίον καὶ τοῖς ἀπὸ Ῥώμης ἐπὶ
 20 τὸ στρατόπεδον ἰοῦσι κωλύσεως ἐν καλῷ κείμενον.
 πραγματευσάμενοι δὲ καὶ τᾶλλα, ἐξ ὧν πλεονεκτή-
 σειν τοὺς πολεμίους ἔμελλον, ἐξῆγον εἰς τὸ πεδῖον
 τὰς δυνάμεις. μενόντων δὲ τῶν Ῥωμαίων ἐφ' ἡσυ-
 χίας, προσιππεύοντες ἐξ αὐτῶν οἱ τολμηρότατοι καὶ
 25 πλησίον τοῦ χάρακος ἰστάμενοι, γυναῖκας τε ἀπεκά-
 λουν ἅπαντας καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν τοῖς δειλο-
 τάτοις τῶν ζώων εἰκέναι λέγοντες ἐκάκιζον, καὶ
 δυεῖν θάτερον ἤξιλον· εἰ μὲν ἀντιποιοῦνται τῆς
 περὶ τὰ πολέμια ἀρετῆς, καταβάντας εἰς τὸ πεδῖον
 30 μιᾶ τὸν ἀγῶνα κρῖναι μάχῃ· εἰ δὲ ὁμολογοῦσιν εἶ-
 ναι κακοί, παραδόντας τὰ ὄπλα τοῖς κρείττοσι καὶ
 δίκας ὑποσχόντας ὧν ἔδρυσαν, μηδενὸς ἔτι τῶν με-

γάλων ἑαυτοὺς ἀξιοῦν. τοῦτ' ἐποίουν ὁσημέραι· καὶ ἐπεὶ οὐδὲν ἐπέβαινον, ἀποτειχίζειν αὐτοὺς ἐγνωσαν
 755 ὡς λιμῶ προσαναγκάσοντες παραστῆναι. οἱ δὲ ὕπα-
 τοι περιεώρων τὰ γινόμενα μέχρι πολλοῦ, δι' ἀναν-
 δρίαν μὲν ἢ μαλακίαν οὐδεμίαν· ἀμφοτέροι γὰρ 5
 εὐψυχοὶ τε καὶ φιλοπόλεμοι ἦσαν· τὸ δὲ τῶν στρα-
 τιωτῶν ἐθελόκακόν τε καὶ ἀπρόθυμον, διαμένον ἐν
 τοῖς δημοτικοῖς, ἐξ οὗ περὶ τῆς κληρουχίας διεστα-
 σίασαν, ὑφορώμενοι· ἔτι γὰρ αὐτοῖς ἔναυλα καὶ πρὸ
 ὀμμάτων ἦν, ἃ τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ κατὰ τὸ 10
 ἔγκοτον τῆς περὶ τὸν ὕπατον τιμῆς αἰσχρὰ καὶ
 ἀνάξια τῆς πόλεως εἰργάσαντο, παραχωρήσαντες τῆς
 νίκης τοῖς ἠττηθεῖσι καὶ φυγῆς ὄνειδος οὐκ ἀληθές
 ὑπομείναντες, ἵνα μὴ καταγάγῃ τὸν ἐπινίκιον θρί-
 αμβον ὁ ἀνὴρ. 15

VIII. Βουλόμενοι δὴ τὸ στασιάζον ἐκ τῆς στρα-
 τιᾶς ἐξελεῖν εἰς τέλος καὶ καταστῆσαι πάλιν εἰς τὴν
 ἐξ ἀρχῆς ὁμόνοιαν ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ εἰς ἐν τοῦτο
 πᾶσαν εἰσφερόμενοι βουλήν τε καὶ πρόνοιαν, ἐπειδὴ
 οὔτε κολάσει μέρους τινὸς σωφρονέστερον ἀπο- 20
 756 δοῦναι τὸ λοιπὸν ἦν πολὺ καὶ αὔθαδες ὑπάρ-
 χον καὶ τὰ ὄπλα ἐν ταῖς χερσὶν ἔχον, οὔτε πειθοῖ
 προσαγαγέσθαι λόγων τοὺς οὐδὲ πεισθῆναι βουλο-
 μένους, δύο ταύτας ὑπέλαβον ἔσεσθαι τῶν στασια-
 ζόντων αἰτίας τῆς διαλλαγῆς, τοῖς μὲν ἐπιεικεστέρας 25
 μετεληφόσι φύσεως· ἐνῆν γὰρ τι καὶ τοιοῦτον ἐν τῷ
 πολλῷ· τὴν ἐπὶ τοῖς ὄνειδισμοῖς τῶν πολεμίων αἰ-
 σχύνην· τοῖς δὲ δυσαγῶγοις ἐπὶ τὸ καλόν, ἣν ἅπαντα
 δέδοικεν ἀνθρώπου φύσις ἀνάγκην. ἵνα δὴ ταῦτα
 γένοιτο ἀμφοτέρα, ἐφῆκαν τοῖς πολεμίοις λόγῳ τε 30
 αἰσχύνειν κακίζοντας σφῶν ὡς ἄνανδρον τὴν ἡσυχίαν,
 καὶ ἔργοις ὑπεροψίας τε καὶ καταφρονήσεως

πολλῆς γινομένοις ἀναγκάζειν ἀγαθοὺς γενέσθαι
 τοὺς ἐκουσίως εἶναι μὴ βουλομένους. γινομένων
 γὰρ τούτων, πολλὰς ἐλπίδας εἶχον ἦξιεν ἐπὶ τὸ
 στρατήγιον ἅπαντας ἀγανακτοῦντας καὶ καταβοῶν-
 5 τας καὶ κελεύοντας ἡγεῖσθαι σφῶν ἐπὶ τοὺς πολε-
 μίους· ὅπερ καὶ συνέβη. ὡς γὰρ ἤρξαντο τὰς ἐξό-
 δους τοῦ χάρακος ἀποταφρεύειν τε καὶ ἀποσταυροῦν
 οἱ πολέμιοι, δυσανασχετήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τῷ 17
 ἔργῳ, τέως μὲν κατ' ὀλίγους, ἔπειτα ἀθρόοι συν-
 10 τρέχοντες ἐπὶ τὰς σκηναὺς τῶν ὑπάτων, ἐκεκράγεσάν
 τε καὶ προδοσίαν αὐτοῖς ἐνεκάλουν, καὶ εἰ μὴ τις ἡγή-
 σεται σφίσι τῆς ἐξόδου, δίχα ἐκείνων αὐτοὶ τὰ ὄπλα
 ἔχοντες ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἔλεγον ἐξελεύσεσθαι. ὡς
 δ' ἐξ ἀπάντων ἐγίνετο τοῦτο, παρελθὲν τὸν χρόνον
 15 ὃν περιέμενον οἱ στρατηγοὶ νομίσαντες, ἐκέλευον
 τοῖς ὑπηρέταις συγκαλεῖν τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν·
 καὶ προελθὼν Φάβιος τοιάδε εἶπε·

VIII. Βραδεῖα μὲν ἢ ἀγανάκτησις ὑμῶν γίνεται
 περὶ ὧν ὑβρίζεσθε ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἄνδρες στρα-
 20 τιῶταί τε καὶ ἡγεμόνες· καὶ τὸ βουλόμενον ἐκά-
 στου χωρεῖν ὁμοίως τοῖς ἐναντίοις πολὺ τοῦ δέον-
 τος ὕστερον φαινόμενον ἄωρόν ἐστι. παλαιότερον
 γὰρ ἔτι τοῦθ' ὑμᾶς ἔδει πράττειν, ὅτε πρῶτον αὐ-
 τοὺς εἶδετε καταβαίνοντας ἐκ τῶν ἐρυμάτων καὶ
 25 μάχης ἄρχειν βουλομένους. τότε γὰρ δήπου καλὸς
 ὁ περὶ τῆς ἡγεμονίας ἦν ἀγὼν καὶ τοῦ Ῥωμαίων
 φρονήματος ἄξιος. νῦν δὲ ἀναγκαῖος ἦδη γίνεται, 175
 καὶ οὐδ' ἂν τὸ κράτιστον λάβῃ τέλος ὁμοίως καλός.
 εὔ δὲ καὶ νῦν ποιεῖτε ὅμως ἐπανορθώσασθαι
 30 τὴν βραδυτῆτα βουλόμενοι καὶ τὰ παραλειφθέντα
 ἀναλαβεῖν· καὶ πολλὴ χάρις ὑμῖν τῆς ἐπὶ τὰ κρά-
 τιστα ὁρμῆς, εἴτ' ὑπ' ἀρετῆς γίνεται· κρεῖττον γὰρ

[έστιν] ὄψε ἄρξασθαι τὰ δέοντα πράττειν ἢ μηδέ-
 ποτε· εἴτ' οὖν ἅπαντες ὁμοίους ἔχετε περὶ τῶν συμ-
 φερόντων λογισμούς, καὶ ἡ προθυμία τῆς ἐπὶ τὸν
 ἀγῶνα ὀρμῆς ἅπαντας ἡ αὐτὴ κατέληψε. νῦν δὲ
 φοβούμεθα, μὴ τὰ περὶ τῆς κληρονομίας προσκρού- 5
 σματα τῶν δημοτικῶν πρὸς τοὺς ἐν τέλει μεγάλης
 αἰτία τῷ κοινῷ γένηται βλάβης· ὑποψία τε ἡμᾶς
 κατέληψεν, ὡς ἡ περὶ τῆς ἐξόδου καταβολὴ καὶ ἀγα-
 νάκτησις οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως παρὰ
 πάντων γίνεται· ἀλλ' οἱ μὲν ὡς τιμωρησόμενοι 10
 759 τοὺς πολεμίους προθυμείσθε τοῦ χάρακος ἐξελεῖν,
 οἱ δὲ ὡς ἀποδρασόμενοι. ἐξ ὧν δὲ παρέστηκεν
 ἡμῖν ταῦτα ὑποπτεύειν, οὐ μάντις εἰσὶν οὐδὲ
 στοχασμοί, ἀλλ' ἔργα ἐμφανῆ καὶ οὐδὲ ταῦτα πα-
 λαιά, ἀλλ' ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ γενόμενα, 15
 ὡς ἅπαντες ἴστε, ὅτε ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς πολεμίους
 τούτους πολλῆς καὶ ἀγαθῆς ἐξελεθούσης στρατιᾶς,
 καὶ τῆς πρώτης μάχης τὸ κράτιστον ἡμῖν λαβούσης
 τέλος, δυνηθέντος ἂν τοῦ τότε ἄγοντος ὑμᾶς ὑπά-
 του Κάλσωνος, ἀδελφοῦ δὲ ἐμοῦ τουδὶ καὶ τὸν 20
 χάρακα τῶν πολεμίων ἐξελεῖν καὶ νίκην τῇ πα-
 τρίδι καταγαγεῖν λαμπροτάτην, φθονήσαντες αὐτῷ
 δόξης τινές, ὅτι δημοτικὸς οὐκ ἦν, οὐδὲ τὰ κεχα-
 ρισμένα τοῖς πένησι διετέλει πολιτευόμενος, τῇ
 πρώτῃ νυκτὶ μετὰ τὴν μάχην ἀνασπᾶσαντες τὰς 25
 σκηναὺς ἄνευ παραγγέλματος ἀπέδρασαν ἐκ τοῦ
 χάρακος, οὔτε τὸν κίνδυνον ἐνθυμηθέντες τὸν κατα-
 ληψόμενον αὐτοὺς ἀτάκτως καὶ χωρὶς ἡγεμόνος ἀπι-
 760 όντας ἐκ πολεμίας γῆς καὶ ταῦτα ἐν νυκτί, οὔτε τὴν
 αἰσχύνῃν ὄση καθέξειν αὐτοὺς ἔμελλεν ὑπολογισά- 30
 μνοι, ὅτι παρεχώρουν τοῖς πολεμίσι τῆς ἡγεμονίας,
 τὸ γοῦν ἐφ' ἑαυτοῖς μέρος, καὶ ταῦτα οἱ νικήσαντες

τοῖς κεκρατημένοις. τούτους δὴ τοὺς ἄνδρας ὀρω-
 δοῦντες, ὧ ταξίαρχοί τε καὶ λοχαγοὶ καὶ στρατιῶ-
 ται, τοὺς οὐτ' ἄρχειν δυναμένους οὔτε ἄρχεσθαι
 βουλομένους πολλοὺς καὶ αὐθάδεις ὄντας καὶ τὰ
 5 ὄπλα ἔχοντας ἐν χερσίν, οὔτε πρότερον ἐβουλόμεθα
 μάχην συνάπτειν οὔτε νῦν ἔτι θαρσοῦμεν ἐπὶ τοι-
 οῦτοις συμμαχοῖς τὸν ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἀγῶνα
 ἄρασθαι, μὴ κωλύματα καὶ βλάβαι γένωνται τοῖς
 ἅπαντα τὰ καθ' ἑαυτοὺς πρόθυμα παρεχομένοις. εἰ
 10 μέντοι κάκεινων ὁ θεὸς ἐπὶ τὰ κρείττω τὸν νοῦν ἄγει
 νῦν καὶ καταβαλόντες τὸ στασιάξον, ὑφ' οὗ νῦν
 πολλὰ καὶ μεγάλα βλάπτεται τὸ κοινόν, ἧ γε δὴ εἰς τοὺς
 τῆς εἰρήνης ἀναβαλλόμενοι καιροὺς, [ἧδη] ἐπανορθώ-
 σασθαι βούλονται τὰ παρελθόντα ὀνειδίη τῇ νῦν ἀρετῇ,
 15 μηδὲν ἔτι τὸ κωλύσον ἔστω χωρεῖν ὑμᾶς ἐπὶ τοὺς
 πολεμίους, τὰς ἀγαθὰς προβαλλομένους ἐλπίδας. 17
 ἔχομεν δὲ πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας ἀφορμὰς εἰς τὸ νι-
 κᾶν, μεγίστας δὲ καὶ κυριωτάτας ἄς τὸ τῶν πολεμίων
 ἀνόητον [ἡμῖν] παρέχει, οἷ γε πλήθει στρατιᾶς μα-
 20 κρῶ προὔχοντες ἡμῶν, καὶ τούτῳ μόνῳ δυνηθέντες
 ἂν πρὸς τὰς ἡμετέρας τόλμας τε καὶ ἐμπειρίας ἀντέ-
 χειν, ἀπεστερήκασι τῆς μόνης ὠφελείας ἑαυτοὺς ἀπα-
 ναλώσαντες τὸ πλεῖον τῆς δυνάμεως μέρος εἰς τὰς
 τῶν φρουρίων φυλακάς. ἔπειτα δέον αὐτοὺς σὺν
 25 εὐλαβείᾳ καὶ λογισμῶ σῶφροσι πράττειν ἕκαστα,
 ἐνθυμουμένους πρὸς οἷους ἄνδρας καὶ πολὺν ἀλκι-
 μωτέρους αὐτῶν ὁ κίνδυνος ἔσται, θρασέως καὶ
 ἀπερισκέπτως ἐπὶ τὸν ἀγῶνα χωροῦσιν, ὡς ἄμαχοι
 [δὴ] τινες καὶ ὡς ἡμῶν καταπεπληγῶτων αὐτοῦς. αἱ
 30 γοῦν ἀποταφρεύσεις καὶ αἱ μέχρι τοῦ χάρακος ἡμῶν
 καθιππεύσεις καὶ τὰ πολλὰ ἐν λόγοις τε καὶ
 ἔργοις ὑβρίσματα τοῦτο δύναται. ταῦτά τε δὴ ἐν-176

θυμούμενοι, καὶ τῶν προτέρων ἀγώνων μεμνη-
 μένοι πολλῶν ὄντων καὶ καλῶν ἐν οἷς αὐτοὺς ἐνι-
 κᾶτε, χωρεῖτε μετὰ προθυμίας καὶ ἐπὶ τόνδε τὸν
 ἀγῶνα· καὶ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν ἕκαστος χωρὶς ταχθῆ,
 τοῦτο ὑπολαβέτω καὶ οἶκον εἶναι καὶ κληῖρον καὶ 5
 πατρίδα· καὶ ὃ τε σώζων τὸν παραστάτην ἑαυτῷ
 πράττειν τὴν σωτηρίαν ὑπολαβέτω, καὶ ὁ ἐγκατα-
 λιπὼν τὸν πέλας ἑαυτὸν ἠγείσθω τοῖς πολεμίοις
 προδιδόναι. μάλιστα δ' ἐκείνο μεμνησθαι προσήκει,
 ὅτι μενόντων μὲν ἀνδρῶν καὶ μαχομένων ὀλίγον τὸ 10
 ἀπολλύμενόν ἐστιν, ἐγκλινάντων δὲ καὶ φευγόντων
 κομιδῇ βραχὺ τὸ σωζόμενον.

¹⁶³ X. Ἐτι δὲ αὐτοῦ λέγοντος τὰ εἰς τὸ γενναῖον
 ἐπαγωγὰ, καὶ πολλὰ μετὰ τῶν λόγων ἐκχέοντος
 δάκρυα, λοχαγῶν τε καὶ ταξιάρχων καὶ τῶν ἄλλων 15
 στρατιωτῶν ἕκαστον ᾧ συνήδει τι λαμπρὸν ἔργον
 ἐν μάχαις ἀποδειξαμένῳ κατ' ὄνομα ἀνακαλοῦντος,
 καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα τοῖς ἀριστεύσασιν κατὰ τὴν
 μάχην φιλάνθρωπα δῶσειν ὑπισχνουμένου πρὸς τὸ
 τῶν πράξεων μέγεθος, τιμὰς τε καὶ πλοῦτους καὶ 20
 τὰς ἄλλας βοηθείας, ἀναβοήσεις ἐξ ἀπάντων ἐγίνοντο
 θαρρεῖν τε παρακελευομένων καὶ ἄγειν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα
 ἀξιούντων. ἐπειδὴ δὲ ἐπαύσατο προσέρχεται τις
 ἐκ τοῦ πλήθους, Μάρκος Φλαβολήιος ὄνομα, ἀνὴρ
 δημοτικὸς μὲν καὶ αὐτουργός, οὐ μὴν τῶν ἀπερριμ- 25
 μένων τις, ἀλλὰ τῶν ἐπαινουμένων δι' ἀρετὴν καὶ τὰ
 πολέμια ἄλκιμος, καὶ δι' ἄμφω ταῦτα ἐνὸς τῶν ταγμα-
¹⁶⁴ των τῆ λαμπροτάτῃ ἀρχῇ κεκοσμημένος, ἧ τὰς ἐξή-
 κοντα ἑκατονταρχίας ἔπεσθαί τε καὶ τὸ κελευόμενον
 ὑπηρετεῖν κελεύει ὁ νόμος. τούτους Ῥωμαῖοι τοὺς 30
 ἠγεμόνας τῆ πατρίδος γλώττῃ προμοπίλους καλοῦσιν.
 οὗτος ὁ ἀνὴρ ἦν δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις μέγας τε καὶ

καλὸς ἰδεῖν· στὰς ὄθεν ἅπασιν ἐμελλεν ἔσεσθαι φανερός, Ἐπεὶ τοῦτο, ἔφησεν, ὦ ὑπατοί, δεδοίκατε μὴ τὰ ἔργα ἡμῶν οὐχ ὅμοια γένηται τοῖς λόγοις; ἐγὼ πρῶτος ὑμῖν ὑπὲρ ἑμαντοῦ τὸ βέβαιον τῆς ὑποσχέσεως ἐκ τῆς μεγίστης πίστεως παρέξομαι· καὶ ὑμεῖς δέ, ὦ πολῖται τε καὶ τῆς αὐτῆς κοινῶνολ τύχης, ὅσοι διεγνώκατε εἰς ἴσον καταστῆσαι τὰ ἔργα τοῖς λόγοις, οὐκ ἂν ἀμαρτάνοιτε τὸ αὐτὸ ποιοῦντες ἐμοί. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὸ ξίφος ἀνατείνας, ᾧμοσε τὸν ἐπιχώριόν τε Ῥωμαίους καὶ κράτιστον ὄρκον, τὴν ἀγαθὴν ἑαυτοῦ πίστιν, νικήσας τοὺς πολεμίους ἦξειν εἰς τὴν πόλιν, ἄλλως δὲ οὐ. τοῦτον ὁμόσαντος τοῦ Φλαβοληίου τὸν ὄρκον, πολὺς ἐξ ἀπάντων ἔπαινος ἐγένετο· καὶ ἀντίκα οἱ τε ὑπατοὶ ἀμφοτέρω τὸ αὐτὸ 176

15 ἔδρων καὶ οἱ τὰς ἐλάττους ἔχοντες στρατηγίας χιλιάρχοι τε καὶ λοχαγοί, τελευτῶσα δὲ ἡ πληθὺς. ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἐγένετο, πολλὴ μὲν εὐθυμία πᾶσιν ἐνέπεσε, πολλὴ δὲ φιλότης ἀλλήλων, θάρσος τε αὐτῶν καὶ μένος· καὶ ἀπελθόντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, οἱ μὲν 20 ἵπποις χαλινοὺς ἐνέβαλον, οἱ δὲ ξίφη καὶ λόγχας ἔθηγον, οἱ δὲ τὰ σκεπαστήρια τῶν ὀπλων ἐξέματτον· καὶ ὀλίγου πᾶσα ἦν ἔτοιμος εἰς τὸν ἀγῶνα ἡ στρατιά. οἱ δὲ ὑπατοὶ τοὺς θεοὺς εὐχαῖς τε καὶ θυσίαις καὶ λιταῖς ἐπικαλεσάμενοι τῆς ἐξόδου σφίσι γενέσθαι 25 ἠγεμόνας, ἐξῆγον ἐκ τοῦ χάρακος ἐν τάξει καὶ κόσμῳ τὸν στρατόν. καὶ οἱ Τυρρηνοὶ κατιόντας αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐρυμάτων ἰδόντες, ἐθαύμασάν τε καὶ ἀντεπεξῆσαν ἀπάσῃ τῇ δυνάμει.

XI. Ὡς δὲ εἰς τὸ πεδῖον ἀμφοτέρω κατέστησαν, 30 καὶ τὸ πολεμικὸν ἐσήμηναν αἱ σάλπιγγες, ἔθεον ἀλαλάξαντες ὁμοσε· καὶ συμπεσόντες ἀλλήλοις ἵππεις τε ἱππεῦσι καὶ πεζοὶ πεζοῖς ἐμάχοντο, καὶ

πολὺς ἐξ ἀμφοτέρων ἐγίνετο φόνος. οἱ μὲν οὖν τὸ
 166 δεξιὸν ἔχοντες τῶν Ῥωμαίων κέρας, οὗ τὴν ἡγεμο-
 νίαν εἶχεν ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων Μάλλιος, ἐξέωσαν
 τὸ καθ' ἑαυτοὺς μέρος, καὶ καταβάντες ἀπὸ τῶν
 ἵππων ἐμάχοντο πεζοί. οἱ δὲ ἐν τῷ εὐωνύμῳ κέ- 5
 ρατι ταχθέντες ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ τῶν πολεμίων ἐκυ-
 κλοῦντο. ἦν γὰρ ἡ Τυρρηνῶν φάλαγξ κατὰ τοῦτο τὸ
 χωρίον ὑπερπετής τε καὶ οὐκ ὀλίγῳ μείζων τῆς ἐτέ-
 ρας. παρερρήγνυτο δὴ ταύτῃ τὸ Ῥωμαϊκὸν στρα-
 τευμα καὶ πολλὰς πληγὰς ἐλάμβανεν. ἦγετο δὲ 10
 τούτου τοῦ κέρως Κόιντος Φάβιος, πρεσβευτῆς καὶ
 ἀντιστράτηγος ὢν, ὁ δις ὑπατεύσας· καὶ μέχρι πολ-
 λοῦ ἀντεῖχε τραύματα λαμβάνων, παντοδαπά· ἔπειτα
 λόγῃ βληθεὶς εἰς τὰ στέφρα μέχρι τῶν σπλάγγνων
 ἐλθούσης τῆς αἰχμῆς ἕξαιμος γενόμενος πίπτει. 15
 ὡς δὲ τοῦτ' ἤκουσεν ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων, Μάρκος
 Φάβιος· ἦν δὲ κατὰ μέσῃν τὴν φάλαγγα τεταγμέ-
 νος· τοὺς κρατίστους τῶν λόχων ἀναλαβὼν καὶ τὸν
 167 ἕτερον τῶν ἀδελφῶν Καίσωνα Φάβιον ἀνακαλεσά-
 μενος, παρήλαυνεν [ἐπὶ] τὴν ἑαυτοῦ φάλαγγα καὶ 20
 μέχρι πολλοῦ προελθὼν, ἐπειδὴ παρήλλαξεν τὸ δε-
 ξιὸν τῶν πολεμίων κέρας, ἦλανεν ἐπὶ τοὺς κυκλου-
 μένους. ἐμπεσῶν δὲ αὐτοῖς, φόνον τε τοῖς ἐν
 χερσὶ ποιεῖ πολὺν καὶ φυγὴν τῶν πρόσω· τὸν τε
 ἀδελφὸν ἔτι ἐμπνέοντα καταλαβὼν αἴρεται. ἐκείνος 25
 μὲν οὖν οὐ πολὺν ἔτι χρόνον ἐπιβιούς· ἀποθνήσκει·
 τοῖς δὲ τιμωροῦσιν αὐτῷ θυμὸς ἔτι μείζων παρέσθη
 [καὶ μείζων] πρὸς τὸ ἀντίπαλον· καὶ οὐδὲν ἔτι τῆς
 ἰδίας ψυχῆς προνοούμενοι σὺν ὀλίγοις εἰς μέσους
 ἐμπεσόντες τοὺς μάλιστα συνεσθηκότας τῶν πολε- 30
 μίων, σωροὺς ἐξεπλήρουν νεκρῶν. κατὰ μὲν δὴ τοῦτο
 τὸ μέρος ἔκαμεν ἡ Τυρρηνῶν φάλαγξ, καὶ οἱ πρότε-

ρον ὠσάμενοι τοὺς πολεμίους ὑπὸ τῶν κεκρατημέ-
νων ἀνεκόπησαν. οἱ δὲ τὸ εὐώνυμον ἔχοντες κέρας
κάμνοντες ἤδη καὶ φυγῆς ἄρχοντες, ἐνθα ὁ Μάλλιος
ἦν, ἐτρέψαντο τοὺς καθ' ἑαυτούς. καλιτῶ γάρ τις βα- 176
5 λῶν τὸν Μάλλιον διὰ τοῦ γόνατος ἄχρι τῆς ἰγνύας δι-
ήρεισε τὴν λόγχην· καὶ τὸν μὲν οἱ πέριξ ἄραντες ἐπὶ
τὴν παρεμβολὴν ἀπεσκομίζον, οἱ δὲ πολέμιοι τὸν ἡγε-
μόνα τῶν Ῥωμαίων τεθνηκέναι δόξαντες ἐπερρώ-
σθησαν, καὶ παραβοηθησάντων αὐτοῖς τῶν ἐτέρων
10 ἐνέκειντο τοῖς Ῥωμαίοις οὐκ ἔχουσιν ἡγεμόνα. ἠναγ-
κάσθησαν δὲ πάλιν οἱ Φάβιοι καταλιπόντες τὸ εὐώ-
νυμον κέρας τῷ δεξιῷ βοηθεῖν· καὶ οἱ Τυρρηνοὶ
προσιόντας αὐτοὺς στίφει καρτερῶ μαθόντες τῆς μὲν
ἐπὶ πλέον διώξεως ἀποτρέπονται, πυκνώσαντες δὲ
15 τοὺς λόχους ἐμάχοντο ἐν τάξει, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν
σφετέρων ἀπέβαλον, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων
ἀπέκτειναν.

XII. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐγίνετο, οἱ τὸν χάρακα τὸν
ἐκλειφθέντα ὑπὸ τοῦ Μάλλιου καταλαβόμενοι Τυρ-
20 ρηνοὶ συνθήματος ἀρθέντος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ
σὺν τάξει πολλῶ καὶ προθυμίᾳ μεγάλη χωροῦντες
ἐπὶ τὸν ἕτερον ἠπείλουντο τῶν Ῥωμαίων χάρακα, 176
ὡς οὐκ ἀξιοχρέω δυνάμει φυλαττόμενον. καὶ ἦν ἡ
δόξα αὐτῶν ἀληθής. ἔξω γὰρ τῶν τριαρίων καὶ ὀλί-
25 γων ἄλλων τῶν ἐν ἀκαῆ τὸ λοιπὸν πλῆθος ἐμπό-
ρων τε καὶ θεραπόντων καὶ χειροτεχνῶν ἦν ἐν αὐτῷ·
γίνεται τε πολλῶν εἰς ὀλίγον συνελαθέντων χωρίου·
περὶ γὰρ ταῖς πύλαις ὁ ἀγὼν ἦν· ὄξεϊα καὶ χαλεπὴ
μάχη, καὶ νεκροὶ παρ' ἀμφοτέρων πολλοί. ἐν τού-
30 τῳ τῷ ἔργῳ ὃ τε [Μάλλιος] ὑπατος ἐκβοηθῶν ἅμα
τοῖς ἱππεύσιν, ἐπειθὴ ὁ ἵππος ἐπεσε συγκατενεχθεὶς
καὶ ἀδύνατος ὦν ἀναστῆναι ὑπὸ πλῆθους τραυμάτων,

ἀποθνήσκει καὶ πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ περὶ αὐτὸν
 ἄλλοι νέοι. μετὰ δὲ τὸ πάθος τοῦτο εὐθύς ὁ χάραξ
 ἤλίσκετο, καὶ τέλος εἶχε τοῖς Τυρρηνοῖς τὰ μαν-
 τεύματα. εἰ μὲν οὖν ἐταμεύσαντο τὴν παρούσαν
 εὐτυχίαν καὶ διὰ φυλακῆς εἶχον τὸν χάρακα, τὰς 5
 770 τε ἀποσκευὰς τῶν Ῥωμαίων κατέσχον καὶ αὐτοὺς
 αἰσχροῶς ἀπελθεῖν ἠνάγκαζον· νῦν δὲ πρὸς ἀρπα-
 γὴν τῶν ἀπολειφθέντων τραπόμενοί καὶ ἀναψύ-
 χοντες τὸ λοιπὸν οἱ πλείους, καλὴν ἄγραν ἐκ τῶν
 χειρῶν ἀφηρέθησαν. ὡς γὰρ ἀπηγγέλθη θατέρω τῶν 10
 ὑπάτων ἢ τοῦ χάρακος ἄλωσις, ἠπείγετο σὺν τοῖς
 ἀρίστοις ἱππέων τε καὶ πεζῶν. καὶ οἱ Τυρρηνοὶ μα-
 θόντες αὐτὸν ἐπιόντα περιεστεφάνωσαν τὸν χάρακα,
 μάχη τε αὐτῶν γίνεται καρτερὰ, τῶν μὲν ἀνασώσα-
 σθαι βουλομένων τὰ σφέτερα, τῶν δὲ μὴ πασσυδὶ 15
 διαφθαρεῶσιν ἀλόντος τοῦ χάρακος δεδοικότων.
 χρόνου δὲ γινομένου πλείονος καὶ τῶν Τυρρηνῶν
 πολλὰ πλεονεκτούντων· ἦν γὰρ αὐτοῖς ἐξ ὑπερδε-
 ξίων τε χωρίων καὶ πρὸς ἀνθρώπους δι' ἡμέρας
 ὄλης κεκμηκότας ἢ μάχη· Τίτος Σίγκιος ὁ πρε- 20
 σβευτῆς καὶ ἀντιστράτηγος, κοινωσάμενος τῷ ὑπά-
 τρι τὴν αὐτοῦ διάνοιαν τὸ ἀνακλητικὸν ἐκέλευε
 771 σημαίνειν, καὶ καθ' ἕνα πάντας γενομένους μιᾶ
 προσβάλλειν πλευρᾷ τοῦ χάρακος, καθ' ὃ μάλιστα
 τὸ χωρίον ἦν ἐπιμαχώτατον· τὰ δὲ κατὰ τὰς πύλας 25
 εἶασε μέρη κατὰ τινα εἰκότα λογισμόν, ὃς οὐκ
 ἐψεύσατο αὐτόν, ὅτι σωθήσεσθαι μὲν ἐλπίσαντες
 οἱ Τυρρηνοὶ μεθήσονται τοῦ χάρακος, ἐν ἀπογνω-
 σει δὲ τούτου γενομένοι κυκλώσεώς τε πάντοθεν ὑπὸ
 τῶν πολεμίων γενομένης καὶ οὐδεμιᾶς ὑπαρχούσης 30
 ἐξόδου ἀναγκαῖον ἔξουσι τὸ εὐτολμον. γενομένης δὲ
 καθ' ἕνα χωρίον τῆς προσβολῆς οὐκέτι πρὸς ἀλκὴν οἱ

Τυρρηνοὶ ἐτράποντο, ἀλλ' ἀνοίξαντες τὰς πύλας ἐπὶ τὸν ἑαυτῶν ἀνεσώζοντο χάρακα.

XIII. Ὁ δ' ὑπάτος ἐπειδὴ τὸ δεινὸν ἀπεώσατο, παρεβόηθει κάλιν τοῖς ἐν τῷ πεδίῳ. αὕτη μεγίστη
 5 λέγεται τῶν πρὸ αὐτῆς γενέσθαι Ῥωμαίοις μάχη, πλήθει τε ἀνθρώπων καὶ μήκει χρόνου καὶ τῷ ἀγχι-
 στρόφῳ τῆς τύχης. αὐτῶν μὲν γὰρ τῶν ἐκ τῆς πό- 177
 λεως Ῥωμαίων ἡ κρατίστη τε καὶ ἐπίλεκτος ἀκμῆ
 δισμυρίων μάλιστα πεζῶν ἐγένετο, καὶ τῶν συντεταγ-
 10 μένων τοῖς τέτταρσι τάγμασιν ἰππέων ὁμοῦ τι χιλίων
 καὶ διακοσίων, ἀποίκων δὲ καὶ συμμάχων ἕτερα το-
 σαύτη. χρόνος δ' ἐμηκύνθη τοῦ ἀγῶνος ὀλίγῳ πρό-
 τερον τῆς μεσημβρίας ἀρχάμενος μέχρι δύσεως ἡλίου.
 τὰ δὲ τῆς τύχης μέχρι πολλοῦ τῆδε καὶ τῆδε νίκαις
 15 τε καὶ ἤτταις ταλαντευόμενα διέμεινεν· ὑπάτου δὲ
 θάνατος ἐγένετο καὶ πρεσβευτοῦ δις ὑπατεύσαντος
 καὶ ἄλλων πολλῶν ἡγεμόνων καὶ ταξίαρχων καὶ λο-
 χαγῶν, ὅσων οὐδέπω πρότερον. τὸ μέντοι κράτος τοῦ
 ἀγῶνος ἐδόκει περὶ τοὺς Ῥωμαίους γεγενῆσθαι κατ'
 20 ἄλλο μὲν οὐδέν, ὅτι δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ καταλιπόν-
 τες τὸν χάρακα οἱ Τυρρηνοὶ ἀνέξευξαν. τῇ δ' ἑξῆς
 ἡμέρᾳ πρὸς ἀρπαγὰς τῆς ἐκλειφθείσης ὑπὸ τῶν Τυρ-
 ρηνῶν παρεμβολῆς οἱ Ῥωμαῖοι τραπόμενοι καὶ ταφὰς
 ποιησάμενοι τῶν σφετέρων νεκρῶν ἀπῆλθον εἰς τὸν 177
 25 ἑαυτῶν χάρακα. ἐκεῖ δ' ἐκκλησίαν ποιησάμενοι τοῖς
 ἀγωνισαμένοις λαμπρῶς τὰς ἀριστείας ἀπέδοσαν τι-
 μάς, πρῶτῳ μὲν Καίσωνι Φαβίῳ τῷ τοῦ ὑπάτου
 ἀδελφῷ μεγάλα καὶ θανμαστὰ ἔργα ἀποδειξαμένῳ·
 δευτέρῳ δὲ τῷ Σικκίῳ, τῷ διαπραξαμένῳ τὸν χάρακα
 30 ἀνασσεῶσθαι· τρίτῳ δὲ Μάρκῳ Φλαβοληίῳ τῷ ἡγε-
 μόνι τοῦ τάγματος, τοῦ τε ὄρκου χάριν καὶ τῆς παρὰ
 τὰ δεινὰ φώμης. διαπραξάμενοι δὲ ταῦτα καὶ μείναν-

τες ἡμέρας ὀλίγας ἐπὶ τοῦ χάρακος, ὡς οὐδεὶς ἀντεπε-
 ξῆει τῶν πολεμίων μαχησόμενος, ἀπήεσαν ἐπ' οἴκου.
 πάντων δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν, ὡς ἐπὶ μεγίστῳ ἀγῶνι
 κάλλιστον τέλος εἰληφότε, τὴν ἐπινίκιον τιμὴν τοῦ
 θριάμβου τῷ περιόντι ὑπάτῳ προσθεῖναι βουλομένων, 5
 ἠρνήσατο τὴν χάριν αὐτῶν ὁ ὑπάτος, οὔτε ὅσιον εἶναι
 λέγων οὔτε θεμιτὸν ἐπ' ἀδελφοῦ θανάτῳ καὶ συνάρ-
 χοντος ἀποβολῇ πομπεύειν καὶ στεφανηφορεῖν· ἀπο-
 θεῖς δὲ τὰς σημαίας καὶ τοὺς στρατιώτας ἀπολύσας
 1774 ἐπὶ τὰ οἰκεία τὴν ὑπατείαν ἀπωμόσατο, δυεῖν ἔτι μη- 10
 νῶν εἰς τὸν ἐνιαύσιον χρόνον λειπομένων, ἀδύνατος
 ὢν τὰ τῆς ἀρχῆς ἔτι κράττειν. ἔταλαιπώρει γὰρ
 ὑπὸ τραύματος ἐξαισίου καὶ ἦν κλινοπετής.

XIII. Ἐλομένης δὲ τῆς βουλῆς μεσοβασιλεῖς τῶν
 ἀρχαιρεσίων ἕνεκα, καὶ τοῦ δευτέρου μεσοβασιλέως 15
 συγκαλέσαντος εἰς τὸ πεδίον τοὺς λόχους, ἀποδείκνυ-
 ται Καίσιων Φάβιος ὁ τὰ ἀριστεῖα λαβὼν ἐκ τῆς
 μάχης, ἀδελφὸς δὲ τοῦ τὴν ἀρχὴν ἀποθεμένου, τὸ
 τρίτον ὑπάτος· καὶ σὺν αὐτῷ Τίτος Οὐεργίνιος. οὗτοι
 διαλαχόντες τὰς δυνάμεις ἐξήεσαν εἰς τὴν ὑπαιθρον· 20
 Φάβιος μὲν Αἰκανοῖς πολεμήσων προνομεύουσι τοὺς
 Λατίνων ἀγρούς, Οὐεργίνιος δὲ Οὐιεντανοῖς. Αἰκα-
 νοὶ μὲν οὖν, ἐπειδὴ στρατὸν ἐλευσόμενον ἐπ' αὐτοὺς
 ἔγνωσαν, ἀναστάντες ἐκ τῆς πολεμίας διὰ τάχους
 ἀπῆλθον εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλεις· καὶ μετὰ ταῦτα 25
 1775 λεηλατουμένης τῆς σφετέρως γῆς ἠνείχοντο, ὥστε
 πολλῶν κρατῆσαι χρημάτων τὸν ὑπάτον καὶ σωμάτων
 καὶ ἄλλης λείας ἐξ ἐφόδου. Οὐιεντανοὶ δὲ κατ' ἀρχὰς
 ἐντὸς τείχους μένοντες, ἐπειδὴ καιρὸν ἔχειν ἔδοξαν
 ἐπιτήθειον, ἐπέθεντο τοῖς πολεμίοις ἐσκεδασμένοις 30
 ἀνὰ τὰ πεδία καὶ πρὸς ἀρπαγὴν τετραμμένοις τῆς
 λείας. ἔχοντες δὲ πολλὴν καὶ συντεταγμένην δύναμιν

ἐμβάλλουσιν εἰς αὐτούς, καὶ τὴν τε λείαν ἀφαιροῦν-
 ται, καὶ τοὺς ὁμόσε χωροῦντας, οὓς μὲν ἀποκτείνου-
 σιν, οὓς δ' εἰς φυγὴν τρέπουσι· καὶ εἰ μὴ Τίτος
 Σίγκιος πρεσβευτὴς τότε ὢν στίφει συντεταγμένω
 5 πεζῶν τε καὶ ἱππέων παραβοηθήσας ἐπέσχεεν αὐτούς,
 οὐδὲν ἂν τὸ κωλύσον ἦν πᾶσαν ἀπολέσθαι τὴν στρα-
 τιάν. ἐκείνου δ' ἐμποδῶν γενομένου συνελθεῖν ἐφθα-
 σαν οἱ λοιποὶ οἱ καθ' ἓνα διεσκεδασμένοι· πάντες
 δὲ ἐν ταύτῳ γενόμενοι λόφον τινὰ καταλαμβάνονται
 10 περὶ δειλήν ὄψλαν, καὶ τὴν ἐπιουῶσαν νύκτα ἐν τούτῳ
 ἔμειναν. ἐπαρθέντες δὲ Οὐιεντανοὶ τῷ κατορθώματι
 πλησίον τοῦ λόφου τίθενται τὰ ὄπλα, καὶ τοὺς ἐκ
 τῆς πόλεως ἐκάλουν ὡς κατακεκλεικότες τοὺς Ῥωμαίους 1777
 εἰς χωρίον, ἔνθα οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων ἐμελλον εἶναι,
 15 καὶ προσαναγκάζοντες οὐκ εἰς μακρὰν παραδοῦναι
 σφίσι τὰ ὄπλα. γίνεται τε αὐτῶν συγχοῦ ἔλθόντος
 ὄχλου δύο στρατεύματα περὶ τὰς ἐπιμάχους λαγόνας
 τοῦ λόφου, πολλὰ δὲ ἄλλα φρούρια βραχύτερα κατὰ
 τοὺς ἥττον ἐπικαίρους τόπους· καὶ πάντα ἦν μεστὰ
 20 ὄπλων. ὁ δ' ἕτερος τῶν ὑπάτων Φάβιος γραμμάτων
 παρὰ τοῦ συνάρχοντος ἀφικομένων ἐπιγνοὺς [ὡς] ὅτι
 ἐν ἐσχάτοις εἰδὼν οἱ κατακλεισθέντες ἐν τῷ λόφῳ,
 καὶ κινδυνεύουσιν εἰ μὴ τις αὐτοῖς βοηθήσει λιμῶ
 ἁλῶναι, ἀναστήσας τὸν στρατὸν ἤγεν ἐπὶ τοὺς Οὐιεν-
 25 τανοὺς σὺν τάχει· καὶ εἰ μιᾶ βραδυτέρον ἡμέρᾳ διή-
 κυσε τὴν ὁδόν, οὐδὲν ἂν ὦνησεν, ἀλλὰ διεφθαρμένην
 τὴν ἐκεῖ στρατιάν κατέλαβε. πιεζόμενοι γὰρ τῇ σπά-
 νει τῶν ἀναγκαίων οἱ κατέχοντες τὸν λόφον ἐξῆλθον
 ὡς τὸν εὐπρεπέστατον αἰρησόμενοι τῶν θανάτων,
 80 καὶ συμβαλόντες τοῖς πολεμίοις ἐμάχοντο κεκμηκότες
 οἱ πλείους τὰ σώματα λιμῶ τε καὶ δίψει καὶ ἀγρουπνίᾳ
 καὶ τῇ ἄλλῃ κακώσει. μετ' οὐ πολὺ δὲ ὡς τὸ τοῦ 1777

Φαβίου στρατεύμα προσιὸν ὤφθη πολὺ τε καὶ συν-
 τεταγμένον, θάρσος μὲν ἔφερε τοῖς σφετέροις, δέος
 δὲ τοῖς πολεμοῖς· καὶ οἱ Τυρρηνοὶ οὐκέτι ἀξιόμαχοι
 εἶναι νομίσαντες πρὸς ἀγαθὴν τε καὶ ἀκμῆτα δύνα-
 μιν εἰς ἀγῶνα χωρεῖν, ὄχοντο ἐκλιπόντες τοὺς χάρα- 5
 κας. ὡς δ' εἰς ταῦτό συνῆλθον αἱ τῶν Ῥωμαίων
 δυνάμεις ἀμφοτέραι, στρατόπεδόν τε ποιοῦνται μέγα
 πλησίον τῆς πόλεως ἐν ἐχυρῶ, καὶ πολλὰς ἡμέρας
 αὐτόθι διατρίψαντες καὶ τὴν ἀρίστην τῶν Οὐιεντα-
 νῶν χώραν λεηλατήσαντες ἀπῆγον ἐπ' οἴκου τὴν 10
 στρατιάν. ὡς δ' ἔγνωσαν οἱ Οὐιεντανοὶ τὰς δυνά-
 μεις τῶν Ῥωμαίων ἀφειμένας ἀπὸ τῶν σημαιῶν, τὴν
 εὐζωνον ἀναλαβόντες νεότητα, ἦν τε αὐτοὶ συντεταγ-
 μένην εἶχον καὶ τὴν παρὰ τῶν πλησιοχώρων παροῦ-
 σαν, ἐμβάλλουσι εἰς τὰ προσκεείμενα τῇ σφετέρᾳ 15
 χώρᾳ πεδία, καὶ διαρπάξουσι καρπῶν τε καὶ βοσκη-
 μάτων καὶ ἀνθρώπων ὄντα μεστὰ. κατέβησαν γὰρ ἐκ
 τῶν ἐρυμάτων οἱ γεωργοὶ χιλοῦ τε τῶν βοσκημάτων
 1778 ἔνεκα καὶ ἐργασίας τῶν ἀγρῶν, πιστεύοντες τῇ σφε-
 τέρᾳ στρατιᾷ προκαθημένη καὶ οὐ φθάσαντες ἀπελ- 20
 θούσης ἀνασκευάσασθαι πάλιν, οὐδ' ἐλπίσαντες
 τοσαῦτα κεκακωμένους τοὺς Οὐιεντανοὺς ταχέειν
 οὕτως ἀντεπιχειρήσειν κατὰ τοῦ ἀντιπάλου ποιήσεσθαι.
 αὕτη χρόνου μὲν μήκει βραχεῖα ἐγένετο ἡ τῶν Οὐιεν-
 τανῶν εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐμβολή, πλήθει δὲ χώ- 25
 ρας ἦν ἐπῆλθον ἐν τοῖς πάνυ μεγάλη, καὶ ἀχθηδόνα
 σὺν αἰσχύνη Ῥωμαίοις ἀήθη παρέσχευ ἄχρη Τεβέ-
 ρεῶς τε ποταμοῦ καὶ ὄρους Ἰανίκλου στάδια τῆς
 Ῥώμης οὐδ' εἰκοσιν ἀφεστῶτος ἀφικομένη. [ἡ δὲ]
 κωλύσουσα γὰρ δύναμις ἐπὶ πλεῖον χωρεῖν τὰ πολέ- 30
 μα οὐκ ἦν ὑπὸ σημαίαις. ἔφθασε γοῦν τὸ τῶν

Οὐιεντανῶν στράτευμα πρὶν συνελθεῖν τε καὶ λοχι-
σθῆναι τοὺς Ῥωμαίους ἀπελθόν.

XV. Συναχθείσης δὲ μετὰ τοῦτο τῆς βουλῆς ὑπὸ
τῶν ὑπάτων, καὶ σκέψεως γενομένης τίνα χρὴ πολε-
5 μείν τοῖς Οὐιεντανοῖς τρόπον, ἢ νικῶσα ἢ γνώμη,
στράτευμα συνεστηκὸς ἔχειν ἐπὶ τοῖς ὄρλοις, ὃ διὰ
φυλακῆς ἔξει τὴν χώραν θυραυλοῦν καὶ αἰεὶ μένον
ἐν τοῖς ὄπλοις. ἐλύπει δ' αὐτοὺς ἢ τε εἰς τοὺς φρου-
ροὺς δαπάνη πολλὴ σφόδρα ἐσομένη, τοῦ τε κοινοῦ
10 ταμείου διὰ τὰς συνεχεῖς στρατείας ἐξαναλουμένου
καὶ τῶν ἰδίων βίων ἀπειρηκότες ταῖς εἰσφοραῖς·
καὶ ἔτι μᾶλλον ἢ τῶν ἀποσταλησομένων φρουρῶν
καταγραφὴ τίνα τρόπον ἂν γένοιτο, ὡς οὐκ ἂν 17
ἐκουσίως γέ τινων προκειμένων ἀπάντων, καὶ μὴ ἐκ
15 διαδοχῆς ἀλλὰ συνεχῶς ταλαιπωρεῖν ὑποστησομέ-
νων. ἀδημονούσης δ' αὐτῆς ἐπ' ἀμφοτέροις τούτοις,
συγκαλέσαντες οἱ δύο Φάβιοι τοὺς μετέχοντας τοῦ
σφετέρου γένους καὶ βουλευσάμενοι μετ' αὐτῶν
ὑπέσχοντο τῇ βουλῇ τοῦτο τὸ κινδύνευμα αὐτοὶ
20 περὶ πάντων ἐκόντες ὑπομενεῖν, πελάτας τε τοὺς
ἑαυτῶν ἐπαγόμενοι καὶ φίλους καὶ τέλεσι τοῖς ἰδίοις
ὅσον ἂν χρόνον ὁ πόλεμος διαμένη στρατευόμενοι.
ἀγασθέντων δ' αὐτοὺς ἀπάντων τοῦ γενναίου τῆς
προθυμίας, καὶ τὸ νικᾶν παρ' ἐν τοῦτο τὸ ἔργον
25 τιθεμένων, κλεινοὶ καὶ περιβόητοι καθ' ὅλην τὴν
πόλιν ὄντες ἐξήεσαν ἀναλαβόντες τὰ ὄπλα σὺν
εὐχαῖς καὶ θυσίαις. ἤγειτο δ' αὐτῶν Μάρκος Φά-
βιος ὁ τῶ παρελθόντι ὑπατεύσας ἔτι καὶ νικήσας
τοὺς Τυρρηνοὺς τῇ μάχῃ, τετρακισχιλίους μάλιστα
30 ἐπαγόμενος, ὧν τὸ μὲν πλεῖον πελατῶν τε καὶ ἐταί-
ρων ἦν, ἐκ δὲ τοῦ Φαβίων γένους ἔξ καὶ τριακόσιοι
ἄνδρες. εἶπετο δ' αὐτοῖς μετ' οὐ πολὺ καὶ ἡ Ῥωμαίων 178

δύναμις, ἧς ἠγεῖτο Καίσιων Φάβιος ὁ ἕτερος τῶν
 ὑπάτων. γενόμενοι δὲ ποταμοῦ Κρεμέρα πλησίον, ὃς
 οὐ μακρὰν ἀπέχει τῆς Οὐιεντανῶν πόλεως, ὑπὲρ ὄχθου
 τινὸς ἀποτόμου καὶ περιρρωῶγος ἐπετείχιζον αὐτοῖς
 φρούριον ἱκανὸν φυλάττεσθαι τοσαύτῃ στρατιᾷ τὰ 5
 φρούς τε ὀρυξάμενοι περὶ αὐτὸ διπλᾶς καὶ πύργους
 ἐγείραντες πυκνοὺς· καὶ ὠνομάσθη τὸ φρούριον ἐπὶ
 τοῦ ποταμοῦ, Κρεμέρα. οἷα δὲ πολυχειρίας τε ἐργα-
 ζομένης καὶ ὑπάτου συλλαμβάνοντος, θάττον ἢ κατὰ
 δόξαν ἐτελέσθη τὸ ἔργον. καὶ μετὰ τοῦτο ἔξαγαγὼν τὴν 10
 δύναμιν παρήλασεν ἐπὶ θάτερα [τὰ] μέρη τῆς Οὐιεντα-
 νῶν χώρας τὰ πρὸς τὴν ἄλλην ἐστραμμένα Τυρρηνίαν,
 ἔνθα ἦν τοῖς Οὐιεντιανοῖς τὰ βοσκήματα, οὐδέποτε
 στρατὸν ἤξειν Ῥωμαίων ἐκεῖ προσδεχομένοις. περι-
 βαλόμενος δὲ πολλὴν λείαν ἀπῆγεν ἐπὶ τὸ νεόκτι- 15
 στον φρούριον, χαίρων ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ κατ' ἀμφοτέρα,
 τῆς τε οὐ διὰ μακροῦ τῶν πολεμίων τιμωρίας ἔνεκα,
 καὶ ὅτι τοῖς φρουροῖς τοῦ χωρίου πολλὴν ἐμελλε παρ-
 ἔξειν εὐπορίαν. οὐδὲν γὰρ οὔτ' εἰς τὸ δημόσιον
 ἀπῆνεγκεν, οὔτε τοῖς στρατευομένοις ἰδιώταις ἀπέ- 20
 νειμεν, ἀλλὰ καὶ πρόβατα καὶ ὑποξύγια καὶ ζεύγη
 βοικὰ καὶ σίδηρον καὶ τᾶλλα ὅσα εἰς γεωργίαν ἐπι-
 τήδεια ἦν τοῖς περιπόλοις τῆς χώρας ἐχαρίσατο. ταῦτα
 διαπραξάμενος ἀπῆγεν ἐπ' οἴκου τὴν στρατιάν. τοῖς
 δὲ Οὐιεντιανοῖς μετὰ τὸν ἐπιτειχισμὸν τοῦ χωρίου 25
 κακῶς πάνυ τὰ πράγματ' εἶχεν, οὔτε τὴν γῆν ἔτι
 δυναμένοις ἀσφαλῶς γεωργεῖν οὔτε τὰς ἔξωθεν
 εἰσαγομένας ἀγορὰς δέχεσθαι. νείμαντες γὰρ εἰς τέτ-
 ταρα μέρη τὴν στρατιάν οἱ Φάβιοι, τῷ μὲν ἐνὶ διε-
 φύλαττον τὸ χωρίον, τοῖς δὲ τρισὶ τὴν χώραν τῶν 30
 πολεμίων ἄγοντές τε καὶ φέροντες ἀεὶ διετέλουν·
 καὶ πολλάκις τῶν Οὐιεντανῶν ἐκ τοῦ φανεροῦ τε

1782

αὐτοῖς ἐπιθεμένων χειρὶ οὐκ ὀλίγη καὶ εἰς χωρία ἐνέδραις κατεχόμενα ὑπαγομένων, περιῆσαν ἀμφοτέρως καὶ πολλοὺς νεκροὺς ποιήσαντες ἀσφαλῶς ἀπήεσαν εἰς τὸ χωρίον. ὥστε οὐδ' ὁμόσε χωρεῖν αὐτοῖς 1
 5 ἔτι οἱ πολέμιοι ἐτόλμων, ἀλλὰ τειχῆρεις μένοντες τὰ πολλὰ καὶ κλέπτοντες τὰς ἐξόδους διετέλουν, καὶ ὁ μὲν χειμῶν ἐκεῖνος οὕτως ἐτελεύτα.

XVI. Τῷ δὲ κατόπιν ἔτει Λευκίου τε Αἰμιλίου καὶ Γαίου Σερουιλίου τὴν ὑπατείαν παρειληφόντων 10 ἀπηγγέλη Ῥωμαίοις, ὅτι Οὐολοῦσκοι καὶ Αἰκανοὶ συνθήκας πεποίηνται στρατιάς κατ' αὐτῶν ἅμῃ ἐξάγειν, καὶ οὐ διὰ μακροῦ εἰς τὴν χώραν ἐμβαλοῦσι· καὶ ἦν ἀληθῆ τὰ λεγόμενα. θάττον γοῦν ἢ προσεδόκα τις ἀμφοτέροι τὰς δυνάμεις ἔχοντες ἐδήουν τὴν 15 κατὰ σφῶς ἕκαστοι χώραν, ὡς οὐχ ἱκανῶν ἐσομένων Ῥωμαίων τῷ τε Τυρρηνικῷ πολέμῳ ἀντέχειν καὶ σφῶς ἐπιόντας δέχεσθαι. καὶ ἕτεροι αὐτίς ἦκοντες, ἐκπεπολεμῶσθαι πρὸς αὐτοὺς Τυρρηνίαν ἀπήγγελλον ὄλην καὶ παρεσκευάσθαι Οὐιεντανοῖς κοινὴν ἀποστῆλ- 20 λειν συμμαχίαν. κατέφυγον γὰρ ὡς αὐτοὺς ἀδύνατοι 171 ὄντες ἐξελεῖν δι' ἑαυτῶν τὸ φρούριον Οὐιεντανοί, συγγενείας τε ὑπομιμνήσκοντες καὶ φιλίας καὶ ὄσους μετ' αὐτῶν ἦσαντο πολέμους διεξιόντες· ἀντὶ πάντων δὲ τούτων ἀξιοῦντες συνάρασθαι σφίσι τοῦ κατὰ 25 Ῥωμαίων πολέμου, ὡς σφῶν τε προκαθημένων Τυρρηνίας ὄλης καὶ τὸν πόλεμον ἀνακωχουσόντων τὸν ἀπὸ Ῥώμης ῥέοντα κατὰ πάντων τῶν ὁμοεθνῶν. καὶ οἱ Τυρρηνοὶ πεισθέντες ὑπέσχοντο πέμψειν αὐτοῖς ὄσην ἠέλιον συμμαχίαν. ταῦτα ἢ βουλή μαθοῦσα 30 ἐψηφίσατο τρισσὰς ἐκπέμψειν στρατίας, καὶ γενομένων ἐν τάχει τῶν καταλόγων, Λεύκιος μὲν Αἰμίλιος ἐπὶ Τυρρηνοὺς ἐπέμφθη· συνήρατο δ' αὐτῷ τῆς

ἐξόδου Καίσιων Φάβιος, ὁ νεωστὶ τὴν ἀρχὴν ἀπο-
 θέμενος, δεηθεὶς τῆς βουλῆς ἐπιτρέψαι αὐτῷ τοῖς
 ἐν Κρεμέρα συγγενέσιν, οὓς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ φρου-
 ρήσοντας τὸ χωρίον ἐξήγαγε, συνεῖναι τε καὶ τῶν
 αὐτῶν ἀγῶνων μετέχειν· καὶ ἐξῆλθε σὺν τοῖς ἄμφ' 5
 185 αὐτὸν ἐξουσία κοσμηθεὶς ἀνθυπάτω. Γάιος δὲ
 Σέργιος ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων ἐπὶ Οὐλολούσκους
 ἐστράτευσε· Σερούιος δὲ Φούριος ἀνθύπατος ἐπὶ τὸ
 Αἰκανῶν ἔθνος. ἑκάστῳ δ' αὐτῶν δύο μὲν τάγματα
 Ῥωμαίων εἶπετο, Λατίνων δὲ καὶ Ἑρνίκων καὶ τῶν 10
 ἄλλων συμμάχων οὐκ ἐλάττω τῆς Ῥωμαικῆς δυνά-
 μεως. τῷ μὲν σὺν ἀνθυπάτῳ Σερούιῳ κατὰ νοῦν ὁ
 πόλεμος ἐχώρησε καὶ σὺν τάχει. μὲν γὰρ ἐτρέψατο
 τοὺς Αἰκανοὺς μάχῃ καὶ ταύτῃ δίχα πόνου, τῇ πρώ-
 τη τοὺς πολεμίους ἐκπλήξας ἐφόδῳ· καὶ τὸ λοιπὸν 15
 ἐδῆου τὴν γῆν αὐτῶν καταπεφευγόντων εἰς τὰ ἐρύ-
 ματα. Σερουιλίῳ δὲ θατέρω τῶν ὑπάτων ὑπὸ σπου-
 δῆς τε καὶ αὐθαδείας ἐπὶ τὸν ἀγῶνα χωρήσαντι πολὺ
 τὸ παρὰ γνώμην ἀπήντησε, καρτερῶς πάνυ τῶν Οὐο-
 λούσκων ἀντιταξαμένων, ὥστε ἠναγκάσθη πολλοὺς 20
 καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀπολέσας μηκέτι χωρεῖν ὁμόσε
 τοῖς πολεμίσι, ἀλλ' ἐν τῷ χάρακι ὑπομένων ἀκρο-
 βολισμοῖς καὶ ψιλῶν συμπλοκαῖς διαφέρειν ἔγνω τὸν
 πόλεμον. Λεύκιος δ' Αἰμίλιος ὁ πεμφθεὶς ἐπὶ Τυρ-
 186 ρηνίας, εὐρῶν ἐξεστρατευμένους πρὸ τῆς πόλεως 25
 τοὺς Οὐιεντανοὺς καὶ σὺν αὐτοῖς πολὺ τὸ παρὰ τῶν
 ὁμοεθνῶν ἐπικουρικόν, οὐδὲν ἔτι μελλήσας ἔργου
 εἶχετο· ἡμέραν δ' ἀφ' ἧς τὸν χάρακα ἔθετο μίαν
 διαλιπὼν ἐξῆγε τὰς δυνάμεις εἰς μάχην, θρασέως
 πάνυ τῶν Οὐιεντανῶν ὁμόσε χωρούντων. ἰσορρόπου 30
 δὲ τοῦ ἀγῶνος γινομένου, τοὺς ἱππεῖς ἀναλαβῶν
 ἐνσεῖει τοῖς πολεμίσι κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας, καὶ ἐπειδὴ

τοῦτο διεσάλευσεν ἐπὶ θάτερον ἐχώρει, ὅπου μὲν
 ἱππασίμιον εἶη χωρίον ἀπὸ τῶν ἱππων μαχόμενος,
 ὅπου δὲ ἄνιππον ἀποκαταβαίνων τε καὶ πεζὸς ἀγω-
 νιζόμενος. πονούντων δὲ τῶν κεράτων ἀμφοτέρων
 5 οὐδ' οἱ κατὰ μέσον ἔτι ἀντείχον, ἀλλ' ἐξεώσθησαν
 ὑπὸ τῶν πεζῶν, καὶ μετὰ τοῦτο πάντες ἔφυγον ἐπὶ
 τὸν χάρακα. ὁ δ' Αἰμίλιος ἠκολούθει τοῖς φεύγουσι
 συντεταγμένην τὴν δύναμιν ἔχων, καὶ πολλοὺς διέ-
 φθειρε. γενόμενος δὲ πλησίον τοῦ χάρακος καὶ προσ-
 10 βαλὼν ἐκ διαδοχῆς, ἐκείνην τε παρέμεινε τὴν ἡμέραν
 καὶ τὴν ἐπιούσαν νύκτα· τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ κόπῳ τε
 καὶ τραύμασι τῶν πολεμίων καὶ ἀγρυπνίᾳ ἀπειρηκό- 1'
 των, ἐγκρατῆς γίνεται τοῦ χάρακος. οἱ δὲ Τυρρηνοί,
 ὡς εἶδον ἐπιβαίνοντας ἤδη τοὺς Ῥωμαίους τοῖς πε-
 15 ρισταυρώμασιν, ἐκλιπόντες τὸ στρατόπεδον ἔφυγον,
 οἱ μὲν εἰς τὴν πόλιν, οἱ δ' εἰς τὰ πλησίον ὄρη. ταύ-
 την μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐν τῷ χάρακι τῶν πολεμίων
 ἔμεινε ὁ ὕπατος· τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ στεφανώσας τοὺς
 ἀριστεύσαντας ἐν τῇ μάχῃ ταῖς ἐκπρεπεστάταις δω-
 20 ρεαῖς, πάντα τὰ ἐγκαταληφθέντα ἐν τῷ χάρακι ὑπο-
 ζύγια τε καὶ ἀνδράποδα καὶ σκηναῖς πολλῶν ἀγαθῶν
 γεμούσας τοῖς στρατιώταις ἐχαρίσατο. καὶ ἐγένετο
 ἐν πολλῇ εὐπορίᾳ τὸ τῶν Ῥωμαίων στρατεύμα, ὡς ἐξ
 οὐδεμιᾶς ἐτέρας πώποτε μάχης. ἀβροδίαιτον γὰρ δὴ
 25 καὶ πολυτελὲς τὸ τῶν Τυρρηναῶν ἔθνος ἦν οἴκοι τε
 καὶ ἐπὶ στρατοπέδου, ὑπεραγάμενον ἔξω τῶν ἀναγ- 17
 καίων πλούτου τε καὶ τέχνης ἔργα παντοῖα πρὸς ἡδο-
 νὰς μεμηχανημένα καὶ τρυφάς.

XVII. Ταῖς δ' ἐξῆς ἡμέραις ἀπειρηκότες ἤδη
 30 τοῖς κακοῖς οἱ Οὐιεντανοὶ τοὺς πρεσβυτάτους τῶν
 πολιτῶν ἱκετηρίας φέροντας ἀπέστειλαν ὡς τὸν ὕπα-
 τον ὑπὲρ τῆς εἰρήνης διαλεξομένους. καὶ οἱ ἄνδρες

ὀλοφυρόμενοί τε καὶ ἀντιβολουῦντες καὶ τὰλλ' ὅσα
 ἐπαγωγὰ ἦν εἰς ἔλεον μετὰ πολλῶν δακρύων διεξ-
 ἰόντες, πείθουσι τὸν ὑπατον ἐπιτρέψαι σφίσι πρε-
 σβευτὰς εἰς Ῥώμην τοὺς ὑπὲρ τῆς καταλύσεως τοῦ
 πολέμου πρὸς τὴν βουλὴν διαλεξομένους ἀποστείλαι· 5
 ἕως δ' ἂν οἱ πρέσβεις ἀφίκωνται φέροντες τὰς ἀπο-
 κρίσεις, μηδὲν αὐτῶν κακουργεῖν τὴν χώραν. ἵνα δὲ
 αὐτοῖς ἐγγένηται ταῦτα πράττειν, σιτόν τε ὠμολόγη-
 σαν τῇ Ῥωμαίων στρατιᾷ διμήνου παρέξειν, καὶ χρή-
 ματα εἰς ὄψωνιασμὸν ἕξ μηνῶν, ὡς ὁ κρατῶν ἔταξε. 10
 καὶ ὁ μὲν ὑπατος λαβὼν τὰ κομισθέντα καὶ διαδοὺς
 τῇ στρατιᾷ ποιεῖται τὰς πρὸς αὐτοὺς ἀνοχάς. ἡ δὲ
 1789 βουλὴ τῆς πρεσβείας ἀκούσασα, καὶ τὰ τοῦ ὑπάτου
 γράμματα δεξαμένη πολλὴν ποιουμένου παράκλησιν
 καὶ παραινοῦντος ὡς τάχιστα καταθέσθαι τὸν πρὸς 15
 τοὺς Τυρρηνοὺς πόλεμον, δόγμα ἐξήνεγκε, δίδουαι
 τὴν εἰρήνην ὡς ἠτοῦντο οἱ πολέμιοι· ἐφ' οἷς δὲ δι-
 καίοις αὕτη γένηται τὸν ὑπατον καταστήσασθαι Λεύ-
 κιον Αἰμίλιον, ὡς ἂν αὐτῷ φανῆ κρᾶτιστα εἶξιν. ταύτας
 λαβὼν τὰς ἀποκρίσεις ὁ ὑπατος σπένδεται πρὸς τοὺς 20
 Οὐιεντανούς, ἐπιεικεστέραν μᾶλλον ἢ συμφορωτέραν
 τοῖς κεκρατηκόσι ποιησάμενος εἰρήνην, οὔτε χώραν
 αὐτῶν ἀποτεμόμενος οὔτε χρημάτων ἄλλων ἐπιθεῖς
 ζημίαν, οὔτε ὁμήρων δόσει τὸ πιστὸν ἐν τοῖς συγκει-
 μένοις βεβαιωσάμενος. τοῦτ' αὐτῷ μέγαν ἠνεγκε 25
 φθόνον, καὶ τοῦ μὴ λαβεῖν παρὰ τῆς βουλῆς τὰς ἐπὶ
 τοῖς κατωρθωμένοις χάριτας αἴτιον ἐγένετο. ἐνέστη-
 σαν γὰρ αὐτῷ τὸν θρόμβον αἰτουμένῳ τὴν αὐθά-
 δειαν αἰτιώμενοι τῶν συνθηκῶν, ὅτι οὐ μετὰ κοινῆς
 γνώμης αὐτὰς ἐπραξεν. ἵνα δὲ μὴ πρὸς ὕβριν ἢ πρὸς 30
 ὀργὴν λάβῃ τὸ πρᾶγμα, ἐπὶ Οὐολούσκους αὐτὸν ἐψη-
 1790 φίσαντο τὴν δύναμιν ἀπάγειν ἐπικουρίας τοῦ συναρ-

χοντος ἔνεκα, εἰ δύναιτο κατορθώσας τὸν ἐκεῖ πόλε-
 μον· ἦν γὰρ ἐν αὐτῷ πολὺ τὸ ἀνδρείον· ἀφανίσαι
 τὰς ἐπὶ τοῖς προτέροις ἀμαρτήμασιν ὀργάς. ὁ δὲ
 5 ἀνὴρ ἀγανακτῶν ἐπὶ τῇ ἀτιμίᾳ πολλὴν ἐποιήσατο τῆς
 βουλῆς ἐν τῷ δήμῳ κατηγορίαν, ὡς ἀχθομένης ἐπὶ
 τῷ λελύσθαι τὸν πρὸς τοὺς Τυρρηνοὺς πόλεμον. ἔφη
 δὲ τοῦτ' αὐτοὺς ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ ὑπεροφίας τῶν
 πενήτων ποιεῖν, ἵνα μὴ τῶν ὑπεροφίων ἀπαλλαγέντες
 πολέμων ἀπαιτῶσι τὰς περὶ τῆς κληρουχίας ὑποσχέ-
 10 σεις, πολλοστὸν ἔτος ἤδη φενακιζόμενοι πρὸς αὐτῶν.
 ταῦτα καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια [καὶ] δι' ὀργῆς ἀκρά-
 του τῶν πατρικίων ὄνειδη κατασκεδάσας, τὴν τε
 συστρατευσαμένην αὐτῷ δύναμιν ἀπέλυσε τῶν ση-
 μείων, καὶ τὴν μετὰ Φουρίου τοῦ ἀνθυπάτου διατρί-
 15 βουσας ἐν Αἰκανοῖς μεταπεμφάμενος ἀφῆκεν ἐπὶ τὰ
 σφέτερα· ἐξ ὧν πολλὴν πάλιν ἐποίησεν ἐξουσίαν τοῖς
 δημάρχοις κατηγορεῖν τῶν βουλευτῶν ἐν ταῖς ἐκκλη-
 σίαις καὶ διστάσαι τοὺς πένητας ἀπὸ τῶν εὐπόρων.

XVIII. Μετὰ δὲ τούτους παραλαμβάνουσι τὴν
 20 ὑπατείαν Γάιος Ὀράτιος καὶ Τίτος Μενήνιος ἐπὶ τῆς
 ἑβδομηκοστῆς καὶ ἕκτης Ὀλυμπιάδος, ἦν ἐνίκα στάδιον
 Σκιάμανδρος Μιτυληναῖος ἄρχοντος Ἀθήνησι Φαί-
 δωνος. τούτοις κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ πολιτικὸς θόρυβος
 ἐμποδῶν ἐγένετο πρᾶττειν τὰ κοινά, ἠρεθισμένου
 25 τοῦ δήμου καὶ οὐδὲν ἑῶντος ἕτερον ἐπιτελεῖσθαι τῶν
 κοινῶν, ἕως ἂν μερίσθαι τὴν δημοσίαν γῆν· χρόνῳ
 δ' ὕστερον εἴξε τὰ παρακινουῦντα καὶ ταραττόμενα
 τῇ ἀνάγκῃ συγχωρήσαντα, καὶ ἐπὶ τὰς στρατείας
 ἐκούσια ἦλθε. Τυρρηνῶν γὰρ αἱ μὴ μετασχοῦσαι
 30 τῆς εἰρήνης ἑνδεκα πόλεις ἀγορὰν ποιησάμεναι κοι-
 νὴν κατηγόρου τοῦ Οὐιεντανῶν ἔθλους, ὅτι τὸν
 πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον οὐ μετὰ κοινῆς γνώμης κατε-

ἠλύσαντο, καὶ δουεῖν θάτερον αὐτοὺς ἠέξιον πράττειν,
 ἢ λύσειν τὰ πρὸς Ῥωμαίους ὁμολογηθέντα, ἢ πολεμειν
 σφίσι μετ' ἐκείνων. οἱ δὲ Οὐιεντανοὶ τῆς μὲν εἰρή-
 νης τὴν ἀνάγκην ἠτιῶντο, ὅπως δ' ἂν αὐτὴν κατα- 5
 λύσαιντο εὐπρεπῶς εἰς κοινὸν ἐτίθεσαν σκοπεῖν.
 ἐπειτα ὑποτίθεται τις αὐτοῖς ἐγκλημα ποιησαμένοις
 τὸν ἐπιτειχισμὸν τῆς Κρεμέρας καὶ τὸ μὴ ἀπανίστα-
 σθαι τοὺς φρουροὺς ἀπ' αὐτῆς, λόγῳ μὲν πρῶτον
 ἀξιούν αὐτοὺς ἐκλιπεῖν τὸ χωρίον· ἐὰν δὲ μὴ πείθωσι
 κολιορκεῖν τὸ φρούριον, καὶ ταύτην ἀρχὴν ποιήσασθαι 10
 τοῦ πολέμου. ταῦτα συνθέμενοι ἀπηλλάττοντο ἐκ τοῦ
 συλλόγου· καὶ μετ' οὐ πολὺ Οὐιεντανοὶ μὲν ἀποστεί-
 λαντες πρεσβείαν ὡς τοὺς Φαβίους ἀπήτουν παρ'
 αὐτῶν τὸ φρούριον, Τυρρηνία δὲ πᾶσα ἦν ἐν τοῖς
 ὅπλοις· ταῦτα Ῥωμαῖοι αἰσθόμενοι, Φαβίων αὐτοῖς 15
 ἐπιστειλάντων, ἔγνωσαν ἀμφοτέρους ἐκπορεύεσθαι
 τοὺς ὑπάτους ἐπὶ τὸν πόλεμον, τὸν τε ἀπὸ Τυρρη-
 νίας ἐπαγόμενον σφίσι καὶ τὸν ἐτι πρὸς Οὐολούσκους
 1793 συνεστῶτα. Ὁράτιος μὲν οὖν ἄγων δύο τάγματα καὶ
 ἀπὸ τῶν ἄλλων συμμάχων τοὺς ἰκανοὺς ἐξήγαγε τὴν 20
 δύναμιν ἐπὶ Οὐολούσκους. Μενήνιος δὲ τοσαύτην
 στρατιὰν ἐτέραν ἄγων ἐπὶ Τυρρηνοὺς ἐμελλε ποιεί-
 σθαι τὴν ἔξοδον. παρασκευαζομένου δ' αὐτοῦ καὶ
 τρίβοντος τὸν χρόνον, ἐφθη τὸ ἐν Κρεμέρα φρούριον
 ἐξαιρεθὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ τὸ Φαβίων γένος 25
 ἅπαν ἀπολόμενον. περὶ δὲ τῆς κατασχούσης τοὺς ἄν-
 δρας συμφορᾶς διττὸς φέρεται λόγος, ὁ μὲν ἦττον
 πιθανός, ὁ δὲ μᾶλλον τῆς ἀληθείας ἀπτόμενος. θήσω
 δὲ αὐτοὺς ἀμφοτέρους ὡς παρέλαβον.

XVIII. Τινὲς μὲν οὖν φασιν, ὅτι θυσίας ἐπιστά- 30
 σης πατρίου, ἦν ἔδει τὸ Φαβίων ἐπιτελέσαι γένος,
 οἱ μὲν ἄνδρες ἐξῆλθον ὀλίγους ἐπαγόμενοι πελάτας

ἐπὶ τὰ ἱερά, καὶ προήεσαν οὔτε διερευνώμενοι τὰς
 ὁδοὺς οὔτε ὑπὸ σημαίαις τεταγμένοι κατὰ λόχους, θα-
 θυμῶς δὲ καὶ ἀφυλάκτως ὡς ἐν εἰρήνῃ τε καὶ διὰ
 φιλίας γῆς πορευόμενοι. οἱ δὲ Τυρρηνοὶ προεγνώ- 1
 5 κότες αὐτῶν τὴν ἔξοδον, ἐλόχησαν τῆς ὁδοῦ χωρίου
 μέρει τῆς στρατιᾶς, τὴν δὲ λοιπὴν δύναμιν συντε-
 ταγμένην ἔχοντες οὐ πολλῶ ὕστερον ἠκολούθουν. ὡς
 δ' ἐπλησίασαν οἱ Φάβιοι ταῖς ἐνέδραις, ἔξαναστάντες
 τοῦ λόχου οἱ Τυρρηνοὶ προσπίπτουσιν αὐτοῖς, οἱ μὲν
 10 κατὰ μέτωπον, οἱ δ' ἐκ τῶν πλαγίων, καὶ μετ' οὐ
 πολὺ ἢ τῶν ἄλλων Τυρρηνῶν δύναμις προσέβαλεν
 ἐκ τῶν κατόπιν· καὶ περιστάντες αὐτοῖς πανταχόθεν,
 οἱ μὲν σφενδόλαις, οἱ δὲ τόξοις, οἱ δὲ στανίοις τε καὶ
 λόγχαις στοχαζόμενοι, τῷ πλήθει τῶν βελῶν ἅπαντας
 15 κατειργάσαντο. οὗτος μὲν οὖν ἦττον ἔμοιγε πιθανὸς
 φαίνεται εἶναι λόγος. οὔτε γὰρ εἰκὸς ἀπὸ στρατοπέ-
 δου θυσίας ἕνεκα τοὺς ὑπὸ ταῖς σημαίαις τοσοῦτους
 ἄνδρας εἰς τὴν πόλιν ἀναστρέφειν ἄνευ ψηφίσματος
 βουλῆς, δυναμένων τῶν ἱερουργιῶν καὶ δι' ἐτέρων
 20 ἐπιτελεσθῆναι τῶν μετεχόντων μὲν τοῦ αὐτοῦ γένους,
 προβεβηκότων δὲ ταῖς ἡλικίαις· οὔτ' εἰ πάντες ἀπε-
 ληλύθεσαν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ μηδεμίαν μοῖραν τοῦ 17
 Φαβίων γένους ἐν τοῖς ἐφεστίοις ὑπελείπετο, πάντας
 εἰκὸς ἦν τοὺς κατέχοντας τὸ φρούριον ἐκλιπεῖν αὐτοῦ
 25 τὴν φυλακὴν· ἤρουν γὰρ ἂν καὶ τρεῖς ἢ τέτταρες
 ἀφικόμενοι συντελέσαι ὑπὲρ τοῦ γένους ὅλου τὰ ἱερά.
 διὰ μὲν δὴ ταύτας τὰς αἰτίας οὐκ ἔδοξε μοι πιστὸς
 εἶναι [ὄδε] ὁ λόγος.

XX. Ὁ δὲ ἕτερος, ὃν ἀληθέστερον εἶναι νομίζω
 30 περὶ τε τῆς ἀπωλείας τῶν ἀνδρῶν καὶ τῆς ἀλώσεως
 τοῦ φρουρίου, τοιόσδε τις ἐστίν. ἐξιόντων ἐπὶ τὰς
 προνομὰς τῶν ἀνδρῶν πολλάκις καὶ διὰ τὸ κατορθοῦν

ἐν ταῖς πείραις συνεχῶς προσωτέρω προχωρούντων,
 οἱ Τυρρηνοὶ παρεσκευασμένοι στρατιὰν συχνὴν ἐν
 τοῖς ἔγγιστα χωρίοις λαθόντες τοὺς πολεμίους κατε-
 στρατοπέδευσαν. ἔπειτ' ἀποστέλλοντες ἐκ τῶν χωρίων
 κοίμνας τε καὶ βουκόλια καὶ φορβάδων ἀγέλας ἵππων 5
 ἐπὶ νομὴν τῷ λόγῳ, προῦκαλοῦντο τοὺς ἄνδρας ἐπὶ
 κιαῦτα· οἱ δ' ἐξιόντες τοὺς τε ἀνθρώπους συνήραζον
 καὶ τὰ βοσκήματα περιήλαννον. τοῦτο συνεχῶς οἱ
 Τυρρηνοὶ ποιοῦντες καὶ προαγόμενοι τοὺς πολεμίους
 αἰεὶ προσωτέρω τοῦ χάρακος, ἐπειδὴ διέφθειραν αὐ- 10
 τῶν τὸ προνοητικὸν τοῦ ἀσφαλοῦς ταῖς συνεχέσιν
 ὠφελείαις δελεάσαντες, ἐγκαθίζουσι λόχους ἐν τοῖς
 ἐπικαίροις τῶν χωρίων νύκτωρ, καὶ ἕτεροι τὰς ὑπερ-
 δεξιούς τῶν πεδίων καταλαμβάνονται σκοπιάς· τῇ
 δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ προκέμψαντες ὀλίγους τινας ἐνόπλους, 15
 ὡς δὴ φυλακῆς ἕνεκα τῶν νομέων, ἀφῆκαν ἐκ τῶν
 χωρίων πολλὰς ἀγέλας. ὡς δ' ἀπηγγέλη τοῖς Φα-
 βίοις, ὅτι τοὺς πλησίον ὑπερβαλόντες λόφους ἐν ὀλί-
 γῳ δὴ τινι χρόνῳ μεστὸν εὐρήσουσι τὸ πεδίον παν-
 τοίων βοτῶν, καὶ τὴν φυλάττουσαν αὐτὰ χεῖρα οὐχ 20
 ἱκανὴν, ἐξῆλθον ἐκ τοῦ φρουρίου φυλακὴν τὴν ἀρ-
 κοῦσαν ἐν αὐτῷ καταλιπόντες· καὶ διανύσαντες
 σπουδῇ καὶ μετὰ προθυμίας τὴν ὁδὸν ἐπιφαίνονται
 τοῖς φύλαξι τῶν βοσκημάτων συντεταγμένοι· κάκεινοι
 οὐ δεξάμενοι αὐτοὺς ἔφηνον. οἱ δὲ Φάβιοι, ὡς ἐν 25
 ἀσφαλεὶ δὴ ὄντες, τοὺς τε νομεῖς συνελάμβανον καὶ
 τὰ βοσκήματα περιήλαννον. ἐν δὲ τούτῳ οἱ Τυρρηνοὶ
 ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀναστάντες κατὰ πολλὰ χωρία προσ-
 πίπτουσι [αὐτοῖς] πανταχόθεν. καὶ οἱ μὲν πλείους
 τῶν Ῥωμαίων ἐσκεδασμένοι καὶ ἀλλήλοις ἀμύνειν 30
 οὐχ οἴοι τε ὄντες, ἐνταῦθα ἀπόλλυνται. ὅσοι δ' αὐτῶν
 συνεστηκότες ἦσαν προθυμούμενοί τι καταλαβέσθαι

χωρίον ἀσφαλὲς καὶ πρὸς τὰ ὄρη σπεύδοντες, εἰς ἕτερον ἐμπίπτουσι λόχον ἐν ὕλαις καὶ νάπαις ὑποκαθήμενον. καὶ γίνεται αὐτῶν μάχη καρτερὰ καὶ φόνος ἐξ ἑκατέρων πολὺς. ἀπεώσαντο δ' οὖν καὶ τούτους
 5 ὅμως, καὶ πληρώσαντες τὴν φάραγγα νεκρῶν ἀνέδραμον ἐπὶ λόφον οὐ ράδιον ἀλῶναι· ἐν ᾧ τὴν ἐπιούσαν νύκτα ἄποροι τῶν ἀναγκαίων ἠύλισαντο.

XXI. Τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ μαθόντες τὴν κατασχοῦσαν τοὺς σφετέρους τύχην οἱ κατέχοντες τὸ φρούριον,
 10 καὶ ὅτι τὸ μὲν πλεῖον ἀπόλωλε τῆς στρατιᾶς μέρος ἐν ταῖς ἀρπαγαῖς, τὸ δὲ κράτιστον ἐν ὄρει πολιορκεῖται κατακεκλεισμένον ἐρήμῳ, καὶ εἰ μὴ ταχεῖά τις αὐτοῖς ἔσται βοήθεια, σπάνει τῶν ἀναγκαίων φθάσουσιν ἐξαιρεθέντες, ἐξήεσαν κατὰ σπουδὴν ὀλίγους πάννυ
 15 καταλιπόντες ἐν τῷ φρουρίῳ φύλακας. καὶ αὐτοὺς οἱ Τυρρηνοὶ πρὶν ἢ συμμίξαι τοῖς ἐτέροις ἐπικαταδραμόντες ἐκ τῶν χωρίων κυκλοῦνται τε, καὶ πολλὰ γενναῖα ἔργα ἀποδειξαμένους διαφθείρουσιν ἅπαντας σὺν χρόνῳ. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ οἱ τὸν λόφον κατα
 20 λαβόμενοι λιμῷ τε καὶ δίψῃ πιεζόμενοι ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πολεμίοις ἔγνωσαν· καὶ συμπεσόντες ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἔωθεν ἀρξάμενοι μέχρι νυκτὸς ἐμάχοντο· καὶ τοσοῦτον ἐποίησαν τῶν πολεμίων φόνον, ὥστε τοὺς σωροὺς τῶν νεκρῶν ἐμποδῶν αὐτοῖς εἶναι τῆς
 25 μάχης πολλαχῇ κεχυμένους. οἱ δὲ Τυρρηνοὶ πλεῖον ἢ τὸ τρίτον τῆς στρατιᾶς μέρος ἀπολωλεκότες καὶ περὶ τοῦ λοιποῦ δείσαντες, μικρὸν ἀνασχόντες τὰ ὄπλα διὰ τῶν ἀνακλητικῶν ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς τοὺς ἄνδρας, ἄδειαν αὐτοῖς ὑπισχνόμενοι καὶ δίοδον,
 30 ἂν τὰ ὄπλα ἀποθῶνται καὶ τὸ φρούριον ἐκλίπωσιν. οὐ προσδεξαμένων δὲ τῶν ἀνδρῶν τὰς προκλήσεις, ἀλλὰ τὸν εὐγενῆ θάνατον αἰρουμένων, ἐπήεσαν αὐ-

τοῖς αὐτοῖς ἐκ διαδοχῆς, συστάδην μὲν καὶ ἐκ χειρὸς οὐκέτι μαχόμενοι, πρόσωθεν δὲ βάλλοντες ἀθροοὶ λόγχαις καὶ χερμασί· καὶ ἦν νικητῶ παραπλήσιος ἢ πληθὺς τῶν βελῶν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συστρεφόμενοι κατὰ λόχους προσέτρεχον αὐτοῖς οὐχ ὑπισταμένοις, 5 καὶ πολλὰς πληγὰς λαμβάνοντες ὑπὸ τῶν πέριξ ὑπέμενον. ὡς δὲ τὰ τε ξίφη πολλοῖς ἄχρηστα ἦν, τὰ μὲν ἀπεστομωμένα τὰς ἀκμὰς, τὰ δὲ κατεαγότα, καὶ τῶν ἀσπίδων τὰ πέριξ ἵτους ἐχόμενα διετέθρυπτο, ἔξαι-

10 μοί τε οἱ πλείους καὶ καταβελεῖς καὶ παράλυτοι τὰ μέλη διὰ πλῆθος τραυμάτων ἦσαν, καταφρονήσαντες αὐτῶν οἱ Τυρρηνοὶ χωροῦσιν ὁμόσε· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι προσπίπτοντες ὥσπερ θηρία δόρατά τε αὐτῶν ἐπιλαμβανόμενοι κατέκλων, καὶ ξίφη δραττόμενοι κατὰ τὰς ἀκμὰς ἀπέσπων, καὶ περικυλλόντες εἰς τὴν γῆν 15 τὰ σώματα συνεφύροντο θυμῶ τὸ πλεῖον ἢ δυνάμει διαγωνιζόμενοι. ὥστε οὐκέτι συνήεσαν αὐτοῖς εἰς χεῖρας οἱ πολέμιοι, τό τε καρτερικὸν ἐκπληττόμενοι τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὴν ἀπόνοιαν ἦν προσειλήφεσαν κατὰ τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ ζῆν δεδιότες· ἀλλ' ἀποστάν- 20

τες αὐτοῖς ἔβαλλον ἀθροοὶ καὶ ξύλοις καὶ λίθοις καὶ ὄτῳ ἄλλῳ ἐντύχοιεν, καὶ τελευτῶντες ἐγκατέχωσαν αὐτοὺς τῶ πλῆθει τῶν βελῶν. διαφθείραντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔθεον ἐπὶ τὸ φρούριον, ἔχοντες τὰς τῶν ἐπιφανεστάτων κεφαλὰς, ὡς ἐξ ἐφόδου τοὺς ἐκεῖ παρα- 25

30 ληψόμενοι. οὐ μὴν ἐχώρησέ γε αὐτοῖς κατὰ τὴν ἐλπίδα τὸ ἔργον· οἱ γὰρ καταλειφθέντες ἐν αὐτῶ, ζηλώσαντες τὸ εὐγενὲς τοῦ θανάτου τῶν τε ἐταίρων καὶ τῶν συγγενῶν, ἐξῆλθον ὀλίγοι παντάπασιν ὄντες, καὶ πολὺν ἀγωνισάμενοι χρόνον τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς ἐτέροις ἅπαντες διεφθάρησαν· τὸ δὲ χωρίον ἔρημον οἱ Τυρρηνοὶ παρέλαβον. ἐμοὶ μὲν δὴ ὁ λόγος

οὗτος πιστότερος ἐφαίνετο πολὺ τοῦ προτέρου· φε-
ρονται δὲ ἐν γραφαῖς Ῥωμαίων ἀξιοχρεοῖς ἀμφοτέρω.

XXII. Τὸ δὲ συναπτόμενον τούτοις ὑπό τινων,
οὔτε ἀληθὲς ὄν οὔτε πιθανόν, ἐκ παρακούσματος δέ
5 τινος πεπλασμένον ὑπὸ τοῦ πλήθους, ἄξιον μὴ παρα-
λιπεῖν ἀνεξέταστον. λέγουσι γὰρ δὴ τινες, τῶν ἑξ
καὶ τριακοσίων Φαβίων ἀπολομένων, ὅτι ἐν μόνον
ἐλείφθη τοῦ γένους παιδίον, πρᾶγμα οὐ μόνον ἀπλ-
θανον, ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον εἰσάγοντες. οὔτε γὰρ ἀτέ-
10 κνους τε καὶ ἀγάμους ἅπαντας εἶναι δυνατὸν ἦν τοὺς
ἐξελεθόντας εἰς τὸ φρούριον Φαβίου. ὁ γὰρ ἀρχαῖος
αὐτῶν νόμος γαμεῖν τε ἠνάγκαζε τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, καὶ
τὰ γεννώμενα ἅπαντα ἐπάναγκες τρέφειν· ὄν οὐκ
ἂν δήπου κατέλυσαν οἱ Φάβιοι μόνον πεφυλαγμένον
15 ἄχρι τῆς ἑαυτῶν ἡλικίας ὑπὸ τῶν πατέρων. εἰ δὲ δὴ
καὶ τοῦτο θελή τις, ἀλλ' ἐκεῖνό γε οὐκ ἂν ἔτι συγχο-
ρήσειε, τὸ μὴδ' ἀδελφοὺς αὐτῶν εἶναι τισιν ἡλικίαν
ἔτι παίδων ἔχοντας. μύθοις γὰρ δὴ ταῦτά γε καὶ
πλάσμασιν ἕοικε θεατρικοῖς. οἱ δὲ πατέρες αὐτῶν,
20 ὅσοι παῖδας ἔτι ποιεῖν εἶχον ἡλικίαν, τοσαύτης κατα-
σχούσης τὸ γένος ἐρημίας οὐκ ἂν ἐκόντες τε καὶ ἄκου-
τες ἑτέρους παῖδας ἐποίησαντο, ἵνα μήτε ἱερὰ ἐκλει-
φθῆ πατρῶα μήτε δόξα τηλικαύτη διαφθαρεῖ γένους;
εἰ μὴ ἄρα οὐδὲ πατέρες αὐτῶν τισιν ἐλείποντο, ἀλλὰ
25 πάντα εἰς ταῦτ' οὐκ ἐπὶ τῶν ἑξ καὶ τριακοσίων
ἀνδρῶν ἐκείνων ταῦτα τὰ ἀδύνατα· μὴ παῖδας αὐ- 1
τοῖς καταλειφθῆναι νηπίους, μὴ γυναῖκας ἐγκύους,
μὴ ἀδελφοὺς ἀνήβους, μὴ πατέρας ἐν ἀκμῇ. ταύτη
μὲν δὴ τὸν λόγον ἐξετάζων οὐκ ἀληθῆ νενόμικα, ἐκεῖ-
30 νον δ' ἀληθῆ· τῶν τριῶν ἀδελφῶν, Καίσιωνός τε
καὶ Κοῖντου καὶ Μάρκου τῶν ὑπατευσάντων τὰς συν-
εχεῖς ἑπτὰ ὑπατείας, ἐγκαταλειφθῆναι πείδομαι

Μάρκῳ παιδίῳ, καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ λεγόμενον ἐκ τοῦ Φαβίων οἴκου λοιπόν. οὐδὲν δὲ κωλύει τῷ μηκέτι τῶν ἄλλων ἐπιφανῆ τινα καὶ λαμπρὸν ἔξω τοῦ ἐνὸς τοῦδε ἀνδρωθέντος γενέσθαι ταύτην παραστήναι τοῖς πολλοῖς τὴν δόξαν, ὅτι μόνος ἐκείνος ἐκ τοῦ Φα- 5 βίων γένους ἐστὶ λοιπός· οὐχ ὡς μηδενὸς ἄλλου ὄντος, ἀλλ' ὡς μηδενὸς ἐκείνοις ὁμοίου· ἀρετῇ τεκμαιρομένοις τὸ συγγενές, οὐ φύσει· καὶ περὶ μὲν τούτων ταῦθ' ἱκανά.

XXIII. Οἱ γοῦν Τυρρηνοὶ τοὺς τε ἄνδρας δια- 10 φθείραντες καὶ τὸ ἐν τῇ Κρεμέρα φρούριον παραλαβόντες, ἐπὶ τὴν ἄλλην στρατιάν τῶν Ῥωμαίων ἤγον τὰς δυνάμεις. ἔτυχε δὲ οὐ μακρὰν κατεστρατοπεδεύ- 1804 κῶς ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων Μενήσιος οὐκ ἐν ἀσφαλεῖ χωρίῳ· καὶ ὅτε ἡ Φαβίων συγγένεια καὶ τὸ πελατι- 15 κὸν αὐτῶν ἀπώλλυντο, τριάκοντά που σταδίους ἀπέχεν ἀφ' οὗ τὸ πάθος ἐγένετο τόπου, δόξαν τε οὐκ ὀλίγοις παρέσχε, γνοὺς ἐν οἷσις κακοῖς ἦσαν οἱ Φάβιοι, μηδεμίαν αὐτῶν ποιήσασθαι φροντίδα τῆς τε ἀρετῆς καὶ δόξης τοῖς ἀνδράσι φθονῶν. τοιγαροῦν 20 μετὰ ταῦτα ὑπαχθεῖς ὑπὸ τῶν δημάρχων εἰς δίκην ἐπὶ ταύτῃ μάλιστα τῇ αἰτία ἐάλω. σφόδρα γὰρ ἐπένησεν ἡ Ῥωμαίων πόλις ἀνδρῶν τοσοῦτων καὶ τοιούτων ἀρετὰς ἀποκειραμένη, καὶ πρὸς ἅπαν τὸ δόξαν αὐτοῖς αἴτιον γεγονέναι τῆς τοιαύτης συμφορᾶς πι- 25 κρῶς καὶ ἀπαραιτήτως εἶχεν· τὴν δὲ ἡμέραν ἐκείνην ἐν ἣ τὸ πάθος ἐγένετο μέλαιναν τε καὶ ἀποφράδα τίθεται, καὶ οὐδενὸς ἂν ἔργου ἐν ταύτῃ χρηστοῦ ἄρξαιτο, τὴν τότε συμβᾶσαν αὐτῇ τύχην ὀττενομένη. ὡς δὲ πλησίον ἐγένοντο τῶν Ῥωμαίων οἱ Τυρρηνοί, 30 συνιδόντες αὐτῶν τὸ στρατόπεδον· ἦν δ' ὑπὸ λαγόνι 1805 κείμενον ὄρους· τῆς τε ἀπειρίας τοῦ στρατηγοῦ κατε-

φρόνησαν, καὶ τὸ δοθὲν ὑπὸ τῆς τύχης [πλεονέκτημα]
 ἀραπητῶς ἔλαβον. καὶ αὐτίκα τοὺς ἱππεῖς ἀναλα-
 βόντες κατὰ τὴν ἑτέραν πλευρὰν τοῦ λόφου, οὐδενὸς
 κωλύοντος ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν κορυφὴν. καταλαβό-
 5 μνοι δὲ τὸν ὑπὲρ [τῆς] κεφαλῆς τῶν Ῥωμαίων κό-
 ρυμβον, ἔθεντο ἐν τούτῳ τὰ ὄπλα, καὶ τὴν ἄλλην
 δίναμιν ἀσφαλῶς ἀναβιβάσαντες ὑψηλῶ χάρακι καὶ
 βαθείᾳ τάφρῳ τὴν παρεμβολὴν ὠχυρώσαντο. εἰ μὲν
 οὖν συνιδῶν ὁ Μενήσιος, οἷον ἔδωκε πλεονέκτημα
 10 τοῖς πολεμίοις, μετέγνω τε τὴν ἁμαρτάδα καὶ εἰς
 ἀσφαλέςτερον ἀπήγε χωρίον τὴν στρατιάν, σοφὸς ἂν
 ἦν· νῦν δὲ δι' αἰσχύνης λαμβάνων τὸ δοκεῖν ἡμαρ-
 τηκέναι, καὶ τὸ αὐθαδὲς πρὸς τοὺς μεταδιδάσκοντας
 φυλάττων, εἰς αἰσχύνης ἄξιον πτώμα ἔπεσεν. οἷα
 15 γὰρ ἐξ ὑπερδεξίων αὐτοῦ τόπων οἱ πολέμιοι τὰς ἐξό-
 δους ἐκάστοτε ποιούμενοι πολλὰ ἐπλεονέκτου, ἀγοράς
 τ' αὐτῶν ἀγομένας ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ἀρπάζοντες, καὶ
 τοῖς ἐπὶ χιλὸν ἢ ὕδωρ ἐκπορευομένοις ἐπιτιθέμενοι
 καὶ περιειστήκει τῷ μὲν ὑπάτῳ μήτε καιροῦ εἶναι 180
 20 κυρίῳ ἐν ᾧ τὸν ἀγῶνα ἐμελλε ποιῆσθαι μήτε τόπου,
 ἃ δοκεῖ μεγάλα εἶναι κατηγορήματα ἡγεμόνων στρα-
 τηγίας ἀπείρων· τοῖς δὲ Τυρρηνοῖς ἀμφοτέρω ὡς
 ἐβούλοντο εἶχε ταῦτα. καὶ οὐδὲ τότε ἀπαναστῆναι
 τὴν στρατιάν ὁ Μενήσιος ὑπέμεινε, ἀλλ' ἐξαγαγὼν
 25 παρέταξεν ὡς εἰς μάχην, καταφρονήσας τῶν τὰ συμ-
 φέροντα ὑποτιθεμένων. καὶ οἱ Τυρρηνοὶ τὴν ἄνοιαν
 τοῦ στρατηγοῦ μέγα εὐτύχημα ἡγησάμενοι, κατέβαι-
 νον ἐκ τοῦ χάρακος οὐκ ἐλάττους ἢ διπλάσιοι τῶν
 πολεμίων ὄντες. ὡς δὲ συνέπεσον ἀλλήλοις, φόνος
 30 ἐγένετο τῶν Ῥωμαίων πολὺς οὐ δυναμένων ἐν τῇ
 τάξει μένειν. ἐξώθηον γὰρ αὐτοὺς οἱ Τυρρηνοὶ τοῦ
 τε χωρίου τὴν φύσιν ἔχοντες σύμμαχον καὶ τῶν

ἔφεστηκότων κατόπιν· ἐτάξαντο γὰρ ἐπὶ βιάθος· ἐμπλώ-
 1207 σει πολλῇ συνεργούμενοι. πεσόντων δὲ τῶν ἐπιφανε-
 στάτων λοχαγῶν, ἢ λοιπὴ τῶν Ῥωμαίων δύναμις
 ἐγκλίνασα ἔφευγεν ἐπὶ τὸν χάρακα· οἱ δ' ἠκολούθουν,
 καὶ τὰς τε σημαίας αὐτῶν ἀφαιροῦνται καὶ τοὺς τραυ- 5
 ματίας συλλαμβάνουσι καὶ τῶν νεκρῶν γίνονται κύ-
 ριοι. καὶ κατακλείσαντες αὐτοὺς εἰς πολιορκίαν καὶ
 δι' ὅλης τῆς λοιπῆς ἡμέρας προσβολὰς ποιησάμενοι
 πολλὰς καὶ οὐδὲ τὴν νύκτα ἀφέντες, αἰρουῖσι τὸν χά-
 ρακα ἐκλιπόντων αὐτὸν τῶν ἔνδον, καὶ γίνονται πολ- 10
 λῶν σωμαίων τε καὶ χρημάτων ἐγκρατεῖς· οὐδὲ γὰρ
 ἀποσκευάσασθαι δύναμιν ἔσχον οἱ φεύγοντες, ἀλλ'
 ἀγαπητῶς αὐτὰ τὰ σώματα διέσωσαν, οὐδὲ τὰ ὄπλα
 πολλοὶ φυλάττοντες.

XXIII. Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τὴν τε ἀπώλειαν τῶν 15
 σφετέρων καὶ τὴν ἄλωσιν τοῦ χάρακος μαθόντες·
 ἤκουον γὰρ οἱ πρῶτοι διασωθέντες ἐκ τῆς τροπῆς πολ-
 λῆς ἔτι νυκτὸς οὔσης· εἰς μέγαν θόρυβον ὥσπερ εἰ-
 1208 κὸς κατέστησαν· καὶ ὡς ἀντίκα δὴ μάλα τῶν πολε-
 μίων ἐπὶ σφᾶς ἐλευσομένων, ἀρπάσαντες τὰ ὄπλα, 20
 οἱ μὲν τὰ τείχη περιεστεφάνουν, οἱ δὲ πρὸ τῶν πυ-
 λῶν ἐτάξαντο, οἱ δὲ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως καταλαμ-
 βάνοντο. ἦν δὲ δρόμος ἄτακτος ἀνὰ τὴν πόλιν ὅλην
 καὶ βοή συμμιγῆς, καὶ ἐπὶ τοῖς στέγεσι τῶν οἰκῶν
 εἰς ἀλκὴν καὶ ἀγῶνα εὐτρεπῆς ὁ κατοικίδιος ὄχλος, 25
 πυρσοὶ τε συνεχεῖς, οἷα δὴ ἐν νυκτὶ σκοταῖα ὑπὸ
 λαμπάδων καὶ ἀπὸ τεγῶν τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ἤρουντο,
 ὥστε συναφῆς εἶναι δοκεῖν τοῖς πρόσωθεν ὀρῶσι τὸ
 σέλας καὶ δόξαν ἐμπιμπραμένης πόλεως παρασχεῖν.
 καὶ εἰ τότε οἱ Τυρρηνοὶ τῶν ἐκ τοῦ χάρακος ὠφελειῶν 30
 ὑπεριδόντες ἐκ ποδὸς τοῖς φεύγουσιν ἠκολούθησαν,
 ἅπασα ἂν διέφθαρτο ἢ στρατεύσασα ἐπ' αὐτοὺς δύ-

ναμῖς· νῦν δὲ πρὸς ἀρπαγὰς τε τῶν ἐγκαταλειφθέν- 180
 των ἐν τῷ χάρακι τραπόμενοι, καὶ ἀναπαύσει τὰ σώ-
 ματα δόντες, μεγάλου εὐτυχήματος ἑαυτοὺς ἐστέρησαν.
 τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ τὰς δυνάμεις ἄγοντες ἐπὶ τὴν Ῥώ-
 5 μην, καὶ σταδίους ἀμφὶ τοὺς ἐκκαίδεκα ἀποσχόντες,
 ὄρος ἐξ οὗ σύνοπτός ἐστιν ἡ Ῥώμη τὸ καλούμενον
 Ἰάνικλον καταλαμβάνονται· ὅθεν ὀρμώμενοι τὴν Ῥω-
 μαίων χώραν ἠγόν τε καὶ ἔφερον ἀκώλυτοι κατὰ
 πολλὴν τῶν ἔνδον ὑπεροψίαν, μέχρι τοῦ παραγενέ-
 10 σθαι τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων Ὀράτιον ἄγοντα τὴν ἐν
 Οὐολούσκῳ δύναμιν. τότε δὴ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ Ῥω-
 μαῖοι νομίσαντες εἶναι, καὶ τὴν ἐν τῇ πόλει νεότητα
 καθοπλίσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὴν ὑπαιθρον. ὡς δὲ
 τὴν τε πρώτην μάχην ἀπὸ σταδίων ὀκτῶ τῆς πόλεως
 25 ποιησάμενοι παρὰ τὸ τῆς Ἐλπίδος ἱερὸν ἐνίκησάν τε
 καὶ ἀπεώσαντο τοὺς ἀντιταξαμένους, καὶ μετὰ ταύτην
 αὐθις ἐτέρᾳ πλείουι δυνάμει τῶν Τυρρηνῶν ἐπελ-
 θόντων παρὰ ταῖς Κολλίνας καλουμέναις πύλαις
 [ποιησάμενοι] λαμπρῶς ἠγωνίσαντο, [καὶ] ἀνέπνευ-
 20 σαν ἐκ τοῦ δέους καὶ τὸ ἔτος τοῦτο ἐτελεύτα.

XXV. Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει περὶ τὰς θερινὰς μάλιστα 1810
 τροπὰς Σεξιτιλλίου μηνὸς παραλαμβάνουσι τὴν ὑπατείαν
 ἄνδρες ἔμπειροι πολέμων, Σερούϊός τε Σερουίλιος καὶ
 Αὐλὸς Οὐεργίνιος· οἷς ὁ πρὸς τοὺς Τυρρηνοὺς πόλε-
 25 μος καίτοι μέγας καὶ χαλεπὸς ὦν χρυσὸς ἐφαίνετο
 παρὰ τὸν ἐντὸς τείχους ἐξεταζόμενος. ἀσπόρου γὰρ
 τῆς χώρας ἐν τῷ παρελθόντι χειμῶνι διὰ τὸν ἐπιτει-
 χισμὸν τοῦ πλησίον ὄρους καὶ τὰς συνεχεῖς καταδρο-
 μὰς γενομένης, καὶ οὐδὲ τῶν ἐμπόρων ἔτι τὰς ἐξωθεν
 30 ἐπεισαγόντων ἀγοράς, σπάνις ἰσχυρὰ σίτου τὴν Ῥώ-
 μην κατέσχε μεστὴν οὖσαν ὄχλου τοῦ τε κατοικιδίου
 καὶ τοῦ συναρρηκώτου ἐκ τῶν ἀγρῶν. τῶν μὲν γὰρ

11 ἐν ἧβῃ πολιτῶν ὑπὲρ τὰς ἑνδεκα μυριάδας ἦσαν, ὡς
 ἐκ τῆς ἔγγιστα τιμῆσεως εὐρέθη, γυναικῶν δὲ καὶ
 παίδων καὶ τῆς οἰκετικῆς θεραπείας ἐμπόρων τε καὶ
 τῶν ἐργαζομένων τὰς βαναύσους τέχνας μετοίκων·
 οὐδενὶ γὰρ ἐξῆν Ῥωμαίων οὔτε κάπηλον οὔτε χειρο- 5
 τέχνην βίον ἔχειν· οὐκ ἔλαττον ἢ τριπλάσιον τοῦ πο-
 λιτικοῦ πλήθους· οὓς οὐκ ἦν παραμυθῆσασθαι ῥάδιον,
 ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τῷ πάθει καὶ συντρέχοντας εἰς
 τὴν ἀγορὰν καὶ καταβοῶντας τῶν ἐν τοῖς τέλεσιν,
 ἐπὶ τε τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων κατὰ πλήθος ὠθου- 10
 μένους, καὶ διαρπάξειν ἐπιχειροῦντας ἄτερ ὠνῆς τὰς
 ἀποκειμένας αὐτοῖς τροφάς. οἱ δὲ δῆμαρχοι συνά-
 γοντες αὐτοὺς εἰς ἐκκλησίαν καὶ κατηγοροῦντες τῶν
 πατρικίων ὡς αἰεὶ τι κακὸν ἐπὶ τοῖς πένησι μηχανω-
 μένων, καὶ πάνθ' ὅσα πῶποτε δεινὰ κατὰ τὴν ἀτέ- 15
 κμαρτόν τε καὶ ἀφύλακτον ἀνθρώποις τύχην ἐκείνων
 12 ἔργα λέγοντες, ὑβριστὰς εἶναι πικροὺς ἐξειργάσαντο.
 τοιούτοις συνεχόμενοι κακοῖς οἱ ὑπατοὶ πέμπουσι
 τοὺς συνωνησομένους σίτον ἐκ τῶν σύνεγγυς τόπων
 μετὰ πολλῶν χρημάτων, καὶ τὸν ἐν ταῖς οἰκίαις ἔτα- 20
 ξαν εἰς τὸ δημόσιον ἀναφέρειν τοὺς εἰς τὸν ἑαυτῶν
 βίον πλείονα τοῦ μετρίου παραθεμένου, τιμὴν ὀρί-
 σαντες ἀποχρῶσαν. ταῦτα δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ μηχαν-
 νώμενοι τοιαῦτα, ἐπέσχον τῶν πενήτων τὰς παρανο-
 μίας καὶ ἀναστροφὴν ἔλαβον τῆς εἰς τὸν πόλεμον 25
 παρασκευῆς.

XXVI. Ἐπεὶ δ' αἱ μὲν ἐξῴθεν ἐβράδυνον ἀγο-
 13 ραί, τὰ δ' ἐντὸς τείχους τροφῆς ἐχόμενα πάντα κατα-
 νάλωτο, ἀποστροφὴ δὲ τῶν κακῶν οὐδεμία ἦν ἑτέρα,
 ἀλλὰ δυεῖν θάτερον ἐχρῆν, ἢ τοὺς πολεμίους ἐκβαλεῖν 30
 ἐκ τῆς χώρας ἀπάσῃ δυνάμει παρακινδυνεύσαντας,
 ἢ τειχῆρεις μένοντας ὑπὸ λιμοῦ τε καὶ στάσεως δια-

φθαρήναι· τὸ κουφότερον αἰρούμενοι τῶν κακῶν
 ἔγνωσαν ὁμόσθε χωρεῖν τοῖς ἐκ τῶν πολεμίων δεινοῖς·
 προαγαγόντες δὲ τὰς δυνάμεις ἐκ τῆς πόλεως περὶ
 μέσας νύκτας διέβησαν τὸν ποταμὸν ἐπὶ σχεδῖαις, καὶ
 5 πρὶν ἡμέραν λαμπρὰν γενέσθαι πλησίον τῶν πολε-
 μίων κατεστρατοπέδευσαν. τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ προελ-
 θόντες ἔταξαν ὡς εἰς μάχην τὸν στρατόν. εἶχε δὲ τὸ
 μὲν δεξιὸν τῶν κεράτων Οὐεργίνιος, τὸ δ' εὐώνυμον
 Σερουίλιος. ἰδόντες δ' αὐτοὺς εὐτρεπεῖς ὄντας οἱ
 10 Τυρρηνοὶ πρὸς τὸν ἀγῶνα σφόδρα ἐχάρησαν, ὡς ἐνὲ
 τῷ τότε κινδύνῳ κατὰ νοῦν χωρήσαντι τὴν Ῥωμαίων
 καθελούντες ἀρχήν, εἰδότες ὅτι πᾶν ὅσον ἦν κράτι-
 στον στρατιωτικὸν αὐτῶν εἰς τὸν ἀγῶνα ἐκείνου
 ᾤρητο, καὶ δι' ἐλπίδος ἔχοντες, ἐν ᾗ πολὺ τὸ κοῦφον 18
 15 ἦν, ῥαδίως αὐτῶν κρατήσειν, ἐπειδὴ τὴν μετὰ Μενη-
 νίου δύναμιν ἐν δυσχωρίαις παραταξαμένην σφίσειν
 ἐνίκησαν. γενομένης δ' ἰσχυρᾶς καὶ πολυχρονίου
 μάχης, πολλοὺς μὲν ἀποκτείναντες Ῥωμαίων, πολλῶ
 δ' ἔτι πλείονας τῶν σφετέρων ἀποβαλόντες ἀνεχώ-
 20 ρουν βιάδην ἐπὶ τὸν χάρακα. ὁ μὲν οὖν Οὐεργίνιος
 τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων οὐκ εἶα διώκειν τοὺς σφετέρους,
 ἀλλ' ἐπὶ τῷ κατορθώματι μένειν· ὁ δὲ Σερουίλιος ὁ
 τεταγμένος ἐπὶ θατέρου κέρως ἐδίωκε τοὺς καθ' ἑαυ-
 τὸν ἐπόμενος ἄχρι πολλοῦ. ὡς δ' ἐν τοῖς μετεώροις
 25 ἐγένετο, ὑποστρέψαντες οἱ Τυρρηνοί, καὶ τῶν ἐκ τοῦ
 χάρακος ἐπίβοθησάντων, ἐνσειουσιν αὐτοῖς. οἱ δ'
 ὀλίγον τινα δεξάμενοι χρόνον ἐγκλίνουσι τὰ νῶτα,
 καὶ κατὰ τοῦ λόφου διωκόμενοι σποράδες ἀπώλλυντο.
 μαθὼν δὲ Οὐεργίνιος ἐν οἴαις ἦν τύχαις ἢ τὸ ἀριστε-
 30 ρὸν κέρας κατέχουσα στρατιά, πᾶσαν ἔχων τὴν δύνα-
 μιν ἐν τάξει πλαγίαν ἤγε διὰ τοῦ ὄρους ὀδόν. γενό-
 μενος δὲ κατὰ νώτου τῶν διωκόντων τοὺς σφετέρους, 1815

μέρος μὲν τι ταύτη καταλείπει τῆς στρατιᾶς κωλύσεως
ἔνεκεν τῶν ἐκ τοῦ χάρακος ἐπιβοηθησόντων, τὸ δὲ
λοιπὸν αὐτὸς ἄγων ἐπέφερετο τοῖς πολεμίοις. ἐν δὲ
τούτῳ καὶ οἱ μετὰ τοῦ Σερουιλίου θαρσῆσαντες τῇ
παρουσίᾳ τῶν σφετέρων, ὑποστρέφουσί τε καὶ κατα- 5
στάντες ἐμάχοντο. κυκλωθέντες δὲ ὑπ' ἀμφοῖν οἱ
Τυρρηνοὶ καὶ οὔτε πρόσω διεκπορευθῆναι δυνά-
μενοι διὰ τοὺς ὁμόσε χωροῦντας, οὔτε ὀπίσω φεύγειν
ἐπὶ τὸν χάρακα διὰ τοὺς κατόπιν ἐπιόντας, οὐκ ἀνάν-
δρως ἀτυχῶς δ' οἱ πλείους κατεκόπησαν. γενομένης 10
δ' οἰκτρᾶς νίκης περὶ τοὺς Ῥωμαίους, καὶ οὐ παντά-
πασιν εὐτυχῆς τέλος εἰληφότος τοῦ ἀγῶνος, οἱ μὲν
ὑπατοὶ πρὸ τῶν νεκρῶν καταστρατοπεδευσάμενοι
τὴν ἐπιούσαν νύκτα ἠύλισαντο· οἱ δὲ κατέχοντες τὸ
Ἰάνικλον Τυρρηνοί, ἐπειδὴ οὐδεμία παρὰ τῶν οἰκοθεν 15
ἦρχετο ἐπικουρία, καταλιπεῖν ἔκριναν τὸ φρούριον·
καὶ ἀναστρατοπεδεύσαντες νυκτὸς ἀπῆραν εἰς τὴν
1916 Οὐιεντανῶν πόλιν ἐγγυτάτω σφίσι τῶν Τυρρηνίδων
πόλεων κειμένην. τοῦ δὲ χάρακος αὐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι
κρατήσαντες τὰ τε χρήματα διαρπαζούσιν, ὅσα ὑπελεί- 20
ποντο ἀδύνατα ὄντα ἐν φυγῇ φέρεσθαι, καὶ τραυμα-
τίας λαμβάνουσι πολλούς, τοὺς μὲν ἐν ταῖς σκηναῖς
ἀπολειφθέντας, τοὺς δὲ ἀνὰ τὴν ὁδὸν ἄπασαν ἐστρω-
μένους. ἀντείχοντο γὰρ τινες γλιχόμενοι τῆς οἰκαδε
ὁδοῦ καὶ διεκαρτέρου παρὰ δύναμιν ἀκολουθοῦντες, 25
εἶτα βαρνομένων αὐτοῖς τῶν μελῶν ἡμιθνηῆτες κατ-
έρρεον ἐπὶ τὴν γῆν· οὗς οἱ τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς ἐπὶ
πολὺ τῆς ὁδοῦ προελθόντες ἀνείλοντο· καὶ ἐπειδὴ
οὐδὲν ἔτι πολέμιον ἦν καθελόντες τὸ φρούριον καὶ
τὰ λάφυρα ἄγοντες ἦκον εἰς τὴν πόλιν, τὰ σώματα 30
τῶν ἐν τῇ μάχῃ τελευτησάντων κομίσαντες, οἰκτρὰν
ἔψιν ἄπασι τοῖς πολίταις διὰ πλῆθός τε καὶ ἀρετὴν

τῶν ἀπολομένων. ὥστε ὁ μὲν δῆμος οὔτε ἐορτάζειν
 ὡς καλὸν ἀγῶνα κατορθώσας ἡξίου, οὔτε πενθεῖν
 ὡς ἐπὶ μεγάλη καὶ ἀνηκέστῳ συμφορᾷ· ἡ δὲ βουλή
 τοῖς μὲν θεοῖς τὰς ἀναγκαίους ἐψηφίσατο θυσίας, 1
 5 τὴν δ' ἐπινίκιον τοῦ θριάμβου πομπὴν οὐκ ἐπέτρεψε
 ποιήσασθαι τοῖς ὑπάτοις. μετ' οὐ πολλὰς δ' ἡμέρας
 ἀγορᾶς ἐπλήσθη παντοδαπῆς ἢ πόλις, τῶν τε δημοσίᾳ
 πεμφθέντων καὶ τῶν εἰωθότων ἐμπορεύεσθαι πολὺν
 εἰσαγαγόντων σίτον, ὥστ' ἐν τῇ προτέρᾳ πάντας εὐετη-
 10 ρία γενέσθαι.

XXVII. Καταλυθέντων δὲ τῶν ὑπαιθρίων πο-
 λέμων, ἡ πολιτικὴ στάσις αὐθις ἀνεκαίετο τῶν δημάρ-
 χων πάλιν ταραττόντων τὸ πλῆθος, καὶ τὰ μὲν ἄλλα
 πολιτεύματα διεσκέδασαν αὐτῶν ἀντιταττόμενοι πρὸς
 15 ἕκαστον οἱ πατρίκιοι· τὴν δὲ κατὰ Μενηλίου δίκην
 τοῦ νεωστὶ ὑπατεύσαντος καίτοι πολλὰ πραγματευ-
 θέντες ἀδύνατοι ἐγένοντο διαλυταί· ἀλλ' ὑπαχθεῖς
 ὁ ἀνὴρ εἰς δίκην ὑπὸ [τῶν] δουρῶν δημάρχων Κοῖντου
 Κωνσιδίου καὶ Τίτου Γενυκίου, καὶ λόγον ἀπαιτού-
 20 μενος τῆς στρατηγίας τοῦ πολέμου τέλος οὔτ' εὐτυχὲς
 οὔτ' εὐπρεπὲς λαβούσης, μάλιστα δὲ διαβαλλόμενος
 ἐπὶ τῷ Φαβίων ὀλέθρῳ καὶ τῇ Κρεμέρας ἀλώσει, δι-
 κάζοντος τοῦ δημοτικοῦ ὄχλου κατὰ φυλάς, οὐ παρ' 181
 ὀλίγας ψήφους ᾤφλεν, υἱὸς ᾧν Ἀγρίππα Μενηλίου
 25 τοῦ καταγαγόντος ἐκ τῆς φυγῆς τὸν δῆμον καὶ δια-
 λάξαντος πρὸς τοὺς πατρικίους, ὃν ἀποθανόντα ἡ
 βουλή ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων λαμπροτάταις ἐκό-
 σμησε ταφαῖς, αἱ δὲ γυναῖκες αἱ Ῥωμαίων ἐνιαύσιον
 ἐπένθησαν χρόνον πορφύραν καὶ χρυσοὺς ἀποθέμεναι.
 30 οὐ μέντοι θανάτου γε αὐτῷ οἱ καταδικασάμενοι ἐτί-
 μησαν, ἀλλ' ἐκτίσματος ὃ πρὸς μὲν τοὺς νῦν ἐξετα-
 ζόμενον βίους γέλωτος ἂν ἄξιον φανείη, τοῖς δὲ τότε

ἀνθρώποις ἀντουργοῖς οὖσι καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα
 ζῶσι, μάλιστα δ' ἐκείνῳ τῷ ἀνδρὶ πενίαν κληρονο-
 μήσαντι παρὰ τοῦ πατρὸς ἀφυῆς ἦν καὶ βαρὺ, δισχι-
 λίων ἀριθμὸς ἀσσαρίων. ἦν δὲ ἀσσάριον τότε χάλκεον
 νόμισμα βάρους λιτριαίου, ὥστε τὸ σύμπαν ὄφλημα 5
 ταλάντων ἑκκαίδεκα εἰς ὀλκὴν χαλκοῦ γενέσθαι. καὶ
 τοῦτο ἐπίφθονον ἐφάνη τοῖς τότε ἀνθρώποις· καὶ ἐπ-
 ανορθώσασθαι βουλόμενοι αὐτό, τὰς μὲν χρηματικὰς
 ἐπαυσαν ζημίας, μετήνεγκαν δ' εἰς προβάτων ἐκτί-
 σματα καὶ βοῶν, τάξαντες καὶ τούτων ἀριθμὸν ταῖς 10
 ὕστερον ἔσομέναις ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῖς ἰδιώταις
 ἐπιβολαῖς. ἐκ δὲ τῆς Μενηλίου καταδίκης ἀφορμὴν
 αὐθις εἰλήφεσαν οἱ πατρίκιοι τῆς πρὸς τὸ δημοτικὸν
 ὀργῆς, καὶ οὔτε τὴν κληρουχίαν ἐκέτρεπον ἔτι αὐτῷ
 ποιεῖσθαι, οὔτ' ἄλλο ἐβούλοντο ἐνδιδόναι μαλακὸν 15
 οὐδέν. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τῷ δήμῳ μετέμελε τῶν
 δεδικασμένων, ἐπειδὴ τὴν τελευτὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐπύ-
 θετο· οὐδὲ γὰρ εἰς ἀνθρώπων ἔτι συνῆλθεν ὀμιλίας,
 οὐδ' ἐν δημοσίῳ τινὶ πρὸς οὐδενὸς ὤφθη τόπῳ·
 ἔξόν τε αὐτῷ τὴν ζημίαν ἐκτίσαντι μηδενὸς ἀπελαύ- 20
 νεσθαι τῶν κοινῶν· ἔτοιμοι γὰρ ἦσαν οὐκ ὀλίγοι τῶν
 ἐπιτηδείων αὐτοῦ τὴν καταδίκην ἀπαριθμεῖν· οὐκ
 ἠξίωσεν, ἀλλὰ θανάτου τὴν συμφορὰν τιμησάμενος
 οἴκοι μένων καὶ οὐδένα προσιέμενος ὑπὸ τε ἀθυμίας
 καὶ σίτων ἐποχῆς μαρανθεῖς ἀπέστη τοῦ βίου. καὶ 25
 τὰ μὲν ἐν τούτῳπραχθέντα τῷ ἐνιαυτῷ τοιαύδε ἦν.

XXVIII. Ποπλίου δὲ Οὐαλερίου Ποπλικόλα καὶ
 Γαίου Ναυτίου παραλαβόντων τὴν ἀρχὴν, ἕτερος
 ἀνὴρ πάλιν τῶν πατρικίων Σερούιος Σερούλιος, ὁ
 τῷ παρελθόντι ὑπατεύσας ἔτει, μετ' οὐ πολὺν ἢ τὴν 30
 ἀρχὴν ἀποθέσθαι χρόνον εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἀγῶνα
 ἤχθη. οἱ δὲ προθέντες αὐτῷ τὴν ἐν τῷ δήμῳ δίκην

δύο τῶν δημάρχων ἦσαν, Λεύκιος Καιδίκιος καὶ Τι-
 τος Στατίος, οὐκ ἀδικήματος ἀλλὰ τύχης ἀπαιτοῦντες
 λόγον, ὅτι κατὰ τὴν πρὸς Τυρρηνοὺς μάχην ὠσάμενοι
 ἐπὶ τὸν χάρακα τῶν πολεμίων ὁ ἀνὴρ θρασύτεροι
 5 μᾶλλον ἢ φρονιμώτερον, ἐδιώχθη τε ὑπὸ τῶν ἔνδοι
 ἀθρόων ἐπεξελθόντων καὶ τὴν κρατίστην νεότητα
 ἀπέβαλεν. οὗτος ὁ ἀγὼν ἀπάντων ἐφάνη τοῖς πατρι-
 κίοις ἀγῶνων βαρύτερος, ἡγανάκτου τε συνιόντες
 πρὸς ἀλλήλους καὶ δεινὸν ἐποιοῦντο, εἰ τὰς εὐτολ-
 10 μίας τῶν στρατηγῶν καὶ τὸ μηδένα κίνδυνον ὀκνεῖν,
 εἰάν ἐναντιωθῆ ταῖς ἐπιβολαῖς αὐτῶν τὸ δαιμόνιον,
 εἰς κατηγορίαν ἄξουσιν οἱ μὴ στάντες παρὰ τὰ δεινὰ
 δειλίας τε καὶ ὄκνου καὶ τοῦ μηδὲν ἔτι καινουργεῖν
 τοὺς ἡγεμόνας, ὑφ' ὧν ἐλευθερία τε ἀπόλλυται καὶ
 15 ἡγεμονία καταλύεται, τοὺς τοιοῦτους ἀγῶνας αἰτίους
 ἔσσεσθαι κατὰ τὸ εἰκὸς ἐλογίζοντο. παρακλήσει τε
 πολλῇ ἐχρῶντο τῶν δημοτικῶν μὴ καταγνῶναι τοῦ
 ἀνδρός τὴν δίκην, διδάσκοντες ὡς μεγάλα βλάβουσι
 τὴν πόλιν ἐπὶ ταῖς ἀτυχίαις τοὺς στρατηγοὺς ζημιοῦν-
 20 τες. ἐπεὶ δ' ὁ τοῦ ἀγῶνος ἐνέστη χρόνος, παρελθὼν
 εἰς τῶν δημάρχων κατηγορήσε τοῦ ἀνδρός, Λεύκιος
 Καιδίκιος, ὅτι δι' ἀφροσύνην τε καὶ τοῦ στρατηγεῖν 1
 ἀπειρίαν εἰς πρόδηλον ἄγαν ὄλεθρον τὰς δυνάμεις
 ἀπώλεσε τῆς πόλεως τὴν κρατίστην ἀκμὴν, καὶ εἰ
 25 μὴ ταχεῖα τοῦ κακοῦ γνῶσις ἐγένετο τῷ συνυπάτῳ,
 καὶ κατὰ σπουδὴν ἄγαν τὰς δυνάμεις τοὺς τε πολε-
 μίους ἀνέστειλε καὶ τοὺς σφετέρους ἔσωσε, μηδὲν
 ἂν γενέσθαι τὸ κωλύσον ἄπασαν ἀπολωλέναι τὴν ἐτέ-
 ραν δύναμιν καὶ τὸ λοιπὸν ἡμίσειαν ἀντὶ διπλασίας
 30 εἶναι τὴν πόλιν. τοιαῦτα εἰπὼν μάρτυρας ἐπηγάγετο
 λοχαγούς τε ὅσοι περιῆσαν, καὶ τῶν ἄλλων στρατιω-
 τῶν τινάς, οἳ τὸ ἑαυτῶν αἰσχρὸν ἐπὶ τῇ τότε ἦτη

τε καὶ φυγῇ ζητοῦντες ἀπολύσασθαι τὸν στρατηγὸν ἠτιῶντο τῆς περὶ τὸν ἀγῶνα δυσποτυμίας. ἔπειτα οἴκτον ἐπὶ τῇ συμφορᾷ τῶν τότε τεθνηκότων καταχεάμενος πολὺν καὶ τὸ δεινὸν ἀυξήσας, τὰ τε ἄλλα ὅσα εἰς φθόνον κοινῇ κατὰ τῶν πατρικίων λεγόμενα τοὺς 5 μέλλοντας ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς δεήσεσθαι ἀνείρξειν ἐμελλεν ἐκ πολλῆς ὑπεροψίας διελθών, παρέδωκε τὸν λόγον.

23 **XXVIII.** Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀπολογίαν ὁ Σερούλιος εἶπεν· Εἰ μὲν ἐπὶ δίκην με κεκλήκατε, ὧ 10 πολίται, καὶ λόγον ἀπαιτεῖτε τῆς στρατηγίας, ἔτοιμός εἰμι ἀπολογήσασθαι· εἰ δὲ ἐπὶ τιμωρίαν καταγνωσμένην, καὶ οὐδὲν ἔσται μοι πλέον ἀποδείξαντι ὡς οὐδὲν ὑμᾶς ἀδικῶ, λαβόντες τὸ σῶμα ὅ τι πάλαι βούλεσθε χρῆσθε. ἐμοί τε γὰρ κρεῖττον ἀκρίτῳ ἀπο- 15 θανεῖν μᾶλλον, ἢ λόγου τυχόντι καὶ μὴ πείσαντι ὑμᾶς· δόξαιμι γὰρ σὺν δίκῃ πάσχειν ὅ τι ἂν μου καταγνώτε· ὑμεῖς τ' ἐν ἐλάττονι αἰτία ἔσεσθε ἀφελόμενοι μου τὸν λόγον καὶ ἐν ᾧ καὶ εἰ τι ἀδικῶ ὑμᾶς ἄθελόν ἐστιν ἔτι ταῖς ὀργαῖς χαρισάμενοι. ἔσται δέ 20 μοι ἢ διάνοια ὑμῶν ἐκ τῆς ἀκροάσεως καταφανής, 24 θορύβῳ τε καὶ ἡσυχίᾳ εἰκάζοντι, πότερον ἐπὶ τιμωρίαν ἢ ἐπὶ δίκην κεκλήκατέ με. Ταῦτ' εἰπὼν ἐπέσχε· σιγῆς δὲ γενομένης καὶ τῶν πλείστων ἐμβοησάντων θαρρεῖν τε καὶ ὅσα βούλεται λέγειν, παραλαβὼν τὸν 25 λόγον πάλιν ἔλεξεν· Ἄλλ' εἰ τοι δικασταῖς ὑμῖν, ὧ πολίται, καὶ μὴ ἐχθροῖς χρήσομαι, ῥαδίως πείσειν ὑμᾶς οἴομαι, ὅτι οὐδὲν ἀδικῶ. ποιήσομαι δὲ τὴν ἀρχὴν τῶν λόγων ἐξ ὧν ἅπαντες ἴστε. ἐγὼ κατέστην ἐπὶ τὴν ἀρχὴν σὺν τῷ κρατίστῳ Οὐεργινίῳ, καθ' ὃν 30 χρόνον ἐπιτειχίσαντες ὑμῖν οἱ Τυρρηνοὶ τὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως λόφον, πάσης ἐκράτουν τῆς ὑπάλθρου [ἀρχῆς],

καὶ ἐν ἐλπίδι ἦσαν τοῦ καταλύειν ἡμῶν τὴν ἀρχὴν ἐν τάχει. λιμὸς δὲ πολὺς ἦν ἐν τῇ πόλει καὶ στάσις καὶ τοῦ τί χρῆ πράττειν ἀμηχανία. τοιούτοις δὲ καιροῖς ἐπιστάς οὕτως ταραχάδεσι καὶ φοβεροῖς, τοὺς μὲν πολεμίους ἅμα τῷ συνάροντι ἐνίκησα διτταῖς μάχαις καὶ ἠνάγκασα καταλιπόντας τὸ φρούριον ἀπελθεῖν· τὸν δὲ λιμὸν οὐκ εἰς μακρὰν ἔπαυσα τροφῆς ἀφθόνου πληρώσας τὰς ἀγοράς, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ὑπάτοις τὴν τε χώραν παρέδωκα ὀπλων πολεμίων ἐλευθέραν, καὶ τὴν πόλιν ὑγιῆ πάσης νόσου πολιτικῆς, εἰς ἃς κατέβαλον αὐτὴν οἱ δημαγωγοῦντες. τίνοσ οὖν ἀδικήματος ὑπεύθυνός εἰμι ὑμῖν; εἰ μὴ τὸ νικᾶν τοὺς πολεμίους ἐστὶν ὑμᾶς ἀδικεῖν. εἰ δ' ἀποθανεῖν τισι τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὴν μάχην εὐψυχῶς ἀγωνιζομένοις συνέπεσε, τί Σερούλιος τὸν δῆμον ἀδικεῖ; οὐ γὰρ δὴ θεῶν τις ἐγγυητὴς τοῖς στρατηγοῖς τῆς ἀπάντων ψυχῆς τῶν ἀγωνιουμένων γίνεται, οὐδ' ἐπὶ διακειμένοις καὶ ῥητοῖς τὰς ἡγεμονίας παραλαμβάνομεν, ὥσθ' ἀπάντων κρατῆσαι τῶν πολεμίων καὶ μηδένα τῶν ἰδίων ἀποβαλεῖν. τίς γὰρ ἂν ὑπομείνειεν ἄνθρωπος ὧν ἅπαντα καὶ τὰ τῆς γνώμης καὶ τὰ τῆς τύχης εἰς ἑαυτὸν ἀναλαβεῖν; ἀλλὰ τὰ μεγάλα ἔργα μεγάλων ἀεὶ κινδύνων ὠνούμεθα.

XXX. Καὶ οὐκ ἔμοι ταῦτα πρώτῳ πολεμίους ὁμοίως χωρήσαντι συνέβη παθεῖν, ἅπασι δ' ὡς εἶπεῖν ὅσοι μάχας παρακεκινδυνευμένας σὺν ἐλάττωσι ταῖς σφετέραις δυνάμεσι πρὸς μείζονας τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐποίησαντο. ἐδίωξαν γὰρ ἤδη τινὲς ἐχθρούς, καὶ αὐτοὶ ἔφυγον· καὶ ἀπέκτεινάν τε τῶν ἐναντίων πολλούς, καὶ ἀπώλεσαν ἔτι πλείους τῶν σφετέρων. ἐῷ γὰρ λέγειν, ὅτι πολλοὶ καὶ τὸ παράπαν ἠττηθέντες σὺν αἰσχύνῃ τε καὶ βλάβῃ μεγάλῃ ἀνέστρεψαν, ὧν οὐδεὶς

τῆς τύχης δέδωκε δίκας· ἱκανὴ γὰρ ἡ συμφορὰ, καὶ
 τὸ μηδενὸς ἐπαίνου τυχεῖν, [ὡς δ'] εἰ καὶ μηδὲν
 ἄλλο, μεγάλη τοῖς ἡγεμόσι καὶ χαλεπὴ ζημία. οὐ μὴν
 ἄλλ' ἔγωγε τοσοῦτου δέω λέγειν, ὃ πάντες οἱ μέτριοι
 δίκαιον εἶναι φήσουσιν, ὡς οὐ δεῖ με τύχης εὐθύνας 5
 ἐπὶ ὑπέχειν, ὥστ' εἰ καὶ μηθεὶς ἄλλος τοιόνδε ἀγῶνα
 ὑπέμεινεν εἰσελθεῖν, ἐγὼ μόνος οὐ παραιτοῦμαι,
 ἀλλὰ συγχωρῶ τὴν τύχην ἐξετάζεσθαι τὴν ἐμὴν οὐχ
 ἦττον τῆς γνώμης, ἐκεῖνο προσιπῶν· ἐγὼ τὰς ἀν-
 θρωπίνας πράξεις τὰς τε δυστυχεῖς καὶ τὰς εὐτυχεῖς 10
 οὐκ ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἔργων πολλῶν ὄντων καὶ ποι-
 κίλων ὁρῶ κρινομένης, ἀλλ' ἐκ τοῦ τέλους· καὶ ὅταν
 μὲν τοῦτο χωρήσῃ κατὰ νοῦν, κἂν τὰ μεταξὺ πολλὰ
 ὄντα μὴ καθ' ἡδονὰς γένηται, οὐδὲν ἦττον ἐπαινου-
 μένας ὑπὸ πάντων ἀκούω καὶ ζηλουμένας καὶ τῆς 15
 ἀγαθῆς νομιζομένης τύχης· ὅταν δὲ πονηρὰς λάβωσι
 τελευτάς, καὶ ἂν ἅπαντα τὰ πρὸ τοῦ τέλους ἐκ τοῦ
 ἀρίστου γένηται, οὐ τῇ σπουδαίᾳ τύχῃ τῶν πραξάν-
 των ἀποδιδόμενας, ἀλλὰ τῇ κακῇ. τοῦτον δὲ τὸν
 σκοπὸν προελόντες αὐτοὶ ἐξετάξετε καὶ τὴν ἐμὴν τύ- 20
 χην, ἣ παρὰ τοὺς πολέμους κέχρημαι. καὶ ἂν μὲν
 εὖρητε ἠττημένον με ὑπὸ τῶν πολεμίων πονηρὰν
 καλεῖτέ μου τὴν τύχην· ἂν δὲ κεκρατηκότα τῶν
 ἐχθρῶν ἀγαθὴν· περὶ μὲν οὖν τῆς τύχης, οὐκ ἀγνοῶν
 ὅτι φορτικοὶ πάντες εἰσὶν οἱ περὶ αὐτῆς λέγοντες, 25
 ἔχων δ' ἔτι πλείω λέγειν παύσομαι.

XXXI. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τῆς γνώμης κατηγοροῦσί
 μου, προδοσίαν μὲν οὐ τολμῶντες ἐπικαλεῖν οὐδ'
 ἀναυδρίαν, ἐφ' οἷς αἱ κατὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν
 γίνονται κρίσεις, ἀπειρίαν δὲ τοῦ στρατηγεῖν καὶ 30
 ἀφροσύνην, ὅτι κίνδυνον ὑπέμεινα οὐκ ἀναγκαῖον
 ἐπὶ τὸν χάρακα τῶν πολεμίων ὠσάμενος, βούλομαι

καὶ περὶ τούτου λόγον ὑποσχεῖν ὑμῖν, προχειρότατον
 μὲν τοῦτ' ἔχων εἰπεῖν, ὅτι τὸ μὲν ἐπιτιμᾶν τοῖς γενο-
 μένοις πάννυ ῥάδιον καὶ παντὸς ἀνθρώπου, τὸ δὲ
 5 παραβάλλεσθαι πράγμασι καλοῖς χαλεπὸν καὶ ὀλίγων
 καὶ ὅτι οὐχ ὥσπερ τὰ γεγονότα φαίνεται ὅποιά ἐστιν,
 οὕτω καὶ τὰ μέλλοντα ὅποια ἔσται· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν
 αἰσθήσεσι καὶ πάθεσι καταλαμβάνομεθα, ταῦτα δὲ
 μαντεῖαις καὶ δόξαις εἰκάζομεν, ἐν αἷς πολὺ τὸ ἀπα- 1
 τηλόν· καὶ ὅτι ῥᾶστον ἀπάντων ἐστὶ λόγῳ στρατηγεῖν
 10 πολέμους ἔξω τοῦ δεινοῦ βεβηκότας, ὃ ποιούσιν οἱ
 κατηγοροῦντες ἐμοῦ. ἀλλ' ἵνα ταῦτ' ἀφῶ, φέρε πρὸς
 θεῶν, εἴπατέ μοι, μόνος ἢ πρῶτος ὑμῖν ἐγὼ φαίνομαι
 βιάσασθαι φρούριον ἐπιβαλόμενος καὶ πρὸς ὑψηλὰ χω-
 ρία τὰς δυνάμεις ἀγαγών; ἢ πολλῶν μετ' ἄλλων ὑμε-
 15 τέρων στρατηγῶν, ἔξ ὧν οἱ μὲν κατώρθωσαν, τοῖς
 δ' οὐκ ἐχώρησεν ἡ πείρα κατὰ νοῦν; τί δή ποτ' οὖν
 τοὺς ἄλλους ἀφέντες ἐμὲ κρίνετε, εἰ ταῦτα ἀστρατη-
 γησίας καὶ ἀφροσύνης ἔργα νομίζετε; πόσα δ' ἄλλα
 τούτου τολμηρότερα τοῖς ἡγεμόσιν ἔπεισι πράττειν,
 20 ὅταν τὸ ἀσφαλὲς καὶ λελογισμένον ἦκιστα οἱ καιροὶ
 δέχωνται; οἱ μὲν γε τὰς σημαίας ἀρπάσαντες τῶν
 σφετέρων ἔρριψαν εἰς τοὺς πολεμίους, ἵνα τοῖς βλα-
 κεύουσι καὶ ἀποδειλιῶσιν ἐκ τοῦ ἀναγκαίου παραστῆ
 τὸ εὐψυχον ἐπισταμένοις, ὅτι τοὺς μὴ ἀνασώσαντας 18
 25 τὰ σημεῖα ὑπὸ τῶν στρατηγῶν δεῖ σὺν αἰσχύνῃ ἀπο-
 θανεῖν· οἱ δ' εἰς τὴν τῶν πολεμίων χώραν ἐμβαλόν-
 τες ἔλυσαν τὰ ζεύγματα τῶν ποταμῶν οὓς διέβησαν,
 ἵνα τοῖς φεύγειν διανοουμένοις ἄπορος ἢ τοῦ σωθῆναι
 ἐλπίς φανεῖσα θάρσος παραστήσῃ καὶ μένος ἐν ταῖς
 30 μάχαις· οἱ δὲ τὰς σκηναὶς καὶ τὰ σκευοφόρα κατακαύ-
 σαντες ἀνάγκην ἐπέθηκεν τοῖς σφετέροις ἐκ τῆς πο-
 λεμίας ὅσων δέονται λαμβάνειν. ἔῶ τᾶλλα μυρία

ὄντα λέγειν, καὶ ὅσα τολμηρὰ ἔργα καὶ ἐνθυμήματα
 ἕτερα στρατηγῶν ἱστορία τε καὶ πείρα παραλαβόντες
 ἔχομεν, ἐφ' οἷς οὐδεὶς πώποτε τῶν ψευσθέντων τῆς
 ἐλπίδος ὑπέσχε δίκας. εἰ μὴ ἄρα ἔχει τις ὑμῶν αἰτιά-
 σασθαι με, ὅτι προβαλὼν τοὺς ἄλλους εἰς προὔπτον 5
 ὄλεθρον, αὐτὸς ἔξω τοῦ κινδύνου τὸ σῶμα εἶχον. εἰ
 δὲ μετὰ πάντων τε ἐξηταζόμενην καὶ τελευταίος ἀπηλ-
 λαττόμενην καὶ τῆς αὐτῆς τοῖς ἄλλοις μετεῖχον τύχης,
 τί ἀδικῶ; καὶ περὶ μὲν ἐμοῦ ταῦθ' ἱκανὰ εἰρήσθω.

31 XXXII. Περὶ δὲ τῆς βουλῆς καὶ τῶν πατρι- 10
 κίων, ἐπειδὴ τὸ κοινὸν ὑμῶν μίσος, ὃ διὰ τὴν κωλυ-
 θείσαν κληρουχίαν ἔχετε, καὶ ἐμὲ λυπεῖ, καὶ οὐδὲ ὁ
 κατήγορος αὐτὸ ἀπεκρύψατο, ἀλλὰ μέρος οὐκ ἐλάχι-
 στον ἐποίησατο τῆς ἐμῆς κατηγορίας, βούλομαι βραχέα
 εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς. ἔσται δὲ μετὰ παρησίας ὁ λόγος· 15
 ἄλλως γὰρ οὔτ' ἂν ἐγὼ δυναίμην λέγειν οὔθ' ὑμῖν
 ἀκούειν συμφέροι. οὐ δίκαια ποιεῖτε οὐδ' ὅσια, ὧ
 δημόται, τῶν μὲν εὐεργεσιῶν ἄς εὐρεσθε παρὰ τῆς
 βουλῆς πολλῶν οὐσῶν καὶ μεγάλων οὐκ εἰδότες αὐτῇ
 χάριν· εἰ δέ τι δεομένοις ὑμῖν ἐξ οὗ συγχωρηθέντος 20
 μέγала βλάπτειτ' ἂν τὸ κοινόν, οὐ φθονοῦσα ὑμῖν,
 ἀλλὰ τὸ συμφέρον τῆς πόλεως ὀρώσα, ἠναντιώθη,
 τοῦτο δι' ὀργῆς λαμβάνοντες. ἔδει δὲ ὑμᾶς μάλιστα
 μὲν ὡς ἀπὸ τοῦ κρατίστου τὰ βουλευόμενα αὐτῆς γε-
 νόμενα καὶ ἐπὶ τῷ πάντων ἀγαθῷ δεχομένους ἀπο- 25
 32 στήναι τῆς σπουδῆς· εἰ δὲ ἀδύνατοι ἦτε κατασχεῖν
 ἀσύμφορον ἐπιθυμίαν λογισμῷ σώφρονι, μετὰ τοῦ
 κείθην τῶν αὐτῶν ἀξιοῦν τυγχάνειν, ἀλλὰ μὴ μετὰ
 τοῦ βιάζεσθαι. αἱ γὰρ ἐκούσιοι δωρεαὶ τοῖς τε προε-
 μένοις ἠδίοις τῶν ἠναγκασμένων εἰσὶ, καὶ τοῖς λαμ- 30
 βάνουσι βεβαιότεραι τῶν μὴ τοιούτων. ὃ μὰ τοὺς
 θεοὺς οὐ λογίζεσθε ὑμεῖς, ἀλλ' ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν,

ὥσπερ θάλαττα ὑπ' ἀνέμων ἄλλων ἐπ' ἄλλοις ἐπανι-
 σταμένων, ἀνακινούμενοί τε καὶ ἀγριαινόμενοι οὐδὲ
 τὸν ἐλάχιστον χρόνον ἐν ἡσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ διακει-
 σθαι τὴν πόλιν ἔατε. τοιγάρτοι περίεστιν ἡμῖν κρείτ-
 5 τωνα ἡγεῖσθαι τῆς εἰρήνης τὸν πόλεμον· ὅταν μὲν γε
 πολεμῶμεν τοὺς ἐχθροὺς κακῶς ποιῶμεν, ὅταν δὲ
 εἰρήνην ἄγωμεν τοὺς φίλους. καίτοι, ὦ δημόται, εἰ
 μὲν ἅπαντα τὰ βουλευόμενα τοῦ συνεδρίου καλὰ καὶ
 συμφέροντα ἡγεῖσθ' εἶναι, ὥσπερ ἐστί, τί οὐχὶ καὶ
 10 τοῦτο ἐν ἑξ' αὐτῶν ὑπολαμβάνειτ' εἶναι; εἰ δὲ μηδὲν
 ἀπλῶς τὴν βουλήν τῶν δεόντων οἴεσθε φρονεῖν, ἀλλ'
 αἰσχροῶς καὶ κακῶς τὴν πόλιν ἐπιτροπεύειν, τί δὴ
 ποτε οὐχὶ μεταστησάμενοι αὐτὴν ἀθρόαν, αὐτοὶ ἄρ-
 χετε καὶ βουλευέτε καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας πο-
 15 λέμους ἐκφέρετε, ἀλλὰ περικνίζετε αὐτὴν καὶ κατὰ
 μικρὰ διαλύετε τοὺς ἐπιφανεστάτους ἀναρπάζοντες ἐν
 ταῖς δίκαις; ἄμεινον γὰρ [ἦν] ἅπασιν ἡμῖν κοινῇ πο-
 λεμῆσθαι, ἢ καθ' ἕνα ἕκαστον ἰδίᾳ συκοφαντεῖσθαι.
 ἀλλὰ γὰρ οὐχ ὑμεῖς αἴτιοι τούτων, ὥσπερ ἔφην, ἀλλ'
 20 οἱ συνταράττοντες ὑμᾶς δημαγωγοὶ οὔτε ἄρχεσθαι
 ὑπομένοντες οὔτε ἄρχειν εἰδότες. καὶ ὅσον μὲν ἐπὶ
 τῇ τούτων ἀφροσύνῃ τε καὶ ἀπειρίᾳ πολλάκις ἂν ὑμῖν
 τόδε τὸ σκάφος ἀνετράπη· νῦν δ' ἢ τὰ τούτων σφάλ-
 ματα ἐπανορθοῦσα, καὶ ἐν ὀρθῇ πλεῖν παρέχουσα
 25 ὑμῖν τῇ πόλει, ἢ πλεῖστα δεινὰ ὑπ' αὐτῶν ἀκούουσα
 ἐστί βουλή. ταῦτα εἶτε ἡδέα ἐστὶν ὑμῖν ἀκούειν εἴτε
 ἀνιαρά, μετὰ πάσης ἀληθείας εἰρηταί μοι καὶ τετόλ-
 μηται· καὶ μᾶλλον αἰροίμην ἂν παρρησίᾳ συμπε- 18
 ρούσῃ τῷ κοινῷ χρώμενος ἀποθανεῖν, ἢ τὰ πρὸς ἡδο-
 30 νὴν ὑμῖν λέγων σεσῶσθαι.

XXXIII. Τοιούτους εἰπὼν λόγους καὶ οὔτε πρὸς
 ὄλοφυρμούς καὶ ἀνακλαύσεις τῆς συμφορᾶς τραπό-

μενος, οὔτε ἐν δεήσεσι καὶ προκυλισμοῖς ἀσχήμοσι
 ταπεινὸς φανείς, οὔτ' ἄλλην ἀγεννή διάθεσιν ἀπο-
 δειξάμενος οὐδεμίαν, παρέδωκε τὸν λόγον τοῖς συνα-
 γορεύειν ἢ μαρτυρεῖν βουλομένοις. πολλοὶ μὲν οὖν
 καὶ ἄλλοι παριόντες ἀπέλυον αὐτὸν τῆς αἰτίας, μά- 5
 λιστα δὲ Οὐεργίνιος ὁ κατὰ τὸν αὐτὸν ὑπατεύσας
 χρόνον καὶ τῆς νίκης αἴτιος εἶναι δοκῶν· ὃς οὐ μόνον
 ἀναίτιον αὐτὸν ἀπέφαινε, ἀλλὰ καὶ ὡς κράτιστον
 ἀνδρῶν τὰ πολέμια καὶ στρατηγῶν φρονιμώτατον
 ἐπαινεῖσθαι τε καὶ τιμᾶσθαι ὑπὸ πάντων ἠξίου. ἔφη 10
 δὲ δεῖν, εἰ μὲν ἀγαθὸν οἴονται τέλος εἰληφέναι τὸν
 πόλεμον ἀμφοτέροις σφίσι τὴν χάριν εἰδέναι· εἰ δὲ
 πονηρὸν ἀμφοτέρους ζημιῶν· κοινὰ γὰρ αὐτοῖς καὶ
 1835 τὰ βουλευμάτα καὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς ἐκ τοῦ δαίμονιου
 τύχας γεγονέναι. ἦν δὲ οὐ μόνον ὁ λόγος τοῦ ἀνδρὸς 15
 ἀλλὰ καὶ ὁ βίος περὶ τῶν, ἐν ἅπασιν ἐξητασμένος ἔργοις
 ἀγαθοῖς. προσῆν δὲ τούτοις, ὃ πλεῖστον ἐκίνησεν
 οἶκτον, ὃψεως σχῆμα συμπαθές, οἶον περὶ αὐτοὺς
 τοὺς πεπονθότας ἢ μέλλοντας πάσχειν τὰ δεινὰ γί-
 νεσθαι φιλεῖ. ὥστε καὶ τοὺς προσήκοντας τοῖς ἀπο- 20
 λωλόσι καὶ δοκοῦντας ἀδιαλλάκτως ἔχειν πρὸς τὸν
 αἴτιον σφίσι τῆς συμφορᾶς, μαλακωτέρους γενέσθαι
 καὶ ἀποθέσθαι τὴν ὀργήν, ὡς ἐδήλωσαν. ἀναδο-
 θεισῶν γὰρ τῶν ψήφων οὐδεμία φυλὴ τοῦ ἀνδρὸς
 κατεψηφίσατο. ὁ μὲν οὖν τὸν Σερουίλιον καταλαβὼν 25
 κίνδυνος τοιούτου τέλους ἔτυχεν.

XXXIII. Οὐ πολλῶ δ' ὕστερον χρόνῳ στρατιὰ
 Ῥωμαίων ἐξῆλθεν ἐπὶ Τυρρηνοὺς ἄγοντος θατέρου
 τῶν ὑπάτων Ποπλίου Οὐαλερίου. συνέστη γὰρ αὐτῶν
 ἡ Οὐιεντανῶν δύναμις προσθεμένων αὐτοῖς Σαβί- 30
 νων, οἱ τέως ὀκνοῦντες αὐτοῖς συνάρασθαι τοῦ πο-
 1836 λέμου ὡς ἀδυνάτων ἐφιεμένοις, τότε ἐπειδὴ τὴν τε

Μενηνίου φυγὴν ἔγνωσαν καὶ τὸν ἐπιτειχισμὸν τοῦ
 πλησίον τῆς Ῥώμης ὄρους, τεταπεινωῶσθαι νομίσαν-
 τες τὰς τε δυνάμεις τὰς Ῥωμαίων καὶ τὸ φρόνημα
 τῆς πόλεως ἠττησθαι, συνελάμβανον τοῖς Τυρρηνοῖς
 5 πολλὴν ἀποστείλλαντες δύναμιν. οἱ δὲ Οὐιεντανοὶ τῇ
 τε σφετέρᾳ δυνάμει πεποιδότες καὶ τῇ Σαβίνων
 νεωστὶ ἠκούσῃ καὶ τὰς παρὰ τῶν ἄλλων Τυρρηνοῶν
 ἐπικουρίας περιμένοντες, προθυμίαν μὲν εἶχον ἐπὶ τὴν
 Ῥώμην ἐλαύνειν τῇ πλείονι τῆς σφετέρας στρατιᾶς,
 10 ὥς οὐδενὸς αὐτοῖς ὁμόσε χωρήσοντος, ἀλλὰ θυεῖν
 θάτερον, ἢ ἐκ τειχομαχίας αἰρήσοντες τὴν πόλιν ἢ
 λιμῶ κατεργασόμενοι. ἐφθασε δὲ τὴν ἐπιχείρησιν
 αὐτῶν ὁ Οὐαλέριος, ἐν ᾧ ἔτι ἔμελλον ἐκεῖνοι καὶ τοὺς
 ὑστερίζοντας συμμάχους ἀνέμενον, αὐτὸς ἀγαγὼν
 15 Ῥωμαίων τὴν κρατίστην ἀκμὴν καὶ τὸ παρὰ τῶν συμ-
 μάχων ἐπικουρικόν, οὐκ ἐκ τοῦ φανεροῦ ποιησάμε-
 νος τὴν ἔξοδον, ἀλλ' ὥς μάλιστα λήσεσθαι αὐτοὺς
 ἔμελλε. προελθὼν γὰρ ἐκ τῆς Ῥώμης περὶ δεῖλην
 ὄψιαν καὶ διαβάς τὸν Τέβεριον οὐ μακρὰν ἀποσχὼν τῆς
 20 πόλεως κατεστρατοπέδευσεν· ἔπειτ' ἀναστήσας τὴν
 στρατιὰν περὶ μέσας νύκτας ἤγευ ἐν τάχει, καὶ πρὶν
 ἡμέραν γενέσθαι θατέρῳ χάρακι τῶν πολεμίων ἐπέ-
 βαλε. δύο γὰρ ἦν στρατόπεδα χωρὶς μὲν τὸ Τυρρη-
 νοῶν, ἐτέρῳ δὲ τὸ Σαβίνων, οὐ διὰ μακροῦ ἀλλή-
 25 λων ἀπέχοντα. πρώτη δὲ προσαγαγὼν τὴν δύναμιν
 τῇ Σαβίνων στρατοπεδείᾳ, καθυπνωμένων ἔτι τῶν
 κλειστῶν καὶ οὐδemiᾶς οὔσης ἀξιολόγου φυλακῆς,
 οἷα ἐν φιλίᾳ τε γῆ καὶ κατὰ πολλὴν ὑπεροψίαν τῶν
 πολεμίων οὐδαμῇ ἀγγελλομένων, ἔξ ἐφόδου γίνεται
 30 ταύτης ἐγκρατῆς. τῶν δὲ ἀνθρώπων οἱ μὲν ἐν ταῖς
 κοίταις ἔτι ὄντες κατεσφάγησαν, οἱ δὲ ἀνιστάμενοι
 ἀρτίως καὶ τὰ ὄπλα ἐνδύόμενοι, οἱ δὲ ὥπλισμένοι

μέν, σποράδες δὲ καὶ οὐκ ἐν τάξει ἀμυνόμενοι· οἱ δὲ πλείστοι φεύγοντες ἐπὶ τὸν ἕτερον χάρακα ὑπὸ τῶν ἱππέων καταλαμβανόμενοι διεφθάρησαν.

XXXV. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἀλόγως τοῦ τῶν
 838 Σαβίνων χάρακος, ἦγε τὴν δύναμιν ὁ Οὐαλέριος ἐπὶ 5
 τὸν ἕτερον, ἔνθα ἦσαν οἱ Οὐιεντανοὶ χωρίον οὐ πάνυ
 ἐχυρὸν κατειληφότες. λαθεῖν μὲν οὖν οὐκέτι ἐνεδέ-
 χετο τοὺς προσιόντας τῷ χάρακι· ἡμέρα τε γὰρ ἦν
 ἤδη λαμπρά, καὶ τῶν Σαβίνων οἱ φεύγοντες ἀπήγ-
 γειλαν τοῖς Τυρρηνοῖς τὴν τε αὐτῶν συμφορὰν καὶ 10
 τὴν ἐπ' ἐκείνους ἔλασιν· ἀναγκαῖον δὲ ἦν ἐκ τοῦ
 καρτεροῦ τοῖς πολεμίοις συμφέρεσθαι. γίνεται δὴ
 μετὰ τοῦτο πάση προθυμίᾳ τῶν Τυρρηνοῶν ἀγωνιζο-
 μένων πρὸ τῆς παρεμβολῆς ὄξεϊα μάχη καὶ φόνος
 ἀμφοτέρων πολὺς, ἰσορροπός τε καὶ μέχρι πολλοῦ 15
 ταλαντευομένη τῆδε καὶ τῆδε ἡ κρίσις τοῦ πολέμου.
 ἔπειτα ἐνέδοσαν οἱ Τυρρηνοὶ ὑπὸ τῆς Ῥωμαικῆς ἐξω-
 σθέντες ἵππου καὶ ἀπεχώρησαν εἰς τὸν χάρακα, ὁ δ'
 ὕπατος ἠκολούθει, καὶ ἐπειδὴ πλησίον ἐγένετο τῶν
 ἐρυμάτων· ἦν δὲ φανύλως κατεσκευασμένα καὶ τὸ 20
 χωρίον ὥσπερ ἔφην οὐ πάνυ ἀσφαλές· προσέβαλε
 1839 κατὰ πολλὰ μέρη τό τε λοιπὸν ἐκείνης τῆς ἡμέρας
 μέρος ἐπιταλαιπωρῶν καὶ οὐδὲ τὴν ἐπιούσαν νύκτα
 ἀναπαυσάμενος. οἱ δὲ Τυρρηνοὶ ταῖς συνεχέσι κακο-
 παθείαις ἀπειρηκότες ἐκλείπουσι τὸν χάρακα περὶ 25
 τὸν ὄρθρον· καὶ οἱ μὲν εἰς τὴν πόλιν ἐφευγον, οἱ δ'
 εἰς τὰς πλησίον ὕλας ἐσκεδάσθησαν. γενόμενος δὲ
 καὶ τούτου τοῦ χάρακος ἐγκρατής, ἐκείνην μὲν τὴν
 ἡμέραν ἀνέπαυσε τὴν στρατιάν, τῇ δ' ἐξῆς τὰ τε λά-
 φυρα ὅσα ἐξ ἀμφοτέρων εἰλήφει τῶν στρατοπέδων 30
 διένειμε τοῖς ἀγωνισαμένοις πολλὰ ὄντα, καὶ τοὺς
 ἀριστεύσαντας ἐν ταῖς μάχαις τοῖς εἰωθόσιν ἐκόσμει

στεφάνοις. ἦν δ' ὁ κράτιστα πάντων ἀγωνίσασθαι δόξας
 καὶ τρεψάμενος τὴν Οὐιεντανῶν δύναμιν Σερουίλιος
 ὁ τῷ προτέρῳ ὑπατεύσας ἔπει καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ δήμου
 δίκην ἀποφυγῶν, πρεσβευτῆς τότε τῷ Οὐαλερίῳ συμ-
 5 πεμφθεὶς, καὶ ἐπὶ τῇ ἀριστείᾳ τῆδε τὰς νομιζομένας
 εἶναι μεγίστας παρὰ Ῥωμαίοις θωρεὰς οὗτος ἦν ὁ
 πρῶτος ἐξενεγκάμενος. μετὰ ταῦτα τοὺς τε τῶν πο-
 λεμίων σκυλεύσας νεκροὺς ὁ ὑπατος καὶ τῶν ἰδίων
 ταφὰς ποιησάμενος, ἐξῆγε τὴν στρατιὰν καὶ πλησίον ¹⁸⁴⁴
 10 τῆς Οὐιεντανῶν πόλεως καταστήσας, προῦκαλεῖτο
 τοὺς ἔνδον. ὥς δ' οὐδεὶς ἐξῆει μαχησόμενος ἄπορον
 ὄρων χρῆμα ἐκ τειχομαχίας αὐτοὺς ἐλεῖν ἐχυρὰν
 σφόδρα ἔχοντας πόλιν, τῆς γῆς αὐτῶν πολλὴν κατα-
 δραμῶν εἰς τὴν Σαβίνων ἐνέβαλε. λεηλατήσας δὲ
 15 κάκεινυ ἐπι ἀκέραιον οὐσαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ
 βαρεῖαν ἤδη τὴν ἀποσκευὴν ἔχων ταῖς ὠφελείαις,
 ἀπῆγεν ἐπ' οἴκου τὴν δύναμιν· καὶ αὐτῷ ὁ μὲν δῆμος
 πρὸ πολλοῦ τῆς πόλεως ὄντι ἐστεφανωμένος ὑπὲρ πάντα
 λιβανωτοῖς τε θυμιῶν τὴν πάροδον καὶ κρατῆρσι με-
 20 λικράτου κεκραμένοις ὑποδεχόμενος τὴν στρατιάν·
 ἡ δὲ βουλὴ τὴν τοῦ θριάμβου πομπὴν ἐψηφίσατο.
 ὁ δὲ ἕτερος τῶν ὑπάτων Γάιος Ναύτιος, ᾧ προσέκειτο
 κατὰ κληρὸν ἢ τῶν συμμάχων Λατίνων τε καὶ Ἑρρί-
 κων φυλακὴ, βραδυτέρην ἐποίησατο τὴν ἔξοδον· οὔτε
 25 ἀπορία οὔτε ὄκνη τοῦ κινδύνου κρατηθεὶς, τὴν δ'
 ἀδηλόγητα τοῦ πρὸς Οὐιεντανοὺς πολέμου· ¹⁸⁴¹
 κῶν, ἵν' εἰάν τι συμβῆ πταίσμα περὶ τὴν ἐκεῖ στρα-
 τιάν ἐν ἐτοίμῳ τις ὑπάρχη τῇ πόλει συνεστῶσα δύ-
 ναμις, ἢ κωλύσει τοὺς πολεμίους εἰς τὴν χώραν ἐμ-
 30 βαλεῖν, εἰάν ὥσπερ οἱ πρότερον ἐλάσαντες ἐπὶ τὴν
 Ῥώμην ἐπιτειχίζειν τινὰ κατὰ τῆς πόλεως χωρία ἐπι-
 βάλλονται. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτου χρόνῳ καὶ ὁ κατὰ

τῶν Λατίνων πόλεμος, ὃν ἐπῆγον αὐτοῖς Αἰκανοί τε καὶ Οὐολούσκοι τέλος εὐτυχὲς ἔσχε· καὶ παρησάν τινες ἀγγέλλοντες μάχῃ νικηθέντας ἀπεληλυθέναι τοὺς πολεμίους ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, καὶ μηδεμιᾶς τοῖς 5
 συμμάχοις ἔτι δεῖν βοηθείας κατὰ τὸ παρόν· ὁ μέντοι Νάυτιος οὐδὲν ἤττον ἐπειδὴ τὰ ἐν τῇ Τυρρηνίᾳ πρᾶγματα καλῶς σφίσι ἐχώρησεν ἐξῆγε τὴν στρατιάν. ἐμβαλὼν δ' εἰς τὴν Οὐολούσκων χώραν καὶ πολλὴν αὐτῆς διεξελθὼν ἔρημον ἀφειμένην, ἀνδραπόδων μὲν καὶ βοσκημάτων ὀλίγων πάνυ ἐκράτησεν, 10
 ἀρούρας δὲ αὐτῶν ἐν ἀκμῇ τοῦ σίτου ὄντος ἐμπρήσας, καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς λωβησάμενος, οὐδενὸς ὁμόσε χωροῦντος ἀπῆγε τὴν στρατιάν· ταῦτα μὲν ἐπὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἐπράχθη.

XXXVI. Οἱ δὲ διαδεξάμενοι τούτους ὕπατοι 15

Ἀύλος Μάλλιος καὶ Λεύκιος Φούριος, ψηφισαμένης τῆς βουλῆς τὸν ἕτερον αὐτῶν στρατιάν ἐπὶ Οὐιεντανοὺς ἄγειν, ἐκληρώσαντο περὶ τῆς ἐξόδου καθάπερ αὐτοῖς ἔθος ἦν. καὶ λαχὼν Μάλλιος ἐξῆγε τὰς δυνάμεις διὰ ταχέων, καὶ πλησίον τῶν πολεμίων κατεστρατοπέδευσεν. οἱ δὲ Οὐιεντανοὶ τειχήρεις γενόμενοι τέως μὲν ἀντεῖχον, καὶ διεπρεσβεύοντο πρὸς 20
 τε τὰς ἄλλας τὰς ἐν Τυρρηνοῖς πόλεις, καὶ πρὸς τοὺς νεωστὶ συμμαχήσαντας αὐτοῖς Σαβίνους, βοήθειαν ἀξιοῦντες ἀποστεῖλαι σφίσι διὰ ταχέων. ὡς δ' ἀπάντων ἀπετύγχανον καὶ τὰς τροφὰς ἀπαναλώκεσαν, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ λιμοῦ βιασθέντες ἐξῆλθον ὡς τὸν ὕπατον, ἱκετηρίας φέροντες οἱ πρεσβύτατοί τε αὐτῶν καὶ τιμιώτατοι, περὶ καταλύσεως δεόμενοι τοῦ 25
 1843 πολέμου. τοῦ δὲ Μαλλίου κελεύσαντος αὐτοῖς ἀργύριόν τε εἰς ὄψωνιασμὸν ἐνιαυτοῦ τῇ στρατιᾷ καὶ διμήνου τροφὰς ἀποφέρειν, ὅταν δὲ ταῦτα ποιήσωσιν εἰς

Ῥώμην ἀποστέλλειν τοὺς διαλεξομένους τῇ βουλῇ περὶ τῶν διαλύσεων, ἐπαινέσαντες ταῦτα καὶ διὰ ταχέων τό τε ὀψώνιον τῇ στρατιᾷ καὶ τὸ ἀντὶ τοῦ σίτου συγχωρηθὲν ὑπὸ τοῦ Μαλλίου κατενεγκόντες
 5 ἀργύριον, ἤκον εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ καταστάντες ἐπὶ τὴν βουλὴν συγγνώμης ἐπὶ τοῖς γεγυνοῦσι τυχεῖν ἠξίου, καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἀπαλλαγῆς τοῦ πολέμου. πολλῶν δὲ λεχθέντων εἰς ἀμφοτέρωτα τὰ μέρη λόγων, ἐνίκησεν ἢ σπένδεσθαι παραινοῦσα τὸν πρὸς
 10 αὐτοὺς πόλεμον γνώμη, γίνονται τ' ἀνοχὰι τοῦ πολέμου πρὸς αὐτοὺς τεσσαρακονταετίς. καὶ οἱ μὲν ἀπήεσαν, πολλὰς τῇ πόλει τῆς εἰρήνης χάριτας εἰδότες· ὁ δὲ Μάλλιος ἀφικόμενος εἰς τὴν πόλιν, ἐπὶ τῇ καταλύσει τοῦ πολέμου τὸν πεζὸν θρίαμβον αἰτησά-
 15 μενος, ἔλαβεν. ἐγένετο δὲ καὶ τιμησις ἐπὶ τῆς τούτων ἀρχῆς, καὶ ἦσαν οἱ τιμησάμενοι πολῖται σφᾶς τε 1844 αὐτοὺς καὶ χρήματα καὶ τοὺς ἐν ἡβῆ παιδας ὀλίγῳ πλείους τρισχιλίων τε καὶ δέκα μυριάδων.

XXXVII. Οἱ δὲ μετὰ τούτους παραλαβόντες τὴν
 20 ὑπατον ἀρχὴν, Δεύκιος Αἰμίλιος Μάμερκος τὸ τρίτον, καὶ Οὐοπίσκος Ἰούλιος, ἐπὶ τῆς ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς ὀλυμπιάδος, ἦν ἐνίκαι στάδιον Δάντης Ἀργεῖος, Ἀθήνησι δὲ ἄρχοντας Χάρητος, ἐπίκουρον σφόδρα καὶ ταραχώδη τὴν ἀρχὴν διετέλεσαν, εἰρήνην
 25 μὲν ἄγοντες ἀπὸ τῶν ἔξωθεν πολέμων· ἐν ἡσυχίᾳ γὰρ ἦν πάντα τὰ διάφορα· ὑπὸ δὲ τῶν ἐν τῇ πόλει στάσεων αὐτοὶ τε εἰς κινδύνους ἀχθέντες καὶ τὴν πόλιν ὀλίγου δεήσαντες ἀπολέσαι. ὥς γὰρ ἀνεπαύσατο τῶν στρατειῶν τὸ πλῆθος, ἐπὶ τὴν διανομὴν εὐθύς
 30 ὤρμησε τῶν δημοσίων ἀγρῶν. ἦν γὰρ τις ἐν τοῖς δημοῦργοις θρασὺς καὶ λέγειν οὐκ ἀδύνατος ἀνὴρ, Γναῖος Γενύκιος, ὁ παραθήγων τὰς ὀργὰς τῶν πενήτων. 1845

οὗτος ἐκκλησίας συνάγων ἐκάστοτε καὶ ἐκδημαγωγῶν
 τοὺς ἀπόρους, προσηνάγκαζε τοὺς ὑπάτους τὰ ὑπὸ
 τῆς βουλῆς ψηφισθέντα περὶ τῆς κληρουχίας συντε-
 λειν. οἱ δ' οὐχ ὑπήκουον, οὐ τῇ ἑαυτῶν ἀρχῇ λέγον-
 τες ἐπιτετάχθαι τὸ ἔργον ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἀλλὰ τοῖς 5
 μετὰ Κάσσιον καὶ Οὐεργίνιον ὑπάτοις, πρὸς οὓς
 [καὶ] τὸ προβούλευμα ἐγράφη· καὶ ἅμα οὐδ' εἶναι
 νόμους εἰς αἰὲν κυρίους ἃ ψηφίζεται τὸ συνέδριον,
 ἀλλὰ πολιτεύματα καιρῶν ἐνιαύσιον ἔχοντα ἰσχύν.
 ταύτας προβαλλομένων τῶν ὑπάτων τὰς αἰτίας, ἀδύ- 10
 νατος ὦν ὁ Γενύκιος αὐτοὺς ἀναγκάσαι μείζονα
 ἐξουσίαν ἔχοντας ἰταμὴν ὁδὸν ἐτρέπετο. τοῖς γὰρ
 ὑπατεύσασι τὸ ἔμπροσθεν ἔτος Μαλλίῳ τε καὶ Δευ-
 846 κίῳ δίκην ἐπήνεγκε δημοσίαν, καὶ προεῖπεν ἦκειν
 ἐπὶ τὸν δῆμον ἀπολογησομένους, ὀρίσας ἄντικρυς τὴν 15
 αἰτίαν τῆς δίκης, ὅτι τὸν δῆμον ἀδικουῖσιν οὐκ ἀπο-
 δεξάντες τοὺς δέκα ἄνδρας, οὓς ἐψηφίσαστο ἡ βουλή,
 τοὺς ποιησομένους τὴν τῶν κλήρων διανομήν. τοῦ
 δὲ μὴ τῶν ἄλλων τινὰς ὑπάτων ἄγειν ἐπὶ τὴν δίκην,
 δώδεκα γενομένων τῶν μεταξὺ ἀρχείων, ἀφ' οὗ τὸ 20
 προβούλευμα ἐγράφη, τούτους δὲ προβαλέσθαι τοὺς
 ἄνδρας μόνους τῆς ψευσθείσης ὑποσχέσεως, ἐπει-
 κεῖς ἔφερεν αἰτίας· καὶ τελευτῶν ἔφη μόνως ἂν οὐ-
 τως ἀναγκασθῆναι τοὺς ἐν ἀρχῇ τότε ὄντας ὑπάτους
 κληρουχῆσαι τὴν γῆν, ἐὰν ἑτέρους τινὰς ἴδωσι δίκην 25
 τῶ δῆμῳ διδόντας, ἐνθυμηθέντας, ὅτι καὶ σφίσι
 αὐτοῖς συμβήσεται τὸ αὐτὸ παθεῖν.

XXXVIII. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ παρακαλέσας ἅπαν-
 τας ἦκειν ἐπὶ τὴν δίκην, καθ' ἰερῶν τε ὁμόσας ἢ μὴν
 ἐμμενεῖν τοῖς ἐγνωσμένοις καὶ πάσῃ προθυμίᾳ τῶν 30
 1847 ἀνδρῶν κατηγορήσειν, ἡμέραν προεῖπεν ἐν ἧ τὴν
 δίκην ἐμελλεν ἐπιτελέσειν. τοὺς δὲ πατρικίους ὡς

ἔμαθον ταῦτα πολὺ δέος εἰσέφρχεται καὶ φροντίς, ὅτῳ
 χρῆ τρόπῳ τοὺς τε ἄνδρας ἐκλύσασθαι τῆς αἰτίας καὶ
 τοῦ δημαγωγοῦ τὸ θράσος ἐπισχεῖν. καὶ δὴ ἐδέδοκτο
 αὐτοῖς, εἰ τι ψηφίσαιτο κατὰ τῆς ἀρχῆς τῶν ὑπάτων
 5 ὁ δῆμος, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτῷ κατὰ τὸ καρτερόν ἐν-
 σταμένους καὶ εἰ δέοι καὶ εἰς ὄπλα χωροῦντας. οὐ
 μὴν ἐδέησέ γε τῶν βιαίων οὐδενὸς αὐτοῖς, ταχειαν
 λαβόντος τοῦ κινδύνου καὶ παραδόξον τὴν λύσιν· μιᾶς
 γὰρ ἡμέρας οὔσης ἔτι λοιπῆς τῇ δίκῃ, νεκρὸς Γενύκιος
 10 ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κοιτῆς εὐρέθη, σημεῖον οὐδὲν ἔχων
 οὔτε σφαγῆς οὔτε ἀγχόνης οὔτε φαρμάκου οὔτ' ἄλλου
 τῶν ἐξ ἐπιβουλῆς θανάτων οὐδενός. ὥς δ' ἐγνώσθη
 τὸ πάθος, καὶ προηυνέχθη τὸ σῶμα εἰς τὴν ἀγοράν,
 δαιμόνιον τι κωλύσεως συγκύρημα ἔδοξεν εἶναι, καὶ 184
 15 ἀντίκα ἡ δίκη διελέλυτο. τῶν γὰρ ἄλλων οὐδεὶς ἐτόλμα
 δημάρχων ἀνακαλεῖν τὴν στάσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ Γενυ-
 κίου κατεγίνωσκον πολλὴν μανίαν. εἰ μὲν οὖν μηδὲν
 ἔτι πολυπραγμονοῦντες οἱ ὑπατοὶ διετέλεσαν, ἀλλ'
 ἀφῆκαν ὥς ὁ δαίμων ἐκοίμησε τὴν στάσιν, οὐδεὶς ἂν
 20 αὐτοὺς ἔτι κατέλαβε κίνδυνος· νῦν δὲ εἰς αὐθάδειαν
 καὶ καταφρόνησιν τοῦ δημοτικοῦ τραπόμενοι καὶ τὸ
 τῆς ἀρχῆς κράτος ὅσον ἐστὶν ἐπιδειξαι βουλόμενοι,
 κακὰ ἐξεργάσαντο μεγάλα. προθέντες γὰρ στρατο-
 λογίαν καὶ τοὺς οὐχ ὑπακούοντας ταῖς τε ἄλλαις ζη-
 25 μίαις καὶ πληγαῖς ῥάβδων προσαναγκάζοντες, εἰς
 ἀπόνοιαν ἐποίησαν τραπέσθαι τοῦ δημοτικοῦ τὸ πλεόν,
 ἀπὸ τοιαύτης μάλιστα αἰτίας.

XXXVIII. Ἀνήρ τις ἐκ τῶν δημοτικῶν τὰ πολέ-
 μια λαμπρός, Βολέρων Πόπλιος, ἡγεμονίαν ἐσχηκῶς
 30 λόχων ἐν ταῖς προτέραις στρατείαις, τότε ἀντὶ λοχα-
 γοῦ στρατιώτης πρὸς αὐτῶν κατεγράφετο. ὥς δὲ 184
 ἤγναντιοῦτο καὶ οὐκ ἠξίου χώραν ἀτιμοτέραν λαβεῖν

οὐδὲν ἡμαρτηκῶς ἐν ταῖς προτέραις στρατείαις, δυσ-
 ανασχετοῦντες οἱ ὕπατοι τὴν παρρησίαν αὐτοῦ, τοῖς
 φαβδούχοις ἐκέλευσαν τὴν ἐσθῆτα τε περικαταρρηξάι
 καὶ ταῖς ῥάβδοις τὸ σῶμα ξάλναι. ὁ δὲ νεανίας τοῦς
 τε δημάρχους ἐπεκαλεῖτο, καὶ εἰ τι ἀδικεῖ κρίσιν ἐπὶ 5
 τῶν δημοτῶν ὑπέχειν ἤξιον. ὡς δ' οὐ προσεῖχον αὐτῷ
 τὸν νοῦν οἱ ὕπατοι, ἀλλὰ τοῖς φαβδούχοις ἄγειν καὶ
 τύπτειν ἐπεκελεύοντο, οὐκ ἀνασχετὸν ἡγησάμενος
 εἶναι τὴν ὕβριν αὐτὸς ἐαυτῷ ταμίαις τῆς δίκης γίνεσθαι.
 1850 τὸν τε γὰρ πρῶτον προσελθόντα τῶν φαβδούχων παίων 10
 εἰς τὸ πρόσωπον ἐναντίας πυγμαῖς νεανίας καὶ ἐρρω-
 μένος ἀνὴρ ἀνατρέπει καὶ τὸν ἐπὶ τούτῳ. ἀγανακτη-
 σάντων δὲ τῶν ὑπάτων καὶ πᾶσιν ἅμα τοῖς ὑπηρέταις
 προσελθεῖν κελευσάντων, δεινόν τι τοῖς παροῦσι τῶν
 δημοτικῶν ἐφάνη· καὶ αὐτίκα συστραφέντες ἀθρόοι καὶ 15
 ἀναβοήσαντες τὸ παρακλητικὸν τῆς ἀλλήλων ὀργῆς,
 τὸν τε νεανίσκον ἐξήρπασαν καὶ τοῦς φαβδούχους
 ἀπέστησαν παίοντες καὶ τελευτῶντες ἐπὶ τοὺς ὑπά-
 τους ὄρησαν, καὶ εἰ μὴ καταλιπόντες ἐκεῖνοι τὴν
 ἀγορὰν ἐφυγον, ἀνήκεστον ἂν τι κακὸν ἐξεργάσαντο. 20
 ἐκ δὲ τούτου διειστήκει πᾶσα ἡ πόλις, καὶ οἱ τέως
 ἡσυχάζοντες δημάρχοι τότε ἡγριοῦντο καὶ τῶν ὑπάτων
 κατηγοροῦν. περιειστήκει τε ἡ περὶ τῆς κληρουχίας στά-
 σις εἰς ἑτέραν μείζονα διὰ τὸν ὑπὲρ τοῦ κόσμου τῆς πολι-
 1851 τείας ἀγῶνα. οἱ μὲν γε πατρίκιοι τοῖς ὑπάτοις ὡς κατα- 25
 λυομένης αὐτῶν τῆς ἐξουσίας συναγανακτοῦντες, τὸν
 ἐπιβαλεῖν τοῖς ὑπηρέταις τολμήσαντα κατὰ κρημοῦ
 βαλεῖν ἤξιον. οἱ δὲ δημοτικοὶ συστρέψαντες αὐτοὺς
 κατεβόων τε καὶ παρεκελεύοντο μὴ προδιδόναι σφῶν
 τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν βουλήν τὸ πρᾶγμα ἄγειν 30
 καὶ τῶν ὑπάτων κατηγορεῖν καὶ δίκης τινὸς παρ'
 αὐτῶν ἤξιον τυχεῖν, ὅτι τὸν ἐπικαλεσάμενον τὴν ἐκ

τῶν δημάρχων βοήθειαν, καὶ ἐν τῷ δήμῳ κρίσιν ὑπέχειν εἴ τι πλημμελεῖ βουλόμενον, οὐδετέρου τυχεῖν εἴασαν τῶν δικαίων, ἀλλ' ἐν ἀνδραπόδου μόρῃ τὸν ἐλεύθερον καὶ πολίτην ἔθεντο παῖσιν ἐπικελευόμενοι.
 5 ἀντιτεταγμένων δὴ τούτων καὶ οὐδετέρων εἴξει βουλομένων τοῖς ἑτέροις, ἅπας ὁ λοιπὸς τῆς ὑπατείας ἐκείνης ἔδαπανήθη χρόνος, οὔτε πολεμικαῖς πράξεσι κοσμηθεὶς καλαῖς οὔτε πολιτικαῖς λόγου ἀξίαις.

XXXX. Ἐπιστάντων δὲ τῶν ἀρχαιρεσίων ὕπατοι
 10 μὲν ἀπεδείχθησαν Λεύκιος Πινάριος καὶ Πόπλιος Φούριος. ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ ἔτους εὐθύς ὀπτείας τινὸς 1852 ἡ πόλις ἐπληρώθη καὶ φόβου δαιμονίου τεράτων τε καὶ σημείων πολλῶν γινομένων. καὶ οἱ τε μάντιες ἅπαντες καὶ οἱ τῶν ἱερῶν ἐξηγηταὶ χόλου δαιμόνων
 15 μηνύματα εἶναι τὰ γινόμενα ἀπέφαινον, ἱερῶν τινῶν οὐχ ὀσίως οὐδὲ καθαρῶς ἐπιτελουμένων. καὶ οὐ μετὰ πολὺ νόσος ἐνέσκηψεν εἰς τὰς γυναῖκας ἢ καλουμένη λοιμική, καὶ θάνατος ὅσος οὐπω πρότερον, μάλιστα δ' εἰς τὰς ἐγκύμονας. ὠμοτοκουσαί τε γὰρ καὶ νεκρὰ
 20 τίκτουσαι συναπέθνησκον τοῖς βρέφεσι, καὶ οὔτε λιτανεῖται πρὸς ἔδεσι καὶ βωμοῖς γινόμεναι θεῶν, οὔτε καθαρτήριοι θυσίαι περὶ τε πόλεως καὶ οἰκῶν ἰδίων ἐπιτελούμεναι παῦλαν αὐταῖς ἔφερον τῶν κακῶν. ἐν τοιαύτῃ δὲ συμφορᾷ τῆς πόλεως οὔσης τοῖς
 25 ἐξηγηταῖς τῶν ἱερῶν γίνεται μῆνυσις ὑπὸ δούλου τινός, ὅτι μία τῶν ἱεροποιῶν παρθένων τῶν φυλαττούσῶν τὸ ἀθάνατον πῦρ Ὀρβινία τὴν παρθενίαν ἀπολώλεκε καὶ τὰ ἱερὰ θύει τὰ τῆς πόλεως οὐκ οὔσα καθαρὰ. 1853
 30 κάκεινοι μεταστήσαντες αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἱερῶν, καὶ προθέντες δίκην, ἐπειδὴ καταφανῆς ἐγένετο ἔλεγχθεισα, ῥάβδοις τε ἐμαστίλωσαν καὶ κομπεύσαντες διὰ τῆς πόλεως ζῶσαν κατώρουξαν. τῶν δὲ διαπραξα-

μένων τὴν ἀνοσίαν φθορὰν ὃ μὲν ἕτερος ἑαυτὸν διεσχρήσατο, τὸν δὲ ἕτερον οἱ τῶν ἱερῶν ἐπίσκοποι συλλαβόντες ἐν ἀγορᾷ μᾶστιξιν αἰκισάμενοι καθάπερ ἀνδράποδον ἀπέκτειναν. ἡ μὲν οὖν νόσος ἡ κατασκήψασα εἰς τὰς γυναῖκας καὶ ὃ πολὺς αὐτῶν φθόρος 5 μετὰ τοῦτο τὸ ἔργον εὐθὺς ἐπαύσατο.

XXXI. Ἡ δ' ἐκ πολλοῦ χρόνου διαμένουσα ἐν τῇ πόλει στάσις, ἣν οἱ δημόται πρὸς τοὺς πατρικίους ἐστασίαζον, ἀνίστατο πάλιν. ὃ δ' ἐξεγείρων αὐτὴν δήμαρχος ἦν Πόπλιος Βολέρων, ὃ τῷ πρόσθεν ἐν- 10 αὐτῷ τοῖς περὶ Αἰμίλιόν τε καὶ Ἰούλιον ὑπάτοις ἀπειθήσας, ὅτε αὐτὸν ἀντὶ λοχαγοῦ στρατιωτὴν κατ- 1854 ἔγραφον, οὐ δι' ἄλλο τι μᾶλλον ἀποδειχθεὶς ὑπὸ τῶν πενήτων τοῦ δήμου προστάτης· γένος τε γὰρ ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων ἦν καὶ τεθραμμένος ἐν πολλῇ ταπεινότητι 15 καὶ ἀπορίᾳ· ἀλλ' ὅτι τὴν ἀρχὴν τῶν ὑπάτων βασιλικὸν ἔχουσαν ἀξίωμα τέως, πρῶτος ἐδοξεν ἰδιώτης ἀνὴρ ἀπειθεῖα ταπεινωσάει, καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τὰς ὑποσχέσεις ἃς ἐποιεῖτο μετιῶν τὴν ἀρχὴν κατὰ τῶν πατρικίων, ὡς ἀφαιρησόμενος αὐτῶν τὴν ἰσχύν. ὅς 20 ἐπειδὴ τάχιστα ἐξεγένετο αὐτῷ λωφῆσαντος τοῦ δαιμονίου χόλου τὰ πολιτικὰ πράττειν, συναγαγὼν τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν νόμον εἰσφέρει περὶ τῶν δημαρχικῶν ἀρχαιρεσίων, μετὰ γὰρ αὐτὰ ἐκ τῆς φρατριακῆς ψηφοφορίας, ἣν οἱ Ῥωμαῖοι κυριάτην καλοῦσιν, ἐπὶ 25 τὴν φυλετικὴν. τίς δὲ τούτων διαφορὰ τῶν ἀρχαιρεσίων ἐγὼ σημαυνῶ. τὰς μὲν φρατριακὰς ψηφοφορίας ἔδει 1855 προβουλευσαμένης τῆς βουλῆς καὶ τοῦ πλήθους κατὰ φράτρας τὰς ψήφους ἐπευέγκαντος, καὶ μετ' ἀμφοτέρω ταῦτα τῶν παρὰ τοῦ δαιμονίου σημείων τε καὶ οἰωνῶν 30 μηδὲν ἐναντιωθέντων, τότε κυρίας εἶναι· τὰς δὲ φυλετικὰς μήτε προβουλεύματος γενομένου μήτε τῶν

ἱερέων τε καὶ οἰωνοσκόπων ἐπιθεσπισάντων, ἐν ἡμέρᾳ
 μιᾷ τελεσθεῖσας ὑπὸ τῶν φυλετῶν τέλος ἔχειν. καὶ
 ἦσαν ἐκ τῶν λοιπῶν τεττάρων δημάρχων οἱ συνεισ-
 φέροντες αὐτῷ δύο δῆμαρχοὶ τὸν νόμον· οὓς προσε-
 5 ταιρισάμενος ἐλαττόνων ὄντων τῶν μὴ ταῦτά βουλο-
 μένων περιῆν. οἱ δ' ὑπατοὶ καὶ ἡ βουλή καὶ πάντες
 οἱ πατρίκιοι κωλύειν ἐπεχείρουν τὸν νόμον· ἀφικό-
 μενοὶ τε κατὰ πλῆθος εἰς τὴν ἀγορὰν, ἐν ἣ προεῖπον
 οἱ δῆμαρχοὶ κυρώσειν τὸν νόμον ἡμέρα, παντοδαπούς
 10 διηλθον λόγους, τῶν τε ὑπάτων καὶ τῶν πρεσβυτά-
 των ἐκ τῆς βουλῆς καὶ ἄλλου παντὸς ὅτῳ βουλομένῳ
 ἦν τὰς ἐνούσας ἐν τῷ νόμῳ διεξιόντος ἀτοπίας. ἀντι-
 λεξάντων δὲ τῶν δημάρχων καὶ αὐθις τῶν ὑπάτων,
 καὶ μέχρι πολλοῦ τῆς ἀψιμαχίας τῶν λόγων ἐκμηκνυ-
 15 θείσης, ἐκείνην μὲν τὴν ἐκκλησίαν διέλυσεν εἰς νύκτα 1854
 συγκλειςθεῖς ὁ χρόνος. προθέντων δὲ πάλιν τῶν δημ-
 άρχων εἰς τρίτην ἀγορὰν τὴν περὶ τοῦ νόμου διά-
 γνωσιν, καὶ συνελθόντος ἔτι πλείονος εἰς αὐτὴν ὄχλου,
 τὸ παραπλήσιον τῷ προτέρῳ συνέβη γενέσθαι πάθος.
 20 τοῦτο συνιδῶν ὁ Πόπλιος ἔγνω μήτε τοῖς ὑπάτοις
 ἐπιτρέπειν ἔτι τοῦ νόμου κατηγορεῖν, μήτε πατρι-
 κίους ἔαν τῇ ψηφοφορίᾳ παρεῖναι· καθ' ἑταιρείας
 γὰρ ἐκεῖνοι καὶ κατὰ συστροφὰς ἅμα τοῖς ἐαντῶν πε-
 λάταις οὐκ ὀλίγοις οὖσι πολλὰ μέρη τῆς ἀγορᾶς κατ-
 25 εἶχον, ἐπικελεύοντές τε τοῖς κατηγοροῦσι τοῦ νόμου
 καὶ καταθορυβοῦντες τοὺς ἀπολογουμένους καὶ ἄλλα
 πολλὰ πράττοντες ἀκοσμίας τε καὶ βίας τῆς ἐν ταῖς
 ψήφοις μηνύματα.

XXXXII. Ἐπέσχε δὲ αὐτοῦ τὰ βουλευόμενα ὄντα·
 30 τυραννικὰ ἑτέρα συμπεσοῦσα θεήλατος συμφορὰ. νό-
 σος γὰρ ἦψατο λοιμικὴ τῆς πόλεως, γενομένη μὲν
 καὶ κατὰ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν, μάλιστα δὲ πλεονάσασα 1857

κατὰ τὴν Ῥώμην· καὶ οὔτε ἀνθρωπίνῃ βοήθειᾳ ἤρκει
τοῖς κάμνουσιν οὐδεμία, ἀλλ' ἐν τῷ ἴσῳ οἷ τε σὺν
πολλῇ θεραπευόμενοι φροντίδι, καὶ οἷς μηδὲν ἐγίνετο
τῶν δεόντων ἀπέθνησκον· οὔτε λιτανεῖαι θεῶν καὶ
θυσαίαι καὶ ἐφ' οὓς ἄνθρωποι τελευταίους ἐν ταῖς τοι- 5
αῖσδε ἀναγκάζονται καταφεύγειν συμφοραῖς, οἱ κατὰ
ἄνδρα τε γινόμενοι καὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καθαρμοί,
τότε προσωφέλου, οὔτε ἄλλο τι τῶν δοκούντων κου-
φίξιν τὴν νόσον, διέκρινέ τε τὸ πάθος οὐχ ἡλικίαν
οὐ φύσιν οὐ Ῥώμην ἢ ἀσθένειαν σωμάτων οὐ τέχνην, 10
ἀλλὰ γυναιξί τε ἐνέπιπτε καὶ ἀνδράσι καὶ γηραιοῖς
καὶ νέοις. οὐ [μὴν] πολὺν δὲ κατέσχε χρόνον· ὅπερ
αἴτιον ἐγένετο τοῦ μὴ σύμπασαν διαφθαρῆναι τὴν
πόλιν· ἀλλὰ ποταμοῦ δίκην ἢ πυρὸς ἀθρόα τοῖς
ἀνθρώποις ἐμπεσοῦσα τὴν τε προσβολὴν ὀξεῖαν καὶ 15
1858 τὴν ἀπαλλαγὴν ταχέϊαν ἔλαβεν. ὡς δὲ τὸ δεινὸν
ἐλώφησεν ἐπ' ἐξόδῳ τῆς ἀρχῆς ὣν ὁ Πόπλιος, ἐπειδὴ
οὐκ ἐδύνατο κυρῶσαι τὸν νόμον ἐν τῷ περιόντι χρό-
νῳ τῶν ἀρχαιρεσίων ἐπιστάντων, μετήει πάλιν τὴν
δημαρχίαν εἰς τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν, πολλὰ καὶ με- 20
γάλα τοῖς δημόταις ὑπισχνούμενος· καὶ ἀποδείκνυται
πάλιν δήμαρχος ὑπ' αὐτῶν καὶ δύο τῶν συναρχόν-
των. οἱ δὲ πατρίκιοι πρὸς τοῦτο ἀντεμνηχανήσαντο
πικρὸν ἄνδρα καὶ μισόδημον καὶ μηδὲν ἐλαττώσοντα
τῆς ἀριστοκρατίας ἐπὶ τὴν ὑπατείαν προαγαγεῖν, 25
Ἄππιον Κλαύδιον υἱὸν Ἀππίου τοῦ πλεῖστα τῷ δήμῳ
περὶ τὴν κάθοδον ἐναντιωθέντος. καὶ αὐτὸν πολλὰ
ἀντειπόντα καὶ οὐδ' εἰς τὸ πεδίου ἐλθεῖν βουλευθέντα
ἔνεκα τῶν ἀρχαιρεσίων, οὐδὲν ἤττον προεβούλευσάν
τε καὶ ἐψηφίσαντο ἀπόντα ὑπάτου.

30

1859 XXXXIII. Τελεσθέντων δὲ τῶν ἀρχαιρεσίων κατὰ
πολλὴν εὐπέτειαν· οἱ γὰρ πένητες ἐξέλιπον τὸ πε-

δίου, ἐπειδὴ τὸν ἄνδρα τόνδε ὀνομασθέντα ἤκουσαν·
 παραλαμβάνουσι τὴν ὑπατείαν Τίτος Κοίντιος Καπι-
 τωλίνος καὶ Ἀππίος Κλαύδιος Σαβίνος, οὔτε τὰς
 φύσεις οὔτε τὰς προαιρέσεις ἔχοντες ὁμοίως. Ἀππίου
 5 μὲν γὰρ ἦν γνώμη περισπᾶν περὶ τὰς ἔξω στρατείας
 τὸν ἄργον καὶ πένητα δῆμον, ἵνα τῶν τε καθ' ἡμέ-
 ραν ἀναγκαίων ἐκ τῆς πολεμίας εὐπορῶν τοῖς αὐτοῦ
 πόνοις, ὧν ἐν χρεῖα μάλιστα ὑπῆρχε, καὶ τὰ συμφέ-
 ροντα τῇ πόλει διαπραττόμενος, ἦκιστα τοῖς ἐκ τοῦ
 10 συνεδρίου διοικοῦσι τὰ κοινὰ δυσμενῆς τε καὶ χαλε-
 πὸς ἢ· πολέμου δὲ πᾶσαν ἔσσεσθαι πρόφασιν εὐλογον
 ἀπέφαινεν ἡγεμονίας ἀντιποιοιμένη πόλει καὶ ὑπὸ
 πάντων ἐπιφθονομένη, κατὰ τε τὸ εἰκὸς τοῖς γεγο-
 νόσιν ἤδη τὰ μέλλοντα εἰκάξειν ἤξει, ἐπιλεγόμενος
 15 ὅσαι ἤδη κινήσεις ἐγένοντο ἐν τῇ πόλει, ὅτι πᾶσαι
 κατὰ τὰς ἀναπαύλας ἐγένοντο τῶν πολέμων. Κοιν- 1860
 τίῳ δὲ οὐκ ἐδόκει πόλεμον ἐκφέρειν οὐδένα, ἀγαπη-
 τὸν ἀποφαίνοντι, εἰ πρὸς τοὺς ἀναγκαίους τε καὶ
 ἔξωθεν ἐπαγομένους κινδύνους καλούμενος ὁ δῆμος
 20 εὐπειθῆς γένοιτο, καὶ διδάσκοντι, ὥς εἰ βίαν προσ-
 ἄξουσι τοῖς μὴ πειθομένοις εἰς ἀπόνοιαν ἀναγκά-
 σουσιν ἐλθεῖν τὸ δημοτικόν, ὥσπερ καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν
 ἐποίησαν ὑπατοὶ· ἐξ ὧν κινδυνεύσειν αὐτοὺς δυεῖν
 θάτερον, ἢ δι' αἵματος καὶ φόνων καταπαῦσαι τὴν
 25 στάσιν, ἢ θεραπεύειν αἰσχυρῶς ὑπομείναι τὸ δημο-
 τικόν. ἦν δ' ἡ τοῦ μηνὸς ἐκείνου ἡγεμονία τῷ Κοιν-
 τίῳ προσήκουσα, ὥστε ἀναγκαῖον ἦν τὸν ἕτερον τῶν
 ὑπάτων μηδὲν ἄκοντος ἐκείνου ποιεῖν. οἱ δὲ περὶ τὸν
 Πόπλιον δήμαρχοι οὐθέν ἐτι διαμελλήσαντες, τὸν ἐν
 30 τῷ πρόσθεν ἐνιαυτῷ οὐ δυνηθέντα ἐπικυρωθῆναι νό-
 μον πάλιν εἰσέφερον, προσγράψαντες αὐτῷ καὶ τὸ τῶν
 ἀγορανόμων ἀρχεῖον ἐν ταῖς αὐταῖς ψηφοφορεῖσθαι

ἐκκλησίαις, καὶ πάντα τὰλλα ὅσα ἐν τῷ δήμῳ πράτ-
 361 τεσθαι τε καὶ ἐπικυροῦσθαι δεήσει ὑπὸ τῶν φυλε-
 τῶν ἐπιψηφίζεσθαι κατὰ ταῦτό· ὅπερ ἦν ἄρα τῆς μὲν
 βουλῆς κατάλυσις φανερά, τοῦ δὲ δήμου δυναστεία.

XXXVIII. Τοῦτο μαθοῦσι τοῖς ὑπάτοις φρονεῖς 5
 εἰσῆει καὶ λογισμός, ὅπως ἂν ἐν τάχει καὶ σὺν τῷ
 ἀσφαλεῖ τὸ παρακινεῖν καὶ στασιάζον ἐξαιρεθῆ. ὁ μὲν
 οὖν Ἄππιος ἐπὶ τὰ ὄπλα καλεῖν γνώμην ἐδίδου τοὺς
 βουλομένους σῶζεσθαι τὴν πάτριον πολιτείαν· εἰ δέ
 τινες ἐναντιωθήσονται σφίσι πρὸς τὰ ὄπλα, τούτους 10
 ἐν πολεμίων ποιεσθαι μοίρα. ὁ δὲ Κοίντιος λόγῳ
 πείθειν ᾤετο δεῖν τοὺς δημοτικούς καὶ μεταδιδά-
 σκειν, ὡς δι' ἄγνοιαν τοῦ συμφέροντος εἰς ὀλέθρια
 βουλευόμενα φερομένους· ἐσχάτης μανίας ἔργον εἶναι
 λέγων, ἃ παρ' ἐκόντων ἔξεστι φέρεσθαι τῶν συμπο- 15
 λιτευομένων, ταῦτα παρ' ἀκόντων βούλεσθαι λαμβά-
 362 νειν. ἐπαινεσάντων δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν συμπαρά-
 ληφθέντων εἰς τὸ συνέδριον τὴν Κοιντίου γνώμην,
 παρελθόντες εἰς τὴν ἀγορὰν οἱ ὑπατοὶ λόγον ἤτοῦντο
 παρὰ τῶν δημάρχων καὶ χρόνον. μόλις δ' ἀμφοῖν 20
 τυχόντες, ἐπειδὴ καθῆκεν ἦν ἠτήσαντο παρ' αὐτῶν
 ἡμέραν, ὄχλου παντοδαποῦ συνεληλυθότος εἰς τὴν
 ἀγορὰν, ὃν ἀμφοτέραι παρεσκευάσαντο σύμμαχον
 ἑαυταῖς ἐκ παρακλήσεως αἱ ἀρχαί, παρήσαν ὡς κατη-
 363 γορήσοντες τοῦ νόμου. ὁ μὲν οὖν Κοίντιος, τὰ τε ἄλλα 25
 ἐπιεικῆς ὢν ἀνῆρ καὶ δῆμον οἰκειώσασθαι λόγῳ πι-
 θανώτατος, πρῶτος αἰτησάμενος τὸν λόγον, ἐπιδέξιόν
 τινα καὶ κεχαρισμένην ἅπασι διεξῆλθε δημηγορίαν·
 ὥστε τοὺς ὑπὲρ τοῦ νόμου λέγοντας εἰς πολλὴν ἐλ-
 θεῖν ἀμηχανίαν, οὔτε δικαιότερα λέγειν ἔχοντας οὔτε 30
 ἐπιεικέστερα. καὶ εἰ μὴδὲν ἔτι πολυπραγμονεῖν ὁ
 συνύπατος αὐτοῦ προείλετο, συγγνούς ἂν ὁ δῆμος ὡς

οὔτε δίκαια οὔτε ὄσια ἀξιῶν ἔλυσε τὸν νόμον· νῦν δ'
 [ὑπ'] ἐκείνου λόγον διελθόντος ὑπερήφανον καὶ βα-
 ρὺν ἀκουσθῆναι πένησι, χαλεπὸς εἰς ὄργην ἐγένετο
 καὶ ἀμείλικτος καὶ εἰς ἔριν ἦλθεν ὅσην οὐπω πρότε- 186
 5 ρον. οὐ γὰρ ὡς ἐλευθέρους τε καὶ πολίταις ὁ ἀνήρ
 διαλεγόμενος, οἳ τοῦ θείνου τὸν νόμον ἢ λῦσαι κύ-
 ριοι ἦσαν, ἀλλ' ὡς ἐν ἀτίμοις ἢ ξένοις ἢ μὴ βεβαίως
 ἔχουσι τὴν ἐλευθερίαν ἐξουσιάζων, πικρὰς καὶ ἀν-
 υπομονήτους ἐποίησατο κατηγορίας, τῶν τε χρεῶν
 10 τὰς ἀποκοπὰς αὐτοῖς ὄνειδίζων καὶ τῶν ὑπάτων τὴν
 ἀπόστασιν προφέρον, ὅτε τὰ λερὰ σημεῖα ἀρπάσαν-
 τες ᾤχοντο ἐκ τοῦ στρατοπέδου φυγὴν ἐπιβάλλοντες
 ἑαυτοῖς ἐκούσιον· τούς τε ὄρκους ἀνακαλούμενος,
 οὓς ᾤμωσαν τὰ ὄπλα περὶ τῆς γειναμένης αὐτοῦς γῆς
 15 ἀναλαμβάνοντες, οἷς κατ' αὐτῆς ἐκείνης ἐχρήσαντο.
 τοιγάρτοι θαυμαστὸν οὐδὲν ἔφησεν αὐτοῦς ποιεῖν,
 εἰ θεοὺς μὲν ἐπιορκήσαντες, ἡγεμόνας δὲ καταλι-
 πόντες, πόλιν δ' ἔρημον εἶναι τὸ καθ' ἑαυτοῦς μέρος
 ἀφέντες, ἐπὶ δὲ πίστεως συγχύσει καὶ νόμων ἀνα-
 20 τροπῇ καὶ πολιτεύματος πατρίου φθορᾷ ποιησάμενοι
 τὴν κάθοδον, οὐ μετριάξουσιν οὐδὲ χρηστοὺς δύναν-
 ται πολίτας ἑαυτοῦς παρασχεῖν, ἀλλ' αἰεὶ τινος ὀρέ- 186
 γονται πλεονεξίας καὶ παρανομίας, τοτὲ μὲν ἀρχὰς
 ἐξεῖναι σφίσις ἀξιούντες αὐτοῦς ἐφ' ἑαυτῶν ἀποδει-
 25 κνύναι, καὶ ταύτας ἀνυπευθύνους ποιούντες καὶ
 παναγεῖς· τοτὲ δὲ εἰς ἀγῶνας ὑπὲρ τῶν ἐσχάτων κιν-
 δύνων καθιστάντες οὓς αὐτοῖς δόξειε τῶν πατρικίων,
 καὶ τὰ νόμιμα δικαστήρια, οἷς περὶ θανάτου καὶ φυ-
 γῆς ἢ πόλις πρότερον ἐχρήτο, μεταφέροντες ἐκ τῆς
 30 καθαρωτάτης φυλῆς ἐπὶ τὸν ὑπαρτώτατον ὄχλον·
 τοτὲ δὲ νόμους εἰσφέροντες οἱ θῆτες καὶ ἀνέστιοι 186
 κατὰ τῶν εὐπατριδῶν τυραννικούς καὶ ἀνίσους, καὶ

οὐδὲ τοῦ προβουλευσαι περὶ αὐτῶν ἐξουσίαν τῇ
 βουλῇ καταλείποντες, ἀλλ' ἀφαιρούμενοι καὶ ταύτην
 αὐτῆς τὴν τιμὴν, ἣν ἐκ τοῦ παντὸς εἶχεν ἀναμφίλε-
 κτον χρόνον, βασιλευμένης τε καὶ τυραννουμένης τῆς
 πόλεως. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια προσθεῖς 5
 καὶ οὐδενὸς οὔτε πικροῦ πράγματος οὔτε βλασφημοῦ
 ὀνόματος φεισάμενος, τελευτῶν ἐκείνον ἔτι προσέθη-
 κεν τὸν λόγον, ἐφ' ᾧ μάλιστα ἢ πληθὺς ἠγανά-
 κτησεν, ὅτι χρόνον οὐδένα παύσεται στασιάζουσα
 περὶ παντὸς χρήματος ἢ πόλις, ἀλλ' αἰεὶ τινα καινὴν 10
 ἐπὶ παλαιᾷ νοσήσει νόσον, ἕως ἄν ἢ τῶν δημάρχων
 ἐξουσία διαμένῃ διδάσκων, ὅτι πράγματος παντὸς
 πολιτικοῦ καὶ κοινοῦ τὰς ἀρχὰς προσθήκει σκοπεῖν,
 ὅπως εὐσεβεῖς ἔσονται καὶ δίκαιοι. φιλεῖν γὰρ ἐκ μὲν
 τῶν ἀγαθῶν σπερμάτων χρηστοὺς γίγνεσθαι καὶ εὐ- 15
 867 τυχεῖς τοὺς καρπούς, ἐκ δὲ τῶν πονηρῶν κακοὺς καὶ
 ὀλεθρούς.

XXXXV. Εἰ μὲν οὖν, ἔφη, ἦδε ἡ ἀρχὴ μεθ' ὁμο-
 νοίας εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ πάντων ἀγαθῷ
 παριοῦσα σὺν οἰωνοῖς τε καὶ ὀντελαῖς, πολλῶν ἄν 20
 ἡμῖν ἐγίνετο καὶ μεγάλων ἀγαθῶν αἰτία, χαρίτων
 ὁμοφροσύνης εὐνομίας ἐλπίδων χρηστῶν παρὰ τοῦ
 δαιμονίου μυρίων ἄλλων· νῦν δέ, [ἐπεὶ] βία γὰρ αὐ-
 τὴν εἰσῆγαγε καὶ παρανομία καὶ στάσις καὶ πολέμου
 θεός ἐμφυλλίου καὶ πάντα τὰ ἐχθίστα ἐν ἀνθρώποις, 25
 τί οὖν ἔτι καὶ μέλλει χρηστὸν ἔσσεσθαι ποτε ἢ σωτή-
 ριον, τοιαύτας λαβούσης τὰς ἀρχάς; ὥστε περιττόν
 868 ἔστιν ἡμῖν ἴασιν καὶ ἀλεξήματα τῶν ἀναβλαστανόν-
 των ἐξ αὐτῆς κακῶν ζητεῖν, ὅποσα εἰς ἀνθρώπινον
 πίπτει λογισμόν, μενούσης ἔτι τῆς πονηρᾶς φύξης. 30
 οὐ γὰρ ἔσται πέρας οὐδ' ἀπαλλαγὴ τῶν δαιμονίων
 χόλων, ἕως ἄν ἦδε ἡ βάσκανος ἐρινὺς καὶ φαγέδαινα

ἐγκαθημένη πάντα σήπη καὶ διαφθείρη τὰ καλά.
 ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ἕτερος ἔσται λόγος καὶ καιρὸς
 ἐπιτηδειότερος· νῦν δ' ἐπεὶ τὰ παρόντα εὐ τίθεσθαι
 5 χρῆ, πᾶσαν εἰρωνεῖαν ἀφείς τάδε ὑμῖν λέγω· οὔτε
 ὄδε ὁ νόμος οὔτ' ἄλλος οὔδεις, ὃν οὐχ ἡ βουλή προ-
 βουλεύσει, κύριος ἐπὶ τῆς ἐμῆς ὑπατείας γενήσεται,
 ἀλλὰ καὶ λόγοις ἀγωνιοῦμαι περὶ τῆς ἀριστοκρατίας,
 κἂν εἰς τὰ ἔργα δέη χωρεῖν οὐδ' ἐν τούτοις τῶν
 ἐναντιουμένων λελεύσομαι· καὶ εἰ μὴ πρότερον
 10 ἔγνωτε ὅσῃν ἰσχὺν ἔχει τὸ τῶν ὑπάτων κράτος, ἐπὶ
 τῆς ἐμῆς ἀρχῆς μαθήσεσθε.

XXXXVI. Ἄππιος μὲν δὴ ταῦτα εἶπεν. ἐκ δὲ τῶν
 δημάρχων ὁ πρεσβύτατος καὶ πλείστου ἀξιώματος
 τυγχάνων, Γάιος Λαιτώριος, ἀνὴρ ἐν τε τοῖς πολέ- 186
 15 μοις ἐγνωσμένος εἶναι ψυχὴν οὐ κακὸς καὶ τὰ πολι-
 τικὰ πράττειν οὐκ ἀδύνατος, ἀνίσταται πρὸς ταῦτα
 ἀπολογησόμενος· καὶ διῆλθε ὑπὲρ τοῦ δήμου λόγον
 πολὺν ἀπὸ τῶν ἀνωθεν ἀρξάμενος· ὡς πολλὰς μὲν
 καὶ χαλεπὰς στρατείας οἱ βλασφημούμενοι πρὸς αὐ-
 20 τοῦ πένητες ἐστρατεύσαντο, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν βασι-
 λέων, ὅτε τὴν ἀνάγκην ἄν τις ἠτιάσατο, ἀλλὰ καὶ
 μετὰ τὴν ἐκείνων ἐκβολὴν ἐλευθερίαν κτώμενοι τῇ
 πατρίδι καὶ ἡγεμονίαν· ἀμοιβὴν δ' οὐδεμίαν ἐκομί-
 σαντο παρὰ τῶν πατρικίων, οὐδ' ἀπήλαυσαν οὔθενος
 25 τῶν κοινῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ὡς πολέμῳ ἀλόντες ἀφηρέ-
 θησαν ὑπ' αὐτῶν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἀνασώσα-
 σθαι βουλόμενοι καταλιπεῖν ἠναγκάσθησαν τὴν πα-
 τρίδα πόθῳ γῆς ἑτέρας, ἐν ἣ τὸ μὴ ὑβρίζεσθαι αὐτοῖς
 ἐλευθέροις οὔσιν ὑπάρξει· καὶ οὔτε βιασάμενοι τὴν
 80 βουλήν οὔτε πολέμῳ προσαναγκάσαντες εὔροντο τὴν
 ἐπὶ τὰ σφέτερα κάθοδον, ἀξιούσῃ δὲ καὶ δεομένη τὰ 187
 ἐκλειφθέντα ἀπολαβεῖν εἴξαντες ἔδωκαν. τοὺς τε

ὄραους διεξήγει καὶ τὰς συνθήκας τὰς ἐπὶ τῇ καθόδῳ
γενομένας ἀνεκαλείτο· ἐν αἷς ἦν ἀμνηστία μὲν πρῶ-
τον ἀπάντων, ἔπειτα ἔξουσία τοῖς πένησιν ἀρχὰς
ἀποδεικνύναι, τιμωροὺς μὲν ἐσομένας σφίσιν αὐτοῖς,
τοῖς δὲ κατισχύειν βουλομένοις ἀντιπάλους. διεξελ- 5
θῶν δὲ ταῦτα τοὺς νόμους ἐπεδείκνυτο, οὓς ὁ δῆμος
ἐπεκύρωσεν οὐ πρὸ πολλοῦ, τὸν τε περὶ τῶν δικα-
στηρίων τῆς μεταγωγῆς, ὡς ἔδωκεν ἡ βουλή τῷ
δῆμῳ τὴν ἔξουσίαν κρίνειν οὓς ἂν αὐτοῖς δόξειε τῶν
πατρικίων, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ψηφοφορίας, ὃς οὐκ ἔτι 10
τὴν λοχίτιν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ τὴν κουριάτιν ἐποίει
τῶν ψήφων κυρίαν.

871 XXXXVII. Διεξελθῶν δὲ τὸν ὑπὲρ τοῦ δήμου
λόγον, ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸν Ἄπκιον· Ἐπειτα σὺ τολ-
μᾶς, εἶπε, λοιδορεῖσθαι τούτοις, δι' οὓς μεγάλη μὲν 15
ἐκ μικρᾶς, ἐπιφανῆς δ' ἐξ ἀδόξου γέγονεν ἡ πόλις;
καὶ στασιαστὰς ἑτέρους ἀποκαλεῖς καὶ φυγαδικὴν
τινα τύχην ὄνειδίζεις, ὥσπερ οὐχ ἀπάντων ἔτι τού-
των μεμνημένων τὸ καθ' ὑμᾶς, ὅτι στασιάσαντες οἱ
σοὶ πρόγονοι πρὸς τοὺς ἐν τέλει καὶ τὴν ἑαυτῶν πα- 20
τρίδα καταλιπόντες ἐνθάδ' ἰδρύθησαν ἰκέται; εἰ μὴ
ἄρα ὑμεῖς μὲν ἐκλιπόντες τὴν ἑαυτῶν πατρίδα πόθῳ
τῆς ἐλευθερίας καλὸν ἔργον ἐπράττετε, Ῥωμαῖοι δὲ
τὰ ὅμοια ὑμῖν δεδρακότες οὐ καλόν. τολμᾶς δὲ καὶ
τὴν τῶν δημάρχων ἔξουσίαν ὡς ἐπὶ κακῷ παρεληλυ- 25
θυϊαν εἰς τὴν πόλιν λοιδορεῖν, καὶ πείθεις τουτουσί
καταλῦσαι τὴν τῶν πενήτων ἐπικουρίαν τὴν ἰσρὰν
καὶ ἀκίνητον καὶ μεγάλαις ἡσφαλισμένην ἐκ θεῶν τε
καὶ ἀνθρώπων ἀνάγκαις, ᾧ μισοδημότητε καὶ τυραν-
872 νικώτατε; καὶ οὐδὲ τοῦτο ἄρα ἐδυνήθησθε μαθεῖν, ὅτι 30
τῇ τε βουλῇ καὶ τῇ σεαυτοῦ ἀρχῇ ταῦτα λέγων λοι-
δορεῖ; καὶ γὰρ ἡ βουλή διαναστᾶσα [πᾶσα] πρὸς

τοὺς βασιλεῖς, ὧν οὐκέτι τὰς ὑπερηφανίας καὶ τὰς
 ὕβρεις ὑποφέρειν ἤξιον, τὸ τῶν ὑπάτων ἀρχεῖον
 κατεστήσατο, καὶ πρὶν ἐκείνους ἐξελάσαι τῆς πόλεως
 5 ἑτέρους ἐποίησε τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας κυρίους.
 ὥστε ἂ περὶ τῆς δημορχίας λέγεις, ὡς ἐπὶ κακῶ
 παρεληλυθυίας, ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ διχοστασίας
 ἔλαβε, ταῦτα καὶ κατὰ τῆς ὑπατείας λέγεις. οὐδὲ
 γὰρ ἐκείνην ἄλλη τις εἰσήγαγε πρόφασις, ἀλλ' ἡ πρὸς
 τοὺς βασιλεῖς τῶν πατρικίων στάσις. ἀλλὰ τί ταῦτά
 10 σοι διαλέγομαι, ὡς χρηστῶ καὶ μετρίῳ πολίτῃ, ὃν
 ἅπαντες ἴσασιν οὗτοι σκαιὸν ὄντα διὰ γένος καὶ πι-
 κρὸν καὶ μισόδημον καὶ τὸ θηριῶδες ὑπὸ φύσεως
 οὐδέποτε ἐξημερῶσαι δυνάμενον, ἀλλ' οὐχ ὁμόσε
 χωρῶ σοι τὰ ἔργα ἐπίπροσθεν ποιησάμενος τῶν λό-
 15 γων, καὶ δείκνυμι ὅσῃν ἰσχὺν ὁ δῆμος ἔχων λέληθε
 σε, ὃν οὐκ ἡσχύνθησιν ἀνέστιον καὶ ῥυπαρὸν καλῶν,
 καὶ ὅσον ἦδε ἡ ἀρχὴ δυναμένη, ἦν σε ὁ νόμος ἐκτρέ- 187
 πεσθαι καὶ εἰκειν ἀναγκάζει; παρῆς δὲ καὶ αὐτὸς
 ἅπασαν εἰρωνεῖαν ἔργου ἄρξομαι.

20 XXXXVIII. Ταῦτ' εἰπὼν, ὄρκον ὅσπερ μέγιστος
 αὐτοῖς ἦν διομοσάμενος, ἢ τὸν νόμον ἐπικυρώσειν
 ἢ τοῦ ζῆν μεθῆσθαι, σιωπῆς γενομένης ἐκ τοῦ
 πλήθους καὶ ἐναγωνίου προσδοκίας ἐφ' ᾧ μέλλει
 δραῖν, ἐκέλευσε μεταχωρεῖν ἐκ τῆς ἐκκλησίας τὸν
 25 Ἄππιον. ὡς δ' οὐκ ἐπέλιθετο, ἀλλὰ τοὺς φαβδούχους
 παραστησάμενος καὶ τὸν ὄχλον, ὃν ἦγε παρασκευα-
 σάμενος οἰκοθεν, ἀπεμάχετο μὴ παραχωρῆσαι τῆς
 ἀγορᾶς, σιωπὴν ὑποκηρυξάμενος ὁ Λαιτώριος ἀνεῖ-
 πεν, ὅτι τὸν ὑπατον εἰς φυλακὴν κελεύουσιν ἀπάγειν
 30 οἱ δῆμαρχοι. καὶ ὁ μὲν ὑπηρέτης κελευσθεὶς ὑπ' αὐ-
 τοῦ προσῆγεν, ὡς τοῦ σώματος ἐπιληψόμενος· τῶν δὲ
 φαβδούχων ὁ πρῶτος ἐπιτυχὼν καίων αὐτὸν ἀπήλασε.

κραυγῆς δ' ἐκ τῶν παρόντων γενομένης μεγάλης καὶ
 ἀγανακτήσεως, ἵεται αὐτὸς ὁ Δαιτώριος παρακελευ-
 874 σάμενος τοῖς ὄχλοις ἀμύνειν, καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄππιον
 στίφος ἔχοντες νέων πολὺ καὶ καρτερόν ὑφίστανται.
 καὶ μετὰ τοῦτο λόγοι τε ἀσχήμενες ἐγένοντο εἰς ἀλ- 5
 λήλους καὶ καταβοαὶ καὶ σωμαίων ὠθισμοί· καὶ
 τελευτῶσα εἰς χεῖρας ἀπέσκηψεν ἡ ἔρις, καὶ εἰς λίθων
 ἤρξατο προβαίνειν βολάς. ἐπέσχε δὲ ταῦτα καὶ τοῦ
 μὴ προσωτέρω χωρῆσαι τὰ δεινὰ Κοίντιος ἄτερος
 τῶν ὑπάτων αἰτίας ἐγένετο, δεόμενός τε ἀπάντων 10
 καὶ λιπαρῶν σὺν τοῖς πρεσβυτάτοις τῶν ἐκ τοῦ συν-
 εδρίου καὶ εἰς μέσους τοὺς ἀψιμαχοῦντας ὠθούμε-
 νος. ἦν δὲ καὶ τῆς ἡμέρας τὸ λειπομένον βραχὺ μέ-
 ρος, ὥστε ἀκούσιοι ἀπ' ἀλλήλων διελύθησαν. ταῖς
 δ' ἑξῆς ἡμέραις αἶ τε ἀρχαὶ ἀλλήλαις ἐνεκάλουν· 15
 ὁ μὲν ὑπατος τοῖς δημάρχοις, ὅτι καταλύειν αὐτοῦ
 τὴν ἀρχὴν ἠέλιον ἐς τὸ δεσμοπήριον τὸν ὑπατον
 ἀπάγειν κελεύσαντες· τῷ δὲ ὑπάτῳ οἱ δῆμαρχοι, ὡς
 ἐμβεβληκότι πληγὰς σώμασιν ἱεροῖς καὶ καθωσιωμέ-
 νοις ὑπὸ τοῦ νόμου· καὶ ὁ Δαιτώριος τὰ ἔχνη τῶν 20
 πληγῶν εἶχεν ἐπὶ τῆς ὄψεως ἔτι φανερά· ἢ τε πόλις
 1875 ὅλη διοιδουῖσα καὶ ἀγριανομένη διειστήκει. ἔπειτα
 ὁ μὲν δῆμος ἐφρούρει τὸ Καπιτώλιον ἅμα τοῖς δημ-
 ἀρχοῖς, οὔτε ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἐκλείπων [αὐτοῦ]
 τὴν φυλακὴν· ἡ δὲ βουλὴ συνιούσα πολλὴν καὶ ἐπί- 25
 πονον ἐποιεῖτο ζήτησιν, ὅπως χρῆ παῦσαι τὴν διχο-
 στασίαν, τοῦ τε κινδύνου τὸ μέγεθος ἐνθυμουμένη,
 καὶ ὅτι οὐδὲ τοῖς ὑπάτοις τὰ αὐτὰ παρειστήκει φρο-
 νεῖν. ὁ μὲν γὰρ Κοίντιος εἶκειν τῷ δήμῳ τὰ μέτρια
 ἠέλιου, ὁ δ' Ἄππιος μέχρι θανάτου ἀντέχειν. 30

XXXXVIII. Ὡς δ' οὐδὲν ἐγένετο πέρας, χωρὶς
 ἐκάστους ἀπολαμβάνων ὁ Κοίντιος, τοὺς τε δημάρχους

καὶ τὸν Ἄππιον, ἐδεῖτο καὶ ἐλιπάρει, καὶ τὰ κοινὰ
 τῶν ἰδίων ἀναγκαιότερα ἡγεῖσθαι ἠέλιου. ὄρων δὲ
 τοὺς μὲν ἤδη πεπειροτέρους γεγονότας, τὸν δὲ συν-
 5 ἀρχοντα ἐπὶ τῆς αὐτῆς αὐθάδειας μένοντα, πείθει
 τοὺς ἄμφι Λαιτώριον, ὑπὲρ πάντων τῶν τε ἰδίων
 ἐγκλημάτων καὶ τῶν δημοσίων τὴν βουλὴν ποιῆσαι
 κυρίαν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο διεπράξατο, συνεκάλει τὴν
 βουλὴν καὶ τοὺς δημάρχους πολλὰ ἐπαινέσας καὶ 187
 τοῦ συνάρχοντος δεηθεὶς μὴ ἀντιπράττειν τῇ σωτη-
 10 ρίᾳ τῆς πόλεως ἐκάλει τοὺς εἰωθότας ἀποφαίνεσθαι
 γνώμας. πρῶτος δὲ κληθεὶς Πόπλιος Οὐαλέριος Πο-
 πλικόλας γνώμην ἀπεφώνησε τήνδε· ὅσα μὲν ἀλλή-
 λοις ἐγκαλοῦσιν οἷ τε δήμαρχοι καὶ ὁ ὕπατος, ὑπὲρ
 ὧν ἔπαθον ἢ ἔδρασαν ἐν τῇ ταραχῇ, ἐπειδὴ οὐκ ἐξ
 15 ἐπιβουλῆς οὐδ' οἰκείας κλεονεξίας ἔνεκεν εἰς αὐτὰ
 κατέστησαν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς εἰς τὰ κοινὰ φιλοτιμίας,
 ἀφείσθαι δημοσίᾳ καὶ μηδεμίαν ὑπὲρ αὐτῶν εἶναι
 δίκην· περὶ δὲ τοῦ νόμου, ἐπειδὴ ὁ ὕπατος Ἄππιος
 οὐκ ἔῃ νόμον ἀπροβούλευτον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκ-
 20 φέρειν, προβουλεύσει μὲν περὶ τούτου τὸ συνέδριον·
 τοὺς δὲ δημάρχους ἅμα τοῖς ὑπάτοις ἐπιμέλειαν ποιή-
 σασθαι τῆς τε ὁμονοίας τῶν πολιτῶν, ὅταν ἡ ψήφος
 περὶ αὐτοῦ διαφέρηται, καὶ τῆς εὐκοσμίας. ἐπαινε-
 σάντων δὲ τὴν γνώμην πάντων, εὐθύς ἀνέδωκε τὴν 187
 25 ὑπὲρ τοῦ νόμου ψήφον ὁ Κοίντιος τῶ συνεδρίῳ, καὶ
 πολλὰ μὲν Ἀππίου κατηγορήσαντος, πολλὰ δὲ τῶν
 δημάρχων ἀντιλεξάντων, ἐνίκα παρὰ πολλὰς ψήφους
 ἢ τὸν νόμον εἰσφέρειν ἀξιούσα γνώμη. ἐκικυρωθέν-
 30 τος δὲ τοῦ προβουλεύματος, αἷ τε ἴδιαι τῶν ἀρχόν-
 των διαφοραὶ διελύθησαν, καὶ ὁ δῆμος ἀγαπητῶς
 θεξάμενος τὸ συγχώρημα τῆς βουλῆς ἐπεψήφισε τὸν
 νόμον. ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου τὰ τῶν δημάρχων

καὶ ἀγορανόμων ἀρχαιρέσια μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου δίχα οἰωνῶν τε καὶ τῆς ἄλλης ὀττείας ἀπάσης αἱ φυλετικάι ψηφοφοροῦσιν ἐκκλησίαι. αὕτη λύσις ἐγένετο τῆς τότε κατασχούσης ταραχῆς τὴν πόλιν.

5

L. Καὶ μετ' οὐ πολὺ στρατιάς ἐδόκει Ῥωμαίοις καταγράφειν καὶ τοὺς ὑπάτους ἐκπέμπειν ἀμφοτέρους ἐπὶ τε Αἰκανοὺς καὶ Οὐολούσκους. δυνάμεις γὰρ ἐξ ἑκατέρων τῶν ἐθνῶν ἐξεληλυθέναι ἠγγέλλοντο μεγάλαι καὶ προνομεύειν τοὺς Ῥωμαίων συμμάχους. παρασκευασθεισῶν δὲ τῶν δυνάμεων σὺν 10
 1878 τάχει, Κοίντιος μὲν Αἰκανοῖς πολεμήσων ὄχρετο, Ἄππιος δὲ Οὐολούσκοις, κλήρω διαλαχόντες τὰς ἀρχάς. συνέβη δὲ τῶν ὑπάτων ἑκατέρῳ τὰ εἰκότα πάσχειν ἢ μὲν γὰρ τῷ Κοιντίῳ προσνεμηθεῖσα στρατιὰ τὴν 15
 ἐπιείκειάν τε καὶ μετριότητα τοῦ ἀνδρὸς ἀσπαζομένη, πρόθυμος ἦν εἰς πάντα τὰ ἐπιταττόμενα, καὶ τὰ πλεῖστα αὐτοκέλευστος ὑφίστατο κινδυνεύματα δόξαν τῷ ἠγεμόνι καὶ τιμὴν πράττουσα· καὶ διεξῆλθε πολλὴν τῆς Αἰκανῶν χώρας λεηλατοῦσα, οὐ τολμώντων 20
 εἰς χεῖρας ἐλθεῖν τῶν πολεμίων, ἐξ ἧς λάφυρα πολλὰ καὶ ὠφελείας μεγάλας ἐκτήσατο. χρόνον δὲ οὐ πολὺν ἐν τῇ πολεμίᾳ διατρέψασα παρῆν εἰς τὴν πόλιν ἀπαθῆς κακῶν, λαμπρὸν ἐπὶ τοῖς ἔργοις τὸν στρατηγὸν ἄγουσα. ἢ δὲ τῷ Ἀππίῳ συνεξεληθοῦσα δύναμις, μίσει 25
 τῷ πρὸς αὐτὸν πολλὰ ὑπερεΐδε τῶν πατρῶν. τὰ τε γὰρ ἄλλα ἐθελοκακοῦσα ἐν ὄλῃ τῇ στρατείᾳ καὶ ὀλιγωροῦσα τοῦ ἠγεμόνος διατέλεσε, καὶ ἐπειδὴ μάχεσθαι ἔδει τῇ Οὐολούσκων στρατιᾷ, κατασταθεῖσα ὑπὸ τῶν ἠγεμόνων εἰς τάξιν οὐκ ἤξλωσε τοῖς πολεμίοις 30
 1879 εἰς χεῖρας ἵεναι· ἀλλ' οἷ τε λοχαγοὶ καὶ οἱ πρόμαχοι αὐτῶν, οἱ μὲν τὰ σημεῖα δῖσαντες, οἱ δὲ τὴν τάξιν

ἐγκαταλιπόντες, ἐπὶ τὸν χάρακα ἐφευγον. καὶ εἰ μὴ
 θαναμάσαντες τὸ παράλογον τῆς φυγῆς αὐτῶν οἱ πο-
 λέμιοι καὶ δεισαντες μὴ ἐνέδρα τις ἦ, τῆς ἐπὶ πλεῖον
 διώξεως ἀπετράποντο, τὸ πλεῖον ἂν μέρος τῶν Ῥω-
 5 μαίων διέφθαρτο. ἐποίουν δὲ ταῦτα φθόνῳ τοῦ ἡγε-
 μόνος, ἵνα μὴ καλὸν ἀγώνισμα ὁ ἀνὴρ διαπραξάμενος
 θριάμβῳ τε καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιλαμπρυνθῆ τιμαῖς.
 τῇ δὲ κατόπιν ἡμέρᾳ τὰ μὲν ἐπιτιμῶντος αὐτοῖς τοῦ
 ὑπάτου τῆς ἀδόξου φυγῆς, τὰ δὲ παρακαλοῦντος
 10 αἰσχιστον ἔργον ἀναλύσασθαι καλῶ ἀγῶνι, τὰ δὲ
 ἀπειλοῦντος, εἰ μὴ στήσονται παρὰ τὰ δεινά, χρήσε-
 σθαι τοῖς νόμοις, ἀπειθείᾳ τε διεχρῶντο καὶ καταβοῇ
 καὶ ἀπάγειν σφᾶς ἐκέλευον ἐκ τῆς πολεμίας, ὡς ἀδύ-
 νατοι ἔτι ὄντες ὑπὸ τραυμάτων ἀντέχειν· κατεδῆ- 1880
 15 σαντο γὰρ αὐτῶν οἱ πολλοὶ τοὺς ὑγιεῖς χρωῖτας ὡς
 τραυματῆται· ὥστε ὁ Ἄππιος ἠναγκάσθη ἀπάγειν τὸν
 στρατὸν ἐκ τῆς πολεμίας, καὶ οἱ Οὐλοῦσκοι ἀποιοῦ-
 σιν ἐπόμενοι πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. ὡς δ' ἐν
 τῇ φιλίᾳ ἐγένοντο, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν αὐτοὺς
 20 ὁ ὑπάτος, καὶ πολλὰ ὄνειδίσας, ἔφη χρήσεσθαι τῇ
 πατρίῳ· κατὰ τῶν λειποτακτῶν κολάσει. καὶ πολλὰ
 δεομένων τῶν πρεσβευτῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν
 τέλει μετριάσαι, καὶ μὴ συμφορὰν ἐπὶ συμφορᾷ
 προσθεῖναι τῇ πόλει, λόγον οὐδενὸς αὐτῶν ποιησά-
 25 μενος ἐκύρωσε τὴν κόλασιν. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ λοχα-
 γοὶ τε ἂν οἱ λόχοι ἐφυγον, καὶ οἱ πρόμαχοι τῶν ση-
 μείων, ὅσοι τὰ σημεῖα ἀπολωλέκεσαν, οἱ μὲν πελέκει
 τοὺς ἀνχένας ἀπεκόπησαν, οἱ δὲ ξύλοις παιόμενοι
 διεφθάρησαν· ἐκ δὲ τοῦ ἄλλου πλήθους ἀπὸ δεκάδος
 30 ἐκάστης εἰς ἀνὴρ ὁ λαχὼν κλήρω πρὸ τῶν ἄλλων 1881
 ἀπέθνησκεν. αὕτη Ῥωμαίοις πάτριός ἐστι κατὰ τῶν
 λιπόντων τὰς τάξεις ἢ προεμένων τὰς σημείας ἢ κό-

λασις. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτός τε μισούμενος ὁ στρατηγὸς καὶ τῆς στρατιᾶς ὅσον ἔτι περιῆν κατηφές καὶ ἄτιμον ἐπαγόμενος, τῶν ἀρχαιρεσιῶν καθηκόντων ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα.

ΛΙ. Ἀποδειχθέντων δὲ μετ' ἐκείνους ὑπάτων 5
 Λευκίου Οὐαλερίου τὸ δεύτερον καὶ Τιβερίου Αἰμιλίου, βραχύν τινα χρόνον ἐπισχόντες οἱ δήμαρχοι, τὸν ὑπὲρ κληρουχίας πάλιν εἰσήγον λόγον· καὶ προσιόντες τοῖς ὑπάτοις ἤξιον βεβαιῶσαι τῷ δήμῳ τὰς ὑποσχέσεις, ἃς ἐποιήσατο ἡ βουλὴ Σπορίου Κασσίου 10 καὶ Πρόκλου Οὐεργινίου ὑπατευόντων, θεόμενοί τε καὶ λιπαροῦντες. καὶ οἱ ὑπατοὶ αὐτοῖς συνελάμβανον ἀμφοτέροι, Τιβέριος μὲν Αἰμίλιος κότον τινὰ παλαιὸν εἰς τὴν βουλὴν οὐκ ἄλογον ἀναφέρων, ὅτι τῷ πατρὶ 1882 αὐτοῦ θρίαμβον αἰτουμένῳ κατάγειν οὐκ ἐπέτρεψεν· 15 ὁ δὲ Οὐαλέριος ἀποθεραπεῦσαι τοῦ δήμου τὴν ὄργην βουλόμενος, ἦν εἶχε πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῷ Σπορίου Κασσίου θανάτῳ, ὃν ἀπέκτεινεν ὡς ἐπιχειροῦντα βασιλεῖα ταμίης τότε ὦν Οὐαλέριος, ἄνδρα τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν γενομένων ἐπιφανέστατον ἐν ἡγε- 20 μονίαις τε πολέμων καὶ πολιτικαῖς πράξεσιν, ὃς καὶ τὸ περὶ τῆς κληρουχίας πολίτευμα πρῶτος εἰσήγαγεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ δι' αὐτὸ μάλιστα ὑπὸ τῶν πατρικίων, ὡς δῆμον αἰρούμενος πρὸ αὐτῶν, ἐμισήθη. τότε δ' οὖν ὑποσχομένων τῶν ὑπάτων αὐτοῖς προ- 25 1883 θήσειν ἐν τῇ βουλῇ τὸν ὑπὲρ τῆς διανομῆς τῶν δημοσίων κλήρων λόγον, καὶ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ νόμου συναρεῖσθαι, πιστεύσαντες αὐτοῖς οἱ δήμαρχοι παρῆσαν ἐπὶ τὴν βουλὴν καὶ λόγους διεξῆλθον ἐπικεῖς. οἷς οὐδὲν ἀντιλέξαντες οἱ ὑπατοὶ, ὡς μὴ φι- 30 λουεικίας δόξαν ἀπενέγκαιντο, γνώμην ἀποδείκνυσθαι τοὺς πρεσβυτάτους ἤξιον. ἦν δ' ὁ πρῶτος ὑπ' αὐτῶν

κληθεὶς Λεύκιος Αἰμίλιος θατέρου τῶν ὑπάτων πα-
 τήρ· ὃς ἔφη δοκεῖν αὐτῷ καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον
 ἔσεσθαι τῇ πόλει, πάντων εἶναι τὰ κοινὰ καὶ μὴ ὀλί-
 γων· τῷ τε δήμῳ πελθόντι ὑπουργεῖν συνεβούλευεν,
 5 ἵνα χάρις ἢ παραχώρησις αὐτῶν γένηται. πολλὰ γὰρ
 καὶ ἄλλα μὴ δόντας αὐτῷ κατὰ προαίρεσιν, ὑπ'
 ἀνάγκης συγκεχωρηκέναι· τοὺς τε κατέχοντας τὰς 1884
 κτήσεις ὧν ἔκαρπώσαντο χρόνων λαθόντες ἡξίου
 χάριν εἰδέναι, κωλυομένους δὲ μὴ φιλοχωρεῖν. ἔφη
 10 τε, σὺν τῷ δικαίῳ, ὃ πάντες ὁμολογήσειαν ἰσχυρὸν
 εἶναι, τὰ μὲν δημόσια κοινὰ πάντων εἶναι, τὰ δ' ἴδια
 ἐκάστου τῶν νόμῳ κτησαμένων· καὶ ἀναγκαῖον ἦδη
 τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τῆς βουλῆς γεγενῆσθαι πρὸ ἐτῶν ἑπτα-
 καίδεκα τὴν γῆν διανεμῆν ψηφισαμένης. καὶ τοῦτ'
 15 ἀπέφηεν ἐπὶ τῷ συμφέροντι τότε αὐτὴν βεβουλευ-
 σθαι, ἵνα μήτε γῆ χέρσος ἦ, καὶ ὁ τὴν πόλιν οἰκου-
 ρῶν πένης ὄχλος μὴ ἀργός, ὥσπερ νῦν τοῖς ἄλλο-
 τρίοις ἀγαθοῖς φθονῶν, ἐπιτρέφεται δὲ τῇ πόλει
 νεότης ἐν ἐφεστίοις καὶ κλήροις πατρῷοις, ἔχουσά τι
 20 καὶ ἐπὶ τῷ καλῶς τετράφθαι μέγα φρονεῖν· ἐπεὶ τοῖς
 γε ἀκλήροις καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων κτημάτων, ἃ μι-
 σθοῦ ἐργάζονται, γλίσχρως διατρεφομένοις, ἢ ἀρχῆ-
 θεν μὴ ἐμφύεσθαι ἔρωτα γενεᾶς τέκνων, ἢ ἐμφύντα
 πονηρὸν ἐκφέρειν καρπὸν καὶ οὐδ' εὐτυχή, ἐκ ταπει-
 25 νῶν τε συμπορισθέντα οἷα εἰκὸς γάμων, καὶ ἐν κατ- 1885
 επιτωχευμέναις τραφέντα τύχαις. ἐγὼ μὲν οὖν, ἔφη,
 γνώμην ἀποδείκνυμαι, τὰ τε προβουλευθέντα ὑπὸ
 τοῦ συνεδρίου καὶ διὰ τὰς μεταξὺ ταραχὰς παρειλ-
 κυσμένα ἐμπεδοῦν τοὺς ὑπάτους, καὶ τοὺς ποιησομέ-
 30 νους τὴν διανομὴν ἄνδρας ἀποδεικνύναι.

LII. Ταῦτ' εἰπόντος Αἰμιλίου, δεύτερος κληθεὶς
 Ἄππιος Κλαύδιος ὁ τῷ πρόσθεν ὑπατεύσας ἔτει τὴν

ἐναντίαν γνώμην ἀπεφήνατο, διδάσκων, ὡς οὐθ' ἡ
 βουλή διανεῖμαι τὰ δημόσια [πράγματα] προαίρεσιν
 ἔσχε· πάλαι γὰρ ἂν εἰληφέναι τὰ δόξαντ' αὐτῇ τέλος·
 ἀλλ' εἰς χρόνον καὶ διάγνωσιν ἑτέραν ἀνεβάλετο,
 παῦσαι προθυμουμένη τὴν τότε κατασχούσαν στάσιν, 5
 ἣν εἰσήγεν ὁ τῆ τυραννίδι ἐπιχειρῶν ὕπατος καὶ
 μετὰ ταῦτα δίκας δοῦς καλᾶς· οὔτε οἱ μετὰ τὸ προ-
 βούλευμα λαχόντες ὕπατοι τέλος τοῖς ἐψηφισμένοις
 1886 ἐπέθεσαν, ὁρῶντες ὅσων εἰσελεύσεται κακῶν εἰς τὴν
 πόλιν ἀρχῆ συνεδισθέντων τὰ κοινὰ τῶν πενήτων 10
 διαλαγχάνειν· αἶ τε μετ' ἐκείνους πεντεκαίδεκα ὑπα-
 τεῖαι, πολλῶν αὐταῖς ἐπαχθέντων ὑπὸ τοῦ δήμου
 κινδύνων, οὐδὲν ὑπέμειναν ὃ μὴ συνέφερε τῷ κοινῷ
 πράττειν, διὰ τὸ μῆθ' ἐξεῖναι σφίσι κατὰ τὸ προβού-
 λευμα τοὺς γεωμόρους ἀποδεικνύειν, ἀλλὰ τοῖς πρώ- 15
 τοῖς ἐκείνοις ὑπάτοις. ὥστε οὐδ' ὑμῖν, ἔφησεν, ὦ
 Οὐαλέριε καὶ σὺ Αἰμίλιε, γῆς ἀναδασμούς εἰσφέρειν,
 οὓς οὐκ ἐπέταξεν ὑμῖν τὸ συνέδριον, οὔτε καλῶς
 ἔχει προγόνων οὓσιν ἀγαθῶν, οὔτε ἀσφαλῶς. καὶ
 περὶ μὲν τοῦ προβουλεύματος, ὡς οὐ κρατεῖσθε ὑπ'
 20 αὐτοῦ οἱ τοσοῦτοις ὕστερον ὑπατεύσαντες χρόνοις,
 1887 ταῦθ' ἱκανά. περὶ δὲ τοῦ βιασαμένουσιν τινὰς ἢ λα-
 θόντας σφετερίσασθαι τὰ δημόσια βραχὺς ἀπαρκεῖ
 μοι λόγος. εἰ γὰρ τις οἶδε καρπούμενόν τινα ὦν οὐκ
 ἔχει κτῆσιν ἀποδειξάι νόμῳ, μήνυσιν ἀπενεγκάτω 25
 πρὸς τοὺς ὑπάτους καὶ κρινάτω κατὰ τοὺς νόμους,
 οὓς οὐ νεωστὶ δεήσει γράφειν· πάλαι γὰρ ἐγράφη-
 σαν, καὶ οὐδεὶς αὐτοὺς ἠφάνικε χρόνος. ἐπεὶ δὲ καὶ
 περὶ τοῦ συμφέροντος ἐποιεῖτο λόγους Αἰμίλιος, ὡς
 ἐπὶ τῷ πάντων ἀγαθῷ τῆς κληρουχίας ἐσομένης, 30
 οὐδὲ τοῦτο τὸ μέρος ἀνέλεγκτον εἶσαι βούλομαι. ἐμοὶ
 γὰρ δοκεῖ τὸ αὐτόθι μόνον οὗτός γε ὄρᾶν, τὸ δὲ μέλ-

λον οὐ προσκοπεῖν, ὅτι [τὸ] μικρὸν εἶναι δοκοῦν ἐτι
 τῶν δημοσίων τοῖς ἀργοῖς καὶ ἀπόροις μεταδιδόναι,
 πολλῶν ἔσται καὶ μεγάλων κακῶν αἴτιον. τὸ γὰρ
 ἔθος τὸ συνεισπορευόμενον ἅμα τούτῳ καὶ διαμένον
 5 ἐν τῇ πόλει καὶ μέχρι παντὸς ὀλέθριον ἔσται καὶ
 δεινόν· οὐ γὰρ ἐξαιρεῖ τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας ἐκ τῆς
 ψυχῆς τὸ τυγχάνειν αὐτῶν, ἀλλ' αὖξει καὶ πονηρο-
 τέρας ποιεῖ. τεκμήρια δ' ὑμῖν γενέσθω τούτων τὰ 1888
 ἔργα· τί γὰρ δεῖ τοῖς λόγοις ὑμᾶς τοῖς ἐμοῖς ἢ τοῖς
 10 Αἰμιλίου προσέχειν;

LIII. Ἴστε δήπου πάντες, ὅσους ἐχειρωσάμεθα
 πολεμίους, καὶ ὅσῃν γῆν προενομεύσαμεν, καὶ ὅσα
 λάφυρα ἐκ τῶν ἀλόντων χωρίων ἐλάβομεν, ὧν οἱ
 πολέμιοι στερόμενοι τέως εὐδαίμονες ὄντες ἐν πολλῇ
 15 νῦν καθεστῆκασιν ἀπορίᾳ· καὶ ὅτι τούτων οὐθενὸς
 ἀπηλάθησαν οὐδὲ μείον ἐκτήσαντο ἐν ταῖς διανομαῖς
 οἱ τὴν ἀπορίαν ὀδυρόμενοι. ἄρ' οὖν διὰ ταύτας τὰς
 ἐπικτήσεις ἐπανορθωσάμενοι φαίνονται τι τῆς πα-
 λαιᾶς τύχης καὶ προεληλυθότες εἰς ἐπιφάνειαν τοῖς
 20 βίοις; ἐβουλόμην μὲν ἂν καὶ θεοῖς εὐξάμην, ἵνα ἤτ-
 τον ἦσαν οἱ ἐπίσκηνοι λυπηροὶ τῇ πόλει. νῦν δὲ 1889
 ὁρᾶτε γὰρ καὶ ἀκούετε αὐτῶν ὀδυρομένων, ὅτι ἐν
 ἐσχάτῃ εἰσὶν ἀπορία. ὥστε οὐδ' εἰ ταῦτα, ἃ νῦν αἰ-
 τοῦνται, καὶ ἐτι πλείω τούτων λάβοιεν, ἐπανορθώ-
 25 σονται τοὺς βίους. οὐ γὰρ ἐν ταῖς τύχαις αὐτῶν ἐνοι-
 κεῖ τὸ ἄπορον, ἀλλ' ἐν τοῖς τρόποις· οὓς οὐχ οἷον ὁ
 βραχὺς οὗτος ἐκπληρώσει κλῆρος, ἀλλ' οὐδ' αἱ σύμ-
 πασαι βασιλέων τε καὶ τυράννων δωρεαί. δράσομέν
 τε, εἰ καὶ ταῦτα συγχωρήσομεν αὐτοῖς, ὅμοια τοῖς
 30 πρὸς ἡδονὴν θεραπεύουσι τοὺς κάμνοντας ἰατροῖς.
 οὐ γὰρ τὸ νοσοῦν ὑγιασθήσεται τῆς πολιτείας μέρος,
 ἀλλὰ καὶ τὸ ὑγιαῖνον ἀπολαύσει τῆς νόσου. καθόλου

τε, ὦ βουλῆ, πολλῆς ὑμῖν δεῖ ἐπιμελείας τε καὶ φρον-
 τίδος, ὅπως ἂν σώσητε πάσῃ προθυμίᾳ διαφθειρό-
 μενα τὰ ἦδη τῆς πόλεως. ὁρᾶτε γὰρ εἰς ἃ προελή-
 λυθεν ἡ τοῦ δήμου ἀκοσμία, καὶ ὡς οὐκέτι ἄρχεσθαι
 πρὸς τῶν ὑπᾶτων ἀξιοί· ὦ γε οὐ μετεμέλησε τῶν 5
 ἐνθάδε πραττομένων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ στρατοπέδου τὴν
 αὐτὴν ἀπεδείξατο ἀκοσμίαν, ὅπλα τε ῥίψας καὶ τάξεις
 ἐκλιπὼν καὶ σημεῖα πολεμίοις προέμενος καὶ φυγῇ
 1890 πρὶν εἰς χεῖρας ἔλθειν ἐπονιδίστῳ χρησάμενος, ὥσπερ
 ἐμοῦ μόνου ἀφαιρησόμενος τὴν ἐκ τῆς νίκης δόξαν, 10
 ἀλλ' ὑψὲς καὶ τῆς πατρίδος τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν
 κράτος. καὶ νῦν Οὐολούσκοις κατὰ Ῥωμαίων ἴσταται
 τρόπαια, καὶ κοσμεῖται τοῖς ἡμετέροις λαφύροις τὰ
 ἐκείνων ἱερὰ καὶ ἐν ἀνχήμασιν ἡλίκοις οὐπώποτε
 αἱ πόλεις αὐτῶν εἰσιν, [αἰ] τέως ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ 15
 τε καὶ κατασκαφῆς τῶν ἡμετέρων δεόμεναι ἡγεμόνων.
 ἄρᾳ γε δίκαιον ἢ καλὸν ἐπὶ τοιούτοις κατορθώμασι
 χάριν αὐτοῖς ὑμᾶς εἰδέναι, καὶ δημοσίαις ἐπικοσμεῖν
 1891 δωρεαῖς κληρουχήσαντας τὴν γῆν, ἧς πολέμιοι κρα-
 τοῦσι τὸ κατὰ τούτους εἶναι μέρος; ἀλλὰ τί δεῖ τού- 20
 τοις ἐγκαλεῖν, οἷς δι' ἀπαιδευσίαν τε καὶ δυσγένειαν
 ὀλίγος ἐστὶ τῶν καλῶν λόγος, ὁρῶντας, ὡς οὐδ' ἐν
 τοῖς ὑμετέροις ἦθεσι πᾶσιν ἔτι τὸ ἀρχαῖον οἰκεῖ φρό-
 νημα, ἀλλ' ἀνθάδεια μὲν ἢ σεμνότης καλεῖται πρὸς
 ἐνίων, μωρία δὲ ἢ δικαιοσύνη, μανικὸν δὲ τὸ ἀν- 25
 δρεῖον, καὶ ἡλίθιον τὸ σῶφρον; ἃ δὲ μισητὰ παρὰ
 τοῖς προτέροις ἦν, ταῦτα πυργοῦνται τε νῦν καὶ θαν-
 μάσια ἡλίκα φαίνεται τοῖς διεφθαρμένοις ἀφραδᾶ,
 1892 ἀνανδρία καὶ βωμολοχία καὶ κακοῆθεια καὶ τὸ παν-
 οὔργον [σοφὸν] καὶ τὸ πρὸς πάντα ἰταμόν καὶ τὸ 30
 μηδενὶ τῶν κρειττόνων εὐπειθές· ἃ πολλὰς ἦδη πό-
 λεις ἰσχυρὰς λαβόντα ἐκ βάρθρων ἀνέτρεψε. ταῦθ'

ὑμῖν, ὡ βουλή, εἴτε ἡδέα ἐστὶν ἀκούειν εἴτε ἀνιαιρά, μετὰ πάσης ἀληθείας καὶ παρρησίας εἴρηται, τοῖς μὲν πεισθησομένοις ὑμῶν ἐὰν ἄρα πεισθῆτε ἐν τε τῷ παρόντι χρήσιμα καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀσφαλῆ· ἐμοὶ δέ, 5 ὅς ὑπὲρ τοῦ κοινῆ συμφέροντος ἰδίας ἀπεχθείας ἀναιροῦμαι, πολλῶν ἐσόμενα κινδύνων αἷτια. προορᾶν γὰρ ἱκανός εἰμι τὰ συμβησόμενα ἐκ λογισμοῦ, καὶ παραδείγματα ποιοῦμαι τὰ ἀλλότρια πάθη τῶν ἔμαντοῦ.

- 10 LIII. Ταῦτ' εἰπόντος Ἀππίου, καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγου δεῖν πάντων τὴν αὐτὴν γνώμην ἀποφηνάμενων, ἡ μὲν βουλή διελύετο. οἱ δὲ δήμαρχοι δι' ὀργῆς ἔχοντες τὴν ἀποτυχίαν ἀπήεσαν, καὶ μετὰ τοῦτ' ἐσκόπουν, ὅπως τιμωρήσονται τὸν ἄνδρα· ἔδοξεν 1894
- 15 οὖν αὐτοῖς πολλὰ βουλευσαμένοις δίκη τὸν Ἀππίον ὑπαγαγεῖν θάνατον ἐχούσῃ τὸ τίμημα. καὶ μετὰ ταῦτα ἐν ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀνδρός κατηγορήσαντες, παρεκάλουν ἦκειν ἅπαντας εἰς τὴν ἀποδειχθησομένην ἡμέραν ὡς διοίσοντας ὑπὲρ αὐτοῦ ψῆφον. ἃ δὲ κατη-
- 20 γορεῖν ἔμελλον, ταῦτα ἦν· ὅτι πονηρὰς ἐτίθει κατὰ τοῦ δήμου γνώμας, καὶ στάσειν εἰσῆγεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ δημάρχῳ χεῖρας ἐπήνεγκε παρὰ τοὺς ἱερούς νόμους, καὶ στρατιᾶς ἠγησάμενος σὺν βλάβῃ τε καὶ αἰσχύῃ μεγάλη ἀνέστρεψε. ταῦτα προειπόντες ἐν
- 25 τῷ πλήθει, καὶ ρητὴν τινα ἀποδεξάντες ἡμέραν, ἐν ἣ τέλος ἔφησαν ἐπιθήσειν τῇ δίκῃ, παρήγγειλαν αὐτῷ παρεῖναι τότε ἀπολογησομένῳ. ἀγανακτούντων δὲ ἀπάντων τῶν πατρικίων καὶ παρεσκευασμένων ἀπάσῃ προθυμίᾳ σῶζειν τὸν ἄνδρα, καὶ τὸν Ἀππίον
- 80 παρακαλούντων εἴξαι τῷ καιρῷ καὶ σχῆμα ταῖς παρούσαις τύχαις ἀρμόττον μεταλαβεῖν, οὐδὲν ἔφη ποιῆσειν ὁ ἀνὴρ οὔτ' ἀγεννὲς οὔτε τῶν προγεγονότων

ἔργων ἀνάξιον, μυρίους δ' ἂν ὑπομείναι θανάτους
 πρότερον ἢ γονάτων ἄψασθαί τινος· τούς τε ὑπὲρ
 αὐτοῦ δεῖσθαι παρεσκευασμένους διεκώλυεν, εἰπών,
 ὡς διπλασίως ἂν αἰδεσθεῖν ταῦτα ὑπὲρ αὐτοῦ ποιούν-
 τας ἑτέρους ὄρων, ἃ μὴδ' αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ πράττειν 5
 πρέποντα ἤγειται. ταῦτά τε δὴ καὶ πολλὰ ὅμοια
 τούτοις λέγων, καὶ οὔτε ἐσθῆτα ἀλλάξας οὔτε τὸ τῆς
 ὄψεως γαῦρον ἀλλοιώσας οὔτε φρονήματός τι ὑφέμε-
 νος, ὡς εἶδεν ὀρθὴν καὶ μετέωρον ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ
 τοῦ ἀγαῶνος τὴν πόλιν, ὀλλύγων ἔτι λειπομένων ἡμερῶν 10
 ἑαυτὸν διεχρήσατο. οἱ μὲν δὴ προσήκοντες αὐτῷ
 νόσον ἐσκήπτοντο γενέσθαι τοῦ θανάτου αἰτίαν· προε-
 νεχθέντος δὲ τοῦ σώματος εἰς τὴν ἀγοράν, ὃ μὲν υἱὸς
 αὐτοῦ προσιών τοῖς δημάρχοις καὶ τοῖς ὑπάτοις, ἠξίου
 τὴν νόμιμον ἐκκλησίαν αὐτῷ συναγαγεῖν καὶ τὸν ἐν 15
 ἔθει Ῥωμαίοις ὄντα ἐπὶ ταῖς ταφαῖς ἀγορεύεσθαι τῶν
 ἀγαθῶν ἀνδρῶν λόγον ἐπιτρέψαι περὶ τοῦ πατρὸς
 1895 διελθεῖν. οἱ δὲ δήμαρχοι καλουμένης ἔτι τῆς ἐκκλη-
 σίας ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἐνίσταντο, καὶ παρήγγελλον
 τῷ μειρακίῳ τὸν νεκρὸν ἀποφέρειν. οὐ μὴν ὃ δῆ-
 μός γε ἠνέσχετο οὐδὲ περιεΐδε τὴν ὕβριν, ἄτιμον ἐκ-
 βληθῆναι τὸ σῶμα, ἀλλ' ἐπέτρεψε τῷ μειρακίῳ τὰς
 νομιζόμενας ἀποδοῦναι τῷ πατρὶ τιμὰς. Ἄππιος μὲν
 οὖν τοιαύτης τελευτῆς ἔτυχεν.

LV. Οἱ δ' ὑπατοὶ καταγράψαντες τὰς δυνάμεις 25
 ἐξῆγον ἐκ τῆς πόλεως· Λεύκιος μὲν Οὐαλέριος Αἰκα-
 νοῖς πολεμήσων, Τιβέριος δὲ Αἰμίλιος Σαβίνοις. καὶ
 γὰρ οὗτοι κατὰ τὸν τῆς στάσεως καιρὸν ἐνέβαλον εἰς
 τὴν Ῥωμαίων χώραν, καὶ πολλὴν αὐτῆς κακώσαντες
 ἀπῆλθον λείαν ἄφθονον περιβαλλόμενοι. Αἰκανοὶ 30
 μὲν οὖν πολλάκις εἰς χεῖρας ἐλθόντες καὶ πολλὰς
 πληγὰς λαβόντες, εἰς τὸν χάρακα ἐν ἐχυρῶν χωρίῳ

κείμενον κατέφυγον καὶ τὸ λοιπὸν οὐκέτι προήεσαν εἰς μάχην. ὁ δὲ Οὐαλέριος ἐπεχείρησε μὲν ἐκπολιορκεῖν αὐτῶν τὸ στρατόπεδον, ἐκωλύθη δ' ὑπὸ τοῦ δαιμονίου. προσιώντι γὰρ αὐτῷ καὶ ἤδη ἔργον ἔχο- 1896
 5 μένω, ζόφος ἐξ οὐρανοῦ γίνεται καὶ ὄμβρος πολὺς, ἀστραπαὶ δὲ καὶ βρονταὶ σκληραὶ διασκεδασθείσης δὲ τῆς στρατιᾶς ὃ τε χειμῶν εὐθύς ἐπαύσατο καὶ πολλὴ κατέσχε τὸν τόπον αἰθρία. τοῦτό τε δὴ τὸ ἔργον ὀττευσάμενος ὁ ὕπατος, καὶ τῶν μάντεων
 10 κωλύοντων ἔτι πολιορκεῖν τὸ χωρίον, ἀποτραπείς τὴν γῆν αὐτῶν ἐκάκου, καὶ ὅση ἐπέτυχε λεία τοῖς στρατιώταις ἄπασαν ὠφελείσθαι ἐφείς, ἀπήγγεν ἐπ' οἴκου τὴν δύναμιν. Τιβερίῳ δὲ Αἰμιλίῳ διεξιόντι τὴν πολεμίαν σὺν πολλῇ καταφρονήσει κατ' ἀρχὰς
 15 καὶ οὐδὲν ἔτι προσδοκῶντι ἀντίπαλον, ἐπῆλθεν ἡ Σαβίνων δύναμις καὶ γίνεται μάχη αὐτῶν ἐκ παρατάξεως μεσοῦσης μάλιστα τῆς ἡμέρας ἀρξαμένη μέχρι δύσεως ἡλίου. σκότους δ' ἐπιλαμβάνοντος ἀνεχώρουν αἱ δυνάμεις ἐπὶ τοὺς ἑαυτῶν χάρακας
 20 οὔτε νικῶσαι οὔτε λειπόμεναι. ταῖς δ' ἐξῆς ἡμέραις νεκροὺς τε τοὺς ἑαυτῶν ἐκήδευσαν οἱ ἡγεμόνες καὶ χάρακας ἐξωρῦξαντο, καὶ γνώμας τὰς αὐτὰς εἶχον ἑκάτεροι, διὰ φυλακῆς τὰ οἰκεῖα ἔχειν καὶ μηκέτι ἄρχειν μάχης. ἔπειτα σὺν χρόνῳ τὰς σκηναὺς λύσαντες 1897
 25 ἀπήγγον τὰς δυνάμεις.

LVI. Ἐν δὲ τῷ μετὰ τούτους τοὺς ὑπάτους ἔτει, κατὰ τὴν ἑβδομηκοστὴν καὶ ὀγδόην Ὀλυμπιάδα, ἦν ἐνίκα στάδιον Παρμενίδης Ποσειδωνιάτης, Ἀθήνησι [δὲ] τὴν ἐνιαύσιον ἀρχὴν ἔχοντος Θεαγενίδου, κατε-
 30 στάθησαν ὕπατοι Ῥωμαίων Αὐλὸς Οὐεργίνιος Καϊλιμοντανὸς καὶ Τίτος Νομίκιος Πρίσκος. ἄρτι δὲ αὐτῶν τὴν ἀρχὴν παρειληφότεων, ἀγγέλλεται στρατιὰ

Οὐολούσκων πολλή παρούσα. και μετ' οὐ πολὺ τῶν
 περιπολλίων τι τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐξ ἐφόδου καταληφθὲν
 ἐκαίετο· ἦν δὲ οὐ διὰ μακροῦ τῆς Ῥώμης, και ὁ κα-
 1898 πνὸς ἠγγελλε τοῖς ἐν τῇ πόλει τὸ πάθος. τότε μὲν οὖν,
 και γὰρ ἦν ἔτι νύξ, ἱππεῖς τινὰς ἀποστείλαντες ἐπὶ 5
 κατασκοπὴν οἱ ὕπατοι και φυλακὰς καταστήσαντες
 ἐπὶ τοῖς τείχεσι και αὐτοὶ ταξάμενοι πρὸ τῶν πυλῶν
 σὺν τοῖς εὐζωνοτάτοις, ἐξεδέχοντο τὰς παρὰ τῶν ἱπ-
 πέων ἀγγελίας· ὡς δὲ ἡμέρα τε ἐγένετο, και συνή-
 θροιστο αὐτοῖς ἢ ἐν τῇ πόλει δύναμις, ἦγον ἐπὶ τοὺς 10
 πολεμίους. οἱ δὲ διαρπάσαντες και κατακαύσαντες
 τὸ φρούριον ἀπήεσαν διὰ τάχους. τότε μὲν οὖν οἱ
 ὕπατοι σβέσαντες τὰ ἔτι καιόμενα και τοῦ χωρίου
 φυλακὴν καταλιπόντες ἀπήεσαν εἰς τὴν πόλιν· ὀλί-
 γαις δ' ὕστερον ἡμέραις τὰς τε οἰκείας ἔχοντες δυνά- 15
 μεις και τὰς παρὰ τῶν συμμαχῶν ἐξήεσαν ἀμφοτέροι,
 Οὐεργίνιος μὲν ἐπὶ τὴν Αἰκανῶν, Νομίκιος δὲ ἐπὶ
 τὴν Οὐολούσκων· και αὐτοῖς ἀμφοτέροις κατὰ γνώ-
 μην τὰ τοῦ πολέμου ἐχώρησεν. Οὐεργινίῳ τε γὰρ
 Αἰκανοὶ δηοῦντι τὴν χώραν αὐτῶν οὐκ ἐτόλμησαν εἰς 20
 χεῖρας ἐλθεῖν, ἀλλὰ και λόχον τινὰ ὑποκαθίσαντες ἐν
 ὕλαις ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, οἳ ἐμελλον ἐσκεδασμένοις
 ἐπιθήσεσθαι τοῖς πολεμίους, διήμαρτον τῆς ἐλπίδος
 ταχείας γενομένης τοῖς Ῥωμαίοις αἰσθήσεως και μά-
 1899 χης καρτερᾶς, ἐξ ἧς πολλοὺς τῶν σφετέρων οἱ Αἰκα- 25
 νοὶ ἀπέβαλον· ὥστε οὐδ' εἰς πείραν ἐτέρας μάχης ἔτ'
 ἦρχοντο. Νομικίῳ τε ἄγοντι τὴν στρατιὰν ἐπὶ τὴν
 Ἀντιατῶν πόλιν, ἢ ἐν ταῖς πρώταις τότε τῶν Οὐο-
 λούσκων πόλεσιν ἦν, οὐδεμία ἠναντιώθη δύναμις,
 ἀλλ' ἀπὸ τῶν τειχῶν ἠναγκάζοντο ἕκαστοι ἀμύνεσθαι. 30
 ἐν δὲ τούτῳ ἦ τε γῆ αὐτῶν ἢ πολλὴ ἐτμήθη, και
 πολίχνη τις ἐπιθαλάττιος ἐάλω, ἢ ἐπινείῳ τε και

ἀγορᾶ τῶν εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων ἐχρῶντο, ἐκ θαλάττης τε καὶ διὰ ληστηρίων τὰς πολλὰς ἐπαγόμενοι ὠφελείας. ἀνδράποδα μὲν οὖν καὶ χρήματα καὶ βοσκήματα καὶ τοὺς ἐμπορικοὺς φόρους ἢ στρατιὰ
 5 συγχωρήσει τοῦ ὑπάτου διήρπασε· τὰ δ' ἐλεύθερα σώματα, ὅποσα μὴ ὁ πόλεμος ἐφθη διειργασμένος, ἐπὶ τὸ λαφυροπάλιον ἀπήχθη. ἐλήφθησαν δὲ καὶ νῆες τῶν Ἀντιατῶν εἰκοσι καὶ δύο μακρὰ καὶ ἄλλα νεῶν ὄπλα τε καὶ παρασκευαί. μετὰ ταῦτα κελεύ- 1900
 10 σαντος τοῦ ὑπάτου τὰς τε οἰκίας ἐνεπίμπρασαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τοὺς νεωσοίκους κατέσκαπτον καὶ τὸ τεῖχος ἤρειπον ἐκ θεμελίων· ὥστε μηδ' ἀπελθόντων σφῶν χρηστὸν ἔτι τοῖς Ἀντιάταις εἶναι τὸ φρούριον. ταῦτά τε δὴ ἐπράχθη χωρὶς ἐκατέρω τῶν ὑπάτων,
 15 καὶ ἀμφοτέροις ἔτι κοινὴ στρατεία τοῖς ἀνδράσιν ἐπὶ τὴν Σαβίνων γῆν, ἣν δηώσαντες ἀπήγον ἐπ' οἴκου τὴν δύναμιν, καὶ ὁ ἐνιαυτὸς οὗτος ἐτελεύτα.

LVII. Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει Τίτου Κοιντίου Καπετωλίνου καὶ Κοίντου Σερουιλίου Πρίσκου τὴν ὑπατον
 20 ἀρχὴν παρειληφότων, ἣ τε οἰκεία δύναμις Ῥωμαίων ἅπασα ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν, καὶ τὰ συμμαχικὰ ἐκούσια παρῆν, πρὶν ἐπαγγελθῆναι αὐτοῖς στρατείαν. καὶ 1901
 μετὰ τοῦτο εὐχὰς τε ποιησάμενοι τοῖς θεοῖς οἱ ὑπατοι καὶ καθήραντες τὸν στρατὸν ἐξήεσαν ἐπὶ τοὺς
 25 πολεμίους. Σαβίνοι μὲν οὖν, ἐφ' οὓς ὁ Σερουίλιος ἤλασεν, οὗτ' εἰς μάχην κατέστησαν, οὗτ' ἐξῆλθον εἰς τὴν ὑπαιθρον· μένοντες δ' ἐν τοῖς φρουρίοις, ἠνείχοντο γῆς τε αὐτοῖς ἐκτεμνομένης καὶ οἰκιῶν ἐμπιπραμένων θεραπείας τε αὐτομολούσης· ὥστε κατὰ
 30 πολλὴν εὐπέτειαν ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν τοὺς Ῥωμαίους ὠφελείαις τε βαρεῖς καὶ ἀντήμασι λαμπροῦς, καὶ ἣ μὲν Σερουιλίου στρατεία τοῦτ' ἔσχε

τὸ τέλος· οἱ δὲ σὺν τῷ Κοιντίῳ στρατεύσαντες ἐπὶ
 τε Αἰκανοὺς καὶ Οὐολούσκους· συνεληλύθεσαν γὰρ
 εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἔθνῶν οἱ
 προαγωνιούμενοι τῶν ἄλλων, καὶ πρὸ τῆς Ἀντιατῶν
 1902 πόλεως ἀντεστρατοπεδεύσαντο· θάπτον ἢ βάδην χω- 5
 ροῦντες ἐπιφαίνονται αὐτοῖς· καὶ οὐ πολὺν τόπον
 τοῦ χάρακος αὐτῶν ἀποσχόντες, ἐν ᾧ πρῶτον ὤφθη-
 σάν τε καὶ εἶδον ἐκείνους χωρίῳ ταπεινῷ ὄντι τὰς
 ἀποσκευὰς ἔθεντο, τοῦ μὴ δεδοικέναι τὰ πολέμια
 πλήθει μακρῷ προὔχοντα δόξαν ποιῆσαι βουλόμενοι. 10
 ὡς δ' εὐτρεπῆ τὰ εἰς μάχην ἑκατέροις ἅπαντα ἦν,
 ἐξήεσαν εἰς τὸ πεδῖον, καὶ συμπεσόντες ἠγωνίζοντο
 μέχρι μεσοῦσης ἡμέρας οὔτε εἰκοντες τοῖς πολεμίοις
 οὔτε ἐπιβαίνοντες, ἀεὶ τε τὸ κάμνον μέρος ἀνισοῦν-
 τες τοῖς ἐπὶ ταῖς ἐφεδρειαῖς τεταγμένοις ἑκάτεροι. ἐν 15
 δὲ τούτῳ μάλιστα οἱ Αἰκανοὶ καὶ Οὐολοῦσκοι πλήθει
 τῶν Ῥωμαίων προὔχοντες ἀνέφερον καὶ περιῆσαν,
 τῶν πολεμίων οὐκ ἔχόντων ἴσον τῇ προθυμίᾳ τὸ
 πλῆθος. ὁ δὲ Κοίντιος ὄρων νεκρούς τε πολλοὺς
 τῶν σφετέρων καὶ τῶν περιόντων τοὺς πλείους 20
 τραυματίας, ἐμέλλησε μὲν ἀνακαλεῖσθαι τὴν δύναμιν,
 δεῖσας δὲ μὴ δόξαν παράσχη τοῖς πολεμίοις φυγῆς
 1903 παρακινδυνευτέον σφίσιν εἶναι ἔγνω. ἐπιλεξάμενος
 δὲ τῶν ἰππέων τοὺς κρατίστους κατὰ τὸ δεξιὸν ἔ-
 μάλιστα ἔκαμνον τοῖς σφετέροις παρεβόηθει. καὶ τὰ 25
 μὲν ἐπιτιμῶν τοῖς ἠγεμόσιν αὐτοῖς τῆς ἀνανδρίας, τὰ
 δ' ὑπομιμνήσκων τῶν προτέρων ἀγώνων, τὰ δὲ τὴν
 αἰσχύνην ἐπιλεγόμενος καὶ τὸν κίνδυνον, ὃς κατα-
 λήψεσθαι αὐτοὺς ἔμελλεν ἐν τῇ φυγῇ, τελευτῶν
 εἶπεν οὐκ ἀληθές, ὃ μάλιστα μὲν τοῖς σφετέροις θάρ- 30
 σος παρέστησε, τοῖς δὲ πολεμίοις δέος. ἔφη γὰρ ὅτι
 θάτερον αὐτῶν ἤδη κέρας ἐξέωσε τοὺς πολεμίους καὶ

ἔγγυς ἦδη ἐστὶ τοῦ ἐκείνων χάρακος. ταῦτ' εἰπὼν ἐνσείει τοῖς πολεμίοις, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ ἵππου σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐπιλέκτοις τῶν ἱππέων συστάδην ἐμάχετο. ἐκ δὲ τούτου τόλμα τις ἐμπίπτει τοῖς
 5 κάμνουσι τέως, καὶ ὠθοῦνται ἅπαντες ὥσπερ ἕτεροί τινες γεγονότες· καὶ οἱ Οὐολούσκοι, τῆδε γὰρ ἐκεῖνοι ἐτάξαντο, μέχρι πολλοῦ διακαρτερήσαντες ἐνέκλιναν. ὡς δὲ τούτους ὁ Κόλντιος ἀπεώσατο, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον παρήλαυνεν ἐπὶ τὴν ἑτέραν τάξιν, καὶ
 10 ἐδείκνυε τοῖς ἐκεῖ πεζοῖς τὸ ἠττώμενον τῶν πολεμίων 1904 μέρος, καὶ παρεκελεύετο μὴ λείπεσθαι ἀρετῇ τῶν ἑτέρων.

LVIII. Καὶ μετὰ τοῦτο οὐδὲν ἔτι διέμενε τῶν πολεμίων, ἀλλὰ πάντες εἰς τὸν χάρακα ξυνέφυγον. οὐ
 15 μέντοι δίωξις γε αὐτῶν ἐπὶ πολὺ ἐγένετο, ἀλλ' εὐθύς οἱ Ῥωμαῖοι ἀπετράποντο, ὑπὸ κόπου τὰ σώματα παρειμένοι καὶ οὐδὲ τὰ ὄπλα ἔτι ὅμοια ἔχοντες. ὀλίγων δὲ διελθουσῶν ἡμερῶν, ἃς ἐσπείσαντο ταφῆς τε τῶν οἰκείων νεκρῶν καὶ θεραπείας τῶν κεκμηκότων
 20 ἔνεκα, παρεσκευασμένοι τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἔλλειποντα, ἑτέραν ἠγωνίσαντο μάχην περὶ τῷ [τῶν] Ῥωμαίων χάρακι. προσελθούσης γὰρ ἄλλης δυνάμεως τοῖς Οὐολούσκοις τε καὶ Αἰκανοῖς ἐκ τῶν πέριξ χωρίων οὐ διὰ μακροῦ ὄντων, ἐπαρθεῖς ὁ στρατηγὸς
 25 αὐτῶν, ὅτι καὶ πενταπλάσιοι τῶν πολεμίων ἦσαν οἱ σφέτεροι, τὴν τε παρεμβολὴν τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἐν ἐχυρῷ οὔσαν ὄρων, κράτιστον ὑπέλαβεν εἶναι καιρὸν 1905 ἐπιχειρεῖν αὐτοῖς. ἐνθυμηθεῖς δὲ ταῦτα περὶ μέσας νύκτας ἤγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὸν χάρακα τῶν Ῥω-
 30 μαίων, καὶ κύκλῳ περιστήσας ἐφρούρει μὴ λάθοιεν ἀπίοντες. ὁ δὲ Κόλντιος, ὡς ἔμαθε τῶν πολεμίων τὸ πλῆθος, ἀγαπητῶς ἐδέξατο καὶ περιμείνας,

ἕως ἡμέρα τε ἐγένετο καὶ ὄρα πληθυνούσης μάλι-
 στα ἀγορᾶς, κάμνοντας ἤδη τοὺς πολεμίους αἰσθό-
 μενος ὑπὸ τε ἀγρυπνίας καὶ ἀκροβολισμῶν, καὶ
 οὐ κατὰ λόχους οὐδὲ ἐν τάξει προσάγοντας, ἀλλὰ
 πολλαῆν κεχυμένους καὶ σποράδας, ἀνοίξας τὰς πύ- 5
 λας τοῦ χάρακος ἐξέδραμεν ἅμα τοῖς ἐπιλέκτοις τῶν
 ἱππέων· καὶ οἱ πεζοὶ πυκνώσαντες τοὺς λόχους ἠκο-
 λούθουν. οἱ δὲ Οὐλοῦσχοι καταπλαγέντες αὐτῶν
 τὸ θράσος, καὶ τὸ μανικὸν τῆς ἐφόδου βραχὺν ἀνα-
 σχόμενοι χρόνον, ἀνακρούονται [τε] καὶ [ἅμα] ὑπο- 10
 χωροῦσιν ἀπὸ τοῦ χάρακος καί, ἦν γὰρ τις οὐ πρόσω
 τοῦ στρατοπέδου λόφος ὑψηλὸς ἐπιεικῶς, εἰς τοῦτον
 1906 [οὖν] ἀνατρέχουσιν ὡς ἀναπαυσόμενοι τε αὐτίς καὶ
 εἰς τάξιν καταστησόμενοι. ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτοῖς ἐξε-
 γένετο καταστῆναί τε καὶ ἑαυτοὺς ἀναλαβεῖν, ἀλλ' 15
 ἐκ ποδὸς ἠκολούθησαν αὐτοῖς οἱ πολέμιοι πιλήσαντες
 ὡς μάλιστα ἦν δυνατὸν τοὺς λόχους, ἵνα μὴ κα-
 ταφραχθῶσι πρὸς ἄναντες χωρίον βιαζόμενοι. καὶ
 γίνεται μέγας ἀγὼν ἐπὶ πολὺ μέρος τῆς ἡμέρας,
 νεκροὶ τε πίπτουσι πολλοὶ ἀφ' ἑκατέρων. καὶ Οὐο- 20
 λουῦσχοι πλήθει τε ὑπερέχοντες καὶ τὸ ἐκ τοῦ τόπου
 προσειληφότες ἀσφαλές, οὐδαιτέρου τούτων οὐδὲν
 ἀγαθὸν ἀπήλαυσαν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων προθυ-
 μίας καὶ ἀρετῆς ἐκβιασθέντες τὸν τε λόφον ἐξέλιπον
 καὶ ἐπὶ τὸν χάρακα φεύγοντες οἱ πολλοὶ ἀπέθνησκον. 25
 οὐ γὰρ εἴασαν αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι διώκοντες, ἀλλ' ἐκ
 ποδὸς ἠκολούθησαν καὶ οὐ πρότερον ἀπετράποντο, ἢ
 τὴν παρεμβολὴν αὐτῶν ἐλεῖν κατὰ κράτος. γενόμενοι
 δὲ σωμάτων τε [ἐγκρατεῖς καὶ] ὅσα ἐγκατελήφθη τῷ
 χάρακι καὶ ἱππων καὶ ὀπλων καὶ χρημάτων παμπόλ- 30
 1907 λων κύριοι, τὴν μὲν νύκτα ἐκείνην αὐτόθι κατεστρα-
 τοπέδευσαν, τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τὰ εἰς πολιορκίαν

ἐπιτήδεια παρεσκευασμένους ὁ ὕπατος ἐπὶ τὴν Ἀν-
 τιατῶν πόλιν οὐ πλείω ἀπέχουσιν τριάκοντα στα-
 δίων ἤγε τὴν δύναμιν. ἔτυχον δὲ φυλακῆς ἕνεκα
 τοῖς Ἀντιάταις Αἰκανῶν τινες ἐπίκουροι παρόντες
 5 καὶ φυλάττοντες τὰ τεῖχη· οἳ τότε δεισάντες τὸ Ῥω-
 μαίων τολμηρὸν δρασμὸν ἐκ τῆς πόλεως ἐπεχείρουν
 ποιεῖσθαι. γενομένης δὲ τοῖς Ἀντιάταις γνώσεως,
 κωλυόμενοι πρὸς αὐτῶν ἀπιέναι γνώμην ἐποιοῦντο
 παραδοῦναι Ῥωμαίοις ἐπιούσιν τὴν πόλιν. τοῦτο μα-
 10 θόντες ἐκ μηνύσεως οἱ Ἀντιάται τῷ τε καιρῷ εἰκονσι,
 καὶ κοινῇ μετ' ἐκείνων βουλευσάμενοι παραδιδόασιν
 τῷ Κοιντῷ τὴν πόλιν, ἐφ' ᾧ Αἰκανοὺς μὲν ὑπο-
 σπόνδους ἀπελθεῖν, Ἀντιάτας δὲ φρουρὰν δεῖξασθαι
 καὶ τὰ κελευόμενα ὑπὸ Ῥωμαίων ποιεῖν. ἐπὶ τούτοις
 15 κύριος γενόμενος τῆς πόλεως ὁ ὕπατος, καὶ λαβὼν
 ὀψώνιά τε καὶ τᾶλλα ὄσων ἔδει τῇ στρατιᾷ καὶ φρου- 1908
 ρὰν ἐγκαταστήσας, ἀπῆγε τὴν δύναμιν· ἀνθ' ὧν
 αὐτὸν ἡ βουλὴ ὑπαντήσει τε φιλανθρωπῶς ἐδέξατο,
 καὶ θριάμβου πομπῇ ἐτίμησεν.

20 LVIII. Ἐν δὲ τῷ μετὰ τούτους ἔτει ὕπατοι μὲν
 ἦσαν Τιβέριος Αἰμίλιος τὸ δεύτερον καὶ Κόιντος Φά-
 βιος, ἐνὸς τῶν τριῶν ἀδελφῶν υἱὸς τῶν ἡγησαμένων
 τε τῆς ἀποσταλείσης φρουρᾶς εἰς Κορμέραν, καὶ
 διαφθαρέντων ἐκεῖ σὺν τοῖς πελάταις. ἡ δὲ βουλὴ,
 25 τῶν δημάρχων ἀνακινούντων πάλιν τὸ πλῆθος ἐπὶ
 τῇ κληρουχίᾳ, καὶ συναγωνιζομένου θατέρου τῶν
 ὑπάτων αὐτοῖς Αἰμιλλίου, δόγμα ἐπεκύρωσε, θεραπεῦ-
 σαι τε καὶ ἀναλαβεῖν τοὺς πένητας βουλομένη, δια-
 νεμαί τινὰ μοῖραν αὐτοῖς ἐκ τῆς Ἀντιατῶν χώρας,
 30 ἣν τῷ προτέρῳ ἔτει δόρατι ἐλόντες κατέσχον. καὶ
 ἀπεδείχθησαν ἡγεμόνες τῆς κληρουχίας Τίτος Κοίν-
 τιος Καπιτωλῖνος, ᾧ παρέδοσαν Ἀντιάται σφᾶς

909 αὐτούς, καὶ σὺν αὐτῷ Λεύκιος Φούριος καὶ Αὐλὸς
 Οὐεργίνιος. ἦν δ' οὐκ ἀγαπῶσι τοῖς πολλοῖς καὶ
 πένησι Ῥωμαίων ἢ διανομὴ τῆς χώρας ὡς ἀπελαννο-
 μένοις τῆς πατρίδος, ὀλίγων τε ἀπογραψαμένων ἐδοξε
 τῇ βουλῇ, ἐπειδὴ οὐκ ἀξιόχρεως ἦν ὁ ἀπόστολος, 5
 ἐπιτρέψαι Λατίνων τε καὶ Ἑρνίκων τοῖς βουλομένοις
 τῆς ἀποικίας μετέχειν. οἱ μὲν δὴ εἰς Ἄντιον ἀπο-
 σταλέντες κατένεμον τὴν γῆν τοῖς σφετέροις, μοιρᾶν
 τινα ἐξ αὐτῆς τοῖς Ἀντιάταις ὑπολειπόμενοι. ἐν δὲ
 τῷ μεταξὺ χρόνῳ στρατεία τῶν ὑπάτων ἀμφοτέρων 10
 ἐγένετο, Αἰμιλίου μὲν εἰς τὴν Σαβίνων χώραν, Φα-
 βίου δὲ εἰς τὴν Αἰκανῶν. καὶ τῷ μὲν Αἰμιλίῳ πο-
 λὺν ἐν τῇ πολεμίᾳ μείναντι χρόνον οὐδεμίᾳ δύνα-
 1910 μιν ὑπήντησε μαχουμένη περὶ τῆς γῆς· ἀλλ' ἀδεῶς 15
 αὐτὴν κείρας ἐπειδὴ καθῆκεν ὁ χρόνος τῶν ἀρχαιρε-
 σίων ἀπῆγε τὰς δυνάμεις. Φαβίῳ δὲ Αἰκανοὶ πρὶν
 εἰς ἀνάγκην ἐλθεῖν στρατιᾶς διαφθοραεῖσης ἢ τειχῶν
 ἀλισκομένων ἐπεκηρυκίσαντο περὶ διαλλαγῶν καὶ
 φιλίας. ὁ δ' ὑπατος δύο τε μηνῶν τροφὰς τῇ στρα-
 20 τιᾷ καὶ δύο χιτῶνας κατ' ἄνδρα καὶ ἀργύριον εἰς 20
 ὀψωνιασμὸν ἑξαμήνου καὶ εἴ τι ἄλλο κατήπειγεν
 εἰσπραξάμενος, ἀνοχὰς ἐποιήσατο πρὸς αὐτούς, ἕως
 ἂν εἰς Ῥώμην ἀφικόμενοι παρὰ τῆς βουλῆς εὕρωται
 τὰς διαλύσεις. ἢ μέντοι βουλὴ ταῦτα μαθούσα τῷ
 Φαβίῳ ἐπέτρεψεν αὐτοκράτορι διαλύσασθαι πρὸς 25
 τοὺς Αἰκανοὺς, ἐφ' οἷς ἂν αὐτὸς προαιρηῖται. μετὰ
 τοῦτο συνθῆκαι γίνονται ταῖς πόλεσι μεσιτεύσαντος
 αὐτὰς τοῦ ὑπάτου τοιαῖδε· Αἰκανοὺς εἶναι Ῥωμαίων
 ὑπηκόους πόλεις τε καὶ χώρας τὰς ἑαυτῶν ἔχοντας,
 ἀποστέλλειν δὲ Ῥωμαίοις μηδὲν ὅτι μὴ στρατιάν, ὅταν 30
 αὐτοῖς παραγγελθῇ, τέλεσι τοῖς ἰδίῳις ἐκπέμποντας
 1911 [αὐτάς]. ταῦτα συνθέμενος ἀπῆγε τὴν δύναμιν Φά-

βιος καὶ τὰς εἰς τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν ἀρχὰς ἅμα τῷ
συννυπάτῳ κατέστησεν

LX. Ἦσαν δ' οἱ ὑπ' αὐτῶν ἀποδειχθέντες ὕπα-
τοι Σπόριος Ποστόμιος Ἀλβίνος, καὶ Κόιντος Σερουί-
5 λιος Πρίσκος τὸ δεύτερον. ἐπὶ τούτων ἔδοξαν Αἰκα-
νοὶ παραβαίνειν τὰς πρὸς Ῥωμαίους νεωστὶ γενομένας
ὁμολογίας ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας· Ἀντιατῶν ὅσοι μὲν
εἶχον ἐφέστια καὶ κλήρους ἔμειναν ἐν τῇ γῇ, τὰ τε
ἀπομερισθέντα σφίσι καὶ τὰ ὑπὸ τῶν κληρούχων
10 ἀφαιρεθέντα κτήματα γεωργοῦντες ἐπὶ ρηταῖς τισι
καὶ τεταγμέναις μοίραις, ἃς ἐκ τῶν καρπῶν αὐτοῖς
ἐτέλουν· οἷς δ' οὐδὲν τούτων ἦν ἐξέλιπον τὴν πόλιν,
καὶ ὑποδεχομένων αὐτοὺς προθύμως τῶν Αἰκανῶν,
ἐκεῖθεν ὀρμώμενοι τοὺς Λατίνων ἀγροὺς ἐλήστευον.
15 ἐκ δὲ τούτου καὶ τῶν Αἰκανῶν ὅσοι τολμηροὶ τε καὶ 191
ἄποροι ἦσαν συνελάμβανον αὐτοῖς τῶν ληστηρίων.
ταῦτα Λατίνων ἀποδυναμμένων ἐπὶ τῆς βουλῆς, καὶ
ἀξιούντων ἢ στρατιὰν πέμπειν, ἢ συγχωρῆσαι σφί-
σιν αὐτοῖς τοὺς ἄρξαντας πολέμου ἀμύνασθαι, μα-
20 θόντες οἱ σύεδροι στρατιὰν μὲν οὐτ' αὐτοὶ ἐψηφί-
σαντο πέμπειν οὔτε Λατίνοις ἐπέτρεψαν ἐξάγειν,
πρεσβευτὰς δὲ ἐλόμενοι τρεῖς, ὧν ἠγεῖτο Κόιντος
Φάβιος ὁ τὰς πρὸς τὸ ἔθνος συνθήκας ποιησάμενος,
ἐντολὰς αὐτοῖς δόντες πυνθάνεσθαι παρὰ τῶν ἠγου-
25 μένων τοῦ ἔθνους, πότερα κοινῇ γνώμῃ τὰ ληστήρια
ἐξαποστέλλουσιν εἰς τε τὴν τῶν συμμάχων καὶ εἰς
τὴν τῶν Ῥωμαίων γῆν· ἐγένοντο γάρ τινες καὶ εἰς
αὐτὴν καταδρομαὶ τῶν φυγάδων· ἢ τῶν πραττομέ-
νων οὐδενός ἐστι τὸ κοινὸν αἴτιον· καὶ ἐὰν φῶσιν
30 ἰδιωτῶν ἔργα εἶναι μὴ ἐπιτρέψαντος τοῦ δήμου, τὰ
τε ἠρπασμένα ἀπαιτεῖν καὶ τοὺς ἐργασαμένους τὰδι-
κῆματα ἐκδότους· ἄγειν ἀφικομένων δὲ τῶν πρε- 1915

σβευτῶν ἀκούσαντες τοὺς λόγους οἱ Αἰκανοί, πλα-
 γίας αὐτοῖς ἔδοσαν ἀποκρίσεις, τὸ μὲν ἔργον οὐκ ἀπο-
 κοινῆς λέγοντες γνώμης γεγυμέναι, τοὺς δὲ δράσαν-
 τας οὐκ ἀξιούντες ἐκδιδόναι, πόλιν τε ἀπολωλεκότας
 καὶ ἀλήτας γεγυμένους σφῶν τε ἐν τῇ πενίᾳ ἰκέτας. ἐφ' 5
 οἷς ὁ Φάβιος ἀγανακτῶν καὶ τὰς ψευθεΐσας πρὸς αὐτῶν
 ὁμολογίας ἀνακαλούμενος, ὡς εἶδεν εἰρωνευομένους
 τοὺς Αἰκανοὺς καὶ εἰς βουλήν χρόνον αἰτουμένους
 ξενισμοῦ τε χάριν ἐπικατέχοντας αὐτόν, ὑπέμεινέ τε
 κατοπιεῦσαι τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα βουλόμενος 10
 καὶ διεξιῶν πάντα τόπον κατὰ πρόφασιν θεωρίας δη-
 μόσιόν τε καὶ ἱερόν, τὰ τε ἐργαστήρια πλήρη ὄρων
 ἅπαντα πολεμικῶν ὄπλων, τῶν μὲν ἤδη συντετε-
 λεσμένων, τῶν δ' ἔτι ἐν χερσὶν ὄντων, ἔγνω τὴν
 διάνοιαν αὐτῶν. καὶ ἀφικόμενος εἰς τὴν Ῥώμην 15
 ἀπήγγειλε πρὸς τὴν βουλήν ἃ τε ἤκουσε καὶ ἃ εἶδε.
 914 κακέινη οὐδὲν ἔτι ἐνδοιάσασα τοὺς εἰρηνοδίκας ἐψη-
 φίσατο πέμπειν καταγγέλλοντας Αἰκανοῖς τὸν πόλε-
 μον, εἰ μὴ τοὺς τε Ἀντιατῶν φυγάδας ἀπελάσωσιν
 ἐκ τῆς πόλεως καὶ δίκας τοῖς ἠδίκημένοις ὑπόσχων- 20
 ται. οἱ δὲ Αἰκανοὶ θρασυτέρας πρὸς τοὺς ἄνδρας
 ἐποιήσαντο τὰς ἀποκρίσεις, καὶ τὸν πόλεμον οὐκ ἀκού-
 σιοι δέχεσθαι ὡμολόγησαν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐξεγένετο
 Ῥωμαίοις στρατιὰν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ ἐπ' αὐτοὺς
 ἀποστεῖλαι, εἴτε τοῦ δαιμονίου κωλύοντος, εἴτε διὰ 25
 τὰς νόσους, αἱ κατέσχον τὴν πληθὺν ἐπὶ πολὺ μέρος
 τοῦ ἔτους· ἀλλὰ φυλακῆς ἕνεκα τῶν συμμάχων ὀλίγη
 τις ἐξεληθοῦσα δύναμις, ἧς ἠγεῖτο Κόιντος Σερουίλιος
 ἄτερος τῶν ὑπάτων, ἐν τοῖς Λατίνων ὄροις διέτρι-
 ψεν. ἐν δὲ τῇ πόλει τὸν νεῶν τοῦ Πιστίου Διὸς 30
 Σπόριος Ποστόμιος ὁ συνύπατος αὐτοῦ καθιέρωσε
 μνηρὸς Ἰουνίου ταῖς καλουμέναις Νῶναις ἐπὶ τοῦ

Ἐνναλλίου λόφου, κατασκευασθέντα μὲν ὑπὸ τοῦ τελευταίου βασιλέως Ταρκυνίου, τῆς δὲ νομιζομένης παρὰ Ῥωμαίοις ἀνιερώσεως οὐ τυχόντα ὑπ' ἐκείνου. τότε δὲ τῇ βουλῇ δόξαν, ὁ Ποστώμιος ἔλαβεν αὐτοῦ
 5 τὴν ἐπιγραφὴν. ἄλλο δὲ οὐδὲν ἐπὶ τῶν ὑπάτων τούτων λόγου ἄξιον ἐπράχθη.

LXI. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐνάτης καὶ ἑβδομηκοστῆς Ὀλυμπιάδος, ἦν ἐνίκᾳ Ξενοφῶν Κορίνθιος ἄρχοντας Ἀθήνησιν Ἀρχεδημίδου, παραλαμβάνουσι τὴν ὑπα-
 10 τείαν Τίτος Κόιντιος Καπιτωλίνος καὶ Κόιντος Φάβιος Οὐιβουλανός· Κόιντιος μὲν τὸ τρίτον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀποδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου, Φάβιος δὲ τὸ δεύτερον. οἷς ἡ βουλὴ ἀμφοτέροις στρατιάς μεγάλας καὶ εὖ παρεσκευασμένας παραδοῦσα ἐξέπεμψε. Κόιν-
 15 τιος μὲν οὖν ἐτάχθη φυλάττειν τὴν σφετέραν γῆν ὅση τοῖς πολεμίοις ὄμορος ἦν, Φάβιος δὲ τὴν Αἰκανῶν θροῦν· καὶ καταλαμβάνει τοὺς Αἰκανοὺς ἐπὶ τοῖς μεθορίοις ὑπομένοντας αὐτὸν σὺν δυνάμει πολλῇ. καὶ ἐπειδὴ τὰς παρεμβολὰς ἐν τοῖς κρατίστοις ἐκάτε-
 20 ροι χωρίοις κατεστήσαντο, προήεσαν εἰς τὸ πεδίου Αἰκανῶν προκαλεσαμένων καὶ ἀρξάντων τῆς μάχης, καὶ διέμειναν ἐπὶ πολὺ τῆς ἡμέρας ἐκθύμως καὶ φιλοπόνως ἀγωνιζόμενοι, καὶ τὸ νικᾶν οὐ παρ' ἄλλον τινὰ ἢ παρ' ἑαυτὸν ἕκαστος τιθέμενος. ὡς δὲ τὰ ξίφη
 25 τοῖς πλείοσιν αὐτῶν διὰ τὰς συνεχεῖς πληγὰς ἄχρηστα ἐγεγόνει, σημηνάντων τὸ ἀνακλητικὸν τῶν ἡγεμόνων ἀπῆλθον ἐπὶ τοὺς χάρακας. καὶ μετὰ τοῦτο τὸ ἔργον ἄγων μὲν ἐκ παρατάξεως οὐκέτ' αὐτῶν ἐγένετο, ἀκροβολισμοὶ δὲ τινες καὶ συμπλοκαὶ ψιλῶν περὶ τε ὕδασι
 30 καὶ ἐν ἀγορᾷ παραπομπαῖς συνεχεῖς· κἂν τούτοις μέντοι τὰ πολλὰ ἦσαν ἰσόρροποι. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐγένετο χρόνῳ μοῖρᾴ τις ἀπὸ τῆς Αἰκανῶν στρατιάς

παρελθοῦσα καθ' ἐτέρας ὁδοὺς ἀφυλάκτους, ἐνέβα-
 λεν εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν, ἣ πλεῖστον ἀφειστήκει τῆς
 ὁμόρου καὶ διὰ τοῦτο ἀφύλακτος ἦν· ἐξ ἧς ἀνθρώπους
 τε πολλοὺς συνήρπασε καὶ χρήματα, λαθοῦσά τε τοὺς
 σὺν τῷ Κοιντίῳ περιπόλους τῆς σφετέρας γῆς ἀπῆλ- 5
 θεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. τοῦτο συνεχῶς ἐγίνετο καὶ πολλὴν
 παρείχεν αἰσχύνην τοῖς ὑπάτοις. ἔπειτα μαθὼν διὰ
 κατασκόπων τε καὶ αἰχμαλώτων ὁ Φάβιος ἐξεληλυ-
 θυῖαν ἐκ τοῦ χάρακος τῶν Αἰκανῶν τὴν κρατίστην
 δύναμιν, ἐν τῇ παρεμβολῇ καταλιπὼν τοὺς πρεσβυτά- 10
 τούς αὐτὸς ἐξῆλθε νύκτωρ ἰππέων ἐπαγόμενος καὶ
 τοῦ πεζοῦ τὸ ἀκμαιοτάτον. οἱ μὲν οὖν Αἰκανοὶ διηρ-
 18 πακότες τὰ χωρία οἷς ἐνέβαλον ἀπήεσαν, ἐπαγόμενοι
 πολλὰς ὠφελείας· ὁ δὲ Φάβιος οὐ πολὺ προελθοῦσιν
 αὐτοῖς ἐπιφαίνεται καὶ τὴν τε λείαν ἀφαιρεῖται καὶ 15
 μάχῃ τοὺς ὑπομείναντας νικᾷ γενομένους ἄνδρας
 ἀγαθούς· οἱ δὲ λοιποὶ σποράδες ἐμπειρία ὁδῶν λα-
 θόντες τοὺς διώκοντας κατέφυγον εἰς τὸν χάρακα.
 ἐπεὶ δὲ ταύτῃ ἀνεκρούσθησαν οἱ Αἰκανοὶ τῇ συμφορᾷ
 παρὰ δόξαν σφίσι γενομένη, λύσαντες τὴν παρεμβο- 20
 λὴν ὑπὸ νύκτα ᾤχοντο καὶ οὐκέτι τὸ λοιπὸν ἐξῆεσαν
 ἐκ τῆς πόλεως· ἀλλ' ἠνείχοντο σίτον τε ὅς ἐν ἀκμῇ
 τότε ἦν συγκομιζόμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ ἀγέ-
 λας βοσκημάτων ἀπελαννομένας ὀρῶντες, χρήματά
 τε διαρπαζόμενα καὶ αὐτὰς πυρὶ διδομένας καὶ αἰχμα- 25
 λώτους πολλοὺς ἀγομένους. τοῦτο διαπραξάμενος ὁ
 Φάβιος, ἐπειδὴ παραδοῦναι τὰς ἀρχὰς ἐτέροις ἔδει,
 τὴν δύναμιν ἀναστήσας ἀπῆγε· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ Κόιν-
 τιος ἐποίησε.

LXII. Ἀφικόμενοι δ' εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέδειξαν 30
 19 ὑπάτους Αὐλὸν Ποστόμιον Ἄλβον καὶ Σερούιον Φού-
 ριον. οἱ μὲν δὴ νεωστὶ παρελήφεσαν τὴν ἀρχὴν· παρὰ

δὲ τῶν συμμάχων Λατίνων ἄγγελοι Ῥωμαίοις κατὰ
 σπουδὴν διαπεμφθέντες ἤκον. οὗτοι καταστάντες ἐπὶ
 τὴν βουλὴν διεσάφουν Ἀντιατῶν τὰ πράγματα οὐ
 βέβαια εἶναι, κρύφα τε διαπρεσβευομένων πρὸς ἀν-
 5 τοὺς Αἰκανῶν καὶ ἀναφανδὸν εἰσιόντων εἰς τὴν πόλιν
 ἀγορᾶς προφάσει πολλῶν Οὐολούσκων, οὓς ἐπήγοντο
 οἱ πρότερον ἐκλιπόντες τὴν πόλιν Ἀντιατῶν ὅτ' ἐκλη-
 ρουχεῖτο διὰ πενίαν καὶ πρὸς Αἰκανοὺς ἀπαντο-
 μολήσαντες, ὥσπερ ἔφην. συνδιεφθάρθαι τε τοῖς
 10 ἐπιχωρίοις ἅμα ἤγγελλον καὶ τῶν ἐποίκων συχνοὺς·
 καὶ εἰ μὴ προκαταληφθῆσονται φυλακῇ ἀξιόχρεω,
 ἀναστήσεσθαι τινα ἔλεγον κἀκεῖθεν ἀπροσδόκητον
 Ῥωμαίοις πόλεμον. τούτων οὐ πολλῶ ὕστερον ἕτεροι
 πεμφθέντες ὑπὸ Ἑρνίκων ἤγγελλον ἐξεληλυθῆναι με- 192
 15 γάλην δύναμιν Αἰκανῶν καὶ ἐγκαθεξομένην ἐν τῇ σφε-
 τέρα γῆ φέρειν τε πάντα καὶ ἄγειν, στρατεύειν δὲ ἅμα
 τοῖς Αἰκανοῖς καὶ Οὐολούσκους τὴν πλειῶ τοῦ στρα-
 τοῦ μοῖραν παρεχομένους. πρὸς ταῦτα ἐψηφίσατο ἡ
 βουλὴ τοῖς μὲν Ἀντιατῶν ταράττουσι τὰ πράγματα·
 20 ἤκον γὰρ ἀπολογησόμενοι τινες ἐξ αὐτῶν καὶ κατα-
 φανεῖς ἐγένοντο οὐδὲν ὑγιᾶς φρονούντες· φυλακὴν
 ἑτέραν πέμψαι, ἣ ἔμελλε δι' ἀσφαλείας ἕξειν τὴν
 πόλιν· ἐπὶ δὲ Αἰκανοὺς ἄγειν τὴν στρατιάν τὸν ἕτε-
 ρον τῶν ὑπάτων Σερούιον Φούριον· καὶ ἐγένετο
 25 ταχεῖα ἀμφοῖν ἡ ἕξοδος. οἱ δὲ Αἰκανοὶ μαθόντες ἐξε-
 ληλυθυῖαν τὴν Ῥωμαίων στρατιάν, ἀναστάντες ἐκ
 τῆς Ἑρνίκων ἐχώρουν αὐτοῖς ὁμόσει. ἐπεὶ δὲ εἶδον
 ἀλλήλους, ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν οὐ πολὺ διαστάν-
 τες κατεστρατοπέδευσαν· τῇ δ' ἐξῆς ἐπὶ τὸν χάρακα
 30 τῶν Ῥωμαίων οἱ πολέμοι ἤκον διάπειραν αὐτῶν τῆς
 γνώμης ληφόμενοι. ὥς δ' οὐκ ἐξήεσαν εἰς μάχην,
 ἀκροβολισμοῖς χρησάμενοι καὶ οὐδὲν ἀξιόλογον δρά- 1921

σαντες σὺν μεγάλῳ ἀυχήματι ἀπῆλθον. ὁ μέντοι Ῥωμαίων ὕπατος ἐκλιπὼν τὸν χάρακα τῇ ἐπιούσῃ· τὸ γὰρ χωρίον οὐ λίαν ἀσφαλὲς ἦν· μετεστρατοπεδεύσατο ἐν ἐπιτηδειοτέρῳ, ἐνθα τάφρον τε ἀρῦξάτο βαθυτέραν καὶ χάρακα ἐβάλετο ὑψηλότερον. τοῖς δὲ 5 πολεμίοις ταῦτα ὀρώσι πολὺ θράσος προσεγένετο· καὶ ἔτι μᾶλλον, ἐπειδὴ σύμμαχος αὐτοῖς ἀφίκετο στρατιὰ παρὰ τοῦ Οὐολούσκων τε καὶ Αἰκανῶν ἔθνους, οὐδὲν ἔτι διαμελλήσαντες ἐπῆγον τῷ Ῥωμαίων χάρακι.

10

LXIII. Ὁ δὲ ὕπατος ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐκ ἀξιόμαχος ἔσται ἢ σὺν αὐτῷ δύναμις ἀγωνιζομένη πρὸς ἀμφοτέρα τὰ ἔθνη, πέμπει τινὰς ἐκ τῶν ἱππέων γράμματα εἰς τὴν Ῥώμην κομίζοντας, δι' ἧν ἡξίου ταχεῖαν αὐτοῖς ἐλθεῖν ἐπικουρίαν, ὡς κινδυνευούσης 15 ὅλης διαφθαρεῖναι τῆς σὺν αὐτῷ στρατιᾶς. ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ συνῦπατος αὐτοῦ Ποστόμιος ἦσαν δὲ μέσαι νύκτες μάλιστα ὅτε οἱ ἱππεῖς ἀφίκοντο· διὰ κηρύκων πολλῶν τοὺς βουλευτὰς ἐκ τῶν οἰκίῳν συνεκάλει· καὶ γίνεται δόγμα βουλῆς πρὶν ἡμέραν λαμ- 20 πρὰν γενέσθαι, Τίτον μὲν Κοίντιον τὸν ὑπατεύσαντα τὸ τρίτον, ἔχοντα τοὺς ἀκμαιοτάτους τῶν νέων πεζοὺς τε καὶ ἱππεῖς, ἀρχῇ κοσμηθέντα ἀνθυπάτῳ χωρεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐξ ἐφόδου· Αὐλον δὲ Ποστόμιον τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων τὰς λοιπὰς δυνάμεις 25 συναγαγόντα, ἃς ἔδει χρονιώτερον συνελθεῖν, ὡς ἂν αὐτῷ τάχους ἐγγένηται βοηθεῖν. ἡμέρα δὲ ἤδη διεπέφωσκε, καὶ ὁ Κοίντιος συνήγαγε τοὺς ἐθελοντὰς πεντακισχιλίους μάλιστα ἄνδρας· καὶ οὐ πολὺ ἐπισχῶν, ἐξῆγεν ἐκ τῆς πόλεως. τοῦτο ὑποπτεύσαντες 30 ἔμελλον οἱ Αἰκανοὶ καὶ πρὶν ἐλθεῖν ἐπικουρίαν τοῖς Ῥωμαίοις προσβάλλειν τῷ χάρακι αὐτῶν, καὶ δια-

923

νοηθέντες ὡς βία καὶ πλήθει ἀλωσόμενον ἐξῆλθον
 ἀθρόοι διχῆ νείμαντες αὐτούς. γίνεται τε μέγας ἀγὼν
 δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἰταμῶς αὐτῶν ἐπιβαινόντων
 τοῖς προτειχίσμασι κατὰ πολλὰ μέρη, καὶ οὔτε παλ-
 5 τῶν οὔτε [βελῶν ἀπὸ] τόξων οὔτε χερμάδων ἀπὸ
 σφενδόνης ἀφιεμένων ἀδιαλείπτους βολαῖς ἀνειργο-
 μένων. ἔνθα δὴ παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις ὁ τε
 ὕπατος καὶ ὁ πρεσβευτῆς ὑφ' ἓνα καιρὸν ἀναπετά-
 σαντες τὰς πύλας, ἅμα τοῖς ἀκμαιοτάτοις ἐκτρέχου-
 10 σιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, κατ' ἄμφω τε τὰ μέρη τῆς
 προσβολῆς συρράξαντες αὐτοῖς ἀποτρέπουσι τοὺς ἐπι-
 βαίνοντας τῷ χάρακι. τροπῆς δὲ γενομένης, ὁ μὲν
 ὕπατος ἐπ' ὀλίγον διώξας τοὺς καθ' ἑαυτὸν [τετα-
 γμένους] ἀνέστρεψεν· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ πρε-
 15 σβευτῆς Πόπλιος Φούριος, ὑπὸ λήματός τε καὶ προ-
 θυμίας φερόμενος, ἄχρι τῆς παρεμβολῆς τῶν πολε-
 μίων ἤλασε διώκων τε καὶ κτείνων. ἦσαν δὲ δύο
 σπεῖραι περὶ αὐτὸν οὐ πλείους ἀνδρῶν ἔχουσαι χιλίων.
 τοῦτο μαθόντες οἱ πολέμιοι περὶ πεντακισχιλίους μά-
 20 λιστα γενόμενοι, χωροῦσιν ἐπ' αὐτὸν ἐκ τοῦ χάρακος·
 καὶ οὔτοι μὲν ἐξ ἐναντίας προσήεσαν, ἰππεῖς δ' αὐ-
 τῶν κύκλω περιελάσαντες κατὰ νότου τοῖς Ῥωμαίοις
 ἐφίστανται. τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ κυκλωθέντες ὑπ'
 αὐτῶν οἱ σὺν τῷ Ποπλίῳ καὶ δίχα τῶν σφετέρων
 25 ἀποληφθέντες, ἐξὸν αὐτοῖς σῶξασθαι παραδοῦσι τὰ
 ὄπλα· προῦκαλοῦντο γὰρ αὐτούς εἰς τοῦτο οἱ πολέ-
 μιοι καὶ περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο χιλίους Ῥωμαίων τοὺς
 ἀρίστους αἰχμαλώτους λαβεῖν, ὡς διὰ τούτων διαλύ-
 σεις εὐρησόμενοι καλὰς τοῦ πολέμου· καταφρονήσαν-
 30 τες αὐτῶν καὶ παρακελευσάμεοι ἀλλήλοις μηδὲν
 ἀνάξιον πρᾶξαι τῆς πόλεως, μαχόμενοι καὶ πολλοὺς 192
 ἀποκτείναντες τῶν πολεμίων ἅπαντες ἀποθνήσκουσιν.

LXIII. Διαφθαρέντων δὲ τούτων, ἐπαρθέντες
 οἱ Αἰκανοὶ τῷ προτερήματι παρήσαν ἐπὶ τὸν χάρακα
 τῶν Ῥωμαίων, τὴν τε τοῦ Ποπλίου κεφαλὴν ἐπὶ δο-
 ρατίου πεπηγυῖαν ἀνατείνοντες καὶ τῶν ἄλλων ἀν-
 δρῶν τῶν ἐπιφανῶν, ὡς δὴ τούτῳ καταπληξόμενοι 5
 τοὺς ἔνδον καὶ ἀναγκάσοντας παραδοῦναι σφίσι τὰ
 ἴπλα. τοῖς δὲ ἄρα πρὸς μὲν τὴν συμφορὰν τῶν ἀπο-
 λωλότων ἕλεός τις παρέστη καὶ ἀνεκλάοντο αὐτῶν τὴν
 τύχην· πρὸς δὲ τὸν ἀγῶνα θράσος διπλάσιον ἐνέφυ,
 καὶ τοῦ νικᾶν ἢ τὸν αὐτὸν ἐκείνοις τρόπον ἀποθανεῖν, 10
 πρὶν εἰς πολεμίων χεῖρας ἔλθειν, καλὸς ἔρωσ. ἐκεί-
 νην μὲν οὖν τὴν νύκτα παρεστρατοπεδευκότων τῷ χά-
 ρακι τῶν πολεμίων, ἄγρυπνοὶ τε οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἐπι-
 σκευάζοντες τὰ πεπονηκότα τοῦ χάρακος διετέλεσαν,
 τὰ τε ἄλλα οἷς ἀπερύκειν ἔμελλον αὐτοὺς εἰ πεира- 15
 θεῖεν πάλιν τειχομαχεῖν πολλὰ καὶ παντοῖα εὐτρε-
 πιζόμενοι. τῇ δ' ἐξῆς αἴτε προσβολαὶ πάλιν ἐγίνοντο,
 καὶ ὁ χάραξ διεσπᾶτο κατὰ πολλὰ μέρη· καὶ πολλὰ-
 κισ μὲν ὑπὸ τῶν ἐξιόντων κατὰ συστροφάς ἐκ τοῦ
 χάρακος ἐξεκρούσθησαν οἱ Αἰκανοί, πολλὰκισ δ' ἀνε- 20
 κόπησαν ὑπ' ἐκείνων οἱ θρασύτερον ἐπεξιόντες. καὶ
 τοῦτο δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐγίνετο· ἔνθα ὁ τε ὕπατος
 ὁ τῶν Ῥωμαίων σαυνίῳ διὰ τοῦ θυρεοῦ διαπερονη-
 θεῖς τιτρώσκειται τὸν μηρόν, καὶ ἄλλοι συχνοὶ τῶν
 ἐπιφανῶν ὅσοι περὶ αὐτὸν ἐμάχοντο· ἤδη δὲ τοῖς Ῥω- 25
 μαίοις ἀπειρηκόσιν ἀπροσδόκητος ἐπιφαίνεται περὶ
 δέλλην ὀψίαν προσιῶν Κόιντιος, ἄγων τὴν ἐθελού-
 σιον ἐπικουρίαν τῶν ἀκμαιοτάτων, οὓς ἰδόντες οἱ
 πολέμιοι προσιόντας ἀνέστρεφον ἀφέντες τὴν πολιορ-
 κίαν ἀτελῆ· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεξεληθόντες αὐτοῖς 30
 ἀπιούσι τοὺς ὑστερίζοντας ἐφόνευσαν. οὐ μέντοι ἐπὶ
 πολὺν γε χρόνον ἐδίωξαν ἀσθενεῖς ὄντες οἱ πολλοὶ

ὑπὸ τραυμάτων, ἀλλὰ διὰ τάχους ἀνέστρεψαν. καὶ μετὰ ταῦτα διὰ φυλακῆς εἶχον ἑκάτεροι σφᾶς αὐτοὺς 19 μένοντες ἐν ταῖς παρεμβολαῖς ἄχρι πολλοῦ.

LXV. Ἐπειτα Αἰκανῶν τε καὶ Οὐολούσκων ἑτέρα
 5 δύναμις καλὸν ὑπολαμβάνουσα καιρὸν ἔχειν προνο-
 μεῦσαι τὴν Ῥωμαίων γῆν, ἐξεστρατευμένης αὐτῶν τῆς
 κρατίστης δυνάμεως, ἐξῆλθε νυκτός· καὶ ἐμβαλοῦσα
 εἰς τὴν προσωτάτω χώραν, ἐνθα τοῖς γεωργοῖς δέος
 οὐδὲν εἶναι ἐδόκει, πολλῶν γίνονται χρημάτων καὶ
 10 σωματίων ἐγκρατεῖς. οὐ μὴν καλὰς γε οὐδ' εὐτυχεῖς
 τὰς ἐσχάτας ἔσχον ἐκεῖθεν ἀπαλλαγᾶς. ὁ γὰρ ἕτερος
 τῶν ὑπᾶτων Ποστόμιος ἄγων τὴν συναχθεῖσαν ἐπι-
 κουρίαν τοῖς ἐν τῷ χάρακι πολιορκουμένοις, ὡς
 ἔμαθε τὰ γινόμενα ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐπιφαίνεται
 15 αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἀνελπίστου. οἱ δ' οὔτε κατεπλάγησαν
 οὔτε ἔδεισαν αὐτοῦ τὴν ἐφοδὸν, ἀλλ' ἀποθέμενοι
 σχολῇ τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ λάφυρα εἰς ἐν χωρίον
 ἐχυρὸν καὶ φυλακὴν τὴν ἀρκοῦσαν ἐπὶ τούτοις κατα- 19
 λιπόντες, οἱ λοιποὶ συντεταγμένοι χωροῦσι τοῖς Ῥω-
 20 μαίοις ὁμοσε· καὶ συμπεσόντες ἄξια λόγου ἔργα ἀπε-
 δείκνυντο ὀλίγοι μὲν πρὸς πολλοὺς ἀγωνιζόμενοι·
 συνέρρεον γὰρ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐπ' αὐτοὺς συχνοί, διε-
 σκευασμένοι ψιλῇ ὀπλίσει πρὸς ἄνδρας ὅλα τὰ σώ-
 ματα ἔχοντας ἐν φυλακῇ· ἐποίησάν τε πολλοὺς τῶν
 25 Ῥωμαίων νεκροὺς καὶ μικροῦ ἐδέησαν ἐν ἀλλοτρίᾳ γῆ
 καταληφθέντες τρόπαια τῶν ἐλθόντων ἐπὶ σφᾶς αὐ-
 τοὺς ἀναστῆσαι. ἀλλ' ὁ γε ὕπατος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
 Ῥωμαίων ἵππεῖς ἐπίλεκτοι, ἀχαλινώτοις ἐπελάσαντες 19
 τοῖς ἵπποις κατὰ τὸ καρτερώτατόν τε καὶ ἄριστα μα-
 30 χόμενον αὐτῶν μέρος, διασπῶσι τὴν τάξιν καὶ κατα-
 βάλλουσι συχνοὺς. διαφθαρέντων δὲ τῶν προμάχων,
 καὶ ἡ λοιπὴ δύναμις ἀποτραπεῖσα ἐνέκλινεν εἰς φυγὴν,

οἱ τε φυλάττοντες τὰς ἀποσκευὰς μεθήμενοι αὐτῶν ἀπιόντες ᾤχοντο ἀνὰ τὰ πλησίον ὄρη. κατ' αὐτὸν μὲν οὖν τὸν ἀγῶνα ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν διεφθάρησαν, ἐν δὲ τῇ φυγῇ πάνυ πολλοί, χώρας τε ἄπειροι ὄντες καὶ ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων ἵππου διωκόμενοι.

LXVI. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐγένετο χρόνῳ, πεπυσμένος ἄτερος τῶν ὑπάτων Σερούιος ἐπὶ βοήθειαν αὐτῷ προσ-
 930 ἰόντα τ' ἔν συνύπατον δείσας μὴ ὑπαντήσωσιν αὐτῷ οἱ πολέμιοι καὶ διακλείσωσι τῆς πρὸς αὐτὸν ὁδοῦ, 10
 περισπᾶν αὐτοὺς διενοεῖτο προσβολὰς ποιούμενος τῷ 10
 χάρακι. ἀλλὰ γὰρ φθάσαντες αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ἐπειδὴ ἔγνωσαν τὴν συμφορὰν τῶν σφετέρων, ἦν ἀπήγγειλαν οἱ περισωθέντες ἐκ τῆς προνομῆς, λύσαν-
 15 τες τὴν παρεμβολὴν ἐν τῇ πρώτῃ νυκτὶ μετὰ τὴν μά-
 χην εἰς τὴν πόλιν ἀπήραν, οὐχ ἅπαντα πεπραχότες ὅσα 15
 ἐβούλοντο. χωρὶς γὰρ τῶν ἀποθανόντων ἐν τε ταῖς
 μάχαις καὶ κατὰ τὰς προνομὰς, τοὺς ὑστερήσαντας ἐν
 τῇ τότε φυγῇ πολλῷ πλείους τῶν προτέρων ἀπέβα-
 λον. οἱ γὰρ ὑπὸ καμάτου τε καὶ τραυμάτων βαρυνό-
 20 μενοι σχολῇ προβαίνοντες, ἐγκαταλιπόντων αὐτοὺς 20
 τῶν μελῶν ἐπιπιον, μάλιστα δὲ περὶ τὰ νάματα καὶ
 ποταμοὺς ὑπὸ δίψης φλεγόμενοι· οὓς οἱ Ῥωμαίων
 ἵππεις καταλαμβάνοντες ἐφόνευον. οὐ μὲν δὴ οὐδὲ
 Ῥωμαῖοι πάντα ἐκ τοῦ τότε ἀγῶνος εὐτυχητότερες ἀνέ-
 25 στρεψαν, ἄνδρας μὲν γὰρ ἀγαθοὺς καὶ πολλοὺς ἐν 25
 ταῖς μάχαις ἀπολωλέκεσαν, καὶ πρεσβευτὴν ἀπάντων
 931 λαμπρότατον γενόμενον ἐν τῷ ἀγῶνι· νίκην δ' οὐδε-
 μιᾶς ἤττονα τῇ πόλει φέροντες ἀνέστρεψαν. ταῦτ' ἐπ'
 ἐκείνων τῆς ἀρχῆς ἐπράχθη.

LXVII. Τῷ δὲ κατόπιν ἔτει, Λευκίου Αἰβουτίου 30
 καὶ Ποπλίου Σερουιλίου Πρίσκου παρειληφόντων τὴν
 ἀρχήν, οὐδὲν οὔτε κατὰ πολέμους ἔργον ἀπεδείξαντο

Ῥωμαῖοι λόγου ἄξιον οὔτε πολιτικόν, ὑπὸ νόσου κα-
 κωθέντες ὡς οὐκ ἄνω προτέρου λοιμικῆς· ἢ τὸ μὲν πρῶ-
 τον ἵππων τε φορβάδων καὶ βοῶν ἀγέλαις προσῆλ-
 θεν, ἀπὸ δὲ τούτων εἰς τε αἰπόλια καὶ ποιμένας κατέ-
 5 σκηψε, καὶ διέφθειρεν ὀλίγου δεῖν πάντα τὰ τετρά-
 ποδα· ἔπειτα τῶν νομέων τε καὶ γεωργῶν ἤψατο,
 καὶ διεληθούσα διὰ πάσης τῆς χώρας εἰς τὴν πόλιν
 ἐνέπεσε. Θεραπόντων μὲν οὖν καὶ θητῶν καὶ τοῦ
 πένητος ὄχλου πληθὸς ὅσον διέφθειρεν οὐ φάδιον ἦν
 10 εὐρεῖν. κατ' ἀρχὰς μὲν γὰρ ἐπὶ ἀμάξαις σωρηδὸν οἱ
 θνήσκοντες ἀπεκομίζοντο· τελευτῶντες δὲ ὧν ἐλά-
 χιστος ἦν ὁ λόγος εἰς τὸ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ
 ρεῖθρον ὠθεύοντο. τῶν δ' ἐκ τοῦ βουλευτικῆς συνε-
 15 δρίου τὸ τέταρτον μέρος συνελογίσθη διεφθαρμένον,
 ἐν οἷς ἦσαν οἱ τε ὑπατοὶ ἀμφοτέρου καὶ τῶν δημάρ-
 χων οἱ πλείους. ἤρξατο μὲν οὖν ἡ νόσος περὶ τὰς
 καλάνδας τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός· διέμεινε δὲ τὸν
 ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ὅλον, ἅπασαν ὁμοίως καταλαμβά-
 νουσα καὶ διεργαζομένη φύσιν τε καὶ ἡλικίαν. γενο-
 20 μένης δὲ τοῖς πλησιοχώροις γνώσεως τῶν κατεχόντων
 τὴν Ῥώμην κακῶν, καλὸν ἡγησάμενοι καιρὸν Δικαι-
 νοί τε καὶ Οὐλοῦσκοι καταλύσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῆς,
 συνθήκας τε καὶ ὄρκους ἐποιήσαντο πρὸς ἀλλήλους
 περὶ συμμαχίας· καὶ παρασκευασάμενοι τὰ εἰς πο-
 25 λιορκίαν ἐπιτήδεια ὡς εἶχον ἀμφοτέρου τάχους ἐξή-
 γον τὰς δυνάμεις. ἵνα δὲ τὴν ἀπὸ τῶν συμμάχων
 ἀφέλαιντο τῆς Ῥώμης ἐπικουρίαν εἰς τὴν Λατίνων τε
 καὶ Ἐρυνίκων γῆν πρῶτον ἐνέβαλον. ἀφικομένης δὲ
 30 πρεσβείας ἐπὶ τὴν βουλὴν ἀφ' ἑκατέρου τῶν πολε-
 μουμένων ἐθνῶν ἐπὶ συμμαχίας παράκλησιν, ὁ μὲν
 ἕτερος τῶν ὑπάτων Λεύκιος Αἰβούτιος ἐκέλευν ἔτυχε
 τὴν ἡμέραν τεθνηκῶς, Πόπλιος δὲ Σερούλιος ἐγγύς

1933 ὧν τοῦ θανάτου· ὃς ἔτι ὀλίγον ἐμπνέων συνεκάλει
 τὴν βουλὴν. τῶν δ' οἱ πλείους ἡμιθνήτες ἐπὶ κλι-
 δίων κομισθέντες καὶ συνεδρεύσαντες, ἀπεκρίναντο
 τοῖς παροῦσιν ἀγγέλειν τοῖς σφετέροις, ὅτι διὰ τῆς
 ἑαυτῶν ἀρετῆς τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι ἢ βουλή 5
 αὐτοῖς ἐπιτρέπει, μέχρις ἂν ὁ ὑπάτος ῥαίση, καὶ ἡ
 συναγωνιουμένη δύναμις αὐτοῖς συναχθῆ. ταῦτα
 Ῥωμαίων ἀποκριναμένων Λατῖνοι μὲν ὅσα ἡδυνή-
 θησαν ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὰς πόλεις ἀνασκευασάμε-
 νοι φυλακὴν ἐποιούντο τῶν τειχῶν, τὰ δὲ ἄλλα πε- 10
 ριεῶρων ἀπολλύμενα. Ἑρηνικες δὲ δυσανασχετοῦντες
 ἐπὶ τῇ λύμῃ καὶ διαρπαγῇ τῶν ἀγρῶν, ἀναλαβόντες
 τὰ ὄπλα ἐξῆλθον. ἀγωνισάμενοι δὲ λαμπρῶς καὶ
 πολλοὺς μὲν ἀποκτείναντες τῶν πολεμίων, πολλῶ δ'
 ἔτι πλείους ἀποβαλόντες τῶν σφετέρων, ἐκβιασθέντες 15
 εἰς τὰ τείχη κατέφυγον, καὶ οὐκέτι μάχης ἐπειρῶντο.

LXVIII. Αἰκανοὶ δὲ καὶ Οὐολοῦσκοι προνομεύ-
 σαντες αὐτῶν τὴν χώραν, ἀδεῶς ἐπὶ τοὺς Τυσκλά-
 νων ἀγροὺς ἀφίκοντο. 1934 διαρπάσαντες δὲ καὶ τούτους
 οὐδενὸς ἀμυνομένου παρήσαν εἰς τοὺς Γαβίνων 20
 ὄρους. ἐλάσαντες δὲ καὶ διὰ ταύτης ἀδεῶς τῆς γῆς
 ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἀφικνούντο. ἐθορύβησαν μὲν οὖν
 ἱκανῶς τὴν πόλιν, οὐ μὴν κρατήσαί γε αὐτῆς ἡδυνή-
 θησαν· ἀλλὰ καίπερ ἐξασθενούντες οἱ Ῥωμαῖοι τὰ
 σώματα καὶ τοὺς ὑπάτους ἀπολωλεκότες ἀμφοτέρους· 25
 καὶ γὰρ ὁ Σερουίλιος ἐτεθνήκει νεωστὶ· καθοπλισά-
 μενοι παρὰ δύναμιν τοῖς τείχεσιν ἐπέστησαν, τοῦ
 περιβόλου τῆς πόλεως ὄντος ἐν τῷ τότε χρόνῳ ὅσος
 Ἀθηναίων τοῦ ἄστεος ὁ κύκλος· καὶ τὰ μὲν ἐπὶ λό-
 φοῖς κείμενα καὶ πέτραις ἀποτόμοις, ὑπ' αὐτῆς ἐστιν 30
 ὠχυρωμένα τῆς φύσεως καὶ ὀλίγης δεόμενα φυλακῆς·
 τὰ δ' ὑπὸ τοῦ Τεβέρεως τετειχισμένα ποταμοῦ, οὗ τὸ

μὲν εὐρὸς ἐστὶν τεττάρων πλέθρων μάλιστα, βάθος
 δὲ οἷόν τε ναυσὶ πλεῖσθαι μεγάλαις, τὸ δὲ φεῦμα
 ὡσπερ τι καὶ ἄλλο ὄξυ καὶ δίνας ἐργαζόμενον μεγά- 1935
 5 ραν, ἢ ἦν ἐν τῷ τότε χρόνῳ μία ξυλόφρακτος, ἦν
 ἔλυον ἐν τοῖς πολέμοις. ἐν δὲ χωρίον ὃ τῆς πόλεως
 ἐπιμαχώτατόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν Αἰσκυλίνων καλουμέ-
 νων πυλῶν μέχρι τῶν Κολλίνων, χειροποιήτως ἐστὶν
 ὄχυρόν. τάφρος τε γὰρ ὀρώρεται πρὸ αὐτοῦ πλά-
 10 τος ἢ βραχυτάτη μείζων ἑκατὸν ποδῶν, καὶ βάθος
 ἐστὶν αὐτῆς τριακοντάπουν· τεῖχος δὲ ὑπερανέστηκε
 τῆς τάφρου χώματι συνεχόμενον ἐνδοθεν ὑψηλῶ καὶ
 πλατεῖ, οἷον μήτε κριοῖς κατασεισθῆναι μήτε ὑπορυτ-
 15 τομένων τῶν θεμελίων ἀνατραπῆναι. τοῦτο τὸ χω-
 ρίον ἐπτά μὲν ἐστὶ μάλιστα ἐπὶ μῆκος σταδίων, πεν-
 τήκοντα δὲ ποδῶν ἐπὶ πλάτος· ἐν ᾧ τότε οἱ Ῥωμαῖοι
 τεταγμένοι κατὰ πλήθος ἀνεῖρξαν τῶν πολεμίων τὴν
 ἔφοδον, οὔτε χελώνας χωστρίδας εἰδότεων κατασκευά-
 20 ζειν τῶν τότε ἀνθρώπων, οὔτε τὰς καλουμένας ἑλε-
 πόλεις μηχανάς. οἱ μὲν δὴ πολέμιοι ἀπογνόντες τῆς πό- 1936
 λεως τὴν ἄλωσιν ἀπήεσαν ἀπὸ τοῦ τείχους, καὶ δηώ-
 σαντες τὴν χώραν ὅσην διεξῆλθον ἀπήγον ἐπ' οἴκου
 τὰς δυνάμεις.

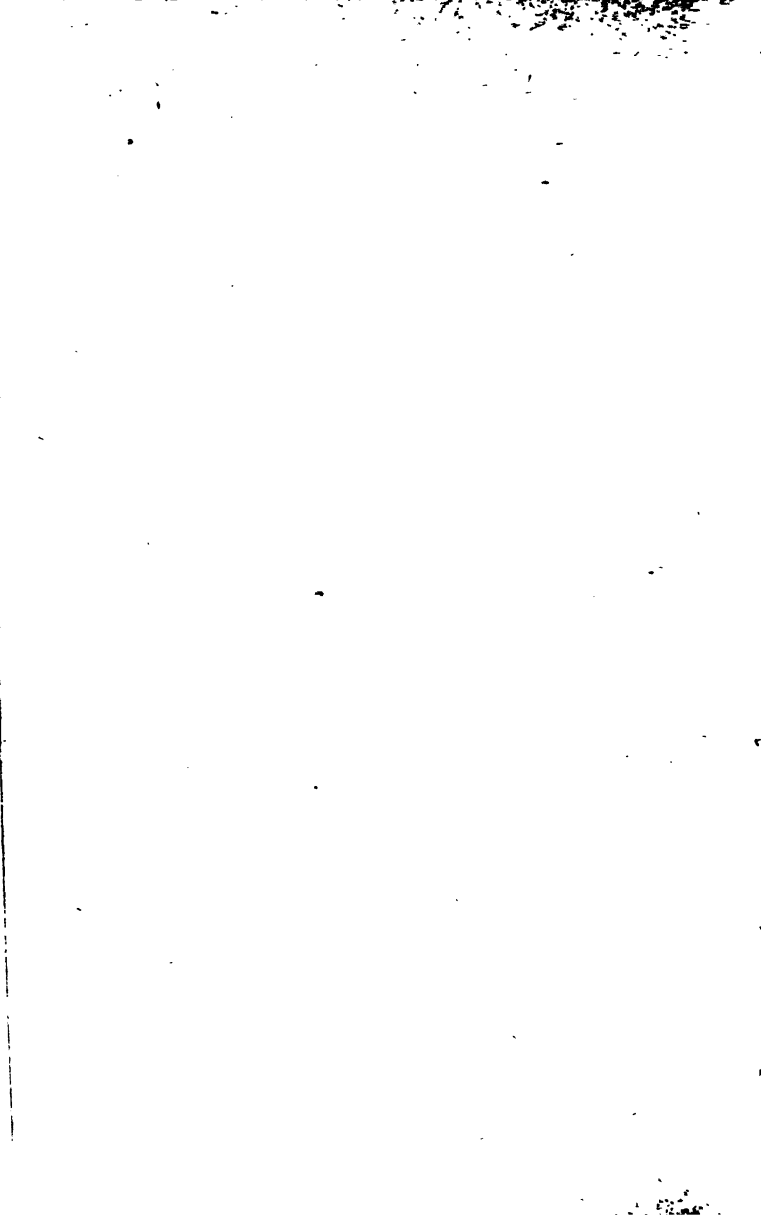
LXVIII. Ῥωμαῖοι δὲ τοὺς καλουμένους ἀντιβα-
 25 σιλεῖς ἐλόμενοι τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἔνεκα, ὃ ποιεῖν
 εἰώθασιν ὅταν ἀναρχία κατάσχη τὴν πόλιν, ὑπάτους
 ἀπέδειξαν Λεύκιον Λοκρήτιον, καὶ Τίτον Οὐετούριον
 Γέμινον. ἐπὶ τῆς τούτων ἀρχῆς ἢ τε νόσος ἐπαύσατο
 καὶ τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα ἀναβολῆς ἔτυχε, τὰ τε
 30 ἴδια καὶ τὰ κοινά, πειραθέντος μὲν αὐθις τὸ περὶ τῆς
 κληρουχίας πολίτευμα κινεῖν ἐνὸς τῶν δημάρχων
 Σέξτου Τίτου, κωλύσαντος δὲ τοῦ δήμου καὶ εἰς

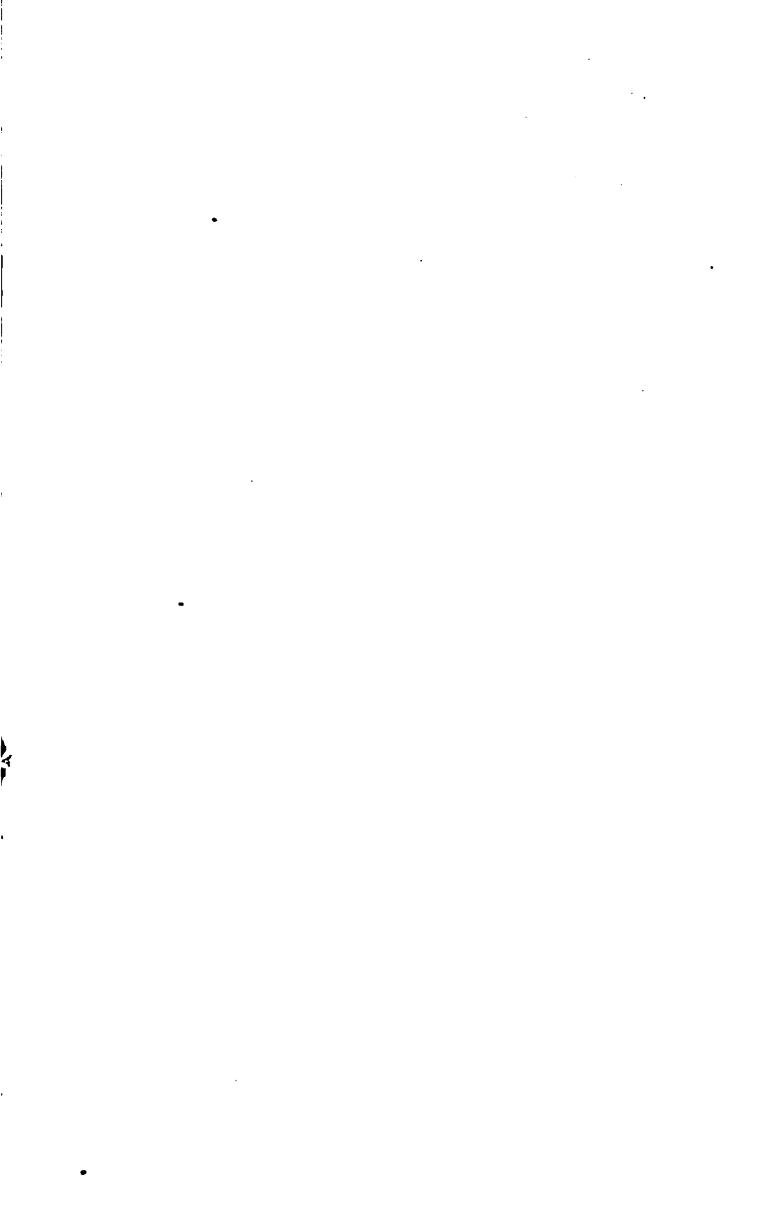
ἐπιτηδειοτέρους ὑπερθεμένου καιρούς. προθυμία τε
 1937 πολλή πᾶσιν ἐνέπεσε τιμωρήσασθαι τοὺς ἐπιστρα-
 τεύσαντας τῇ πόλει κατὰ τὸν τῆς νόσου καιρὸν· καὶ
 ἀντίκα τῆς βουλῆς ψηφισαμένης καὶ τοῦ δήμου τὸν
 πόλεμον ἐπικυρώσαντος κατεγράφοντο τὰς δυνάμεις, ⁵
 οὐδενὸς τῶν ἐχόντων στρατεύσιμον ἡλικίαν οὐδ' εἴ
 τινα ὁ νόμος ἀπέλυεν ἀξιούντος ἐκείνης ἀπολειφθῆ-
 ναι τῆς στρατείας· νεμηθείσης δὲ τριχῆ τῆς δυνάμεως,
 μία μὲν ὑπελείφθη φυλάττειν τὴν πόλιν, ἣς ἡγεῖτο
 Κόιντος Φούριος ἀνὴρ ὑπατικός· αἱ δὲ δύο σὺν τοῖς ¹⁰
 ὑπάτοις ἐξῆλθον ἐπὶ τε Αἰκανοὺς καὶ Οὐολούσκους.
 τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐτυχεν ἤδη
 γερονός. ἡ μὲν γὰρ κρατίστη δύναμις ἀφ' ἑκατέρου
 τῶν ἐθνῶν συνελθούσα ὑπαίθριος ἦν ὑπὸ δυσίην ἡγε-
 μόσι, καὶ ἔμελλεν ἀπὸ τῆς Ἑρνίκων γῆς ἐν ἣ τότε ἦν ¹⁵
 1938 ἀρξαμένη πᾶσαν ἐπελεύσεσθαι τὴν Ῥωμαίων ὑπήκοον·
 ἡ δὲ ἦττον ἐκείνης χρησίμη τὰ οἰκεία πολιόμενα ὑπε-
 λείφθη φυλάττειν, μὴ τις ἐφοδος αἰφνίδιος πολεμίων
 ἐπ' αὐτὰ γένηται. πρὸς ταῦτα βουλευομένοις τοῖς
 Ῥωμαίων ὑπάτοις ἐδόκει κράτιστα εἶναι ταῖς πόλεσιν ²⁰
 αὐτῶν πρῶτον ἐπιχειρεῖν, κατὰ τοιούνδε τινὰ λογισμὸν,
 ὅτι διαλυθήσεται τὸ κοινὸν αὐτῶν στρατεύμα, εἰ πύ-
 θοιντο ἕκαστοι τὰ οἰκεία ἐν τοῖς ἐσχάτοις ὄντα κιν-
 δύνοις, καὶ πολὺ κρεῖττον ἡγήσεται τὰ σφέτερα σώ-
 ζειν, ἢ τὰ τῶν πολεμίων φθείρειν. Λοκρήτιος μὲν ²⁵
 οὖν εἰς τὴν Αἰκανῶν ἐνέβαλεν, Οὐετούριος δὲ εἰς τὴν
 Οὐολούσκων. Αἰκανοὶ μὲν οὖν, τὰ ἔξω πάντα ἀπολ-
 λύμενα περιορῶντες, τὴν πόλιν καὶ τὰ φρούρια εἶχον
 ἐν φυλακῇ.

LXX. Οὐολοῦσκοι δὲ ὑπὸ τε θράσους καὶ αὐθα- ³⁰
 δείας προαχθέντες, τοῦ τε Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος ὡς
 οὐκ ἀξιωμαχοῦ ὄντος πρὸς τὸ ἑαυτῶν πλῆθος συμφέ-

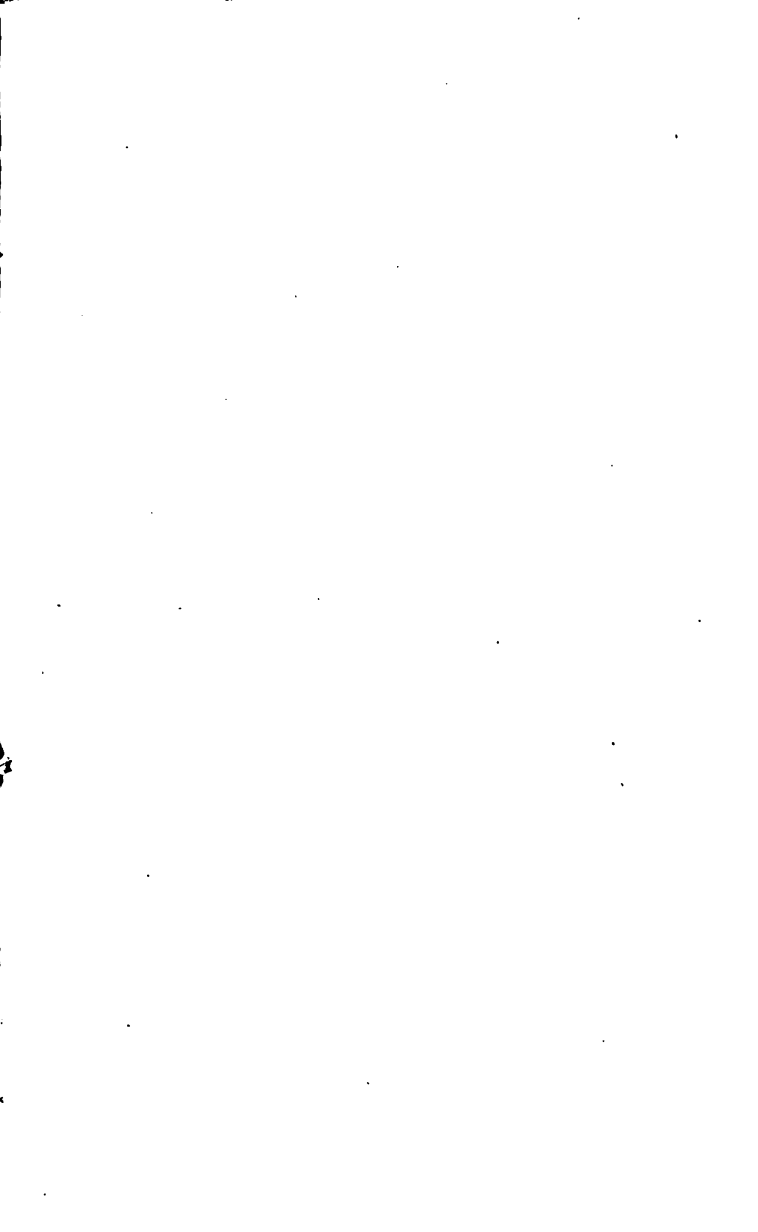
- ρεσθαι καταφρονήσαντες, ἐξῆλθον ἀγωνιούμενοι περὶ
 τῆς γῆς, καὶ πλησίον τοῦ Οὐετουρίου κατεστρατο-
 πέδευσαν. οἷα δὲ φιλεῖ πάσχειν στρατιὰ νεοσύλλε-
 5 θόντος ὄχλου συναχθεῖσα, ἐν ἣ πολὺ καὶ τὸ ἄν- 1939
 οπλον ἦν καὶ κινδύνων ἄπειρου, οὐδ' εἰς χεῖρας ἐλ-
 θεῖν τοῖς πολεμίοις ἐθάρσησεν· ἀλλ' ἅμα τῇ πρώτῃ
 τῶν Ῥωμαίων ἐφόδῳ διαταραχθέντες οἱ πολλοὶ καὶ
 οὔτε ἀλαλαγμὸν οὔτε ὄπλων κτύπον ἀνασχόμενοι,
 10 προτροπάδην ἐφρευγον εἰς τὰ τεῖχη· ὥστε πολλοὺς
 μὲν ἐν ταῖς στενοχωρίαις τῶν ὀδῶν καταληφθέντας
 ἀποθανεῖν, πολλῶ δὲ πλείους παρὰ ταῖς πύλαις
 ὠθουμένους τῶν ἰσπέων ἐπιδιωκόντων. Οὐολούσκοι
 μὲν οὖν ταύτῃ χρησάμενοι τῇ συμφορᾷ, σφᾶς αὐτοὺς
 15 ἠτιῶντο τῆς ἀφροσύνης, καὶ οὐδὲν ἐτι παρακινδυ-
 νεύειν ἐπειρῶντο. οἱ δὲ τὰς ἐν ὑπαίθρῳ στρατιάς
 Οὐολούσκων τε καὶ Αἰκανῶν ἔχοντες ἠγεμόνες,
 πυνθανόμενοι τὰ οἰκεῖα πολεμούμενα, γενναῖόν τι
 καὶ οὔτοι δρᾶν ἐβουλεύσαντο, ἀναστάντες ἐκ τῆς
 20 Ἐρνίκων τε καὶ Λατίνων γῆς ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἄγειν 1940
 ὡς εἶχον ὀργῆς τε καὶ τάχους τὸν στρατόν, κατὰ τοιάν-
 δετινὰ καὶ αὐτοὶ δόξαν, ὅτι δυεῖν ἔργων καλῶν θάτε-
 ρον αὐτοῖς κατορθῶσαι ὑπάρξει, ἢ τὴν Ῥώμην ἀφύ-
 λακτον οὔσαν ἐλεῖν, ἢ τοὺς πολεμίους ἐκ τῆς ἐαυτῶν
 25 χώρας ἐκβαλεῖν, ὡς δὴ τῶν ὑπάτων ἀναγκασθησο-
 μένων πολεμουμένη τῇ πατρίδι βοηθεῖν. ταῦτα δια-
 νοηθέντες ἤγον τὴν στρατιὰν ἐπιταχύνοντες, ἵν' ἐξ
 ἀπροσδοκίτου τῇ πόλει συμμῖξαντες εὐθύς ἔργου
 κίωνται.
- 30 ἰδιῆ LXXI. Ἀφικόμενοι τε μέχρι Τύσκλου πόλεως,
 κληθόντες τὸν περίβολον τῆς Ῥώμης ὅλον πληθύνοντα
 Σέξτοι καὶ πρὸ τῶν πυλῶν τέτταρας ἕξεστρατευμένας

σπείρας, ἀνδρῶν ἑξακοσίων ἑκάστην, τῆς μὲν ἐπὶ τὴν
 Ῥώμην ὁδοῦ ἀπειράποντο, τὴν δὲ ὑπὸ τῇ πόλει χώραν,
 1941 ἣν ἐν τῇ προτέρᾳ παρέλιπον εἰσβολῇ, ἐγκαθεζόμενοι
 ἐδήουν. ἐπιφανέντος δ' αὐτοῖς θατέρου τῶν ὑπάτων
 Λευκίου Λοκρητίου καὶ θεμένου τὴν παρεμβολὴν οὐ 5
 πρόσω, καλὸν ὑπολαβόντες εἶναι καιρὸν, πρὶν ἔλθειν
 τῷ Λοκρητίῳ τὴν ἑτέραν Ῥωμαίων δύναμιν σύμμαχον
 ἧς Οὐετούριος ἠγείτο, συνάψαι μάχην, θέμενοι τὰς
 ἀποσκευὰς ἐπὶ λόφον τινὸς καὶ δύο σπείρας ἐπ' αὐ-
 ταῖς καταλιπόντες, οἱ λοιποὶ προῆλθον εἰς τὸ πεδῖον 10
 καὶ συμβαλόντες τοῖς Ῥωμαίοις ἄνδρες ἀγαθοὶ κατὰ
 τὸν ἀγῶνα ἐγίνοντο μέχρι πολλοῦ. μαθόντες δ' ἐκ τῶν
 κατὰ νότου φρουρῶν τινες καταβαίνουσιν ὑπὲρ ὄχθου
 στρατιάν ὑπέλαβον ἦκειν τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων
 ἄγοντα τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν, καὶ δεισαντες μὴ 15
 κυκλωθεῖεν ὑπ' ἀμφοῖν οὐκέτι διέμειναν, ἀλλ' εἰς
 φυγὴν τρέπονται. ἐν τούτῳ τῷ ἀγῶνι οἱ τε ἡγεμόνες
 αὐτῶν ἀμφοτέρωθεν γενναίων ἀνδρῶν ἔργα ἀποδειξά-
 1942 μενοι πίπτουσι, καὶ ἄλλοι πολλοὶ μαχόμενοι περὶ αὐ-
 τοὺς ἀγαθοί· οἱ δὲ φυγόντες ἐκ τῆς μάχης, εἰς τὰς 20
 ἑαυτῶν ἑκαστοὶ πατρίδας σκεδασθέντες ἀνεχώρησαν.
 ἐκ δὲ τούτου πολλὴν ἄδειαν λαβὼν ὁ Λοκρητίος
 ἔφθειρε τὴν Αἰκανῶν γῆν, καὶ Οὐετούριος τὴν
 Οὐολούσκων, ἕως ὃ τῶν ἀρχαιρεσίων ἐπέστη καιρὸς.
 τότε δ' ἀναστήσαντες τὰς δυνάμεις ἀπῆγον ἐπ' οἴκου 25
 καὶ κατήγαγον ἀμφοτέρωθεν τοὺς ἐπινικίους θριάμβους·
 Λοκρητίος μὲν, ἐπὶ τοῦ τεθρίππου παρεμβεβηκώς,
 Οὐετούριος δὲ πεζὸς εἰσελαύνων. δύο γὰρ οὗτοι
 θρίαμβοι δίδονται τοῖς ἡγεμόσιν ὑπὸ τῆς βουλῆς,
 ὥσπερ ἔφη, τὰ μὲν ἄλλα τίμια ἔχοντες ἴσα, τῷ δὲ τὸν 30
 μὲν ἵππικόν εἶναι, τὸν δὲ πεζικόν, διαφέροντες.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be
taken from the Building

DEC 23 1911

DEC 3 2 1911

DEC 11 1911

SEP 25 1911

